

Ķemeru nacionālā parka putni

Birds of Ķemeri National Park

Norises Latvijas
putnu faunā vairāk nekā
100 gadu garumā

Akacis (ezers)	41
Aklais ezers	42
Akmeņbedres	54
Antiņciems	20
Apšupe	91
Avotroza	87
Bigauņciems	16
Čaukciema kapi	21
Čaukciems	10
Čigānroza	72
Draviņu–Dunduru karjers	88
Dunduru pļavas	80
Dūņieris (Dūņezers)	14
Fazāni	48
Gausā Jūdze	2
Jānkroga dzirnavas	18
Jānkroga kapi	19
Jānraga sēklis	56
Jāņpītes polderis	53
Jaunkroga ferma	44
Jaunķemeri	25
Jaunmežmačas	43
Jūrmalas Kūdra	51
Kalnāji	66
Kalnciema domlītu karjeri	74
Kaļķis	84
Kaņiera ezers	13
Kara ceļš	47
Kašķu purvs	59
Kauguri	38
Kaugurroza	71
Kauguru kanāls	81
Klapkalnciems	1
Krāču kalni ezers	61
Krāču kalnu ezers	62
Kugrainis (ezers)	4
Ķemeri	31
Ķemeru kapi	50
Labais purvs	58
Lancenieki	89
Lapmežciems	9
Līdumnieki	49
Lielupe	65

Lielupes palīene	76
Liepājas šoseja	85
Līkumciems	55
Lustūzkalns	6
Mazbeltes	52
Melnezers	24
Melnragi	68
Melnragu rīkle	70
Meža Māja	33
Mīnsteri	67
Nēģu grāvis	82
Odiņi	63
Odiņu dumbbrājs	64
Odiņu–Pavasaru polderis	60
Pārūpi	77
Pavasari	57
Pikšas	90
Plostmuiža	84
Putnezers	23
Ragaciems	5
Raganu purvs	22
Robežnieki	40
Sahalīnes dīķis	75
Sanatorija “Ķemeri”	32
Sanatorija “Līva”	34
Siliņupe	12
Slampes upe	79
Slocene	7
Sloka	39
Slokas ezers	37
Slokas purvs	36
Smārde	28
Smārdes Kūdra	26
Smārdes purvs	27
Smārdeskrogs	45
Starpiņupe	8
Sumragi	83
Sumragu pussala	73
Talsu šoseja	3
Tieči	69
Valguma ezers	11
Vecslocene	15
Ventspils šoseja	46
Vēršupīte	35
Vilku roza	86
Zaļā kāpa	30
Zaļais purvs	29
Ziediņi	17
Zubova sēklis	78

0 1 2 3 4 5 km

Grāmatā lietoto vietvārdu saraksts KNP teritorijā

Çemeru nacionālā parka putni

Birds of Çemeri National Park

323473

1950

Kennerly, George

Birds of Kennerly National Park

Red. Māris Strazds, Jānis Kuze

Ķemeru nacionālā parka putni

— Norises Latvijas putnu faunā vairāk nekā 100 gadu garumā —

Birds of Ķemeri National Park

Valdis Ādamsons, Madars Bergmanis, Agris Celmiņš, Māra Kazubierne,
Juris Kazubiernis, Aleksejs Kuročkins, Jānis Kuze, Andis Liepa, Dr. Juris Lipsbergs,
Ruslans Matrozis, Egils Ozols, Aivars Petriņš, Vladimirs Smislovs, Antra Stīpniece,
Māris Strazds, Dr. Jānis Vīksne, Viesturs Vintulis

JUMAVA

UDK 598.2
Ku 970

0307009819

Grāmata izdota ar Jūrmalas pilsētas
Domes finansiālu atbalstu

Pateicamies par atbalstu grāmatas izdošanā

Jūrmala

Redaktori

Māris Strazds, Jānis Ķuze

Autori

*Vāldis Ādamsons, Madars Bergmanis, Agris Celmiņš, Māra Kazubierne, Juris Kazubiernis,
Aleksejs Kuročkins, Jānis Ķuze, Andis Liepa, Dr. Juris Lipsbergs, Ruslans Matrozis,
Egils Ozols, Aivars Petriņš, Vladimirs Smislovs, Antra Stīpniece, Māris Strazds,
Dr. Jānis Vīksne, Viesturs Vintulis*

Vēlamais citēšanas paraugs:

Strazds M., Ķuze J. (red.) 2006. Ķemeru nacionālā parka putni. Jumava, Rīga

Vāka noformējumam izmantotas *Jāņa Ķuzes* fotogrāfijas. No augšas: brūnais ibiss, baltmugurdzenis, gaigala.

Māksliniece *Daina Girgensone*

Atbildīgā redaktore *Evija Veide*

Tehniskā redaktore *Irēna Soide*

Korektore *Ieva Štamere*

Angļu valodas redaktori: *Rons Jongmans* (Ron Youngman) un *Ketija Šava* (Kathy Shaw)

© Apgāds "Jumava", izdevums latviešu valodā, 2006

© Māris Strazds, izplatības kartes, 2006

© Daina Girgensone, mākslinieciskais noformējums, 2006

ISBN 9984-38-200-1

www.jumava.lv

Izdevējs — apgāds "Jumava", Dzirnāvu ielā 73, Rīgā LV 1011.

Iespiests "Petro ofsetas", Lietuvā

Saturs

Redaktoru priekšvārds	7
Priekšvārds	8
Teritorijas aizsardzības vēsture	9
Ornitoloģisko pētījumu vēsture	39
ĶNP atlants	53
Sugu apskats	61
Izmantotās literatūras saraksts	450
Kopsavilkums angļu valodā	456
<i>English summary</i>	
Novērotāju saraksts un saīsinājumi	460
Pārskats par ĶNP konstatētajām putnu sugām	461
Dažādu biotopu platības ĶNP 1999. gadā	466
Sugu nosaukumu rādītājs latviešu valodā	484
Sugu nosaukumu rādītājs latīņu un angļu valodā	486
<i>Index of English and Scientific Names</i>	
Pateicības	488

Redaktoru priekšvārds

Patiesība ir tur ārā. Tieši šī daudzkārt lietotā un mazliet pat nodrāztā frāze vislabāk raksturo šīs grāmatas “attiecības ar pasauli”. Patiesība ir ārā, bet neviens no mums neredz to visu. Ne telpā, ne laikā. Bet telpā un laikā fiksētie patiesības gabaliņi — atsevišķu pētnieku novērojumi dažādās vietās un laikos, pēc tiem radītās publikācijas ar vēsturisko kontekstu, kur un kad tās iespiestas, vai izraksti no lauku piezīmēm, kas tā arī palikušas npublicētas, stāstītas un pierakstītas atmiņas, — un citi fakti, kurus ir izdevies savākt, veido tik raibu ainu kā vissarežģītākās puzzles gabaliņi, kad kārba tikko atvērta. Liekas, to nekad nebūs iespējams salikt un izveidot kādu sakarīgu attēlu.

Kaut gan grāmatas galvenais mērķis, protams, bija apkopot vēsturiskos datus par putnu skaita izmaiņām ĶNP vairāk nekā simt gadu garumā un padarīt tos pieejamus jebkuram, kam interesētu dabā mums apkārt notiekošās pārmaiņas, mēs gribējām arī “sauto zinātni” padarīt vismaz lietojamu un parādīt, ka vēstures dokumenti — grāmatā izmantotie fragmenti no dažādu pētnieku lauku piezīmēm — var būt aizraujoši un — kā visas grāmatā iekļautās putnu fotogrāfijas — arī skaisti.

Darbs, kas ieguldīts, šos dažādās atsevišķu sugu vēstures attēlus kopā lasot, bieži vien sagādāja ne mazāk gandarījuma kā priecāšanās par pašiem putniem, novērojumus veicot, ja tos izdodas apskatīt tuvu un novērtēt, cik tie brīnišķīgi. Veco publikāciju lasīšana, cenšoties iztēloties autora izjūtas, attieksmi pret pasauli un kontekstu, kādā viens vai otrs teksts radīts, patiesi sagādāja baudu un pilnībā kompensēja nogurdinošo datu

apkopošanu vai nezināmu literatūras avotu meklēšanu. Tādēļ centāmie ar mūsu “produktā” saglabāt vismaz aromātu no tiem laikiem, kad viens vai otrs autors rakstījis savas publikācijas vai lauku piezīmes, daudz citējot tās. Mēs centāmie arī pēc iespējas vairāk apkopot ne vien mūsu interpretāciju par to, kas ir vai nav noticis, bet arī oriģinālos datus — novērojumus, kas veido jebkuram vēstures un patiesības interpretētājam vienīgo pieejamo materiālu.

Tas, ka, no jauna pārskatot un konstruējot laikmeta ainas, mums dažas no iegūtajām “bildītēm” atšķiras no līdzšinējās vienas vai otras sugas vēstures vērtējuma, nav nekāds pārsteigums. Droši vien arī šīs vēstures versijas nav galīgas un, izvērtējot to, kas noticis, no vēl lielākas laika distances vai papildinot datus ar citiem, mūsu neatrastiem vai pagaidām nepieejamiem novērojumiem, kļūdas atradīsies arī šajā grāmatā. Tāda grāmata, kurā kļūdu nebūtu, vēl nav un laikam arī nekad netiks izdota. Cita vai paša pieļauto kļūdu meklēšana tieši ir ļoti labs stimul, lai uzietu vēl nezināmus vēstures avotus un dabā pārlicinātos par vienas vai otras versijas patiesību, ejot un novērojot putnus. Jo patiesība ir tur ārā.

Ja šīs grāmatas pētīšana, kaut vai mūsu kļūdas meklējot, jums sagādās tikpat daudz azarta kā mums, pie tās strādājot, ja grāmatā iekļautie dokumenti un brīnišķīgās putnu fotogrāfijas liks jums nolikt grāmatu pie malas un iet meklēt oriģinālus — vērot pašus putnus —, tad tā savu uzdevumu būs veikusi. Jo patiesība ir tur — ārā.

Māris Strazds un Jānis Ķuze
2006. gada 1. janvārī

Priekšvārds

Rakstīt priekšvārdu grāmatai par Ķemeru apkārtnes putniem ir pagodinošs un vienlaikus ļoti personisks notikums, jo lielā mērā, tieši pateicoties Ķemeru nacionālā parka izveides projektam, man radās iespēja sākt darbu Latvijas Dabas fondā.

Ķemeru apkārtnē ar savu dabas daudzveidību un noslēpumainību ir iedvesmojusi jau mūsu senčus; atliek tikai pārlūkot vietvārdus: Raganu purvs, Dunduru pļavas, Krāču kalni un, protams, Kaņieris — ezers, kam ir dots vārds, nevis vienkārši nosaukums. Ķemeru apkārtnē jau vairāk nekā gadsimtu ir saistījusi arī Latvijas dabas pētnieku un it īpaši ornitologu ievērību. Šķiet, pati daba šeit rosinājusi veikt arī tās atjaunošanas pasākumus: bebru populācijas atkalieviešanu Latvijā, Kaņiera ezera ūdenslīmeņa atjaunošanu, Slampes upes dabiskošanu.

Arī šīs grāmatas iedvesmas avots ir Ķemeru apkārtnes unikālā daba. Daudzi šo darbu vērtēs kā zinātnisko literatūru, citi kā Latvijas ornitoloģijas vēstures atspoguļojumu noteiktā teritorijā. Es to atļaušos nodēvēt par zinātnisku Ķemeru sāgu, kur cauri gadiem var izsekot gan precīzam ornitoloģisko faktu uzskaitījumam, gan fotomirkļos iemūžinātiem šīs grāmatas varoņiem — putniem un cilvēkiem.

Esmu pārliecināts, ka autori ir saņieguši savu mērķi un grāmata kalpos par lielisku izziņas avotu dabas interesentiem. Un, pats galvenais, grāmata veidos un nostiprinās lasītāju apziņā un arī dabā dzīvo leģendu par Ķemeru daudzveidību.

Māris Kreilis,

Latvijas Dabas fonda vadītājs

Teritorijas aizsardzības vēsture

Sanitārās aizsardzības zonas

Salīdzinot ar citām Rīgas apkārtnē esošām teritorijām, kurās dominē purvu un citu mitrāju ainava, Ķemeru nacionālajā parkā (ĶNP) līdz mūsdienām salīdzinoši neskartas ir saglabājušās lielas teritorijas. Lai gan arī te ir norakti vairāki augstie purvi un vietām ir veikti plaši meliorācijas darbi, iemesls tam, ka lielākie no purviem ir saglabājušies neskarti vai arī nav izstrādāti līdz galam, ir meklējams teritorijā rodamajos sērūdens minerālūdeņu resursos, kas bijuši par pamatu Ķemeru kūrorta attīstībai.

Jau 1891. gadā Krievijas kalnu žurnālā publicētā darbā kalnu inženieris *K. Rugevičs* min meliorācijas nelabvēlīgo ietekmi uz minerālūdens resursiem, jo “pie lielas sērūdeņu bagātības Ķemeru novads nav nozīmes, ja to daudzums samazinātos sakarā ar sērūdeņu noplūdumiem meliorācijas grāvjos”, un norāda, viņaprāt, nepieciešamās aizsargājamā rajona robežas¹⁸⁵. Šis darbs ir aizsākums Ķemeru kūrorta sanitārās aizsardzības zonu izveidošanai. Tā kā purvu norakšana turpinājās un radīja bažas, ka “plašie nosusināšanas un kūdras izmantošanas darbi izraisījuši arī diezgan ievērojamus sērūdeņu noplūdumus”, 1940. gadā šī jautājuma noskaidrošanai *J. Vītiņš* Ķemeru apkārtnē organizēja un vadīja plašus hidroloģiskos pētījumus¹⁸⁵.

Pēc Otrā pasaules kara ir pieņemti vairāki nozīmīgi likumdošanas akti, kas reglamentēja Ķemeru apkārtnes aizsardzību. Tā, piemēram, 1949. gadā LPSR

MP apstiprināja sanitārās aizsardzības rajonu robežas, tomēr tajās konstatētas vairākas nozīmīgas nepilnības. Robežās nav bijuši iekļauti apkārtnē esošie augstie purvi, kam ir liela nozīme sērūdeņu veidošanās procesā, tāpēc 1951. gadā papildus jau notiekošajiem kūdras izstrādes darbiem Slokas purvā uzsākta arī purvu norakšana rietumos un dienvidos no Ķemeru kūrorta²⁰¹. Nepilnības esot novērstas 1958. gadā, kad ar LPSR MP lēmumu apstiprināts jauns teritorijas sanitārās aizsardzības projekts. Lai gan turpmāk vēl līdz 70. gadu beigām kūdras ieguve atsevišķās vietās turpināta, tā galu galā pārtraukta un lielākie teritorijā esošie augstie purvi (Ķemeru tīrelis un Zaļais purvs) no norakšanas tika pasargāti. Kā atceras bijusī VU “Kurortoloģija” vadītāja *L. Frīdenberga*, bijuši gadījumi, kad kūdras ieguve apturēta tikai pēc tam, kad izdarīts spiediens no Maskavas.

Pēdējais šāds MP lēmums pieņemts 1987. gadā, kad *Sojuzkurortprojekt* izstrādātā sanitārās aizsardzības projekta pirmajā zonā tika iekļauts Kaņieris, jūras piekraste, vairāki atsevišķi nogabali Ķemeru un Slokas ezera apkārtnē un viens nogabals arī Zaļā purva Z malā. Otrā un trešā zona lielā mērā pārklājās un ietvēra Ķemeru apkārtnē esošos augstos purvus un teritorijas starp tiem. Kā atceras *L. Frīdenberga*, šajās teritorijās pastāvējuši mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi un stingri sargāti augstie purvi. Sanitārās aizsardzības zonas Ķemeru apkārtnē pastāvēja līdz 90. gadu sākumam.

Ķemeru rezervāts

Nozīmīgākais oficiāli pieņemtais dokuments par teritorijas aizsardzību laikā līdz Ķemeru nacionālā parka nodibināšanai ir 1957. gadā LPSR Ministru Padomes pieņemtais lēmums par Ķemeru rezervāta izveidošanu 46 700 ha platībā. Teritoriju (izņemot kolhozu un padomju saimniecību teritorijas) bija aizliegts saimnieciski izmantot, atļauti bija tikai zinātniski pētnieciskie darbi. Lai gan ierobežojumi tika paredzēti plašai teritorijai, kas lielā mērā pārklājās ar tagadējo ĶNP teritoriju, praktiski tie dzīvē netika īstenoti. Apmeklējot rajonu Z no Ķemeru tīreļa 25.05.1958., E. Tauriņš savās lauka piezīmēs raksta: “Nav jaušams, ka te būtu rezervāts. Mežsargi nezina, meža darbi turpinās, kūdras rūpnīca strādā.” Vēl 60. gadu sākumā rezervāts vismaz formāli pastāvē, jo, raksturojot nepieciešamību paaugstināt ūdens līmeni Kaņierī, Z. Spuris min, ka “Kaņiera ezers atrodas Ķemeru rezervātā”²⁰⁴.

Ķemeru rezervāts bija pirmais mēģinājums teritorijas aizsardzības nodrošināšanai. Lai gan 1961. gadā tas formāli vēl pastāvē, par ko liecina arī pie Kaņiera atrodamā informācijas zīme, tā ir gandrīz vienīgā šīs aizsardzības izpausme.
Foto: J. Vīksne

Iespējams, ka tieši ierosinājumi izveidot Kaņiera ezerā uz ūdensputnu medībām orientētu medību saimniecību rada dzirdīgas ausis tālaika partijas elitē un kalpo par vienu no iemesliem rezervāta likvidēšanai. A. Siliņš, kas ilgus gadus Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijā (MMM) vadīja dabas aizsardzības daļu, par rezervāta likvidēšanu raksta šādi: “1961. gadā nodibināja Latvijas PSR Dabas resursu racionālas izmantošanas un aizsardzības komiteju. Tā darbojās neilgu laiku, jo tās darbība nebija efektīva: vājš finansilālais nodrošinājums, neliels darbinieku aparāts (turklāt tikai centrā), kas nespēja panākt pieņemto lēmumu kontroli un izpildi. Komiteju likvidēja 1965. gadā; šis gads visā valstī iezīmējās ar dabas aizsardzības pasākumu sašaurināšanos un vairāku rezervātu, piemēram, Ķemeru rezervāta, likvidēšanu.”¹³⁰ Pēc komitejas likvidēšanas tās funkcijas tika sadalītas starp dažādām institūcijām un savvaļas dzīvnieku izmantošanas un aizsardzības nodrošināšana tika uzticēta MMM²⁰⁸.

Dabas liegumi

Liegumiem ir bijusi nozīmīga loma teritorijas aizsardzības nodrošināšanā, pat neraugoties uz to, ka atsevišķos gadījumos tie vairāk nodrošinājuši vietu aizsardzību “uz papīra”. Pirmais liegums savulaik tika izveidots atjaunotā Kaņiera aizsardzībai — izstrādājot ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas projektu, 1964. gadā tiek nodibināts **Kaņiera ezera ornitoloģiskais liegums** 857 ha platībā¹⁷⁹. Šajā laikā, lai nodrošinātu 1952. gadā no Voronežas ievesto bebru aizsardzību, tiek izveidots arī 890 ha liels liegums Slocenes ielejā starp Valguma un Kaņiera ezeru²⁰⁸.

Nākamais nozīmīgais solis teritorijas daļu aizsardzības nodrošināšanā ir 1977. gada LPSR MP lēmums Nr. 241, ar ko tagadējā parka teritorijā nodibināti vairāki liegumi — purvu liegums **Lielais Ķemeru tīrelis** 5762 ha platībā, tiek noteikts pastāvīgais liegums (98 ha) un sezonas liegums (759 ha) Kaņiera Ornitoloģiskajam liegumam (kopā 857 ha). Lieguma izveides pamatojumā ezers raksturots kā “ūdensputnu koncentrēšanās vieta mākslīgi uzlabotos uzturēšanās apstākļos. Biotehnisko pasākumu galvenā pārbaudes vieta”. Ar šo pašu lēmumu tika izveidots (acīmredzot paplašinot jau esošo) arī kompleksais dabas liegums **Slocenes upes ieleja ar apkārtējo ainavu** (1612 ha). Aizsardzības pamatojumā minēts, ka tas ir “unikāls primāro pārpurvoto mežu tipu kompleks piejūras zemienē; savdabīga augu sega, retas augu

sugas. Bebru mītņu vieta”. Vēl kā ģeoloģisks objekts tika aizsargāti **sērūdeņradi saturoši avoti Zaļajā purvā** (9 ha), bet kā

1987. gadā tika ieviestas vienota parauga informācijas zīmes dabas liegumu un citu aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai.
Foto: M. Strazds

Lai gan Dabas aizsardzības komitejā 1991. gadā iesniegtie priekšlikumi veidot īpaši aizsargājamus iecirkņus (ĪAI) tika “norakti”, pateicoties sarunām un sarakstei ar Mežsaimniecības ministriju un iesaistot tajā arī Zviedrijas Ornitoloģijas biedrību, Odiņu dumbrāja nociršanu, kas ir viens no lielākajiem neskartajiem dumbrāju vienlaidu masīviem Latvijā, izdevās novērst.
Foto: M. Strazds, 18.06.2006.

ģeomorfoloģiskais objekts — kāpas **Krāču kalni** (175 ha), kas tiek aizsargātas jau kopš 1962. gada¹³¹. Pēc tam, atjaunojot aizsargājamo teritoriju sistēmu Latvijā, esošie liegumi tiek no jauna apstiprināti 1987. gadā ar LPSR MP lēmumu Nr. 107, saglabājot bez izmaiņām visu iepriekš izveidoto teritoriju platības un statusu¹³¹.

Mikroliegumi

Atsevišķu sugu aizsardzības nodrošināšanai teritorijā, pārsvarā mežos, ir tikuši veidoti arī īpaši aizsargājami meža iecirkņi (ĪAI, vēlāk — mikroliegumi). Lai gan Latvijā ĪAI veidošana pēc Bioloģijas institūta jau 1958. gadā izteiktas iniciatīvas¹⁰⁴ tika uzsākta 1977. gadā, sākot darbu pie Latvijas PSR Sarkanās grāmatas izveides⁹⁰, ĶNP teritorijā pirmais ĪAI nodibināts tikai 1982. gadā — melnkakla gārgalei 238 ha platībā (MMM pavēle Nr. 270, 29.10.1982.). Pēc tam, apkopojot visas zināšanas par teritorijā atrastajām ligzdām, 1989. gadā ierosināti un arī izveidoti vēl pieci mikroliegumi — četri melnajam stārķim (pa diviem Valguma un Ķemeru mežniecībā, kopā 27,5 ha) un čūskērglim — 34,6 ha (MMM pavēle Nr. 69, 10.03.1989.). Sākot darbu melno stārķu izpētes projektā 1990. gadā un no zviedru kolēģiem uzzinot par baltmugurdzeņa apdraudētību, kā arī saskaroties ar to, ka līdz tam kūrorta aizsardzības zonā esošie meži Odiņu dumbrajos visi iekļauti izciršanas plānos, 1991. gadā no Latvijas Dabas fonda Latvijas Vides aizsardzības komitejai tika iesniegts to teritoriju saraksts, kuras nepieciešams saglabāt neaiztiktas, lai nodrošinātu apdraudēto meža putnu sugu aizsardzību. Šajos priekšlikumos, pēc *M. Strazda* iniciatīvas,

pirmo reizi tika ietverti arī baltmugurdzenim un trīspirkstu dzenim domāti aizsargājami meža iecirkņi Ķemeru mežniecības teritorijā. Kopā ieteikts atjaunot divus mikroliegumus Valguma mežniecībā melnajam stārķim (19,3 ha) un trīs Ķemeru mežniecībā (divus melnajam stārķim 21,6 ha un čūskērglim 34,6 ha). Izteikts priekšlikums arī izveidot 19 jaunus aizsargājamus iecirkņus 420,9 ha platībā. No jauna ierosināti pieci liegumi melno stārķu ligzdām (65,3 ha), deviņi dzeņiem (213 ha, lielākā daļa no tiem Odiņu dumbrāju teritorijā) un pieci mazajam ērglim (86,5 ha). Šie liegumi, jau papildināti ar citiem objektiem, tika noformēti kā ĪAI tikai 1996. gadā ar LR ZM meža valsts ministra *A. Ozola* 1. augusta rīkojumu Nr. 64 “Par saimnieciskās darbības ierobežojumiem jaundibināmā Ķemeru nacionālā parka teritorijā”, kurā iekļauti 34 iecirkņi ar kopējo platību 1175,9 ha, no tiem Valguma mežniecībā 843,1 ha, bet Ķemeru mežniecībā — 332,8 ha.

Putniem nozīmīgās vietas

ĶNP teritorijā iedalītas arī vairākas putniem nozīmīgās vietas (PNV), kuru robežas laika gaitā ir mainījušās. Pirmajā no Latvijas PNV pārskatiem *J. Viksne* uzskaita trīs šādas teritorijas — Kaņieri, Lielo Ķemeru tīreli un Mitru melnalkšņu mežu un pļavas pie Kalnciema¹⁷⁸. Šīs vietas minētas arī 2000. gadā izdotajā otrajā Eiropas PNV pārskatā⁷². Savukārt tajā pašā gadā izdotajā otrajā Latvijas PNV sarakstā, lai gan vietu skaits nav mainījies, “Kalnciema pļavas un Odiņu lauki” vietā ir palikušas tikai pļavas. Melnalkšņu dumbrājs tika izslēgts no vietas robežām, jo atsevišķi neatbilda atlases

kritērijiem, savukārt tā vietā iekļautas lielākas pļavu platības, kas ir nozīmīga griežu ligzdošanas vieta (pļavu D gals atrodas ārpus ĶNP robežām)¹²⁰. Veidojot ES nozīmes PNV sarakstu 2004. gadā, visas trīs iepriekš iedalītās vietas tika apvienotas vienā PNV Ķemeru nacionālā parka robežās (tai skaitā bijušajai vietai Kalnciema pļavām joprojām daļēji atrodas ārpus ĶNP). Par kvalificētām noteiktas pavisam 23 sugas/vienības, kas ir lielākais PNV skaits Latvijā¹¹⁹. Lai gan PNV nedarbojas kā instruments reālā teritorijas aizsardzības nodrošināšanā, to robežas ir ņemtas vērā, veidojot ĶNP zonējumu.

Ramsāres konvencija

Ņemot vērā putnu faunas bagātības Kaņierī un tās atbilstību vairākiem Ramsāres vietu kritērijiem — 1a) īpaši labs dabiska vai gandrīz dabiska mitrāja paraugs (etalons), kas raksturīgs attiecīgajam biogeogrāfiskajam reģionam; 1c) nozīmīga loma plašākas apkārtnes dabiskā funkcionēšanā; 2a) sastopama ievērojama, retu, jutīgu vai apdraudētu dzīvnieku un augu sugu daudzveidība vai arī atsevišķu sugu īpatņu skaits; 2b) īpaša nozīme kā floras un faunas ģenētiskās un ekoloģiskās daudzveidības nodrošinātājam plašākā reģionā; 2c) liela nozīme kā augu vai dzīvnieku sugu biotopam kritiskos bioloģiskā cikla brīžos; 3a) sastopami vienlaikus 20 000 ūdensputni; 3b) sastopams liels īpatņu skaits no atsevišķām īpašām ūdensputnu grupām (gārgales, dūkuri, jūras kraukļi, pelikāni, gārņi, dumpji, stārķi, ibisi un karošknābji, gulbji, zosis un pīles, ar mitrājiem saistīti plēsīgie putni, dzērves, bridējputni un zīriņi); 3c) sastopams 1%

no kādas ūdensputnu sugas pasaules populācijas¹⁰⁹, ezeru ierosināts iekļaut Ramsāres vietu sarakstā. Kā viens no trim objektiem Latvijā Kaņieris oficiāli atzīts par Ramsāres vietu ar Saeimas 29.03.1995. pieņemtu īpašu likumu “Par 1971. gada 2. februāra konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi”.

Ķemeru nacionālais parks

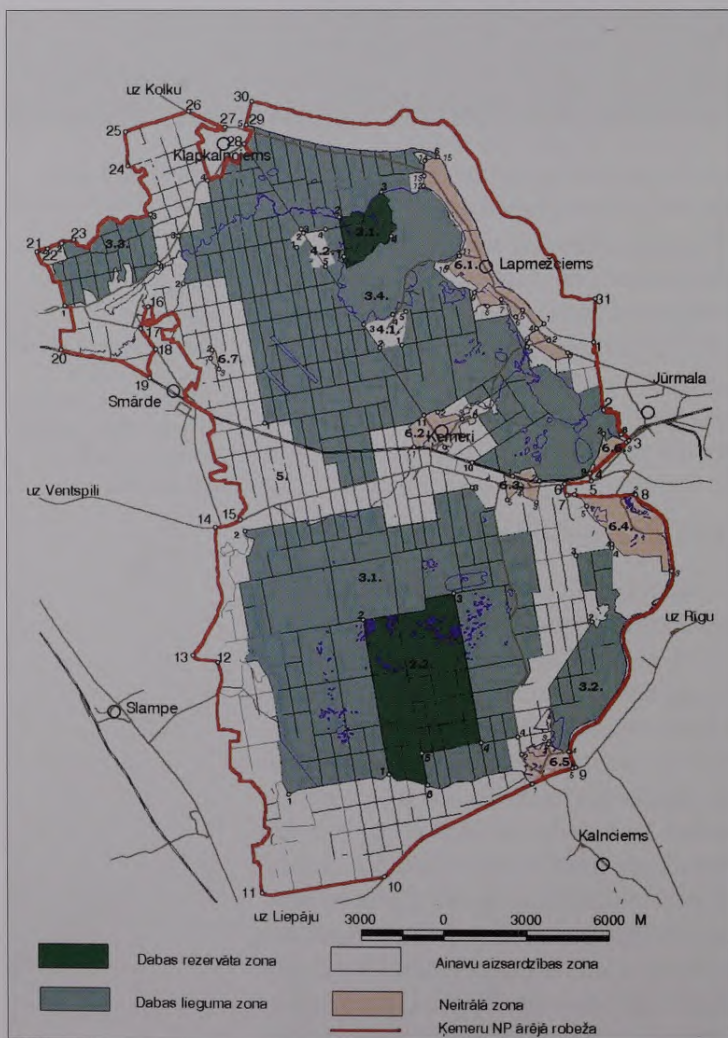
Ķemeru nacionālā parka dibināšanas aizsākumi meklējami 1989. gadā, kad *M. Strazds* izvēlējās Ķemeru apkārtni par vietu, kur īstenot melnā stārķa pētniecības projektu. Vietas izvēli noteica apstākļi, ka tā bija Rīgai samērā tuvu esoša teritorija, kurā jau bija zināmas dažas melno stārķu ligzdas, un bija informācija par vēl citu varbūtēju ligzdu esamību. Projekta “Gandrs” ietvaros nākamā gada vasarā ar zviedru brīvprātīgo palīdzību ligzdu meklējumos tika veikta apjomīga mežu apsekošana, un Ķemeru apkārtnē atklājās kā nozīmīga ne tikai

Pēc Māra Kreiļa, tam kļūstot par LDF direktoru, ĶNP izveidošanas projekta vadību pārņēma *Andis Liepa*. Viņš kļuva arī par pirmo ĶNP direktoru, un vadīja to līdz 2001. gadam. Foto: *A. Liepa*, 05.07.2003.

melnajiem stārķiem, bet vēl virknei aizsargājamo sugu, piemēram, retām dzeņu sugām.

Tā kā šajā laikā Ķemeru apkārtnē zaudēja sanitārās aizsardzības zonas statusu, teritorijas aizsardzības problēma bija steidzami jārisina, un par to sāka domāt arī Jūrmalas deputātu padomē. Kā atceras bijusī padomes deputāte *L. Frīdenberga*, ideja par nacionālo parku kā teritorijas aizsardzības modeli radās jau 1990. gada padomes ekoloģijas nodaļas

Parka zonējums
2006. gadā

vadītājam, Ģeogrāfijas fakultātes docentam *J. Probokam*. Tālāku virzību tā ieguva 1991. gada 6. novembrī, kad *L. Frīdenberga* un *B. Rotberga* ieradās Latvijas Dabas fondā pēc palīdzības teritorijas aizsardzības nodrošināšanā. Viņš interesējās par iespēju ar LDF atbalstu atjaunot kādreizējo kūrorta aizsardzības zonu vai veidot liegumus. Sarunā, kurā piedalījās arī *Jānis Priednieks* un *Aivars Petriņš*, *M. Strazds* izteica ideju, ka nevajag apmierināties ar liegumu veidošanu, bet “jātēmē augstāk” — jāveido nacionālais parks. Pēc tam šī ideja tika noformulēta kā neseno dibinātā Latvijas Dabas fonda projekts. 1992. gada pavasarī fonda padomes sēdē tā tika apstiprināta kā fonda pirmais ar aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanu saistīts projekts — “Ķemeru nacionālais parks” (projekta vadītājs *Māris Kreilis*). Sākās intensīvs darbs pie parka idejas attīstīšanas un popularizēšanas. 1993. gadā Ķemeru notikušajā melno stārķu konferencē piedalījās arī pārstāvis no Eiropas Dabas mantojuma fonda EURONATUR — *Martins Šneiders-Jakobi* (*Martin Schneider-Jacobi*). Konferencē ekskursijas laikā viņš izteicās, ka fondam būtu interesanti uzsākt kādu projektu arī Latvijā, un interesējās par iespējamajiem variantiem. Tā kā konference notika Ķemeru un nacionālā parka projekts bija tikko formulēts, *M. Strazds* viņam to arī piedāvāja kā sadarbības priekšlikumu, un saskaņā ar izrādīto interesi uz Euronatur no LDF tika aizsūtīts projekta pieteikums. Pēc *M. Šneidera* vēlāk stāstītā, turpmākajā notikumu gaitā liela loma bijusi Dienvidslāvijas sabrukumam un tam sekojošajam karam Horvātijā, kur Euronatur finansēja lielu projektu Savas upes ielejā.

Tā kā kara dēļ tur paredzētos darbus nebija iespējams īstenot, fondam negaidīti bija uzradusies “brīva nauda”, tādēļ no Latvijas atsūtītais pieteikums uzreiz tika apstiprināts. Papildu finansiāls atbalsts Nacionālā parka veidošanas sagatavošanā tika saņemts arī no Vācijas Vides ministrijas.

Projekta mērķi tika sasniegti 1997. gadā, kad, Saeimai pieņemot un Valsts prezidentam apstiprinot īpašu likumu, tika nodibināts Ķemeru nacionālais parks. Parka platība ir 38 165 ha, ietverot plašu un daudzveidīgu teritoriju — jūras seklūdens zonu, piejūras lagūnas veida ezerus, augstos purvus, dažāda veida bioloģiski vērtīgas mežaudzes, kā arī plašus pļavu rajonus. 2004. gadā ĶNP visā platībā iekļauts arī ES nozīmes aizsargājamo teritoriju *Natura 2000* tīklā.

Lai regulētu teritorijā atļautās darbības, parkam ir izstrādāts speciāls zonējums. **Rezervāta zonā** ir iekļauti divi atsevišķi parka rajoni — Slovenes upes lejtece un grīvas rajons Kaņiera ezerā un Ķemeru tīreļa Sumragu pussala un tai tuvējās purva platības. Šajā zonā aizliegta jebkāda veida saimnieciskā darbība, izņemot ugunsgrēku dzēšanu. Teritoriju atļauts apmeklēt tikai ar ĶNP administrācijas atļauju.

Dabas lieguma zonā iekļauti augstie purvi un tos aptverošie purva masīvi, Odiņu dumbrāji un Lielupes palienes pļavas, piejūras lagūnas veida ezeri, kā arī Lustūžkalna rajons. Galvenais saimnieciskās darbības ierobežojums zonā ir aizliegums veikt galveno cirti, mežsaimnieciskajai darbībai noteikti arī sezonāli ierobežojumi.

Ainavu aizsardzības zonā iekļauta pārējā parka teritorija, izņemot lielākās apdzīvotās teritorijas. Būtiskākie saim-

nieciskās darbības ierobežojumi ietver kailcirtes veikšanas aizliegumu, kā arī mežizstrādes darbu veikšanu pavasara–vasaras sezonas laikā.

Neitrālajā zonā iekļautas teritorijā esošās apdzīvotās vietas (piemēram, Ķemeru, Lapmežciems un Jūrmalas Kūdra). Šīm teritorijām nav noteikti īpaši ierobežojumi, saimniecisko darbību tajās regulē vispārējā likumdošana.

ĶNP satelīta, kas tapusi parka veidošanas laikā 1993. gadā

Teritorijas apskats

Ķemeru nacionālo parku var pamatoti uzskatīt par vienu no interesantākajām un daudzveidīgākajām dabas aizsardzības teritorijām Latvijā, kas īpašu vietu ieņem arī te sastopamās putnu faunas dēļ. Pateicoties dažādiem vēsturiskiem apstākļiem (gan ģeoloģiskajiem teritorijas veidošanās aspektiem, gan tās aizsardzības nodrošināšanai pēdējo vairāk nekā simt gadu laikā), te līdz mūsdienām ir saglabājušās un plaši pārstāvētas dažādas mitrāju ekosistēmas — augstie purvi, piejūras seklūdens ezeri, periodiski applūstošas pļavas, kā arī plašas palieņu mežaudzes. Šādu mitrāju izveidošanās ir bijusi iespējama tādēļ, ka lielākā daļa teritorijas, kas atrodas Piejūras zemienē, ir zema un salīdzinoši līdzena (atrodas vidēji 5–15 m vjl., paaugstinoties virzienā prom no jūras), pacēlumus veido galvenokārt kāpas jūras malā,

kā arī iekšzemē augsto purvu apkārtnē (Zaļā kāpa, Krāču kalni). Parka ZR daļa rajonā ap Valguma ezeru, kas atrodas Ziemeļkurzemes augstienē, ir ievērojami augstāka par pārējo teritoriju, augstākajam punktam — Lustūžkalnam — sasniedzot 72,1 m vjl.¹⁸

Purvi

Purvi aizņem lielu daļu (24%) no ĶNP teritorijas. Līdzīgi kā citur Latvijā, purvu veidošanās šeit sākusies pēc ledāja atkāpšanās, kad tagadējo ĶNP teritoriju atstāja arī mūsdienu Baltijas jūras senformas. Jūrai atkāpjoties, zemākajās vietās palika virkne jūras lagūnu, kurām gadsimtu gaitā pamazām aizaugot izveidojās augstie purvi. *M. Galeniece* un *K. Cukermanis* uzskaita arī citus teritorijā esošo purvu izcelsmes veidus — tie radušies, pārpurvojoties mežiem un pļavām, kā arī izplūstošo gruntsūdens avotu rezul-

Lai gan Ķemeru tīrelis tā lielākajā daļā ir aizaudzis ar purva priedītēm, te atrodami arī slīkšņaini klajumi, kā, piemēram, šis purva ZA daļā. Fonā redzamas arī tīrelim raksturīgās minerālzes salas, kas apaugušas ar priežu mežu.
Foto: J. Kuze, 1998. gads

tātā. Mežu un pļavu minerālzemes pār-
purvošanos veicināja toreizējais atlantiskā perioda mitrais klimats⁵⁶.

Lielākais no teritorijā esošajiem purviem — **Ķemeru tīrelis** aizņem 6192 ha lielu platību. Purva vidējais dziļums ir 4,8 m, lielākais dziļums 8 m⁵⁷. Tīrelim ir viens izteikts kupols, augstākā daļa (18 m vjl.) atrodas purva ZR rajonā, savukārt D malas atrodas tikai ap 10 m vjl. Purvā ir salīdzinoši maz vietu, kas lielākā platībā būtu pilnīgi kļajas, lielākā daļa ir aizaugusi ar purva prieditēm. Tīrelim raksturīga daudzveidīga ezeriņu mozaika, it īpaši uz tā C un A daļas nogāzēm, kur ezeriņi veido plašus labirintus, bagātus ar pussalām un salām. Lielākie ezeri atrodami pretējos purva stūros: ZA daļā divi 5,0 ha lielie Gārgaļu ezeri, bet DR daļā — 0,8, 1,0 un 1,1 ha lielie Zosu ezeri.

Lai gan, salīdzinot ar citiem Latvijas purviem (piemēram, samērā netālu esošo Cenās tīreli), Ķemeru tīrelis ir saglabājies diezgan neskarts, arī te ir notikusi kūdras ieguve un purva perifērijas mežaudžu meliorēšana. Purva ZA daļā līdz 1973. gadam 69 ha platībā iegūta gabalkūdra, bet pēc tam 46 ha platībā frēzkūdra⁵⁷. Kā atceras *A. Petriņš*, kūdras ieguve pilnībā pārtraukta tikai vairākus gadus pēc Ķemeru tīreļa purva lieguma izveidošanas 1977. gadā un arī tikai tādēļ, ka iets uz toreizējo Mežrūpniecības un mežsaimniecības ministriju un rakstīta sūdzība par lieguma režīma neievērošanu. Kūdras ieguve tika pārtraukta, bet tās pēdas ir saglabājušās. Pēc karjeru metodes izstrādātais purva rajons šobrīd ir pieplūdis ar ūdeni, bet kūdras frēzlauki pa lielākai daļai stāv sausi. Karjeru apkārtnē pastiprināti aizaug ar kokiem, kas notiek par spīti aktīvajai bebru darbībai joprojām funkcionējošajām meliorācijas sistēmām.

Te vietā piezīmēt, ka periodiska purvu aizaugšana ar mežu var notikt arī dabisku faktoru ietekmē. Vairākos no teritorijā esošajiem purviem kūdras slāņos ir konstatēti pat trīs celmu horizonti, kas skaidrots ar klimatiskām pārmaiņām pēcdeduslaikmeta periodā (klimatam kļūstot sausākam, purva virsma izžuva un pārklājās ar mežu), kā arī mainīgu pazemes avotu darbību⁵⁶.

Vērts pieminēt vēl vienu dabisku faktoru, kas varēja ietekmēt aizaugušo purva daļu “attīrīšanos”, — ugunsgrēkus. Lielākais ugunsgrēks pēdējās desmitgadēs Ķemeru tīreli notika 1999. gada augustā. Purvs sāka degt 5. augustā, un ugunsgrēka dzēšana turpinājās aptuveni divas nedēļas. Šajā reizē nodega 301 ha purva un purvmalas meža tīreļa ZA daļā, kā rezultātā no aizauguma tika attīrīta daļa no karjera meliorācijas ietekmē aizauguša purva rajona. Mūsdienās lielākajai daļai no teritorijā reģistrētiem ugunsgrēkiem gan ir nepārprotami antropogēna izcelsme.

Uz purva nogāzēm ezeriņi veido interesantu, regulāru mozaiku.

Foto: *A. Liepa*, 1996. gads

Īsi pēc 1999. gada augusta Ķemeru tīreļa ugunsgrēka uz pilnībā nodegušajām saliņām vietās, ko iepriekš klāja gandrīz necaurejama vaivariņu un viršu biežņa, ir pilnīgi kaila minerālaugsne. Foto: M. Strazds, 06.09.1999.

Ugunsgrēkā aizgāja bojā arī lielākā daļa no tā skartajā teritorijā augošajām vecajām priedēm.

Foto: J. Ķuze, 1999. gada augusts

Kā divi nākamie lielākie ĶNP esošie purvi pieminami **Raganu purvs** (1563 ha) un **Zaļais purvs** (1525 ha), kurus vienu no otra atdala Zaļā kāpa. Zaļo purvu ir būtiski ietekmējusi meliorācija un kūdras izstrāde, kas te notikusi pēc karjeru metodes (karjeru platība 27 ha), tomēr purvs pilnībā nav izstrādāts un kūdras ieguve pārtraukta, lai saglabātu sērūdeņū veidošanās dabiskos apstākļus. Purva kūdras slāņa vidējais biezums ir 2,8 m, dziļākajās vietās tas sasniedz 6 m¹⁰⁷. Atšķirībā no Zaļā purva Raganu purvs ir saglabājies salīdzinoši neskartas, kā nozīmīgākos cilvēka veiktos pārveidojumus te var minēt Ķemeru–Antiņciema ceļa uzbūvēšanu cauri purvam un purva perifērijas, kā arī tā apkārtnē esošo mežaudžu meliorāciju. Interesants objekts putnu faunas ziņā Raganu purvā ir aptuveni kilometru garais Putnezers, kas ar tādu pašu nosaukumu redzams jau 1891. gadā *T. Dumpja* zīmētā kartē²⁵. Putnezeram raksturīgas augstas ūdens līmeņa svārstības, kā rezultātā ezers bieži ir tikpat kā sauss, ko, iespējams, ietekmē netālu esošās meliorācijas sistēmas.

Turklāt ĶNP atrodas vēl vairāki mazāki purvi, no kuriem lielākā daļa ir iz-

Purvi, kas norakti, izmantojot karjeru metodi, pārvēršas par ļoti savdabīgu mākslīgu ūdenstilpes un purva sajaukumu, ko labi var izmantot vairāku sugu putni, piemēram, sudrabkaijas (attēlā Smārdes karjeros), kajaki u. c.
Foto: J. Lipsbergs, 20. gs. 80. gadu sākums

strādāti un pārveidoti mākslīgas izcelsmes ūdenskrātuvēs, kas vietumis lielās platībās aizaugušas ar niedrēm. Kā tādi ir pieminami **Slokas purvs** (729 ha, daļēji norakts), **Labais purvs** un **Mazais (Smārdes) tīrelis** (pilnībā norakti). Teritorijā atrodas arī **Kašķu purvs** (564 ha, norakts), kurā 50. gadu beigās tika izveidota Jūrmalas pilsētas izgāztuve. Tajā aptuveni četru hektāru platībā tika aizgāzti nešķiroti atkritumi, atsevišķā vietā arī Slokas celulozes un papīra fabrikas notekūdeņu attīrīšanas iekārtu dūņas. Izgāztuve tika slēgta 1995. gadā.

Ezeri

Teritorijā esošajiem ezeriem ir atšķirīga izcelsme, nozīmīgākie no tiem (Valguma, Kaņiera un Slokas ezers) ir izvietojušies ĶNP Z daļā. Dziļākais no teritorijas ezeriem, parka ZR daļā esošais 60,3 ha lielais **Valguma ezers** ir radies ledāja veidotā ezerdobē. Tā maksimālais dziļums

sasniedz 27 m, ezeram raksturīgi stāvi krasti, kas strauji pāriet dziļumā, līdz ar to piekrastes veģetācijas josla ir ļoti šaura. Valguma ezera putnu fauna ir salīdzinoši nabadzīga. Ļoti atšķirīgi ezeri ir piejūras zonā esošie **Kaņieris**, **Dūņieris**, **Slokas** un **Aklais** ezers, kas pēc izcelsmes ir lagūnas veida, radušies Litorīnas jūras atkāpšanās rezultātā⁵⁶. Šie ezeri ir sekli (vidējais dziļums līdz vienam metram), ar vietām bagātīgu ūdensaugu veģetāciju (izņemot Aklo ezeru), kas arī ir pamatā to salīdzinoši bagātajai putnu faunai.

Īpaši nozīmīgs šai ziņā ir 1128 ha lielais **Kaņiera ezers**, ar ko vēsturiski saistījusies liela pētnieku interese. Tā kā Kaņieris laika gaitā ir piedzīvojis būtiskas pārmaiņas dažādu hidroloģisko manipulāciju dēļ, kas ietekmējis arī tajā ligzdojošo putnu faunu, tālāk sniegsim ieskatu ezera pārmaiņu vēsturē.

Vēsturiski Kaņiera ezera notece virzījās pa Slocenes upi uz Lielupi. Ezers tāpat

kā šodien sevī uzņēma Slocenes un vairāku mazāku upīšu ūdeņus, kas tālāk pa vienu noteku — Sloceni — tecējuši virzienā uz Slokas ezeru. Pa ceļam Slocene sevī uzņēma Dūņezera noteci, iztecēja cauri Slokas ezeram un D no Slokas pilsētas ietecēja Lielupē^{56, 67}. Mēģinājumi mainīt Kaņiera noteci, pazeminot ezera ūdens līmeni, uzsākti jau hercoga Jēkaba laikā 1668. gadā, kad ezers ar kanāla (tagadējās Starpiņupes) palīdzību savienots ar jūru. Tolaik tas darīts, lai izveidotu ūdensceļu no mazajām jūras ostām līdz Lielupei. Laika gaitā kanāls aizsērējis un atjaunots tikai 19. gs., kad bijis “divus šāvienus garš”⁷⁵. Ticami, ka *J. Juškeviča* pieminētā kanāla atjaunošana ir tā pati turpmāk aprakstītā Starpiņupes padziļināšana, kā rezultātā Kaņieris tika gandrīz

1892. gada
12. augustā izdotā
M. Siliņa karte, kas
ataino situāciju
Kaņierī pirms ūdens
līmeņa
pazemināšanas

pilnībā nolaists. Lai raksturotu ezeru pirms tā nolaišanas, var atsaukties uz *A. Grosses* citētā profesora *Bruno Dossa* 1897. gadā veiktās ezera apsekošanas rezultātiem. Kaņiera platība pirms ūdens līmeņa pazemināšanas bijusi ap 20 km², tā A un D krastus klājis dolomīts, kam uzgūlušies lieli ledus laikmeta atstāti laukakmeņi, ko ledus bija sabīdījis īpašos vaļņos. Ezerā bijuši vairāki brīva ūdens klajumi ar desmit salām, no kurām lielākās bijušas apaugušas ar mežu. Kaņiera Z un ZR galu klājis niedrājs, ko izvagojuši kanāli un šauri brīva ūdens ceļi. Viss ezera R krasts bijis klāts ar biezu dūņu kārtu, vietumis līdz 5 m dziļumam⁶⁷.

Starpiņupes padziļināšana un ezera nolaišana 19./20. gs. mijā, salīdzinot ar 17. gs. veiktajiem kanāla rakšanas darbiem, tika veikta jau ar citu mērķi — iegūt lauksaimnieciski izmantojamu zemi un nosusināt apkārtējos purvus. Ziņas par laiku, kad tas noticis, ir pretrunīgas — *A. Grosse* raksta, ka Starpiņupe padziļināta 19. gs. beigās⁶⁷, *K. Grigulis* — ka aptuveni 10 gadus pirms Pirmā pasaules kara (t. i., 20. gs. sākumā; *red.*)⁵⁸. Tādu pašu laiku min arī *A. Pastors*¹¹⁰. Savukārt *J. Vītiņš* pārskatā par Ķemeru apkārtnes hidroloģiju norāda, ka Starpiņupes padziļināšana veikta vairākkārt, neapskatot katru konkrēto gadījumu¹⁸⁵.

Padziļināšanas laikā devona perioda dolomīta slānis, kas te iznāk zemes virspusē, tika izlauzts un izveidots apmēram 3 m dziļš un 8 m plats kanāls, kas ūdens līmeni ezerā pazemināja par aptuveni 1,5 m⁶⁷, bet kopējo ezera platību — līdz 12,5 km² ¹⁷⁶. Tādējādi Slocene ieguva tiešu noteku jūrā, bet vecā gultne (tagadējā Vecslocene; *red.*) aizsērēja⁶⁷. Citu interesantu iemeslu Kaņiera līmeņa pazemināšanai min *K. Grigulis*. Ezera

gultne bijusi bagāta ar laukakmeņiem, kā dēļ krievu valdības laikā ezers nolaists, saspridzinot Starpiņupes gultnes dolomīta slāņus. Akmeņi no šejienes vesti uz Rīgu un citām vietām ielu bruģēšanai un būvju vajadzībām, tomēr ezerā vēl šobaltdien (t. i., 1932. gadā; *red.*) akmeņu esot “veselas grēdas”⁵⁸. Laukakmeņu aizvākšanu no akmens vaļņiem piemin arī *A. Grosse* — tie tikuši saspridzināti un nokrauti lielās kaudzēs ezera krastā⁶⁷.

1907. gadā (īsi pēc ezera ūdens līmeņa pazemināšanas; *red.*), kad *A. Grosse* pirmo reizi apmeklēja Kaņieri, daļa tā bijušās gultnes bijusi klāta ar erodēta dolomīta šķembām, pārsvarā bez jebkādas veģetācijas. Tikai kādreizējās krastmalas rajonā bija saauguši meldru, grīšļu un cita augāja puduri. Cītur bijuši atrodami

ūdēns klajumi, ko ieskāvušas augstas niedru audzes. Jauniegtās platības aizauga divos virzienos — no krasta pāri sausajiem klajumiem uz jaunās ezermalas pusi un no vecajām niedru joslām uz seklumiem, kas izveidojušies no jauna⁶⁷. Tomēr sausās ezera gultnes aizaugšana drīz tika apturēta, jo ezera ūdens līmenis ticis mainīts atkal. Kā raksta *K. Grigulis*, “kad uznāca Pirmais pasaules kaņš, krievu kaņa priekšniecība lika Starpiņas upīti no jauna aizbērt, lai ezers uzplūstu un rastos dabisks aizsargs pret ienaidnieku”. Pēc kara (*A. Grosse* min precīzu gadu — 1918. gadā⁶⁷) vietējie iedzīvotāji kanāla gultni atkal iztīrījuši, tomēr ne tik dziļi kā agrāk, tādēļ ezera līmenis bijis augstāks nekā pēc nolaišanas⁵⁸. Uzpludināšanas laikā bojā gāja jaunā veģetācija, un ezeram

Kaņieris 20. gadsimta sākumā, laikā, kad ezera līmenis bija nolaists¹⁸³. Atzīmēti laikā līdz ezera ūdens līmeņa paaugstināšanai lietotie vietvārdi.

atgūto sauszemes teritoriju aizaugšana no jauna varēja atsākties, tikai atjaunojot ezera noteci uz jūru.

Raksturojot Kaņieri 1926. gadā, *A. Grosse* apraksta ainu, kas atklājusies no pilskalna ezera DR krastā: niedrēm aizaudzis līdzenums, ko izvago šauri brīvā ūdens ceļi un mazi neaizauguši laukumiņi. Pēc ezera nolaišanas kādreizējās salas pārvērtās pussalās, iznirušas arī vairākas jaunas salas. Vasarā ezerā tikpat kā neesot bijis iespējams braukt ar laivu, lai vošana lielākajā daļā ezera bijusi iespējama tikai rudenī vai pēc ilgstošām lietavām. Atkarībā no ezera grunts tolaik bijis iespējams nodalīt divus atšķirīgus ezera veģetācijas rajonus — DR, D un A daļā, kur atsedzās devona perioda dolomīts, bijušas vai nu pilnībā bez veģetācijas, vai klātas ar graudzālēm, grīšļiem, niedru ceriem un sausākās vietās arī krūmiem un jauniem kokiem, šo ezera daļu atkarībā no applūšanas periodiskuma un ūdens dziļuma *A. Grosse* iedala vēl četros dažādos rajonos. Savukārt ezera ZR un R daļai bijis pavisam cits raksturs. Pateicoties biežajam dūņu slānim, ūdens līmeņa pazemināšana uz šo ezera rajonu neesot atstājusi tik krasu ietekmi kā D un A krastā. Šeit paralēli krastam stiepušās 300–500 m platas zālaines slīkšņas, pa kurām pārvietoties bijis ļoti bīstami, jo gājējs varējis izbrukt cauri slīkšņas virskārtai un dziļi iestīgt dūņās.

A. Grosse apskata arī cilvēku saimnieciskās darbības ietekmi uz Kaņieri. Pāpildus jau pieminētajiem ūdens līmeņa regulēšanas darbiem ezera apkārtnē veikta arī mitrāju meliorēšana. 1930. gadā tuvējo zvejnieku ciemu iedzīvotāji apmaiņā pret zvejas servitūta tiesībām ezerā saņēma plašus ciemiem piegulošus zemesgabalus. Lai apgūtu jauniegūtās

teritorijas, tika nocirsti meži, kā arī tika izrakti grāvji. Šie meliorācijas darbi veicināja agrākā ezera aizaugšanu ar mežu, kā rezultātā jau 1937. gadā liela daļa no sausākajām ezera daļām, it īpaši tā D un DR daļā, bija klātas ar 2–5 m augstiem bērziem, priedēm un alkšņiem. Būtiski arī pieminēt, ka tolaik ezera D un A krastu noganījuši lieli lopu bari⁶⁷. Interesanti, ka pēc ezera nolaišanas tā atklātajās platībās atrasti dzintara gabali, tāpēc sācies sava veida “dzintara drudzis” un tikusi plānota pat dzintara rūpnieciska iegūšana pēc Prūsijas parauga, tomēr šis projekts tā arī neesot realizēts⁵⁸.

Kārtējo ūdens līmeņa izmaiņu ezers piedzīvoja Otrā pasaules kara gados, kad tas paaugstināts par aptuveni vienu metru, savukārt pēc kara tas atkal pazemināts, nojaucot kanālā izveidoto aizsprostu. Iespējams, ka tolaik arī galīgi likvidēta Kaņiera ezera ūdeņu aizplūšana caur Dūņezeru¹⁷³. Tā kā Kaņieris lielās platībās faktiski bija zems purvs, ezeram šajā periodā bija raksturīga ļoti bagāta bridējputnu fauna — 1961. gadā te ligzdoja ļoti daudz ķīvišu un pļavu tilbišu, 5–8 pāri parasto šņibišu, melnās puskuitalas, mērkaziņas un mazākā skaitā arī citi bridējputni¹⁷⁶. Raksturojot Kaņieri šajā laikā (t. i., īsi pirms ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas; *red.*), *J. Vīksne* ezera atklātās platības vērtē kā 2–3 km² lielas, ar ūdens dziļumu no dažiem centimetriem līdz vienam metram. Ezerā turpinājušās jau *A. Grosses* pētījumu laikā reģistrētās ainavas izmaiņas: mitro piekrastes pļavu un grīšļiem apaugušo salu aizaugšana ar krūmiem un kokiem; pastiprināta ezera aizaugšana ar mieturaļģēm un niedrēm (it īpaši izplešoties ezera ZR daļas lielajam sēklim) un atsevišķu agrāko ezera dibena rajonu pārvēršanās

par zemām salīņām, tām pakāpeniski aizaugot ar grīšļiem. No agrākajām ezera salām kā sala šī vārda tiešajā nozīmē saglabājusies tikai Mērsala, pārējās bija vai nu kļuvušas par pussalām, vai tās iekļāvuši plaši sēkļi. Slocenes ietekas rajonā niedru sēklis no R puses pieklāvēs Riekstu pussalai, tādējādi faktiski sadalot ezeru divās daļās¹⁷³.

Ezera nolaišana nebija devusi gaidīto efektu, jo iegūtās platības lauksaimnieciskai izmantošanai nebija piemērotas. Tādēļ, apskatot putnu aizsardzības problēmas Latvijas PSR, H. Mihelsons 1958. gadā publicētā rakstā uzsver, ka Kaņiera ūdens līmenis ir paaugstināms, lai tajā atjaunotu vēsturisko ūdensputnu bagātību¹⁰⁴. Kā atceras bijušais Jūrmalas MRS direktors E. Ezerlicītis, pret šo ideju iebilduši Ķemeru kūrorta mediķi, norādot, ka ezera uzstādīšana varētu iespaidot kūrorta ārstniecisko dūņu stāvokli. Par spīti šiem iebildumiem, ezera atjaunošanas projekts tomēr tika īstenots. 1961. gadā par mežsaimniecības un mežrūpniecības ministru tika iecelts Vilis Kariss, kas enerģiski aizstāvēja dabas aizsardzības un mednieku intereses. Pateicoties V. Karisa aktīvajai rīcībai, LPSR Ministru padomes priekšsēdētājs V. Rubenis piekritis Kaņiera ūdens līmeņa atjaunošanas projekta īstenošanai⁵⁵. Galvenie argumenti, kas tika izmantoti projekta virzīšanā, bija ezera nepiemērotība lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izmantošanas vajadzībām, kā arī netālu esošo Antiņciema un Čaukciema nošķirtība no Lapmežciema.

Lai sāktu projekta realizēšanu, bijis nepieciešams pārņemt 500 ha bijušā ezera zemes no zvejnieku kolhoza "Selga", kas ar kolhoza priekšsēdētāja D. Buša atbalstu ticis izdarīts, zemes nododot valsts

mežu fondam. 1964. gadā izstrādāts līmeņa atjaunošanas darbu projekts, bet pašu darbu izpilde sākta 1965. gada ziemā, kad nolaistā ezera daļā izcirsti krūmi un koki. Tā kā ziema bijusi silta, atsevišķās vietās kokiem un krūmiem pieklūt nav bijis iespējams, līdz ar to tie palikuši nencirsti. 1965. gadā projekta ietvaros uzbūvēts ceļš no Lapmežciema uz Antiņciemumu, uzbūvēts aizsprosts bijušajā Slocenes upes iztekas vietā no ezera, ko tagad nodalīja no jauna uzbūvētais ceļš, kā arī uz Starpiņupes uzbūvēts aizsprosts ar zivju ceļu, kas ezera ūdens līmeni paaugstinājis līdz atzīmei 1,3–2 m vjl.⁵⁵. Reizē ar ezera ūdens līmeņa paaugstināšanu pēc ZA Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas ierosinājuma īstenoti arī īpaši biotehniski pasākumi — pirms ezera uzpludināšanas Riekstu pussalas rajonā tika uzstumtas sešas mākslīgās salas. Kā atceras J. Vīksne, šāda veida darbības tika veiktas pirmo reizi bijušās PSRS teritorijā. Salu uzstumšana pussalas Lapmežciema pusē nav bijusi iespējama, jo te atsedzās dolomīta slānis, ko ar melioratoru rīcībā esošo tehniku nav varēts uzlauzt. Šajā laikā ticis arī izrakts kanāls, kas Riekstu salu nodalīja no ezera krasta, pārvēršot to salā⁵⁵. Turpmāk laikā līdz 1970. gadu beigām ezerā un tā apkārtnē veikti tālāki hidroloģiskās sistēmas pārveidojumi. Tika uzbūvētas otras slūžas uz Starpiņupes (pie viena pilnībā likvidējot iepriekš uzbūvēto zivju ceļu; zivju migrācija tagad tikusi nodrošināta, pārmaiņus darbinot abas slūžas), izrakti ezera apvedkanāli un veikta Ragaciema tuvumā esošo mežu meliorēšana. Tā kā Slocenes ieteka pie Krievsalas bijusi aizsērējusi, izstrādāts projekts upes ietekas padziļināšanai ar zemessūcēju, kas arī ticis realizēts⁵⁵.

Limikoļu liedags bija galvenā daudzu bridējputnu ligzdošanas vieta 50.–60. gados. Foto: *J. Vīksne*, 1961. gads

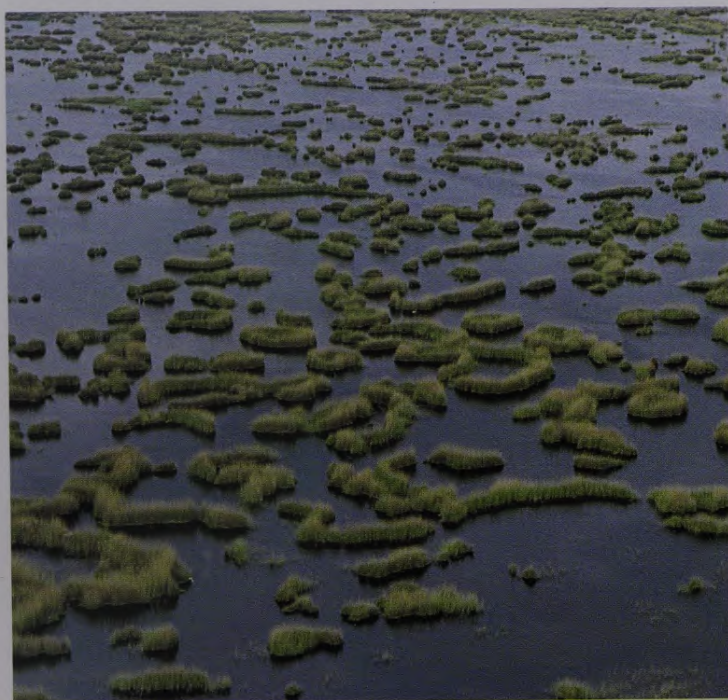

Nolaistais ezers vairāk atgādināja zāļu purvu, kurā atklāts ūdens mijās ar slīkšņām un augāja puduriem. Foto: *J. Vīksne*, 1961. gads

Dvīnis ir viena no mākslīgajām salām, kas izveidota 1965. gadā pirms ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas. Kamēr uz salām bija kaiju kolonijas, tās bija arī nozīmīgas piļu ligzdošanas vietas.
Foto: J. Viksne, īsi pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas

Uzpeldot bijušajām sliksņām, ir izveidojusies daļa no tagad ezeram raksturīgās peldošo ceru mozaikas. Foto: J. Viksne, 09.09.2003.

Pēc Kaņiera ūdens līmeņa paaugstināšanas būtiski mainījās ezera veģetācija. Appludinātā ezera R daļas sliksņainā sēkļa mala vietām uzpeldēja, veidojot īpašu peldošo saliņu mozaīku. Lielākā daļa sēkļa tomēr palika zem ūdens, un niedrājs tajā daļēji vai pilnībā iznīka, atdodot vietu galvenokārt mieturaļģu *Chara sp.* audzēm. 80./90. gadu mijā tikai 30% no kādreizējā sliksņainā niedrāja platības atgādina biotopu, kas te eksistēja pirms ūdens līmeņa paaugstināšanas. Svarīgi arī piezīmēt, ka 80. gados ezerā novērota Slocenes ūdeņu izraisīta piesārņojoša ietekme, kas izpaudās kā mieturaļģu audžu iznīkšana, tām tiekot nomainītām ar iegrimušo raglapi *Ceratophyllum demersum* vai arī radot no veģetācijas pilnīgi brīvus laukumus¹⁷⁶.

Pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas Kaņieris nonāca Mežsaimniecības un

0 200 400 800 1 200 1 600 m

Kaņieris 1994. gadā

2003. gada augustā kā nozīmīgs ezera kopšanas darbs veikta arī ezera niedrāju fragmentācija, izmantojot agregātu “Seiga”. Attēlā rajons starp Riekstu salu un Andersalu.

Foto: J. Vīksne,
09.09.2003.

mežrūpniecības ministrijas pārraudzībā un ieguva īpašu statusu — tas tika izmantots partijas elites darbinieku rekreācijas vajadzībām. Šādā statusā tas bija līdz pat

politiskās sistēmas maiņai 1991. gadā. Šobrīd ezers nodots ĶNP administrācijas pārraudzībā un tā apsaimniekošanu veic AS “Latvijas Valsts meži”.

Sērūdenradis, kas izdalās zem ezera, sakrājoties zem kādreizējā augāja, kurš guļ ezera dibenā, to regulāri paceļ virs ūdens līmeņa, veidojot jaunas, nestabilas saliņas, kas ir nozīmīga ceļojošo bridējputnu atpūtas un barošanās vieta.

Foto: A. Blumbergs,
21.08.2005.

Pēc ĶNP nodibināšanas ezerā veikti nozīmīgi biotopu apsaimniekošanas darbi. Salīdzinoši regulāri tiek attīrītas mākslīgās un vairākas dabiskās ezera salas. Nozīmīgākā ezera saimnieciskā izmantošana šobrīd ir makšķerēšana, kas tiek organizēta no vienas laivu bāzes Andersalā, rudenos notiek arī limitētas ūdensputnu medības. Atsevišķos ezera rajonos notiek arī niedru ieguve. Ezerā atļautās darbības regulē īpašs zonējums.

Papildus jau uzskaitītajiem ĶNP atrodas vēl vairāki mazāki ezeri (piem., **Kugrainis, Krāčkalnu ezers** u. c.), kā arī vairāki mākslīgas izcelsmes ūdensbaseini, kas radušies, appludinot izstrādātus dolomīta vai smilts ieguves karjerus. Nozīmīgākie karjeru ezeri atrodas pie Kaļķa dolomīta pārstrādes rūpnīcas. Otrs dolomīta izstrādes rajons teritorijā ir netālu no Slokas pilsētas, par ko

šodien ĶNP teritorijā liecina izstrādātais un appludinātais karjers pie Likumciema.

Kā atceras dolomīta pārstrādes uzņēmuma "Gneiss" vadītājs *Boriss Maslovs*, trīs izstrādātie karjeri pie Kaļķa dolomīta pārstrādes rūpnīcas ar ūdeni tika piepildīti 1983.–1984. gadā. Foto: *M. Strazds*, 17.07.1992.

Vienā no Kaļķa karjeriem — Sahalīnes diķī — ir arī divas ūdensputnu ligzdošanai piemērotas salas, kuras pēc ĶNP nodibināšanas vairākkārt attīrītas no krūmiem. Attēlā *G. Krievāne* un *K. Lapiņš* pēc krūmu talkas uz salas, kas jau notīrīta, bet fonā redzamā vēl gaida savu kārtu. Foto: *J. Kuze*, 24.09.2002.

Atsevišķos rajonos Vēršupītes krastos (lielākās platībās iepretim Ķemeru tīrelim un pie ietekas Slokas ezerā) izvietojušies plaši palieņu dumbrāji, kas pavasaros pilnībā applūst.

Foto: M. Strazds,
02.04.1993.

Slocenes ietekas rajonā Kaņiera ezerā izveidojies plašs, ļoti grūti pieejams niedrāju sliksņu un peldošu melnalkšņu mežu labirints.

Foto: M. Strazds,
17.07.1992.

Upes

Lielākā teritorijas apkārtnē esošā upe **Lielupe** ĶNP atrodas tikai daļēji, jo vienlaikus aptuveni 12 km garā posmā tā ir arī ĶNP A robeža. Vēsturiski ar Lielupes baseinu bijusi saistīta visa teritorijas hidroloģiskā sistēma, tomēr tā piedzīvoja

būtiskas pārmaiņas pēc Kaņiera tiešas savienošanas ar jūru. Lielupei ir liela loma kā caurceļojošo un ziemojošo (atkarībā no ziemas barguma) putnu apūtas vietai, bet putnu ligzdošanai ļoti nozīmīgas ir tās plašās palienes (gan pļavas, gan dažādi pārmitrie meži).

Lielākā teritorijas iekšienē esošā dabiskā ūdenstece ir **Slocene**, kas savāc ūdeņus no teritorijas Z daļas un pirms Starpiņupes izrakšanas (sk. pie Kaņiera) ietecēja Lielupē pie Slokas. Upei raksturīga daudzveidīga gultne — augštecē no parka robežas līdz ietekai Valguma ezerā tā plūst galvenokārt pa smilšainu vai oļainu gultni, krastos vietumis atrodami nobrukumi. Lejtecē (it īpaši pirms ietecēšanas Kaņierī) upes kritums ir mazāks, gultne galvenokārt dūņaina, krastos dominē mitras lapu koku audzes, galvenokārt melnalkšņu un bērzu dumbrāji, kas grīvas rajonā veido īpatnējus peldošos mežus. Upes ietekas rajonā atrodams

plašs niedrāju sliksņu rajons (t. s. Samuloms), kas daļēji aizaudzis ar zemu, skraju melnalkšņu mežu, ietekas rajonā Slovenes gultne sadalās daudzās mazās attekās, un tikai viena no tām veido šauru, atklātu ūdensceļu uz ezeru. Vēsturiskā upes gultne (tagadējā Vecslocene), kas pirms ezera ūdens līmeņa regulēšanas tā ūdeņus novadīja uz Lielupi, tagad posmā no Kaņiera līdz Slokas ezeram atgādina vecupi, kas rajonā ap Dūņieri jau pārveidota grāvjos. Ūdens kustību šajā posmā aptur Ķemeru–Jaunķemeru ceļa dambis, kā rezultātā vēsturiskās palieņu pļavas ir pārpurvojušās un lielās platībās aizaugušās ar krūmiem un kokiem. Iztekot no Slokas ezera, Vecslocene uz Lielupi aizvada ezerā ietecējušās Vēršupītes ūdeņus.

Otra lielākā ĶNP esošā dabiskā ūdenscece ir **Vēršupīte**, kas savāc ūdeņus no Ķemeru tīreļa Z daļas un daļēji arī Zaļā un Raganu purva. Augštecē pie Smārdes upe ir iztaisnota, tajā ievadītas arī meliorācijas

sistēmas no apkārtējām mežaudzēm, kā arī Smārdes attīrīšanas iekārtu notekūdeņi.

ĶNP D daļas hidroloģiskais stāvoklis piedzīvoja būtiskas izmaiņas pēc **Kauguru kanāla** izrakšanas 1932.–1933. gadā. Kanāls pa īsāko ceļu uz Lielupi novadīja Džūkstes un Slampes upes ūdeņus, savācot ūdeni arī no apkārtējām meliorācijas sistēmām. Kanāls padomju gados un vēl līdz 90. gadu beigām ticis tīrīts, lai nepieļautu gultnes aizsērēšanu, tomēr kopš 21. gs. sākuma gultnes attīstība notiek dabiskā ceļā. Pēdējo gadu laikā, pateicoties sagāzumu veidotiem aizsprostiem, kā arī meandru izskalojumiem kanāla likumu vietās, ir sācies gultnes dabiskošanās process. Izskalojoties jaunam likumam, 2005. gada pavasarī vienā vietā arī pilnībā iebrucis kanāla malas ceļš, atsedzot jaunus krasta nobrukumus, kas piemēroti zivju dzenīšu ligzdošanai. Bez tam ĶNP atrodas vairākas mazākas ūdensteces, piemēram, Skujupīte, Lāču strauts un citas.

Kauguru kanāls 1990. gadā, kad te veidojās pirmie aizmetņi turpmākajam Nēģu grāvja sagāzumam. Ar laiku kanālā, sakritušajos kokos sakēroties plūdu nestajam materiālam, izveidojās neliela saliņa. Kanāla straumei meklējot ceļu gar tās malām, izskalojās krasti, un 2005. gadā kanāla malas ceļš vietā, no kuras tapusi šī fotogrāfija, jau ir iebrucis.
Foto: S. Widstrand, 18.05.1991.

Starpiņupes ietekas rajons vasaras otrajā pusē ir nozīmīga caurceļojošo bridējputnu atpūtas vieta.

Foto: V. Vintulis,
16.09.2001.

Jūras piekraste

Kopējais jūras piekrastes garums ĶNP teritorijā ir 16 km. Teritorijā ietilpst arī jūras seklūdens teritorija (kopējā platība 1954 ha), kuras robeža iet pa 10 m dziļuma līniju. ZR daļā (no Lāčupītes

ietekas līdz Ragaciema bākai) Rīgas liča dziļums palielinās strauji un 10 m dziļuma līnija iet tikai aptuveni kilometru no krasta. Iepretim Lapmežciemam seklūdens josla ir platāka un ĶNP robeža sniedzas līdz 2 km no krasta. Jūras krastā atrodas trīs zvejnieku ciemati — Ra-

gaciems, Lapmežciems un Bigauņciems, jūrā ietek Starpiņupe un Siliņupe. Atsevišķās vietās jūras dibenā atsedzas dolomīts, pie Siliņupes ietekas atrodami arī akmeņaini sēkļi.

Foto: V. Vintulis,
01.04.2000.

Jūras piekraste ir nozīmīga ūdensputnu ziemošanas vieta. Ziemujošo putnu uzskaišu rezultāti rāda, ka te

uzturas 700–3000 ūdensputnu, pavisam reģistrētas 34 sugas. Regulāri (ja ledus apstākļi to atļauj) visā piekrastē uzturas gaigalas, lielās gauras, kākauļi un paurgurknābja gulbji. Piekrastes rajons ir nozīmīgs arī kā caurceļojošo putnu pārlidošanas un atpūtas vieta.

Meži

Mežaudzes aizņem ievērojamu daļu — 51% no ĶNP teritorijas. Teritorijai raksturīga liela mežu daudzveidība, te plaši pārstāvētas mežaudzes dažādos meža augšanas apstākļu tipos, sākot ar priežu audzēm sausās smiltis augsnēs uz kāpām jūras piekrastē un uz purva salām un beidzot ar plašiem melnalkšņu dumbbrājiem upju palienēs. Pateicoties aizsardzības

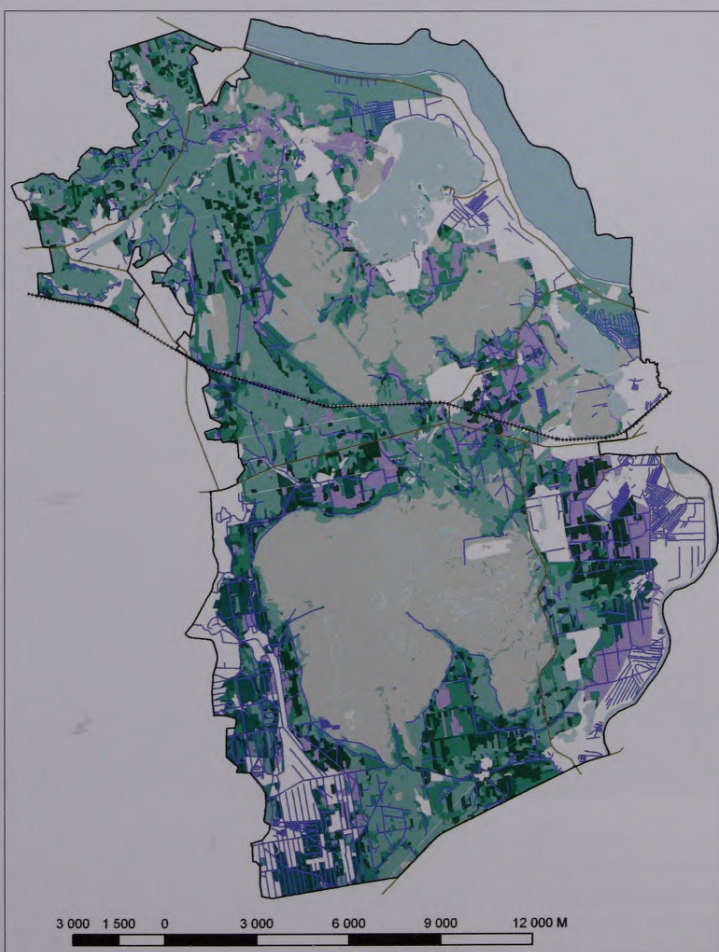
prasībām, kas Ķemeru apkārtnes mežiem vēsturiski tikušas piemērotas, te sastopamo veco un bioloģiski vērtīgo mežaudžu īpatsvars ir ļoti augsts — 1998.–2000. gadā veiktās dabisko meža biotopu inventarizācijas rezultāti liecināja, ka ĶNP šādu mežaudžu īpatsvars ir 14,2% (ĶNP dati).

Ķemeru nacionālajā parkā ir sastopami visi galvenie mežu tipi (iedalot grupās pēc to dabiskās dinamikas⁸). **Priežu meži ar dažāda vecuma kokiem** — gan sausieņu meži (sils, mētrājs, lāns), gan mitrie purvāji un priežu niedrāji veido

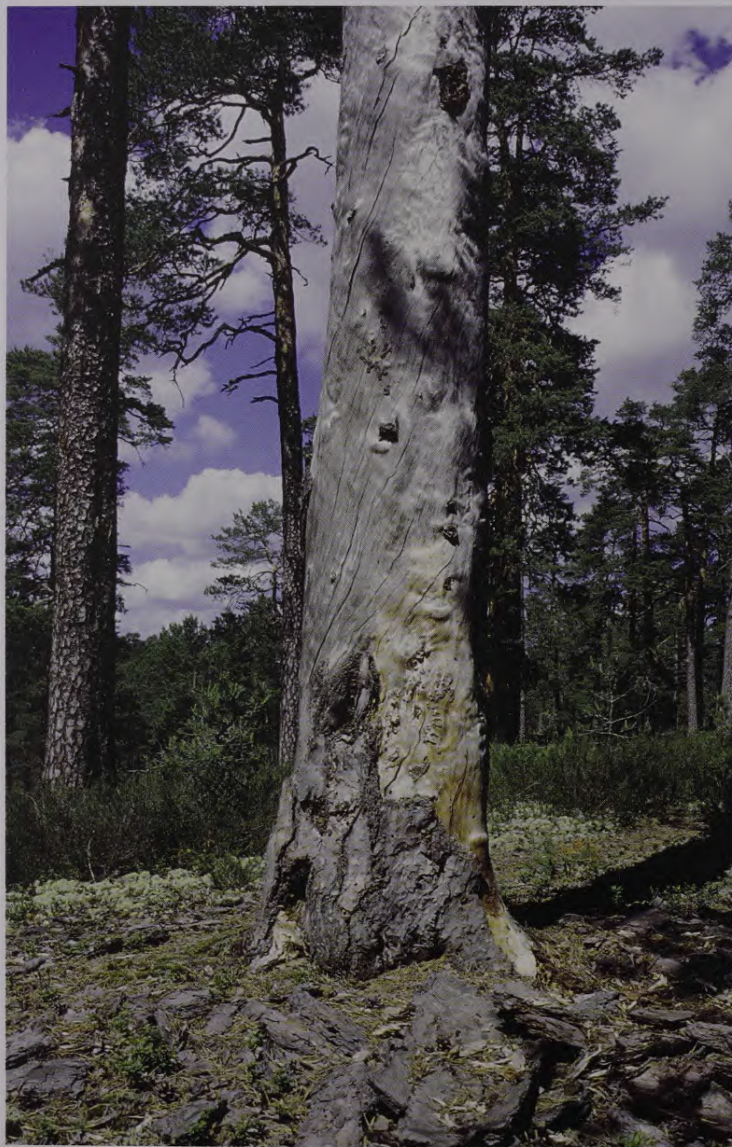
Dažādu mežu tipu⁸ izplatība ĶNP pēc 1989. gada mežierīcības datiem

Apzīmējumi

	Ķemeru nacionālā parka robeža
	Galvenie autoceļi
	Dzelzceļi
	Ūdensteces
	Purvi
	Priežu meži ar dažādvecuma kokiem (8693.2 ha, 46,1%)
	Lapu koku pionierfāzes meži (3896.7 ha, 20,6%)
	Eglu meži (2286.0 ha, 12,1%)
	Platlapju meži (1430.7 ha, 7,6%)
	Slapjie bērzu un melnalkšņu meži (2564.5 ha, 13,6%)
	Iekšējie ūdeņi
	Jūra

46,1% no visiem mežiem un atrodas galvenokārt jūras piekrastē, uz Litorīnas laika kāpām (Zaļās kāpas, Krāču kalniem), kā arī ap purviem un uz to salām.

Dabiski priedes mežā var sasniegt ļoti lielu vecumu. ĶNP vecākās zināmās dzīvās priedes, kas pārsniedz 250 gadu vecumu, atrodamas grūti piekļūstamās vietās uz purva salām, un arī pēc nokalšanas koka stumbeņi var saglabāties vēl daudzus gadu desmitus.

Foto: J. Ķuze, 1998. gada vasara

Tipiskākās šīs mežu sabiedrības putnu sugas ir vakarlēpis, melnā dzilna, koku čipste, sila cīrulis, sila strazds, cekulzīlīte, pelēkā zīlīte.

Egļu meži ar dažādu pašizrobošanās dinamiku ir retākā no skuju koku mežu sabiedrībām (aizņem 12,1% no kopējās mežu platības). Šie meži sastopami tikai vietumis, Ķemeru tīreļa un citu lielāko purvu malās, kā arī avoksnajos un līdzīgās vietās, parasti nelielās platībās vienviet. Kā raksturīgas šī mežu tipa apdzīvojošas sugas ir minamas trīspirkstu dzenis, meža zīlīte, zeltgalvītis, paceplītis.

Lapu koku pionierfāzes meži — galvenokārt bērzu un apšu audzes, kas veidojušās pēc lieliem dabiskiem traucējumiem (vai dabiski apmežoties atstātām kailcirtēm) vai aizaugot pamestām lauksaimniecības zemēm, izvietotas kādreizējo pļavu rajonos un tur, kur notikusi intensīva saimnieciskā darbība. No kopējā lapu koku mežu īpatsvara, kas teritorijā ir 41,8% no visiem mežiem, šī mežu grupa veido apmēram pusi (20,6% no kopējā) un visvairāk atrodas teritorijas DR daļā, uz D no Kauguru kanāla un uz R no Ķemeru tīreļa. Šai mežu grupai, ņemot vērā tās daudzveidību, atkarībā no meža vecuma raksturīga arī dažādu sugu klātbūtne — sākot ar vītīti un dārza ļauķi jaunaudzēs un mazo dzeni vidēja vecuma lapu koku audzēs un beidzot ar baltmugurdzeni vecās apšu audzēs.

Platlapju meži ar dažādu pašizrobošanās dinamiku ir visretākā no visām mežu sabiedrībām (7,6% no kopējās meža platības). Tie atrodami tikai dažās vietās un nekur neveido lielas platības — pie Vēršupītes, Sumragu pussalā un pie Ķemeriem. Šiem mežiem rak-

sturīgas sugas ir vidējais dzenis, dzilnītis, vālodze, iedzeltenais ķauķis, lielos ozolos labprāt ligzdas būvē arī melnais stārķis.

Ķemeru nacionālā parka teritorijā ir saglabājies viens no nozīmīgākajiem pārmitro mežu apvidiem visā Latvijā¹⁷⁷. Šī tipa meži, kas aizņem 13,6% no kopējās ĶNP meža platības, — **slapjie melnalkšņu un slapjie bērzu meži ar dažādu pašizrobošanās dinamiku** — veido vairākus ļoti nozīmīgus dumbrāju masīvus. Pazīstamākais un nozīmīgākais no tiem ir Odiņu dumbrājs (400 ha¹⁷⁸), citi līdzīgi, bet mazākas platības dumbrāji ir Slokas ezera krastā un Slovenes ielejā. Šajos mežos lielā daudzumā atrodama sausokņu dēļ ir ļoti liela visu dzeņu sugu un citu dobumberētāju bagātība. Bieži te var atrast arī garastītes, vālodzes un iedzeltenos ķauķus.

Tikai 20. gs. 80. gadu beigās tika uzsākti darbi, kuru mērķis bija nosusināt visu Ķemeru tīreļa R un D pusei piegulošo meža masīvu. Projekta īstenošanu iztraucēja vienīgi ar laiku maiņu saistītās jukas un naudas trūkums, taču daļu grāvju 1991. gadā paspēja izrakt.
Foto: S. Widstrand, 18.05.1991.

Ļoti bagāti palieņu dumbrāji atrodas Vēršupītes lejtecē. Ņemot vērā līdzeno reljefu, šie meži pārplūst gandrīz katru pavasari un dažkārt arī vasarās.
Foto: J. Kuze, 15.06.1998.

Pļavas

ĶNP atrodas vairāki lieli pļavu rajoni, kā arī virkne nelielu pļavu nogabalu, kas dažādās aizaugšanas stadijās saglabājušies kopš laikiem, kad (galvenokārt 90. gadu sākumā) tika pārtraukta to apsaimniekošana. Nozīmīgākie pļavu rajoni atrodas ĶNP A daļā gar Lielupi un parka DR daļā.

Odiņu–Pavasaru polderis ir šobrīd intensīvi meliorēta bijusī Lielupes palienes daļa, no kuras ūdens tiek atsūknēts ar sūkņu stacijas palīdzību, tādējādi novēršot teritorijas applūšanu un pielāgojot hidroloģisko režīmu lauksaimniecības vajadzībām.

Kopējā poldera platība ir 527 ha. Ūdens līmenis tiek uzturēts pie atzīmes —

Odiņu–Pavasaru polderis uzbūvēts 1976.–1982. gadā, kopējām būvēšanas izmaksām tolaik sasniedzot 1,1 miljonu rubļu. Par godu darbu pabeigšanai te uzstādīts piemiņas akmens ar šādu uzrakstu: “Zeme — visas tautas bagātība. Kolhozs “Padomju Latvija”. Odiņu–Pavasaru poldera platība 527 ha. Tē cilvēks pārveidoja purvus, radot augstvērtīgus tīrumus. Projektu izstrādāja VMPI inženieri: A. Vintere, H. Vinters. Būvdarbus veica 1976.–1982. g. SPMK–1 inženieris M. Krams, PMK–23 inženieri: A. Jansons, G. Ločmelis”. Foto: M. Strazds, 18.06.2006.

1 metrs, lai gan saskaņā ar ekspluatācijas noteikumiem tam jābūt pie atzīmes — 2 metri. Tagadējā poldera platībā pirms tā izveidošanas bija periodiski vai pastāvīgi pārplūstošas palieņu pļavas, vietām nelielās platībās veikta arī dolomīta ieguve. Teritorijā atrodas trīs mājas, to skaitā Odiņu māja, pie kuras kādreiz atradusies pārceltuve pār Lielupi. Šobrīd poldera pļavas lielās platībās ir pamestas, tiek apsaimniekotas tikai nelielas platības māju tuvumā. Lai gan atsevišķi poldera rajoni ir sākuši aizaugt ar krūmiem un kokiem, te joprojām lielās platībās saglabājušies atklāti pļavu biotopi, kas ir ļoti piemēroti griežu ligzdošanai.

Lielupes paliene posmā no Odiņu mājām līdz Liepājas šosejai. Vēsturiski teritorija uzturēta kā atklātu pļavu rajons, kura apsaimniekošana lielākajā daļā platības pārtraukta 20. gs. beigās. Aptuvena bijušo palieņu pļavu platība ir 300 ha, tomēr 21. gs. sākumā tās lielās platībās ir pāraugušas ar niedrājiem un krūmājiem, veidojot pļavu fragmentu, niedrāju, krūmāju un melnalkšņu dumbrāja puduru mozaīku. Kā pļavas šobrīd tiek uzturēta salīdzinoši niecīga daļa no kopējās platības — regulāri tiek nopļauti tikai aptuveni 20 ha. Pļavas ietekmē bebru aktivitātes meliorācijas sistēmās, kā rezultātā atsevišķi to rajoni ir pārpurvojušies.

Dunduru pļavas un Melnragu rīkle. Plašs, mežu iekļauts pļavu rajons, kas izvietojies ĶNP DR daļā. Par Dunduru pļavām sauc rajona plato D galu, bet tā šauru, garo Z virziena turpinājumu — par Melnragu rīkli. Vēsturiski — Džūkstes un Slampes palieņu pļavas, kuras uzsākts pārveidot jau 30. gadu sākumā, kad Džūkstes ūdeņi tika novadīti Kauguru kanālā. Meliorācijas darbus turpināja padomju gados, kad veikta plaša pļavu

Lielupes paliene
1992. gadā, kad
palienes pļavas vēl
tika regulāri pļautas.
Foto: *M. Strazds*,
16.07.1992. un tā
pati vieta (no otras
puses) 18.06.2006.

Lielupes palienes
pļavas pie bij.
Pārurpu mājām, kad
tās jau lielās platībās
ir pārurvojušās un
aizaugušas ar
krūmiem un
niedrēm.

Foto: *A. Liepa*,
12.05.2004.

Bebru darbības
rezultātā Melnragu
rīkles Z daļā
izveidojies
appludināts pļavas
rajons.

Foto: *J. Kuze*,
16.06.2003.

nosusināšana, 1974. gadā kanālā pārraka arī Slampes upi. Atšķirībā no Lielupes palienes šis pļavu rajons turpmāk līdz mūsdienām ir labi uzturēts, daļēji aizaugušas ir tikai nelielas platības pļavu D galā, pārējās tiek noganītas vai pļautas. Intensīvās lauksaimniecības vajadzībām tiek izmantots tikai rajons ap Kauguru kanālu. 2004.–2005. gadā ES *Life-Nature* programmas finansēta projekta ietvaros te 156 ha lielā aplokā uzsākta arī pļavu noganīšana, šim mērķim izmantojot desmit *Konik polski* šķirnes zirgus un piecpadsmit taurogovis. Ganišanai pagaidām ir nebūtiska loma pļavu apsaimniekošanā, jo lopu skaits šeit ir neliels. Tādēļ, lai nodrošinātu atklātas ainavas uzturēšanu, pļavas joprojām tiek pļautas.

Apdzīvotās vietas

ĶNP kopumā atrodas septiņu pagastu (Džūkstes, Engures, Lapmežciema, Salas, Slampes, Smārdes un Valgundes) pašvaldību un divu pilsētu (Jūrmalas un Kalnciema) teritorijas. 2002. gadā parka iedzīvotāju skaits vērtēts kā aptuveni 3500 liels¹⁸. Visu pašvaldību centri (izņemot Lapmežciemu) atrodas ārpus ĶNP teritorijas. Lielākās apdzīvotās vietas ir Ķemeru pilsēta ar aptuveni 1200 iedzīvotājiem un Lapmežciema pagasts (ietver trīs piejūras ciemus — Ragaciemu, Lapmežciemu un Bigauņciemu, kā arī Kaņiera DA malā esošo Antiņciemu un daļēji arī R no ezera esošo Čaukciemu) ar aptuveni 2100 iedzīvotājiem.

Parka teritorijā atrodas arī bijusī Jūrmalas pilsētas izgāztuve (Kašķu purvā) un starp Kauguriem un Jūrmalas Kūdru — mazdārziņu rajons, kam ir raksturīga savdabīga, no dažādām ainavām salasīta putnu fauna.

Lai atjaunotu Dunduru pļavās dabisko palienes režīmu, 2005. gada sākumā ES *Life-Nature* programmas finansēta projekta ietvaros ĶNP administrācija īstenoja Slampes upes dabiskošanas projektu, likumos pārrokot divus kilometrus garu iztaisnotās upes posmu (atjaunotās upes garums ir 4,7 km). Lai panāktu teritorijas applūšanu pavasara plūdu sezonā, darbu laikā tika paaugstināts arī upes ūdens līmenis. Foto: J. Ķuze, 05.02.2005.

Ļoti dīvaina “ainava” ir izveidojusies 90. gadu sākumā pamestās kādreizējās kūdras fabrikas korpusu graustos pie Kūdras stacijas un izdemolētās sanatorijas “Līva” sabrūkošajos korposos pie Ķemeriem (attēlā), kas kā mākslīgi kalni izslienas augstu virs apkārtējiem mežiem un piesaista šeit citur teritorijā mazā skaitā līgздоjošus putnus, kā melnais erickiņš, svīres u. tml. Foto: A. Liepa, 1999. gads

Nirstoša gaigala. Foto: *J. Ķuze*, Lielupe pie Odiņiem, 30.03.1999.

Ornitoloģisko pētījumu vēsture ĶNP

19./20. gs. mija un 20. gs. sākums

Līdzīgi kā Ķemeru putnu faunas vēsture ir mazs Latvijas putnu faunas modelis, arī pētījumu vēsture ataino ornitoloģisko pētījumu vēsturi visā Kurzemē un Vidzemē. Ķemeru dažādos laikos darbojušies gandrīz visi slavenākie Latvijas putnu pētnieki. 19./20. gs. mijā uz šejieni, visbiežāk uz Kaņieri, kas kopš laika gala ir bijis iecienīts putnu pētniecības ekskursiju objekts, regulāri brauca daudzi tolaik ievērojamākie putnu pētnieki. Kaņieri daudzkārt apmeklējis *Vilhelms Zavickis*, kas apkopojis vienu no aptverošākajiem darbiem par putnu faunu 19./20. gs. mijā Rīgas apkārtnē, ar to saprotot teritoriju no Kaņiera R līdz Balt ezeram A no Rīgas¹²⁸, te daudzkārt pabijis arī viens no pazīstamākajiem Rīgas Dabas pētnieku biedrības taksidermistiem, pazīstamais ornitologs un mikologs *Ferdinands Štolls*¹³⁵.

20.–30. gados Kaņiera apkārtni ilgstoši pētījis *Aleksandrs Grosse*^{66, 67}, viņa pētījumu rezultāti ir guvuši atspoguļojumu arī šajā pārskatā par ĶNP putnu faunu. Jāatzīmē gan, ka *A. Grosse* savā nozīmīgākajā teritorijas izpētei veltītajā rakstā⁶⁷ nav minējis pilnu teritorijas apmeklējumu skaitu un to sadalījumu dažādās sezonās un gados, kam var būt būtiska nozīme dažādu sugu klātbūtnes konstatēšanā. Tomēr labu priekšstatu par to var gūt no rakstā minētajiem dažādu sugu novērojumu datumiem. Vairākumu ekskursiju *A. Grosse* ir veicis nedēļas nogalēs — no 60 minētajiem datumiem 42 (70%), bet no jūlija līdz aprīlim pat 84% visu apmeklējumu ir veikti sestdienās, svētdienās vai svētku dienās.

Apmeklējumu sadalījums starp sezonām arī ir visai nevienmērīgs — oktobrī *A. Grosse* Kaņieri parasti apmeklējis tikai vienu reizi un ne katru gadu, bet no novembra līdz martam no 1926. gada līdz 1939. gadam kopā vispār ir tikai septiņi apmeklējumi — pa diviem novembrī, februārī un martā, viens decembrī un janvārī — neviena⁶⁷. Iespējams, ka rudenos un ziemās ir bijuši arī citi apmeklējumi, kuros nekādi īpašas atzīmēšanas vērti novērojumi vai retumi nav redzēti, tomēr ticami, ka tie nemaina kopējo ainu gadījumos, kad runa ir par, piemēram, neregulāri caurējošām un ziemojošām putnu sugām.

Kopā ar *A. Grossi* Kaņieri vairākkārt ir apmeklējis arī toreizējais Latvijas Ornitoloģijas centrāles vadītājs LU, privātdo-

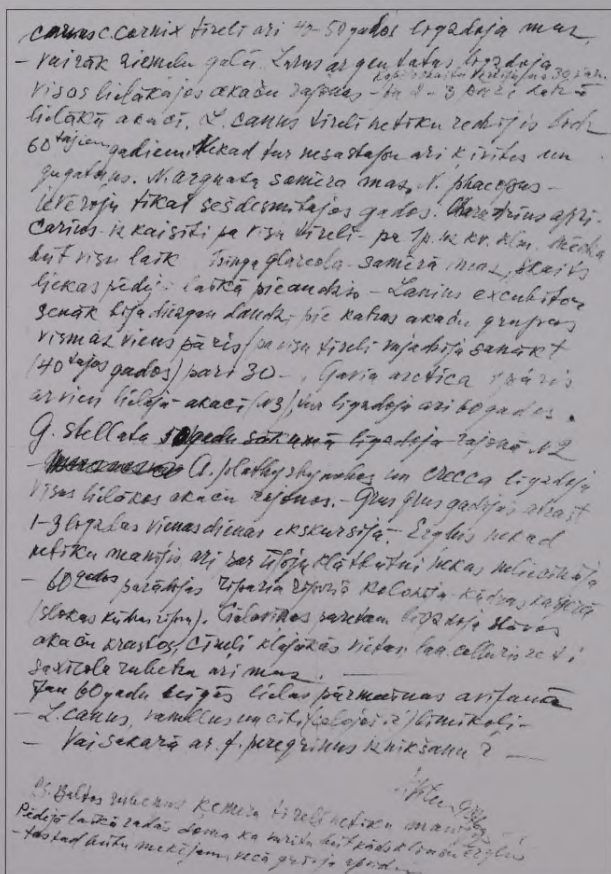
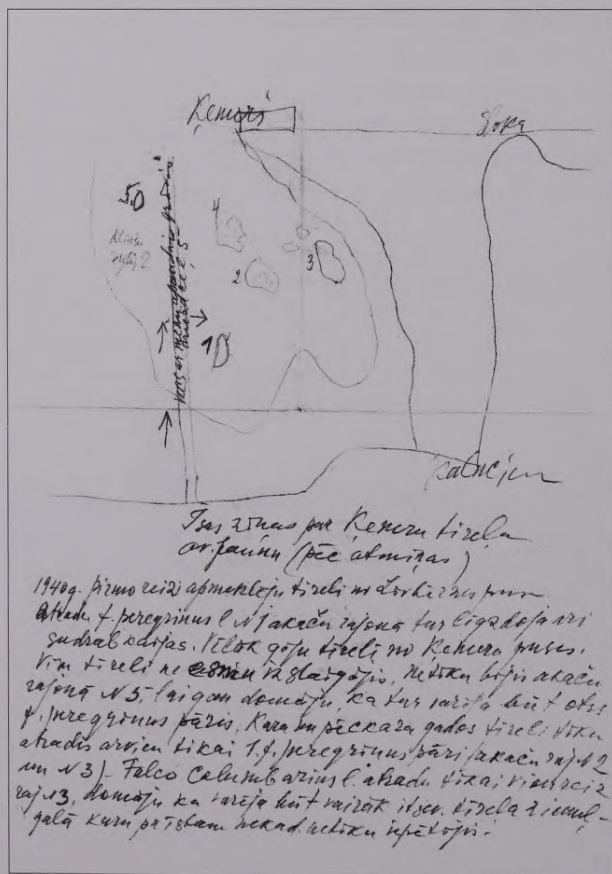
Kaņiera ezeru pētnieciskās ekskursijās ir apmeklējis arī toreizējais Skolu muzeja pārzinis *Jānis Siliņš*¹³² — attēlā (pirmais no labās) kopā ar *N. Tranzē* 1943. gadā. Foto: no *J. Siliņa* ģimenes arhīva

cents Nikolajs fon Tranzē¹⁶⁴. Uz ezeru vairākkārtējās putnu vērošanas vai muzeja kolekcijas papildināšanas ekskursijās ir braucis arī toreizējais Skolu muzeja preparātors un žurnāla “Mednieks un Makšķerņieks” korespondents Kārlis Grigulis^{58, 63}.

Citi pētnieki, vairāk jau 30. gadu beigās, pievērsās Ķemeru apkārtnes purvu izpētei. Ekskursijas uz purviem veica Tāivaldis Strautuzs¹³⁷ un J. Roms gan viens pats, gan kopā ar Voldemāru Āboliņu vai A. Grossi un pavadot uz atrastajām purva putnu ligzdošanas vietām arī tālaika labāko putnu fotogrāfu Ernstu Keppenu^{1, 66, 68}. Purvos

ekskursijas veica arī Maks Brants^{33, 34}, un kopš 40. gadiem pēc pārcelšanās uz dzīvi Jelgavā Ķemeru tīreli sāka apmeklēt arī Kārlis Vilks¹⁷⁰, kas te, galvenokārt gredzenošanas nolūkos, brauca regulāri līdz pat 60. gadiem. Tiesa, informācija par K. Vilka darbības sākumu teritorijas purvos ir mazliet neskaidra. Savā darbā par četri Latvijas novadu putniem kā vienu no biežāk apmeklētajiem purviem Jelgavas apkārtņē laikā no 1940. līdz 1942. gadam viņš vairākkārt min “Slokas purvu”¹⁷⁰. Nevienam no šiem novērojumiem nav minēts konkrēts apmeklējuma gads. Tomēr,

Vēstule A. Petriņam, kurā 1981. gadā K. Vilks pēc atmiņas apraksta savu pieredzi un zināšanas par Ķemeru tīreļa putniem, ir gandrīz vienīgais viņa pašrocīgi rakstītais dokuments par šo tēmu

Latvijas
Ornitoloģijas
centrāles darbinieki
1940. gadā. Pirmajā
rindā no kreisās
*Bruno Bērziņš, Kārlis
Vilks, Tāivaldis
Strautzens*, otrajā
rindā *Juris Pētersons*
un *Jānis Rācenis*.
Foto: no *Kārļa Vilka*
ģimenes arhīva

spriežot pēc konteksta un te novērotajām sugām, šķiet, ka runa ir par Ķemeru tīreli, kuru *K. Vilks* sauc par Slokas purvu domājams tādēļ, ka lielākā tā daļa tolaik atradās Slokas mežniecības teritorijā. Pats *K. Vilks* vēlāk (sk. attēlu 40. lpp.) atceras, ka pirmo reizi Ķemeru tīreli apmeklējis 1940. gadā, taču viņa paša un citu autoru publicētā informācija par vairākām tolaik ļoti retām sugām, liek domāt, ka tas varētu būt bijis 1942. gads. Spriežot pēc gredzenošanas atskaitēm, 40. un 50. gados *K. Vilks* Ķemeru tīreli apmeklējis 08.06.1946., 22.06.1947., 01.06.1950., 03.06.1952. un 25.05.1953.⁸⁶

Purvos, visvairāk Ķemeru tīreli, tika atklātas daudzas tiem laikiem ļoti retu sugu jaunas ligzdošanas vietas Latvijā — te atrasti ligzdojam lietuvaīņi, abu sugu gārgales, sudrabkaijas u. c. retumi^{1, 33}.

Pēc Otrā pasaules kara

Otrais pasaules karš putnu faunas izpētē iezīmēja diezgan būtisku robežšķirtni, jo gandrīz visi pētnieki, kas aktīvi

te darbojās pirms kara, izņemot *K. Vilku* un *K. Griguli*, bija izceļojuši no Latvijas vai gājuši bojā. Tomēr pētījumi tagadējā ĶNP teritorijā atjaunojās jau ļoti drīz. 1947.–1950. gadā *Harijs Mihelsons* nopietni pievērsās putnu migrāciju pētījumiem, kopā veicot 50 ekskursijas pa maršrutu Ķemeru–Antiņciems–Kaņiera krasts–Lapmežciems–Kaugurciems–Sloka. No tām 35 ekskursijas veiktas rudenī, bet 15 — pavasarī (aprīlī, maijā). Reizēm šo ekskursiju maršrutā iekļauts arī Slokas ezers. Par pētījumu rezultātiem ziņots Pirmajā Baltijas ornitologu konferencē Rīgā 1951. gadā²⁰². Līdztekus datiem par caurceļojošajiem putniem agrākajās rudens un vēlākajās pavasara ekskursijās tika iegūtas ziņas arī par Kaņiera ezera ligzdojošajiem putniem. Tā kā *H. Mihelsona* ekskursijās palaikam piedalījās arī citi ornitologi un putnu interesenti (*Egons Tauriņš, Georgs Lejiņš, Mintauts Švarbergs, Jānis Vīksne* u. c.), šis maršruts putnu pētnieku vidū kļuva visai populārs un 50. gados tika veikts samērā bieži (piemēram, *J. Vīksne* 1952. gadā piedalījās

četrās ekskursijas augustā–septembrī u. c.). Diemžēl šo materiālu apzināšana ir problemātiska, jo daudzi no Kaņiera ezera un Slokas–Jaunķemeru jūrmalas ornitoekskursantiem ir aizgājuši mūžībā.

Kaņiera ezera apkārtnē, resp., Bi-gaunciema–Jaunķemeru jūrmalā, migrāciju pētījumi turpinājās arī 50. gados. 1956.–1958. gadā LLA docenta *E. Tauriņa* vadībā *M. Švarcbergs*, *G. Lejiņš* un *Viktors Šmits* šeit veica stacionārus migrējošo putnu kvantitatīvus pētījumus pēc prof. *Ērika Kumari* izstrādātās un jaundibinātās Baltijas putnu migrāciju pētniecības komisijas ieteiktās metodikas (no rīta četru stundu stacionāri novērojumi, vakarā tikpat ilgi novērojumi pastāvīgā maršrutā). Novērojumi aptvēra kā pavasara (1956., 1957., 1958. g.), tā rudens (1956. g.) migrāciju¹⁶⁰. 1958. gada rudenī Jaunķemeru punktā migrāciju novērojumus turpināja *Igors Stolbovs*, šoreiz plašākas starptautiskas programmas ietvaros, kas bez Jaunķemeru jūrmalas tika veikti vēl sešās vietās Latvijā¹⁰⁵.

Pētījumi Kaņiera ezerā pēc 1960. gada

Kaņiera ezeram lielāka ornitologu vē-rība atkal pievērsta sākot ar 1960. gadu. To noteica visai formālā Ķemeru rezervāta nodibināšana 1957. gadā, kā rezultātā vismaz likumīgas medības Kaņiera ezerā tomēr nenotika, kā arī ideja par ezera līmeņa atjaunošanu. Tālākā Kaņiera ezera putnu faunas izpēte veikta ZA Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas ilggadīgo ūdensputnu populāciju ekoloģijas pētījumu tēmas un institūta un Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas līgumdarbu ietvaros (*J. Vīksne*), kā arī pievēršoties dažu Sarkanās grāmatas sugu pastiprinātai izpētei (*Juris Lipsbergs*).

1960. gadā Kaņiera ezerā veica piecas ūdensputnu uzskaites pirms un pēc medību sezonas atklāšanas (*J. Vīksne*), lai noskaidrotu medību aizlieguma iespaidu uz ūdensputnu koncentrāciju. 1960. gadā notika arī pirmie pētījumi, lai iepazītu

Ekskursijas uz Kaņiera ezeru 50. gadu beigās bija ļoti populāras, un tajās piedalījās daudzi putnu interesenti.
Foto: *J. Vīksne*

eзера ligzdojošos putnus (*J. Vīksne*, divas ekskursijas maijā). 1961. gadā ZA Bioloģijas institūts Kaņierī veica stacionārus pētījumus, kuru mērķis bija iespējami pilnīga ezera un tā apkārtnes putnu faunas kvalitatīvi kvantitatīvā sastāva izpēte, lai 1) prognozētu iespējamo ūdenslīmeņa pacelšanas ietekmi uz putnu faunu un 2) iegūtu pietiekami pilnīgu izejas informāciju, lai spriestu par līmeņa paaugstināšanas radītajām izmaiņām. Šo pētījumu rezultātus attiecībā uz dūkuriem, zosveidīgajiem, stārķveidīgajiem, griežveidīgajiem, bridējputniem, kajjām un zīriņiem, kā arī ar ezera ekosistēmu tieši saistītajiem plēsīgajiem un zosveidīgajiem putniem publicēja¹⁷³, sniedzot arī salīdzinājumu ar 1926.–1939. gadā veiktajiem *A. Grosses* pētījumiem⁶⁷ un fragmentārajiem *H. Mihelsona* un *J. Vīksnes* 1947.–1957. gada novērojumiem. Samērā bagātais materiāls, ko 1961. gadā Kaņiera ezerā un tam piegulošajās mežaudzēs vāca LVU Bioloģijas fakultātes students praktikants *Juris Bergmanis* (meža putnu uzskaišu materiāli, ligzdu kartītes), daļēji atspoguļots viņa diplomdarbā “Zvirbulveidīgo putnu kvantitatīvās uzskaites metodes ligzdošanas periodā”²⁶.

Līdztekus ezera un tā apkārtnes izpētei 1961. gadā tika vākti dati par zosveidīgo un kajjveidīgo putnu ligzdošanas bioloģiju, ievērojamos apjomos veikta tikko šķīlušos pilēnu un citu putnu gredzenošana, izmēģinātas dažāda veida mākslīgās ligzdvietais pilēm, tai skaitā gaigalu būru izlikšana Kaņiera un Slokas ezeros.

Līdz ar Kaņiera līmeņa atjaunošanu 1965. gadā (sk. pie Kaņiera vēstures) ZA Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorija ezerā iedibināja ūdensputnu skaita un ligzdošanas sekmju monitoringu. 1965.–1976. gadā ikgadējas ligzdu uzskaites

tika veiktas piecās mākslīgajās salās, Vār-salā, Niedru salā, Mērsalā, kā arī kādreizējā zemā purva uzpeldējušās malas veidotajās salīnās starp Niedru salu un Ragaciemu un Mērsalas sekluma DR stūrī. Lielākoties veiktas atkārtotas ligzdu kontroles, kas devis iespēju izsekot to liktenim. Līdztekus ligzdu uzskaitēm un kontrolēm salās īpaša vērība pievērsta arī kajjveidīgo un citu virsūdens augājā mītošo ūdensputnu skaita vērtējumam ezerā kopumā. 1984.–1993. gadā ligzdu uzskaites daļā kādreizējo parauglaukumu tika atjaunotas. Šo pētījumu rezultāti

Bioloģijas institūta veiktajos pētījumos Kaņierī piedalījās vairākus institūta darbinieku. Attēlā (no kreisās) *Jānis Baltvilks* un *J. Vīksne* uzskaišu starplaikā. Foto: no *J. Vīksnes* arhīva, 1964. gada vasarā

Uz salām ligzdojošo
putnu uzskaitēs
parasti tika iesaistīti
vairāki dalībnieki, lai
īsākā laikā varētu
aptvert
("pārķemmēt")
lielāku teritoriju.
Attēlā piļu
uzskaites dalībnieki
pusdienās — no
kreisās divi studenti
no ārzemēm,
Juris Kazubiernis,
M. Janaus un
Aivars Mednis.
Foto: *J. Vīksne,*
02.06.2005.

atspoguļoti vairākās publikācijās^{103, 106, 175, 176, 181, 184, 192, 193}. 1990. gadā arī Kaņierī veikti pētījumi par lielo ķīru barošanās lidojumu attālumiem¹⁸³. 1993. gadā ezerā veikti speciāli lielo ķīru produktivitātes pētījumi, lietojot iežogotu parauglaukumu metodi (*J. Vīksne, Māra Janaus*). Kopumā 1964.–1998. gadā, t. i., pēc līmeņa pacelšanas, ornitologi ezeru ligzdošanas sezonas laikā apmeklējuši apmēram simt reižu, pa lielāki daļai katrā šādā apmeklējumā piedaloties vairākiem (3–6) dalībniekiem. Šo regulāro apmeklējumu rezultātā iegūts visumā apmierinošs priekšstats par ezera putnu faunas dinamiku. Arī ezerā veiktā putnu gredzenošana, galvenokārt sākot ar 1961. gadu, devusi jūtamus rezultātus. Līdz 21. gs. sākumam Kaņierī iezīmētie putni atrasti 94 gadījumos. Šie materiāli izmantoti plašākās publikācijās, veltītās attiecīgo sugu migrācijām. Sākot ar 1993. gadu Kaņiera ezerā tiek veikta visu nomedīto

putnu reģistrācija pa sugām, vecumiem un dzimumiem¹⁸⁰.

Purvu izpēte pēc Otrā pasaules kara

20. gs. 50. gados turpinājās ekskursijas uz purviem, kurās bez *K. Vilka* piedalījās arī *E. Tauriņš*. Visvairāk tika apmeklēts Ķemeru tīrelis^{157, 206}. 1961. gadā vienu uzskaiti 6–8 km garā maršrutā purvā veica *J. Vīksne*. 1972. gadā purvu apmeklējis *J. Lipsbergs*, bet divos turpmākajos gados rīkotas ekskursijas ar lielāku dalībnieku skaitu: 13.05.1973. purva izpētes braucienā piedalījās *Pēteris Blūms, M. Janaus, Māra Grīnvalde, A. Mednis, Vija Medne, Jānis Priednieks* un *J. Vīksne*, bet 10.05.1974. — *A. Mednis, J. Kazubiernis, J. Priednieks, P. Blūms, A. Petriņš, M. Strazds* un *Dzintars Strazds*. No 1976. līdz 1980. gadam regulāras uzskaites purvā veica *A. Petriņš*. Pārgājienu maršruti aptvēra purva C un

Z daļu, bet R gals un abi dienvidu virziena atzarojumi netika apmeklēti, izņemot 1976. gadu, kad apmeklētās visas minētās vietas¹¹¹. 1979. gadā, vācot materiālus diplomdarbam par Rīgas un Limbažu rajona kaijveidīgo putnu kolonijām, Slokas purvu un vairākas citas vietas, kur vēsturiski ir atzīmēta kaiju ligzdošana, apmeklēja *A. Strazds*¹³⁸.

80. gadu vidū, lai iegūtu informāciju par purvos ligzdojošo putnu skaita izmaiņām, tika uzsāktas maršrutu uzskaites vairākos Latvijas purvos, to skaitā Ķemeru tīrelī, kur laikā no 1984. līdz 1994. gadam uzskaites veica *J. Kazubiernis*. Paralēli tam 1990.–1991. gadā purvs izmantots kā viena no novērošanas

A. Petriņš Ķemeru tīrelī ir veicis ilggadējas uzskaites, kā arī publicējis pirmo tieši Ķemeru tīreļa putnu faunai veltīto apkopojamo rakstu. Attēlā ekspedīcijas laikā Ķemeru tīrelī uz salas. Foto: *M. Strazds*, 01.05.1983.

vietām, izsekojot melnos stārķus (sk. pie šīs sugas pētījumiem). Kopš 90. gadu sākuma purvu (meteostacijas laipas) regulāri apmeklēja arī dažādu putnošanas ekskursiju dalībnieki. Atsevišķas ekskursijas, kas atšķirās izvēlētā maršruta ziņā,

K. Vilks (attēlā pa kreisi, fotografējot mērkaziņas ligzdu) Ķemeru tīrelī ir apsekojis regulāri daudzu gadu garumā, galvenokārt gredzenošanas nolūkos, diemžēl neskaitot datus par gredzenotajiem putniem, viņš nav veicis nekādus detalizētus pierakstus par katru ekskursiju.

Foto: no *A. Petriņa* arhīva

Ķemeru tīreļa izpētes ekspedīcijas dalībnieki atpūtā. Attēlā no kreisās: *P. Blūms*, *J. Vīksne*, *A. Mednis* un *M. Janaus*.

Foto: *M. Grīnvalde*, 13.05.1973.

Ievērojamu daļu no jūras izskaloto un dzīvo putnu uzskaitēm laikā no 1990. līdz 1995. gadam ir veicis *A. Kuročkins*. Attēlā ārpus ĶNP teritorijas (Mazirbes jūrmalā).
Foto: *R. Matrozis*, 03.07.1993.

purvā veikuši arī *Valdis Ādamsons* un *Valdis Roze*.

Vispilnīgākā līdz šim veiktā purva apsekošana notika 1999. gadā, kad ĶNP atlanta pētījumu laikā apsekota visa purva teritorija, vairākumu no atlanta kvadrātiem apmeklējot divas reizes sezonā — maijā un jūnijā.

Sākot ar 2000. gadu dažādu purva rajonu apsekošanas veic *Jānis Ķuze*, sākot ar 2003. gadu, kad dati tiek vākti nacionālās bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas vajadzībām, regulāras uzskaites tiek veiktas vienā maršrutā purva C-ZA daļā.

Citi teritorijā esošie augstie purvi (ārpus Ķemeru tīreļa) ir apmeklēti epizodiski (*J. Kazubiernis*, *Vladimirs Smislovs*, *M. Strazds*, *J. Lipsbergs*, *J. Ķuze*).

Latvijas ligzdojošo putnu atlants (1980–1984) un Eiropas ligzdojošo putnu atlants (1985–1988)

Līdz ar ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanu iesākās intensīva novērojumu veikšana visā Latvijā. ĶNP teritorijā

80. gadu sākumā novērojumus veica *Ivars Ozoliņš*, *Jānis Mančinskis* un *J. Kazubiernis*, bet ekskursijas uz ĶNP teritoriju veica arī *M. Strazds*, *A. Strazds* un *A. Petriņš*. Tomēr ĶNP teritorija tolaik apsekota samērā slikti, un viens no parka teritorijā ietilpstošajiem 10 x 10 m kvadrātiem pat pieskaitīts nepietiekami apsekotiem kvadrātiem¹¹⁸. Eiropas ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas laikā (1985–1989) daudzas ekskursijas ĶNP teritorijā veica *V. Smislovs*.

Jūras putnu uzskaites

Kopš 1967. gada janvāra Latvijā notiek ziemojošo ūdensputnu uzskaites, ko organizē *Wetlands International*. ĶNP teritorijā regulāri (kopš 1987. gada) tiek apsekota jūras piekraste (divos pastāvīgos maršrutos — Kauguri–Ragaciems un Ragaciems–Apšuciems), Kaņiera ezers un Starpiņupe. Iekšzemē mazāk regulāri tiek apmeklētas divas vietas — Slocene pie Jāņkroga dzirnavām, Kauguru kanāls un Valguma ezers. Dažādos gados ziemojošo ūdensputnu uzskaitēs ir piedalījušies *V. Ādamsons*, *Ilmārs Bauga*, *Jānis Baumanis*, *Mārtiņš Bolevics*, *Mārtiņš Kalniņš*, *J. Kazubiernis*, *Aleksejs Kuročkins*, *J. Ķuze*, *Andis Liepa*, *J. Lipsbergs*, *Armands Misa*, *Otars Opermanis*, *Aivars Ornicāns*, *I. Ozoliņš*, *Egils Ozols*, *Edmunds Račinskis*, *V. Smislovs*, *Ģirts Strazdiņš*, *M. Strazds*, *Viesturs Vintulis* un *A. Vītols*. Šos pētījumus Latvijā koordinē un rezultātus ik gadu apkopo *Antra Stīpniece*.

Piekraste ir apsekota arī citu pētījumu ietvaros. Laikā no 1990. līdz 1995. gadam projektā “Jūras izskalotie putni” jūrmalas posmā no Klapkalnciema līdz Kauguriem *A. Kuročkins* veica 29 uzskaites.

Papildus liedagā atrastajiem izskalotajiem putniem tika skaitīti arī visi novērotie dzīvie putni. Izskaloto un arī dzīvo putnu uzskaites šajā posmā atjaunotas 1999. gadā un turpinājās līdz 2003. gadam, šajā laikā astoņas uzskaites te veica *R. Matrozis*.

Melnā stārķa pētījumi

1989. gada 28. maijā, kad Latviju apmeklēja zviedru ornitologs *V. Olsons* (*Viking Olsson*), *J. Viksne*, kas viņu pavada, lūdz *M. Strazdu* parādīt viesim kādu melnā stārķa ligzdu. Apmeklējot ligzdu Valguma mežniecībā, par ko *V. Olsons* ir ļoti iespaidots, viņam uzdots jautājums, vai nevarētu mēģināt noorganizēt zviedru brīvprātīgos, kas būtu ar mieru palīdzēt veikt ligzdu meklēšanu, jo Latvijā pie-

ejamu brīvprātīgo, kam būtu gan pietiekama kvalifikācija, gan brīvs laiks, nav. Viņš piekrīt palīdzēt un, rakstot par savu Latvijas braucienu žurnālā *Vār Fågelvärld*, 1989. gadā publicē sludinājumu¹⁰⁸, kurā aicina pieteikties braukt gribētājus. Pirmie sūtījumi ar jau atlasītām adresēm (kādu netrūkst), ko *V. Olsons* drošības labad ir sūtījis gan uz *M. Strazda* privāto adresi, gan uz ZA Bioloģijas institūtu, pa ceļam “pazūd” pastā, un tikai 1990. gada 20. janvārī, ciemojoties VFR, izdodas sazināties ar *V. Olsonu* un, esot Vācijā, 30. janvārī pa faksu saņemt uz Latviju jau sen sūtītos materiālus, kas nepieciešami, lai varētu kārtot ielūgumus un arī atļauju lauku darbiem, jo darbošanos paredzēts veikt Tukuma rajonā, kas ārzemnieku apmeklējumiem ir slēgts. Atļauja saņemta tikai 30. martā, kad gandrīz viss

20. gs. 90. gadu beigās un 21. gs. sākumā ar jūras putnu uzskaitēm ĶNP teritorijā visvairāk nodarbojās *Ruslans Matrozis*. Attēlā Bigauņciema piekrastē ar savainotu sudrabkaiju rokās. Foto: *D. Boiko*, 04.09.2004.

Pirmās stārķu pētnieku grupas vadītājam *S. Vidstrandam* (attēlā šķērsojot bebraini Sumragu pussalā) ir liela loma gan sakaru iedibināšanā ar vairākām Zviedrijas dabas aizsardzības organizācijām, ar ko Latvijai turpmāk izvērsas nopietna sadarbība — pirmkārt *WWF* un Zviedrijas ornitoloģijas biedrību —, gan putnošanas tūrisma attīstībā turpmākajos gados.
Foto: *M. Strazds*, 10.05.1990.

par braucienu jau ir saskaņots un zviedri jau ir pasūtījuši aviobiļetes. 2. aprīlī tiek iesniegti vīzu pieprasījuma pieteikumi, un laika pietiek “līdz ar nagiem”, lai tos paspētu izskatīt un tie laikā nonāktu PSRS vēstniecībā Zviedrijā. Pirmā grupa ierodas 1990. gada 30. aprīlī. Tās vadītājs ir žurnālists un fotogrāfs *Stafans Vidstrands* (*Staffan Widstrand*). Pirmajā grupā bez viņa vēl ir zviedru ūdensstrazdu pētnieks *S. Vēsters* (*Stig Wester*), kā arī *B. Persons* (*Bengt Persson*), *A. Grabs* (*Andreas Grabs*) un *U. Jungbeks* (*Ulf Jungbeck*). Pirmajai grupai līdz 14. maijam, kad tā dodas prom, izdodas atrast tikai vienu melnā stārķa ligzdu, toties veselās četras mazā ērgļa ligzdas un veikt veselu virkni citu interesantu novērojumu. Pēc *M. Strazda* lūguma *S. Vidstrandam* izdodas līdz nākamās grupas atbraukšanai noorganizēt melno stārķu gredzenošanai paredzētu divkrāsainu metāla

gredzenu izgatavošanu, kurus otrā grupa jau atved. Otrās grupas sastāvā, kas ierodas jūnijā, ir Č. *A. Olsons* (*Kjell-Arne Olsson*), *H. Joelsons* (*Hans Joelson*), *T. Lundbergs* (*Torkel Lundberg*), Č. *Rīds* (*Kjell Rydh*) un *K. Valstrēms* (*Krister Wahlström*). Šoreiz darbos palīdz arī *Vineta Jasenas* un *Līga Matsone* no Latvijas. Darbojoties tāpat kā pirmā grupa — no vairākiem punktiem vienlaikus novērojot putnu lidojuma maršrūtus un tad pārmeklējot varbūtējās ligzdošanas vietas, bet par pamatu izmantojot jau iepriekšējās grupas novērojumus —, atrodas vēl divas jaunas melnā stārķa ligzdas, kā arī tiek apgredzenoti mazuļi visās tagad zināmajās ligzdās, tā uzsākot ikgadējo melno stārķu gredzenošanas un monitoringa programmu. Nākamajā gadā brīvprātīgo palīgu organizēšanu jau uzņemas *S. Vidstrands*. 1991. gadā ierodas vēl viena

grupa — R. Johansons (*Rolf Johansson*), brāļi G. un J. Ekmaņi (*Gabriel Ekman* un *Joakim Ekman*), F. Larsons (*Folke Larsson*), T. Fāsts (*Thomas Fasth*) un Z. Godova (*Susanna Godow*). Ar šo brīvprātīgo pētnieku palīdzību 19.04.–10.05., darbojoties tādā pašā veidā kā pērn, izdodas atrast vēl vienu melnā stārķa un vienu mazā ērgļa ligzdu, kas abas nesekmīgi meklētas jau 1990. gadā.

Tolaik uzsākti sagatavošanās darbi 1. melnā stārķa konferences organizēšanai, kas ielānota un notiek 1993. gada 19.–23. aprīlī¹⁴². Konferences dalībnieki arī ekskursijas laikā veic novērojumus dažādās ĶNP vietās, kas pēc tam palīdz atklāt vēl divas ligzdas. Viena no konferences diskusiju tēmām ir starptautiska gredzenošanas programma, un Spānijas delegāti, kas piedalās konferencē, uzņemas nodrošināt visus tās dalībniekus ar krāsainajiem gredzeniem. Sākot ar 1994. gadu gredzenošanai jau tiek lietoti spāņu plastmasas gredzeni, bet, tiem beidzoties, atkal zviedru divkrāsainie metāla gredzeni. Turpmāk Ķemeru nacionālajā parkā speciālas ligzdu meklēšanas akcijas netiek veiktas, taču, esošajām ligzdām dažādu iemeslu dēļ ar laiku ejot bojā, vairākas jaunas ligzdas tiek atklātas, veicot veco mežu inventarizācijas darbus, uzietas, veicot mežierīcību, vai atrastas nejausi (*A. Liepa, Jānis Ģipslis, J. Ķuze*). Visas zināmās ligzdas tiek kontrolētas, un tajās pēc iespējas tiek gredzenoti visi mazuli. Ligzdu pārbaudēs un gredzenošanā dažādos gados piedalījušies *Aivis Berents, Agris Celmiņš, Madars Bergmanis, Harijs Meiers, A. Liepa, Santa Golde*, bet kopš 2000. gada — *J. Ķuze*. Ķemeru veiktie novērojumi un pētījumi ir kalpojuši par pamatu lielākajai daļai zināšanu, kas Lat-

vijā iegūtas par melno stārķi un apkopotas šīs sugas aizsardzības pasākumu plānā¹⁴⁷.

Dzeņu pētījumi

Pēc kontaktu uzņemšanas ar Zviedrijas Ornitoloģijas biedrību (*SOF*), *G. Aulēns, (Gustaf Aulén)*, kurš tolaik bija *SOF* ģenerālsekretārs un pats izstrādājis disertāciju par baltmugurdzeni, izrādīja ļoti lielu interesi par sadarbību. Viņš kopā ar diviem citiem dzeņu speciālistiem — *P. A. Turesonu (Pär Andreas Turesson)* un *P. Eriksonu (Pär Eriksson)* — jau 18.–19.10.1990. apmeklēja Latviju, lai apspriestu sadarbības iespējas. Šī brauciena laikā apmeklēti arī Odiņu dumbrāji, kas tolaik vēl nav aizsargāti un kuros uzsākti ciršanas darbi nogabalā iepretim Odiņiem. Iespējams, šī apmeklējuma laikā gūtie spēcīgie iespaidi par dzeņu biotopu kvalitāti Latvijā kalpoja par iemeslu visai tālākajai sadarbībai šajā jomā (*M. Strazds*).

Dzeņu uzskaites tagadējā Ķemeru NP teritorijā aizsākās 1991. gada pavasarī. Tolaik *M. Bergmanim* vajadzēja izvēlēties pētījumu tēmu diplomdarbam, un LU Zooloģijas muzeja vadītājs *J. Priednieks* ieteica dzeņus kā grupu, kas Latvijā tobrīd ilgstoši nebija pētīta un kļuva arvien aktuālāka saistībā ar izmaiņām mežsaimniecībā. Melno stārķu pētījumu laikā atrasto gan baltmugurdzeņu, gan trīspirkstu dzeņu ligzdu dēļ un zviedru dzeņu speciālistu dotā vērtējuma iespaidā *M. Strazds* kā vienu no iespējamām parauglaukumu vietām ieteica Odiņu dumbrājus. Dzeņu izpētes uzsākšanu sekmēja arī Zviedrijas Dabas aizsardzības biedrības (*SNF*) interese par sarūkošās baltmugurdzeņu populācijas saglabāšanu Zviedrijā. *SNF* un toreizējais baltmugurdzeņu projekta

vadītājs *P. Eriksons* uzskatīja, ka piemēroto biotopu platība Zviedrijā atļauj uzturēt ievērojami lielāku baltmugurdzeņu populāciju, nekā tā bija 90. gadu sākumā, un ka indivīdu skaita samazināšanās notiek pārmērīgas populācijas izretināšanās dēļ, līdzīgi kā tas 70.–80. gadu mijā noticis ar vidējo dzeni Zviedrijā. Tāpēc 1992. un 1993. gadā *SNF* kopā ar Latvijas Dabas fondu realizēja projektu, kura ietvaros bija paredzēta gan baltmugurdzeņu populācijas novērtēšana Latvijā, gan arī pieaugušo putnu pārvešana uz Zviedriju.

Odiņu dumbrāji bija viens no sešiem parauglaukumiem, kuros 1992. gadā veica dzeņu teritoriju kartēšanu²⁷. 1992. gada 24. un 25. martā pie Apšupes, pavisam netālu no tagadējā ĶNP DR stūra, notika arī baltmugurdzeņu ķeršana pārvešanai uz Zviedriju, ko vadīja *Seppo Hävisto* no *SNF*. Izmantojot ilgstošu provocēšanu ar bungošanas ierakstiem, vienā punktā tika novēroti seši baltmugurdzeņi (divi tēviņi un četras mātītes), no kuriem četrus izdevās arī noķert. Transporta kastu konstrukcijas nepilnības un stress acīmredzot bija galvenie iemesli, kāpēc izdzīvoja tikai viens no šiem putniem, ko izlaida Zviedrijā. Pieaugušo putnu ķeršana pēc tam vairs netika turpināta.

Laikā no 1993. līdz 1998. gadam Odiņu dumbrāji (retāk arī citas vietas Ķemeru apkārtnē) apsekoti regulāri, bet mazāk intensīvi nekā 1992. gadā. 1999. un 2000. gadā kopīgu projektu ar *SNF* realizēja Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Atkārtoja dzeņu uzskaites trijos parauglaukumos, tostarp arī Odiņu dumbrājos, kur tās veica *J. Ķuze*. Baltmugurdzeņu populācijas Zviedrijā atjaunošanas projektā tolaik izmantoja mazuļu

pārvešanu un izvietošanu dižraibo dzeņu ligzdās. Divu gadu laikā no Latvijas uz Zviedriju tika pārvesti 23 baltmugurdzeņu mazuļi. 2000. gadā pavisam četri mazuļi izņemti arī no divām ligzdām Ķemeru tīreļa R malā. Vairākums baltmugurdzeņu mazuļu sekmīgi izlidoja no dižraibo dzeņu ligzdām, bet daži tika paturēti nebrīvē *Nordens Ark* voljērā kopā ar jau iepriekš no Norvēģijas atvestajiem putniem. Centieni panākt baltmugurdzeņu vairošanos nebrīvē vainagojās panākumiem 2002. gadā, kad viens pāris sekmīgi ligzdoja *Nordens Ark* (*M. Bergmaņa* dati).

Putnotāju grupas

Tā kā pirmās zviedru brīvprātīgo stārķu pētnieku grupas vadītājs *S. Vidstrands* bija darbojies arī kā putnošanas grupu vadītājs un tolaik sadarbojās ar Zviedrijas tūrisma firmu *Aventyrsresor*, jau pirmā Latvijas apmeklējuma laikā viņš novērtēja Latvijas ļoti lielo potenciālu mērķtiecīgām putnošanas ekskursijām.

Pirmajos gados iespējas uzaicināt ārzemniekus bija, tikai katru personiski ielūdzot, tādēļ divas pirmās putnotāju grupas, kas Latvijā *S. Vidstranda* vadībā ieradās 1991. gada pavasarī, kā “brīvprātīgos palīgus pētījumos” formāli uzaiicināja Latvijas Dabas fonds, taču jau togad grupu faktisko apkalpošanu uzņēmās un veica *A. Celmiņa* izveidotā firma *Eastbird*, nodrošinot grupu uzņemšanu, programmu un servisu. Kā grupu pavadoņi tika piesaistīti visi angļiski vai vāciski brīvi runāt protošie ornitologi — *J. Priednieks*, *M. Strazds*, *J. Baumanis*, *A. Celmiņš*. Lai gan, izņemot piedalīšanos atsevišķās putnu uzskaitēs (piemēram, viena no grupām 1991. gadā

Ģeogrāfiskais tuvums Zviedrijai un tajā pašā laikā vēsturiskās izolētības izraisītā nezināšana par Latviju, un arī lielā cenu starpība, kas zviedru tūristiem padarīja braucienus uz Latviju visai lētus un ļoti pievilcīgus, 90. gadu sākumā radīja lielu interesi. Attēlā no kreisās — *A. Celmiņš* (brauciena organizators) un *M. Strazds* (grupas pavadoņi) pusdienu pauzē pie Sumragu tilta kopā ar zviedru putnotājiem 1991. gadā. Foto: *S. Widstrand*, 1991. gada maijs

palīdzēja “ķemmēt” mežu uz R no Odiņu–Pavasaru poldera, atrodot tur mazā ērgļa ligzdu), putnotāju grupas nekādas īpašus pētījumus neveica, viņu pavadīšana bija iemesls daudzām ekskursijām uz ĶNP teritoriju un liela skaita kvalificētu, ar labu optiku apgādātu novērotāju klātbūtne gan stipri palielināja teritorijā redzēto reto sugu skaitu, gan uzlaboja zināšanas par parasto sugu sastopamību. Priekšstatu par putnotāju un citu dabas tūristu plūsmu, kas apmeklēja tagadējo ĶNP teritoriju 90. gados, dod informācija par *Eastbird* organizētajām grupām — 1991. gadā divas grupas ar 31 dalībnieku, 1992. gadā — septiņas grupas (63 dalībnieki), 1993. gadā 12 grupas (183), 1994. gadā sešas grupas (59), 1995. gadā sešas grupas (76), 1996. gadā četras grupas (35), 1997. gadā divas gru-

pas (32), bet sākot ar 1998. gadu pa vienai grupai un ne katru gadu (*A. Celmiņa* dati).

Tomēr sākot ar 90. gadu vidu arī citi tūrisma operatori sāka vest dažādas putnotāju grupas uz ĶNP vai arī tās ieradās “uz savu roku”. Pirmajos gados lielākā daļa grupu bija no Zviedrijas, bet jau sākot ar 1992. gadu grupu ģeogrāfija paplašinājās. Latvijā skatīties putnus pabija grupas no Dānijas (kopš 1992. g. un turpmāk regulāri), Šveices (kopš 1993. g. vairākkārt), Austrijas (1995. un 1997. g.), Lielbritānijas (kopš 2000. g.), Somijas (1996. un 1997. g.), un gandrīz visas grupas īsāku vai ilgāku laiku pabija ĶNP. Parastākās apmeklētās vietas bija Odiņu apkārtnē (dumbrājs un pļavas), Ķemeru tīreļa laipas, Sumragu tilts un Kaugurgrāvis, dumbrāji pie “Meža

Pētījumi pēc ĶNP nodibināšanas

Kopš 1997. gada ĶNP ir veikti vairāki apjomīgi pētījumi, kā arī uzsāktas vairākas jaunas monitoringa programmas. Nozīmīgākais līdz šim paveiktais darbs ir 1999. gadā veiktais **ligzdojošo putnu atlanta projekts**, ko pēc ĶNP administrācijas pasūtījuma īstenoja Latvijas Ornitoloģijas biedrība (LOB, projekta vadītājs *M. Strazds*). Atlanta rezultāti ir pilnīgākais līdz šim pieejamais pārskats par teritorijas putnu faunu, kas turpmāk var kalpot arī kā ļoti labs salīdzināmais materiāls, sekojot ĶNP putnu faunas izmaiņām nākotnē. Līdz šim pārskatā par veikto darbu ir apkopoti vienīgi atlanta tehniskie dati¹⁴⁶, bet pētījumu rezultātā iegūtās kartes, kā arī rezultātu izvērtējums tiek publicēti pirmo reizi šajā grāmatā. Metodika, pēc kuras veikti atlanta pētījumi, un galveno rezultātu kopsavilkums aprakstīti nākamajās nodaļās.

ĶNP ir uzsāktas vairākas monitoringa programmas, kuras veic parka administrācijas darbinieki *J. Ķuze* un *V. Vintulis*. 2001. gadā ir uzsāktas ikgadējas griežu uzskaites. Griezes tiek skaitītas naktīs vairākos maršrutos — Dunduru pļavās un Melnragu rīklē, Lielupes palienē (*J. Ķuze*) un Odiņu–Pavasaru polderī (*V. Vintulis*). Savulaik *J. Lipsberga* aizsāktā jūras ērgļu ligzdošanas sekmju kontrole ir paplašināta no Kaņiera apkārtnes uz visu ĶNP teritoriju (*J. Ķuze*). 2002. gadā daļā no ĶNP teritorijas tika izveidots mazo ērgļu uzskaitēm domāts parauglaukums. Turpinās melno stārķu ligzdu ikgadēja pārbaude (sk. pie šīs sugas pētījumu vēstures), tiek veiktas purva putnu uzskaites (sk. pie purvu izpētes). Kopš 21. gs. sākuma par teritoriju apkopoti arī visi pieejamie dažādu novērojumu nesistemātisko novērojumu dati.

Austriešu fotogrāfs *P. Buhners* ir specializējies lidojošu putnu fotografēšanā. Lai ļoti smago objektīvu varētu stabili noturēt rokās, viņš izgudrojis speciālu uz mugursomas rāmja balstītu “krānu”.

Foto: *J. Ķuze*, 2000. gada jūlijā

Mājas”, Ķemeru sanatorijas parks, Melnragu rīkle un Dunduru pļavas, un mazliet retāk arī Kaņieris.

Sākot ar 2000. gadu speciālās **fotoekskursijās** uz Latviju, vienmēr apmeklējot arī ĶNP, ir braukuši arī virkne Eiropā labi pazīstamu dabas fotogrāfu. 2000. gadā — *P. Buhners* no Austrijas (*Peter Buchner*), 2001. gadā te notika skotu dabas fotogrāfa *N. Benvija* (*Niall Benvie*) organizētais fotoseminārs *Photographers for Latvia*, kurā piedalījās pats *N. Benvijs*, *P. Hermansens* no Norvēģijas (*Pål Hermansen*), *I. Ārnts* un *S. Cellners* no Vācijas (*Ingo Arndt* un *Sven Zellner*), zemūdens fotogrāfs *V. Kolvorts* no Nīderlandes (*Willem Koolvort*), *M. Biancarelli* no Itālijas (*Maurizio Biancarelli*) un francūzis *V. Munjērs* (*Vincent Munier*), kā arī *E. Ozols*, *Andris Egliītis*, *M. Strazds* un *J. Ķuze* no Latvijas. 2004. gadā ĶNP apmeklēja arī somu fotogrāfi *M. Varesvuo* (*Markus Varesvuo*), *T. Mūkonens* (*Tomi Muukkonen*) un *J. Peltomeki* (*Jari Peltomäki*), kuru gandrīz visi darbi ir atraduši atspoguļojumu arī šajā grāmatā.

ĶNP atlants

Metodika

ĶNP atlanta pētījumi 1999. gadā veikti, izmantojot tradicionālo putnu atlantu sastādīšanai lietoto metodiku¹¹⁸. Kā kartogrāfiskā bāze izmantotas 1:10000 mēroga ortofotokartes Baltijas koordinātu sistēmā, kā arī 1:10000 un 1:20000 mēroga mežaudžu plāni. Par uzskaites pamatvienību izvēlēts 1x1 km kvadrāts. Ķemeru nacionālajā parkā pavisam ir 418 kvadrāti. No tiem 303 kvadrāti ir pilni (t. i., ar platību 100 ha), pārējie robežas konfigurācijas dēļ ir nepilni. Nepilno kvadrātu skaitā ir 22 kvadrāti, kuru platība ir mazāka par 10 ha, to skaitā četri tādi, kuru platība ir mazāka par vienu hektāru.

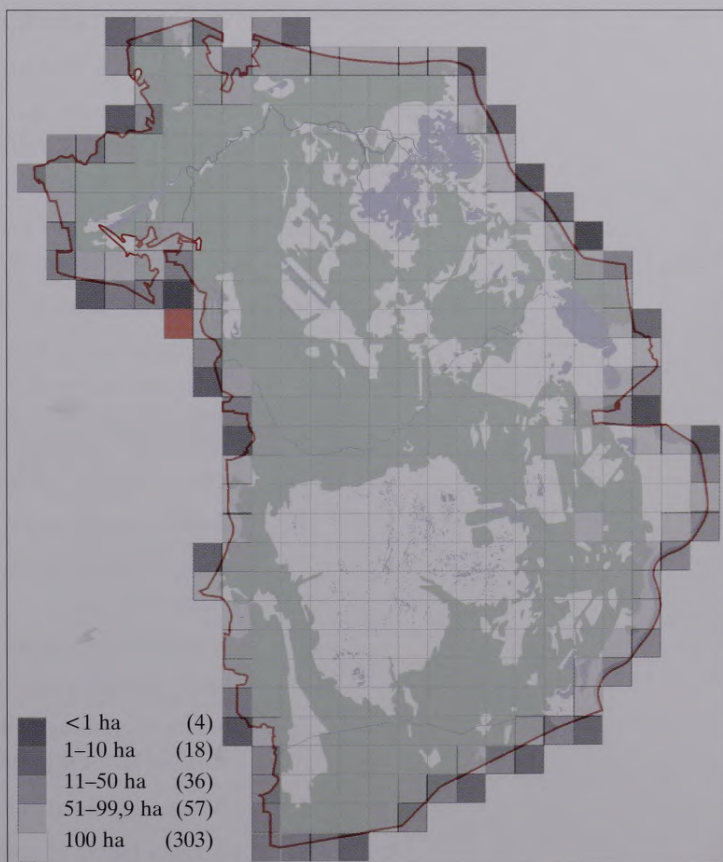
Katrā kvadrātā atkārtotās uzskaitēs reģistrētas visas tur ligzdojošās putnu sugas, pēc 17 pakāpju skalas novērtējot arī ligzdošanas ticamību. Pazīmes, pēc kurām ligzdošana novērtēta, iedalītas četrās grupās, tradicionāli attēlojot izplatības kartēs ar atšķirīga izmēra punktiem, — pierādīta ligzdošana, ticama ligzdošana, iespējama ligzdošana un suga novērota (1. tabula).

Sugu skaita vērtējums

Ikvienam apmeklējumam katrā kvadrātā sastādīta kartīte, kur reģistrēti visi novērojumi. Retākām sugām reģistrētas atradnes pēc mežaudžu plānos lietotās nomenklatūras (meža kvartāli un nogabali). Tradicionāli sastādītas atlanta izplatības kartes neatspoguļo sugas skaitu teritorijā, bet tikai tās ģeogrāfisko sadalījumu. Lai iegūtu priekšstatu par sugu skaitlisko sadalījumu, pēc lauku darbiem,

izmantojot dabā rekognoscētas ortofotokartes un mežaudžu plānus, veica dažādu biotopu sadalījuma novērtējumu katrā kvadrātā (2. pielikums). Pēc tam, izmantojot biotopu sadalījuma datus, pieejamos uzskaišu datus par katras sugas blīvumu katrā biotopā parastajām sugām¹¹⁸ vai faktiskos uzskaišu datus par tām sugām, kam reģistrēti visi novērojumi, un visu informāciju par sugas izplatību, katrai sugai kvadrātā mēģināts arī novērtēt ligzdojošās populācijas lielumu, lai kartēs varētu parādīt ne vien sugas teritoriālo, bet arī skaitlisko sadalījumu teritorijā.

Ķemeru nacionālā
parka kvadrātu
platības

1. tabula. Pazīmes, pēc kurām noteikta ligzdošanas ticamība

Grupa	Pazīme	Pazīmes atšifrējums
A	Suga novērota	
	00	Suga novērota barošanās vietā vai pārlidojot
B	Iespējama ligzdošana	
	01	Suga novērota ligzdošanai piemērotā biotopā ligzdošanas sezonas laikā
	02	Dzirdēts / redzēts dziedošs tēviņš ligzdošanai piemērotā biotopā ligzdošanas sezonas laikā
C	Ticama ligzdošana	
	03	Novērots pāris ligzdošanai piemērotā biotopā ligzdošanas sezonas laikā
	04	Pastāvīga teritorija, kas noteikta pēc putna uzvedības (dziedāšana u. c.), veicot atkārtotus novērojumus vienā vietā ar vismaz vienas nedēļas starplaiku
	05	Novērotas tēviņa un mātītes rieta rotaļas vai pārošanās
	06	Novērots putns, kas apmeklē iespējamu ligzdošanas vietu (piem., dobumperētājs putns ielien dobumā, bet nav citu pazīmju, kas liecinātu par ligzdas apdzīvotību)
	07	Pieaugušo putnu uztraukuma uzvedība vai saucieni, kas liecina, ka tuvumā varētu būt ligzda vai mazuļi
	08	Perēšanas laukums, kas konstatēts noķertam pieaugušam putnam
	09	Novērots putns, kas gatavo ligzdu vai kaļ dobumu, vai arī putns ar ligzdas materiālu knābī
	D	Pierādīta ligzdošana
10		Putns aizvilina no ligzdas (mazuļiem) vai uzbrūk traucētājam
11		Redzēti nesen izvesti mazuļi
12		Atrasta lietota (pamesta, izpostīta vai izvesta) ligzda vai olas čaumalas
13		Novēroti pieaugušie putni, kas pielido ligzdaī vai aizlido no tās, un to uzvedība liecina, ka ligzda ir apdzīvota
14		Novērots pieaugušais putns, kas nes barību mazuļiem vai aiznes kapsulu ar ekskrementiem
15		Atrasta ligzda ar olām
16		Atrasta ligzda ar mazuļiem, kas dzirdami vai redzami

Ņemot vērā arī neapsekotos kvadrātus, kur sugai vajadzīgais biotops ir atrodams, bet suga nav konstatēta, visticamāk tāpēc, ka kvadrātā nav būts (vai būts par maz), mēģināts aptuveni novērtēt arī ĶNP kopējo ligzdojošās populācijas lielumu visām sugām (1. pielikums)¹⁴⁶.

Absolūtās uzskaites (t. i., novērojumus veicot, reģistrēti pilnīgi visi novērojumi, atrastās ligzdas u. tml.) veiktas visām retajām sugām, kaijām, purvā ligzdojošiem bridējputniem, griezēm, upes un kārkļu ļauķiem. Kaņiera ezerā veiktas speciālas ligzdojošo piļu un citu ūdensputnu uzskaites (LU Bioloģijas institūta dati). Speciāli apkopota visa zināmā informācija par melno stārķu, ērgļu un ūpja ligzdošanas vietām un to apmeklējumu rezultātiem¹⁴⁶.

Teritorijas apsekotība

Lielāko daļu materiāla ievākuši projektā iesaistītie LOB darbinieki un brīvprātīgie. Sastādot sugu izplatības kartes, izmantoti V. Ādamsona, Andra Avotiņa, A. Celmiņa, Edgara Dzeņa, Helmuta Hofmaņa, M. Janaus, Viktora Jefimova, Aigara Kalvāna, J. Kazubierņa, Imanta Ķerus, Viestura Ķerus, Mārtiņa Ķezbera, J. Ķuzes, A. Liepas, J. Lipsberga, Ulda Loļāna, R. Matroža, E. Ozola, A. Petriņa, E. Račinska, A. Stīpnieces, M. Strazda, J. Vīksnes, V. Vintuļa un Normunda Zeidaka savāktie un apkopotie materiāli. Materiālu vākšanā piedalījušies arī A. Berents, Agnis Bušs, Dmitrijs Boiko, Vija Celmiņa, Alberts Čeirāns, Marina Gerasimova, Didzis Grundulis, Ieva Mārdega, Ilona Medne, A. Ozols, Agnese Pētersone, Gunārs Pētersons, Kārlis Sams, Pēteris Strautiņš, G. Strods, Oskars Stunda un Ilze Vilka. Ievērojamu palīdzību projekta īstenošanā sniedza Zviedrijas

Ornitoloģijas biedrības pētnieki Jonas Johansson, Björn Kylefors, Henrik Nilsson, Björn Sigurdsson, kā arī Lennart Carlsson un Kristoffer Stighäll, ievācot 22% no visa apkopotā materiāla.

Pētījumus uzsāka aprīlī un turpināja līdz jūlijam ieskaitot. Plānojot darbus, gribējām katru kvadrātu apmeklēt vismaz trīs reizes — vienu reizi agri pavasarī un divas reizes vasarā, no tām vienu reizi naktī. Diemžēl visu darbu veikšana vienā sezonā un dažādi, gan objektīvi, gan subjektīvi, apstākļi neļāva pilnībā īstenot iecerēto programmu.

Novērtējot apsekotību, sākotnēji ievērojām pieredzi, kas gūta, strādājot pie līdzīga projekta Krustkalnu rezervātā¹⁴⁸,

Ķemeru nacionālā parka kvadrātu apsekotība

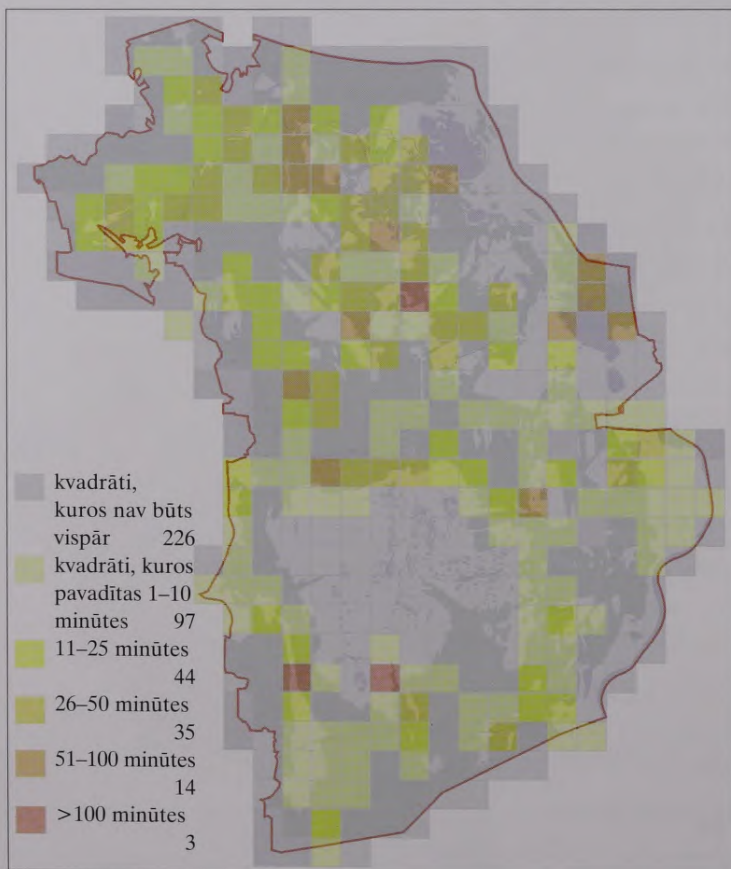
taču katrā kvadrātā ligzdojošo sugu skaits ir atkarīgs pirmkārt no biotopu daudzveidības. Tādēļ, lai noskaidrotu, cik ilgā laikā var konstatēt visas kvadrātā ligzdojošās sugas, analizēti tikai kvadrāti ar vidēju biotopu daudzveidību un konstatēts, ka lielā daļā kvadrātu konstatēto sugu skaits vairs būtiski nepalielinās, ja pētījumu kopējais laiks pārsniedz trīs stundas (180 minūtes). Tā kā vairāki novērotāji, kas veica novērojumus, laiku ir atzīmējuši tikai “apaļās minūtēs” un arī tādēļ, ka bez detalizētas informācijas par visu biotopu apsekotību pētījumu laiks viens pats tomēr nedod garantiju, ka kvadrātā konstatēts viss, kas tajā būtu iespējams, kvadrātu uzskatījām par

pietiekami apsekotu, ja tajā pavadītas vismaz trīs stundas. Darbs klajos, sugām nabadzīgos kvadrātos (piemēram, Ķemeru tīrelī, Odiņu poldera pļavās) pierādīja, ka šeit vairākumu sugu iespējams konstatēt daudz īsākā laikā, tāpēc kvadrāti, kur klajo ainavu (pļavas, purvs) platība pārsniedz 90% no kvadrāta kopplatības, uzskatīti par labi apsekotiem, ja tajos pavadītas dienā vismaz 60 minūtes¹⁴⁶.

ĶNP teritorijā tomēr ir 34 kvadrāti, kur dienas laikā nav būts ne reizi. Vairākums no tiem ir nepilnās platības robežkvadrāti, taču ir trīs pilni kvadrāti, kuri tā arī nav apmeklēti. No neapsekotajiem kvadrātiem vismaz divi — abi “neapsekotie” kvadrāti Rīgas līča piekrastē — patiesībā ir apmeklēti, tikai to platība ir tik maza, ka dabā nav bijis iespējams precīzi konstatēt to robežas, un tāpēc par šiem kvadrātiem nav atzīmēts ne pētījumu laiks, ne arī kāda putnu suga.

Veiktas arī vakara un nakts uzskaites pūču un citu naktsputnu konstatēšanai. Visvairāk uzmanības veltīts griežu un citu pļavu putnu, kā arī vakarlēpju uzskaitēm. Vakarlēpji skaitīti gan veicot speciālus vakara un nakts maršrutus ar kājām — kopā 23,5 km, kartējot visus dzirdētos putnus, gan no mašīnas. Naktī ar laivu apsekots arī Kaņiera ezers un Slocene. Naktī konstatēto sugu skaits mazāk ir atkarīgs no kvadrātā pavadītā laika, vairāk no laika apstākļiem. Pārsvārā optimālos laika apstākļos naktī apsekoti pavisam 188 kvadrāti. Diemžēl bīstamības dēļ naktī nav apsekots Ķemeru tīrelis, daļa no Zaļā purva un Raganu purvs un grūtās piekļūstamības dēļ daļa no mežu masīviem — Odiņu dumbrāji un daļa no Vēršupītes mežiem, kā arī daļa no Lielupes pļavām.

Ķemeru nacionālā
parka kvadrātu
apsekotība naktī

Lai pilno kvadrātu apsekotību varētu korekti salīdzināt ar to kvadrātu apsekotību, kuru platība ir mazāka, kvadrātos pavadītais laiks summēts un attiecināts arī uz kvadrātu platību. Tā kā konstatēto sugu skaits ir atkarīgs gan no pētījumu ilguma, gan arī no paša kvadrāta daudzveidības, par pietiekami apsekotiem uzskatīti kvadrāti, kur kopējais uzskaišu ilgums pārsniedz 180 minūtes daudzveidīgā kvadrātā, vai 60 minūtes kvadrātā, kur lielākā daļa platības ir pļava vai purvs, vai arī tādi, kur uzskaitēs pavadīts vismaz 2,5 minūtes ik hektārā. Tādējādi ĶNP par pietiekami apsekotiem 1999. gadā var uzskatīt 157 kvadrātus. Kvadrāti, kur neviens no šiem kritērijiem nav sasniegts, uzskatīti par nepietiekami apsekotiem. Ņemot vērā to, ka visi novērotāji pētījumos patērēto laiku nav pierakstījuši precīzi vai dažos gadījumos nav to uzrādījuši vispār, “neapsekota” kvadrāta statuss tomēr nenozīmē, ka šajos kvadrātos nav konstatētas visas šeit sastopamās sugas, bet tas var kalpot par izskaidrojumu, kādēļ kādā no šiem kvadrātiem trūkst kāda parasta suga.

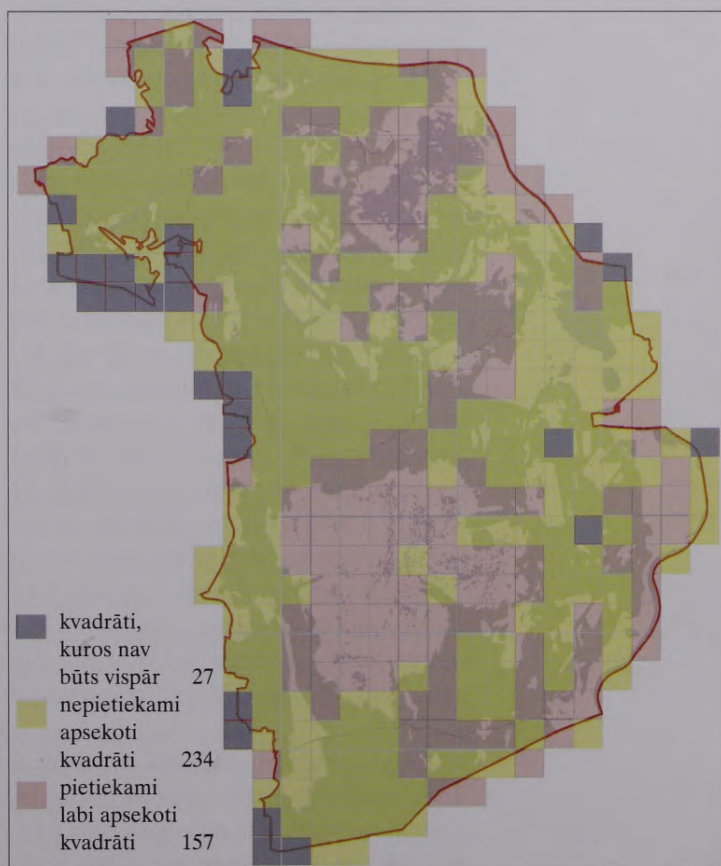
Atlanta rezultātu novērtējums

ĶNP konstatēto sugu sadalījums pēc biežuma atspoguļo to, ka pētījumu gaitā visvairāk uzmanības veltīts mežam un visvairāk reģistrētās ir arī tradicionāli parastās mežu sugas — žubīte (1. vieta pēc biežuma), sarkanriklīte (2.), melnais meža strazds (3.), vītītis (4.), čuņčiņš (5.), paceplītis (6.), svirlītis (7.), ķivulis (8.), koku čipste (9.), lielā zilīte (10.), dziedātājstrazds (11.), zeltgalvītis (12.), cekulzilīte (13.), melngalvas ļauķis (14.), dzeguze (15.), dārza ļauķis (16.), dižraibais dzenis (17.), svilpis (18.), peļkājīte (19.)

un baltā cielava (20.). No divdesmit visbiežākajām sugām tikai divas — koku čipste un baltā cielava — sarakstā iekļūvušas, pateicoties purviem. Pārējās ir mežu sugas, un vismaz dažu šo sugu — konkrēti melnā meža strazda un dzeguzes — augstā vieta “ranga tabulā” drīzāk saistīta ar to vieglo konstatējamību un skaļo balsi, nevis lielo skaitu.

Visvairāk jaunas informācijas projekta īstenošana tomēr deva tieši par kļajo ainavu — purvu un pļavu — putnu faunas sastāvu un populāciju lielumu. Detalizēta purvu apsekošana, apmeklējot visus 1x1 km kvadrātus un katra kvadrāta iekšienē — arī vairākumu purva akaču —, deva būtiski labāku priekšstatu par purva

Ķemeru nacionālā parka kvadrātu kopējā apsekotība

putnu skaitu. Lai gan 1999. gadā ligzdojošo dzelteno tārtiņu un purva tilbiņu skaits ĶNP (galvenokārt Ķemeru tīrelī) ir krietni lielāks, nekā bijis zināms jebkad agrāk, tas, visticamāk, ir tikai labās apsekotības rezultāts, bet skaita palielināšanās notikusi jau krietni senāk. Visticamāk, tā varētu būt saistīta ar lielā piekūna — galvenā šo sugu dabiskā ienaidnieka — izzušanu no purviem.

Mežu apsekošanā projekta laikā ieguldītais darbs tomēr bija nepietiekams, lai dotu ļoti daudz būtiski jaunu zināšanu. Pat sugas, kuru skaita novērtēšanai vēltītas speciālas uzskaites (kā vakarlēpis), nav aptvertas tik labi, cik gribētos un vajadzētu. Piemēram, nav veikts neviens vakarlēpju uzskaites maršruts jūrmalas joslas priežu mežos, kur šī suga ir sastopama, — ne posmā no Kauguriem līdz Ragaciemam, ne Gausajā Jūdžē. Arī no šī viedokļa viens no lielākajiem projekta trūkumiem ir tā īstenošana viena gada laikā, jo sezonas beigās konstatētus trūkumus nav iespējams “izlabot”. Bet pat sugām, kuru izplatības noskaidrošanā nav lielu robu, konkrētos rezultātus ļoti iespaido attiecīgā sezona, un tie var neparādīt visu vietas potenciālu vai, tieši otrādi, — radīt aplamu priekšstatu. Tā, piemēram, 1999. gads bija ļoti labvēlīgs ķivūļiem, kas lielā mērā ir par iemeslu šīs sugas lielajam skaitam, bet citā, “normālā” gadā suga būtu sastopama krietni retāk. Lai novērstu šo trūkumu, kā arī lai sekotu faunas stāvoklim, vēlams līdzīgas atlanta tipa uzskaites atkārtot ar noteiktu intervālu, piemēram, reizi desmit gados.

Kā vēl viens no projekta trūkumiem jāmin nepietiekamā migrējošo putnu apūtas vietu pārbaude un sugu sastāva noskaidrošana. Piemēram, par 1999. gadu

netika iegūta gandrīz nekāda konkrēta informācija par zosu baru sugu sastāvu, ne arī par to, cik (un vai) ziemeļu gulbji izmanto ĶNP teritoriju kā apstāšanās vietu.

Kopsavilkums

Pavisam Ķemeru nacionālajā parkā konstatētas 255 putnu sugas. Sugu aprakstos ir ietvertas vēl divas, iespējams, teritorijā konstatētas sugas — plīvurpūce un grīšļu ķauķis, taču vienīgās ziņas par to konstatēšanu ir nepilnīgas un/vai nav pietiekami labi dokumentētas, tādēļ ĶNP sugu skaitā tās nav iekļautas. Pilns ĶNP sugu saraksts ar zināmajām statusa izmaiņām dots tabulā 1. pielikumā (461. lpp.). Visa zināmā informācija sadalīta divos laika periodos. Par vēsturisko situāciju uzskatīti jebkādi dati līdz 1999. gadam (šo gadu neskaitot), bet par “pašreizējo” situāciju attiecīgi periodu no 1999. līdz 2006. gadam.

Laika gaitā dažādu sugu statuss ĶNP ir visai būtiski mainījies. Līdz 2006. gadam te reģistrētas 255 sugas (189 ligzdojošas, no tām 177 pierādītas), bet pēc 1999. gada konstatētas 233 sugas, no kurām 166 atzīmētas kā ligzdotājas teritorijā (ligzdošana pierādīta 134 sugām). Tā kā ligzdošanas pierādīšanai atlanta darba gaitā nav pievērsta speciāla uzmanība, tieši 1999. gadā ārpus 111 pierādīto sugu saraksta palikušas daudzas sugas, kas ĶNP neapšaubāmi ligzdo (ligzdošana pierādīta dažus gadus iepriekš vai turpmākajos gados). Tādas ir, piemēram, ķīķis, zivjērglis, dumbrcālis, ormanītis, grieze, mērkaziņa, sloka, upes tilbīte, lauku balodis, dzeguze, niedru strazds, iedzeltenais ķauķis, vālodze u. c.

Salīdzinot ar vēsturiski zināmo ligzdojošo sugu sarakstu, pašlaik teritorijā vairs

neligzdo 19 sugas. Tās ir melnkakla un brūnkakla gārgale, baltvēderis, garkaklis, platknābis, lauku lija, lauku piekūns, purva piekūns, lielais piekūns, baltirbe, mednis, smilšu tārtiņš, parastais šņibītis, gugatnis, mazais zīriņš, purva pūce, zaļā vārna, zaļā dzilna, cekulcīrulis. Šo sugu skaitā ir dažas tādas, kas ĶNP teritorijā ligzdojušas tikai epizodiski (brūnkakla gārgale, mazais zīriņš, baltvēderis), taču, lai sugu uzskatītu par izzudušu, ņemtas vērā attiecīgās sugas statusa izmaiņas citur Latvijā. Sešu sugu — jūras kraukļa, melnkakla un ragainā dūkura, jūrmalas dižpīles, lielgalvja un zivjērgļa — ligzdošana konstatēta no jauna, turklāt abiem dūkuriem ligzdošana ir tikai ticama. 21 sugai ligzdojošo pāru skaits laika gaitā ir visai ievērojami svārstījies (gan pieaudzis, gan samazinājies, taču bez noteiktas ilglaicīgas viena virziena skaita izmaiņas; šai grupai pieskaitītas arī tās sugas, kam vairāku gadu ligzdošanas periodi mijušies ar ilgākiem periodiem, kad suga vispār nav konstatēta, kā, piemēram, mazais dumpis). Virknei sugu (31), spriežot pēc pieejamās informācijas, ligzdojošo pāru skaits ir samazinājies. Pēc iespējamiem skaita samazināšanās iemesliem tās var apvienot vairākās grupās: sugas, kuru skaitu ietekmējis plēsēju (ligzdu postītāju) skaita pieaugums, — kā krīklis, priekšķe, mežirbe, rubenis, ķivīte, mērkaziņa, meža balodis; sugas, kuru skaitu ietekmējis pļavu aizaugšana (šai grupai pieskaitāma arī mērkaziņa un priekšķe), — peļu klijāns, mazais ērglis, dzeltenā cielava un sugas, kuras ietekmējuši dažādi citi (tajā skaitā arī nezināmi) faktori, — pelēkvaigu dūkuris, melnais stārķis, zvirbulvanags, mazais ķīris, lielais ķīris, kajaks, sila cīrulis, bezdelīga, lielā čakste, priežu krustknābis. Ņemot vērā to, ka arī vairākas no iz-

zudušajām sugām — lauku lija, smilšu tārtiņš, parastais šņibītis, gugatnis, ķikuts un vismaz kā ar barošanās biotopu arī zaļā dzilna — ir saistītas ar pļavu un slapjo pļavu ekosistēmām, tieši šī biotopa atjaunošana varētu būt viens no ĶNP nākotnes uzdevumiem. Vairākas sugas no ĶNP izzudušas, acīmredzot populāciju samazināšanās un ar to saistīto areāla izmaiņu dēļ visā Latvijā (baltirbe, zaļā vārna, daļēji arī mednis).

Tajā pašā laikā 63 sugām ligzdojošo pāru skaits teritorijā ir pieaudzis. Visnozīmīgākais skaita pieaugums ir dzērvei (40–60 pāru) un vidējam dzenim (12–15 pāru), galvenokārt pateicoties abu sugu skaita pieaugumam visā valstī. Būtiski palielinājies ĶNP ligzdojošu sudrabkaiju skaits, pārsniedzot 300 pārus, daļēji arī uz urbanizējušos putnu rēķina (sudrabkaijas sākušas ligzdot arī uz ēku jumtiem jūrmalas ciemos).

Kā ligzdošanas vieta ĶNP teritorija ir nozīmīga galvenokārt trim ekoloģisko grupu sugām. Pirmkārt, veco, pārsvarā lapu koku mežu iemītņiekiem — parka teritorija nodrošina dzīves apstākļus nozīmīgām baltmugurdzeņu (20–30 pāru), trīspirkstu dzeņu (15–30 pāru) un melno stārķu (10–13 pāru) populācijām. Otrkārt, te ir lielas vairāku purva putnu sugu ligzdojošās populācijas (purva tilbītei — 60–90 pāru, dzeltenajam tārtiņam — 25–35 pāru, vakarlēpim — 200–250 pāru; pēdējās sugas skaitu lielā mērā nodrošina arī labvēlīgā purviem piegulošās ainavas struktūra un lielais piemērotu priežu mežu īpatsvars) un, treškārt, — niedrāju sugām (lielais dumpis — 25–30 tēviņu, mazais ormanītis — 25–30 pāru, ezeru ļauķis — 150–200 pāru, niedru strazds — 100–150 pāru, Seivi ļauķis — 180–240 pāru, bārdzīlīte — 70–140 pāru). Kaut

gan ĶNP teritorijā arī griežu skaits joprojām ir liels (200–220 tēviņi), pārējo plavu apdzīvotāju stāvoklis liecina, ka šis biotops nav saglabājies sevišķi labā stāvoklī un prasa nopietnu kopšanu.

Starp sugām, kuru ligzdošana ĶNP teritorijā nekad nav pierādīta, ir tādas sugas, kas droši vien ĶNP teritorijā ligzdo, tikai neviens nav papūlējies tās atrast (ūbele, kārklu un upes ļauķis, ģirlicis, kaņepītis), taču pārējo šādu sugu ligzdošanas statuss būtu turpmāko pētījumu gaitā precizējams. Tādas ir mazais dūkuris, melnkakla dūkuris, ragainais dūkuris, klinšu ērglis, paipala, jūras žagata, gredzenūbele, zilriklīte, krūmu ļauķis, zaļais ļauķītis, sārtgalvītis, ziemas žubīte.

Par caurceļojošām un ziemojošām sugām konkrētas skaitliskas informācijas ir daudz mazāk, tomēr pieejamie dati ļauj spriest arī par vairāku šo putnu skaita izmaiņām. Ceļojošo un ziemojošo putnu skaits ir samazinājies 37 sugām, bet palielinājies — 23 sugām (tai skaitā vairākām sugām, kuru skaits ievērojami pieaudzis visā Latvijā, — jūras krauklim, baltajam gārnim, jūras ērglim).

Kā lietot grāmatu

Nodaļā “Sugu apskats” sistemātiskā secībā, kāda lietota līdzšinējās publikācijās par Latvijas putniem saskaņā ar Palearktikas putnu sarakstu²⁴, apskatītas visas ĶNP teritorijā konstatētās sugas, par katru sniedzot visu apkopoto informāciju. Pēc šī paša saraksta doti arī sugu nosaukumi angļu valodā²⁴. Aiz sugas nosaukuma minēts tās statuss teritorijā.

Sugām, kam 1999. gada pētījumu laikā konstatēta ligzdošana vairāk nekā 10 kvadrātos, publicētas arī izplatības kartes. Sugas, kam konstatēto ligzdošanas

atradņu ir mazāk, parasti minētas tekstā vārdiski. Izplatības kartēs ar četrām krāsas pakāpēm attēlota ligzdošanas ticamība, kāda attiecīgajā kvadrātā konstatēta. Punkta lielums savukārt attēlo sugas biežumu kvadrātā (aprēķināto vai konstatēto skaitu). Skaita attēlošanai izmantotas divas logaritmiskās skalas. Nelielā skaitā sastopamām sugām (kurām ir lielas teritorijas un parasti kvadrātā var sastapt vienu, augstākais, dažus pārus, bet lielāks skaits jau liecina par attiecīgā kvadrāta izcilu piemērotību šai sugai; piemēram, plēsīgie putni, dzērve, grieze u. c.) izmantots bāzes skaitlis 2 (kartēs punkti zaļā krāsā), bet bieži sastopamām sugām — bāzes skaitlis 4 (punkti sarkani). Skaita pakāpes un kvadrātu skaits, kas atbilst katrai pakāpei, kā arī tas, vai sugas skaits ir precīzi uzskaitīts vai aprēķināts, izmantojot datus par blīvumu dažādos biotopos un biotopu sadalījumu kvadrātā, ir norādīts atzīmēs pie attiecīgās kartes.

Atsevišķām sugām, kurām konkrēto atradņu attēlošana kartē varētu kaitēt to saglabāšanai (kā, piemēram, melnajam stārķim, mazajam ērglim, jūras ērglim, ūpim u. c.), izplatība nav publicēta.

Grāmatas ilustrēšanai ar atsevišķiem izņēmumiem izmantotas tikai tādas fotogrāfijas, kas uzņemtas tagadējā ĶNP teritorijā. Vairākumam fotogrāfiju (arī putniem) ir arī dokumentāls raksturs. Attēlu paraksti tekstu par sugas aprakstu parasti nedublē.

Novērojumu veicēji, kas nav nosaukti tekstā ar pilnu vārdu, minēti iekavās, izmantojot saīsinājumu. Novērotāju vārdu un uzvārdu apzīmēšanai lietotos saīsinājumus skatīt 460. lpp. (novērotājiem, kuri nav no Latvijas, norādīta arī valsts, no kuras tie ieradusies).

Sugu apskats

Brūnkakla gārgale

Gavia stellata

Brūnkakla gārgale vēl 20. gs. 30. gados Latvijā uzskatīta tikai par caurceļotāju¹⁶⁵. Tās ligzdošanu Latvijā pirmais konstatējis *V. Āboliņš* Cenas tīrelī 1936. gada 22. maijā. Viņš atradis ligzdu un novērojis apkārtnē vēl divus pārus². Šeit brūnkakla gārgales ligzdojušas vismaz līdz 1939. gadam, un šo ligzdošanas vietu ir apmeklējis gan *A. Grosse*, gan *J. Roms*, gan *M. Brants*^{33, 164}. *E. Tauriņa* vēlāk publicētā informācija par to, ka trīs pāri brūnkakla gārgaļu 1939. gadā it kā ligzdojuši Ķemeru tīrelī²⁰⁶, neapšaubāmi ir kļūdaina, jo *M. Brants*, uz kuru viņš atsaucas, kā vienīgo tolaik zināmo ligzdošanas vietu min Cenas tīrelī^{33, 34}. Brūnkakla gārgales ligzdošana Ķemeru tīrelī pierādīta tikai pēc Otrā pasaules kara (sk. attēla parakstu). 1950. gadā purva centrālajā daļā *K. Vilks* ievācis dējumu, kas glabājas Latvijas Universitātes Zooloģijas muzejā¹⁷⁷, savukārt 1952. gadā tīrelī noķerts izvests mazulis. *E. Tauriņam* kopā ar *K. Vilku* apmeklējot purvu 25.05.1953., ligzda nav atrasta, bet iepriekšējā gada ligzdas rajonā novērots līdz sugai nenoteiktu gārgaļu pāris¹⁵⁷. Vēlāk tīrelī nav konstatēta¹¹¹, kaut gan *E. Tauriņš* apgalvo, ka Ķemeru tīrelī brūnkakla gārgale ligzdojusi vēl 50. gadu beigās²⁰⁶. Tīrelī atkal novērota 19.05.1996., kad viens putns izcelts no ezeriņa salas purva DR stūrī (*VĀ*), taču, šo vietu atkārtoti apmeklējot 24./25.05., saliņā nekas netika atrasts (*VR, VĀ*).

Kā caurceļotāja rudens periodā Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē brūnkakla gārgale ir atzīmēta 20. gs. 40.–50. gados un 90. gadu pirmajā pusē, kad piekrastē veiktas

Agrāk neregulāri ligzdojusi; caurceļo

jūras putnu uzskaites. No konkrēti uzskaitītajām 20 brūnkakla gārgalēm 10 reģistrētas septembrī, septiņas oktobrī un trīs novembrī (*AKu 160, 202*). Pavasara caurceļošanas periodā 11 brūnkakla gārgales redzētas jūras piekrastē pie Jaunķemeriem 25.05.1986. (*VS*), 06.06.1999. — viens, iespējams, aizkavējies caurceļotājs, — pie Ragaciema (*PSt*), bet 10.03.2002. viens putns novērots arī Kaņierī (*IV*). Tā kā pavasaros abas gārgaļu sugas Latvijā caurceļo regulāri un lielā skaitā⁴⁹, nelielais novērojumu skaits visdrīzāk izskaidrojams ar mērķtiecīgu novērojumu trūkumu un par ceļojošo putnu skaita izmaiņām neļauj spriest.

Attēlā redzama pirmā zināmā Ķemeru tīrelī atrastā brūnkakla gārgales ligzda.

Foto: *A. Grīnbergs*, 1949. gads

Red-throated Loon. Irregular breeder in the past. Nesting in Ķemeru bog confirmed in 1949, 1950 and 1952. Passage migrant. Most recent sightings in autumn (September). Recent records on migration too few to suggest any trends in numbers mainly due to lack of observations.

Agrāk ligzdojusi;
caurceļo, ziemo

Melnkakla gārgale

Gavia arctica

20. gs. vidū N. Tranzē melnkakla gārgali Latvijā uzskata par regulāru ligzdotāju gandrīz visos lielajos purva ezeros, kas “tagad sastopama retāk, nekā agrāk”¹⁶⁴. Tomēr Ķemeru tīrelis kā tās ligzdošanas vieta ir zināms tikai kopš 1942. gada, kad viena pāra ligzdošanu te (oriģinālajā tekstā gan rakstīts “Slokas purvā”, sk. 40. lpp.) atrada *K. Vilks*¹⁷⁰. Viens pāris te, domājams, regulāri ligzdoja līdz pat 1983. gadam, kad ligzdošana pierādīta pēdējo reizi^{111, 118, 157, 177}. No 1984. līdz 1993. gadam ik pavasari veiktajā uzskaites maršrutā Ķemeru tīreļa Z daļā, kas ietver arī agrāko ligzdošanas vietu Gārgaļu ezeros, melnkakla gārgale nav sastapta ne reizi (*JKa*). 1986. gada 3. maijā tika pārbaudīta arī vēsturiskā ligzdas vieta Gārgales ezerā uz saliņas, taču nekas netika atrasts (*AMs, MS*). Tomēr vairāki no-

vērojumi liecina, ka gārgale tīrelī varētu būt ligzdojusi arī vēlāk, tikai, iespējams, citā vietā. Zemu pārlidojot purvu ar helikopteru 1984. gada 28. aprīlī, ezeriņā A no Sumragu pussalas novērota viena melnkakla gārgale, kas, helikopteram tuvojoties, ienira (*MS*). 27.04.1989. DR no Ķemeriem novērots pāris lidojam virs meža virzienā uz Ķemeru tīreli (*VĀ*); viens putns lidojam uz Ķemeru tīreli novērots arī 11.05.1990. (*AGa, BP*), bet tanī pašā gadā vēlāk — 14.06.1990. — viens putns novērots barojamies Lielupē uz D no Odiņiem (*MS*). Pēc 1990. gada nepārprotamu novērojumu, kas liecinātu par gārgales varbūtēju ligzdošanu teritorijā, vairs nav.

Migrāciju pētījumi 20. gs. 40.–50. gados un jūras putnu uzskaites 90. gadu sākumā liecina, ka gārgale jūras piekrastē ir reta,

Ķemeru tīrelis ir viena no nedaudzām vietām visā Latvijā, kur melnkakla gārgalei ir atrastas ligzdas. Vēl 1983. gadā gārgale ligzdoja tajā pašā rajonā (attēlā saliņā pa kreisi) vienā no Gārgaļu ezeriem, kur ligzda atradās jau 50. gadu sākumā²⁰⁵.
Foto: A. Petrīšs,
01.05.1983.

Tā kā gārgales pa zemi praktiski nespēj pārvietoties, to ligzdas vienmēr atrodas pašā ūdens malā, lai briesmu gadījumā perējošais putns uzreiz no ligzdas spēj nokļūt ūdenī, kur var izglābties nirstot. Foto: M. Strazds, Ķemeru tīrelis, 11.05.1980.

bet regulāra caurceļotāja rudens periodā^{105, 160, 202}, kas nelielā skaitā sastopama arī ziemā (*AKu, VS*) un pavasarī (viens pieaudzis putns redzēts jūrā pie Klapkalnciema 27.05.1999, *RM*). Par rudens gāju laiku visplašākās ziņas pieejamas no caurceļojošo putnu uzskaitēm Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē. 1956. gadā no 15. septembra līdz 15. oktobrim Lapmežciema jūrmalā visa perioda laikā uzskaitīts 41 putns; visvairāk — astoņi putni 16.09.¹⁶⁰. Pavasara gāju laikā atzīmēta arī iekšzemē: 03.04.1993. viena gārgale novērota Kaņiera ezerā pie Andersalas (*EO*), savukārt 27.04.1996. astoņi putni Slokas ezerā (*RM, MKa*). Pie šādiem novērojumiem acīmredzot jāpieskaita arī divi citi jau ligzdošanas sezonas laikā redzētie putni. 1997. gada 15. maija agrā rītā (6.30) *A. Petriņš* novērojis vienu putnu lidojam virzienā no Ķemeru tīreļa pāri Lielupei, iespējams, uz Babītes ezeru. Pēc *A. Petriņa* domām, redzētais putns tomēr varētu arī nebūt migrants, bet gan ligzdojošs putns,

kas no purva lidojis baroties uz Babītes ezeru. Gadu vēlāk, visticamāk, viens un tas pats *ad.* putns novērots atpūšoties Slokas ezera D galā 17.05. (*AL*) un 18.05.1998. (*MS*). Droši vien arī tas ir bijis caurceļotājs, jo šajā sezonā Latvijā vēl notiek ļoti intensīva gārgaļu caurceļošana — piemēram, 2003. gada 20. maijā pie Kolkas raga uzskaitītas ap 1300 migrējošas melnkakla gārgales⁴⁹ (*ACe*). Pēc 2000. gada ir zināms tikai viens gadījums, kad melnkakla gārgale novērota teritorijā vasaras laikā — 2001. gada jūnijā aptuveni nedēļu viens neraksturīgi drošs putns uzturējās Kaņiera ezerā laivu bāzes apkārtnē (*AL, VI*).

Black-throated Loon. One pair nested in Ķemeru Tīrelis from 1942 till 1982. Other sightings suggest possible nesting till 1990, or even 1997. Passage migrant. Most birds recorded in autumn (September). Wintering in low numbers. During spring migration also observed inland.

Caurceļo

Mazais dūkuris

Tahybaptus ruficollis

Lai gan Kaņieris un citas vietas teritorijā mazā dūkura ligzdošanai šķiet piemēroti, ne ligzdas, ne izvesti mazuļi te līdz šim nekad nav redzēti, iespējams, mazā dūkura samērā slēptā dzīvesveida un ligzdošanas vietu grūtās piekļūstamības dēļ.

Foto: J. Kuze, Kaņieris, 03.04.2005.

Mazais dūkuris ĶNP teritorijā konstatēts tikai atsevišķas reizes, visi novērotie putni, visticamāk, ir caurceļotāji. Pavasarī konstatēts trīs reizes — naktī no 24. uz 25.05.1996. viens putns nolaidies ezeriņā Ķemeru tīreļa DR daļā (VR, VĀ), 28.05.1999. A. Kalvāns vienu putnu novērojis Slokas purva Akacī, bet 03.04.2005. viens putns uzturējās atkušā niedrāja malā Kaņierī pie Starpiņupes iztekas (JKu).

Rudens periodā konstatēts Kaņiera ezerā, kur 1995. un 1998. gada medību sezonās, attiecīgi 16.09. un 5.09., nošauts pa

vienam putnam¹⁸⁰ (JVī), bet 04.09.2004. viens putns redzēts aktīvi barojoties lauču barā (RM). Divi mazie dūkuri 06.09.1999. novēroti Ķemeru tīreļa Gārgaļu ezerā (MS).

Little Grebe. Despite presence of suitable breeding habitat, nesting has never been recorded. Irregular passage migrant. Seven known records both in spring and autumn.

Cekuldūkuris

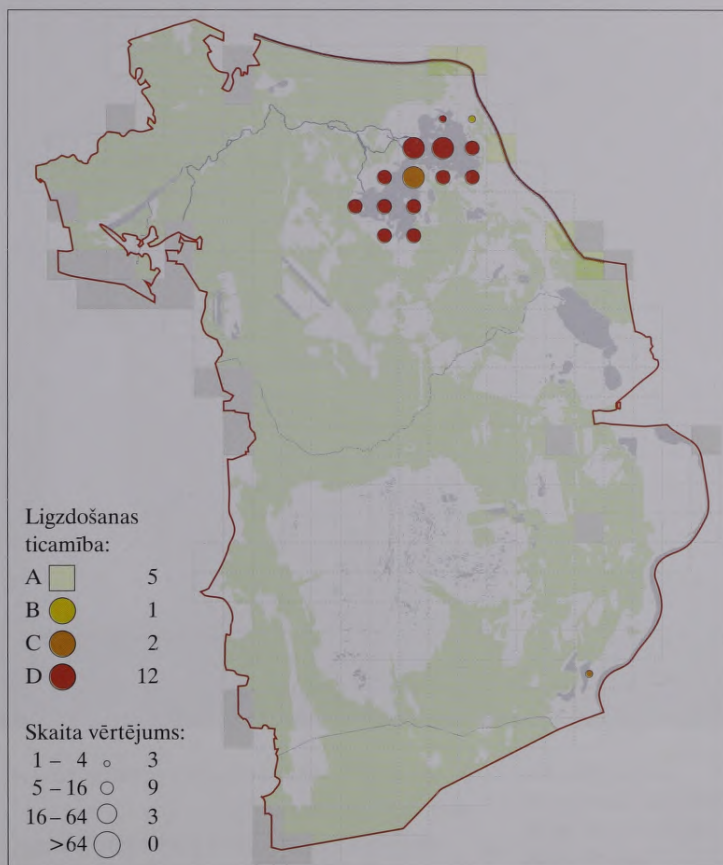
Podiceps cristatus

Daži pāri Kaņiera Z galā ligzdojuši jau 20. gs. 20.–30. gados⁶⁷. Vēl 1945. un dažos sekojošajos gados cekuldūkuri ezerā neregulāri ligzdojuši (*H. Mihelsons*), bet vēlāk, līdz 1961. gadam, tie šeit vairs nav konstatēti¹⁷³. Ligzdošana atkal atzīmēta tikai pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas 1965. gadā. Ligzdojošo pāru skaits ezerā laika gaitā pieauga. 1976. gadā te ligzdoja “daži desmiti” pāru, tāds pats skaits bija arī 80. gadu beigās¹⁷⁶. Pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, 90. gadu beigās Kaņierī ligzdoja lielākā skaitā nekā pelēkvaigu dūkuris, taču ne viena, ne otra suga nekad nav speciāli skaitīta. Par to, ka arī 90. gados Kaņierī ligzdojuši vairāki desmiti pāru, liecina novērojums 23.04.1993., kad klajumā Kaņiera ezera D galā no viena punkta saskaitīti seši pāri (*MS, AMš*).

1993. gadā dažu pāru ligzdošana konstatēta arī Slokas ezerā (*MS*), 1996. gadā pirmo reizi atrasts Kalnciema dolomīta karjeros (*OK, AKa*). 11.05.1993. viens putns novērots arī Kugraiņa ezerā (*MS, AL*), taču ziņu par ligzdošanu šeit nav. 1999. gadā ligzdoja 130–150 pāri, vienīgā vieta, kur konstatēts ārpus Kaņiera, ir Kalnciema dolomīta karjers (viens pāris; *AKa, DB*). Kaut gan cekuldūkuris nav medijama suga, 1993.–2000. gadā tas regulāri reģistrēts mednieku guvumā (kopā 17 putni) — lielākā skaitā 1996. gadā, kad nošauti četri, un 1997. gadā, kad nošauti trīs putni¹⁸⁰.

Migrāciju pētījumi 20. gs. 40.–50. gados un jūras putnu uzskaites 90. gadu sākumā liecina, ka cekuldūkuris ir regu-

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

lārs caurceļotājs^{105, 160, 202}. Dūkuri sastapti jūras piekrastē no augusta līdz decembrim, bet vislielākajā skaitā septembrī–oktobrī (*AKu*)¹⁶⁰. 50. gados lielākais vienā dienā novēroto putnu skaits ir 21 (03.10.1956.)¹⁶⁰, 90. gados — 5 (15.10.1994.; *AKu*). Pavasara caurceļošanas laikā novēroti tikai vienu reizi — divi putni 26.04.1957.¹⁶⁰.

Cekuldūkuri nelielā skaitā jūrā barojas arī ligzdošanas sezonas laikā — 27.05.1999., apsekojot visu piekrasti ĶNP teritorijā, no Ragaciema līdz Kauguriem saskaitīti deviņi putni, bet

Cekuldūkuris ir viena no ūdensputnu sugām, kuras skaitu

Kaņierī ir ļoti būtiski ietekmējušas ezera ūdens līmeņa izmaiņas. Skaits no nulles pirms ezera līmeņa atjaunošanas ir pieaudzis līdz vairāk kā

100 pāriem
20./21. gs. mijā.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 07.04.2005.

31.05.2003. Ragaciema piekrastē — seši cekuldūkuri (*RM*).

Nelielā skaitā jūras piekrastē ziemo. Pirmo reizi reģistrēts 23.01.1988., kad vienu putnu Jaunķemeru jūrmalā novērojis *V. Smislovs*. 17.12.1991. un 19.12.1992. Klapkalnciema–Ragaciema piekrastē pa vienam putnam redzējis *A. Kuročkins*. Laikā no 1991. līdz 1998. gadam posmā Ragaciems–Kauguri ziemojošo ūdensputnu uzskaišu laikā *J. Kazubiernis* (1991., 1992. un 1998.) uzskaitījis divus līdz četrus putnus, *J. Lipsbergs* 1993. gadā — vienu. 1998. gada ziemā piekrastes posmā Apšuciems–Ragaciems *I. Bauga* uzskaitījis pat 25 cekuldūkus, taču daļa no šī maršruta atrodas ārpus ĶNP teritorijas. Pēc 1998. gada

cekuldūkuris reģistrēts 29.12.2000., kad viens putns redzēts pie Ragaciema (*RM*), 2005. gada janvārī, kad posmā Ragaciems–Kauguri novērots viens putns (*JKa*) un 31.01.2006., kad divi putni redzēti jūrā pie Ragaciema bākas (*JKu, VV*).

Great Crested Grebe. Nests in all suitable places. The number of nesting pairs increased after restoration of the hydrological regime of Lake Kaņieris from “several tens” of pairs in late 1970s to 130–150 pairs in 1999. Regular passage migrant, irregularly wintering in low numbers offshore.

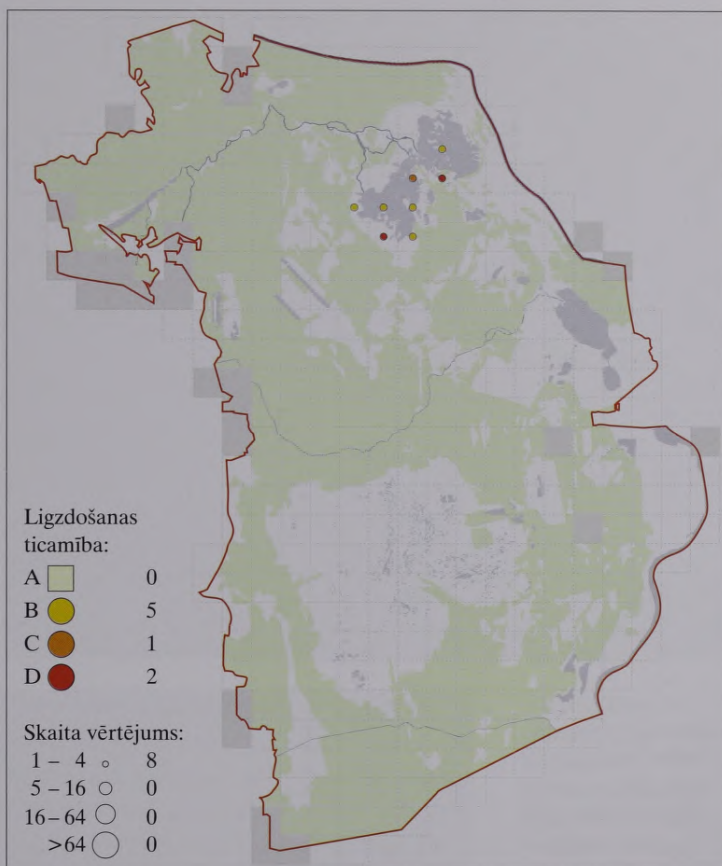
Pelēkvaigu dūkuris

Podiceps grisegena

Lai gan 20. gadsimta sākumā pelēkvaigu dūkuris Latvijā (it sevišķi Kurzemē) uzskatīts par otru biežāk sastopamo dūkuru sugu^{100, 165} un pēc *V. Zavicka* vērtējuma 19./20. gs. mijā Babītes ezerā tas bijis pat visbiežāk sastopamais dūkuris¹²⁸, par tā novērošanu Kaņierī šajā laikā nekādu konkrētu ziņu nav. *A. Grosse* 20. un 30. gados šo sugu te nav konstatējis ne reizi⁶⁷. Pelēkvaigu dūkura ligzdošana Kaņierī konstatēta tikai pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas 1965. gadā. Līdz pat 1990. gadam pelēkvaigu dūkuris bija biežāk sastopamā dūkuru suga ezerā, ligzdojošo pāru skaits tika vērtēts intervālā no viena līdz vairākiem simtiem^{118, 176}.

20. gs. 90. gados nezināmu iemeslu dēļ skaits strauji samazinājās un, pēc *J. Viksnes* vērtējuma, nepārsniedza 20 pārus, kaut gan 23.04.1993. Kaņiera D galā, skatoties no viena punkta, saskaitīti četri pāri (*MS*), kas ļauj pieņemt, ka visā ezerā

Ligzdo, caurceļo

pelēkvaigu dūkuru varēja būt arī vairāk. 1999. gadā ezerā ligzdoja 10–20 pāri.

Caurceļošanas laikā novērots arī jūrā: 18.09.1994. divus putnus maršrutā Klapkalnciems–Ragaciems novērojis *A. Kuročkins*.

Red-necked Grebe. Nesting at Lake Kaņieris since 1964. Until 1990 the most common breeding grebe. A steep decrease in numbers since, reasons unknown. In 1999 estimated at 10–20 pairs. A passage migrant also occurring offshore.

Kaņierī ligzdojošo pelēkvaigu dūkuru skaits 20. gs. beigās ir dramatiski samazinājies, taču šo izmaiņu iemesli nav zināmi.
Foto: *E. Ozols*, 2000. gada maijs

Caurceļo,
neregulāri ligzdo

Ragainais dūkuris

Podiceps auritus

Lai gan Kaņieri ir novēroti gan ragaino dūkuru pāri ligzdošanas sezonā, gan citā gadījumā vasaras beigās — jaunais putns, šīs sugas ligzdas ezerā nekad nav atrastas.

Foto: E. Ozols,
07.08.1999.

Ar ragainā dūkura sastopamību Latvijā kopš 19. gs. beigām ir notikušas ļoti lielas izmaiņas. H. Loudons šajā laikā ragaino dūkuri uzskata par samērā bieži ligzdojošu sugu (vērtējot to līdzīgi kā lielo dumpi, zivju gārni, melno zīriņu, purva tilbīti, ķīķi, mazo ērgli u. c.), pretstatā melnkakla dūkurim¹⁰⁰. V. Zavickis to raksturo kā parastu Babītes ezerā ligzdojošu putnu sugu, tomēr nemin nevienu vārdu par tā sastopamību kādā citā no viņa apmeklētajiem Pierīgas ezeriem (tostarp arī Kaņieri)¹²⁸. Arī F. Štolls atzīmē, ka ragainais, pelēkvaigu dūkuris un cekuldūkuris ir ļoti bieži sastopami putni Babītes ezerā, taču arī viņš neko nemin par tā sastopamību Kaņierī¹³⁵, lai gan ezers pirms līmeņa nolaišanas šīs sugas ligzdošanai varētu būt bijis piemērots.

Vēlāk ragainais dūkuris uzskatīts par samērā parastu ligzdotāju Kurzemē, tostarp arī mazos ezeriņos^{164, 165}. Taču A. Grosse visā savā pētījumu periodā 20.–30. gados Kaņierī novērojis tikai cekuldūkuri⁶⁷.

20. gs. otrajā pusē ar ragaino dūkuru populācijām divos citos piejūras ezeros notikušas lielas izmaiņas — 40.–50. gados Babītes ezerā bijusi vairs tikai viena 10 pārus liela kolonija, kas vēlāk izzudusi¹⁷⁷, taču Engures ezerā ragaino dūkuru skaits no 30–50 pāriem 50. gados palielinājies līdz apmēram 100 pāriem 70.–80. gadu mijā^{118, 177}. Tomēr par tā sastapšanu šajā laikā Kaņierī nekādu ziņu nav līdz pat 20. gs. beigām, kad daudzās citās līdz tam zināmajās šīs sugas ligzdošanas vietās ragainais dūkuris ir gandrīz vai pilnīgi izzudis.

ĶNP teritorijā ragainais dūkuris novērots tikai Kaņierī. Pirmo reizi tas konstatēts 07.08.1999., kad vienu jauno putnu starp Vārsalu un Ragaciemu redzējis E. Ozols. 21. gs. sākumā ragainais dūkuris reģistrēts arī ligzdošanas sezonā. Vispirms vienu putnu 14.05.2002. novērojuši V. Vintulis un K. Lapiņš, bet 2003. gada maijā divi pāri atkārtoti (20.05.2003. VV, JKa; 24.05.2003. JĶu) redzēti pie Riekstu salas.

Slavonian Grebe. Irregular transit migrant and irregular breeder. Recorded four times (incl. not fully fledged juvenile on August 1999 and two pairs repeatedly in May 2003).

Melnkakla dūkuris

Podiceps nigricollis

Lai gan V. Zavickis 19./20. gs. mijā raksta, ka atsevišķi melnkakla dūkuri ligzdo Rīgas apkārtnes ezeros¹²⁸, H. Loudons šo sugu uzskata par ārkārtīgu retumu¹⁰⁰. Līdzīgi uzskata arī F. Štolls, minot vienīgo viņam zināmo šīs sugas sastapšanas gadījumu 21.07.1904., kad Babītes ezerā nošauts viens ad. ♂, vielaikus izsakot arī nožēlu, ka V. Zavickis nav nosaucis viņam zināmās ligzdošanas vietas¹³⁵. Tomēr tikai dažas desmitgades vēlāk — 40. gadu vidū — K. Grigulis šo sugu Babītes ezerā jau uzskata par biežāk sastopamo dūkuru sugu, kas ligzdo kolonijās, bet katru gadu citā vietā un dažādā skaitā. Piemēram, 09.06.1943. viņš te saskaitījis 161 putnu, 18.06.1943. — 34, bet 08.06.1947. — 35⁶³. Līdz pat 60. gadiem Babītes ezerā ligzdojuši līdz 100 pāriem melnkakla dūkuru, taču jau 80. gadu sākumā šī

suga te vairs nav konstatēta¹⁷⁷. Šajā laikā visā Latvijā kopējā melnkakla dūkuru populācija vērtēta vairs tikai kā 25–50 pāri¹⁵².

Pirmās ziņas par melnkakla dūkuru sastapšanu teritorijā tomēr ir tieši 90. gados, kad suga Latvijā atkal ir sastopama visai reti. Vispirms 15.05.1992. viens, iespējams, caurceļojošs putns novērots Gārgaļu ezerā Ķemeru tīreļa ZA daļā (JKa). Vienīgais iespējamais šīs sugas ligzdošanas gadījums konstatēts 29.05.2000., kad divi pāri novēroti Kaņiera D galā (JKu, JL).

Black-necked Grebe. Irregular transit migrant and possible irregular breeder. Recorded twice (incl. two pairs in suitable habitat at Southern part of Lake Kaņieris on 29 May 2000).

Caurceļo,
iespējams, ligzdo

Kaņiera ezera dienvidu galam, kur novēroti melnkakla dūkuri, ir diezgan grūti piekļūt, tāpēc to samērā reti apmeklē. Iespējams, ka šī suga tur ligzdo, kaut arī šādi gadījumi nav reģistrēti. Kaņiera ezera D gals. Foto: J. Viksne, 09.09.2003.

Caurceļo,
neregulāri ligzdo,
ziemo

Jūras krauklis

Phalacrocorax carbo

Pirmo reizi ĶNP teritorijā jūras krauklis reģistrēts 29.05.1958., kad *E. Tauriņš* vienu jūras kraukli novērojis Kaņierī. Viņš uz putnu šāvis, bet bez rezultātiem¹⁵⁷. Vēlāk, līdz 20. gs. beigām, konkrēti novērojumi autoriem nav zināmi, taču apkopotajā informācijā par 20. gs. 60.–70. gados veiktajiem novērojumiem visos Latvijas piejūras ezeros (to skaitā Kaņierī) atzīts, ka šajā laika periodā jūras kraukļi pavasaros te novēroti regulāri, bet nelielā skaitā¹⁷⁷.

20. gs. 90. gados, pieaugot jūras kraukļu skaitam Latvijā kopumā, pieaug arī reģistrēto novērošanas gadījumu skaits ĶNP. Tā 1992. gada martā *E. Ozols* Kaņierī novērojis attiecīgi 12. martā trīs, 20. martā pie Ragaciema — piecus, bet 21. martā pie laivu bāzes — astoņus jūras kraukļus, kas arī ir lielākais togad ezerā novēroto jūras kraukļu skaits. Pēc tam Kaņierī ik gadus

novēroto putnu skaits kopumā ir pieaudzis (*EO*), taču vairākumā reģistrēto gadījumu novēroti tikai atsevišķi putni. Piemēram, 17.03.1993. vienu putnu piekrastes posmā starp Klapkalnciemu un Ragaciemu novērojis *A. Kuročkins*, Kaņierī pa vienam putnam novērots 20.03.2000. pie Andersallas (*JĶu*) un 29.03.2002. (*MS*). Pēdējā gadījumā novērots pieaudzis *P. carbo sinensis* pasugas putns. Lielākais bars, kas pavasarī te novērots, ir 50 putnu 05.04.1998. (*EO*).

Kopš 1997. gada caurceļojošie jūras kraukļi, pārsvarā jaunie putni, Kaņierī regulāri tiek novēroti atpūšamies uz sērēm ezera Ragaciema galā sākot ar jūlija otro pusi līdz septembra beigām. Lielākā skaitā jūras kraukļi te novēroti augustā (*JĶu*), līdz 2004. gadam lielākais redzētais bars bija 40 putnu 24.08.2002. (*RM, EL*). Šajā laikā septembrī parasti redzēti tikai

Jūras kraukļu parādīšanās Kaņierī ir līdzīga, kā šis sugas atkalieviešanās citur Latvijā 20./21. gs. mijā. Vispirms ezerā arvien lielākā skaitā varēja novērot neligzdojošu putnu barus, kas pārsvarā sastāvēja no nepieaugušiem putniem. Tikai pēc vairākiem gadiem, acīmredzot konstatējuši, ka ezers ir bagāts zivīm un ir ligzdošanai piemērots, jūras kraukļi uzsāk ligzdot. Pirmie mēģinājumi ezerā ligzdot notika jau 2000. gadā, bet stabila ligzdošanas kolonija Kaņiera D galā izveidojās tikai 2005. gadā.
Foto: *V. Vinulis*, 14.05.2005.

atsevišķi putni, izņemot 19.09.2000., kad reģistrēts aptuveni 35 putnus liels bars. Var atzīmēt, ka 23.08.2002. vismaz pieci no 20 novērotajiem putniem bija gredzenoti Igaunijā (nolasīti gredzenu uzraksti; *JĶu*).

Ligzdošanas sezonas laikā pirmie jūras kraukļi ĶNP teritorijā novēroti tikai 90. gadu sākumā — 30.05.1991. divi putni redzēti pārlidojam Kaņieri jūras virzienā (*APe*), 05.06.1994. no Ķemeru sanatorijas torņa novēroti 12 jūras kraukļi lidojam no Kaņiera uz jūrmalas pusi (*MS*). 2000. gada vasarā Kaņierī daži pāri mēģināja ligzdot, par ko liecina ceros ezera Z galā atrastās trīs neizmantotas ligzdas (*IV*). Būtisks skaita pieaugums ezerā notika 2004. gadā, kad, piemēram, 10.09., te tika novēroti 250–300 putni vairākās grupās pārlidojot uz jūru (*JĶu*). Savukārt jau 2005. gadā jūras kraukļi Kaņierī uzbūvēja nelielu koloniju — uz salas ezera D galā, kur 14.05. saskaitītas 30 ligzdas (*IV*). 14.06. šajā pašā kolonijā bija atrodamas vairs tikai apmēram 25 ligzdas, no kurām tikai dažas bija dzīvas, bet pa pārējām ligzdām dzīvojas vārnas (*JVī*). Ligzdot acīmredzot mēģināja tikai neliela daļa no Kaņierī klātesošajiem putniem, jo, regulāri apmeklējot ezeru, kopējais novēroto jūras kraukļu skaits ezerā svārstījās no 250 līdz 400 putniem. Līdz 250 putnu liels bars vasaras otrajā pusē regulāri bija novērojams atpūšoties uz sērēm ezera Ragaciema galā, atsevišķi bari tika redzēti arī lidojot virzienā uz vai no jūras piekrastes, kā arī barojoties jūrā pie Lapmežciema (*JĶu, VV*). Sezonas nogalē ezerā tika pieredzēts būtisks jūras kraukļu skaita pieaugums, jo 06.09.2005. rītā no ezera D gala virzienā uz jūru aizlidoja 700–800 putni (*JĶu, MP*).

Ziemo reti. Pēc *A. Stīpnieces* apkopotajiem datiem, zināmi tikai četri novērojumi: jūrmalas posmā Ragaciems–Kau-

guri pa vienam putnam 1993. gada janvārī novērojuši *J. Lipsbergs* un *A. Kuročkins*, 14.01.1996. — arī *J. Kazubiernis*, bet 2004. gada janvārī *A. Ornicāns* pie Klapkalnciema novērojis divus Ragaciema virzienā lidojošus putnus.

Great Cormorant. An irregular visitor from 1958, when first recorded, until late 1980s. Numbers of observations increased during 1990s. Since 1997 regular in autumn at Kaņieris. The largest group recorded up to 2005 was 40 birds on 24.08.2002 (on 23.08.2002, five of 20 observed birds had been ringed in Estonia). On migration the largest flocks recorded are 50 on 05.04.1998, 100–150 on 30.03.1999. The first nesting attempt was in 2000, but failed. Significant increase in 2005, when colony with 30 nests found on 14.05. and large flock of 600–700 birds recorded on 6.09. at Lake Kaņieris. Four winter records — two in 1993, and one in both 1996 and 2004.

Jūras kraukļu segspalvas un lidspalvas peldspējas uzlabošanai ļoti ātri samirkst, bet tie barojas tikai ar zivīm, kuras ķer zem ūdens. Pēc katras ilgākas atrašanās ūdenī putniem ir nepieciešams izžāvēt spalvas.
Foto: *J. Ķuze*, Kaņieris, 2002. gada augusts

Ligzdo, ziemo

Lielais dumpis*Botaurus stellaris*

Nozīmīgākā lielo dumpju ligzdošanas vieta teritorijā ir Kaņieris, kur ligzdošana zināma jau kopš 30. gadiem^{67, 173}. Patlaban (21. gs. sākumā) ezerā, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, regulāri var dzirdēt līdz 20 $\sigma\sigma$.

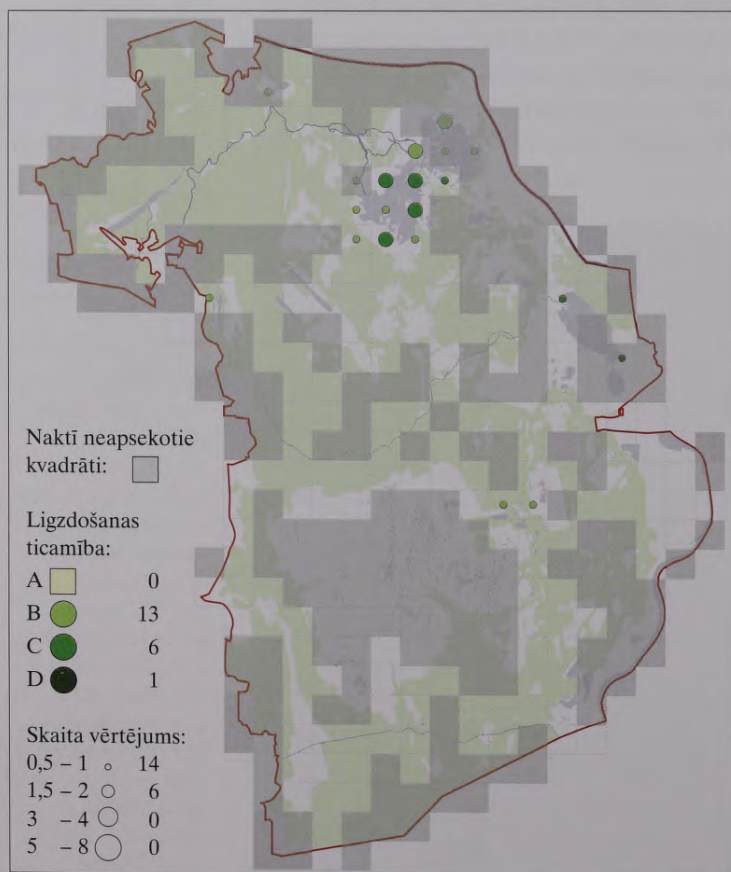
Lielā dumpja ligzdošana konstatēta arī citur teritorijā. Kopš 1984. gada lielais dumpis regulāri konstatēts Smārdes purva karjerā (1985. gadā turpat noķerts nelidojošs juv.; *VĀ*). Kopš 1985. gada (*VS*) reģistrēts nīdrājos pie Vecslovenes ietekas Slokas ezerā (1999. gadā *A. Liepa* te atrada ligzdu ar olām). Kopš

1991. gada dumpi regulāri dzird Lielupes nīdrājos pie Pavasariem (*MS, ACe*). 23.04.1993. dzirdēts Kašku purva karjeros pie Slokas izgāztuves DR gala (*AKo, JD*).

1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 25–30 pāri lielo dumpju, tomēr jāatceras, ka lielais dumpis var būt daļēji poligāms⁹⁶, tādēļ pareizāk būtu runāt par dzirdētiem tēviņiem. Togad Slokas ezerā ligzdoja vismaz divi pāri dumpju, karjeros Ķemeru tīrelī 1–2 pāri, karjeros Smārdes Kūdrā — viens pāris, pie Kugraiņa ezera, iespējams, viens pāris, bet Kaņierī dzirdēto dumpju skaits vērtēts kā 20–25. Togad dumpis varēja ligzdot arī Lielupes krasta nīdrājos, kaut gan reģistrēts tur netika.

Pēc ĶNP inspektora *A. Pastara* ziņām, viens putns nošauts pīļu medību laikā Slokas ezerā 1999. gada oktobra sākumā. Ziemā dažas reizes reģistrēts tikai Kaņierī — 13.02.1988. lielā dumpja pēdu nospiedumus sniegā atradis *J. Lipsbergs*, 21.02.1992. un 25.12.1992. pa vienam putnam pie Andersalas novērojis *E. Ozols*. Dumpja pēdu nospiedumi Slovenes grīvas rajonā uzieti arī 27.02.2003. (*JĶu, AL*). Iespējams, ka siltākās ziemās atsevišķi putni ziemo regulāri.

Great Bittern. Nesting in all suitable reedbeds. Most numerous at Lake Kaņieris where at least 20 males vocalising in 2000s. Few winter records but possibly wintering regularly in mild winters.

Mazais dumpis

Ixobrychus minutus

Mazo dumpju skaits teritorijā svārstās, kas, iespējams, saistīts ar tās atrašanos uz sugas areāla Z robežas⁷⁰. 30. gados vairāki pāri regulāri ligzdoja Kaņiera R krastā un ZA galā⁶⁷, periodā starp 1945. un 1961. gadu ezerā nav konstatēts¹⁷³. 70. gadu beigās Kaņierī atkal novērots regulāri — pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, ezerā ligzdojuši 5–10 pāri. Tad ilgāku laiku mazais dumpis atkal nav konstatēts¹¹⁸, līdz 22.06.1993. gadā “riešana” dzirdēta pie Andersalas (*JVī*). Pēc *J. Vīksnes* domām, šajā laikā daži pāri Kaņierī joprojām ligzdo, kaut gan šai sugai piemērotais biotops, salīdzinot ar iepriekšējām desmitgadēm, ir stipri gājis mazumā. Pēc laivu bāzes darbinieka *J. Ezerliča* sniegtajām ziņām, mazais dumpis Andersalas rajonā regulāri dzirdēts arī

1994. un 1997. gadā (*JL*). Tad, atkal pēc ilgāka pārtraukuma, Kaņierī mazais dumpis dzirdēts 2005. gadā naktī no 24. uz 25. maiju rajonā pie Krievsalas (*VV, IBr, IK*). Turpmāk 2005. gada vasarā tas regulāri redzēts lidojam uz Dūņieri un atpakaļ, kā arī barojamies dambja malā pie laivu bāzes (*JE*). Ārpus Kaņiera konstatēts tikai krūmainā niedrājā Vecslocenes krastā R no Slokas, kur 02.07.1985. dzirdēta balss (*VS*).

Little Bittern. Irregular breeder, present in 1930s, late 1970s, mid 1990s. Most in late 1970s when 5–10 pairs nested. Latest record in 2005. Fluctuations thought to be caused by the area being on the edge of the species distribution range.

Neregulāri ligzdo

Baltais gārnis

Egretta alba

Līdz 2000. gadam baltais gārnis ĶNP teritorijā novērots tikai vienu reizi — viens putns 04.06.1984. redzēts Kaņierī (*JVī, MJ*)^{23, 118}. Pēc 2000. gada, kad balto gārņu novērojumu skaits pieaug visā Latvijā^{36, 37, 38, 49}, novērots vairākkārt un atsevišķos gados regulāri.

Sākotnēji baltie gārņi ĶNP teritorijā novēroti tikai Kaņierī. Tā 19.08.2001. ezerā redzēti pavisam 12 putni — trīs ezera Z galā un deviņi tā DR stūrī (*VV, AL*)¹⁵⁵. Nākamajā gadā baltais gārnis Kaņierī reģistrēts trīs reizes: 23.04.2002. vienu putnu novēroja *J. Ķuze* un *N. Benvijs*³⁷, 23.08.2002. divus putnus — *A. Klepers* un *M. Kilups*, bet 27.08.2002. trīs baltos gārņus novēroja *J. Ķuze*³⁸. Pēc laivu bāzes darbinieku *J. Ezerliča* un *A. Elksņa*

Ieceļo

Baltais gārnis Kaņierī līdz šim novērots tikai pēc ligzdošanas sezonas, un arī tie daži gadījumi, kad putni redzēti vasaras sākumā, neliecina pat par varbūtēju ligzdošanu. Foto: *J. Ķuze*, 02.09.2004.

sniegtajām ziņām, vairāki putni Kaņierī regulāri redzēti 2003. gada septembrī. 2004. gadā, kad Latvijā tika reģistrēta spēcīga balto gārņu invāzija⁴², tie Kaņierī parādījās ap 20.08. un tika te regulāri novēroti vismaz līdz 15.09. Togad vislielākajā skaitā baltie gārņi redzēti 27.08. (MP) un 28.08. (JŠ), kad septiņi putni uzturējās ezerā Antiņciema ceļa tuvumā. Taču 2005. gadā Kaņierī vienlaikus novērots vēl lielāks skaits balto gārņu — 16 putni ezera centrālajā daļā 24.08.2005. (JKu, VV).

Ārpus Kaņiera baltie gārņi pirmo reizi

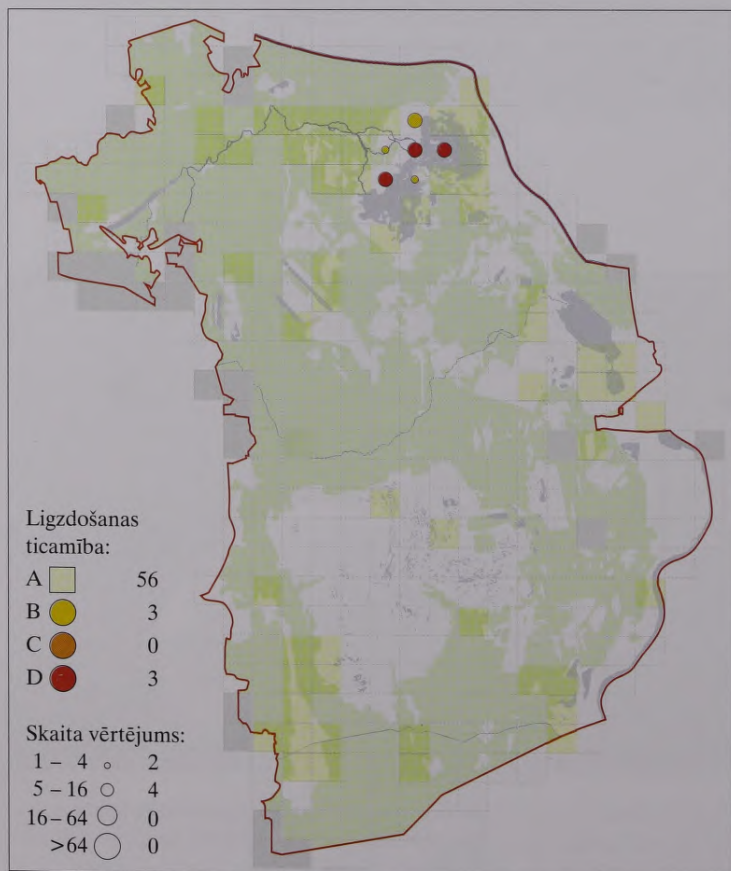
novēroti 2003. gadā — divi putni uzturējās Slokas ezera Z galā 01.10.2003. (JKu, KL) un 04.10.2003. (JKu). Divi baltie gārņi Slokas ezerā reģistrēti arī 29.08.2004. (AL).

Great Egret. Vagrant. First recorded on 04.06.1984. Then no sightings till 2001 when steep increase in both number of observations and individuals seen. Recorded every year since 2001. Largest groups: 12 on 19.08.2001, 7 on 27.08.2004 and 16 on 24.08.2005.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Zivju gārnis

Ardea cinerea

Pirmās ziņas par zivju gārņu varbūtēju ligzdošanu ĶNP teritorijā attiecas uz 19. gs. beigām, kad, pēc V. Zavička rīcībā esošās informācijas, viena pie Buļļiem izzudusi kolonija esot pārcēlusies gar Lielupi uz augšu un atrodoties pie Kalnciema (respektīvi, pie Kaļķa)²⁸. Pie Kaņiera zivju gārnis regulāri novērots jau kopš 20. gs. sākuma, un F. Štolls izsaka pieņēmumu, ka ezera apkārtnē atsevišķi pāri varētu ligzdot³⁵. 20. gs. 30. gados pie Kaņiera novērots reti un ligzdošanas vietas nav bijušas zināmas⁶⁷, ligzdošana ezerā pirmo reizi konstatēta tikai 1977. gadā, kad gulbju aviozskaites laikā dažādās vietās reģistrētas vismaz trīs līdz piecas ligzdas (JL). Turpmākajos gados zivju gārņu ligzdošana Kaņierī nav bijusi zināma, līdz 1992. gadā E. Ozols atrada vienu ligzdu netālu no Krievsalas un sešas — pie Mērsalas. 1993. gadā gārņi ezerā ligzdoja divās nelielās kolonijās, kurās katrā bija ne vairāk kā 10 pāri (JVī), savukārt 1997. gadā divās galvenajās ligzdošanas vietās Z un D no Krievsalas ligzdoja jau 50–80 pāri (JL). 1999. gadā Kaņierī ligzdoja 45–60 pāri zivju gārņu (JL).

20. gs. 40.–50. gados pie Kaņiera un Jaunķemeru jūrmalā novēroti dažī caurceļojoši putni gan pavasarī¹⁶⁰, gan rudenī¹⁰⁵. Pēc-ligzdošanas periodā atsevišķi zivju gārņi, iespējams, arī caurceļojoši putni, regulāri novērojami atpūšamies uz sērēm Kaņieri (*JĶu*) un jūras piekrastē starp Ragaciemu un Klakalnciemu; 18.09.1994. te novērots 30 putnu liels bars (*AKu*).

Zivju gārņa ziemošana ĶNP teritorijā pirmo reizi konstatēta 1993. gadā, kad 17.01., uzskaitot ziemojošos ūdensputnus jūrmalas posmā Ragaciems–Kauguri, vienu putnu novēroja *E. Račinskis*. Kā liecina *A. Stīpnieces* apkopotie ziemojošo ūdensputnu uzskaišu rezultāti, kopš 90. gadu beigām ziemotāju skaitam ir tendence palielināties, novēroti ne tikai atsevišķi putni, bet arī grupas un lielāki bari. Lielākā skaitā reģistrēti 14.01.2001., kad jūrmalas posmā Ragaciems–Kauguri un pie Starpiņupes grīvas *J. Kazubiemis* uzskaitījis 39 putnus. Toziem Starpiņupē pie tās ietekas jūrā zivju gārņus redzējuši arī citi novērotāji — 13. janvārī 17 putnus te redzējis *E. Ozols*, bet 27. janvārī astoņus — *E. Račinskis*. Pēc 2001. gada ziemās (janvārī) ziemojoši zivju gārņi Kaņieri vai pie Starpiņupes iztekas novēroti katru gadu (*EO*, *JKa*, *VĀ*), lielākā skaitā (11 putni) novēroti 03.01.2004. (*KL*). Ziemā novēroti arī tālāk iekšzemē — pa vienam putnam redzēts 2002. gada janvārī pie Vēršupītes Ķemeru (*SM*) un 21.02.2002. grāvī Melnragu rīklē (*JĶu*, *AL*, *GS*).

Grey Heron. Nesting only at Lake Kaņieris, first confirmed in 1977. Regular nesting since 1992. Numbers reached 45–60 pairs in 1999. Passage migrant in low numbers. Wintering since 1993, numbers increasing since late 1990s. Considerable numbers in some years.

Kaņieris ir labākā vieta teritorijā, kur novērot zivju gārņus. Lai gan ligzdošanas sezonas laikā tie bieži novēroti arī citur ĶNP teritorijā, to ligzdošana ārpus Kaņiera līdz šim nav konstatēta.

Foto: *J. Ķuze*, 01.09.2002.

Zivju gārņu ziemošana pēdējos gados nav retums. Lai gan marta beigās, kad fotografēti šie 11 putni, jau varētu būt sastopami pirmie atgriezušies gājputni, ticamāk, ka arī šie putni ziemu ir pavadījuši tepat.

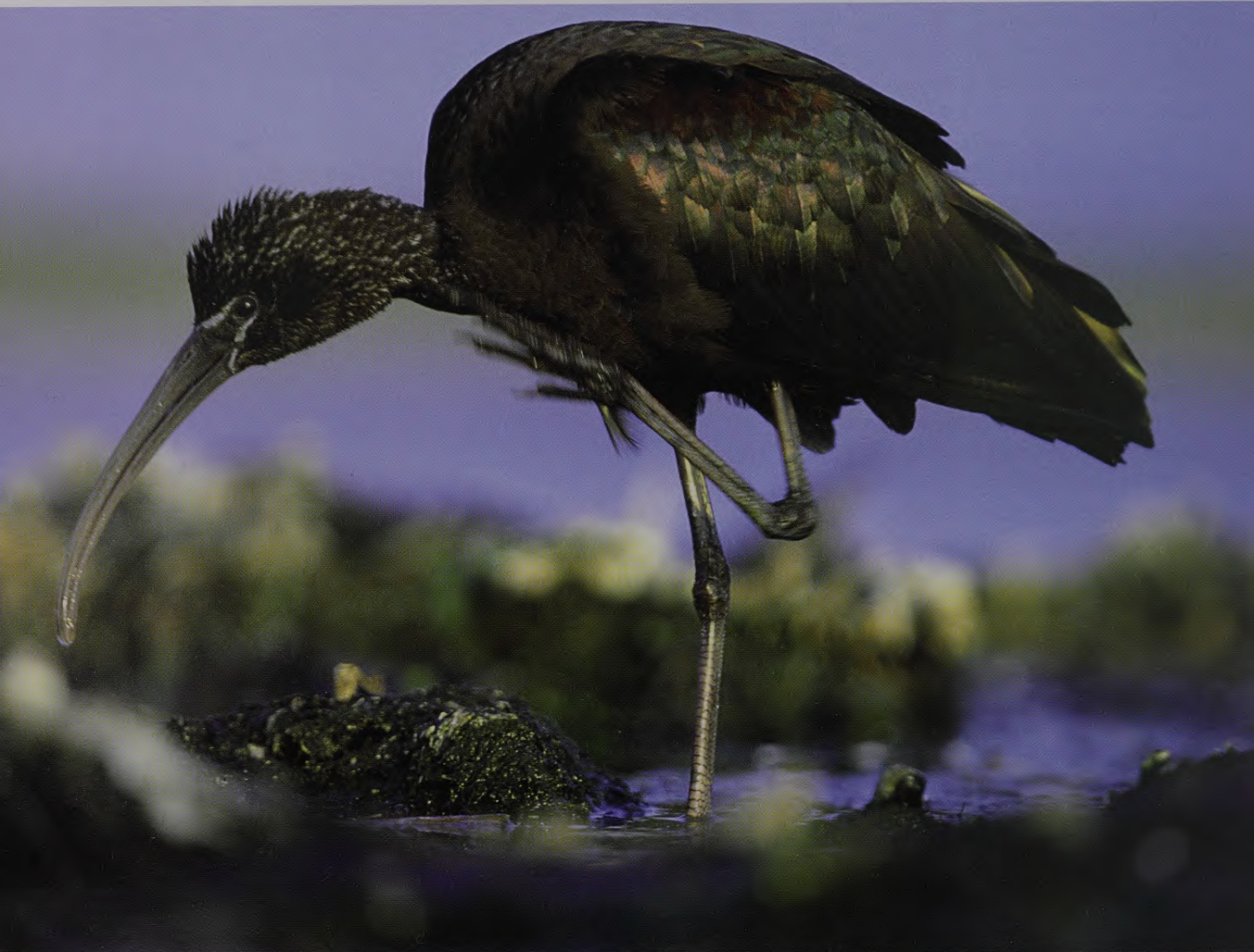
Foto: *J. Ķuze*, Kaņieris, 30.03.2005.

Ieklejo

Brūnais ibiss*Plegadis falcinellus*

Brūnais ibiss reģistrēts tikai vienu reizi Kaņierī, kur 22.08.2002. vienu pieaugušu putnu pēcriesta tērpā novērojuši J. Ķuze un A. Liepa — putns barojās uz dubļainām, peldošām saliņām ezera ZR stūrī⁸².

Glossy Ibis. Recorded once; on 22.08.2002. one adult seen at Lake Kaņieris.

Brūnais ibiss Kaņierī tika konstatēts, fotografējot uz peldošajām saliņām bridējputnus. Lai gan putns netika iztraucēts, nākamajā dienā, kad to apskatīt brauca vairāki putnotāji, tas ezerā vairs nebija atrodamš. Foto: J. Ķuze, 22.08.2002.

Melnais stārķis

Ciconia nigra

Jau 19. gs. beigās melnais stārķis novērots pie Kaņiera ezera, kur nešaubīgi uzskatīts par ligzdotāju¹²⁸. Divi putni, kurus pie Ķemeriem nošāvis kāds Kemerlinga kungs 1882. gadā un 1885. gada aprīlī, atrodas LDM kolekcijā. Par 20. gs. sākumu informācijas ir samērā maz. 1927. gadā mežos A no Kaņiera ezera ligzdojuši divi pāri, 1928. gadā neviens. Kopš 1929. gada viens pāris ligzdojis pie Zaļā purva. 1938. gadā viens pāris sācis būvēt ligzdu Kaņiera ezera D krastā, bet nav pabeidzis, turpat tas uzturējies 1939. gadā līdz jūnija sākumam. Pēc A. Grosses domām, salīdzinot ar Rīgas apkārtnes mežiem, pie Kaņiera ezera melno stārķu skaits tolaik gājis mazumā⁶⁷. Kaņieris acīmredzot kalpojās arī kā neligzdojošo vai nesekmīgi ligzdojošo putnu atpūtas vieta, jo 1927. gada 18. jūnijā ezera A krastā uz salas novēroti 10 putni⁶⁷. Par vairāku pāru ligzdošanu ezera apkārtnē liecina arī vēlāk veiktie novērojumi, kaut gan ligzdas neviens nav meklējis. 1956. gada maijā M. Švarcbergs te regulāri novērojis vienu pāri, bet 29. maijā gaisā vienlaikus redzēti pat seši putni¹⁵⁷. 1945.–1961. gadā virs Kaņiera ezera melnie stārķi bijuši novērojami regulāri, vienlaikus līdz četriem putniem, un kā viena līdz divu pāru iespējamā ligzdošanas vieta minēti meži uz DR no ezera. Kā interesants fakts atzīmējams tas, ka melnie stārķi “nereti (novēroti) barojoties upes zīriņu kolonijās ar to mazuļiem”¹⁷³.

Pirmās konkrētās ziņas par melno stārķu ligzdošanu cetur teritorijā iegūtas tikai 20. gs. 80. gados, uzsākot materiālu vākšanu Latvijas ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanai, kad te tika atrastas piecas ligzdas — divas 1980. gadā (MČ, PK), divas 1984. gadā (APe, VĀ) un viena 1989. gadā (JL). A. Freiberga

Ligzdo, caurceļo

Nokaltušu koku galotnes un virs vainagiem izslējušies sausi galotņu zari dabiskā mežā melnajam stārķim un citiem lieliem putniem ir ļoti nozīmīgas atpūtas un novērošanas vietas. Melnais stārķis bebrainē Sumragu pussalā. Foto: M. Strazds, 19.04.1999.

un Ķemeru, kā arī Valguma mežniecības mežsargu novērojumi liecināja par vēl divu trīs iespējamu ligzdošanas rajonu klātbūtni. Speciāli pētījumi par šīs sugas skaitu teritorijā uzsākti 1990. gadā LDF projekta “Gandrs” ietvaros. 1990.–1993. gadā papildus iepriekš zināmajām tika atrastas vairākas jaunas ligzdas un precizēti ligzdošanas rajoni. 1990.–1993. gadā teritorijā kopā ligzdoja 13–17 pāri (bija zināmas deviņas apdzīvotas ligzdas). Arī tolaik tika novēroti neligzdojoši putni, piemēram, sešu stārķu grupa redzēta 1990. gada 13. jūnijā zemu virs Odiņu dumbrājiem lidojam Babītes ezera virzienā (MS). 90. gados, turpinot melno stārķu monitoringu, teritorijā atrastas vēl vairākas ligzdas, kas acīmredzot uzbūvētas jau iepriekš, jo vairākums teritoriju ir ilggadīgas un ļoti pastāvīgas. Te zināma arī Latvijā vissekmīgākā ligzda, kurā kopš tās atrašanās 1990. gadā 13 gadus (līdz 2002. ieskaitot) stārķi sekmīgi ligzdojuši katru gadu, kopā izaudzinot 32 mazuļus (vidēji 2,46 gadā). Pāris šajā ligzdā nepārtraukti ligzdojis 16 gadus.

Melnais stārķis ir viena no tām sugām, kas Latvijā visvairāk interesē ārvalstu putnotājus. Šīs sugas atraktivitāte un ar zviedru brīvprātīgo palīdzību 1990. un 1991. gadā uzsāktā melno stārķu ligzdu meklēšana ĶNP teritorijā bija galvenie iemesli, kādēļ, Zviedrijas karalim Kārlim Gustavam 1992. gada rudenī apmeklējot Latviju, tika mainīta viņa vizītes sākotnējā programma un Līgatnes “zvēru dārza” vietā karalis ar pavadoņiem apmeklēja vienu no ĶNP toreiz zināmajām melnā stārķa ligzdām. Sākotnēji bija paredzēts, ka uz ligzdu dosies tikai karalis, Zviedrijas vēstnieks, Ķemeru mežniecības mežzinis un pavadonis, kas stāstīs par melno stārķi, taču reālās vizītes laikā Viņa Majestāti pavadīja turpat puse no tābrīža Latvijas valdības un visi tie līdzī atbraukušie galminieki, kas tajā dienā nebija kopā ar karalieni Silviju. Foto: *M. Strazds*, 10.09.1992.

Pavadītāji kopā ar karali devās arī uz mežu, lai apskatītu tukšu ligzdu, jo paši stārķi vizītes laikā jau bija kaut kur ceļā uz ziemošanas vietām. Liela daļa no viņiem gan te ienāca tikai tādēļ, ka tā vajadzēja, un diez vai pat redzēja ligzdu. Attēlā no kreisās Zviedrijas vēstnieks Latvijā *Andreas Odāls*, kura paša interesei par putniem, iespējams, bija vislielākā loma karaļa vizītes programmas maiņā, Zviedrijas karalis *Kārlis Gustavs*, Latvijas Augstākās Padomes priekšsēdētājs *Anatolijs Gorbunovs*, *M. Strazds* un tālāk dažādi galminieki, apskatot stārķa ligzdu. Ligzda ieguva nosaukumu “Karaļa ligzda”, un turpmākajos gados to apmeklēja arī daudzas citas smalku viesu grupas. Foto: *I. Emsis*, 10.09.1992.

Ligzdu pamešanu un pārceļšanos uz citu ligzdošanas vietu izraisījuši vai nu cilvēku traucējumi (trīs gadījumos; vienā mēģinājumi aprīlī pie ligzdas filmēt, vienā — nejaušs cilvēku apmeklējums un vienā — egļu jaunaudzies kopšana pavasarī tiešā ligzdas tuvumā), vai plēsēji (divas ligzdas pamestas pēc tam, kad tās izpostīja cauna, viena ilgga-dīga ligzda pamesta tad, kad tuvumā apmetās jūras ērglis). Viena ligzda pamesta pēc tam, kad viss apkārtējais mežs izgāzts vējlauzē un ligzda bijusi pārāk atsegta.

1999. gadā teritorijā ligzdoja 10–13 pāru, un iespējams, ka, salīdzinot ar 90. gadu sākumu, skaits tiešām ir mazliet samazinājies, jo vismaz viena teritorija noteikti ir izzudusi. Interesanti atzīmēt, ka te lokāli ligzdo ļoti lielā blīvumā: mežos gar Kauguru kanālu vienā 5 x 5 kilometru kvadrātā 1997. gadā bija četras ligzdas, kurās visās bija mazuli (attiecīgi 3, 2, 3, 3; attālumi starp ligzdām — 1400, 1180 un 3500 metri¹⁵¹).

1947.–1950. gadā melnais stārķis reģis-

trēts kā neregulārs vai retāk sastopams regulārs caurceļotājs Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Vēlāk nepārprotamu novērojumu, kas liecinātu par caurceļojošiem putniem, teritorijā nav.

Black Stork. Nesting. In 1930s Lake Kaņieris had been a roosting site for non-breeding birds, with up to 10 recorded there. In early 1990s when the population size of this species in Latvia was at its largest, it was thought there were 13–17 territories (9 occupied nests known). By 1999 had decreased to 10–13 pairs. The area holds the longest permanently successful nest in Latvia where, after its discovery in 1990, Black Storks have bred in 16 subsequent years (in 13 of which they were successful, raising a total of 32 juveniles; 2.46 per year). In 1950s recorded as a passage migrant, later data missing.

Baltais stārķis

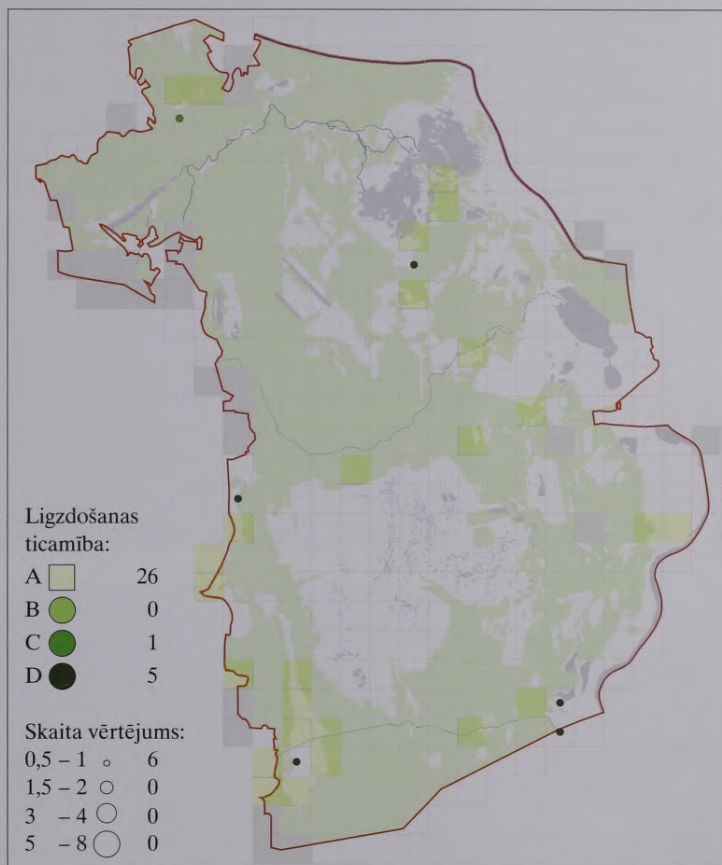
Ciconia ciconia

Senākā zināmā balto stārķu ligzdošanas vieta ĶNP teritorijā ir Čaukciems, kur jau 20. gs. 20.–30. gados regulāri ligzdoja viens pāris, līdz 1938. gadam viens pāris vairākas sezonas nesekmīgi mēģina to darīt Antiņciemā⁶⁷. Kopš 50. gadiem Antiņciemā viens pāris balto stārķu ligzdojis regulāri, un otra ligzda bijusi zināma Ragaciemā, pašā ceļa malā. Ligzda tur bijusi vēl 60. gados (*JVī*). Apkopotajā informācijā par putnu ligzdošanu Kaņierī no 1945. līdz 1961. gadam abas šīs vietas ir minētas¹⁷³, bet norādīts, ka ligzdu vietas (1961. g.; *JVī*) nav pārbaudītas. Par laika periodu līdz 90. gadiem autoru rīcībā nav ziņu par konkrētām baltā stārķa ligzdošanas vietām, zināms tikai, ka Antiņciemā viena baltā stārķa ligzda ar mazuļiem bijusi arī 1980. gadā (*JMa*).

90. gados ligzdas zināmas šādās vietās: Antiņciemā uz mājas jumta, uz augstsprieguma elektrolīnijas staba DA no Kūdras (vismaz kopš 1990. g.), uz elektrolīnijas staba Ķemeris (vismaz kopš 1992. g.), uz elektrolīnijas staba Ziediņos uz D no Valguma ezera un Odiņos pie Lielupes. Pa vienam pārim varēja ligzdot arī Čaukciemā un Ķemeris ūdenstornja apkārtnē (*MS*), taču ligzdas nav atrastas. Vairākas ligzdas tolaik atradušās tuvu pie ĶNP robežām — uz elektrolīnijas staba dzelzceļa malā pie Smārdes pārbrauktuves (kopš 1992. g.; pastāvēja dažus gadus), uz ūdenstornja pie Jaunkroga fermas, uz stabiem Robežniekos un Jaunmežmačās uz D no Smārdes, uz mūra drupām Pikšās ZA no Apšupes, kā arī uz staba pie kafejnīcas “Leons” Kaļķī (kopš 1997. g.).

1999. gadā teritorijā ligzdoja seši pāri. 21. gs. sākuma gados pēcligzdošanas periodā Dunduru plāvās regulāri tiek novē-

Ligzdo, caurceļo

roti vairāki desmiti putnu, kas te ierodas baroties no blakus esošajām teritorijām (*JĶu*).

Aprīlī atsevišķi caurceļojoši putni novēroti jūrmalā pie Jaunkemeriem (16.04.1972; *JPr*; 07.–28.04.1958.)¹⁶⁰.

White Stork. Nesting, numbers increasing. In 1930–50s 2–3 nests known. In 1999 six pairs were nesting in Park. More nests are situated outside the border of ĶNP, but close to it. Observations of passage migrants are scarce.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Paugurknābja gulbis

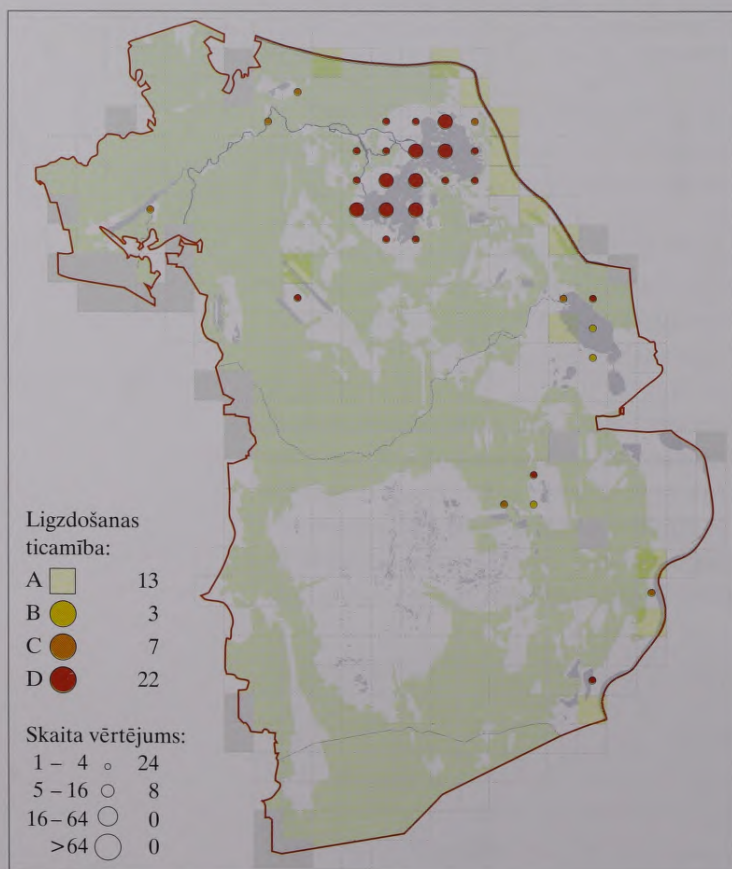
Cygnus olor

Pirmie paugurknābja gulbju novērojumi teritorijā ir mazliet nedroši, jo problēmas radījusi precīza sugas noteikšana. Tā 1936. gada vasarā gan Kaņierī, gan Slokas un Aklajā ezerā uzturējušies trīs, visticamāk, paugurknābja gulbji, kuri jūlija sākumā pazuduši¹³⁶. 1937. gadā pāris, domājams, šīs sugas gulbju, jūnijā ilgāku laiku uzturējās Kaņiera ezerā, bet putnu slēptā dzīvesveida dēļ tos precīzi noteikt nebija iespējams⁶⁷. Paugurknābja gulbji Kaņierī sāka ligzdot tikai pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā. Te ligzdojošo pāru skaits no trīs 1966. gadā pieauga līdz sešpadsmit

1976. gadā; 80. gadu beigās Kaņierī ligzdo jau līdz 50 pāriem¹⁷⁶. Pēc *J. Vīksnes* un *J. Lipsberga* vērtējuma, ezerā ligzdojošo paugurknābja gulbju skaits 20. gs. 90. un 21. gs. sākuma gados turpinājās augt. Ar šo viedokli sakrīt arī paugurknābja gulbju skaita vērtējums ĶNP 1999. gadā — 80–120 pāri, no tiem lielākā daļa ligzdojusi Kaņierī, atsevišķu pāru ligzdošana konstatēta arī Slokas ezerā (*JL, MS* u. c.). Tomēr gulbju uzskaitēs, kas ezerā veiktas 04.09.2004. un 10.07.2005., reģistrēti attiecīgi 20 un 14 pērējumi un kopējais ezerā ligzdojošo gulbju skaits novērtēts tikai kā apmēram 30 pāru, tātad krietni mazāks nekā iepriekšējos gados (*RM, DB*).

Ārpus Kaņiera paugurknābja gulbis sācis ligzdot 80. gados. Pēc ĶNP inspektora *A. Pastara* ziņām, Slokas ezerā 1980. gadā pirmā atrastā ligzda pat tikusi sargāta, izliekot speciālas brīdinājuma zīmes, savukārt pēdējos gados (90. gadu beigās) ezerā ligzdojot līdz pieciem pāriem. Arī Lielupē pie Slokas pirmoreiz ligzdojam manīts 1980. gadā, kad novēroti divi pāri, gadu vēlāk ligzdojis viens pāris, tad vairākus gadus ligzdošana nav konstatēta, līdz 1987. gadā atkal konstatēta divu līdz piecu pāru ligzdošana (aviouzskaites; *JL*). Vecslocenes attekās R no Slokas ligzdošana konstatēta sākot ar 1986. gadu (*VS*), 1992. gadā vienu pāri Kašķu purvā novērojis *M. Bergmanis*. 1985. gadā ligzdojam pirmo reizi reģistrēts Aklajā ezerā (16. maijā uz saliņas atrasta apdzīvota ligzda; *VS*), 1993. gadā turpat redzēts pāris ar *pull.* (*MS*). Kopš 1996. gada viens pāris ligzdo Kalnciema dolomīta karjeros (*DB*).

Atsevišķos gados teritorijā novērojama

Paugurknābja gulbja modelis ir kalpojis kā peldošais slēpnis daudzu šajā grāmatā apskatāmu attēlu iegūšanai, taču stundām ilga atrašanās ūdenī, ko prasa šī slēpņa izmantošana, ne vienmēr ir ļoti komfortabla, it īpaši ziemā. Galvenais nosacījums, gatavojoties fotografēt, ir ļoti vienkāršs — fotogrāfa “ģērbtuvei” ir jābūt “aiz stūra” — lai putni neredzētu cilvēka pārtapšanu “gulbī”. Attēla *J. Kuze*, gatavojoties fotografēt no peldošā slēpņa Kaņierī.

Foto: *M. Strazds*,
29.03.2002.

Taču, tēlojot “gulbi”, tomēr ir jārēķinās ar to, ka kādam citam gulbim šis mazliet dīvainais un varbūt pat tizlais viesis var izraisīt interesi — vai nu kā potenciāls partneris, vai kā potenciāls pretinieks, kam vajadzētu “sadot pa mizu”.

Foto: *J. Kuze*, Kaņieris, 31.05.2001.

arī nozīmīga neligzdojošu putnu koncentrācija, tā, piemēram, 1993. gada vasarā Slokas ezerā pastāvīgi uzturējās 140–150 putni (*AL*). Veicot speciālas gulbju uzskaites Kaņiera ezerā 24.08.2002., 04.09.2004. un 10.07.2005., novēroti attiecīgi 214, 216 un 123 neligzdojošie/spalvas mainošie gulbji (*RM, DB, EL*). Pēcligzdošanas laikā gulbji lielā skaitā manīti arī jūras piekrastē, piemēram, 01.11.1991. posmā Kauguri–Ragaciems *R. Matrozis* uzskaitīja 80 putnus. Neligzdotāju koncentrācijas pavasarī atzīmētas jūras piekrastē: 27.05.1999. no Ragaciema bākas līdz Jaunķemeriem uzskaitīti 95 gulbji, bet līdzīgā posmā 01.05.2001. — 246 putni, savukārt 31.05.2003. no Starpiņupītes līdz Ragaciema bāka — 31 gulbis (*RM*). Reģistrēta arī koncentrēšanās baros rudens migrācijas laikā, tā, piemēram, 30.10.1988. Slokas ezerā uzskaitīti 250 putni (*VS*).

Ziemās sastopams Kaņierī, Slokas ezerā un jūras piekrastē. Pēc *A. Stīpnieces* apkopotajiem ziemojošo ūdensputnu uzskaišu rezultātiem, ziemotāju skaits dažādos gados svārstās no atsevišķiem putniem līdz vairākiem simtiem putnu. Lielākais zie-

mojošo paugurknābja gulbju skaits reģistrēts 27.01.1991., kad jūras piekrastē uzskaitīti 30, bet Kaņierī — 200 gulbju (*VS*). Vēl 29.12.2000. jūrmalā pie Ragaciema novēroti 370 gulbji (270 pieaugušie un 100 jaunie putni; *RM*). Kā atzīmē *R. Matrozis*, neligzdojošo paugurknābja gulbju skaits sezonas laikā palielinās un maksimumu sasniedz augustā–septembrī.

Mute Swan. First record in 1936. Nesting at Lake Kaņieris since 1965. Numbers increasing from 3 (1966) to 16 (1976). In late 1980s about 50 pairs, with numbers continuing to increase. Nesting in other places since 1980s. Total nesting population in 1999 considered to be 80–120 pairs, most of which at Lake Kaņieris. In some years non-breeding/moulting bird assemblages are recorded at Lakes Slokas (140–150 in 1993) and Kaņieris (214 in 2002, 216 in 2004, 123 in 2005). The number of wintering birds varies from a few to several hundreds, the largest number, 370, recorded on 29.12.2000 offshore.

Caurceļo

Mazais gulbis

Cygnus columbianus

Lai gan domājams, ka mazais gulbis kā caurceļotājs nelielā skaitā teritorijā bijis sastopams regulāri, pirmo reizi tas reģistrēts tikai 30.10.1988., kad Slokas ezerā redzēts viens putns (*VS*). 01.11.1991. jūras piekrastes posmā Kauguri–Ragaciems uzskaitīti septiņi putni (*RM*), bet 03.11.1991. posmā Lapmežciems–Ragaciems novērots viens putns (*AKu*).

Vairākumā gadījumu tomēr mazie gulbji teritorijā novēroti pavasara ceļošanas periodā atpūtas vietās iekšzemē,

kas dažādos gados izveidojas dažādās vietās — 12.04.1993. astoņu putnu grupa ganījās pļavās pie Odiņiem (*MS*), 01.04.1994. desmit putni uzturējās applūdušā pļavā Melnragu rīklē, turklāt pieci no tiem (divi pieaugušie un trīs jaunie putni) bija ar kakla gredzeniem (*EO*). Šie putni bija gredzenoti iepriekšējā gada 30. augustā Korovinskaja Guba līcī Pečoras upes deltā Komi (Krievijā), 1970 km no novērošanas vietas, bet iepriekšējo ziemu no 10.12.1993. līdz pat 19.02.1994.

tie bija pavadījuši Holandē⁸⁶. 31.03.1997. divi mazie gulbji novēroti tajā pašā vietā (EO), 11.03.2002. divi putni kopā ar septiņiem ziemeļu gulbjiem un vienu paugurknābja gulbi redzēti pārplūdušā pļavā pie Melnragiem (JKu), bet 13.03.2002. turpat manīti jau desmit mazie gulbji (JKu, MS). Pārplūdušā pļavā Melnragu rīklē 05.04.2003. reģistrēts 26 mazo gulbju bars (JKu). Ļoti iespējams, ka caurceļojošie mazie gulbji kā atpūtas vietu izmanto arī Kaņieri, lai gan šādi gadījumi nav dokumentēti (JVī). Ceļojoši putni teritorijā līdz šim novēroti tikai

vienu reizi — 11.04.1999. 11 mazie gulbji novēroti pārlidojam Meža Māju Ķemeru (MS).

Bewick's Swan. Although probably always a passage migrant the first record was only in 1988. Most records are of roosting groups, the largest being 26 on 05.04.2003. In 1994 a family ringed previously in the Pechora Delta in Russia (1970 km) was seen.

Viena no pastāvīgām mazo gulbju novērošanas vietām teritorijā ir dažādas īslaicīgas mitraines iekšzemē, kuras caurceļojošie putni izmanto par atpūtas vietām. Viena no tādām ir slapjums Melnragu rīklē, kas ir radies bebru darbības rezultātā.

Foto: J. Ķuze, 05.04.2003.

Caurceļo, ziemo

Ziemeļu gulbis*Cygnus cygnus*

Ziemeļu gulbis gāju laikā Kaņierī novērots jau 20. gs. 20. un 30. gados⁶⁷, caurceļojoši putni Kaņierī un Jaunķemeru piekrastē reģistrēti arī 50. gados. *E. Tauriņš* savās piezīmēs par ekskursiju uz Kauguru–Lapmežciema piekrasti un Kaņieri 15.04.1954. raksta: “2 gab. lidoja jūrā E virzienā, apm. 25 gab. uzturējās Kaņierī aiz puskuitalu salas (Mērsalas; *red.*), stipri trokšņaini, bet no šāvieniem gaisā necēlās”¹⁵⁷. 1957. gada pavasarī

Jaunķemeru jūrmalā laikā no 28. marta līdz 30. aprīlim ziemeļu gulbji reģistrēti 10. un 11. aprīlī — attiecīgi 48 un 13 putni, bet 1958. gada pavasarī — 14., 20. un 23.04. — kopā tikai pieci putni¹⁶⁰. Pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, arī turpmāk caurceļošanas laikā ziemeļu gulbji Kaņieri “piestājuši” regulāri, tomēr konkrēti novērojumi ir zināmi maz.

Lai gan spriest par iespējamām caurceļojošo putnu izmaiņām liedz trūcīgais

Ziemeļu gulbji bieži ceļo kopā ar mazajiem gulbjiem un arī atpūšas tajās pašās vietās. Diezgan regulāri abas gulbju sugas atpūšas dažādās īslaicīgās mitrainēs, kas veidojas Melnragu fermas tuvumā uz laukiem vai Melnragu riklē. Attēlā redzami ziemeļu gulbji. Foto: *J. Ķuze*, 17.03.2002.

pieejamo datu apjoms par 20. gs. pirmo pusi, šķiet, ka, salīdzinot vismaz ar 50. gadiem, kad migrējošajiem putniem teritorijā tika pievērsta liela uzmanība, 20. gs. otrajā pusē caurceļojošo ziemeļu gulbju skaits ir mazliet palielinājies, visticamāk tādēļ, ka kopš 50. gadiem ievērojami palielinājusies viena no nozīmīgākajām Eiropas ligzdojošo ziemeļu gulbju populācijām Somijā⁷⁰. Kopš 90. gadu sākuma, kad informācijas par teritorijas putnu faunu ir daudz vairāk, caurceļojoši ziemeļu gulbji teritorijā reģistrēti regulāri. Vairāk novērojumu ir pavasara gāju laikā. Pārliedzoši putni redzēti dažādās vietās, bet ir zināmas tikai dažas regulāras gulbju atpūtas vietas. Viena no tādām ir sniega kušanas ūdeņu radīta peļķe, kas ik pavasari izveidojas pie Melnragu fermas, vismaz kopš 21. gs. sākuma otra tāda vieta ir bebru radīts uzpludinājums Melnragu rikles Z galā. Iespējams, ka ziemeļu gulbji regulāri atpūšas arī Kaņierī, taču tur zināmi tikai atsevišķi novērojumi. Gadījumos, kad reģistrēts novēroto putnu skaits, tas svārstījies no viena līdz 40, vidēji 8,9 putni vienā grupā (n=22). Divos gadījumos virs Ķemeru tīreļa novēroti arī vasarojoši vai vēlu caurceļojoši putni — 26.05.1993. (*MS, PB*) un 1994. gada maija vidū (trīs putni; *VR, VĀ*).

Rudens ceļošanas periodā 90. gados ziemeļu gulbji redzēti daudz retāk — laikā no 1985. līdz 2003. gadam zināmi tikai deviņi novērojumi, kad redzēti no viena līdz 25 putniem (vidēji 11,2 putni bariņā). Var būt, ka mazo novērojumu skaitu rudenī var izskaidrot ar intensīvu novērojumu trūkumu gulbju ceļošanas laikā, kas, iespējams, dažādos gados notiek dažādā laikā, bet kopumā vēlāk par daudzu novērotāju aktīvo sezonu. Par

samērā intensīvu ziemeļu gulbju ceļošanu liecina, piemēram, 19.11.2004. nepilnas stundas laikā dienas vidū novēroti trīs nelieli bari — attiecīgi 24 putni pārliedzotam Kaņierī DR virzienā pie laivu bāzes un septiņi un deviņi putni vēlāk pie Starpiņupes ietekas jūrā aizlidojam tanī pašā virzienā (*MS, JPe*).

Ligzdošanas sezonas laikā pirmo reizi reģistrēts 1956. gada 29. maijā, kad *M. Švarbergs* vienu putnu vairākkārt novērojis Kaņierī¹⁵⁷. Turpmāk ligzdošanas sezonā novērots tikai dažas reizes — 1990. gada jūlija sākumā Kaņierī novēroti divi putni (*JVī*), bet 23.08.2002. Kaņierī Riekstu salas rajonā — pāris (*JĶu*). Interesanti atzīmēt, ka viens no putniem bija ar kakla gredzenu no Vācijas, kur, pēc *A. Degen* (*A. Degen*) sniegtajām ziņām, tas gredzenots kā jaunais putns 23.07.2001. Pēc laivu bāzes darbinieku ziņām, šajā vasarā, visticamāk, tas pats pāris ezerā novērots arī iepriekš.

Ziemā līdz šim konstatēts tikai četras reizes: 15.01.1988. divi putni Kaņierī un vēl divi jūras piekrastē starp Ragaciemu un Kauguriem (*IOz*), 26.01.1992. viens putns piekrastē starp Klapkalnciemu un Kauguriem (*AKu*), bet 17.01.1993. — viens putns piekrastē starp Ragaciemu un Kauguriem (*AMs*).

Whooper Swan. Regular passage migrant. The size of recorded spring groups is 1–40 birds (8.9, n=22), autumn — 1–25 (11.2; just nine records known from 1985 till 2003). Only three sightings during the breeding season. On 23.8.2002 one bird of a pair was ringed as a juvenile the previous year in Germany. Four winter records.

Uz nakšņošanu Ķemeru tīreļa ezeros vai Kaņierī no barošanās vietām apkārtnē zosis dodas jau gandrīz pilnīgā tumsā, kas ļoti apgrūtina pat aptuvenu sugu sastāva un katras sugas indivīdu skaita noteikšanu.

Zosu ierašanās uz naktsguļu ir viens no visiespaidīgākajiem vizuāli akustiskajiem “priekšnesumiem”, kādus Latvijas dabā iespējams izbaudīt.

Foto: M. Strazds,
Ķemeru tīrelis,
09.10.2001.

Zosis

Anser sp.

No caurceļojošajām zosīm lielāko daļu šobrīd veido divas sugas — baltpieres un sējas zosis, taču vēsturiskajā literatūrā ziemā biežāk rakstīts tikai par zosīm kopumā, nenorādot sugas un parasti nenorādot arī konkrētus skaitļus. Tādēļ šobrīd ir ļoti grūti spriest gan par pārceļojošo zosu skaita, gan sugu skaita savstarpējo attiecību izmaiņām. Trūcīgie autoru rīcībā esošie dati ļauj domāt, ka dažādu sugu īpatsvars sezonas laikā atšķiras; šķiet, ka pavasaros vairāk ir sējas zosu, bet vēlu rudenī — baltpieres.

Nozīmīgākā zosu atpūtas vieta plašā teritorijā pirms ezera līmeņa nolaišanas bijis Kaņieris. “Lieli bari” to kā atpūtas vietu izmantojuši vēl 1910. gadā. Palielinoties ezera aizaugumam, zosu tajā kļuvis arvien mazāk, ezerā tās uzturējušās tikai īslaicīgi, bet 20. gs. 30. gadu beigās arī pāri lidojošas zosis bijušas retums⁶⁷. Laiku pa laikam, galvenokārt rudens caurceļošanas laikā, “ļoti lielā skaitā” (daudzi tūkstoši) zosis atzīmētas Ķemeru tīrelī, kur tās atpūšas, bet baroties lido uz laukiem R no tā (JVĻ). Priekšstatu par ceļojošo zosu skaita

attiecībām var gūt no Jaunķemeru jūrmalā 1958. gada rudenī veiktajām migrējošo putnu uzskaitēm, kurās laikā no 16.09. līdz 15.10. uzskaitītas 656 sējas zosis, 39 baltpieres zosis un 946 nenoteiktas sugas zosis¹⁰⁵, savukārt 1956. gada rudenī Jaunķemeru jūrmalā no 15.09. līdz 15.10. reģistrēta 501 nenoteiktas sugas zoss; 1957. gada pavasarī no 28.03. līdz 30.04. reģistrēta viena sējas zoss, 76 meža zosis un 318 nenoteiktas sugas zosis, bet 1958. gada 11.04.–30.04. un 05.05. turpat uzskaitītas piecas meža zosis un 45 nenoteiktas sugas zosis¹⁶⁰. Arī pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas Kaņierī 1965. gadā un tai sekojošās virsūdens augāja fragmentācijas un lielu klaja ūdens platību izveidošanās kādreizējā zemā purva vietā ZA no Vārsalas un ezera D galā (DR no Mērsalas) ezers, it īpaši tā D gals, ir nozīmīga caurceļojošo zosu atpūtas vieta. Gados, kad pārceļojošās zosis Latvijā apstājas uz ilgāku laiku, no Smārdes laukiem uz Kaņiera D galu jau gandrīz pilnīgā tumsā pārlido ļoti lieli zosu bari, vismaz 1000–2000 putnu (tā notika, piemēram, 1996. gadā). Gados, kad vairākums zosu pārlido teritoriju bez ilgākas apstāšanās, zosu nakšņošana ezerā ir neregulāra un nepārsniedz pāris simtus putnu (JVī). 90. gadu beigās nozīmīga zosu atpūtas un nakšņošanas vieta ir Ķemeru tīreļa DR daļas ezeri, uz kuriem zosis lido no Slampes apkārtnes laukiem. Priekšstatu par tīrelī nakšņojošo zosu skaitu un sastāvu var sniegt te veiktā zosu uzskaitē 18.10.2002., kad trijos baros kopā uzskaitītas 1150–1300 zosis, no kurām “vairākums” bija baltpieres zosis, bet atzīmētas arī sējas zosis un viena baltvaigu zoss *Branta leucopsis* (JKu, AL). 07.11.2000. pie Ķemeru tīreļa aizturēti

divi malu mednieki ar tīrelī nošautām sējas un baltpieres zosīm (no katras sugas pa vienai). Atsevišķos gados zosis te uzturas samērā ilgi; tā 2000. gada rudenī zosu bari tīrelī nakšņoja vēl līdz 12. decembrim (JKu, OK), kad redzēti apmēram 200 putni, bet vēl 9. decembrī te uzskaitītas 700–1000 nakšņojošās zosis, no kurām, spriežot pēc balsīm, lielākā daļa bija baltpieres zosis (VV).

1999. gada pavasarī dažādās teritorijas vietās laikā no 30. marta līdz 2. aprīlim atzīmēti pavisam septiņi pārlidojoši zosu kāši ar 30–100 putniem katrā (kopā vismaz 440 putnu), no kuriem divos kāšos bijušas baltpieres zosis (kopā ap 130 putnu; U. Ļoļāns), divi jaukti, bet ar izteiktu sējas zosu pārsvaru (kopā vismaz 145 putni), bet pārējie trīs — sējas zosis (vismaz 164 putni; MS). 13.03.2002. pie Melnragiem atpūtā uz lauka kopā ar gulbjiem un meža pīlēm saskaitītas 71 sējas zoss un sešas baltpieres zosis (JKu, MS).

Viena no nozīmīgākajām zosu nakstguļas vietām tīrelī ir Zosu ezeri. Foto: M. Strazds, 14.09.2002.

Caurceļo

Sējas zoss*Anser fabalis*

Senākās ziņās, kur pieminēta zosu koncentrēšanās Kaņierī⁶⁷, šī suga atsevišķi nav apskatīta. Tikai viens putns kopējā *Anser sp.* klāstā noteikts kā šīs sugas pārstāvis migrējošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā 1957. gada pavasarī, 13.04.¹⁶⁰. Precīzi nav zināma sējas zosu proporcija kopējā pārlidojošo zosu skaitā caurceļošanas laikā Ķemeru tīrelī, ko kā atpūtas vietu izmanto daudzi tūkstoši putnu. Priekšstatu var sniegt fakts, ka 70. gadu sākumā vienā

vakarā četri mednieki tīrelī nošāvuši 19 šīs sugas putnus (*JVī*). 1993.–2000. gadā mednieku rudens guvumos Kaņierī reģistrētas 60 nošautas sējas zosis¹⁸⁰.

Bean Goose. Common passage migrant. The lack of proper counts does not allow analysis of historical changes in numbers or which of the two species, Bean and White-fronted is the more common.

Caurceļo

Baltpieres zoss*Anser albifrons*

Baltpieres zosis ir viena no divām biežākajām caurceļošajām zosu sugām, taču precīzu uzskaišu trūkums neļauj noteikt, kura no tām — sējas vai baltpieres zoss — ir biežāka un kā mainījies to skaits.

Foto: A. Blumbergs, Kaņieris, 11.10.2005.

Senākās ziņās, kur pieminēta zosu koncentrēšanās Kaņierī⁶⁷, šī suga atsevišķi nav apskatīta. Pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, pārceļojošo zosu vidū, kas laiku pa laikam, galvenokārt rudens ceļošanas laikā, ļoti lielā skaitā (daudzi tūkstoši) atzīmētas Ķemeru tīrelī, šīs sugas īpatsvars gadu gaitā ir pieaudzis, kaut gan dokumentētu novērojumu nav. Vismaz kopš 90. gadu beigām rudenos baltpieres zosis

regulāri novērotas barojamies laukos pie Slampes netālu no ĶNP robežas, kā arī Dunduru pļavās, kas daļēji apartas un apsētas ar ziemājiem. Nāksnot šīs zosis lido uz Ķemeru tīrelī (sk. arī *Zosis Anser sp.*). 1993.–2000. gadā mednieku rudens guvumos Kaņierī reģistrētas 38 nošautas baltpieres zosis¹⁸⁰.

Pavasara ceļošanas laikā 14./15.05.1994. vīrs Ķemeru tīrelī četrus barus (kopā vismaz 550 putnu) novērojuši *V. Roze* un *V. Adamsons*. Atsevišķi atzīmējams ir novērojums 20.05.1993., kad netālu no Meža Mājas lidojumā Kaņiera ezera virzienā redzēts pāris (*MS, PB*).

Greater White-fronted Goose. Common passage migrant. Lack of proper counts does not allow analysis of historical changes in numbers or which of the two species, Bean or White-fronted, is the more common. One observation of pair on 20.05.1993.

Meža zoss

Anser anser

20. gs. 20.–30. gados pavasaros retāk, rudenos biežāk caurceļošanas laikā pārlidojusi Kaņiera ezeru⁶⁷, kur novērojumi reģistrēti arī vasarā, — 07.07.1936. trīs putni redzēti pie Antiņciema¹³⁶. 1957. gada pavasarī Jaunķemeru jūrmalā migrantu pavasara uzskaišu laikā pavisam reģistrētas 76 ceļojošas meža zosis, vislielākais skaits vienā dienā atzīmēts 01.04., kad novēroti 33 putni; 1958. gada pavasarī, 25.04., turpat novēroti tikai pieci ceļojoši putni¹⁶⁰.

Ligzdošanas sezonas laikā meža zoss Kaņierī pirmo reizi konstatēta 25.05.1950., kad vienu putnu ezerā novēroja H. Mihelsons²⁰². Zosu ligzdošana te pirmo reizi droši konstatēta tikai 50. gadu beigās, kad, pēc M. Štāla sniegtajām ziņām, 1957. vai 1958. gada vasarā novērota ♀ ar *pull*.¹⁷³ Atsevišķu pāru neregulāra ligzdošana Kaņierī atzīmēta arī 1966.–1976. gadā, par laika posmu 1986.–1990. drošu ziņu nav¹⁷⁶. 1972.–1973. gadā ezerā ligzdoja arī divi trīs reaktimizēti pāri, kas vēlākos gados vairs nav konstatēti¹⁷⁷. 90. gadu sākumā ezerā regulāri novēroti atsevišķi putni vai pāris, lai gan ligzdošanu droši pierādīt nav izdevies (*EO*, *JL*, *AL*). Meža zosu ligzdas Kaņierī atrastas tikai 90. gadu beigās — 21.05.1998. divi zemessargi, kas apsargāja ezeru no malu medniekiem, apgalvojuši, ka “atraduši zoss ligzdu ar olām, kas pašlaik šķīlas” (*JL*). 1999. gadā Kaņierī ligzdoja divi līdz četri pāri (*JVī*). Ezerā atrastas divas izvestas ligzdas: viena 13.05. ezera D galā (*JVī*), otra 27.05. netālu no Mērsalas (*EO*). Ticami, ka līdzīgs skaits zosu ligzdoja arī 2002. gadā — 29.03. Kaņierī

Caurceļo, ligzdo

Valsts medību saimniecībā 20. gs. 60. gados tika veikti meža zosu piesaistīšanas mēģinājumi. Par mēģinājumu gaitu liecina J. Vīksnes piezīmes: 1968. gada vasarā Vārsalas ZR galā sāka būvēt zosu voljēru, kurā turēja ap 15 zosīm (šķiet, no Astrahaņas), kas bija paredzētas pēc kādiem gadiem palaist brīvē un “ieperināt” Kaņierī. 1968. gada ligzdošanas sezonā voljēras kā tādas vēl nebija, bija uzcelta tikai būdiņa (nojume, kas piezīmēs atzīmēta kā “projektētās voljēras gals”). 02.07. šeit atrastas kādas 15 piļu ligzdas. 1969. gada ligzdošanas sezonā voljērā bija zosis. Voljērai apkārt bija sēta, un no augšas tā bija nosepta ar tīklu. Tā tomēr bija “līderīgi” būvēta, un tajā salīduši arī savvaļas putni. Te atrastas divas izvestas meža piļu ligzdas, viena pamesta pļavas tilbītes ligzda un noķerti trīs cekulpīļu *ad.* tēviņi, divi meža piļu tēviņi, viena platknābja mātīte, divas *ad.* pļavas tilbītes un viena mērkaziņa. 1970. un 1971. gadā voljērā bija zosis. 1972. gada 7. jūnijā voljēra bijusi ar labu tīklu augšā, taču ar vaļējiem vārtiņiem. Tajā atrastas piecas piļu ligzdas, un zosis iekšā nav dzīvojušas. Toties uz salas ārpus voljēras atrastas divas zosu ligzdas (ar 4 un 5 vidēji aizperētām (III stadijā) olām, vienā mātīte bijusi ļoti droša un cilvēku pielaidusi līdz 5 m attālumam). Vēl viena zoss ligzda uz salas atrasta 1974. gadā. Kaut gan zosis Kaņierī mēģinājušas ligzdot arī pirms šī eksperimenta, jādodomā, ka šiem brīvlaistajiem voljēras putniem bija sava loma ligzdojošās populācijas izveidē Kaņierī, un rezultāti nav mērāmi tikai ar minētajām trim ligzdām Vārsalā. Iespējams, ka šis zosis perēja arī niedrājos, kas sugai ir raksturīgāk (*JVī*). Foto: J. Vīksne, 1977. gada vasara

novēroti vismaz divi pāri riesta lidojumā (JKu, MS).

Ārpus Kaņiera iespējama meža zosu ligzdošana atzīmēta tikai kūdras karjeros starp Kūdru un Slokas ezeru, kur 1994. gada maija beigās divus putnus novērojuši A. Kalvāns, G. Pētersons, A. Platais un V. Līcīte.

Greylag Goose. Irregular nesting since late 1950s. In late 1960–early 1970 attempts to release geese from Astrachan, Russia were carried out. Three nests found and evidence to suggest others. Nesting regularly since late 1990s. In 1999 2–4 pairs. Scarce passage migrant.

Neregulāri caurceļo

Mazā zoss

Anser erythropus

Vienīgais gadījums, kad mazā zoss pilnīgi droši konstatēta teritorijā, ir 20.09.1937., kad viens *ad.* un viens *juv.* nošauti Kaņiera ezerā^{177, 113}.

Zināmi vēl vairāki iespējami šīs sugas novērojumi Kaņierī, taču nevienā gadījumā suga nav droši noteikta: 29.09.1984. novēroti divi zosu bari, attiecīgi 40 un 60 putni, pārlidojam Kaņiera ezeru D virzienā, kuros, spriežot pēc balsīm, bijušas mazās zosis (JL). Latvijas Ornitofaunistikas komisija šo novērojumu sākotnēji ir apstiprinājusi kā “balsis no apmēram 100 īpatņu liela zosu bara”⁴⁴, taču vēlāk novērojums ir pārskatīts un noraidīts, atzīstot, ka “balt-

pieres zoss balsis variācijas ir pietiekami lielas, lai novērotājs bez pieredzes varētu kļūdīties”⁴⁵. 03.10.1998. viens *juv.* nošauts Kaņiera ezerā¹⁸⁰, putns esot izcēlies no niedrāja viens pats, taču suga noteikta tikai pēc izmēriem, kas nav drošs kritērijs. Ticamāk, ka šī bijusi neliela izmēra jauna baltpieres zoss, jo mednieks nav atzīmējis raksturīgo galveno atšķiršanas pazīmi — dzelteno acs gredzenu (JVī).

Lesser White-fronted Goose. One confirmed record on 20.09.1937, when two birds were shot at Kaņieris.

Caurceļo

Baltvaigu zoss

Branta leucopsis

Baltvaigu zoss ĶNP teritorijā pirmo reizi reģistrēta 29.04.1957., kad caurceļotāju uzskaitēs pie Jaunķemeriem novērots viens putns¹⁶⁰. Tā konstatēta arī Kaņiera ezerā: 1997. gadā te reģistrēti divi nošauti putni¹⁸⁰. Par atsevišķu baltvaigu zosu iespējamu nakšņošanu Ķemeru tīrelī liecina novērojumi Slampes laukos ārpus ĶNP teritorijas, kur kopā ar baltpieres zosīm vairākas baltvaigu zosis novērotas 25.11.2000. (JKu), bet viens putns jauktā zosu barā

(sk. Zosis *Anser sp.*) — 18.10.2002. (JKu, AL). Lai gan dokumentētu novērojumu, kas to apliecinātu, nav, pēc J. Viksnes domām, vismaz pēdējos gados caurceļo regulāri.

Barnacle Goose. A passage migrant, in most cases in mixed flocks with other geese. Four known records (1, 2, “several”, 1) since 1957 when first recorded.

Kanādas zoss

Branta canadensis

Kanādas zoss ĶNP teritorijā pirmo reizi konstatēta 15.05.1988., kad *V. Smilovs* un *Ē. Dreibants* divus putnus novērojuši Slokas ezerā. Lai gan šis novērojums, tāpat kā visi turpmāk redzētie putni, sezonas dēļ liecina par varbūtēju ligzdošanu, līdz šim zināms tikai viens drošs, bet nesekmīgs Kanādas zoss ligzdošanas mēģinājums teritorijā — 05.05.1991. Smārdes purva karjerā novērots Kanādas zosu pāris, un 18.05.1991. uz nelielas saliņas turpat *V. Ādamsons* un *V. Roze* atrada ligzdu ar četrām olām. Pārbaudot šo ligzdu 02.06.1991. atkārtoti, tika konstatēts, ka malumednieki ♀ nošāvuši un perējums aizgājis bojā⁴. Pēc tam novēroti tikai atsevišķi, visticamāk, nejauši ielidojuši vai caurceļojoši putni — 20.04.1993. viens putns novērots pie Vec-

Melngalvas zoss

Branta bernicla

20. gs. 20.–30. gados caurceļojošas melngalvas zosis regulāri nolaidušās un dažas dienas uzturējušās Kaņiera ezera Z galā⁶⁷. Turpmākajos gados tās novērotas neregulāri, parasti atsevišķi putni un tikai jūras piekrastē: 12.10.1956. pie Jaunķemeriem novērots viens putns¹⁶⁰, 01.11.1991. divi putni novēroti barojamies liedagā Lapmežciema piekrastē (*RM*), 03.11.1991. divi, acīmredzot tie paši putni redzēti jūrmaalā starp Bigauņciemu un Lapmežciemu (*AKu*), 26.10.2002. — viens putns Ragaciēmā pie bākas (*RM*), bet 2003. gadā no 31. oktobra līdz 23. novembrim viens putns uzturējās pie Starpiņupes ietekas jūrā (*JĶu, VV, KL*). Pēc *J. Vīksnes* domām, šī

slocenes ietekas Slokas ezerā (*IMi*), savukārt 01.04.1994. viena Kanādas zoss redzēta uzplūdamā Melnragu rīklē (*EO*). Kanādas zoss reģistrēta arī Ķemeru tīrelī, kur 05.05.2004. no maza ezeriņa pie meteostacijas laipām iztraucēti divi putni (*EP*)⁴¹. Pēdējais zināmais novērojums reģistrēts 17.05.2005., kad *A. Blumbergs* vienu putnu redzējis Kaņierī⁴⁹.

Canada Goose. Since 1988 when first recorded six properly documented records are known, including one unsuccessful nesting attempt in 1991, when the incubating female was shot by poachers⁴.

suga nelielā skaitā caurceļo regulāri, neregulāri ir tās novērojumi, un, lai gan mazais novērojumu skaits pēdējos gados, visticamāk, ir saistīts ar mērķtiecīgu novērojumu trūkumu, tomēr nevar izslēgt arī caurceļojošo melngalvas zosu skaita samazināšanos, salīdzinot ar 30. gadiem.

Brent Goose. Passage migrant in low numbers, observed irregularly, mostly at the coast. Possible decline in numbers compared to 1930s.

Neregulāri ligzdo,
ieklejo

Caurceļo

Ligzdo

Jūrmalas dižpīle*Tadorna tadorna*

Jūrmalas dižpīles teritorijā pirmo reizi konstatētas 1992. gadā. Vispirms 18. aprīlī un 13. maijā Lapmežciema piekrastē redzēts pāris (*VS*), pēc tam 25. jūlijā piekrastē starp Klapkalnciemu un Ragaciemu novēroti seši putni (*AKu*), kas varētu būt bijusi arī izvesta ģimene. Diemžēl *A. Kuročkins* putnu vecumu nav noteicis. Tajā pašā datumā, iespējams, tos pašus sešus putnus, tikai starp Ragaciemu un Lapmežciemu, ir redzējis arī *V. Smislovs*, turklāt todien pie Starpiņupes ietekas viņš reģistrējis arī pāri ar 10 mazuļiem, kas ir pirmais zināmais ligzdošanas gadījums teritorijā. Iespējams, ka dižpīles piekrastē ligzdoja arī 1993. gadā. Togad 20. martā pie Raga-

ciema redzēti divi pāri (*VS*), kas gan varēja būt bijuši arī caurceļotāji. Pēc tam 25. maijā viens putns redzēts pie Jaunķemeriem (*MS*) un Lapmežciema piekrastē vienu putnu vairākkārt novērojis arī *A. Kuročkins*. Turpmāk līdz 90. gadu beigām dižpīles redzētas 10.04.1994. (divi pāri Lapmežciema jūrmalā; *VS*), 27.04.1996. (viens putns starp Kaučuriem un Jaunķemeriem; *RM, MKa*) un 25.05.1998. (viens putns pie Starpiņupes ietekas jūrā; *ER*).

Jūrmalas dižpīļu skaits piekrastē mājām pieauga 1999. gadā, lai gan iespējams, ka skaita palielināšanās sākusies jau dažus gadus agrāk, jo 1996.–1998. gadā jūras piekraste netika regulāri apsekota.

Jūrmalas dižpīles teritorijā ligzdo tikai kopš 1992. gada — ligzdas gan līdz šim nav atrastas, tās, visticamāk, atrodas zem ēkām, šķūnišos, akmeņu grēdās vai tml. vietās Lapmežciemā, līdzīgi kā citos jūrmalas ciemos, kur jūrmalas dižpīles ligzdo jau ilgāku laiku. Pēc olu izperēšanas pīles savus mazuļus aizved uz jūrmalu, kur tie arī pavada visu laiku līdz izaugšanai. Šī ligzdošanas vieta ir jūrmalas dižpīļu Kurzemes populācijas tālākais dienvidu punkts.

Foto: *A. Blumbergs*, Kaņieris, 21.08.2005.

Noejot no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem 27.05.1999., *R. Matrozis* piekrastē starp Ragaciemu un Lapmežciemu uzskaitījis sešus pārus un vienu atsevišķu ♀, bet pie Bigauņciema — vēl divus ♂♂ un vienu ♀. 29.06.1999. piekrastē pie Lapmežciema novērots arī izvests perējums (*VK, IK*). Togad vērtēts, ka *ĶNP* ligzdoja 1–2 pāri. Daži pāri ligzdojuši arī turpmāk. 2000. gada jūlijā Ragaciema (augustā Lapmežciema) piekrastē regulāri uzturējās pāris ar sešiem *juv.* (*JĶu*). 01.05.2001. piekrastē no Klapkalnciema līdz Kauguriem uzskaitīti 19 putni (*RM, FS*), bet vēlāk vasarā pie Starpiņupes ietekas jūrā novērota viena ģimene (*VV*). Vismaz viens pāris teritorijā acīmredzot ligzdoja arī 2002. gadā, jo 24.08. pie Starpiņupes ietekas novēroti kopā astoņi *juv.* (*RM, EL*). 2003. gada 31. maijā no Starpiņupes ietekas līdz Ragaciema bācai piekrastē uzskaitīti pieci pāri (*RM*), vēlāk vasarā

Mandarīnpīle

Aix galericulata

1997. gadā Kaņierī vairākkārt novēroti nepārprotami no nebrīves izbēguši putni. Ezera apvedkanālā pie Ragaciema 10.06. novēroti divi *ad.* ♂♂, kas abi bijuši gredzenoti un varējuši labi lidot, taču tālu prom nav lidojuši pat iztraucēti (*JL*). Viens no šiem putniem — divgadīgs ♂ — vēlāk (kā ievākšanas datums atzīmēts 16.08.1997.) ievākts LDM kolekcijai.

Kaut kad jūnija beigās Kaņierī pie laivu bāzes uzradušies ♂ un ♀, kuri, pēc 10.07. sniegtām laivu bāzes darbinieku ziņām, te uzturējušies iepriekš jau apmēram divas nedēļas, un laivu bāzi apmeklējošie makšķernieki putnus piebarojuši ar maizi (*JL*). Latvijas OFK *J. Vīksne* un *J. Lipsbergs* ziņojuši tikai par šiem

šajā posmā reģistrēts līdz šim lielākais izvesto perējumu skaits — 25.07. te uzskaitītas trīs ģimenes ar attiecīgi 11, 12 un 14 *juv.* (*JĶu*).

Jūrmalas dižpīles redzētas arī netālu no jūras esošajā Kaņiera ezerā. 19.05.1992. trīs putnus Kaņierī netālu no Ragaciema novērojis *E. Ozols*, tā paša gada 7. jūnijā divas dižpīles novērotas lidojam virs Kaņiera Ragaciema virzienā (*JVī*). Laikā no 1993. līdz 2000. gadam ezerā trīs reizes reģistrēti mednieku nošauti jaunie putni¹⁸⁰. Jūrmalas dižpīles Kaņierī reģistrētas arī 2005. gadā — 10.07. te redzēts pāris (*RM, DB*), savukārt 21.08. te nofotografēti vairāki putni (sk. attēla parakstu).

Common Shelduck. First recorded in 1992 when nesting confirmed for the first time. In 2003 three pairs with fledged young.

Nebrīves bēglis

diviem putniem — tēviņu un mātīti, kā sākotnējo novērošanas datumu minot 10. jūniju. Mandarīnpīļu pāris ezerā uzturējies līdz 2. novembrim⁴⁶. Kur šie putni palikuši pēc tam, nav zināms.

Pēc ilgāka laika viens nezināmas izcelsmes mandarīnpīles tēviņš novērots 17.05.2005. iztaisnotajā Slampes upē pie Dunduru pļavām tupam uz zema mieta upes vidū (*JĶu, MS*).

Mandarin Duck. Escape. Recorded twice; initially two males and later a pair at Kaņieris from 10.06. till 2.11.1997 and one male on the Slampe river on 17.05.2005.

Caurceļo,
neregulāri ligzdo

Baltvēderis

Anas penelope

20. gs. 20.–30. gados abos caurceļošanas laikos nelieli bariņi atpūtušies Kaņiera ezera A un ZA galā, pavasarī ezerā uzturējušies līdz jūnija vidum⁶⁷. 1947.–1950. gadā atzīmēta kā ceturrtā biežākā caurceļojošā pīļu suga (aiz gaigalas, kākauļa un cekulpīles) Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē. Rudeņos novērots no jūlija līdz novembra beigām, lielākā skaitā septembrī un oktobrī²⁰². 15.04.1954. E. Tauriņam kopā ar H. Mihelsonu apmeklējot Kaņieri, ezera ZA galā baltvēderis novērtēts kā “dominējošā pīļu suga”¹⁵⁷. Spriežot pēc autoru sniegtā citu pīļu sugu skaita vērtējuma, tie ir bijuši simti putnu. Migrējošo putnu uzskaitēs pavasara periodā 50. gados baltvēderi novēroti mazā skaitā, lielākais vienā dienā reģistrētais putnu skaits — 30 (25.04.1957.)¹⁶⁰. Lai gan baltvēderis ir viena no lielākajā

skaitā caurceļojošo pīļu sugām, kam Latvijā atpūtas vietās novēroti vairākus tūkstošus putnu lieli bari⁴⁹, Kaņierī par tādām informācijām ir maz, jo ezera augāja struktūras dēļ lielas ezera platības nav vienlaikus pārskatāmas un tādēļ kopējo putnu skaitu ir ļoti grūti novērtēt. Pēc J. Vīksnes vērtējuma, vismaz atsevišķos gados (1994., 1995., 1997.) Kaņierī rudenos mēdz uzturēties tūkstošiem baltvēderu, zināms arī, ka 04.09.2004. ezerā uzskaitīti vismaz 700 putni (RM, DB). Pavasara periodā nelieli caurceļojošo putnu bariņi (parasti līdz 20 putnu) novēroti arī citās piemērotās vietās iekšzemē — piemēram, uzpludinājumā Melnragu rīklē un slapjā pļavā pie Melnragu fermas. Pēdējā no vietām 09.04.2005. novēroti ap 50 baltvēderi (VV, JĶu); turpat vairāki desmiti putnu arī 12.04.2005. (VV, IBr).

Atšķirībā no daudzām citām pīlēm, kas pārsvarā barojas ar ūdenī atrodamu barību, baltvēderis ir galvenokārt “sauszemes zālēdājs”, tādēļ Latvijā tas parasti neziemo. Tomēr agrāk atlidojušie putni var sastapt šeit arī aizkavējušos ziemu. Ziemā un pavasarī krāšņie baltvēderu tēviņi ir viegli atšķirami no mātītēm.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 03.04.2005.

Kopš 1990. gada lielākie jūras piekrastē redzētie baltvēderu bari ir 200 (18.09.1994. starp Klapkalnciemu un Ragaciemu; *AKu*) un 422 putni (23.09.2000. starp Ragaciemu un Jaunķemeriem; *RM, AKu*). Zināms arī, ka periodā no 2000. līdz 2002. gadam *V. Vintulis* septembrī jūras piekrastē Starpiņupītes ietekas rajonā novērojis ap 300 putnu lielu baru, taču precīzāki šī novērojuma dati nav reģistrēti.

Baltvēdera biežā sastopamība Kaņierī rudens periodā atspoguļojas ezerā nometīto putnu sugu sastāvā: 1993.–2000. gadā te reģistrēti 1095 nošauti baltvēderi, kas vidēji veido 13,8% no nometīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰, bet 1994. gadā pat 23,9% (*JVī*). Rudens gāju laikā baltvēderi redzēti arī Slokas ezerā — 200 putnu bars 05.11.1988. (*VS*).

Tā kā Latvija atrodas baltvēdera ligzdošanas areāla D perifērijā⁷⁰, šī suga te nekad nav bijusi regulāra ligzdotāja. Ligzdošana teritorijā droši konstatēta tikai divas reizes — pirmo reizi Kaņiera ezerā pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1968. gadā atrasta ligzda uz salas¹⁷⁷; un otro reizi — 04.06.1980., kad *I. Ozoliņš* atradis ligzdu kajaku kolonijā Slokas purvā¹¹⁸. Par iespējamu baltvēdera ligzdošanu teritorijā liecina arī citi novērojumi — pļāvās pie Lielupes, uz D no Odiņiem 14.06.1990. vienā vietā atkārtoti novērota uztraukta ♀, domājams, ar izvestiem mazuliem (*TL, MS*). Ligzdošanas sezonas laikā atsevišķi putni novēroti Kaņiera ezerā (1980–1984)¹¹⁸, kas zināms arī kā spalvmetēju koncentrācijas vieta¹⁷⁶, un Ķemeru tīrelī — 24./25.05.1996. ezeriņā tīreļa DR daļā novērots pāris (*VR, VĀ*); un divi ♂♂ Gārģaļu ezeros 06.06.2002. (*JĶu*). Laikā no 1993. līdz 2005. gadam spalvmetēji ♂♂ lielākā skaitā nekā citus gadus Kaņierī reģistrēti 1997., 2001. un 2002. gadā (*JVī*).

Vēlu rudenī, medību laikā, kad baltvēderis ir viena no biežāk sastopamajām pīļu sugām, vairumam pīļu abu dzimumu tērpi ir līdzīgi. Tādēļ nošautos putnus vislabāk var atšķirt pēc spārna spoģuļa. Pēc spalvu nodiluma pakāpes un spoģuļa krāsojuma visām pīļu sugām var atšķirt gan tēviņus no mātītēm, gan jaunos putnus no vecajiem. Attēlā *Māra Janaus*, pārbaudot mednieku guvumu Kaņierī; no augšas laucis, baltvēderis un četras gaigalas. Foto: *J. Vīksne*, 12.11.2005.

Eurasian Wigeon. Common passage migrant. In some years flocks of “thousands” recorded at Kaņieris. In some years flocks of moulting males are observed there as well. Nesting confirmed only twice. A nest was found in 1968 at Kaņieris and in 1980 at Slokas Bog. Possible nesting also in 1990, when a female showed alarm (possibly with chicks) on the Lielupe floodplain.

Ligzdo, neregulāri
ziemo

Pelēkā pīle

Anas strepera

Pelēkā pīle pirmo reizi teritorijā reģistrēta 10.05.1960., kad divi putni novēroti jūrmalā pie Jaunķemeriem¹⁹⁰. Ligzdošana pirmo reizi pierādīta 1970. gadā Kaņierī, turpmākajos gados te atrasto ligzdu skaits pieaudzis līdz 25¹⁷⁷, un jau 70. gadu vidū ezerā ligzdojuši līdz 50 pāriem¹⁷⁶. 80. gadu sākumā skaits acīmredzot samazinājies, jo Engures ezers ar tajā ligzdojošajiem 10–15 pāriem tolaik atzīts par lielāko atradni Latvijā. Tātad 1980.–1984. gadā Kaņiera ezerā ligzdojuši mazāk nekā desmit pāri pelēko pīļu. Vēlāk *J. Vīksne* gan uzskata, ka Kaņierī šī suga vienmēr ligzdojusi lielākā skaitā nekā Engures ezerā (pers. komentārs), tomēr datu, kas to apstipri-

nātu, par šo periodu nav. 1986.–1990. gadā ezerā ligzdojuši līdz 20 pāriem¹⁷⁶. Arī turpmākajos gados ligzdojošo pāru skaits bijis līdzīgs. Tā 1993. gadā, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, Kaņierī ligzdo “daži desmiti pāru”, 1999. gadā — līdz 30 pāriem¹⁸⁴. Ezerā novēroti arī spalvmetēji (*JVī*). Ārpus Kaņiera novērota tikai divās vietās — 11.05.1993. Aklajā ezerā Gausajā Jūdžē (*AL*) un 09.04.2005. peļķē pļavā pie Melnragu fermas (*VV, JĶu*) —, kur katrā redzēts pāris pelēko pīļu.

1993.–2000. gadā regulāri nonākusi mednieku guvumā Kaņiera ezerā; kopā reģistrētas 273 pelēkās pīles, kas veido 3,4% no nomedīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰.

Pelēkā pīle ir salīdzinoši necila pēc izskata, tāpēc daļa šo pīļu var palikt nepamanītas, it sevišķi, ja tās uzturas kopā ar meža pīlēm.

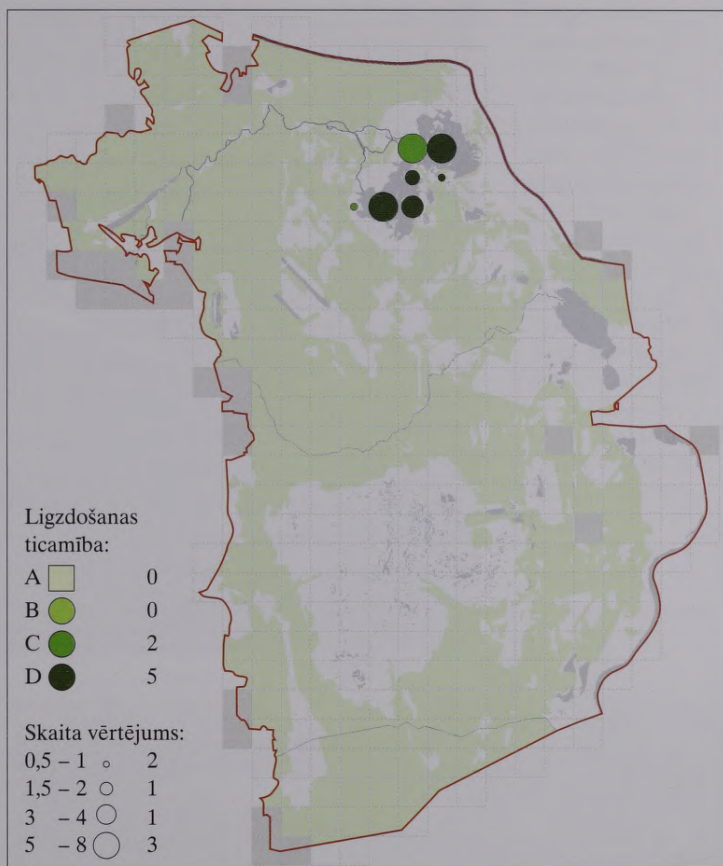
Foto: *J. Ķuze*, Kaņieris, 09.04.2006.

Teritorijā reģistrēts arī viens ziemojošas pelēkās pīles novērojums — 31.01.2006. viens putns redzēts Starpiņupītes grīvā (JKu, VV). Tas ir otrs zināmais šīs sugas novērojums Latvijā ziemas laikā⁴⁹. Foto: V. Vinulis, 31.01.2006.

Gadwall. First record 1960. Nesting since 1970, numbers increasing. In 1999 up to 30 pairs nesting at Kaņieris. Moulting males also recorded here. One winter record of a single bird on 31.01.2006 at the seacoast near Lapmežciems.

Krīklis

Anas crecca

20. gs. 20.–30. gados krīkļa ligzdošanas vietas atzīmētas Kaņiera A krastā un Slocones vecupēs, taču *A. Grosse* atzīst, ka pēc 1930. gada ezera apkārtnē ligzdojošo krīkļu skaits ir stipri samazinājies, jo intensīvas lopu ganīšanas dēļ pazuduši krūmāji ezera A krastā un ap Riekstu pussalu, kas iepriekš izmantoti kā ligzdošanas vietas⁶⁷. 1945.–1961. gadā pie Kaņiera ezera krīklis bijis parasts perētājs apkārtnes mežos, kopā ligzdojuši vairāki desmiti pāru¹⁷³. Pēc ūdens līmeņa pacelšanas ezerā 1965. gadā skaits acīmredzot samazinājies, jo 1966.–1976. un 1986.–1990. gadu

periodos ezera apkārtnē ligzdojošo krīkļu skaits novērtēts mazāks par desmit pāriem¹⁷⁶, bet 1999. gadā te ligzdoja vairs tikai pieci pāri¹⁸⁴. Kaņierī novēroti arī spalvmetēji¹⁸⁰.

Ligzdotāju skaita samazināšanās Kaņierī, visticamāk, atspoguļo krīkļa skaita sarūkšanu visā Latvijā¹⁷⁷, taču galvenie skaita samazināšanās iemesli droši vien ir nevis meliorācija, bet ligzdu postītāju — plēsēju (lapsa, jenotsuns) un meža cūku — skaita straujš pieaugums, kas Latvijā sākās pēc 1945. gada un maksimumu sasniedza 80. gadu sākumā, kad meža cūku

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

skaits vien sasniedza 33 000¹⁴⁵. Iespējams, ka ligzdu postītāji mazāk iespaidoja purvā ligzdojošo krīkļu sekmes, taču krīkļu skaits ir samazinājies arī šajā biotopā. Tā, piemēram, Ķemeru tīrelī 40.–60. gados, pēc *K. Vilka* novērojumiem, krīklis ligzdojis visos ezeriņu rajonos. 70.–80. gadu mijā tas purvā ligzdojis tikai nedaudz mazākā skaitā kā meža pīle — kopskaitā 30–40 pāri¹¹¹. To, ka krīkļu skaits tīrelī samazinās, apstiprina *J. Kazubierna* 1984.–1994. gadā veikto uzskaišu rezultāti.

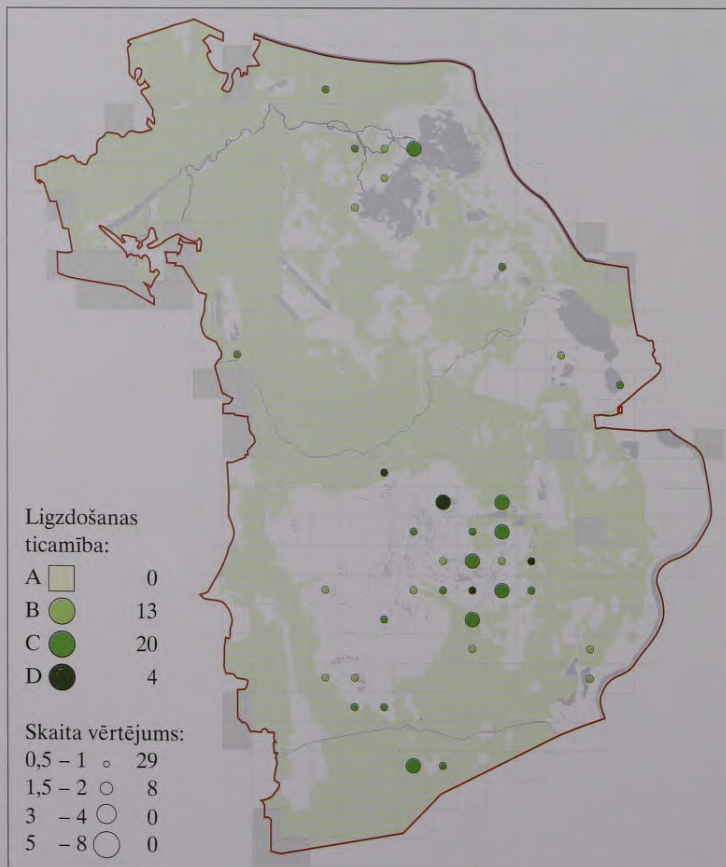
1999. gadā visā ĶNP teritorijā ligzdojošo krīkļu skaits tika vērtēts kā 40–70 pāri, taču, iespējams, tas ir pārāk optimistisks, jo ligzdošana pierādīta tikai četros gadījumos un tikai tīrelī. Turpmākajos

gados autoriem zināmi tikai divi pierādītas ligzdošanas gadījumi — 07.06.2000. uztraukta ♀ novērota Krāčkalnu ezerā (*JĶu, IŠt*), savukārt 05.06.2001. ♀ ar izvestu perējumu redzēta bebru nopludinātā mežā pie Ventspils šosejas (*JĶu*).

Caurceļojoši krīkļi reģistrēti migrējošo putnu uzskaišu laikā 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā¹⁶⁰. 60. gadu sākumā rudenos Kugrainā ezerā vairākkārt reģistrēta (acīmredzot caurceļojošu) krīkļu pulcēšanās lielos baros — novēroti “daudzi simti” putnu (*JVī*). Diemžēl par caurceļojošo putnu skaitu un tā izmaiņām turpmākajās desmitgadēs konkrētu ziņu nav.

21. gs. pirmajos gados ceļošanas laikā krīkļi Kaņierī sastopami nelielos bariņos vai pa vienam, tā, piemēram, 29.03.2002. starp 378 Kaņierī uzskaitītām dažādu sugu pīlēm un gaurām bija tikai viens krīklis (*MS, JĶu*). Ceļošanas laikā gan pavasarī, gan rudenī krīkļi novērojami arī citur teritorijā. Piemēram, līdz 40 putnu lieli bariņi bieži novērojami uzpludinājumā Melnragu rīklē (*IV*), peļķē pie Melnragu fermas 09.04.2005. novēroti vismaz 50 krīkļi (*IV, JĶu*), bet 12.04.2005. jauktā pīļu barā te saskaitīti pat 142 putni (*JĶu*). 2005. gada vasaras otrajā pusē un rudenī nelieli krīkļu bariņi regulāri novēroti atjaunotās Slampes upes “vecupēs” — uzpludinātajos kādreizējos grāvjos —, pēdējo reizi 28.09.2005. šeit redzēti ap 25 putni (*IV*).

1993.–2000. gadā Kaņierī regulāri nonācis mednieku guvumā: kopā uzskaitīti 402 nošauti krīkļi, kas veido 5,1% no nomedīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰. 2000. un 2001. gadā daži krīkļi nomedīti arī Slokas ezerā. Kopš 2000. gada te gandrīz katru rudenī novēroti arī daži putni līdz pāris desmitu putnu lieli krīkļu

Krīklis senāk neapšaubāmi ir bijusi viena no visbiežāk sastopamajām pīlēm Latvijā, kas tomēr daudz labāk pazīta savas raksturīgās balsis, nevis krāšņā izskata dēļ. Par to liecina šai sugai dažādos novados dotie daudzie nosaukumi, kas tomēr visi ir līdzīgi, — krīklis, krīķis, kripša, krīčka, krīpške u. c. Attēlā krīkļa ♂ Kaņieri.
Foto: J. Kuze, 03.04.2005.

bariņi. Rudens caurceļošanas laikā nelielā skaitā krīklus regulāri var sastapt jūras piekrastē Starpiņupītes grīvas rajonā, piemēram, 01.10.2005. te redzēti četri putni (VV).

Ziemā reģistrēts tikai divas reizes. 13.01.2001. viens putns novērots Kaņierī (EO), savukārt 15.01.2005. divi krīkļi redzēti Starpiņupē (JKa)⁴⁹.

Lai gan krīklis augstajos purvos ligzdojis vienmēr, pēdējās desmitgadēs, ievērojami samazinoties mežā ligzdojošo putnu skaitam, purvi kļuvi par teju nozīmīgāko šīs sugas ligzdošanas biotopu Latvijā. Ligzdas parasti iekārtotas zem kādas priedītes, lai būtu grūtāk pamanāmas no augšas. Ligzda Ķemeru tīrelī. Foto: M. Strazds, 08.05.1999.

Common Teal. Common breeder, formerly in large numbers in forests and bogs. In recent years numbers have decreased markedly, probably due to predation (foxes, racoon dog, and wild boar). In 1999 the population was estimated at 40–70 pairs but this may have been too optimistic since there have been only 4 confirmed nests, all from bogs. Observed regularly on passage in small flocks. Data on trends missing. Two winter records.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Meža pīle

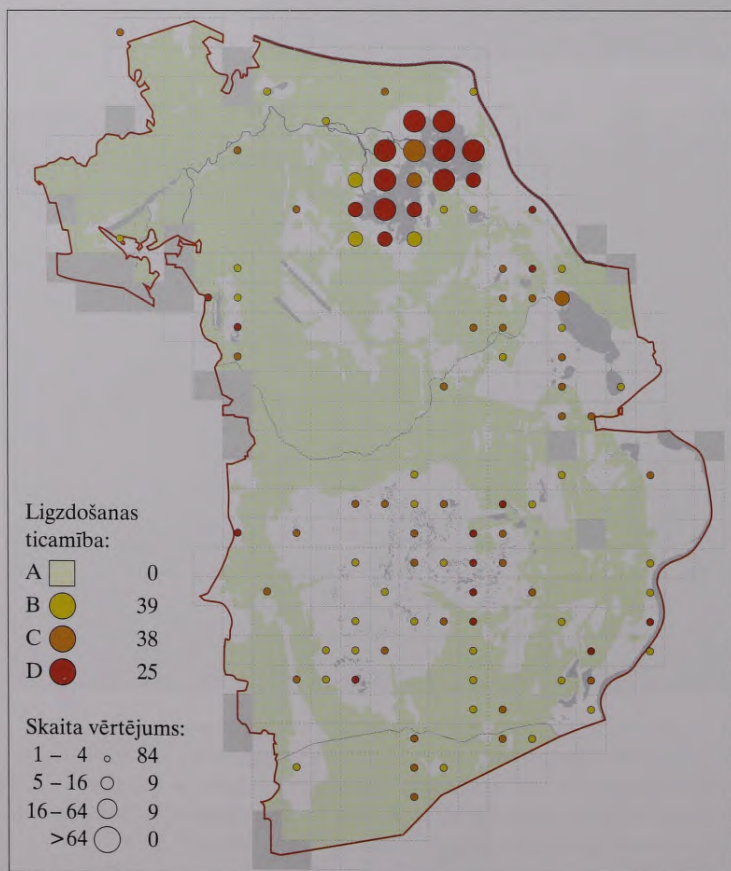
Anas platyrhynchos

Meža pīle bijusi parasta ligzdotāja Kaņiera apkārtņē jau 20. gs. 20.–30. gados⁶⁷. Ezera salās, apkārtnes mežos un pļāvās kā ļoti parasta perētāja atzīmēta arī 1945.–1961. gadā, kopā “noteikti vairāk nekā 100 (vairāki simti?) pāru”¹⁷³. Vēlāk *J. Vīksne* uzskata, ka šajā periodā skaits ir bijis “>100” pārus liels. Pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā skaits pieaudzis, un 1966.–1976. gadu perioda beigās Kaņierī ligzdojuši “<200” pāru¹⁷⁶. Lai gan nākamā uzskaišu perioda beigās (1986–1990) meža pīļu skaits Kaņierī novērtēts kā “mazāk

nekā 150 pāru”¹⁷⁶, nav nekādas informācijas par to, ka būtu notikusi skaita samazināšanās, ne arī par tās varbūtējiem iemesliem. Komentējot datu atšķirību, *J. Vīksne* gan uzsver, ka ne viens, ne otrs no šiem skaita vērtējumiem nebalstās uz pilnīgu visa ezera apsekošanu, bet tikai uz tradicionālo pētījuma vietu un citu piemērotu ligzdošanas vietu apmeklējumiem, tādēļ dažādos gados veiktais skaita vērtējums nevar atspoguļot kādas faktiskas skaita izmaiņas. Viņš min arī interesantu faktu, ka pirmajos gados pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas jūlijā Krievsalas apkārtņē bijis (kopā) tāds daudzums meža pīļu perējumu, kāds nav novērots nekad pēc tam; acīmredzot tādēļ, ka svaigi appludinātā sauszeme pilēm nodrošināja izcilas barošanās iespējas un te, iespējams, sapulcējās arī putni no apkārtējām teritorijām.

1999. gadā, kad ezerā veikta samērā pilnīga ligzdojošo pīļu uzskaitē, te ligzdojošo meža pīļu skaits novērtēts kā 300 pārus liels¹⁸⁴, tātad lielāks nekā jebkad agrāk. Jāuzsver, ka 20. gs. 70.–90. gados šis sugas skaita pieaugums konstatēts vairākumā Eiropas valstu⁷⁰. Kaņierī novēroti arī spalvmetēji¹⁷⁶.

Ilggadīgi apsekota meža pīles ligzdošanas vieta ir arī Ķemeru tīrelis. Pēc *K. Vilka* ziņām, 40.–50. gados Ķemeru tīrelī tā ligzdoja visos ezeriņu rajonos. Arī 70. gados meža pīle bijusi biežākais Ķemeru tīrelī ligzdojošais zosveidīgais putns, to skaits šajā dekādē nav jūtami mainījies un saglabājies 40–50 pāru robežās¹¹¹. Tomēr šķiet, ka vismaz tīrelī ligzdojošo meža pīļu skaits ir samazi-

Meža pīles o^r noteikti ir vispazīstamākā no pīlēm, daudziem tieši šī suga ir “pīles prototips”.
Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 05.04.2005.

Meža pīle ir arī viena no plastiskākajām sugām, kas spēj ligzdot ļoti dažādās vietās — gan uz zemes, gan kokos, citu putnu ligzdās, gan pat koku dobumos. Tādēļ meža pīles ļoti labprāt aizņem arī speciāli to ligzdošanai domātos “bunduļus”, kas atšķirībā no citām ligzdošanas vietām ir droši pret Amerikas ūdeņu postījumiem.
Foto: J. Vīksne, Kaņieris, 05.06.2003.

nājiem un 21. gs. pirmajos gados nepārsniedz 10–20 pārus, par ko liecina 1999. gadā rūpīgi veiktā tīreļa apskate, ligzdošana tajā pierādīta tikai trijos gadījumos¹⁴⁶. 80.–90. gados meža pīles ligzdošana konstatēta arī citos teritorijā esošajos ezeros, purvos, kajeros, mežos pie bebru dīķiem un Lielupes krastos. 1999. gadā teritorijā ligzdoja 400–500 pāru.

Caurceļojošas meža pīles novērotas galvenokārt jūras piekrastē (AKu)^{105, 160} un Kaņierī⁶⁷, kur rudenos novēroti lieli bari, taču tikpat kā nav konkrētu datu par ceļojošo putnu skaitu un tā izmaiņām. Jūrmalā lielākajā novērotajā barā bija 300 putnu (18.09.1994.; AKu). 1993.–2000. gadā meža pīle bijusi parastākais nomedītais putns Kaņierī medību sezonas laikā. Kopā uzskaitītas 1697 nošautas meža pīles, kas veido 21,4% (dažādos gados 13,3–25,6%) no kopējā nomedīto ūdensputnu skaita¹⁸⁰. Rudens

ceļošanas laikā pulcēšanās lielākos baros novērota arī citur, piemēram, Slokas ezerā — 1993. gada rudenī vienā reizē pat vairāk nekā 400 putnu (AL).

Pēc A. Stīpnieces apkopotajiem datiem, teritorijā ziemo galvenokārt jūras piekrastē, kur ziemojošo putnu skaits svārstās no dažiem līdz vairāk nekā

Kaņierī pēdējos gados pavisam ir uzbūvētas vairākas šādas mākslīgās ligzdvietas, un, piemēram, 2005. gadā no deviņām pieejamām četrās meža pīles sekmīgi ligzdoja (*JVī*). Attēlā: *J. Ezerlīcis* (no kreisās) un *E. Ozols*, gatavojot pīļu būri Kaņierī. Foto: *J. Vīksne*, 1999. gada martā

simts putniem (133. posmā Raga-
ciems–Kauguri 18.01.1994.; *JKa*). Mai-
gākās ziemās nelielā skaitā ziemo arī

iekšzemē — Valguma ezerā, Kaņierī,
Slocenē pie Jāņkroga dzirnavām un
Starpiņupē.

Mallard. Common breeder showing a possible slight increase in numbers during recent decades. In 1999 thought to be 400–500 nesting pairs however the number of nesting pairs on Ķemeru bog

decreased from 40–50 in 1970s to 10–20. Winters mostly offshore but in milder winters also inland. On migration large flocks are seen but proper data on trends lacking.

Caurceļo, agrāk
ligzdojis

Garkaklis

Anas acuta

19. gs. beigās garkaklis bijis samērā parasts ligzdotājs (visos Rīgas apkārtnes ezeros)¹²⁸. Pēc ezera ūdens līmeņa pazemināšanas to skaits ezerā acīmredzot samazinājies, jo 1926.–1932. gadā garkaklis bijis rets ligzdotājs uz ezera ZA gala salām. *A. Grosse* gan atzīmē, ka viņa pētījumu laikā ezerā ligzdojošo garkakļu daudzums stipri palielinājies,

jādomā, pateicoties piemērotu ligzdošanas vietu skaita pieaugumam veģetācijas atjaunošanās dēļ, un 1936.–1939. gadā garkaklis ligzdojis jau arī Kaņiera R un DR krastos⁶⁷, tomēr par konkrētu ligzdojošo pāru skaitu šajā laikā ziņu nav. 1945.–1961. gadā garkaklis bijis rets ligzdotājs ezera grīšļainajās salīnās — šajā periodā atrasta tikai viena ligzda uz

Vārsalas un vērtēts, ka visā ezerā (ik gadu) ligzdojuši ne vairāk kā pieci pāri garkakļu¹⁷³. Skaits šajā laikā, iespējams, bijis nedaudz lielāks, jo, piemēram, 11.05.1947. apmeklējot ezeru, K. *Gri-gulis* tur novērojis 11 pārus un atradis vienu ligzdu⁶³. Pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā te atzīmēta vairs tikai atsevišķu pāru neregulāra ligzdošana periodā starp 1966. un 1976. gadu, bet jau 1986.–1990. gadā šis sugas ligzdošana ezerā vairs nav konstatēta¹⁷⁶.

Ārpus Kaņiera 60.–70. gados ligzdošanas sezonas laikā reģistrēts Ķemeru tīrelī, kur 14.05.1961. izcelts viens tēviņš (*JVī*), bet 13.05.1973. garkakļi te novēroti pat trijās vietās (*AMe*)¹¹¹ un Aklajā ezerā (trīs putni 21.07.1973.; *JL*). Pēdējais zināmais šis sugas varbūtējais ligzdošanas gadījums ir Slokas purva karjeros, kur 04.06.1980. *I. Ozoliņš* kajaku kolonijā novērojis garkakļu pāri un atradis nepazīstamu ligzdu, pieļaujot, ka tā varētu būt piederējusi šai sugai. Jāatzīmē, ka šis novērojums ir viens no četriem zināmajiem varbūtējiem vai drošiem garkakļu ligzdošanas gadījumiem Latvijā 1980.–1984. gadā¹¹⁸. Pēdējie autoriem zināmie gadījumi, kad garkaklis teritorijā sastaps ligzdošanas sezonas laikā, ir 28.07.2005., kad virs Riekstu pussalas *V. Vintulis* novēroja vienu pārlidojošu garkakli, un 31.05.2006., kad ezerā redzēts viens pāris (*RM, DB*). Ligzdojošo garkakļu skaita samazināšanās, vismaz kopš 80. gadiem, domājams, nav saistīta ar kādām nelabvēlīgām norisēm ligzdošanas biotopā šeit, jo tas pats novērots arī apkārtējās teritorijās — Igaunijā un Somijā⁷⁰, bet atspoguļo garkakļa ligzdošanas areāla “atkāpšanos” uz ziemeļiem.

Samazinājies ir arī caurceļojošo gar-

kakļu skaits. 20.–30. gadu pavasaros Kaņierī garkakļi baros pa 50–60 putniem uzturējušies pie Riekstu salas⁶⁷. Caurceļojoši putni jūras piekrastē reģistrēti arī 50. gadu beigās, kad te veica migrējošo putnu uzskaites^{105, 160}, taču, šķiet, jau mazākā skaitā nekā 30. gados, jo mēneša laikā (28.03.–30.04.1957.) kopā uzskaitīti tikai 115 putni¹⁶⁰, bet labākajās novērojumu dienās 20 garkakļi (07.04.1957.) redzēti stacionāro novērojumu punktā un 26 — maršrutā (25.04.1957.). 80. gadu literatūrā atrodams vienīgi vispārīgas norādes uz to, ka garkaklis joprojām ir parasta caurceļojoša suga, bet caurceļojošo putnu skaits turpina samazināties¹⁷⁷. Konkrētas informācijas par novēroto baru lielumu šajā periodā ir maz — 23.09.2000. pie Ragaciema 15 putnu baru novērojuši *R. Matrozis* un *A. Kuročkins*. 1993.–2000. gadā garkakļi ir tikai 2,5% (dažādos gados 0,7–4,6%) no Kaņierī nomedīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰. 21. gs. sākumā

Garkakļu skaits teritorijā ir samazinājies gan ceļošanas, gan ligzdošanas laikā. Kā ligzdotājs tas vairs nav sastopams, arī caurceļojošo putnu ir kļuvis krietni mazāk, pēdējos gadu desmitos lieli garkakļu bari vairs nav novēroti, visbiežāk redzēti tikai atsevišķi garkakļu pāri vai nelielas grupas kopā ar citām pilēm. Attēlā garkakļa ♂ Kaņieri.
Foto: J. Kuze, 10.04.2006.

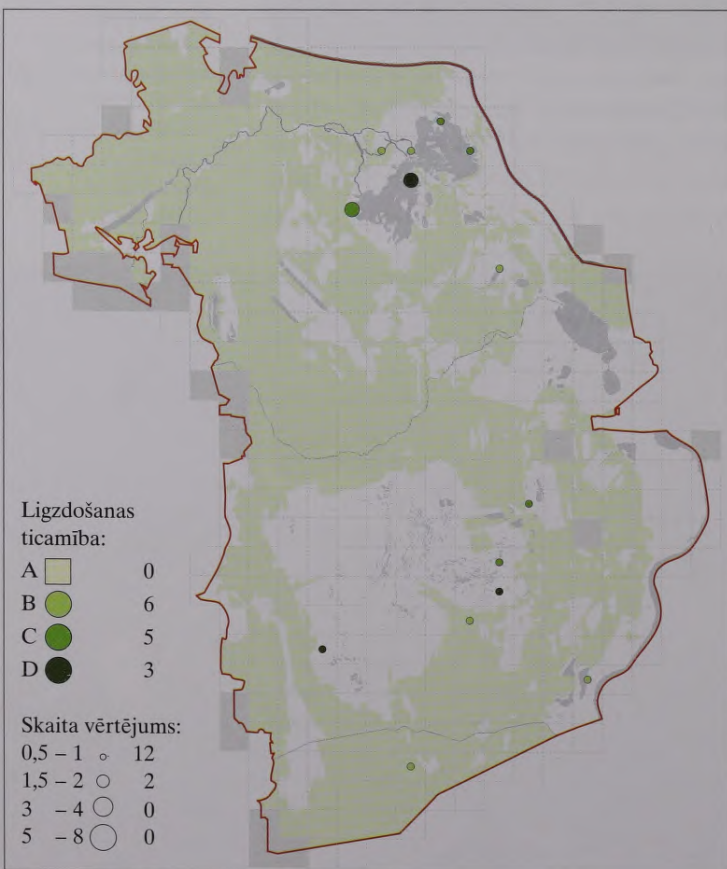
Kaņierī pavasara ceļošanas laikā novēroti vairs tikai daži putni vai nelielas grupas (EO). Līdzīgā skaitā garkakļus sastop arī piemērotās vietās iekšzemē — 14.04.2003. Melnragu rīkles uzpludinājumā novērots pāris (VV), divi pāri redzēti peļķē pļavā pie Melnragu fermas 09.04.2005. (VV, JKu), pēc tam 12.04.2005. trīs pāri turpat (VV, IBr).

Ligzdo, caurceļo

Priekšķe

Anas querquedula

20. gs. 20.–30. gados priekšķe ligzdojusi Kaņiera ezera ZA galā un pļavās pie Dūņiera. A. Grosse atzīmē, ka šajā laikā ligzdojošo priekšķu skaits nav mainījies⁶⁷, taču

Northern Pintail. Formerly nesting. Numbers decreasing until 1980 when possibly recorded for the last time. Formerly common as a passage migrant. In 1930s flocks of 50–60 were regularly observed at Kaņieris. Migrant numbers have decreased. In the last decade only single pairs or small groups observed.

nesniedz nekādu konkrētu skaita vērtējumu. 1945.–1961. gadā priekšķe bijusi ļoti parasta perētāja Kaņiera grīšļainajās salīņās, kopā te ligzdojuši 60–80 pāru¹⁷³. E. Tauriņam apmeklējot ezeru 11.06.1961., priekšķe novērtēta kā dominējošā pīļu suga, ezerā bijis “daudz ligzdu ar aizperētām olām, daļa izvestas, daļā papildējumi”¹⁵⁷. Pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas 1965. gadā, sākumā bijušo pļavu appludināšanas un vēlāk zālaino salu un atlikušo ezera piekrastes pļavu aizaugšanas dēļ, Kaņiera apkārtnē ligzdojošo priekšķu skaits sāk samazināties. Laika periodā no 1966. līdz 1976. gadam skaits sarūk no 40 līdz mazāk nekā 20 ligzdojošiem pāriem. 1986.–1990. gadā pie Kaņiera ligzdo nu jau mazāk par 10 pāriem¹⁷⁶, un tāds pats skaits te saglabājies līdz pat 1999. gadam¹⁸⁴. Kaņierī nelielā skaitā sastopami arī spalvmetēji tēviņi (JVī).

Laikā, kas sakrīt ar priekšķu skaita samazināšanos Kaņiera apkārtnē, tā pirmo reizi Latvijā konstatēta ligzdojam augstajos purvos — 10.05.1974. Ķemeru tīrelī novērots viens pāris un atrasta ligzda, vēlreiz viens pāris te novērots 1978. gadā¹¹¹. 1990.–2000. gadā priekšķes Ķemeru tīrelī jau novērotas daudz biežāk. Pa vienam putnam te novērots 13.05.1989. un

15.05.1992. (*JKa*), bet pāris — Gārgaļu ezerā 24./26.05.1996. (*VR, VĀ*) un 19.05.2001. ezeriņā tīreļa DA stūrī (*JKu*). 1999. gadā, kad purvs apsekots ļoti rūpīgi, tā A malā novērots pāris (08.05.; *AKa, APe*) un divās vietās novērotas mātītes ar mazuliem — tīreļa A malā (27.06.; *MS*) un DR stūrī (19.06.; *EO*). Iespējams, ka priekšku pārceļšanās uz purviem saistīta ar tās agrākā galvenā ligzdošanas biotopa — palieņu pļavu — izžušanu, līdzīgi, kā tas savā laikā noticis ar purva tilbīti. 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 10–15 pāri priekšku.

1999. gadā ārpus Kaņiera un Ķemeru tīreļa daži putni vai pāri novēroti arī Draņiņu–Dunduru karjerā (26.07.; *VI*), Putnezera (05.06.; *MS*), bebrainē Sumragu

pussalā (20.06.; *EO*), kūdras karjeros Labajā purvā (24.05.; *VI*) un Kalnciema dolomīta karjeros (15.05.; *ED*). Ligzdošanas sezonas laikā divi pāri novēroti arī noplūdušā laukā Melnragu rīklē (23.04.2003.; *VI*) un viens pāris — Kauguru kanālā pie tilta Dunduru pļavās 24.04.2004. (*MS*). Jāatzīmē gan, ka abos pēdējos gadījumos novērotie putni varētu būt arī caurceļotāji.

20. gs. 50. gados veiktajos migrāciju pētījumos priekške bijusi bieža caurceļotāja Jaunķemeru un Lapmežciema jūrmalā. 1957. gada pavasarī laikā no 28.03. līdz 30.04. kopā uzskaitītas 653 ceļojošas priekškes, to skaitā vienas dienas laikā — 17.04. — 180. Rudens ceļošanas laikā atzīmēta daudz mazākā

Daudz retāka, salīdzinot ar 20. gadsimta vidu, ir kļuvusi arī priekške, tikai šīs sugas skaita kritumā, visticamāk, vainojams ir ligzdošanai piemērotu dzīvotņu — upju un ezeru piekrastu pļavu platību — samazināšanās kopā ar ievērojamu plēsēju (galvenokārt Amerikas ūdeles) skaita pieaugumu. Attēlā priekškes ♂ Kaņieri.

Foto: J. Kuze,
05.04.2005.

skaitā, 15.09.1956.–15.10.1956. uzskaitīti tikai seši putni¹⁶⁰. Kopš tā laika caurceļojošo putnu skaits ievērojami samazinājies. Tikai vienu reizi redzēts lielāks caurceļojošu priekšku bars — 40 putni 27.04.1996. diķišos pie Vecslocenes ietekas Slokas ezerā (RM, MKa). 21. gs. pirmajos gados ceļošanas laikā priekške Kaņierī sastopama vairs tikai nelielos bariņos vai pa vienai. Tā, piemēram, 29.03.2002. starp 378 Kaņierī uzskaitītām dažādu sugu pīlēm un gaurām priekšku nebija vispār (MS, JKu). 1993.–2000. gadā regulāri nonākusi mednieku gūvumā: kopā tolaik

uzskaitītas 184 priekškes, kas ir 2,3% no nomedīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰.

Garganey. Nesting mostly at Kaņieris, where numbers decreased from 60–80 pairs in 1960s to some 10 pairs in 1999. Since 1974 irregular breeder also in bogs. Numbers of passage migrants decreased sharply since 1950s (in spring of 1957 from 28.03. to 30.04. 675 birds were counted, but recently there are sightings of single birds or small groups only).

Ligzdo, caurceļo

Platknābis

Anas clypeata

Atsevišķu platknābja pāru ligzdošana Kaņiera ezerā atzīmēta jau 19. gs. beigās¹²⁸. Lai gan 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* kā platknābja ligzdošanas vietas Kaņiera ap-

Platknābis, kura ♂ (attēlā) ir viena no košāk krāsotajām peldpīlēm, teritorijā nekad nav bijis sastopams lielā skaitā. Iespējams, tādēļ autoru rīcībā nav arī pārliecinošas informācijas par jebkādam šīs sugas skaita izmaiņām.
Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 09.04.2006.

kārtņē min tikai Slocenes vecupes⁶⁷, pēc ūdens līmeņa pazemināšanas 20. gs. sākumā šo pīļu skaits ezerā acīmredzot pieaudzis, jo 1945.–1961. gadā platknābis bijis parasts perētājs ezera grīšļainajās salīnās un piekrastes pļavās, kur kopā ligzdojuši 50–60 pāri¹⁷³. Līdz ar ūdens līmeņa paaugstināšanu Kaņierī 1965. gadā un iepriekšējo ligzdošanas vietu — pļavu —, kā arī, iespējams, barošanās vietu izzušanu sākas ezerā ligzdojošo platknābju skaita samazināšanās — 1966. gadā te ligzdojuši 40 pāri, desmit gadus vēlāk — mazāk nekā 20 pāri, 1986.–1990. gadā — 10 pāri¹⁷⁶, bet 1999. gadā ezerā ligzdošana droši nav konstatēta¹⁴⁶, kaut gan, pēc BIOL pētnieku vērtējuma, te ligzdoja pieci pāri¹⁸⁴. Nelielā skaitā Kaņierī novēroti arī spalvmetēji ♂♂ (JVī), iespējams, par to liecina novērojumi 1999. gada jūnijā — piemēram, 01.06. te novēroti 13 platknābji (JL), 14.06. — 11 ♂♂ (JVī, MJ), bet 22.06. — aptuveni 40 platknābji (JL).

Ārpus Kaņiera ligzdošana konstatēta arī Slokas purva karjeros, kur 05.06.1981. at-

rasta ligzda ar olām (*JVé*). Vairākkārt reģistrēti arī Raganu purvā — 02.05.1983. divi pāri novēroti Putnezērā pie saliņas, kur, iespējams, ligzdoja (*JKa*), tā paša gada 7. jūnijā turpat novēroti trīs tēviņi (*JMa*). 1986. gada jūnijā, domājams, turpat, ar nedēļas intervālu novērots pāris un viena ♀ (*VŠ*). 1999. gadā ārpus Kaņiera nav novērots¹⁴⁶.

Ziņu par caurceļojošo putnu skaitu un tā izmaiņām laika gaitā ir ļoti maz. 20.–30. gados Kaņierī kopā ar garkakļiem uzturējušies 4–10 putnus lieli platknābju bariņi⁶⁷. Veicot caurceļojošo putnu uzskaites, nelielā skaitā reģistrēti Jaunķemeru jūrmalā — četri putni 29.04.1958.¹⁶⁰ Arī 21. gs. sākumā Kaņierī pavasara ceļošanas laikā novēroti tikai atsevišķi putni vai nelielas grupas, piemēram, 20 platknābju grupa pie Ragaciema 15.04.2000.

Lielgalvis

Netta rufina

Reģistrēts tikai 2002. gada rudenī Kaņierī. Te pīļu medību laikā 24.08. nošauti

Lielgalvja ligzdošana teritorijā konstatēta tikai *post factum* — pārbaudot mednieku guvumu 2002. gada medību sezonā un starp nomedītajām pīlēm konstatējot vispirms trīs vēl lidot nespējīgus un vēlāk vēl vienu lielgalvja jauno putnu. Visticamāk, visi četri putni ir bijuši no viena perējuma. Foto: J. Vīksne, 24.08.2002.

(*EO*). Rudens caurceļošanas laikā platknābis acīmredzot joprojām ir salīdzinoši bieži sastopams, jo 1993.–2000. gadā tas Kaņierī regulāri nonācis mednieku guvumā: reģistrēti 596 nošauti putni, kas ir 7,5% (dažādos gados 5,3–14,8%) no nomedīto ūdensputnu kopskaita, platknābis bijis ceturrtā biežāk nošautā pīļu suga pēc meža pīles, baltvēdera un cekulpīles¹⁸⁰.

Northern Shoveler. Nesting mostly at Kaņieris. Maximum numbers in early 1960s when thought to be 50–60 pairs, later decreasing to low tens in late 1980s. In 1999 nesting was not confirmed. Single cases recorded outside Kaņieris. On migration in small numbers, data on trends lacking.

Viens ligzdošanas gadījums

trīs (mednieku guvumu pārbaudot, noteikuši J. Vīksne un V. Šalavejus), bet 21.09. — viens jaunais putns (*VŠ*)⁴⁹. Pēc J. Vīksnes vērtējuma, visi trīs 24. augustā nomedītie putni, spriežot pēc līdspalvu stāvokļa, bijuši vienāda vecuma un medību atklāšanas dienā noteikti nav bijuši lidot spējīgi. Viens no tiem vēlāk nodots Latvijas Dabas muzejam, un, novērtējot putna vecumu pēc tā apspalvojuma stāvokļa, arī V. Roze atzina, ka putns nošaušanas brīdī bija tik tikko ieguvis līdspēju. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka 2002. gadā vismaz viens lielgalvju pāris Kaņierī ir ligzdojis.

Red-crested Pochard. One nesting record in 2002, when four not fully fledged juveniles, possibly one brood, were shot during the autumn hunting season.

Ligzdo, caurceļo,
reti ziemo

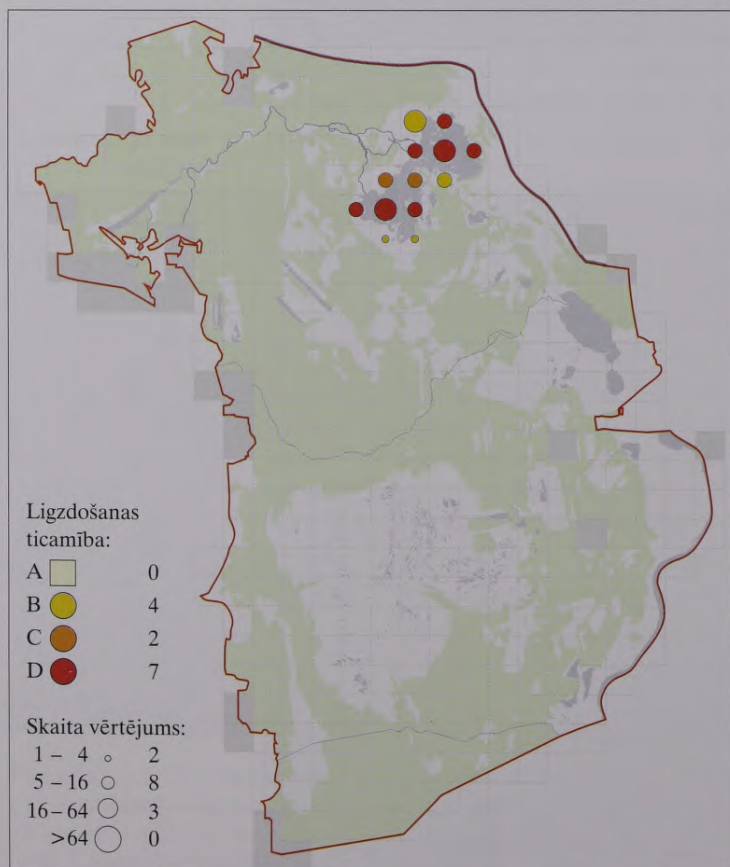
Brūnkaklis

Aythya ferina

Kā brūnkakļa ligzdošanas vieta Kaņiera ezers minēts jau 19. gs. beigās¹²⁸. 1926.–1929. gadā brūnkakļi ligzdojuši ezera ZA galā, bet kopš 1935. gada tie šeit vairs nav ligzdojuši. Pats *A. Grosse* šo brūnkakļu izzušanu nevar izskaidrot, jo uzsver, ka to ligzdošanas vietas — mazās saliņas ezera ZA galā — ir saglabājušās neizmainītas⁶⁷. Ir zināms, ka 1943. gadā brūnkaklis iespējams ligzdojis kūdras bedrēs DR no Aklā ezera, kur 12.06. *A. Neboiss* gredzenojis vienu jauno putnu⁸⁶. 1945.–1961. gadā neliels skaits brūnkakļu atkal ligzdojis Kaņiera ezerā, grīšļainajās saliņās un virs-

ūdēns augājā, kopā ap 10 pāriem¹⁷³. Pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā ligzdojošo pāru skaits ievērojami pieaudzis. 1976. gadā ezerā ligzdojuši līdz 100 pāriem brūnkakļu, un šāds pats skaits saglabājies arī 80. gadu otrajā pusē¹⁷⁷; ezera vienlaidu veģetācijai fragmentējoties un tādējādi veidojot šīs sugas ligzdošanai ideālu dzīvotni, kur mazi sausi augāja ceri mijas ar ūdens klajumiem starp tiem, skaits acimredzot turpinājās pieaugt, jo 1999. gadā Kaņierī ligzdoja jau 150 pāri¹⁸⁴. Atsevišķos gados Kaņierī novērota arī spalvmetēju tēviņu pulcēšanās¹⁷⁶. Ārpus Kaņiera brūnkakļa ligzdošana konstatēta arī Aklajā ezerā, kur 21.07.1973. (*JL*) un 07.06.1987. (*VS*) atrastas ligzdas ar olām, kā arī Slokas ezerā, kur 21.07.1973. redzēti izvesti mazuļi (*JL*). 1999. gadā ārpus Kaņiera nav novērots¹⁴⁶.

Laika gaitā mainījies arī caurceļojošo putnu skaits. *A. Grosse* raksta, ka 1926.–1929. gadā bari ar 150–200 brūnkakļiem nav bijis retums, taču 30. gadu otrajā pusē līdz ar ligzdotāju izzušanu no Kaņiera caurceļotāju skaits samazinājās. 30. gadu beigās agrāko lielo baru vietā “bariņos nav pat pāris duči”⁶⁷. Arī 50. gadu otrajā pusē caurceļo ne īpaši lielā skaitā — Jaunķemeru jūrmalā veikto uzskaišu laikā 15.09.–15.10.1956. visā periodā reģistrēti tikai desmit brūnkakļi, bet 28.03.–30.04.1957. — 179¹⁶⁰. Kopš 90. gadu sākuma, kad teritorijai pievērsta pastiprināta uzmanība, caurceļošanas laikā (īpaši pavasaros) novērots Kaņierī un Slokas ezerā, lielāko baru putnu skaits svārstās robežās no dažiem desmitiem līdz dažiem simtiem, lielākā skaitā reģistrēts 29.03.2003., kad Kaņierī saskaitīti 305

putni (MS, JĶu). 1993.–2000. gadā Kaņierī regulāri nonācis mednieku guvumā; uzskaitīti 570 nošauti brūnkakļi, kas ir 7,2% (dažādos gados 2,2–14,4%) no nomedīto ūdensputnu kopskaita¹⁸⁰.

Ziemā konstatēts tikai vienu reizi — 18.01.1987. četrus putnus Starpiņupē novērojis M. Bolēvics.

Common Pochard. Nesting mostly at Kaņieris. Numbers increased from 1965 after restoration of water level from some 10 pairs to about 150 pairs in 1999. Recorded also at Lakes Slokas and Aklais. In some years aggregations of moulting males recorded at Kaņieris. Numbers of passage migrants fluctuates with no clear trends recorded. One winter record.

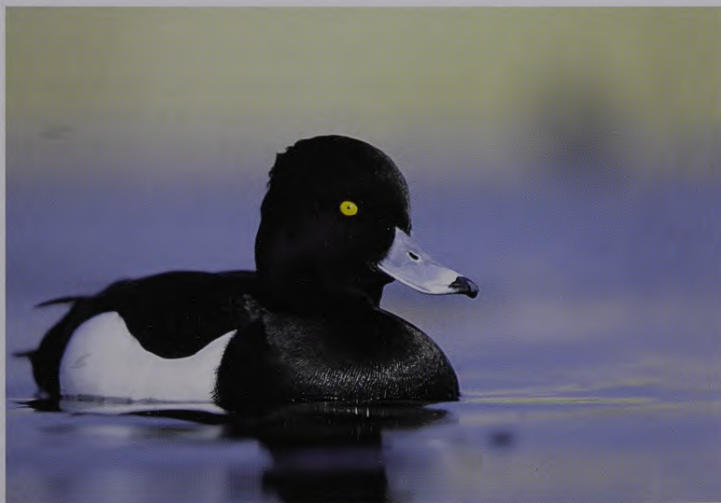
Brūnkaklis, kas tēviņa sarkano acu dēļ agrāk ir saukts arī par raudavu, pavasarī ir ļoti košs putns, kuru ir grūti nepamanīt. Attēlā riestojošs ♂. Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 05.04.2005.

Cekulpīle

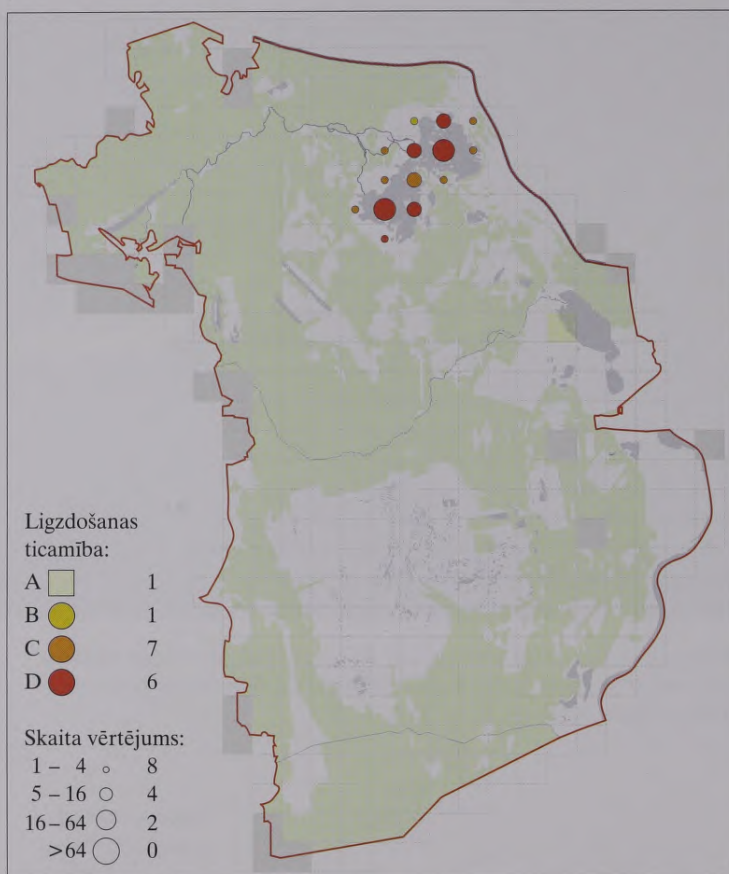
Aythya fuligula

19. gs. beigās cekulpīle nelielā skaitā ligzdojusi Kaņierī¹²⁸, tomēr konkrēts ligzdojošo pāru skaits nav minēts. 20. gs. sākumā pēc ezera ūdens līmeņa pazemināšanas tā acīmredzot ezerā ligzdojusi ļoti reti vai neregulāri, jo *A. Grosses* pētījumā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20.–30. gados cekulpīles ligzdošana ezerā vispār nav pieminēta, kaut gan suga novērota regulāri caurceļošanas laikā⁶⁷, bet V. Lamsters, rakstot par Latvijas medību faunu šajā pašā laikā, norāda, ka tā “šur tur, piemēram, Babītes un Kaņiera ezerā, sastopama kā perētāja”⁸³. Atsevišķu pāru neregulāra ligzdošana Kaņierī atkal atzīmēta 1945.–1961. gadā¹⁷³. Pēc Kaņiera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā ligzdojošo

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

Cekulpīle (attēlā ♂) kā ligzdotāja ir ļoti saistīta ar kaiju kolonijām, un šīs sugas dinamika lielā mērā “kopē” ezeros ligzdojošo kaiju — galvenokārt lielā ķīra — skaita izmaiņas. Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 05.04.2005.

pāru skaits pieaudzis. Laikā no 1966. līdz 1976. gadam ezerā ligzdojošo putnu skaits palielinājās no 30 līdz 150 pāriem. Tolaik cekulpīles ligzdoja uz salām un ceru puduros, kur bija lielo ķīru kolonijas. Salām aizaugot ar krūmiem un samazinoties lielo ķīru skaitam, sārka arī ezerā ligzdojošo cekulpīļu skaits (*JVī*), un 1986.–1990. gadā ezerā ligzdoja vairs tikai 50 pāru¹⁷⁶. Pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, tāds ligzdojošo pāru skaits saglabājies arī 90. gados, tomēr desmitgades beigās, iespējams, atkal palielinājies, jo 1999. gadā tiek vērtēts kā līdz 100 pārus liels¹⁸⁴. Ārpus Kaņiera cekulpīļu ligzdošana konstatēta arī Aklajā un Slokas ezerā (21.07.1973.;

JL), kur daži putni vai pāri redzēti arī turpmākajos gados. Kopš 1972. gada atsevišķi putni vai pāri novēroti arī Ķemeru tīrelī, kur, “domājams, ligzdo”¹¹¹, tomēr ligzdošana purvā līdz šim nav pierādīta. 1999. gadā cekulpīļu ligzdošana konstatēta tikai Kaņierī.

Kaņieris un jūras piekraste ir tradicionālas caurceļojošo putnu uzturēšanās vietas. 20.–30. gados abos ceļošanas laikos Kaņierī apmetušies lieli bari, kas rudenos te uzturējušies līdz pat ezera aizsalšanai⁶⁷. 1947.–1950. gadā cekulpīle bijusi trešā biežākā caurceļojošo pīļu suga (aiz gaigalas un kākauļa) Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². 50. gadu beigās veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs jūras piekrastē reģistrēta gan pavasara, gan rudens periodā^{105, 160}. Lielākā skaitā novērota 11.04.1957., kad reģistrēti 130 putni¹⁶⁰. Migrējoši putni jūras piekrastē novēroti arī 20. gs. beigās — piemēram, 27.04.1996. pie Jaunķemeriem reģistrēts 230 putnu bars (*RM, MKa*). Caurceļošanas laikā novērota arī Slokas ezerā, tā, piemēram, 01.05.1999. te uzskaitītas vairāk nekā 50 cekulpīles (*MS*). 21. gs. sākumā Kaņierī pavasara gāju sezonā caurceļojošas cekulpīles nav retums. Piemēram, 29.03.2002. ezerā redzēti vismaz 150 putni (*MS, JKu*), bet 24.04.2004. — vismaz 100 putni (*MS*).

Cekulpīle ir viena no parastākajām Kaņierī nodedīto pīļu sugām: 1993.–2000. gadā te uzskaitīti 620 nošauti putni, kas ir 7,8% no nodedīto ūdensputnu daudzuma. Lielākā skaitā tā reģistrēta 1995. gadā, kad nodedīti 197 putni¹⁸⁰.

Pēc *A. Stīpnieces* apkopotajām ziņām, ziemo neregulāri, parasti nelielā skaitā, izņemot divas siltas ziemas (1987./88. un 1988./89.), kad jūras piekrastē novēroti

vairāki simti putnu, tā, piemēram, 15.01.1988. I. Ozoliņš no Ragaciema līdz Kauguriem uzskaitījis 350 putnus.

Tufted Duck. Nesting mostly at Kaņieris. Numbers increased from 1965 after restoration of water levels from 30 pairs in 1966 to 150 pairs in 1976. Numbers then decreased because of over-tall vegetation on the lake islands to about 50 pairs in the 1990s. In 1999 again thought to be about 100 pairs. Recorded also at Lakes Slokas and Aklais. Common passage migrant, no trends recorded. Winters irregularly, in low numbers, except for 1987/88 and 1988/89 when recorded offshore in “hundreds” (e. g. 350 birds on 15.01.1988).

Pēc J. Vīksnes domām, ezerā ligzdojošo cekulpīļu skaita pieaugums 90. gadu beigās, visticamāk, skaidrojams ar cekulpīļu “ievākšanos” uz ligzdošanu izklaidus augošo ceru mozaikā, kur izklaidus ligzdo sudrakaijas. Attēlā ♀ ar pull. uz cera Kaņierī. Foto: E. Ozols, 1999. gada jūnijs

Ķerra

Aythya marila

Ķerra ĶNP teritorijā reģistrēta tikai Kaņierī, Slokas ezerā un jūras piekrastē. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē *A. Grosse* ķerru reģistrējis tikai vienu reizi — 13.06.1926., kad Kaņiera Z galā novērota viena ♀ un pieci ♂⁶⁷. 50. gadu otrajā pusē (1956. gada pavasarī–rudenī un 1957., 1958. gada pavasarī) Jaunķemeru jūrmalā veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs ķerras reģistrētas 11.10.1956. (11 putni) un 1957. gada pavasarī — kopā 112, lielākā skaitā 7. aprīlī (106 putni)⁶⁰.

Arī vēlāk ķerras gāju laikā novērotas gan pavasaros (no 1993. līdz 2001. gadam zināmi četri novērojumi, trīs aprīlī un viens maijā), gan rudenos (1993.–2003. pieci novērojumi oktobrī–novembrī). Tomēr trūcīgie konkrēto novērojumu dati neļauj spriest par sugas skaita izmaiņām.

Caurceļo, ziemo

Parasti redzēti tikai atsevišķi putni vai nelielas (līdz desmit putnu) grupiņas. Lielākā skaitā ķerras redzētas tikai trīs reizes. 10.04.1994. piekrastē starp Klapkalnciemu un Ragaciemu uzskaitīti 110 putni (*VS*), 27.04.1996. no Kauguriem līdz Jaunķemeriem reģistrēti 50 putni (*RM*, *MKa*) un 15.10.1994. starp Lapmežciemu un Ragaciemu — 40 putni (*AKu*).

Iekšzemē ķerra redzēta Slokas ezerā (19.04.2000. ezera A galā 13 putni; *VV*) un Kaņierī, kur 2003.–2004. gada rudenos zināmi četri novērojumi (3–20 putni, divreiz kopā ar cekulpīlēm; *JĶu*, *VI*). Jāpiezīmē gan, ka 1993.–2000. gadā Kaņierī ķerras regulāri nonākušas mednieku guvumā (kopā 47 putni). Lielākā skaitā tās nošautas 1996. (10 putni) un 1999. gadā (15 putni)⁶⁰. Tas, ka ezerā ķerras regulāri tiek

nošautas medībās, bet ir zināms tik maz novērojumu, visdrīzāk liecina par to, ka caurceļojošās ķerras paliek nepamanītas starp citām pīlēm, galvenokārt ce-kulpīlēm.

Atsevišķi putni sastapti arī ziemā: 27.01.1991. un 18.01.1992. pa vienai ♀ novērots jūrmalā starp Ragāciemu un

Kauguriem (*JKa*), savukārt 31.01.2006. pie Ragāciema bākas redzētas divas ♀♀ (*JKu, VV*).

Greater Scaup. Passage migrant both in spring and autumn, mostly observed offshore. Three winter records.

Caurceļo, ziemo,
reti vasaro

Kākaulis

Clangula hyemalis

Kākaulis ir jūras piekrastē un mazākā mērā arī tai tuvākajos ezeros bieži sastopama caurceļojoša suga, taču autoriem pieejamā informācija neļauj izdarīt secinājumus par sugas skaita izmaiņām ilgākā laika posmā. 20. gs. 20.–30. gados mazos bariņos bijis novērojams Kaņierī laikā, kad licī bijusi stipra vētra⁶⁷. 1947.–1950. gadā atzīmēta kā otra biežākā caurceļojošā pīļu suga (aiz gailgalas), kas sastopama gandrīz tikai jūras piekrastē sākot no jūlija vidus līdz novembra beigām²⁰². 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru–Lapmežciema piekrastē veikto caurceļojošo putnu novērojumu laikā kākauļi reģistrēti visos uzskaites periodos^{105, 160}, lielākā skaitā (839 putni) atzīmēti 28.03.–30.04.1957.¹⁶⁰. Caurceļošanas laikā jūras piekrastē kākauļi regulāri novēroti arī 90. gadu pirmajā pusē, kad jūras putnu uzskaites veica *A. Kuročkins*. Šajā periodā atsevišķos gadījumos novēroti ļoti lielā skaitā — 23.04.1993. pie Jaunķemeriem jūrā novērots liels izklaidu bars, kas novērtēts kā vismaz “pāris tūkstošus” putnu liels (*MS*), taču iekšzemes ezeros, tāpat kā iepriekš, sastapti tikai atsevišķi putni — 26.10.1993. pa vienam putnam novērots Aklajā ezerā un Slokas ezera D galā (*MS*), 28.03.1994. trīs kākauļi no-

vēroti pie Kaņiera ezera laivu bāzes (*EO*), un laikā no 1993. līdz 2000. gadam trīs putni nošauti pīļu medību laikā¹⁸⁰.

Ziemo regulāri, ziemojošo putnu skaits atkarīgs no ziemas barguma, tomēr maigās ziemās, kad viss līcis ir vaļā, putni var uzturēties tālāk no krasta, kur tie nav viegli saskaitāmi. Piemēram, ļoti siltajā 2005. gada janvārī ĶNP piekrastē uzskaitīti tikai 230 kākauļi (*A. Stīpnieces* apkopotie dati). Lielākā skaitā novērots 26.02.1992., kad Kauguru–Lapmežciema jūrmalā uzskaitīti 500 putni (*RM*).

Novērots arī vēlu pavasara sezonā iekšzemē, 24.05.1992. viens putns redzēts Melnezerā (*VS*), savukārt 2002. gadā laikā no 27. līdz 29. maijam kākauļa mātīte atkārtoti novērota ezeriņā Ķemeru tīreļa Z galā⁸¹.

Long-tailed Duck. Common passage migrant and wintering species, mostly observed offshore where flocks up to “several thousands” recorded. No data on trends. One observation of a female on a bog lake at Ķemeru bog from 27.05.–29.05.2002.

Lielā pūkpīle

Somateria mollissima

Lielā pūkpīle teritorijā konstatēta tikai divas reizes — 10.01.1988. ziemojošo putnu uzskaites laikā divas mātītes jauktā barā kopā ar kākauļiem redzētas jūras piekrastē pie Klapkalnciema⁸⁰, savukārt 20.03.1993. Ragaciema jūrmalā redzēti pieci ♂♂ un trīs ♀♀ lidojam Z virzienā (VS).

Reta iecelotāja

Common Eider. Two records known. Two females observed on 10.01.1988 at the seacoast near Klapkalnciems and five birds flying northwards sighted on 20.03.1993 near Ragaciems.

Melnā pīle

Melanitta nigra

Melnā pīle reģistrēta gandrīz tikai jūras piekrastē, kur ir neregulāra, bet laiku pa laikam lielā skaitā sastopama caurceļotāja. *A. Grosses* pārskatā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados šī suga nav pieminēta⁶⁷, domājams tādēļ, ka autors nav pievērsis īpašu uzmanību jūrai.

Lai gan nav pamata uzskatīt, ka caurceļojošas melnās pīles piekrastē nebūtu bijušas sastopamas arī agrāk, pirmo reizi tā reģistrēta tikai 50. gadu otrajā pusē, kad Jaunķemeru piekrastē veiktas caurceļojošo putnu uzskaites — 1956. gada rudenī mēneša laikā te reģistrētas 28 melnās pīles, bet 1957. gada pavasarī — 11¹⁶⁰.

A. Kuročkina veiktās jūras putnu uzskaites 90. gadu pirmajā pusē liecina, ka melnās pīles lielākā skaitā ir sastopamas ziemas beigās un pavasara sākumā; tā 13.02.1992. no Klapkalnciema līdz Kauguriem reģistrēti četri bari ar attiecīgi 60, 130, 70 un 140 putniem, bet 18.04.1993. 200 melno pīļu bars un vēl astoņi putni. Citās sezonās novērotas tikai nelielas grupas vai atsevišķi putni — 19.11.1994. divas grupas pa trim putniem, 17.12.1991. viens, bet 11.12.1993. — pieci

Caurceļo, ziemo

putni. Melnās pīles piekrastē rudens sezonā reģistrējies arī *R. Matrozis* — 26.10.2002. starp Klapkalnciemu un Ragaciemu viņš uzskaitījis piecus putnus. Kā liecina *A. Stīpnieces* apkopotie dati par laika periodu no 1991. līdz 2001. gadam, melnās pīles nelielā skaitā novērotas arī janvārī — no viena līdz pāris desmitiem putnu; lielākā skaitā tās sastaptas 18.01.1994., kad *J. Kazubiernis* no Ragaciema līdz Kauguriem saskaitījis 22 melnās pīles.

Vienu reizi reģistrēta arī iekšzemē — 2000. gada 17. jūnijā viens ♂ novērots Slokas ezerā (IV).

Common Scoter. Common passage migrant and wintering species, most frequent from late winter–early spring. No data on trends. One record inland on Lake Slokas where a single male was observed on 17.06.2000.

Caurceļo, ziemo,
reti vasaro

Tumšā pīle

Melanitta fusca

Tumšā pīle, līdzīgi kā melnā pīle, jūras piekrastē ir sastopama galvenokārt ceļošanas laikā, retāk arī ziemā. Tā 20. gs. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto uzskaišu laikā caurceļojošas tumšās pīles novērotas 1956. gada rudenī (15.09.–15.10.), kad kopā uzskaitīti 146 putni, lielākā skaitā tās reģistrētas 17.09., kad redzēti 55 putni, savukārt 1957. gada pavasarī (28.03.–30.04.) uzskaitītas 43 tumšās pīles¹⁶⁰.

90. gadu pirmajā pusē, veicot jūras putnu uzskaites, virkni novērojumu piekrastē reģistrējis A. Kuročkins — divus novembrī (viens un desmit putni), pa vienam decembrī (trīs putni) un janvārī (seši putni), trīs februārī (astoņi, seši un desmit putni), kā arī vienu putnu aprīlī. Ceļošanas laikā tumšās pīles neregulāri novēro arī vēlāk, piemēram, nelielu tumšo pīļu bariņu (četrus ♂♂ un vienu ♀) 04.10.2001. jūrā pie Klapkalnciema redzējis V. Vintulis, savukārt 01.05.2001. no Klapkalnciema līdz Ragaciemam uzskai-

tīti pat 114 putni (lielākajā barā — 75; RM). Tomēr kopumā autoru rīcībā esošā informācija neļauj spriest par to, vai caurceļojošo un ziemojošo tumšo pīļu skaits laika gaitā ir mainījies.

Iekšzemes ūdenstilpēs tumšās pīles līdz šim reģistrētas tikai četras reizes. 05.04.1928. viens pāris novērots Kaņierī, ezera Z galā⁶⁷, 08.10.1934. viens ♂ nošauts Slokas ezerā (atrodas LDM kolekcijā). Sākot ar 05.03.2000. viena tumšā pīle redzēta Kaņierī pie Niedru salas (EO). Interesants ir ceturtais tumšo pīļu novērojums: 23.07.1994. A. Liepa ezeriņā Ķemeru tīreļa DR stūrī novēroja tēviņu, mātīti un vēl divus citus putnus, kas, pēc novērotāja domām, “varētu būt bijuši jaunie putni”.

Velvet Scoter. Common passage migrant and wintering species. No data on trends. Three records inland — twice on Lake Kaņieris and once on a lake at Ķemeru bog.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Gaigala

Bucephala clangula

Senākās ziņas par gaigalas ligzdošanu Kaņiera ezera apkārtnē attiecināmas uz 1937. gadu, kad pie Riekstu salas novērota ♀ ar pull.⁶⁷ 1945.–1961. gadā ligzdošana Kaņierī nav konstatēta¹⁷³, bet sākot ar 80. gadiem ligzdošanas sezonas laikā gaigala ir novērota gandrīz visos purvos un ezeros, lai gan konkrētas ligzdošanas vietas (dobumi, kuros gaigala ligzdojusi) ir atrastas reti. Ķemeru tīrelī pirmais pierādītais ligzdošanas gadījums reģistrēts 06.06.1986., kad Gārgaļu ezerā izvestus

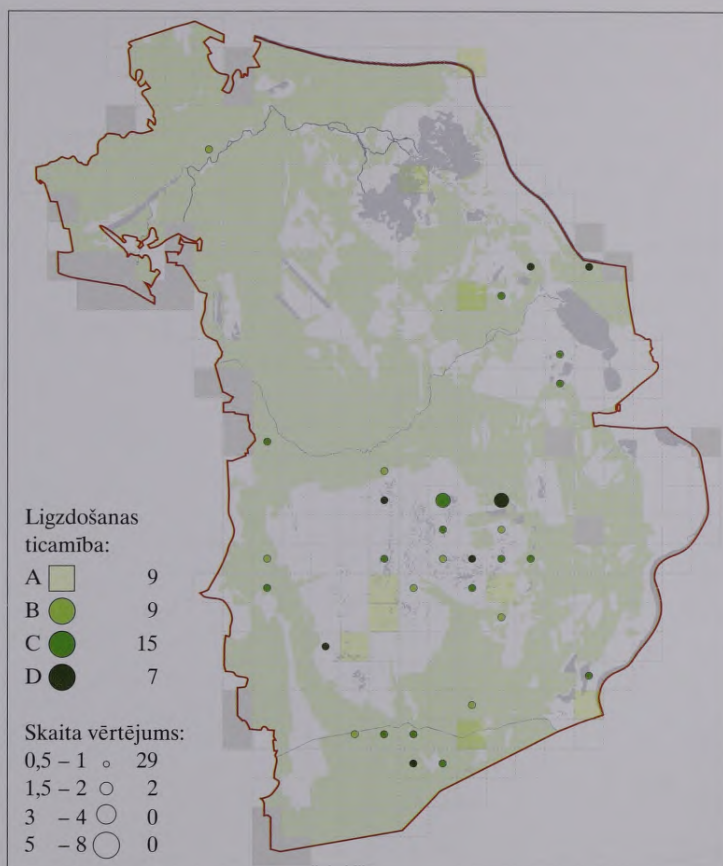
mazuļus (domājams, no ezera apkārtnē izliktajiem būriem) novērojis J. Kazubiernis.

Visticamāk, gaigalu parādīšanās teritorijā saistīta ar to skaita pieaugumu Latvijā 20. gs. otrajā pusē. H. Loudons par gaigalu raksta, ka 20. gs. sākumā tā reti ligzdo tikai Vidzemē, bet Kurzemē neligzdo vispār¹⁰⁰, F. Štolls, kas tolaik daudzkārt apmeklēja arī Kaņiera ezeru, kā vienīgo viņam zināmo gaigalas ligzdošanas vietu min Lubāna apkārtnes Aiviekstes un Liedes palieņu mežus¹³⁵. Arī N. Tranzē apstiprina,

ka gaigala Latvijā ir ļoti reta ligzdotāja valsts A daļā, un kā vienīgās ligzdošanas vietas, kas viņam zināmas Latvijas rietumdaļā, viņš min tikai Usmas ezeru 1910. gadā, Juglas ezeru 1923. gadā un Ķīšezeru 1927./28. gadā, kur visos gaigalu ligzdošanu konstatējis *A. Grosse*, un Puzes ezeru, kur par tās ligzdošanu pirms Pirmā pasaules kara ziņojis barons *Zēfelds*¹⁶⁴. Vēl 30. gados gaigala Latvijā uzskatīta par “vēl retāku perētāju nekā cekulpīle”⁸³. Taču 1983. gadā publicētajā Latvijas putnu faunas vēstures pārskatā ne par gaigalu skaita pieaugumu Latvijā, ne par tās sastapšanu purvos nekas nav minēts. Te atzīmēts vien tas, ka gaigala ir reta ligzdotāja, kuras skaits “nepārsniedz 300 pārus un samazinās”¹⁷⁷. Vēlākā literatūrā kopējais Latvijā ligzdojošo gaigalu skaits jau ir vērtēts kā 300–600 pāru¹⁵², taču iespējams, ka tas ir vēl lielāks, jo, summējot skaita vērtējumu tikai dažās upēs — Pededzē 15–20¹⁵⁰, Gaujā 50–60¹⁵⁴ un tās pietekās GNP teritorijā — 30–40¹⁵³, kopā iznāk vairāk nekā 100 pāru.

Iespējams gan, ka gaigalu perējumu parādīšanās purvu ezeros ir saistīta arī ar plēsēju skaita pieaugumu Latvijā 20. gs. 90. gadu otrajā pusē (*MS*) un no tā izrietošo postījumu īpatsvara palielināšanos gan perēšanas laikā, gan pēc mazuļu izvešanas. Analizējot Gaujas baseina putnu faunas izmaiņas, kā varbūtējs nozīmīgs gaigalas ienaidnieks ir minēta cauna¹⁵³, taču, iespējams, vēl lielāks ir Amerikas ūdeles iespajds uz izvesto perējumu lielumu, un purvu ezeru priekšrocība ir tā, ka tajos ūdeles, vismaz pagaidām, nav konstatētas.

ĶNP teritorijā pēdējos gados ligzdo regulāri. 1999. gadā ĶNP ligzdoja 10–30 pāri, taču ticami, ka ligzdot mēģinājušo ♀♀ skaits ir lielāks. No septiņiem pierādītajiem ligzdošanas gadījumiem ligzdas

vieta atrasta tikai vienā gadījumā — 31.07. izvesta ligzda atrasta būrī Ķemeru tīreļa karjera Z malā (*JĶu*). Pārējos gadījumos novēroti izvesti mazuļi. Trīs perējumi reģistrēti Ķemeru tīrelī vai tā tiešā tuvumā (*EO, MS, VI*) un pa vienam Draviņu–Dunduru karjeros (*VI*), Melnezerā (*MS*) un uz Talsu šosejas pie Jaunķemeriem, šķērsojot ceļu virzienā uz Slokas ezeru (*AL*). Citos gados ligzdas melnās dzilnas kaltos dobumos ir atrastas šādās vietās: 23.–24.05.1994. ugunsnovērošanas tornī Ķemeru kapu teritorijā (*APe*), 25.04.2001. Vēršupes palienes mežā Ķemeru nomalē, 25.04.2001. Ķemeru tīreļa ZA malas kāpā degumā (*JĶu*), 09.05.2002. bebra applūdinātajā mežā pie Ventspils šosejas bijušās Jūrmalas

Latvijā ligzdojošo gaigalu skaita pieaugums 20. gs. gaitā ir slikti dokumentēts, iespējams tādēļ, ka tā visos laikos bijusi ļoti lielā skaitā sastopama caurceļojoša un ziemojoša suga. Tā kā rīstot mēdz arī caurceļojošie putni (attēlā), šādi novērojumi varēja maldinoši liecināt par gaigalu kā parastu ligzdotāju.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 05.04.2005.

pilsētas izgāztuves ceļa malā (VV), 13.05.2002. Krāču kalnos (JKu). Vienā gadījumā gaigalas ligzdojušas būrī — pie Gārgaļu ezera 20.05.2001. (JKu). Turklāt zināms, ka kopš 2001. gada ik vasaru pa vienam gaigalu perējumam uzturas Draviņu–Dunduru karjerā (VV). Pēc J. Vīksnes domām, pa kādam gaigalu pārim neregulāri ligzdo arī Kaņiera apkārtnē, par ko liecina sezonas atklāšanas medībās laiku pa laikam nomedītie gaigalu jaunie putni.

Kā caurceļotāja gaigala Latvijā vienmēr bijusi sastopama lielā skaitā^{100, 164}, un arī ĶNP teritorijā, gan jūras piekrastē, gan iekšzemes ūdeņos (ezeros, Lielupē), tā caurceļošanas laikā sastapta regulāri.

20. gs. 20.–30. gados caurceļojošas gaigalas Kaņierī lielos baros novērotas līdz pat ezera aizsalšanai⁶⁷. 1947.–1950. gadā un 50. gadu otrajā pusē veiktajos migrējošo putnu pētījumos gaigala atzīmēta kā biežākā caurceļojošā pīļu suga Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē, kas rudenos sastopama sākot ar septembra vidu, bet lielākā skaitā ceļo oktobrī–novembrī^{105, 160, 202}. 1993.–2000. gadā Kaņierī regulāri nošauta pīļu medībās; analizējot mednieku guvumu, uzskaitītas 465 gaigalas, kas ir 5,9% no nomedīto ūdensputnu kopskaita. Lielākā skaitā nomedīta 1996. gadā (124 putni; 18% no togad nomedīto ūdensputnu kopskaita)¹⁸⁰. Jūras piekrastē vasarā nelielās grupās (<10

putnu) novērotas gaigalas, kas, vistiešāk, varētu būt ♂♂, kuri šeit pulcējas uz spalvmešanu (*AKu*).

90. gadu pirmajā pusē *A. Kuročkina* veiktajās jūras putnu uzskaitēs piekrastē gaigalas atzīmētas regulāri, visbiežāk laikā no septembra otrās puses līdz februārim, parasti daži desmiti līdz pāris simti putnu. Dažkārt novērota arī lielākā skaitā: 13.02.1992. no Klapkalnciema līdz Kauguriem *A. Kuročkina* saskaitījis 750 putnus, bet 18.01.1994. piekrastes posmā Ragaciems–Kauguri *J. Kazubiernis* uzskaitījis 850 gaigalas, un tanī pašā dienā posmā Apšuciems–Ragaciems, kas tikai daļēji ietilpst ĶNP teritorijā, *E. Račinskis* reģistrējis vēl 250 putnus. Zināmi vairāki novērojumi, kad gaigalas lielākā skaitā reģistrētas arī turpmāk. 23.09.2000. no Ragaciema bākas līdz Starpiņupītes ietekai uzskaitīti 722 putni (*RM, AKu*), savukārt tā pašā gada 29.12. *R. Matrozis* pie Ragaciema bākas novērojis 220 putnu baru. Atsevišķos gadījumos ziemā novērota arī iekšzemē — Kaņierī pie Starpiņupes iztekas (16 putni 17.02.1988.; *JL* un 15 putni 24.02.2002.; *RM, AKu*); un pašā Starpiņupē, tā, piemēram, 11.01.2003. te reģistrēti 12 putni (*JĶu, AL*).

Common Goldeneye. Common passage migrant and wintering species most numerous in October–November. Winters mostly offshore; in some years 750–850 birds recorded. Nested for the first time in 1937. Numbers have since increased. From 1980 females with chicks are observed regularly on lakes at all bogs. Nests are found either in holes of Black Woodpeckers or in nest boxes. In 1999 thought to be 10–30 pairs.

Pirmais gaigalu piesaistīšanas mēģinājums Kaņierī veikts 1960./61. gada ziemā, kad pie ezera izlikti 29 gaigalu būri. 1961. gadā neviena gaigala tajos neligzdoja, tikai daudz mājas strazdu un viens meža balodis. Gaigalas mēģināts piesaistīt arī vēlāk — 90. gadu sākumā Kaņierī izlikti apmēram 25 būri. Tomēr līdz šim nevienā no būriem gaigalu ligzdošana nav konstatēta, kaut gan pavasaros ezerā caurceļojošo gaigalu ir ļoti daudz. Foto: *J. Viksne*, Kaņieris, 29.03.1999.

Caurceļo, ziemo

Mazā gaura*Mergus albellus*

Lai gan ziemojošas mazās gauras teritorijā konstatētas tikai 20. gs. 90. gadu sākumā, jādomā, ka šis ārkārtīgi atraktīvais putns (attēlā pa labi ♂), kas Latvijā sastopams tikai ceļošanas laikā un ziemā, te nelielā skaitā ziemojis vienmēr. Mazās gauras māti (attēlā lejā), līdzīgi daudzu citu ūdensputnu sugu mātītēm, ir daudz mazāk grezna nekā tēviņš.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 30.03.2005.

Pirmās ziņas par mazo gauru novērojumiem teritorijā ir no 20. gs. 20.–30. gadiem, kad *A. Grosse* tās reģistrējis Kaņiera ezerā nelielos bariņos gan pavasara, gan rudens caurceļošanas laikā⁶⁷.

Kaut gan nākamie dokumentētie novērojumi ir tikai no 11.04.1957., kad viens putns redzēts pavasara migrējošo putnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā¹⁶⁰ un 07.04.1984., kad trīs ♂ un viena ♀ atkal novēroti Kaņierī (*JMa*), jādomā, ka kopš 30. gadiem šis sugas statuss nav īpaši mainījies. Kopš 90. gadu sākuma novēroto mazo gauru skaits ir pieaudzis, domājams tādēļ, ka pieaugusi novērojumu veikšanas intensitāte, nevis mainījies ceļojošo putnu skaits. Vairākums novērojumu šajā laikā gan attiecas uz pavasara periodu sākot no ledus izkuššanas (marta beigām) līdz maija sākumam, kad Kaņierī regulāri novēroti 10–20 putnu bariņi (*EO, JVī*), bet citur redzēti pārsvarā atsevišķi putni — piemēram, 12.04.1993. viena ♀ redzēta Slokas purva ezeriņos (*MS*), 27.04.1996.

viens pāris jūrmalā pie Jaunķemeriem (*RM, MKa*), 28.03.1999. trīs putni Lielupē pie Odiņiem (*JKu*), 30.03.1999. trīs ♂♂ novēroti Slokas ezera R galā (*MS*).

Rudeņos precīzi dokumentēti vizuāli šīs sugas novērojumi autoriem nav zināmi, taču par mazo gauru caurceļošanu liecina regulāra tās nometīšana rudens pīļu medībās Kaņierī. Kaut gan mazā gaura nav medījams putns, 1993.–2000. gadā Kaņierī tā nošauta regulāri (kopā 35 putni), lielākā skaitā mednieku gumumā tā reģistrēta 1994. gadā, kad nometītas 16 mazās gauras¹⁸⁰. Šajā laikā

mazās gauras ezerā ir arī redzētas, bet dažādos gados atšķirīgā skaitā (*JVī*). Ziemeļošanas mazās gauras teritorijā konstatētas kopš 90. gadu sākuma; atsevišķi putni neregulāri novēroti jūras piekrastē, visbiežāk pie Starpiņupes ietekas un Kaņierī.

Smew. Passage migrant, wintering in low numbers. Most records are during spring migration, when flocks of 10–20 birds regularly recorded. No data on trends.

Garknābja gaura

Mergus serrator

Garknābja gaura ir atzīmēta kā caurceļojoša suga, kas sastopama galvenokārt jūras piekrastē, taču zināmie dati nedod priekšstatu par ceļojošo putnu skaita izmaiņām. Senākie konkrētie novērojumi attiecas uz Kaņierī. LDM kolekcijā atrodams ezerā nošauts ♂, kas ievākts 30.05.1904. Zināms arī, ka *A. Grosse* 05.04.1928. četrus putnus novērojis ezera Z galā⁶⁷. Šie arī ir vienīgie zināmie šīs sugas novērojumi. Tas ir īpaši dīvaini tādēļ, ka citos iekšzemes ezeros Latvijā, to skaitā relatīvi netālu esošajā Engures ezerā, šī suga agrāk ir regulāri ligzdojusi¹⁷⁷.

Gan 20. gs. 50. gados veiktie migrāciju pētījumi, gan vēlākie novērojumi liecina, ka lielākā skaitā garknābja gauras jūras piekrastē novērojamas pavasara ceļošanas laikā, visvairāk aprīlī. Tā 1957. gada pavasarī Jaunķemeru jūrmalā stacionārajā novērošanas punktā kopā uzskaitītas 166 garknābja gauras, visvairāk vienā dienā — pa 14 putniem 04. un 11.04., bet uzskaites maršrutā tajā pašā gadā pa-

visam 134 putni, visvairāk — 28 putni 25.04. Nākamajā gadā visvairāk putnu vienā dienā reģistrēts 29.04. — 12, bet kopā pa visu pavasara uzskaites periodu novērotas tikai 19 garknābja gauras¹⁶⁰. Visvairāk garknābja gauru vienā dienā reģistrēts 27.04.1996., kad piekrastes posmā Kauguri–Jaunķemeri uzskaitīti 60 putni (*RM, MKa*). *A. Kuročkina* veiktajās jūras putnu uzskaitēs garknābja gauras aprīlī konstatētas tikai vienu reizi (pieci putni 18.04.1993.) un atzīmētas nelielās grupās vai pa vienai laikā no septembra otrās puses līdz februārim, attiecīgi septembrī (18.09.1994.) — 15 putni, oktobrī (24.10.1993. un 15.10.1994.) — 13 un 12 putni, novembrī (21.11.1992. un 19.11.1994.) — četri un 27 putni, decembrī (19.12.1992.) — trīs putni, janvārī (23.01.1993.) — divi putni un februārī (13.02.1992.) — 23 putni. Pēc *A. Stīpnieces* apkopotajiem datiem par ziemojošo ūdensputnu uzskaitēm, ko veic janvāra vidū kopš 1991. gada, un citiem novērojumiem

Caurceļo, ziemo

(*JĶu, VV*), viena līdz astoņas garknābja gauras piekrastē atzīmētas gandrīz katru ziemu, izņemot 1996., 1999., 2000. un 2003. gada janvāri. Lielākā ziemojošo putnu grupa — 11 putni — reģistrēta 17.01.1993. (*ER*).

Caurceļo, ziemo,
neregulāri ligzdo

Lielā gaura

Mergus merganser

Ziņu par lielās gauras ligzdošanu teritorijā ir ļoti maz. Par atsevišķu pāru neregulāru ligzdošanu Kaņierī pēc ūdens līmeņa paceršanas 1965. gadā, laikā no 1966. līdz 1976. gadam ziņo *J. Vīksne*¹⁷⁶. Konkrēti tolaik gan ir atrasta tikai viena ligzda — Vārsalā, uz zemes noliktā suņubūvai līdzīgā mākslīgā ligzdošanas vietā 08.06.1967. uz ligzdas ar astoņām olām noķerta un gredzenota perējoša ♀ (*JVī*). 1999. gadā varbūtēji ligzdotāji novēroti divos gadījumos — 05.06. riestojošs pāris redzēts lidojam virs sanatorijas “Līva”, bet 09.06. pāris novērots dolomītu karjerā pie Likumciema (*MS*). Apkopojot ĶNP atlanta novērojumus, novērtēts, ka ĶNP togad ligzdojuši līdz trim pāriem lielo gauru¹⁴⁶, bet nevienā gadījumā ligzdošana nav pierādīta. Pēdējos gados teritorijā lielās gauras ligzdošana ir droši konstatēta tikai pie Valguma ezera. 01.05.2002. virs meža pie Slocenes ietekas Valguma ezerā novēroti vismaz divi pāri riesta lidojumā (*MS*), bet 02.06. turpat Slocenē pie tās ietekas ezerā redzēta ♀ ar četriem mazuļiem (*BMS*). 15.06.2003. ♀ ar vairākiem *pull*. Valguma ezerā novērojis *F. Savičs*.

Vasaras otrajā pusē un rudens sākumā novērota tikai atsevišķas reizes — 15.08.1993. viens putns redzēts jūras piekrastē posmā no Bigaunciema līdz Kauguriem (*AKu*), bet laikā no 1993. gada līdz 2000. gadam pīļu medību laikā Kaņierī nomedītas kopā

Red-breasted Merganser. Passage migrant in low numbers, mostly offshore. No data on trends. Most records during spring migration. In winter single birds or small groups recorded, but not every winter.

piecas lielās gauras (1995. un 1997. gadā pa divām un 2000. gadā — viena)¹⁸⁰.

Caurceļojošās lielās gauras Kaņierī reģistrētas jau 20. gs. 20.–30. gados, kad tās te novērotas retumis, parasti ne ilgāk par oktobri⁶⁷. 1956. gada septembrī–oktobrī, veicot caurceļojošo putnu uzskaites Jaunķemeru–Lapmežciema piekrastē, no 15.09. līdz 15.10. uzskaitīti 186 putni, turklāt atzīmēts, ka perioda beigās ceļojošo putnu skaits palielinājies; vislielākā daudzumā tās reģistrētas 15. oktobrī, kad maršrutā uzskaitīti 44 putni. 1957. gada pavasarī laikā no 28.03. līdz 30.04. kopā reģistrētas 278 lielās gauras, bet visintensīvākā migrācija konstatēta 20.–22.04., kad katru dienu maršrutā saskaitītas 40 ceļojošās lielās gauras¹⁶⁰. Turpmāk līdz 90. gadu beigām ceļošanas laikā autoriem zināmi tikai atsevišķi novērojumi Kaņierī, galvenokārt pavasarī, kas drīzāk liecina par uzskaišu trūkumu, nevis par šīs sugas reto sastopamību. Sākot ar 1999. gadu nelielas lielo gauru grupas un bari caurceļošanas laikā regulāri novēroti dažādās vietās teritorijā; tā, piemēram, 25.03.1999. Lielupē pie Odiņu mājām novēroti pieci putni, kurus nesekmīgi mēģināja medīt nepieaudzis jūras ērglis (*JĶu*), 24.04.1999. divi ♂♂ un viena ♀ novēroti Kalnciema karjeros (*AKa, DB*); 26.03.2003. Lielupē iepretim Kalnciema dolomītu karjeriem novērots aptuveni 50 putnu liels bars, vai-

rāki desmiti putnu redzēti turpat 01.04. (JĶu), taču novērojumu nesistemātiskums neļauj spriest par to, vai ceļojošo gauru skaits laika gaitā ir vai nav mainījies.

Jūras piekrastē lielās gauras ir parastas ziemotājas. Kā liecina A. Kuročkina veiktie novērojumi 90. gadu pirmajā pusē, jūras piekrastē tās sastopamas no novembra otrās puses (agrākais atzīmētais datums ir 19.11.1994.) līdz februārim. Lielākā skaitā ziemojošās gauras atzīmētas 26.01.1992., kad jūrmalas posmā Klapkalnciems–Kauguri reģistrēti 10 gauru bariņi vai grupas, lielākā no tām 35 putni, bet pavisam kopā 89 putni, tā paša gada 13. februārī te kopā saskaitīti 84 putni. Vislielākais piekrastē redzētais gauru bars ir apmēram 150 putnu, kas 16.01.2003. uzturējās uz mazas ledus saliņas pie Siliņupes ietekas (JĶu, VV). Vēl lielākā skaitā (kopā 170 putni, bet vairākās vietās aptuveni astoņus kilometrus garā piekrastes posmā) gauras uzskaitītas

01.12.1991. no Ragaciema līdz Klapkalnciemam (RM, FS).

Ziemas mēnešos novērotas arī iekšzemē: 29.02.1992. viens pāris redzēts Slokas ezerā (RM, DI), 18.01.2000. aptuveni 50 putnu liels bars novērots Lielupē pie Kaļķa, bet 24.01.2002. tajā pašā rajonā uzskaitītas 44 lielās gauras (JĶu). Ziemeļojošās lielās gauras reģistrētas arī Kaņierī, tā, piemēram, 14.01.2005. ezera Z galā uzturējās pieci putni (JĶu).

Goosander. Regular passage migrant and wintering bird. Largest winter flock recorded on 18.01.2000 when 150 birds sighted near mouth of Siliņupe. Flocks of migrants observed both offshore and in various places inland. Scarce breeder in 1967 at Kaņieris, and 2002 and 2003 at Lake Valgums. In 1999 thought to be up to three nesting pairs.

Lielās gauras ir daudz pazīstamākas kā ziemotājas, nevis ligzdotājas. Ziemas laikā, kad putni pārsvarā dzīvo un barojas jūrā, arī to tērpi kļūst košāki — ♂ vēders, kas citādi ir gandrīz balts, iegūst sārtu, pat laša krāsas toni.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 21.03.2005.

Ligzdo, caurceļo

Ķīķis*Pernis apivorus*

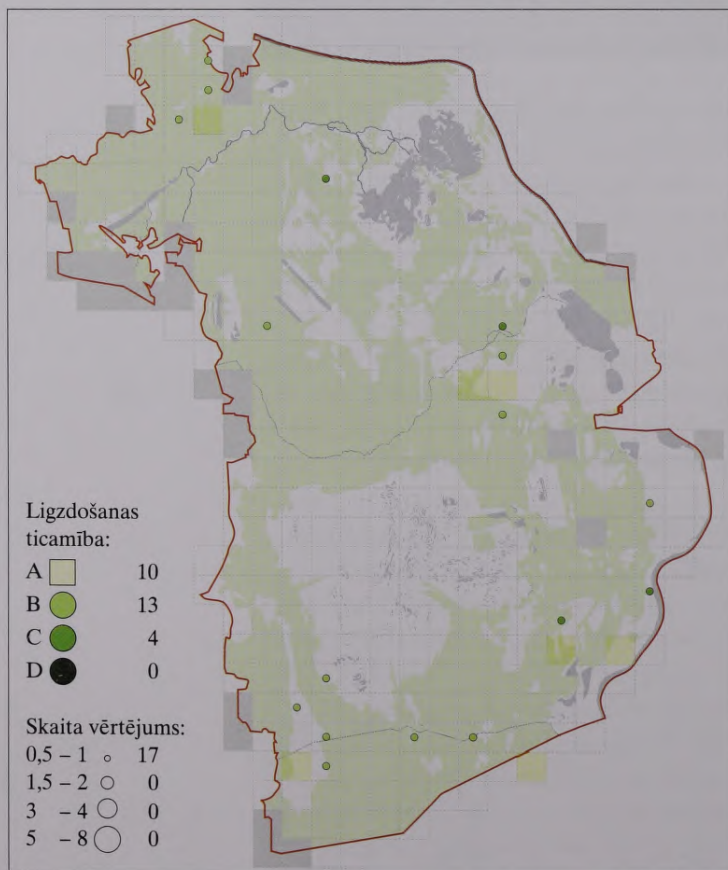
Konkrētu vēsturisku ziņu par ķīķa sastopamību teritorijā ir maz. LDM kolekcijā atrodas ķīķa dējums, ko *F. Štolls* 09.06.1909. ievācis "Slokā". Lai gan nav zināms, vai šī ligzda ir bijusi tagadējā ĶNP teritorijā, tas tomēr ir ļoti ticams. Zināms, ka viens pāris ligzdojis pie Zaļā purva DA gala 1935. un 1937. gadā⁶⁷. Nākamie zināmie novērojumi ir tikai 1984. gadā, kad riestojošs ķīķis novērots virs Ķemeru tīreļa Sumragu pussalas (*APe*) un 1986. gadā, kad Kaņiera ZR piekrastē konstatēta šīs sugas pāra teritorija (*JL*). 90. gados, pievēršot teritorijas

putnu faunai pastiprinātu uzmanību, krasi palielinās arī šeit reģistrēto novērojumu skaits. Ķīķi šajā laikā te novēroti regulāri, taču gandrīz tikai ĶNP dienvidu daļā (uz D no Ventspils šosejas), tajā skaitā barojoties virs lielākajām pļavām. Visticamākais izskaidrojums šādam nevienmērīgam novērojumu sadalījumam ir pastiprinātā uzmanība, kas tika pievērsta tieši šai teritorijas daļai, gan projekta "Gandrs" īstenošanas laikā, gan organizējot te putnotāju grupu apmeklējumus (*MS*). Cits neapšaubāms iemesls tam, kāpēc ķīķi tiek konstatēti mazāk, nekā tie patiesībā ir sastopami, ir šīs sugas ļoti vēlā atgriešanās un ligzdošana⁹⁷ — ķīķi ir vieglāk konstatējami tieši vasaras otrā pusē, kad vairākumā putnu pētījumu lauku novērojumi vairs netiek veikti.

Ligzdas teritorijā atrastas ļoti maz; 15.06.1993. atrasta ligzda melnalksnī, dumbrājā pie Slokas ezera (*AL*). Cita ligzda ar divām olām 13.06.2000. atrasta ĶNP DR daļā, jauktā mežā eglē uz vējslotas (*JKu, IV*). 1999. gadā kopējais ligzdojošo ķīķu skaits ĶNP vērtēts kā 20–30 pāri.

Domājams, ka ķīķi pavasarī regulāri ceļo cauri teritorijai, taču konkrētu novērojumu ir ļoti maz. 1990. gada pavasarī virs Melnragu pļavām novēroti vairāki, visticamāk, caurceļojoši putni; par to liecina arī agrie novērošanas datumi 05.05. un 06.05. (*BP, SWi, MS*).

European Honey Buzzard. Nesting, with more observations in the southern part of the area. Information on trends lacking, mostly due to the late nesting and lack of special investigations. Passage migrant.

Viens no iemesliem, kādēļ par ķīķa ligzdošanu ir zināms mazāk nekā par citām plēsējputnu sugām, ir tā ļoti vēlā ligzdošanas sezona. Ķīķis sāk ligzdot tikai tad, kad daudzas citas sugas to jau ir beigušas. Arī šajā pie Slokas ezera atrastajā ligzdā 15.06.1993. bija tikai lapseņu šūnas un pusapēsta varde, bet 02.08. — divi vēl pūkaini mazuļi. Foto: A. Liepa

Melnā klija

Milvus migrans

Teritorijā reģistrēti tikai atsevišķi melno kliju novērošanas gadījumi. 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā četras reizes novērota pie Kaņiera ezera — 28.03.1899.¹²⁸, 13.06.1926., 10.05.1931. un 30.08.1936.⁶⁷. Viens migrējošs putns novērots 27.04.1958. Jaunķemeru jūrmalā¹⁶⁰. Pēc tam 11.06.1961. E. Tauriņš savās piezīmēs ierakstījis, ka melnā klija pie Kaņiera “šad tad redzama ielidojot no Antiņciema puses”¹⁵⁷. Nākamā reizi redzēta pēc ilgāka pārtraukuma, šoreiz pie Lielupes — 05.06.1994. viens putns pārlidoja upi pie Odiņiem

(MS). 29.03.1998. intensīvas plēsējputnu (galvenokārt peļu klijānu) migrācijas laikā viena melnā klija redzēta pārlidojam Andersalu Dūņiera virzienā (EO). Viens, visticamāk, ceļojošs putns novērots 23.04.2000. izceļoties no Ventspils šosejas malas pie pašiem Ķemeriem (ACe). Pēdējo reizi reģistrēta 23.05.2003., kad redzēta virs Ķemeru tīreļa (JKu). Ligzdošanas vietas apkārtne nav zināmas.

Black Kite. Irregular passage migrant and/or vagrant. At least 10 records.

Sarkanā klija

Milvus milvus

Reģistrēta tikai sešas reizes. N. Tranzē vienu sarkano kliju ap 1930. gadu novērojis pie Kaņiera¹⁶⁴, pēc tam vienu putnu 1936. gada maijā pie Lapmežciema nošāvis mežsargs Liepiņš⁶⁷. Viens migrējošs putns novērots 29.04.1958. Jaunķemeru jūrmalā¹⁶⁰. Pēc tam pēc ilgāka pārtraukuma sarkanā klija trīs reizes novērota Dunduru pļavās —

02.07.1992. (MS, ACe), 10.05.2006. (AL) un 11.07.2006. (JKu, NH).

Red Kite. Vagrant. Six records, the latest on 11.07.2006 when one bird was observed foraging at Dunduru meadows.

Ieklejo, neregulāri caurceļo

Ieklejo

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Jūras ērglis

Haliaeetus albicilla

Jau *V. Zavickis* raksta, ka 19. gs. beigās, “pēc ticamām zemnieku sniegtām ziņām un šai sugai atbilstoša apraksta”, viens pāris jūras ērgļu ligzdojis purvainos, nepieejamos mežos DA no Kaņiera ezera¹²⁸. Šo informāciju vēlāk apšaubā *F. Štolls*, izsakot pieņēmumu, ka runa ir par klinšu ērgļa ligzdu Ķemeru tīrelī¹³⁵, tomēr, ņemot vērā arī vēlākos novērojumus, ticamāks liekas *V. Zavicka* vērtējums (sk. arī komentāru pie klinšu ērgļa). 1926. gadā pie Kaņiera uzturējās pieaugušu putnu pāris, kas gadu vēlāk te vairs netika novērots. Divi vecie putni, kurus *A. Grosse*, domājams, kļūdaini, uzskatīja par caurceļotājiem, atkal redzēti 05.04.1928. Kaut gan ligzdošana nav pierādīta, to var uzskatīt par ticamu, jo 1930. gadā pie ezera uzturējās viens jaunais putns, uz kuru pīļu medību laikā vairākkārt ticis

šauts, līdz augustā tas pazudis. Jaunais putns pie ezera atkal novērots 1938. gadā no maija līdz jūlijam Krievsalas apkārtnē⁶⁷. 40. gadu sākumā jūras ērglis, iespējams, ligzdojis mežos pie Lielupes (*BB, ET*)¹⁷⁷. Pēc tam par jūras ērgļa novērojumiem ilgu laiku nav nekādu ziņu.

08.02.1976. apsekojot Kaņiera apkārtni ar helikopteru, ozolā atrasta ligzda, kas noturēta par zivju gārņa ligzdu. Apsekojot ezeru ar helikopteru atkārtoti 11.05., pie ligzdas redzēts jūras ērgļa *ad.* (*JL*). Tā paša gada 5. jūlijā ligzda pārbaudīta piekāpjot. Tā bija tukša, iespējams, izvesta, taču, spriežot pēc ligzdas izmēriem (vairāk nekā 150 cm augsta), ilggadīga (*MS*). Iespējams, ka tieši šis fakts ir ļāvis uzskatīt, ka Kaņierī jūras ērglis ligzdo kopš 70. gadu sākuma¹⁷⁷. Ligzda pārbaudīta

Jūras ērgļu piebarošana ziemā Skandināvijas valstīs bija viens no ļoti būtiskiem faktoriem, kas to populācijai ļāva atkopties pēc DDT iespaida un ilggadīgās vajāšanas izraisītās dramatiskās skaita samazināšanās, kas notika 1970. gados.

Latvijā ērgļu barošanu pirmo reizi uzsāka Teiču DR apkārtnē 1986 gadā (*U. Bergmanis*). Ķemeru NP ir otra vieta Latvijā, kur jūras ērgļi ziemā tiek baroti, tādējādi samazinot nepieaugušo putnu mirstību ziemā.

Foto: *J. Kuze*,
Ķemeru tīrelis,
21.03.2002.

gandrīz katru gadu līdz 1983. gadam, kad tā nokritis. Līdzda nav bijusi apdzīvota katru gadu, un ligzdošanas sekmes nav zināmas (JL).

Laikā līdz 1994. gadam jūras ērglis Krievsalā uzbūvējis vēl trīs citas ligzdas (bērzā 1982. un 1984. gadā un osī 80. gadu beigās), un vēl divas mākslīgās ligzdas uzbūvējis J. Lipsbergs 1991. gadā (vienu no tām kopā ar A. Petriņu). Zināms, ka ērglis ligzdojis sekmīgi 1984., 1985. un 1986. gadā. Informācija par to, ka ērglis te sekmīgi ligzdojis arī 1987. gadā — izvests viens juv.¹⁴¹ —, ir kļūdaina, jo šajā gadā tas, acīmredzot nesekmīgi, ligzdoja citā vietā ezera krastā (1988. gadā ligzdā atrastas pērnās olu čaumalas), kuru pēc tam pameta un atgriezās Krievsalā, kur atkal sekmīgi ligzdoja 1989. gadā (JL).

Turpmākos gadus līdz 1994. gadam jūras ērgli, gan pāris, gan atsevišķi putni, Kaņierī novēroti, taču neviena no zināmajām ligzdām nav bijusi apdzīvota. Iespējams, ka jūras ērglis jau kopš 90. gadu sākuma ligzdojis mežā Zaļā purva apkārtnē, jo jau 02.05.1990. V. Adamsons virs purva novēroja pāri. Ligzdu 1996. gada sākumā atrada mežsargs A. Balodis. Šajā gadā ērglis te ligzdoja sekmīgi, bet nākamajā pavasarī ligzdas apkārtnē martā sarīkoto vilku medību dēļ tā pamesta (JL). Pēc tam jūras ērgļa ligzdošanas vieta nebija zināma, līdz 2001. gadā lielu ligzdu mazāk nekā puskilometra attālumā no vecās ligzdas atrada taksators E. Skride. 27.08.2001. ligzdu pārbaudot, konstatēts, ka tā ir šajā gadā sekmīgi izvesta jūras ērgļa ligzda (JKu, KL), tomēr ir pamats domāt, ka ligzda uzbūvēta jau 1998. gadā (nākamajā gadā pēc iepriekšējās ligzdas pamešanas). Par to liecina fakts, ka 1998. gadā bez acīm redzama iemesla tika pamesta līdz tam vissekmīgākā (kopš 1989. gada

izvesta katru gadu) melnā stārķa ligzda, kas atrodas tikai 285 metrus no jaunuzbūvētās jūras ērgļa ligzdas.

Kopš 90. gadu sākuma jūras ērgli regulāri tiek novēroti arī Ķemeru tīrelī, purva karjeros un Slokas ezerā. Novērojumi liecina, ka vismaz daļā gadījumu te barojas jūras ērglis, kas ligzdo netālu no Babītes ezera. Tomēr 2000. gadā jūras ērglis bija apmeklējis arī purva apkārtnē agrāk uzbūvētās mākslīgās ligzdas, iespējams tāpēc, ka teritorijā varētu ligzdot vēl kāds pāris. Par to liecina arī divu putnu — pieauguša un nepilnīgi pieauguša, vistīcāmāk teritoriāla, bet neligzdojoša pāra — regulāra novērošana Ķemeru tīreļa un Lielupes palienes rajonā 2002. gada pavasarī un vasarā (JKu, AL). Divu pāru ligzdošana pirmo reizi konstatēta 2003. gadā, kad tika aizņemta mākslīgā ligzda ĶNP austrumu malā; šajā gadā jūras ērgli ligzdoja arī kopš 1996. gada zināmajā

Jūras ērgļu un citu reto sugu izpētē ne vien ĶNP, bet visā Latvijā ļoti liels ir Jura Lipsberga ieguldījums. J. Lipsbergs ĶNP teritorijā ir uzbūvējis arī vairākas jūras ērglim domātas mākslīgās ligzdas, arī ligzdu Odiņu dumbrājos. Attēlā J. Lipsbergs, gredzenojot jūras ērgļa mazuļus. Foto: J. Kuze, 06.06.2003.

Plašās sastopamības un lielā skaita dēļ baltais stārķis acīmredzot ir samērā regulārs “mērķis” jūras ērglim ligzdošanas sezonas laikā. Tā, piemēram, pie Tieču mājām 2003. gada maijā māju saimnieks novērojis, kā pieaudzis jūras ērglis noķer balto stārķi. Attēlā redzamās ērgļa ligzdā KNP austrumu malā atrastās stārķu kājas liecina par citu sekmīgu ērgļa uzbrukumu baltajam stārķim. Foto: J. Kūze, 06.06.2003.

ligzdošanas rajonā rietumos no Kaņiera (JKu, JL). Kopš 2003. gada viens līdz divi pieauguši jūras ērgļi regulāri novēroti arī KNP R malā — pie Slampes laukiem, Melnragu rīklē un pie Kauguru kanāla, kas varētu liecināt par iespējamu trešā pāra uzturēšanos teritorijā (JKu, VV, MS).

Ieklejo

Melnais grifs

Aegypius monachus

Melnais grifs KNP teritorijā konstatēts tikai 2004. gadā, kad tas vairāk nekā divus mēnešus uzturējās pie netālu esošās “Cenšu” fermas Lancenieku apkārtnē⁵⁰. No šejienes vienā gadījumā 2004. gada jūlija beigās *A. Zacmanis* novēroja, ka grifs, “nesdams kaut kādu ķesku, iespējams, zarnu”, aizlidoja uz mežu, KNP DR stūrī, acīmredzot lai izmantotu tur kādu koku kā atpūtas vai ēšanas vietu.

Tomēr iespējams, ka grifs teritoriju vismaz vienreiz ir šķērsojis, jo dažas dienas

Kopš 40. gadiem atzīmēts kā regulārs caurceļotājs Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰², kur atsevišķi putni novēroti arī ziemā. 2001. gada februārī uzsākta ērgļu piebarošana Kemeru tīreļa malā, pie barotavas vienlaikus novēroti līdz 11 putniem (deviņi *imm.* un divi *ad.* 21.03.2002.; JKu). Lielākais jūras ērgļu skaits, kas vienlaikus redzēti citur, ir pieci putni — 31.03.1997. Kaņierī pie Ragaciema (EO).

White-tailed Eagle. Possibly nesting in the vicinity of Lake Kaņieris by the late 19th century. In early 20th century irregular sightings, possible nesting in some years. Nesting re-discovered in 1976 but judging by its size nest was built several years earlier. Regularly nesting since. In 2003 two pairs nested for the first time, and the presence of a 3rd pair was possible. Winter feeding started in 2001, largest number of birds sighted at the feeding station was 11 (2 adults and 9 immatures on 21.03.2002). Winters regularly, mostly along the coast.

pirms tam, kad tika ziņots par melno grifu pie “Cenšu” fermas, vienu nenoteiktu grifu, taču, visticamāk, to pašu putnu, lidojam Kemeru tīreļa virzienā pie apvedceļa uz Kauguriem novēroja *A. Ameliņš* un *I. Tomašicka*.

Eurasian Black Vulture. Vagrant. One record in 2004, when a bird spent more than two months at a farm “Cenšu” situated not far from the border of the Park⁵⁰ and was observed entering the Park to perch.

Čūskērglis

Circaetus gallicus

Čūskērglis teritorijā pirmo reizi reģistrēts jau 19. gs. otrajā pusē, kad 16.04.1877. Ķemeru apkārtnē redzēts viens putns “ar čūsku knābī”⁹⁰. Nākamo reizi konstatēts 1933. gadā, kad viens putns nošauts Kaņiera ezera tuvumā⁶⁷. Par varbūtēju čūskērgļa novērojumu virs meža R no Slokas 25.09.1944. ziņo arī H. Ringlēbens. Viņš novērojis lielu plēsējputnu ar gaišu apakšpusi, kas, ļoti ticami, varētu būt bijusi šī suga, taču precīzāk sugu noteikt viņam nav izdevies, jo gaisa kaujas dēļ viņam bijis jāiet patvertnē¹²³.

Pēc ilgāka pārtraukuma čūskērglis 1976. gadā novērots Ķemeru tīrelī¹¹¹. Dažus gadus vēlāk te, purva ZR malas mežā, 30.06.1983. A. Petriņš atrada arī ligzdu ar mazuli. Ligzdas koks atradās uz robežas starp kāpu, kas apaugusi ar dažāda vecuma priedēm, un pārpuvotu priežu jaunaudzi. Ligzda bija uzbūvēta priedē, uz vainaga augšdaļā esoša liela (1,0 x 1,5 x 1,5 m) zaru saauguma — vējslotas, 12 m virs zemes. Šī ligzda bija apdzīvota arī 1984. gadā, 11. jūlijā tajā atradās gandrīz pilnīgi apspalvots mazulis. Nākamajā gadā, pārbaudot ligzdu jūlijā, konstatēts, ka tā izpostīta neilgi pēc mazuļa izšķilšanās¹¹². Ineteresanti, ka Kaņiera piekrastē 29.09.1984. J. Lipsbergs uz ciņa atrada beigtu, nesen kritušu *ad.*, kas nodots LDM. Putns bijis vājš, taču bez jebkādam traumu pazīmēm.

Turpmākajos gados nav redzēts katru gadu. Pa vienam putnam vecās ligzdas apkārtnē 28.05.1987. un 15.05.1988. novērojis A. Petriņš⁸⁰, 18.05.1992. viens putns novērots D no Kaņiera (*AKu*), tā paša gada 7. augustā redzēts sēžot priedītē Ķemeru tīrelī R no laipām (*JKa*). 14.05.1997. viens čūskērglis redzēts virs meža pie Odiņiem (*MS, MA*),

17.05.1998. vienu putnu Melnragu pļavās novērojis A. Liepa, bet dienu vēlāk (18.05.) viens, iespējams, tas pats putns, novērots medijam Dunduru pļavu D galā (*MS, SC*). Gandrīz pēc mēneša (12.06.) viens čūskērglis atkal novērots no Kauguru kanāla tilta Dunduru pļavās riņķojam virs meža starp pļavām un Ķemeru tīreli vai pat virs tīreļa malas (*MS, EM*). Iespējams, ka čūskērglis tīrelī atkal ligzdoja 1999. gadā, kad 27. jūnijā Sumragu pussalas rajonā tika novērots riestojošs pāris (*MS*) un 4. jūlijā turpat redzēts putns ar uztraukuma uzvedību (*JKu*). Šajā gadā novērots vēl 26. jūlijā pie Dunduru karjeriem (*IV*). Ligzda tomēr netika atrasta. Pēc 1999. gada (2000–2005) šī suga tīrelī vai tā apkārtnē nav novērota.

Short-toed Eagle. Irregular breeder. Nesting confirmed in vicinity of Ķemeru bog in the same nest in 1983, 1984 and 1985 (when predated), then after longer absence repeatedly sighted in 1997, 1998 and 1999 when a displaying pair and later a bird showing alarm was observed. No known records since 2000.

Neregulāri ligzdo

Kaut gan čūskērglis pats ir visai liels, tā ligzda ir ļoti maza. Tādēļ perējoša putna aste parasti sniedzas pāri ligzdas malai. Tā kā čūskērglis savu vienīgo mazuli patiešām baro galvenokārt tikai ar čūskām (attēlā) un Latvija atrodas uz šīs sugas areāla robežas, čūskērgļa ligzdošana Latvijā ir atkarīga no vasaras temperatūras. Foto: A. Petriņš, 11.07.1984.

Ligzdo, caurceļo

Niedru lija*Circus aeruginosus*

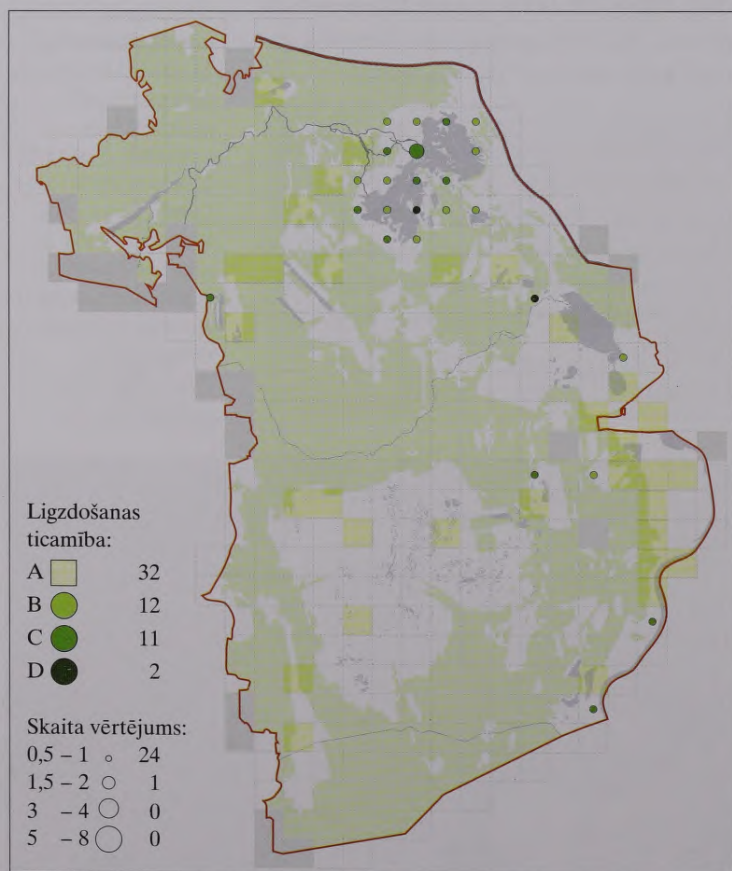
Vecākās pieejamās ziņas par niedru lijas sastopamību teritorijā liecina, ka 20. gs. 30. gados vairāki pāri ligzdojuši Kaņiera ezera Z galā, tomēr precīzu pāru skaitu biotopa nepieejamības dēļ *A. Grosse* nav varējis noteikt. Viņš vienīgi ziņo par to, ka vienā pašā 1936. gadā mežsargi Kaņierī iznīcinājuši četras niedru liju ligzdas⁶⁷. Raksturojot ezera putnu faunu pēckara gados, *J. Viksne* raksta, ka 1945.–1961. gadā Kaņierī niedru lija, “liekas, perē regulāri, 1961. gadā — viens pāris”¹⁷³. Kaņierī niedru lijas regulāri ligzdojušas arī pēc ezera ūdens li-

meņa pacelšanas 1965. gadā. Ligzdojošo putnu skaits ar laiku palielinājies, 90. gados sasniedzot aptuveni 10–15 pārus (*JVī*).

Piemērotās vietās niedru lija ligzdo arī citur teritorijā. Kopš 1984. gada tā regulāri ligzdo Smārdes purva karjeru dīķos (*VĀ*). Ligzdošana konstatēta arī Lielupes malā, kad 13.06.1998. nīdrājiem stipri aizaugušajās palienes pļavās bijušo Pār-upju māju rajonā novērots ♂, kas nodod barību ♀ (*MS, EM*), savukārt 10.05.2002. palienē pie dolomīta šķembu rūpnīcas novērots putns, kas nes ligzdas materiālu (*JĶu*). Par citām ticamām ligzdošanas vietām teritorijā 90. gados liecina virkne novērojumu ligzdošanas sezonas laikā — Slokas ezerā, kur vairākkārt novērots pāris, Ķemeru tīreļa karjerā un Dūņierī. Iespējama niedru liju ligzdošanas vieta varētu būt arī Kūdras izgāztuves karjeri, par ko, iespējams, liecina arī netālajos Odiņu–Pavasaru poldera laukos vairākkārt redzēti barojošies putni.

Kopā 1999. gadā ĶNP ligzdoja 20–25 pāri, no tiem, pēc *J. Viksnes* vērtējuma, ap 15 pāriem — Kaņierī. Jāatzīmē gan, ka niedru liju skaita novērtēšanu stipri apgrūtina apstākļi, ka ligzdošanas laikā tēviņi var lidot baroties samērā tālu no ligzdošanas vietas un pēc putniem, kas redzēti barojamies, piemēram, Dunduru pļavās, Melnragu riklē vai pie Smārdes kroga, ir grūti spriest par vietām, no kurienes šie putni lido.

Kā reta un neregulāra caurceļotāja registrēta jūras piekrastē 20. gs. 40.–50. gados, kad tur veikti sistemātiski migrējošo putnu novērojumi^{105, 160, 202}, — trīs niedru lijas registrētas 28.04.1957.

Jaunķemeru piekrastē¹⁶⁰. Ceļošanas laikā niedru lijas dažādās vietās teritorijā novērotas arī vēlāk, taču lielais piemēroto ligzdošanas vietu skaits teritorijā neļauj precīzi noteikt, vai redzētie putni ir ceļotāji vai agri atgriezušies ligzdotāji. Kā piemēru var minēt 23.04.1993. Kūdras izgāztuves karjeros redzēto ♂ (*AKo, JD*), kas varētu būt gan caurceļotājs, gan, iespējams, šeit ligzdojošs putns.

Lauku lija

Circus cyaneus

20. gs. 30. gados Kaņiera ezera plašākā apkārtnē lauku lija bijusi viena no parastākajiem plēsējputniem, te regulāri ligzdojuši četri pāri — uz Krievsalas, pie Dūņiera, pie Ķemeru tīreļa un krūmainās pļavās pie Slokas. 1936. gadā pie Dūņiera ligzdojošā pāra ♂ ticis nošauts, un kopš tā laika lauku lija tur vairs neesot ligzdojusi. Tolaik lauku lija bijusi arī parasta caurceļotāja⁶⁷. 50. gados lauku lijas bijušas sastopamas jau ievērojami retāk. 1956. gada maijā Kaņierī vienu ♂ ezerā regulāri novērojis *M. Švarcberts*, tomēr jau 1961. gadā *J. Vīksne*, veicot stacionārus pētījumus Kaņierī visas sezonas garumā, to te nav konstatējis vispār¹⁷³. Arī vēlāk lauku liju novērojumu ligzdošanas sezonas laikā ir ļoti maz. 1980.–1984. gadā barojošies putni vēlreiz novēroti “pļavās pie Smārdes” (*VĀ, AMe, JVī*), kas tolaik novērtēts kā viens no četriem visā Latvijā konstatētajiem tīcama ligzdošanas rajoniem, bet droša lauku lijas ligzdošana tad Latvijā netika konstatēta vispār¹¹⁸.

Vēlāk vairākums teritorijā novēroto putnu ir nepārprotami vai varbūtēji

Western Marsh Harrier. Irregular breeder at Lake Kaņieris since at least the 1930s when heavily persecuted (e. g. in 1936 alone four nests destroyed). In 1961 there was one pair, but after restoration of water levels numbers increased to 10–15 in 1990s. Nesting also in suitable reed-beds elsewhere. In 1999 20–25 pairs estimated of which ~15 at Lake Kaņieris. Passage migrant but data scarce due to lack of regular observations.

Agrāk ligzdojusi, caurceļo

caurceļotāji. Ceļojošie putni novēroti galvenokārt dažādos pļavu rajonos, kas no A un R piekļaujas Ķemeru tīrelim un apkārtējam meža masīvam. Atsevišķi putni 1990.–1991. gadā aprīlī–maijā vairākkārt novēroti Dunduru pļavu un Melnragu rīkles rajonā (*MS, UJ, ACe*). 1991. gadā viena lauku lijas mātīte Dunduru pļavās novērota vēl 1. jūnijā (*SWi* u. c.) — putns medījies virs pļavām un pēc tam aizlidojis uz pļavu D galu. Par ligzdošanu gan nekas nav liecinājis arī šajā gadījumā, un vieta pēc tam vēlāk nav pārbaudīta (*ACe*). 07.04.1992. viens, acīmredzot caurceļojošs ♂ redzēts barojamies Odiņu–Pavasaru polderī (*MBe*). Nākamajā gadā — 26.05.1993. — četri no šveiciešu putnotāju grupas dalībniekiem novēroja ♂ “ar ligzdas materiālu” no Odiņiem aizlidojam uz D–DR pusi (*WK* u. c.), taču diemžēl novērotāji bija ar mazu pieredzi un varēja kļūdīties, nosakot sugu, bet ne grupas vadītājs, ne pavadonis šo putnu neredzēja. Tomēr dažas dienas vēlāk — 28.05.1993. — netālu no šīs vietas novērota lauku lijas ♀, kas tupējusi uz ceļa, iztraucēta pacē-

lusies gaisā, bet turpat palikusi (*APe*), tādēļ nevar izslēgt iespēju, ka šajā gadā viens lauku liju pāris Lielupes palienē vismaz ir mēģinājis ligzdot.

ĶNP atlanta datu vākšanas laikā 1999. gadā lauku lija redzēta divas reizes — viens putns novērots 7. maijā Ķemeru tīreļa Z galā (*JKa*) un otrs — 6. jūnijā pie Meža Mājas Ķemeros (*VK*). Tad lauku lija atkal novērota tikai 04.04.2003., kad Dunduru pļavās *V. Vintulis* vienas dienas laikā novērojis trīs caurceļojošus putnus (divas ♀♀ un vienu ♂), un pēc tam tikai 25.07.2005., kad turpat *V. Vintulis* kopā ar *A. Celmiņu* novēroja vienu, domājams,

neperējošu vai nesekmīgi kaut kur ligzdojušu lauku lijas mātīti medijam.

Hen Harrier. In 1930s one of the most common diurnal raptors in the vicinity of Lake Kaņieris; at least 4 pairs known. Later a marked decrease. In 1957 one pair at Lake Kaņieris. Not recorded at all in 1961. Later, almost certainly only passage migrants sighted, mostly in spring, except in 1993 when possible nesting recorded on the Lielupe floodplain. Regular passage migrant.

Neregulāri ligzdo,
caurceļo

Pļavu lija

Circus pygargus

20. gs. 30. gados Kaņiera ezera apkārtnē pļavu lija nav konstatēta⁶⁷. Pirmās ziņas par tās sastapšanu teritorijā attiecas uz 1961. gadu, kad Kaņierī niedrainā sēklī uz R no Mērsalas ligzdojis viens pāris¹⁷³; strādājot stacionāri ezerā visu sezonu, pļavu lijas te novērotas regulāri (*JVi*). Pēc tam ilgāku laiku šīs sugas novērojumi Kaņierī nav zināmi, līdz 19.06.1984. *J. Vīksne* un *J. Lipsbergs* šeit atkal konstatēja viena pāra ligzdošanu¹¹⁸ — ezera R malā pie Krievu salas pieaudzis pļavu lijas tēviņš redzēts lidojumā uzbrūkam jūras ērglim, kas novērtēta kā savas ligzdošanas teritorijas aizsargājoša (uzbrūkoša) uzvedība. Pēc tam nākamo reizi pļavu lija Kaņierī redzēta tikai 01.06.1992., kad *J. Lipsbergs* ezera ZR piekrastē novērojis, kā šīs sugas ♀ konfliktē ar niedru liju. Lai gan varbūtējie šīs sugas ligzdošanas rajoni ezerā nekad nav bijuši labi apsekoti, visticamāk, ka pļavu liju ligzdošanai ezera apkārtnē tomēr bijis periodisks raksturs.

Ārpus Kaņiera pirmo reizi reģistrēta 16.05.1987., kad *V. Smislovs* vienu, domājams, šīs sugas ♀ novērojis pie Aklā ezera¹⁴¹, savukārt 28.05.1988. viens ♂ redzēts Smārdes apkārtnē⁸⁰. Sākot ar 90. gadiem reģistrēto pļavu liju novērojumu skaits krasī pieaug, kas, visticamāk, izskaidrojams ar pastiprināto uzmanības pievēršanu teritorijas putnu faunai šajā laikā. Lielākajā daļā gadījumu pļavu lijas redzētas Melnragu un Dunduru pļavās, kā arī Lielupes palienē. 02.06.1993. te starp Kaļķi un bijušajām Pārupju mājām novērots ♂ medijam un aizlidojam Kaļķa virzienā, kur vēlāk redzēts gan ♂, gan ♀, taču nekas vairāk nav konstatēts (*AL*). Ligzdošana te pierādīta tikai vienu reizi — 05.06.1994. niedrainās pļavās uz D no Odiņiem novērots ♂, kas pie ligzdas nodod barību pretī izlidojušai ♀ (*MS*), vēlāk konstatēts, ka ligzda izpostīta (*AL*). Jāatzīmē, ka 2002. gadā viens pāris ligzdoja Lielupes pļavās upes labajā krastā iepretim Odiņiem (*MS*) un baroties lidoja,

visticamāk, arī uz kreiso upes krastu. Iespējams, ka pēdējos gados Lielupes palienē viens vai pat vairāki pāri vienā vai otrā upes krastā ligzdo regulāri. Sākot ar 1994. gadu, kad te vairākkārt reģistrēts pāris (*AL*), pļavu lijas atkārtoti ir novērotas arī Ķemeru tīrelī, tomēr to ligzdošanu purvā līdz šim nav izdevies pierādīt, bet putni, kuri ligzdošanas sezonā novēroti barojamies Melnragu rīklē (16.06.2003. viens ♂; *JĶu*) un Dunduru pļavās (22.05.1999. viens ♂; *NZ*), iespējams, ligzdo ārpus ĶNP teritorijas.

Pilnīgi drošu datu par pļavu liju caurceļošanu teritorijā nav, taču ir ļoti ticami, ka agrī pavasarī novērotie putni — piemēram, 29.04.2002. ♂, kas novērots medījam Lielupes pļavās pie dambja uz dolomītu karjera piestātņi (*JĶu*), 04.05.2002. medījošs ♂ Dunduru pļavu D galā (*JĶu*), 05.05.1990. ♂, kas novērots pārlidojam Melnragu rīkli virzienā uz Ķemeru tīreli (*AGa*), 06.05.2003. ♂, kas redzēts Lielupes palienē pie Kalnciema dolomītu karjeriem (*JĶu*), 07. un 08.05.1999.

Ķemeru tīreļa karjera rajonā novērotā viena ♀ (*AKa, APe*) un 03.05.2003. Ķemeru tīrelī pie laipām novērotā ♀ (*MS*), — ir ceļotāji. Vasaras otrajā pusē un rudenī zināmi tikai daži pļavu liju novērojumi — 24.–25.07.2005. viena divgadīga ♀ novērota Dunduru pļavās, 18.09.2005. viena, iespējams, tā pati, ♀ ganījās Melnragu rīklē un vēl viena ♀ ārpus ĶNP, bet pie pašas parka robežas Slampes laukos (*VV*). Arī šie putni, visticamāk, ir caurceļotāji.

Montagu's Harrier. Irregular breeder. Nesting confirmed or probable at Lake Kaņieris in 1961, 1984, 1992 and at Lielupe floodplain meadows in 1994. At the latter may nest regularly, but mostly on the other side of the river, outside the Park. During recent decades observed regularly, mostly in spring, with the majority of these sightings considered to be migrants.

Vistu vanags

Accipiter gentilis

Domājams, ka vistu vanags teritorijā ir bijis sastopams vienmēr, taču ilgus gadus vienīgā interese par šo putnu bija vēlme to kā kaitīgu sugu izskaust. Vēl 1958. gadā izdotajā grāmatā par medībām un medību saimniecību rakstīts, ka “vistu vanagu kā sevišķi kaitīgu plēsīgo putnu atļauts iznīcināt visu gadu”⁷⁷. Arī pirmās dokumentētās ziņas par vistu vanaga ligzdošanu teritorijā apraksta gadījumu, kad 17.05.1903. kāds *A. Čerņikovs* pie Ķemeriem izjaucis apsē uzbūvētu ligzdu¹³⁵.

Tā kā “kaitīgo putnu” medīšanas apmēri un to varbūtējais iespaids uz Latvijas

plēsējputnu faunu līdz šim nav analizēti, ir lietderīgi lasītājiem dot ieskatu par situāciju šajā jomā arī visā Latvijā. Tā saskaņā ar Mežu departamenta 1924. gada 27. novembra apkārtrakstu Nr. 58, prēmijas Ls 2,- apmērā tika maksātas par katru nošauto vistu vanagu, melno vai sarkano kliju, bet Ls 1,- apmērā — par katru zvirbulvanagu, niedru liju, bezdelīgu piekūnu, lielo piekūnu, purva piekūnu, lauku piekūnu vai zivjērgli (nosaukumi, salīdzinot ar oriģinālu, izmainīti atbilstoši pašlaik lietotajiem sugu nosaukumiem; *red.*). Priekšstatu par plēsīgo putnu šaušanas

Ligzdo, ziemo,
neregulāri caurceļo

apmēriem turpmākajos gados Latvijā dod statistika par 1925.–1939. gadā Latvijā nomeditajiem “kaitīgajiem” putniem⁵¹.

Gads	Ūpji	Pūces	Ērgļi	Vanagi
1925/26	44	822	117	5953
1926/27	36	678	103	6182
1927/28	13	500	100	6212
1928/29	41	581	60	6345
1929/30	25	527	71	6304
1930/31	45	681	60	6886
1931/32	6	323	32	6202
1932/33	11	259	25	5383
1933/34	8	315	20	4532
1934/35	9	319	16	4532
1935/36	6	275	24	4397
1936/37	9	251	22	4287
1937/38	10	245	11	4977
1938/39	9	222	13	5060
Kopā	272	5998	674	77 252

Vispilnīgāko informāciju par “kaitīgo putnu” šaušanas apjomiem Latvijā 20. gs. 20.–30. gados sniedz žurnālā “Mednieks un Makšķernieks” publicētie pārskati.

1926. gadā, vērtējot oficiālo statistiku par laiku no 1924. gada 1. aprīļa līdz 1925. gada 1. aprīlim, kad nomedīts 3251 “vanags”, *N. Tranzē* uzskata, ka “šīnī (nomedīto “vanagu”) skaitā īstie tieši kaitīgie putni, t. i., vistu un zvirbuļu vanagi, katrā ziņā ir mazākumā (*red. izcēlums*). Minētie putni ir ļoti uzmanīgi un tādēļ grūtāk nošaujami”¹⁶². Lai gan varētu domāt, ka laika gaitā, pateicoties med-

nieku izglītošanas darbam, šī proporcija ir mainījusies un kopumā no nošautajiem vanagiem liela daļa patiešām ir bijuši vanagi. Tomēr vēl 1934. gadā, uzstājoties ar referātu mežkopju studentu biedrībā “Šalkone”, kāds *M. J.* atzīst, ka “pie mums notiek sistemātiska un pie tam ar prēmijām atalgota derīgu putnu iznīcināšana”, un turpat tālāk: “Bieži vanagu olas un kājas piegādā pusaudži, kas reti atšķir to pašu klijānu no vistu vanaga. Minēto trofeju pirmā šķirošana šādā gadījumā notiek pie mežsarga, otrā pie mežziņa un tomēr centrā nonākot ļoti augsts procents jau tagad (par nekaitīgiem) atzīto klijānu kājas...”⁷³ Tomēr dažas publikācijas liecina par to, ka vismaz daļa mednieku, piemēram, ķerot vanagus ar slazdu, pārsvarā tiešām medījuši tieši vistu vanagus. Tā Kokmuižas mežzinis *M. Ūdris* sešu mēnešu laikā līdz 12.11.1939. noķēris “27 vistu vanagus, vienu bikšaino klijānu, vienu lielo piekūnu un divas (meža) pūces, kopā 31. gab” (no materiālam pievienotā fotoattēla ir redzams, ka visi slazdā noķertie putni, arī bikšainais klijāns, ir nogalināti; *red.*)¹⁶⁶; kāds cits mednieks, izmantojot tādu pašu slazdu, laika periodā 11.10.–10.12.1938. noķēris 11 vistu vanagus un vienu zvirbuļvanagu¹⁹.

Pa trim gadiem (1936–1938) ir iespē-

Gads	Ūpji	Pūces	Ērgļi	Vanagi (% no nošauto kopskaita Latvijā)	Avots
Uzskaitīts 1936. g. (tikai ērgļi un ūpji)	9		0		11
Nomedīts valsts mežos 1935./36. g.		4		68 (1,5%)	11
Uzskaitē uz 01.04.1937. (tikai ērgļi un ūpji)	4		0		12
Nomedīts valsts mežos 1936./37. g.		1		66 (1,5%)	14
Uzskaitē uz 01.04.1938. (tikai ērgļi un ūpji)	6		0		15
Nomedīts valsts mežos 1937./38. g.	1	3	1	75 (1,5%)	16

jams salīdzināt arī nomedīto kaitīgo putnu skaitu visā Latvijā un toreizējā Tukuma virsmežniecībā, kas ir viena no 75 Latvijas virsmežniecībām (1,3% no skaita¹⁵⁶) un ietver sevī lielāko daļu no tagadējās ĶNP teritorijas. Te ik gadu nomedīto vanagu relatīvais skaits (% no kopējā Latvijā nomedīto putnu skaita — 1,5%) ir līdzīgs virsmežniecības “īpatsvaram” Latvijā, tāpēc var pieņemt, ka plēsīgo putnu šaušanas intensitāte ir bijusi apmēram vienāda visā Latvijā, un līdz ar to iespējams secināt, ka šajos trijos gados tagadējā ĶNP teritorijā, ņemot vērā tās platību, ik gadus nošauts ap 30–40 “vanagu”. To, ka šajos pārskatos iekļauto plēsīgo putnu šaušana teritorijā ir notikusi, apliecina *A. Grosse*s izteiktās patiecības cilvēkiem, kas viņam palīdzējuši materiāla vākšanā par 20. gs. 20.–30. gados: “*J. Liepiņš* Lapmežciemā, pensionēts mednieks, diemžēl visu plēsējputnu ienaidnieks. Latvijas Mežu departa-

ments par nošautajiem plēsējputniem maksāja prēmijas, un tās viņš nopelnīja regulāri”⁶⁷.

Pat pieņemot, ka tikai apmēram puse no nošautajiem putniem ir bijuši vistu vanagi, vienalga vairākus desmitus gadu pēc kārtas ik gadu teritorijā pilnībā iznīcinātas 3–5 vistu vanagu ģimenes. Iespējams, ka tieši šī iemesla dēļ līdz pat 70. gadiem teritorijā ir zināmi tikai atsevišķi vistu vanaga ligzdošanas rajoni. Tā, raksturojot Kaņiera apkārtnes putnu faunu 30. gados, *A. Grosse* raksta, ka te neregulāri ligzdojuši divi pāri — pa vienam pie Čaukciema un Ķemeru tīreļa⁶⁷. 1945.–1961. gadā vistu vanags regulāri medījās Kaņiera ezerā un tā piekrastē, un, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, tolaik mežos uz R no ezera ligzdojis viens vai vairāki pāri, bet mežos uz A no ezera — viens pāris¹⁷³. 70. gados vistu vanags regulāri novērots barojamies Ķemeru tīrelī¹¹¹. Nedaudzo novērojumu dēļ ir grūti spriest par kopējo

Lai gan vistu vanaga galvenie barības objekti ir sīļi, baloži un citi līdzīga lieluma putni, ziemojošie putni, it sevišķi bargākās ziemās, neatsakās pamieloties arī ar maitu. Attēlā redzamais putns šādu barību, iespējams, izvēlējās tādēļ, ka viena kāja viņam bija kropla. Foto: *J. Ķuze*, Ķemeru tīrelis, 22.02.2003.

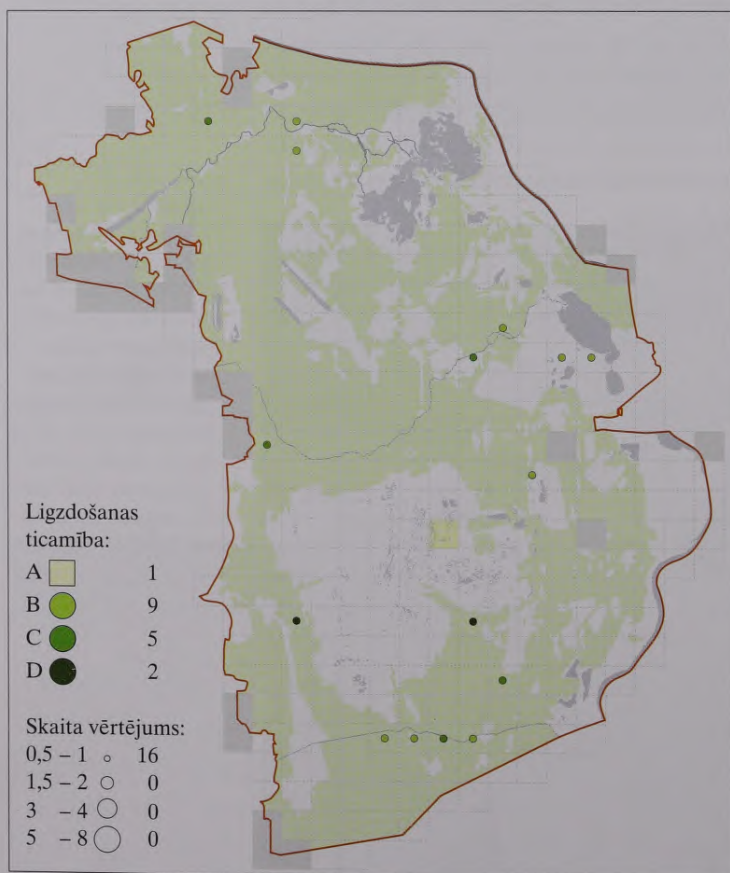
teritorijā ligzdojošo pāru skaitu šajā laikā, taču ļoti ticami, ka stiprās vajāšanas dēļ teritorijā ligzdojošo pāru skaits bija mazāks nekā tagad.

Kopš 90. gadu sākuma, kad teritorijas putnu faunai pievērsta daudz lielāka uzmanība nekā iepriekš, vistu vanags sastaps mežos visur, kur veikti ilgstošāki novērojumi. To skaitā atrastas arī vairākas ligzdas. Šajā laikā vistu vanaga ligzdošanas iecirkņi atrasti mežā starp Kaņieri un Valgumu, mežā uz A no Antīciema (04.04.1993. atrasta ligzda; MS un APe), Ķemeru sanatorijas apkārtnē, Sumragu pussalas Z galā, Smārdes apkārtnes mežos, Ķemeru tīreļa ZR malā (25.02.1990. ligzdu atradis V. Ādam-

sons, 22.04.1991. citu ligzdu turpat — M. Strazds), uz D no Valguma ezera, mežos uz R (23.04.1993. ligzdu atradis V. Belīks) un DA no Dunduru pļavām, Odiņu dumbbrājā un mežā uz Z no Kalnciema dolomītu karjera. 1999. gadā, kad teritorija apsekota vispamatīgāk, atrastas divas apdzīvotas ligzdas — Sumragu pussalā (JĶu) un mežā pie Dunduru pļavām (NZ), taču, spriežot pēc visu novērojumu skaita un izvietojuma teritorijā, kopējais ligzdojošo pāru skaits ĶNP vērtēts kā 12–20 pāri. Tomēr A. Petriņš, gan balstoties tikai uz citās Latvijas daļās pēdējā desmitgadē novērotās vistu vanagu skaita samazināšanos, uzskata, ka vērtējums varētu būt pārāk optimistisks un faktiskais ĶNP ligzdojošo vistu vanagu skaits ir mazāks. Pēdējos (21. gs. sākuma) gados vistu vanags regulāri novērojams arī apdzīvotās vietās, konkrēti Ķemeru (IV).

20. gs. 30. gados rudens ceļošanas laikā vistu vanagi regulāri novēroti Kaņiera Z galā⁶⁷, taču iespējams, ka pie ezera uzturējās vietējie putni, kas te medija caurceļojošos ūdensputnus. Par vistu vanagu neregulāru caurceļošanu teritorijā liecina 50. gadu otrajā pusē Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē veiktās caurceļojošo putnu uzskaites. Tā, piemēram, H. Mihelsona 1947.–1950. gadā veiktajās uzskaitēs vistu vanags nav konstatēts²⁰², bet 1956.¹⁶⁰ un 1958.¹⁰⁵ gada rudenī Jaunķemeru jūrmalā novēroti vairāki caurceļojoši putni, savukārt 1957. gada rudenī novērots putns, kas atzīts par vietējo nometnieku¹⁶⁰.

Pieaugušie putni novēroti arī ziemas mēnešos, tā, piemēram, 11.01.2003. viena ♀ uzturējās pie Starpiņupes slūžām rajonā, kur koncentrējās ziemojošie ūdensputni (JĶu, AL).

Northern Goshawk. Common breeder. During the first half of the 20th century, because of severe persecution, was less frequent, with only a few nesting territories recorded. In 1990s observed everywhere that data were collected. In 1999

population was estimated to be 12–20 nesting pairs, but considering the decrease of the species in other parts of the country some experts consider this estimate too optimistic. Winters. Irregular sightings of passage migrants.

Zvirbuļvanags

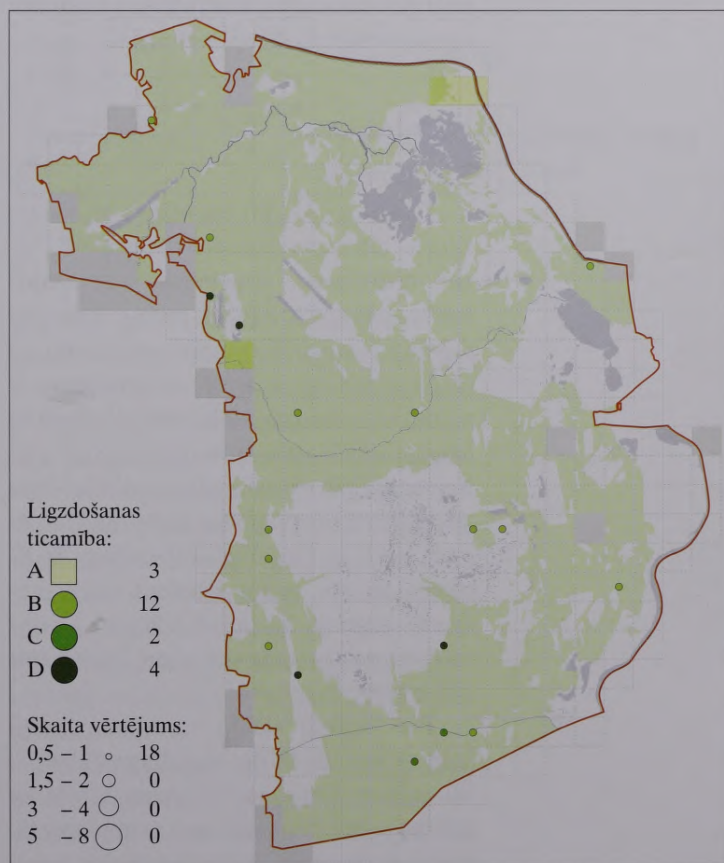
Accipiter nisus

Lai gan pēc vairāku tālaika ornitologu — *H. Loudona*¹⁰⁰ un *O. Lēvja* — vērtējuma zvirbuļvanags 19. gs. beigās–20. gs. sākumā tagadējā Latvijas teritorijā ir bijis viens no parastākajiem plēsējputniem, kas “dažādos ar mežu bagātos apgabalos pat daudz biežāki sastopams” (nekā otra parastākā suga — lauku piekūns)¹⁰², konkrētu ziņu par tā sastopamību ĶNP teritorijā, iespējams, tieši tā biežuma dēļ šajā laikā praktiski nav. LDM kolekcijā atrodas divi zvirbuļvanaga dējumi — ar trim un piecām olām, ko *F. Štolls* ievācis attiecīgi 09.06.1909. un tā paša gada maijā, kā atradni norādot Sloku. Lai gan nav zināms, vai abas atrastās ligzdas ir bijušas tagadējā ĶNP teritorijā, tas tomēr ir ļoti ticams. 20. gs. 30. gados Kaņiera ezera apkārtnē zvirbuļvanags vasarās redzēts reti; *A. Grosse* zinājis tikai viena pāra ligzdošanas vietu pie Ragaciema⁶⁷. Domājams, arī zvirbuļvanagu, gan mazākā mērā nekā vistu vanagu, skaitu tolaik un vēl līdz pat 70. gadiem ietekmēja Latvijā plaši izvērstā plēsīgo putnu vajāšana (sk. vistu vanagu).

70. gados, tāpat kā vistu vanags, regulāri novērots barojamies Ķemeru tīrelī¹¹¹. Sākot ar 90. gadiem novērots daudzviet teritorijā, tomēr ligzdas vai aizņemtas teritorijas atrastas salīdzinoši

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

maz, domājams, zvirbuļvanaga salīdzinoši slēptā dzīvesveida dēļ: Smārdes karjera apkārtnē (02.05.1990. atrasta ligzda, turpat ligzdojis arī 1993. gada maijā; *VĀ*); mežā Ķemeru tīreļa Z malā (25.02.1990. atrasta veca ligzda; *VĀ*); pie

Jaunķemeriem (1993. gadā novērots pieaugušais putns, kas nes jaunajiem barību; *MF*); kā arī pie Aklā ezera (♀ uz ligzdas 02.06.2001.; *IV*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 15–25 pāri, atrastas ligzdas vai izvesti mazuļi redzēti četrās vietās.

Rudeņos ceļošanas laikā 20. gs. 30. gados regulāri novērots ezera Z galā⁶⁷, par parastu caurceļotāju Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē zvirbuļvanags atzīts arī 1947.–1950. gadā²⁰², savukārt 50. gadu otrajā pusē regulāra tā caurceļošana konstatēta Jaunķemeru jūrmalā^{105, 160}. Vēlāk konkrēti caurceļojošo zvirbuļvanagu novērojumi, kas ļautu spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām, autoriem nav zināmi. Taču neapšaubāmi zvirbuļvanagi gan pavasaros, gan rudeņos joprojām regulāri caurceļo ĶNP teritorijai.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Peļu klijāns

Buteo buteo

Jau 19. gs. klijāns tagadējā Latvijas teritorijā atzīts par “samērā parastu”¹²⁸, “visur sastopamu, apgabalos, kur daudz mežu, pat ļoti bieži”¹⁰² putnu, kas, pēc vairāku tālaika pazīstamu ornitologu — *H. Loudona* un *O. Lēvja* — vērtējuma, ir viena no trim parastākajām plēsējputnu sugām Latvijā (pēc lauku piekūna un zvirbuļvanaga)^{100, 102}. Tomēr konkrētu datu par klijānu sastopamību teritorijā (iespējams, tieši tā biežuma dēļ) ir maz. Ir zināms, ka 30. gados Kaņiera ezera apkārtnē regulāri ligzdojuši trīs pāri — divi mežos uz A no ezera un viens Zaļā purva ZR stūrī⁶⁷.

Par klijānu skaitu un sastopamību informācija ir līdzīgi nepilnīga līdz pat 80. gadiem. Lai gan nav pamata domāt, ka klijāns tolaik būtu bijis reti sastopams, jādomā, ka iespaidu uz sugas stāvokli neap-

Reģistrēts arī ziemā, kaut gan tiešu novērojumu ir maz — kā regulāru ziermotāju Ķemeru apkārtnē zvirbuļvanagu atzīmējis *J. Kazubiernis*, 26.02.1984. viens putns novērots Kaņiera ZR piekrastē (*JL, AL*).

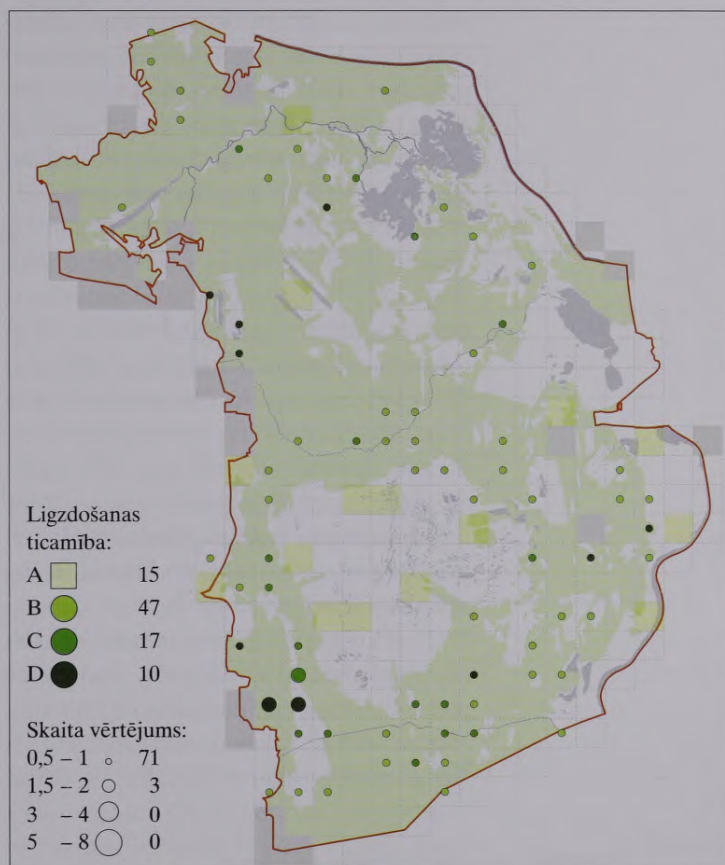
Eurasian Sparrowhawk. During the first half of 20th century considered to be the most common diurnal raptor in forested regions but there are few reliable records. Probably less affected by persecution of raptors than Goshawk. Recently nesting regularly and a common passage migrant but scarce data do not allow analysis of trends. Some birds winter.

šaubāmi atstāja jau kopš 20. gs. sākuma, vismaz līdz pat 60. gadiem pret plēsīgajiem putniem piekoptā represīvā attieksme^{51, 52, 135, 177}. Lai gan peļu klijāns tādā mērā kā vistu vanags vai ērgļi tieši vajāts netika, tomēr nepareizas noteikšanas dēļ lielā daudzumā tika šauti arī peļu klijāni. 20. gs. sākumā lielākie tālaika putnu pētnieki mednieku zināšanas vērtē ļoti kritiski — *H. Loudons* atzīst, ka (mednieku un) “mežsargu zināšanas putnu pazīšanas jomā ir tieši uz nulles”¹⁰⁰, bet preparators *F. Štolls*, caur kura rokām izgājuši “apmēram 35 ūpji, 20 jūras ērgļi, 15 klinšu ērgļi, 9 čūskērgļi un vesela rinda stepju liju, bikšaino apogu, balto pūču, apodziņu un kukaiņu piekūnu, neskaitot ļoti daudzus mazos ērgļus, peļu klijānus, vistu vanagus u. c.”, atzīst, ka publicētā medību statistika par plēsējputniem (sugu noteikšanas ziņā)

“nav pārāk ticama”¹³⁵. Līdzīgu viedokli par to, ka daudzo ik gadu nomedito “vanagu” (sk. vistu vanagu^{51, 52}) vidū ir ne viens vien peļu klījāns, pauž N. Tranzē¹⁶² un citi tālaika ornitologi⁷³. Šāda speciāli nestimulēta, tomēr plaši izplatīta klījānu šaušana turpinājās vēl līdz 60. gadiem¹⁷⁷, neapšaubāmi dodot savu ieguldījumu klījānu skaita samazināšanā^{164, 177}.

Sākot ar 80. gadiem reģistrēto novērojumu skaits strauji pieaug un klījānu ligzdas teritorijā atrastas daudzās vietās. Tas, visdrīzāk, ir izskaidrojams ar to, ka tolaik teritorijas putnu faunai sāka pievērst pastiprinātu uzmanību, nevis ar klījānu skaita izmaiņām. Tā 90. gadu sākumā (1990–1993) teritorijā bija zināmi 45–55 klījānu ligzdošanas iecirkņi un, ņemot vērā arī neapsekotās ĶNP daļas, vērtēts, ka kopējais teritorijā ligzdojošo klījānu skaits varētu būt bijis ap 70–80 (100) pāriem. Šis skaits iegūts, apkopojot teritoriālu putnu vai pāru novērojumus un tolaik atrastās (22) klījānu ligzdas, pieņemot, ka četru gadu laikā nav notikušas lielas izmaiņas un dažādos gados atšķirīgās teritorijas daļās reģistrētos ligzdošanas iecirkņus var summēt kopā. Tā rīkoties ļāva fakts, ka, pārrēķinot tikai 1990. gadā konstatēto klījānu blīvumu (tikai teritorijas daļā uz D un R no Ķemeru tīreļa un Odiņu dūbrājā konstatēti 19–22 pāri, atrastas 14 apdzīvotas ligzdas) uz visu ĶNP teritoriju, tika iegūts ļoti līdzīgs skaits (>70 pāru; MS). 1999. gadā vērtēts, ka ĶNP ligzdo 70–100 pāri klījānu.

Jau kopš 20. gs. 30. gadiem ir zināms, ka peļu klījāns teritorijā ir parasts caurceļotājs, kas abos ceļošanas laikos novērots lielā skaitā — gan pa vienam, gan bariņos pat līdz 30 putniem⁶⁷. Klījānu caurceļošana atzīmēta arī vēlāk veiktajos pētījumos Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā²⁰² un 1956. gada rudenī

un 1957. gada pavasarī Jaunķemeru jūrmalā, kur reģistrēti atsevišķi caurceļojoši putni¹⁶⁰. Tolaik klījāns teritorijā uzskatīts par neregulāru vai retāk sastopamu regulāru caurceļotāju²⁰². Iespējams, ka samērā nelielais novērojumu skaits saistīts ar novērojumu veikšanas vietu, kur klījānu migrācija nekad nav bijusi īpaši intensīva, taču A. Grosse novērojumus ir veicis tajā pašā rajonā. Tāpēc var būt, ka arī ceļojošo klījānu skaita kritums tolaik atspoguļo literatūrā minēto Latvijā notikušo klījānu skaita samazināšanos¹⁷⁷.

Konkrēti migrējošo putnu novērojumi pēdējos gados ir zināmi ļoti maz — 22.03.1986. Jaunķemeru redzēti astoņi putni, kas augstu debesīs riņķoja vienā ba-

riņā (VS). 29.03.1998. intensīva plēsējputnu migrācija novērota virs Kaņiera, pusstundas laikā kopā novēroti 15 peļu klijāni pārlidojam Andersalu, tie redzēti migrējam grupās pa trim putniem (EO), taču, visticamāk, pēdējos gados pavasaros arī citur lielākā skaitā novērotie klijāni ir caurceļojoši putni — piemēram, 20.03.1991. Lielupes pļavās Odiņu–Pavasaru polderī J. Lipsbergs novērojis vienu laikus četrus un vēlāk vēl divus klijānus, 07.04.1991. pie Vecslocenes ietekas Slokas ezerā R. Matrozis no viena punkta saskaitījis deviņus klijānus, bet 24.03.1992. pie Jaunkemeriem augstu debesīs redzējis riņķojam četrus putnus. Konkrētas informācijas par rudenī ceļojošo klijānu skaitu pēdējos gados nav.

Ziemojošs peļu klijāns teritorijā pirmo reizi konstatēts 1987. gadā, kad viens putns 01.01. un 19.01. redzēts Kūdras izgāztuvē (VS). Nākamo reizi peļu klijāns ziemā redzēts tikai 07.02.2002. — viens

putns pie maitas kopā ar kraukļiem netālu no Sumragiem (JKu). Turpmāk, kad ĶNP teritorijā uzsākti regulāri novērojumi arī ziemas laikā, ziemojoši peļu klijāni novēroti regulāri. 2006. gada janvārī klijāni redzēti trijās dažādās vietās, vienā no tām arī atkārtoti, un kopējais šajā gadā ziemojošo peļu klijānu skaits vērtēts kā 3–5 putni (JKu).

Common Buzzard. Common breeder, but data about densities before the late 1980s lacking. Around 1990 70–80 pairs thought to breed (22 nests found in only part of the area). In 1999, 70–100 pairs. Common passage migrant. Less frequent in the 1950s, possibly reflecting decrease in population in Latvia at that time. Wintering first recorded on 01.01.1987. In January of 2006 3–5 thought to winter within Park.

Caurceļo,
neregulāri ziemo,
iespējams, ligzdojis

Bikšainais klijāns

Buteo lagopus

Kā ligzdotājs bikšainais klijāns Latvijā konstatēts tikai epizodiski 19. gs. beigās un 20. gs. pirmajā pusē, acīmredzot gados pēc tā invāzijas ziemā. Bikšainā klijāna dējums ievākts Ķeizos Valkas apkārtnē 1891. gadā⁹⁸ un tanī pašā gadā arī pie Olaines (iespējams, Cenas tīreļa perifērijā; red.)^{98, 128, 164}. Pēc līdzīgas bikšaino klijānu invāzijas Latvijā 1938./39. gada ziemā, 1939. gada vasarā V. Āboliņš Ķemeru apkārtnē atradis bikšainā klijāna ligzdu un turpat novērojis arī vēl vienu pāri⁶¹. Tomēr N. Tranzē, gan nenosaucot nevienu konkrētu gadījumu, vēlāk raksta: “Starp abiem pasaules kariem, kamēr darbojos Rīgā, tika ziņots par diviem vai trim

bikšainā klijāna ligzdošanas gadījumiem Latvijā; apstiprinājuma tam diemžēl nebija.”¹⁶⁴ Viņš, balstoties uz H. Valtera apgalvojumu, apšaubā arī H. Loudona 1891. gadā atrasto ligzdu, rakstot, ka H. Loudons tolaik bijis tikai 15 gadus vecs un ļoti ticami, ka varējis kļūdīties. Tomēr viņš turpat uzsver arī to, ka 1890. gada rudenī Baltijas provincēs bijusi liela bikšaino klijānu invāzija¹⁶⁴. Taču ligzdošanas gadījums pie Olaines netiek apšaubīts, bet, atsaucoties uz O. Lēvi — pēc N. Tranzē vārdiem, “labu putnu pazinēju un tolaik jau vecāku vīru” —, viņš min vēl kādu bikšainā klijāna ligzdošanas gadījumu tajā pašā laikā — ligzda, no kuras ♀ un juv.

nošauti, atrasta pie Trikātas 1892. gadā¹⁶⁴. Jāuzsver arī tas, ka 19. gs. beigās nepazīstamus putnus gandrīz visi minētie pētnieki, it sevišķi *H. Loudons*, pārsvarā noteica “caur stobru” — tos nomedijot kolekcijām, un dažādām jebkādu sugu krāsu aberācijām pievērsuši ļoti lielu uzmanību^{98, 100}, tādēļ balta klijāna nosaukšana par bikšaino klijānu tomēr ir maz ticama, it sevišķi, ja atrasta ligzda. Pie tam jāņem vērā arī dažādu citu ziemeļu sugu daudz biežākā sastopamība Latvijā kopumā šajā laikā (sk. arī balto pūci, ziemeļu svilpi u. c.)^{100, 135}. Tādēļ, lai gan par pierādītu iepriekš minēto šaubu dēļ šo gadījumu uzskatīt nevar (*N. Tranzē K. Griģuļa* minētais gadījums droši vien bija zināms, un ticami, ka tas ir viens no gadījumiem, uz kuriem viņš atsaucas; *red.*), tomēr īsta pamata to izslēgt arī nav, jo bikšainā klijāna ligzdošana labos peļu gados “tālu boreālajā zonā” (ārpus normālā areāla) ir ļoti raksturīga parādība un 20. gs. otrajā pusē tā normālais areāls, vismaz Somijā, ir ievērojami atkāpies uz ziemeļiem⁷⁰.

Bikšainais klijāns teritorijā vienmēr bijis sastopams galvenokārt ceļošanas laikā. Caurceļojošo putnu skaita vērtējums dažādos laika periodos ir bijis samērā atšķirīgs. 20. gs. 30. gados Kaņiera apkārtnē bikšainais klijāns bijis regulārs caurceļotājs, taču dažādos gados ļoti mainīgā skaitā⁶⁷. Caurceļotāju uzskaitēs, kas Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē veiktas 1947.–1950. gadā, tas atzīmēts kā neregulārs vai retāk sastopams regulārs caurceļotājs²⁰². Atsevišķi caurceļojoši putni Jaunkemeru jūrmalā reģistrēti arī 1957. un 1958. gada pavasarī¹⁶⁰.

Par bikšaino klijānu novērojumiem 20. gs. 60. un 70. gados autoriem ziņu nav, bet kopš 80. gadiem bikšainais klijāns atkal tiek regulāri novērots pavasara caur-

ceļošanas laikā. Šajā laikā intensīvākais ceļošanas laiks atzīmēts aprīļa pēdējā un maija pirmajā dekādē, kad reģistrēta lielākā daļa visu zināmo novērojumu (22.04.–11.05.). Ir zināms tikai viens novērojums agrāk — 09.03.1980. (*JKa*). *ĶNP* atlanta datu vākšanas laikā 1999. gadā bikšainais klijāns redzēts tikai vienu reizi *Ķemeru tīreļa Z* daļā (07.05.; *JKa*). Interesanti atzīmēt, ka visi konkrēti zināmie novērojumi attiecas tikai uz pavasara ceļošanas periodu. Arī no literatūras datiem vienīgais avots, kad ceļojošie putni varētu būt novēroti arī rudens periodā, ir *H. Mihelsoņa* pētījumi 40. gadu beigās²⁰². Šajā laikā no kopā 50 veiktajām ekskursijām 35 veiktas tieši rudens periodā — augustā un septembrī, bet pārējās 15. aprīlī un maija pirmajā pusē. Diemžēl autors nav norādījis, kad tieši bikšainie klijāni reģistrēti, un iespējams, ka to sastopamības retums tieši ir saistīts ar bikšainā klijāna rudens caurceļošanas perioda nesakritību ar pētījuma periodu — vairākums bikšaino klijānu Latvijā caurceļo no septembra beigām līdz novembra vidum⁹⁵. Iespējams, ka tieši novērotāju aktivitātes trūkums vēlos rudens mēnešos ir galvenais iemesls, kādēļ ir zināmi tik maz caurceļojošo bikšaino klijānu novērojumi rudenos. To zināmā mērā apstiprina un par šīs sugas iespējamu klātbūtni teritorijā arī rudens periodā liecina novērojumi, kas *ĶNP* piegulošajos Slampes pagasta laukos veikti 2003. gadā. Viens putns 23. oktobrī redzēts uz *ZA* no “Kalnāju” fermas apmēram 1 km no *ĶNP* robežas, viens putns — 3. novembrī uz *Z* no Melnragiem, viens putns — 6. novembrī pie “Kalnāju” fermas (*JKu, AL, VV*).

Informācijas par bikšaino klijānu ziemošanu ir ļoti maz. 20. gs. 30. gados tas ziemojis reti un neregulāri⁶⁷. Pēdējos

gados ziemā zināms tikai viens konkrēts novērojums — 11.01.2003. vienu putnu uz Odiņu–Pavasaru poldera novērojis *V. Vintulis*.

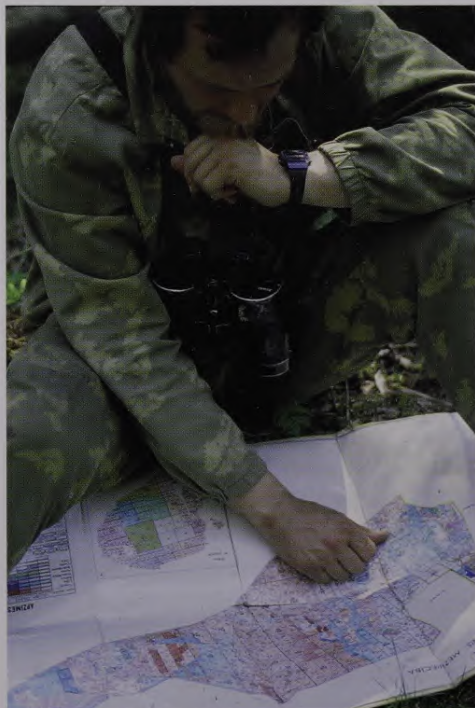
Ligzdo

Mazais ērglis

Aquila pomarina

Vēsturiskas informācijas par mazo un vidējo ērgli ir ļoti maz, un tās izmantošanu apgrūtina fakts, ka vairākums novērotāju šīs abas sugas nav varējuši (vai nav mēģinājuši) atšķirt. LDM kolekcijā atrodas mazā ērgļa dējums, ko *F. Štolls* 07.06.1909. ievācis “Slokā”. Lai gan nav zināms, vai šī ligzda ir bijusi tagadējā ĶNP teritorijā, tas tomēr ir ļoti ticams. Pēc *A. Grosses*, kāds no šiem ērgļiem (suga nav droši noteikta, *A. clanga* vai *A. pomarina*) 20. gs. 30. gados Kaņiera ezera apkārtnē novērots divreiz — 05.06.1928.

Kad 1990. gadā teritorijā sākti lauku darbi ar mērķi konstatēt visus te ligzdojošos melnos stārķus, uzmanība pievērsta arī mazajam ērglim. Galvenā darba metode bija novērojumu veikšana vienlaikus no dažādām vietām, precīzi fiksējot putnu lidošanas virzienus, bet pēc tam pēc mežaudžu plānā atrodamās informācijas pārbaudot visticamākās ligzdu atrašanās vietas. Visu plānošanas un koordinēšanas darbu veica *Māris Strazds* (attēlā pie Dunduru ūdenskrājiem), bet novērojumu veikšanā un ligzdu meklēšanā palīdzēja 16 brīvprātīgie no Zviedrijas.
Foto: *S. Widstrand*, 06.05.1990.

Rough-legged Buzzard. Common passage migrant, mostly observed in spring. One known recent winter record on 11.01.2003.

pie Antiņciema viens putns redzēts lidojumam zemu virs ezera, bet 14.07.1929. viens redzēts ezera Z krastā. Autoram zināmā Kaņierim tuvākā ligzdošanas vieta bijusi mežos pie Valguma⁶⁷, kas, visdrīzāk, liecina par mazo ērgli. Divus, atkal droši nenoteiktus ērgļus virs Kaņiera novērojis *M. Švarcbergs* 29.05.1956.¹⁵⁷. Ņemot vērā to, ka Kaņiera apkārtnes meži un ūdenskrāji ir ideāls vidējā ērgļa biotops un mazajam ērglim nav pārāk raksturīga barošana virs ūdeņiem, iespējams, ka Kaņieris ir bijusi kāda vidēja ērgļu pāra ligzdošanas vieta. Varbūtēju vidējo ērgli (aizdomīgu, no virspuses tumšu ērgli, ko pārāk īsā novērojuma dēļ tā arī nav izdevies precīzi noteikt) 12.05.1993. pie Slocones ietekas novērojis *A. Liepa*, taču droši šī suga teritorijā nekad nav konstatēta.

Pirmo reizi teritorijā mazais ērglis droši konstatēts 1940. gadā, kad ligzdā pie Ķemeriem *V. Āboliņš* 27.06.1940. gredzenojis mazuli⁸⁶. Pēc tam redzēts 25.09.1944., kad pāri virs meža R no Slokas (tagadējā Odiņu–Pavasaru poldera Z daļā) rudens riesta lidojumā novērojis *H. Ringlēbens*¹²³. Sākot melno stārķu ligzdu meklēšanu 1990. un 1991. gadā, uzmanība pievērsta arī mazajam ērglim. 1990. gadā atrastas četras ligzdas pie Dunduru ūdenskrājiem (*SWe*, *SWi*), bet vismaz trīs pāri ligzdoja Lielupes krasta mežos posmā no Pavasariem līdz Pārūpiem (1991. gadā atrasta viena ligzda iepretim Pavasariem; *MS*). Vēl viens pāris regulāri

novērots barojamies laukos pie Sumragiem un viens — pie Kalnciema (*MS*, *SWi*, *SWe* u. c.). Par vēl citu pāru klātbūtni teritorijā liecināja arī mazo ērgļu novērojumi pie Vēršupītes Z no Ķemeru tīreļa (24.04.1991.; *MS*), pāris uz R no Ķemeru sanatorijas torņa un izgāztuves rajonā (23.04.1993.; *MO* un *PSa*) un pie Smārdeskroga (13.07.1993.; *VĀ*). Kopā 1991.–1993. gadā teritorijā ligzdoja 10–13 pāru. Tā kā 1999. gadā speciāli šai sugai uzmanība netika pievērsta un neviena no agrāk atrastajām ligzdām nebija apdzīvota, ņemot vērā teritorijas apsekotību un novērojumus dažās jaunās vietās, skaita vērtējums “10–15 pāru” balstījās uz 90. gadu sākuma informācijas, taču šis vērtējums, visticamāk, bija pārāk liels, jo vēlāk konstatētā dzīvotnes izmaiņu izraisītā skaita samazināšanās varēja būt sākusies jau 90. gadu otrajā pusē. 1999. gadā vienīgais mazā ērgļa ligzdošanas gadījums konstatēts mežā Odiņu–Pavasaru poldera malā mākslīgajā ligzdā, kur 2. novembrī atrastas caļa atliekas (*JL*).

2002. gadā ĶNP tika uzsākts šīs sugas monitorings, parauglaukumā iekļaujot parka D daļu, kā arī teritoriju uz R ārpus ĶNP. Tika konstatēti četri ligzdošanas rajoni. Divos no tiem ligzdas bija zināmas jau iepriekš (*AL*, *APe*) un divas atrastas no jauna (*JĶu*). Visas šīs ligzdas atradās ĶNP R daļā, interesanti, ka viena no tām bija 1,63 km no tuvākās lauka malas meža masīvā, kas apjož Ķemeru tīreli, — tas šai sugai nav tipiski. Ērgļi netika konstatēti Lielupes palienē, bet uz poldera tikai vienu reizi — 03.05. novērots viens putns (*MBi*), kas, vēlreiz apsekojot teritoriju, vairs netika reģistrēts. Vēl viens mazais ērglis vairākkārt novērots Liepājas šosejas rajonā pie tilta pār Lielupi, bet maz ticams, ka putns ligzdoja parkā. Trīs ligzdas

tika sekmīgi izvestas, bet ceturta nogāzās vētrā jūlija sākumā. Droši zināms, ka 2002. gadā ĶNP ligzdoja četri pāri (*JĶu*), kas liecina par ievērojamu skaita samazināšanos kopš 90. gadu sākuma. Kā ticamākais iemesls šim faktam minama pļavu aizaugšana, pārtraucot to pļaušanu.

Lesser Spotted Eagle. Historical data scarce owing to misidentification of spotted eagles. Some sightings suggest possible records of Greater Spotted Eagle in the past but this species is never properly recorded. In 1991–1993 when the first inventory was carried out 10–13 pairs were nesting. Later, the population decreased owing to the disappearance of feeding areas (meadows) through the vegetation becoming too tall, but the timing of the decline not properly documented. In 2002 when monitoring of the species started only four pairs definitely considered nesting in the area.

Dunduru pļavu un Melnragu rīkles apkārtnē 1990. gadā šādā veidā *S. Vesters* (*S. Wester*) un *S. Vidstrand* (*S. Widstrand*) atrada četras apdzīvotas ligzdas. Kaut gan mazo ērgļu skaits teritorijā kopš tā laika ir samazinājies, Dunduru pļavas joprojām ir visstabilākā mazo ērgļu barošanās vieta, jo vēl vismaz viens pāris katru gadu tuvumā ligzdo. Foto: *M. Strazds*, 14.09.2002.

Ieklejo, iespējams,
agrāk ligzdojis

Klinšu ērglis

Aquila chrysaetos

20. gs. sākumā kāds *A. Čerņikovs* no Rīgas ziņojis *F. Šollam*, ka katru gadu uz salas nepieejamā vietā purvā pie Ķemeriem (domājams, Ķemeru tīrelī, kurš tai laikā varēja būt daudz grūtāk pārejams nekā tagad un kurā vienīgajā ir aprakstam atbilstošas salas) šī suga ligzdojot, taču "līdz šim neesot izdevies ligzdai pieklūt"; vienu putnu netālu no ligzdas kāds mežsargs esot nošāvis, "ja autors nekļūdoties", 1902. gadā. Pamatojoties uz šo novērojumu, *F. Šollam* izsaka apgalvojumu, ka *V. Zavicka* aprakstītā jūras ērgļa ligzda "pie Kaņiera Ķemeru tuvumā" ir šī pati iepriekš pieminētā klinšu ērgļa ligzda¹³⁵. Kaut gan klinšu ērgļa ligzdošana Ķemeru tīrelī 19./20. gs. mijā ir ticama, ar konkrētākiem faktiem vai vismaz precīzu ligzdas atrašanās vietas aprakstu nepamatots cita novērotāja ziņu atstāstījums neļauj šodien ne droši pieņemt, ka klinšu ērglis noteikti ir ligzdojis Ķemeru tīrelī, ne arī to, ka abi autori^{128, 135} raksta par vienu un to pašu ligzdu. Tāpēc par ticamu var uzskatīt tikai klinšu ērgļa konstatāciju Ķemeru tīrelī, bet ne ligzdošanu, jo 19./20. gs. mijā šī suga Latvijā bija samērā parasta un tika nomedīta regulāri — *F. Šollam* vien ir zināmi laikā no 1899. līdz 1904. gadam nomedīti apmēram 26 klinšu ērgļi¹³⁵. Attiecībā uz jūras ērgli ticamāki liekas *V. Zavicka* paša sniegtie novērojumi (*MS*).

30. gados Kaņiera ezera apkārtnē novērots divreiz — pa vienam putnam 05.06.1928. virs mežiem A no ezera un 11.08.1929. ezera Z krastā⁶⁷. 31.05.1956. virs Kaņiera novērots *juv.*, kam uzbrūk niedru lija (*MŠ*). 04.04.1957. caurceļo-

jošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā novērots viens putns, kas "atzīts par vietējo noietnieku"¹⁶⁰.

Turpmākajos gados klinšu ērgļi redzēti tikai Ķemeru tīreļa apkārtnē: 14.05.1961. vienu lielā augstumā riņķojošu *ad.* virs tīreļa novērojis *J. Vīksne*¹¹¹; 15.05.1975., 18.03.1982. un 27.04.1989. vienu klinšu ērgli virs tīreļa Z daļas novērojis *V. Adamsons*. 26.04.1991. turpat novērots *imm.* riņķojam kopā ar melno stārķi (*MS*). 23.04.1993. tīreļa ZR malā novērots viens 3–4 gadus vecs *imm.* (*JL, EB*). Iespējams, ka vēlāk — 28.05.1993. — to pašu nepieaugušo putnu virs Ķemeru tīreļa ZA stūra novēroja arī *V. Adamsons*. Vienlaikus ar *J. Lipsberga* un *E. Buhvalda* novēroto *imm.* 23.04.1993. divus putnus gaisā uz tīreļa pusi no Kašķu purva izgāztuves novērojuši *A. Kovšars* un *J. Durņevs*. Kaut gan šajā gadījumā iespējams, ka novērotāji redzējuši citas sugas ērgļus, par klinšu ērgļu pāra klātbūtni tīrelī liecina *V. Rozes* un *V. Adamsona* novērojums nākamajā gadā: 14./15.05.1994. virs tīreļa novēroti divi *ad.* Divi ērgļi virs tīreļa atkal redzēti 18.06.1996., no kuriem vismaz viens droši noteikts kā klinšu ērglis (*ACe*). Vēlāk pieauguši putni ligzdošanas sezonas laikā vairs nav redzēti. 2001. gada sākumā viens *imm.* vairākkārt (16.01., 22.02. u. c.) novērots Dunduru pļavu rajonā (*VV* u. c.). Pēdējo reizi klinšu ērglis reģistrēts 27.04.2004., kad viens iepriekšējā gada putns kopā ar jūras ērgļa *imm.* izcelts Melnragu rīklē (*JĶu, VV*).

Šīs sugas piesaistīšanai Ķemeru tīreļa apkārtnē ir uzbūvētas pavisam piecas mākslīgās ligzdas — 1985. gadā

Dokuments - rēķins L. O. C. .

23. decembrī 28 g. nopirkta no Stīpniska mežsarga (Nijas
vismiežn., Stāles m.) dzīvā Klinšu ērgli un samaksāju
par to Ls: 12.- /divpadsmit/. - Ērgļa gūtiņa saņemta
Pomiltknes Ornitol. Stacijas vadītājs Prof. Thirrenmanns, bet
tas vasaras sākumā atbrīcas no saņemšanas. - Ērgli,
apgredzēdņu ar L. O. C. gudrību Nr. 26.501, grom Kym
un es palaidām vaļā 21. maijā 1929 g. pie Kaņiera upes
(pie Kemeriem). - Par ērgļa barvianu samaksāju Al.
grom Kym (Nijā, Pulkkr. Priekš ieli Nr. 13. d. 1.) Ls: 20.-
(divdesmit), t. i. 5 Ls. par mīnesi!! _____
Tā tad par šo ērgli samaksāju no L. O. C. sumām
Ls: 32.- Ls: trīsdesmit divi.

Transehem.

Nijā, 1929 g. 25 maijā. -

Ls: 32.-

Ērglis Nr. 26.501.

vienu ligzdu uzbūvējis *A. Petriņš*, bet kopš 2000. gada *J. Ķuze* kopā ar *J. Lipsbergu* un *K. Lapiņu* — vēl četras (viena

no tām gājusi bojā 2005. gada 9. janvāra vētrā). Tomēr līdz šim nevienā no tām klinšu ērgļi nav mēģinājuši ligzdot.

Golden Eagle. On the verge of 19th–20th century may have bred in Ķemeru bog. Later only vagrants, mostly immature birds, observed. Some observations suggest the presence of (non-breeding)

birds during the breeding season, e. g. a pair of adults sighted 14.–15.05.1994 at Ķemeru bog. Despite attempts to attract eagles with artificial nests no nesting attempts known to date.

Ligzdo, caurceļo

Zivjērglis

Pandion haliaeetus

Lai gan konkrētu ziņu, kas par to liecinātu, nav, ir ļoti ticami, ka zivjērglis Kaņiera apkārtnē bijis sastopams jau 19. gs., jo tolaik “apgabalos, kur daudz ūdens”, šis ērglis bijis “bieži sastopams”. 19. gs. beigās, pēc *O. Lēvja* vērtējuma, zivjērglis pēc mazā ērgļa ir otra biežāk sastopamā ērgļu suga¹⁰². Tomēr jau 20. gs. sākumā *F. Štolls* atzīmē, ka, salīdzinot ar *O. Lēvja* doto skaita vērtējumu, situācija jau ir stipri mainījusies, un min to, ka, salīdzinot ar lielu skaitu citu ērgļu, kas kopš 1898. gada ir “gājuši caur viņa rokām” (sk. pie peļu klījāna), viņam ir zināmi tikai trīs nometīti zivjērgļi¹³⁵. Tāpat viņš oponē *V. Zāvicka* izteikumam par to, ka lielajos Rīgas apkārtnes ezeros (gan konkrēti minot, “piemēram, Ķīšezeru”) zivjērglis tiekot regulāri nometīts⁶⁷, tomēr viņam pašam daudzās ekskursijās sešu gadu laikā līdz 1904. gadam to nav nācies redzēt ne reizi, un arī neviens Rīgas mednieks nevienu nometītu zivjērgli šajā laikā viņam nav piegādājis, tādēļ, viņaprāt, no Rīgas apkārtnes ezeriem (kas ietver arī Kaņieri) zivjērglis šajā laikā ir izzudis¹³⁵.

Pirmie zināmie zivjērgļa novērojumi teritorijā reģistrēti *A. Grosses* pētījumu laikā — 25.06.1938. Kaņiera R krastā un

04.06.1939. pie Čaukciema⁶⁷, taču līdz pat 20. gs. beigām teritorijā zivjērgļa ligzdošana nav konstatēta. Nākamo reizi Kaņierī novērots tikai 28.05.1958. (*ET*), savukārt netālu esošajā Jaunķemeru jūrmalā, kur 50. gadu beigās veiktas migrējošo putnu uzskaites, pa vienam caurceļojošam zivjērglim reģistrēts 27. un 28.04.1957., kā arī 29.04.1958.¹⁶⁰. Turpmāk līdz 80. gadu beigām zivjērgļa novērojumi autoriem nav zināmi, kas, visdrīzāk, ir izskaidrojams ar zemo novērojumu veikšanas intensitāti šajā laikā.

Kopš 80. gadu beigām, kad teritorijas putnu faunai atkal tiek pievērsta pastiprināta uzmanība, pārlidojoši vai barojošies zivjērgļi novēroti regulāri. Visvairāk novērojumu reģistrēts Kaņierī, zivjērglis novērots arī virs Ķemeru tīreļa ezeriņiem un karjeriem, redzēts medijam jūras piekrastē iepretim Gausajai Jūdzei (*RM*) un vienā gadījumā arī iztaisnotajā Slampes upītē (05.05.1990., *BP, SWi*).

1982./1983. gada ziemā *A. Petriņš* šeit īstenoja pirmos zivjērgļu piesaistīšanas pasākumus, Raganu purvā pie Zaļās kāpas uzbūvējot mākslīgo ligzdu. Šī ligzda pirmajos gados pēc uzbūvēšanas tika vairākkārt pārbaudīta (piemēram, 30.06.1983.;

APe), bet nekad nebija aizņemta. Pēc tam, 80. gadu beigās, *M. Kreilis* uzbūvēja otru mākslīgo ligzdu Raganu purva Z galā. Arī šajā ligzdā līdz 90. gadu sākumam zivjērgļi neligzdoja, bet pēc tam ligzda ilgāku laiku netika pārbaudīta.

Pirmās ziņas par varbūtēju zivjērgļa ligzdošanu teritorijā ir no 1988. gada, kad par dažādām retām putnu sugām ap-
taujāti Valguma mežniecības darbinieki ziņoja, ka apdzīvota zivjērgļa ligzda (iespējams, pat divas) atrodas Slocenes krastā, posmā starp lielo vecupi un tās ieteku Kaņierī. Diemžēl šī ligzda tolaik netika pārbaudīta (*MS*).

Teritorijā pirmo reizi zivjērgļa ligzdošana droši konstatēta Raganu purva Z galā uzliktajā mākslīgajā ligzdā. Pirmās ziņas par to, ka zivjērgļi aizņēmuši šo teritoriju, ir no 22.06.1996., kad pie ligzdas *A. Liepa* novērojis zivjērgļu pāri.

Tomēr pati ligzda bijusi tukša. Ligzdas apdzīvotība pirmo reizi konstatēta tikai 1999. gadā, to pārbaudot atlanta datu vākšanas gaitā (*EO*). Tanī pašā gadā viena jaunuzbūvēta ligzda sausā melnalksnī 01.07. atrasta pie Slocenes (rajonā, par kuru bija ziņas 1988. gadā; *MS, JKu*). Par vēl vienu iespējamu ligzdošanas rajonu šajā gadā liecināja riestojoša zivjērgļa ♂ novērošana mežā pie Zaļā purva ZR malas tā pašā gada 26.06. (*MS*), riestojošs ♂ tajā pašā rajonā novērots arī 07.06.2000. (*IV*). Kopā 1999. gadā ĶNP ligzdoja 2–3 pāri zivjērgļu. Togad turpināta zivjērgļu piesaistīšana, uzbūvējot divas mākslīgās ligzdas Ķemeru tīrelī — pa vienai purva A (*AL*) un R (*JKu, AL*) malā. 2000. gadā zivjērgļi apdzīvoja pašu būvēto ligzdu pie Slocenes un mākslīgo ligzdu Raganu purva Z galā. 2000. gada augustā konstatēts, ka svaigi atjaunota

Slocenes krasts ir teritorijā visnenāk minētā (jau 1988. g.) zivjērgļu ligzdošanas vieta, taču pirmā ligzda te droši konstatēta tikai 1999. gadā. Kopš tā laika te ligzdojošais pāris nomainījis ligzdas jau vismaz trīs reizes. Šī ligzda nopūsta 2001. gada rudens vētrās. 2002. gada janvārī šajā rajonā uzbūvēta mākslīgā ligzda, tomēr ērgļi paši pavasarī uzbūvēja jaunu ligzdu pusnokaltušā melnalksnī blakus vietai, kur atradās vecā ligzda (*JKu, IV*). Tā gāja bojā 2004. gadā, un ērgļi pārvācās uz iepriekš blakus uzbūvēto mākslīgo ligzdu (*JKu*). Savukārt šī ligzda no mākslīgā pamata nopūsta 2005. gada 9. janvāra vētrā, un zivjērgļu pāris pavasarī pārcēlās uz jaunu ligzdu, ko paši uzbūvēja priedes galotnē turpat netālu.
Foto: *V. Vintulis*, 01.08.2002.

Zivjērglim ir svarīgi, lai no ligzdas būtu pilnīgi pārrēdzama apkārtnē, taču situācijas, kas šādus apstākļus nodrošina, var būt ļoti dažādas — gan sauss koks ezera malā (attēlā pie Kaņiera), ... Foto: J. Ķuze, 31.05.2001.

...gan augstāks koks degumā Ķemeru tīrelī. Foto: J. Ķuze, 19.12.2003.

arī mākslīgā ligzda Raganu purvā pie Zaļās kāpas (JKu), vasarā jaunuzbūvēta ligzda sausā bērzā uz pussalas ezera D galā pirmo reizi atrasta arī Kaņiera krastā (ĶNP inspektors G. Starts).

Teritorijā ligzdojošo zivjērgļu skaits acīmredzot turpināja augt, un 2001. un 2002. gadā tas vērtēts jau kā 3–4 pārus liels (JKu). 2001. gadā zivjērgļi sekmīgi ligzdoja pie Slocenes un pie Kaņiera. Ligzda Raganu purvā 2000./2001. gada ziemā bija daļēji nobrukusi, pavasarī putni to atjaunoja un aizņēma, bet neligzdoja (JKu). 11.03.2003. atrasta zivjērgļa ligzda nokaltušas egles galotnē bebrainē, mežā ZA no Ķemeru tīreļa (JKu, AL), un ir ticami, ka šajā ligzdā iepriekšējos gados ligzdoja pāris, kas jau iepriekš ligzdošanas sezonas laikā vairākkārt tika novērots barojamies tīreļa karjera rajonā (JKu). Arī pēdējos gados zivjērgļu skaits teritorijā ir saglabājies līdzīgs, lai gan gandrīz visos ligzdošanas iecirkņos vētrās bojā gājušo ligzdu dēļ putni ir mainījuši iepriekšējās ligzdošanas vietas un visas jaunuzbūvētās ligzdas nav atrastas. 2005. gadā ligzdas pārbaudītas tikai pie Slocenes un Ķemeru tīreļa ZA stūrī.

Osprey. Until the late 1980s only migrant/vagrant birds observed. Management to attract nesting Ospreys by providing them with artificial nests has been carried out since 1982 but the first confirmed breeding was only confirmed in 1999, when 2–3 pairs were thought to breed. In 2002 3–4 pairs nested. Passage migrant. In recent years migratory Ospreys have not been sighted, most likely due to a lack of observations.

Lauku piekūns

Falco tinnunculus

Kaut arī 19./20. gs. mijā lauku piekūns Latvijā uzskatīts par biežāk sastopamo plēsējputnu^{100, 102} un arī 20. gs. sākumā tas bijis ļoti parasts ligzdotājs⁶⁹, aprakstot Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 30. gados, *A. Grosse* piemin tikai viena pāra ligzdošanu pie Čaukciema⁶⁷. Nākamās ziņas par ligzdošanu attiecas tikai uz 70. gadiem, kad lauka piekūns diezgan regulāri ligzdojis Smārdes apkārtņē (*VĀ*). Lai gan turpmākajos gados līdz ar novērojumu intensitātes augšanu reģistrēto novērojumu skaits palielinās, lauku piekūni redzēti neregulāri un ligzdošana vairs nav konstatēta, kas var liecināt par visā Latvijā reģistrēto skaita samazināšanos^{118, 177, 194} (sk. arī vārnu). Ligzdošanas sezonas laikā lauku piekūns reģistrēts Zaļajā purvā un Ķemeru tīrelī (*JKa*), Dunduru pļavās (*ACe*, *JKu*) un Odiņu–Pavasaru polderī (*JKu*, *MS*). 1999. gadā reģistrēts tikai vienu reizi 07.06., kad viens putns novērots barojamies Odiņu–Pavasaru polderī, kā arī pārlidojam uz pretējo upes krastu (*MS*).

Par lauku piekūna caurceļošanu teritorijā liecina jau *A. Grosses* novērojumi

20. gs. 30. gados pie Kaņiera. Pēc viņa vērtējuma, lauku piekūns tolaik bijis retākais no caurceļojošajiem piekūniem⁶⁷. Par caurceļošanu liecina arī 50. gadu beigās Jaunķemeru piekrastē un Kaņiera apkārtņē veiktās caurceļojošo putnu uzskaites, kuru laikā lauku piekūns reģistrēts trijās no piecām uzskaišu sezonām^{105, 160}, lielākā skaitā 1957. gada pavasarī, kad laika periodā no 28.03. līdz 30.04. uzskaitīti 18 putni¹⁶⁰. Autoriem nav zināmi šīs sugas novērojumi ziemas mēnešos.

Common Kestrel. Although during the first half of 20th century considered to be the most common diurnal raptor in Latvia, only one nesting record known from the area in 1930s. Later, only passage migrants or hunting birds irregularly sighted, probably reflecting the overall decline of the population in Latvia during the 2nd half of the 20th century. In 1999 only one sighting.

Kukaiņu piekūns

Falco vespertinus

Kukaiņu piekūns teritorijā sastopams neregulāri, visvairāk novērojumu reģistrēts dažādu invāziju laikā. Pirmā zināmā lielākā kukaiņu piekūnu invāzija Latvijā atzīmēta 1939. gadā, kad arī pie Kaņiera tie bijuši sastopami lielā skaitā un vēl 3. novembrī redzēti 10 putni⁶⁷. Pēc tam nākamā lielā kukaiņu piekūnu invāzija bija 1979. gadā, kad tie novēroti vairākās vietās teritorijā — pa pieciem kukaiņu piekūniem 25. un

26. augustā pie Valguma ezera novērojis *V. Adamsons*, 27. augustā divus putnus pie Klapkalnciema reģistrējis *J. Vīksne*, savukārt 28. augustā pie Smārdes vairākus putnus novērojis *P. Blūms*¹⁷⁴.

Kukaiņu piekūni novēroti arī ceļošanas laikā. 20. gs. 30. gados pavasaros tie regulāri novēroti Kaņiera ezera apkārtņē, kur ezera Z galu piekūni izmantojuši atpūtai, medījuši gaisā spāres un arī no zemes

Neregulāri ligzdo,
caurceļo

Neregulāri caurceļo

uzlasījuši mēslu vaboles⁶⁷. Pēc tam, neskaitot jau pieminētās invāzijas, ilgāku laiku kukaiņu piekūnu novērojumi teritorijā nav zināmi, līdz, vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, 06.06.1980. vienu ♂ netālu no Antiņciema novērojis I. Ozoliņš¹¹⁸, tomēr novērotājs putnu ir redzējis īsu brīdi un par noteikšanas pareizību īsti nav bijis pārliecināts. Pēdējais autoriem zināmais novērojums reģistrēts 31.05.1995., kad viena ♀ redzēta sēžam uz

staba Lielupes malā pie Odiņiem (ACe). Jāatzīmē, ka arī 1995. gada vasaras beigās–rudenī Latvijas DR daļā bija vērojama kārtējā šīs sugas invāzija¹⁴³.

Red-footed Falcon. Irregular passage migrant. Larger numbers observed during invasions, the most significant of which were in 1939 and 1979.

Neregulāri ligzdo,
caurceļo, ziemo

Purva piekūns

Falco columbarius

Līdzīgi kā 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā visā Latvijā, kad purva piekūns uzskatīts par retu ligzdotāju^{69, 100, 102}, arī Kaņiera ezera apkārtņē, pēc A. Grosses novērojumiem, 30. gados purva piekūns ligzdojis reti un neregulāri. 1929. gadā viens pāris ligzdojis pie Zaļā purva, bet pēc tam tur vairs nav bijis satopams. Savukārt 1936. un 1938. gadā piekūns ligzdojis pie Raganu purva. To, kāpēc Ķemeru apkārtņē purva piekūns ligzdojis daudz mazākā skaitā nekā Pierīgas purvos, A. Grosse skaidro ar atšķirībām purvu apkārtņē — Kaņiera apkārtnes purvus ietverot putniem nabadzīgi bērzu purvāji, nevis priežu audzes kā ap purviem Rīgas apkārtņē, tāpēc purva piekūnam, kam ir mazs ligzdošanas iecirknis, te ir grūti sagādāt sev barību⁶⁷. Turpmākajos gados ligzdošana konstatēta arī Ķemeru tīrelī, kur laika posmā no 1940. līdz 1942. gadam K. Vilks atradis vienu apdzīvotu ligzdu¹⁷⁰. Vēlāk nekādu ziņu par purva piekūna ligzdošanu tīrelī nav¹¹¹, un šis ir arī pēdējais droši zināmais ligzdošanas gadījums visā teritorijā. E. Tauriņš kopā ar K. Vilku, apmeklējot purvu 25.05.1953., te dzirdējuši vienu putnu, bet neko vairāk atrast viņiem nav

izdevies¹⁵⁷. Pēc tam K. Vilks atzīmē, ka 60. gados visā Latvijā notikusi diezgan būtiska skaita samazināšanās — piekūni no purviem “gandrīz pazuduši”, ko viņš skaidro ar to, ka šajā laikā purvos gandrīz pilnīgi pārstājušas ligzdot vārnas, kuru ligzdās piekūni ligzdojuši¹⁹⁴. Iespējams tādēļ līdz pat 90. gadiem ziņu par purva piekūna sastapšanas gadījumiem teritorijā nav.

Tikai 90. gadu sākumā Ķemeru tīrelī un tā apkārtņē autoriem ir zināmi vairāki novērojumi, kas var liecināt par iespējamu purva piekūna ligzdošanu tajā — 03.05.1990. viena ♀ novērota sēžam uz meža ceļa netālu no Melnragiem (MS, SWi), viens putns šajā rajonā novērots arī dienu vēlāk (UJ), 23.04.1993. viena ♀ novērota medījot purva Z malā (EB, Vlv), 17.05.1998. viens piekūns novērots Melnragu pļavās (AL), savukārt dienu vēlāk ♀ redzēta Dunduru pļavu D galā (SC), 09.05.1999. viens putns novērots tīreļa ZR stūrī (AL). Tomēr iespējams, ka vismaz daļa no redzētajiem putniem ir vēli caurceļotāji.

Kā caurceļojoša suga purva piekūns atzīmēts jau 30. gados, kad pavasaros bijis rets, novērojams galvenokārt jūras piekrastē, savukārt rudenos — parasts. To-

laik atsevišķi putni novēroti arī ziemā apdzīvotu vietu tuvumā⁶⁷. 50. gadu beigās Jaunķemeru piekrastē veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs^{105, 160} purva piekūni reģistrēti tikai 1956. gada septembrī–oktobrī, kad novēroti trīs atsevišķi putni¹⁶⁰. Acīmredzot kopš 30. gadiem ir notikusi caurceļojošo putnu skaita samazināšanās, jo pēdējās desmitgadēs reģistrēts tikai viens, iespējams, caurceļojoša purva piekūna novērojums — 09.08.1986. viens putns redzēts Kūdras izgāztuvē (*VS*).

Pēdējos gados atsevišķi purva piekūni ir novēroti tikai ziemās — 10.02.2002. viens putns uzturējās Pavasaru–Odiņu poldera

rajonā (*EL, GG*), bet 13.02.2004. viens putns redzēts izlidojam no ĶNP tā DA stūrī pie Kaļķa (*VV*)⁴⁰.

Merlin. Four confirmed former breeding records. In 1929 in Zaļais bog, in 1936 and 1938 in Raganu bog and one nest found at Ķemeru bog in 1940–42. Only a few spring records at Ķemeru bog since. Regular passage migrant in the autumns of 1930s, less frequent in 1950s. Recent observations lacking. Winters irregularly.

Bezdelīgu piekūns

Falco subbuteo

Pirmās konkrētās ziņas par bezdelīgu piekūna ligzdošanu teritorijā ir *A. Grosses* dati par 20. gs. 30. gadiem. Pēc viņa novērojumiem, 30. gados Kaņiera ezera apkārtnē pa vienam pārim šo putnu regulāri ligzdojis priežu audzēs pie Čaukciema un kāpu mežā pie Ragaciema, bet 1935.–1937. gadā viens pāris arī Raganu purva Z malā⁶⁷. Par sastopamību vēlāk, laika periodā līdz 80. gadu beigām, trūkst informācijas vai tā ir ļoti fragmentāra, kaut gan nav pamata uzskatīt, ka suga šajā periodā būtu bijusi daudz retāka nekā patlaban. Viens no retajiem šajā laikā reģistrētajiem novērojumiem attiecināms uz Kaņieri, kur 31.05.1956. trīs putni redzēti barojamies ar makstenēm virs tolaik vēl nolaistā ezera (*MŠ*).

Kopš 80. gadiem, kad teritorijas putnu faunai sāks pievērst pastiprinātu uzmanību, krasi pieaug arī reģistrēto novērojumu skaits. 20. gs. 90. gados un 21. gs. sākumā bezdelīgu piekūns regulāri novērots daudzviet teritorijā. Ligzdas vai ligzdošanas iecirkņi konstatēti šādās vietās: Sum-

ragu pussalas galā (21.09.1989. redzēti nesen izvesti mazuļi, bija ligzdojis klinšu ērglim būvētā mākslīgā ligzdā; *APE*), Smārdes apkārtnē (neregulāri ligzdojis, pēdējo reizi 1992. gadā; *VĀ*), Ķemeru tīreļa ZR malā (04.05.1990. novērots viens putns ar teritoriālu uzvedību; *MS*), Zaļās kāpas augstākajā punktā (08.07.1994. novērots pāris; *MS, AL*), Dunduru pļavu D galā (12.06.1998. novērots pāris, kas uzbrūk sudrabkaijai; *MS*), Krāču kalnos (13.06.1998. atrasta ligzda; *JĶu, AL*), vecā priežu audzē uz R no Klapkalnciema (18.07.1998. novērots pāris ar uztraukuma uzvedību; *VL*), Kaņiera D galā (12.06.2000. novērots pāris nesen būvētas zivjērgļa ligzdas rajonā; *JĶu, VV* u. c.), Z no Valguma ezera (26.08.2000. kraukļa ligzdas tuvumā novērots *ad.* ar laupījumu nagos; *JĶu*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 5–8 pāri, konstatēts piecos rajonos, t. sk. divos reģistrēti putni ar uztraukuma uzvedību — 17.06. pie Zaļās kāpas (*MS*) un 05.07. mežā pie Klapkalnciema (*VV*).

Ligzdo, caurceļo

Bezdelīgu piekūnu skaits Latvijā gadu gaitā īpaši nav mainījies, iespējams tādēļ, ka mežos ļoti palielinājies kraukļu skaits, kuru ligzdās bezdelīgu piekūns labprāt ligzdo. Tā kā šī suga Latvijā atgriežas ļoti vēlu un perēt sāk tikai maija beigās vai jūnijā, nereti tā var aizņemt arī tādas kraukļa ligzdas, kurās tanī pašā gadā iepriekš perējis krauklis. Ligzdas apkārtņē bezdelīgu piekūns ir diezgan trokšņains un jau pa lielāku gabalu izrāda uztraukumu (attēlā pie Zaļās kāpas).
Foto: M. Strazds,
17.06.1999.

Par bezdelīgu piekūna caurceļošanu teritorijā liecina jau *A. Grosses* novērojumi 30. gados pie Kaņiera — migrācijas laikā suga bijusi parasta un izteikti sekusi Pirmslitorīnas kāpai. Visintensīvākā caurceļošana notikusi maija sākumā, kad maksimāli vienas dienas laikā līdz priekšpusdienai novēroti 11 putni, kas ceļojuši kopā pa pāriem un vienā gadījumā trijatā⁶⁷. 1947.–1950. gadā atzīmēts kā neregulārs vai retāk sastopams regulārs caurceļotājs Kaņiera ezera apkārtņē un jūras piekrastē²⁰². Atsevišķi caurceļojoši putni Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā un Kaņiera ZR krastā novēroti arī 1956. gada septembrī–oktobrī, viens — arī 30.04.1957.,

laikā, kad te veiktas migrējošo putnu uzskaites¹⁶⁰. Vēlāk konkrēti ceļojošo bezdelīgu piekūnu novērojumi autoriem nav zināmi, iespējams tādēļ, ka pēdējās desmitgadēs caurceļojošo putnu ir mazāk, nekā tas bijis 30. gados, un atsevišķi caurceļotāji palikuši novērotājiem nepamanīti.

Hobby. Nests regularly, scattered across the area. Available data show no significant changes in numbers since 1930s. In 1999 5–8 pairs. Passage migrant. In recent decades possibly less numerous than in 1930s however definitive data are lacking.

Lielais piekūns

Falco peregrinus

Lielais piekūns ir viena no sugām, kura ligzdošanas un klātbūtnes vēsture teritorijā lielā mērā atgādina šīs sugas stāvokļa izmaiņas Latvijā 20. gs. kopumā, vienīgi šeit visas konkrēti atrastās ligzdas ir bijušas tikai purvos uz zemes, un nav ziņu par ligzdošanu kokos, kā tas ir reģistrēts citur Latvijā¹³⁵. Pirmās konkrētās ziņas par lielā piekūna ligzdošanu ir no 30. gadu beigām. *A. Grosse* ziņo, ka pirms 1937. gada viens lielo piekūnu pāris ligzdojis Slokas purvā, bet 1937. gadā — pa

vienam pārim Zaļajā purvā⁶⁷ un Slokas purvā¹. Šajā gadā lielo piekūnu ligzdošana pirmo reizi konstatēta arī Ķemeru tīrelī. *J. Roms* kopīgi ar *V. Āboliņu* atraduši ligzdu uz saliņas ezeriņā; otra ligzda bijusi trīs kilometrus tālāk purvā, bet vēlāk acīmredzot izpostīta¹, tātad 1937. gadā teritorijā ligzdojuši vismaz četri pāri lielo piekūnu.

Turpmāk visas ligzdošanas vietas nav regulāri apsektas, bet ir zināms, ka līdz 1950. gadam piekūni regulāri ligzdojuši

Agrāk ligzdojis,
caurceļo

Šie lielā piekūna mazuļi Ķemeru tīrelī ir gredzenoti 1949. gada 19. jūnijā⁸⁶.
Foto: *A. Grīnbergs*

Ķemeru tīrelī. Pirmo reizi apmeklējot Ķemeru tīreli (sk. attēlu 40. lpp.) *K. Vilks* te konstatējis vienu pāri (akaču rajonā starp Sumragu pussalu un Kaugurrozu), un arī turpmākajos apmeklējumos viens pāris ligzdojis ik gadu (purva centrālajā daļā vai Gārgaļu ezera un/vai tagadējo karjeru rajonā)¹¹¹, taču *K. Vilks* uzskata, ka (purva ZR daļā esošajā) “akaču rajonā Nr. 5, kur viņš nav bijis, “varēja būt otrs pāris”. Tomēr 1943. gadā viņš raksta tikai, ka te ligzdo lielais piekūns, par otru pāri neko neminot¹⁷⁰. 1948. gada 13. jūnijā Ķemeru tīrelī gredzenots *pull*. tā paša gada 28. novembrī atrasts Beļģijā, 1350 km uz RDR¹⁹⁷. Ir zināms, ka lielais piekūns te ligzdoja arī 1949. gadā (*AGb*; sk. attēla parakstu), bet jau nākamajā — 1950. — gadā Ķemeru tīrelī atrasta pēdējā droši zināmā apdzīvotā ligzda¹¹¹. Izvērtējot rajonus, kur dažādi novērotāji atšķirīgos gados ir atraduši lielā piekūna ligzdas, šķiet, ka Ķemeru tīrelī līdz šim laikam regulāri varētu būt ligzdojuši vismaz divi, nevis tikai viens pāris (*red.*). Dažus gadus vēlāk, 25.05.1953., *E. Tauriņam* kopā ar *K. Vilku* apmeklējot tīreli, purva C daļā tika novērots viens putns lidojam A virzienā¹⁵⁷, bet ligzdas nav atrastas. Šajā ziņā pretrunīgs ir *E. Tauriņa* apgalvojums, ka “pašlaik (t. i., vēl 50. gadu beigās) ir vairs tikai daži purvi, kuros ligzdo 2–3 pāri vienlaikus”, to skaitā minot arī Ķemeru tīreli²⁰⁶.

Turpmāk neregulāri novērots tikai Ķemeru tīreļa rajonā, un, lai gan vairākums no sastapšanas gadījumiem reģistrēti ligzdošanas sezonas laikā, nav informācijas, kas liecinātu par ticamu šīs sugas ligzdošanu. 11.06.1990. viens putns novērots virs meža A no Ķemeru tīreļa aizlidojam purva virzienā (*TL*). 14./15.05.1994. virs Ķemeru tīreļa medijot novērots viens *ad.*,

ko pēc pielidošanas pārāk tuvu sudrabkaijas ligzda tur ligzdojošais pāris to ātri padzinis (*VR, VĀ*).

1999. gada 7. maijā Ķemeru tīreļa izpētes ekspedīcijas laikā purva C un ZA daļā divas dažādas novērotāju grupas pārlidojošu lielo piekūnu (visticamāk, vienu un to pašu putnu) novēroja trijās dažādās vietās tīrelī. Pēdējais zināmais novērojums reģistrēts 05.05.2002., kad viens putns novērots Ķemeru tīreļa C daļā (*JĶu*).

Autoriēm pieejamā informācija liecina arī par to, ka 20. gs. laikā teritorijā samazinājies arī caurceļojošo putnu skaits. Ja *A. Grosse* raksta, ka 30. gados ceļošanas laikā, īpaši rudenos, lielais piekūns pie Kaņiera ezera “bijis parasts”⁶⁷, tad jau 50. gadu beigās jūras piekrastē atzīmēta vairs tikai neregulāra lielā piekūna caurceļošana — laikā no 1956. līdz 1958. gadam Jaunķemeru piekrastē veikto migrējošo putnu uzskaišu laikā^{105, 160} četri pārlidojoši lieli piekūni reģistrēti tikai 1957. gada 28.03.–30.04.¹⁶⁰.

Pēdējos gados nepārprotami caurceļojoši putni teritorijā nav konstatēti, ticami tikai, ka vēli caurceļotāji ir bijuši pēdējie tīrelī redzētie putni.

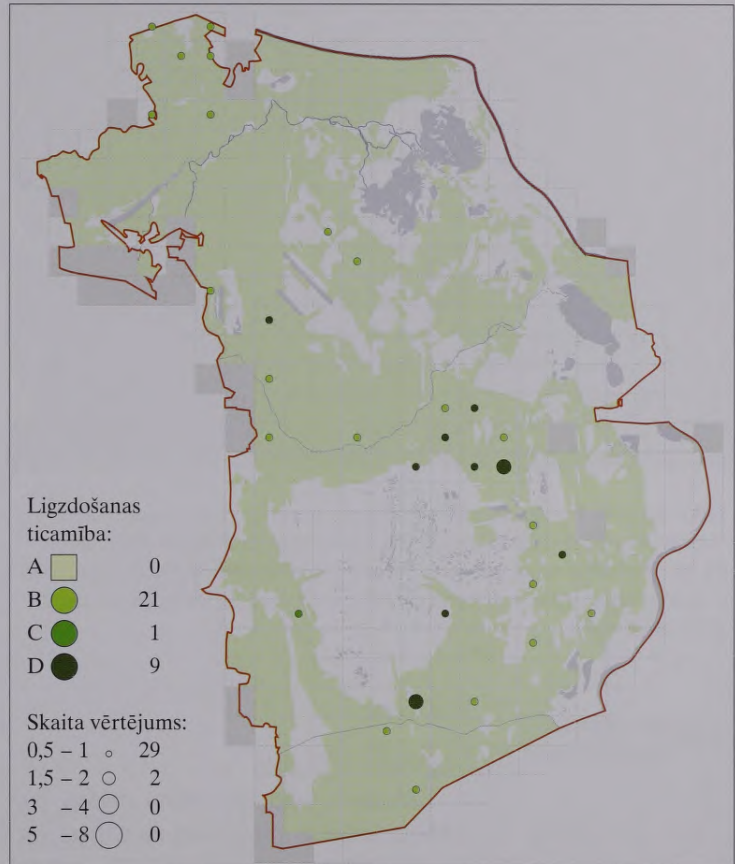
Peregrine Falcon. Nested in bogs on the ground (on small islands in pools) in the past. In 1937 at least four pairs at Slokas bog, Zaļais bog and Ķemeru bog. Later nesting known only at Ķemeru bog where the last nest was found in 1952. Possibly nested there till the late 1950s. Only irregular spring and summer sightings since. The number of passage migrants also decreased since 1930, when it was “common” until now, when only irregular observations are known.

Mežirbe

Bonasa bonasia

Par to, ka mežirbe teritorijā ir bijusi parasta ligzdotāja jau 20. gs. sākumā, liecina *A. Grosses* novērojumi. 20.–30. gados Kaņiera ezera apkārtnes mežos ligzdojošo mežirbju skaits būtiski nav samazinājies un vietām ligzdojošo putnu blīvums ir bijis ļoti augsts. Tā, piemēram, 01.10.1939. ezera apmeklējuma laikā 1,5 km garā posmā meža puduros A no ezera dzirdēti vairāk nekā $20 \sigma \sigma^{67}$. Vēlāk vienīgā pieejamā informācija par mežirbju klātbūtni teritorijā ir Valsts Meža dienesta veiktās medijamo putnu uzskaites, kuras gan neļauj spriest par konkrētu sugu skaitu, taču dod ļoti labu priekšstatu par to, ko mežsargi domājuši par katru no “uzskaitītajām” sugām, neapšaubāmi vadoties pēc ikdienas vērojumiem. Tāpēc šie dati tomēr ļauj spriest vismaz par vienas vai otras sugas biežumu (salīdzinot ar citām “skaitītajām” sugām un skaita “pakāpi”). Tā mežirbe laikā no 1949. līdz 1973. gadam teritorijā (toreizējā Slokas un Valguma mežniecībā) bijusi ļoti parasta, tās kopējais skaits 60. gados svārstījies no 130 līdz 200 pāriem, vidēji ap 170, un šajā laikā nav īpaši mainījies¹⁷. Pēc tam acīmredzot notikusi diezgan ievērojama skaita samazināšanās, ko apstiprina arī *J. Viksnes* ilggadējie novērojumi rudens medību laikā. Pēc viņa vērtējuma, “60. gados mežirbes tikušas novērotas nesalīdzināmi biežāk nekā 90. gados”. Domājams, galvenais mežirbju skaita samazināšanās iemesls, līdzīgi kā krīklim, ir ievērojamais meža cūku un dažādu plēsēju (lapsu un jenotsuņu) skaita pieaugums Latvijā šajā laikā¹²⁶, kas ĶNP teritorijā intensīvi izpaudās pēc valsts medību saimniecību “Kaņieris” un

Ligzdo, sastopama visu gadu

“Pienava” izveidošanas 1965. gadā, kad te, it īpaši VMS “Pienava” teritorijā, respektīvi, teritorijā uz D no Ventspils šosejas, dzīvojošo meža cūku skaits bija daudz svarīgāks par te sastopamo medību putnu daudzumu.

Sākot ar 90. gadiem, kad Ķemeru apkārtnes putnu faunai tiek pastiprināti pievērsta uzmanība, mežirbe bieži novērota daudzviet teritorijā, taču konkrētie novērojumi apstiprina to, ka mežirbju tagad ir daudz mazāk nekā agrāk. 1999. gadā ĶNP ligzdoja 30–50 pāri, tikko šķīlušies vai nesen izvesti cāļi

Tā kā mežirbe ligzdo uz zemes, perējošo putnu un ligzdu apdraud dažādi plēsēji un meža cūkas. Tieši ligzdu postītāju skaita pieaugums 20. gs. 70. gados arī ir galvenais iemesls, kādēļ mežirbju skaits teritorijā ir samazinājies vismaz 3–4 reizes. Foto: A. Liepa, R no Kaņiera ezera, 20.05.2002.

Agrāk ligzdojusi,
tagad izzudusi

Baltirbe

Lagopus lagopus

Līdzīgi kā vairākām citām sugām, piemēram, lielajam piekūnam un zaļajai vārnai, arī baltirbes statuss Latvijā 20. gs. laikā ir dramatiski mainījies. Vēl 19. gs. beigās tā bijusi “ne reta” lielajos purvos pie Ķemeriem, un 1899. gada pavasarī baltirbes riests novērots pat Kaņiera ezerā uz salas¹²⁸. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē tā ligzdojusi Zaļajā purvā, dažos mazos purviņos pie Čaukciema, purvos pie Ragaciema un Ķemeru tīrelī. Pēc A. Grosses vērtējuma, šajā laikā kopā minētajos purvos varētu būt bijuši 8–12 perējumi. Ziemā baltirbes uzturējušās arī krūmājos Kaņiera ezera R un A krastā un labprāt apmeklējušās arī Kaņiera piekrasti pie Krievsalas⁶⁷. M. Brants atzīmējis atsevišķu pāru ligzdo-

reģistrēti deviņās vietās. Interesanti, ka tikai vienā gadījumā ligzdošana konstatēta teritorijā uz Z no Ventspils šosejas (IV), pārējie astoņi gadījumi reģistrēti Ķemeru tīreļa apkārtnes mežos (JKu, BS, JJ).

Hazel Grouse. During the first half of the 20th century a very common breeder. Population (in the area closely matching the current area of ĶNP) thought to be about 170 pairs. Later, most likely due to an increase in predator numbers (wild boar, fox, and racoon dog) numbers declined 3–4 times. In 1999 30–50 pairs thought likely.

šanu Ķemeru tīrelī vēl 30. gadu beigās³⁴, bet K. Vilks jau kopš 1940. gada baltirbi šeit vairs nav konstatējis¹¹¹. Minot baltirbju izzušanas iemeslus, E. Tauriņš raksta, ka krasā skaita samazināšanās sākusies pēc 30.–50. gadu maigajām ziemām¹⁷⁷.

Pēdējā uz novērojumiem balstītā informācija par baltirbju sastapšanu Ķemeru tīrelī ir atrodama 1960. gadā žurnālā “Mednieks un Makšķernieks” publicētajā E. Tauriņa rakstā: “Atceros, ka vēl laikā no 1940. līdz 1945. gadam, ekskursējot Cenas un Ķemeru tīreļos, vienmēr varēja sastapt vairākus pārus šo skaisto putnu. Turpretim pēdējos gados minētajos sūnu purvos baltirbes vairs netiku redzējis.”¹⁵⁸

Interesanti, ka 1964. gadā pirmo un

vienīgo reizi kopš 1949. gada baltirbes parādās Valsts Meža dienesta veiktajās meža putnu uzskaitēs — “5 ♂♂ un 8 ♀♀”¹⁷. Lai gan šis “novērojums” var būt arī vienkārša pārrakstīšanās kļūda, tomēr iespējams, ka šajā gadā kāds perējums Ķemeru tīrelī ir redzēts, kas arī kalpojīs par iemeslu baltirbju atzīmēšanai uzskaitē.

Rubenis

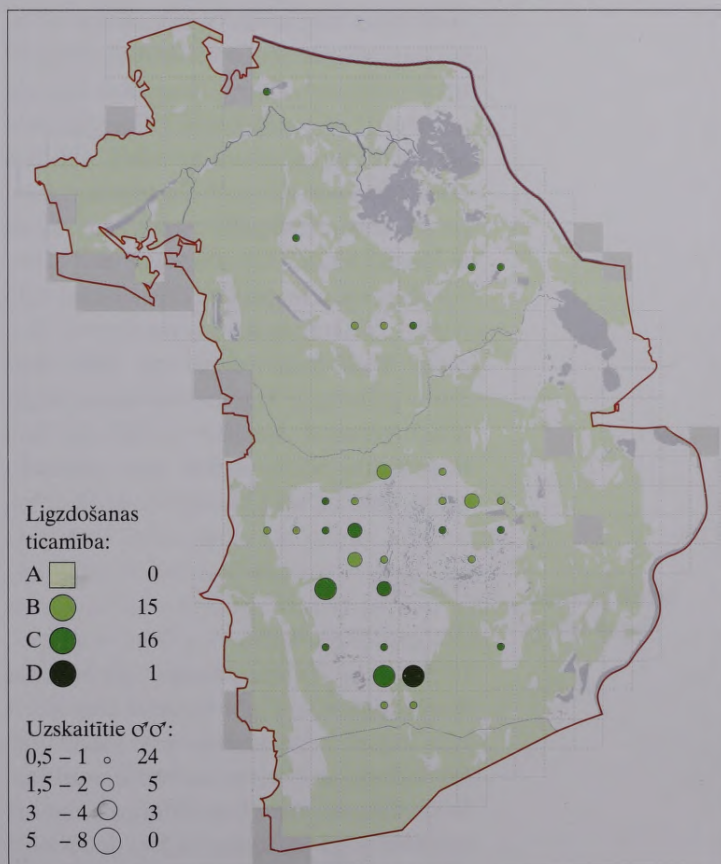
Tetrao tetrix

Kā liecina A. Grosses novērojumi, 20. gs. 20.–30. gados rubenis ligzdojis visu Kaņiera ezera apkārtnējo purvu malās. Ķemeru tīrelī riestojošo rubeņu skaits vērtēts kā 60 gaiļus liels, Zaļajā purvā — 40, Raganu purvā — 10, pie Čaukciema — 10, pļavās pie Dūņiera — 10, pieci gaiļi riestojuši arī uz Kaņiera salām ezera D galā⁶⁷, tātad kopā vismaz 135 gaiļi.

Par laika periodu no 1949. līdz 1973. gadam vienīgā pieejamā informācija ir VMD medijamo putnu uzskaites, taču to izmantošanu apgrūtina fakts, ka šajā laikā notikušas vairākas mežniecību (un līdz ar to uzskaites vienību) robežu izmaiņas, iekļaujot Valguma mežniecībā arī vairākus iecirkņus, kuri atrodas ārpus tagadējā ĶNP, bet kur rubeņi var būt bijuši sastopami. Tomēr šie dati pat maksimuma gados kopā nepārsniedz 110 gaiļus, bet kopš 1965. gada, kad izveidotas valsts medību saimniecības un uzskaites teritorija pilnībā ietilpst tagadējā ĶNP teritorijā (ietverot Ķemeru tīrelī, Zaļo purvu un Raganu purvu), uzskaitīto gaiļu daudzums svārstās tikai ap 50¹⁷. Lai gan ir pamats uzskatīt, ka šie dati ir visai neprecīzi un, iespējams, samazināti, jo neviens rubeņus purvos, visticamāk, nav skaitījis, tomēr ļoti iespējams, ka vismaz kaut kādā mērā tie atspoguļo arī literatūrā minēto rubeņu skaita sama-

Willow Grouse. In 1930s nested on all bogs, and the population estimated to be 8–12 pairs. After a series of mild winters during 1930–1950s they disappeared. Last recorded at Ķemeru bog between 1940 and 1945. One possible sighting in 1964. No records since.

Ligzdo, sastopams arī ziemā

zināšanos, kas novērota visā Latvijā¹⁷⁷. Par to var spriest arī pēc autoru rīcībā esošajiem turpmākajos gados Ķemeru apkārtnes augstajos purvos veiktajiem fragmentārajiem novērojumiem.

Zaļajā purvā rubeņu riestošanu 1985. gada 27. maija vakarā un nākamajā rītā reģistrējis *J. Lipsbergs*, kopējo skaitu purvā vērtējot kā 15–20 gaiļi; bet 1993. gadā te konstatēti vairs tikai divi gaiļi (17.04.1993. vismaz 2 ♂♂ un 2 ♀♀; *MS*, 27.05.1993. — 2 ♂♂; *VĀ*). Vēl konkrēti rubeņu skaita vērtējumi vai uzskaites ziņāmas no Smārdes Kūdras apkārtnes (25.04.1992. 2 ♂♂; *VĀ*) un Slokas purva (23.04.1993. vismaz 6 ♂♂ un 2 ♀♀; *VII*).

Par Ķemeru tīreli kopējā gaiļu skaita vērtējuma par šo laiku nav. Kopš 1972. gada, kad maršrutu uzskaites Ķemeru tīreli uzsāka *A. Petriņš*, maršrutā ik gadu novēroti 1–4 putni, 08.05.1976. rītausmā no salas purva centrālajā daļā dzirdēts riests trijos virzienos¹¹¹. Jau toreiz rubeņi purvā nav riestojuši vienā vai dažos lielākos riestos, bet atsevišķi gaiļi dziedājuši izklaidus, turklāt tālu cits no cita (*APe*). Veicot uzskaišu maršrutus Ķemeru tīreli laika posmā no 1984. līdz 1993. gadam, 1–3 gaiļu riestošanu regulāri novērojis *J. Kazubiernis*, taču arī viņa novērojumi neļauj spriest par jebkādam skaita izmaiņām šajā laikā; 14.–15.05.1994.

Ķemeru tīreli meteostacijas apkārtnē riests dzirdēts trijās vietās (*VR*, *VĀ*); intensīvs riests vairākās vietās tīreli dzirdēts arī 24.–26.05.1996. (*VR*, *VĀ*).

1999. gadā Ķemeru tīreli izklaidus pa visu purvu riestoja vismaz 40 gaiļi (*MS*), bet visā ĶNP teritorijā kopā skaits vērtēts kā 50–70 gaiļus liels. Līdz ar to rubeņu skaits, vismaz salīdzinot ar 30. gadiem, ir samazinājies vismaz divas trīs reizes. Jādomā, ka galvenais iemesls ir līdzīgs kā krīklīm, mežzirbei un citiem uz zemes ligzdojošiem putniem — ievērojama plēsēju skaita palielināšanās šajā laikā¹²⁶.

Black Grouse. Nests. In the 1930s leks known on all bogs, and the total number considered to be at least 135 males. Later, proper counts are lacking but data show an undoubted decrease in numbers. In 1999 50–70 males were estimated for the whole area, of which at least 40 were on Ķemeru bog. A possible reason for this recent decline is an increase in predator numbers.

Agrāk ligzdojis,
tagad ieklejo

Mednis

Tetrao urogallus

Mednis 20. gs. sākumā piemērotās vietās teritorijā, tāpat kā citur Latvijā, ir bijis regulāri sastopama suga, kaut gan konkrētu ziņu par riestu izvietojumu šajā laikā faktiski nav. Iespējams, ka medņa populāciju te diezgan būtiski ietekmēja karadarbība Pirmā pasaules kara laikā, jo frontes līnijas ierakumi vairāk nekā divus gadus atradās tieši mednim vislabvēlīgākajās riesta vietās — sausajās kāpās gar purva malu —, un pēc kara arī šeit medņu skaits bijis būtiski mazāks nekā pirms

tam, līdzīgi kā tas atzīmēts visā Latvijā kopumā^{76, 163}. Laikā, kad Latvijas medņu populācija bija vislielākā, — 20. gs. 20.–30. gados — konkrētas ziņas literatūrā ir atrodamas vienīgi par Kaņiera apkārtni. Pēc *A. Groses* ziņām, mednis te regulāri ligzdojis un viņam zināmajās trijās riesta vietās (domājams, pie Zaļā purva un uz ZR un R no ezera) riestojuši attiecīgi apmēram desmit, trīs un divi gaiļi. *A. Grosse* uzskata, ka uz D no ezera tolaik ir bijis jābūt vēl vairākām neapme-

dītām riesta vietām ar vienu, iespējams, vairākiem gaiļiem katrā⁶⁷.

Par Ķemeru tīreļa apkārtni tolaik konkrētu ziņu ir mazāk. Zināms, ka 1938. gadā medņu medību tiesību izsolē pārdota viena licence nomedīt medni Tukuma virsmežniecības Ķemeru meža novada 73. kvartālā, “2 km no Ķemeru stacijas”¹³ (pēc 1943. gadā publicētas kvartālu izvietojuma shēmas¹⁸⁵, 73. kvartāls atrodas pie pašas Ķemeru stacijas uz DA no tās, šim kvartālam tuvākā riestam piemērotā vieta, kas atbilst sludinājumā minētajam attālumam un kur arī vēlāk medņi ir vismaz novēroti, ir Seklā purva DR pusē; *red.*). Tomēr, ņemot vērā to, ka netraucētā dzīvotnē, kāda Ķemeru tīreļa apkārtne ilggadēji ir bijusi, riesti ir ļoti pastāvīgi, ar ļoti lielu ticamību var pieņemt, ka šajā laikā eksistēja arī citi, vēlāk zināmie riesti. Ticami, ka vismaz trīs riesti ir bijuši purva D un DA malā — viens Sumragu pussalas ZA malā, kur vēl 60. gados bijis zināms medņu riests, kas tur “pastāvējis kopš Nikolaja II laikiem” (*AGo*) un kurā vēl 70.–80. gados medņus medījis toreizējais Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas Medību daļas vadītājs *A. Vulfs* (*GV*). Otrs riests bijis uz Kaugurrozās, kur Otrā pasaules kara laikā tas skaitījies labākais apkārtne (tātad tajā varēja riestot vismaz ap 5–10 gaiļiem; *red.*). Uz šo riestu *G. Vidiņa* tēvs vācu laikā “bijis spiests vest uz medņiem oberfireru, bet pirms bijis “pilns krieviem” (partizāniem), ko nedrīkstējis teikt, tāpēc nācies riskēt” (*GV*). 70. gados te precīza riesta vieta vairs nav bijusi zināma, novēroti tikai atsevišķi putni vai atrasti mēsli (*GV*). Šis riests, visticamāk, pārcēlies nedaudz sāpus, starp Kaugurrozu un Čigānu rozu, kur, pēc *A. Baloža*

sniegtajām ziņām, tas pastāvējis vēl 80. gados (*AL*), bet izzudis, iespējams, tikai 90. gadu vidū. 1985. gada 11. jūnijā *A. Petriņš* šī riesta rajonā iztraucējis vienu medņu gaiļi. Pēc tam, 1988. gada septembrī, mežsargs *M. Vainovskis* vienu medņu gaiļi redzējis Sumragu pussalas galā (R malā) purva malā, bet ap 1995. gadu medņu gaiļi Kauguru kanāla malā iepretim Kaugurrozai novērojis mežsargs *J. Učelnieks*, bet vēl 06.04.1996. te novērota medņu vista (*AL*). Tomēr šajā riestā, laikā, kad tas varēja “darboties”, nav zināma neviena konkrēta uzskaitē vai apmeklējums, par kuru būtu zināms te riestojošo gaiļu skaits.

Trešais un vismaz pēc oficiāliem datiem visilgāk pastāvējušais riests atradās uz D no Kauguru kanāla starp Avotrozu un Vilku rozu. Pēc *G. Vidiņa* datiem, te vēl līdz 80. gadu beigām riestojuši 4–5 ♂♂ un apmēram 20 gadu laikā oficiāli nomedīti arī 4–5 putni, šajā riestā medījis arī toreizējais ministrs *L. Vītols*. 70.–80. gados neliels riests ar “kādu gailēnu” bijis arī purva Z malā starp tīreli un t. s. Kara ceļu (*GV*). Tātad, apkopojot šo informāciju un ņemot vērā to, ka gaiļu skaitu netraucētos riestos lielā mērā nosaka apkārtne esošā piemērotā biotopa platība¹⁴⁵, ar lielu ticamību var teikt, ka 30. gadu beigās tagadējā ĶNP teritorijā bija vismaz 8–10 medņu riesti ar vismaz 40 gaiļiem (*MS*).

Riestu izzušana tīreļa D daļā acimredzot ir saistīta ar Liepājas šosejas būvi šeit 50. gadu beigās. Pēc ilggadēja Līvberzes mežniecības mežsarga *O. Sīpola* sniegtās informācijas, tieši pēc šosejas izbūvēšanas un Vecbērzes poldera apvedkanāla būves uzsākšanas 1960. gadā panīka medņu riests, kas pirms tam bija nedaudz uz D no tagadējās šosejas, Ķī-

ķeru rozas D galā (ārpus tagadējās ĶNP teritorijas), kas neapšaubāmi bija arī Ķemeru tīreli apdzīvojošās medņu populācijas sastāvdaļa un kura izzušana ietekmēja stāvokli arī Ķemeru tīreli. Teritorijā pēdējā zināmā riesta (Avotrozās R malā) izzušanā, pēc *G. Vidiņa* domām, galvenā loma bijusi netālu izraktajam Draviņu–Dunduru karjeram, ko sāks izstrādāt 1975. gadā. Tās būtiski izmainīja hidroloģisko režīmu mežā un palielināja arī riesta traucējamību. Vēl 80. gados medņi te riestoja, taču acīmredzot tādēļ, ka gaiļi traucējumu dēļ mainīja vietas, vai arī tādēļ, ka riestā vairs nenotika medības un tas netika speciāli apmeklēts, šajā laikā tas tiek uzdots dažādās vietās — pēc *A. Baloža* 1996. gadā sniegtajām ziņām, “80. gados” riests atradies Avotrozās D galā, apmēram 1 km no vecās riesta vietas, bet vēl vēlāk — 1994. gadā — te Ķemeru mežniecības uzskaitē pa diviem gaiļiem skaitījušies gan Avotrozās R malā (tātad tuvu vecajai riesta vietai), gan arī Draviņu–Dunduru karjera A malā (*AL*), kur pirms tam medņi nekad nav bijuši. Domājams, ka iemeslu medņu minēšanai uzskaitē devuši to novērojumi šajā apkārtnē (visticamāk, uz ceļa, kas ved uz karjeru, lasot granti, “kur redzēti gan gaiļi, gan vistas, pa visu pavasari kādi 2–3”, kā to minējis *G. Vidiņš*), tāpēc kā “riesta vietas” uzdotas apkārtnē piemērotākās mežaudzes. Pēc *G. Vidiņa* vērtējuma, šajā riestā bijuši “4–5 gaiļi līdz pat 90. gadiem”, tomēr konkrēts gads, kad riestojoši medņi te vēl dzirdēti, nav zināms.

Slikti dokumentēta ir arī pārējo riestu izzušanas gaita. 80. gadu sākumā, iespējams, joprojām pastāvēja riests pie Seklā purva, DR no Ķemeru stacijas, jo vēl

1983. gada aprīlī–maijā, meklējot šeit melnā stārķa ligzdu, *A. Petriņš* kādreizējā riesta rajonā iztraucējis vienu medņu gaiļi. 1988. gadā, gatavojot materiālus mežierīcībai, balstoties galvenokārt uz mežniecības sniegtām ziņām, kā riesta vietas ziņotas četras citas vietas Ķemeru tīreļa apkārtnē — netālu no Fazāniem purva Z malā, purva DR malā netālu no Kaugurrozās un uz A no Labā purva, taču neviena no tām dabā nav pārbaudīta (*MS*). Pēdējā no vietām kā riests Ķemeru mežniecības atskaitēs skaitījies vēl 1994. gadā, taču medņi uzskaitē te nav bijuši (*AL*), tāpat kā cita vieta purva DR malā starp Zosu ezeriem un Melnragu rīkli.

Domājams, ka Ķemeru tīreļa apkārtnē pēdējie riesti izzuduši 90. gadu vidū. 90. gados tīreļa apkārtnē vēl vairākārt novērotas medņu vistas vai atrasti to mēsli — 22.04.1991. mēsli atrasti purva ZR stūrī, uz pussalas izceltas divas vistas (*MS*), 23.04.1993. mežā uz stigas tīreļa Z malā atrasti mēsli (*MS*), bet medņu gaiļi te vairs nav redzēti.

Iespējams, ka tieši medņu populācijas samazināšanās jau 60. gados bija viens no iemesliem, kādēļ 1966. gadā Latvijā tika īstenota medņu “re”introdukcijas programma, trijās vietās izlaižot savvaļā medņus no Kirovas apgabala. Diemžēl šis projekts ir ļoti slikti dokumentēts; viena no izlaišanas vietām bijusi Valguma mežniecība, meži uz R no Kaņiera Zaļā purva apkārtnē²⁰³. Pēc *E. Šneidera* atmiņām, sākotnēji apmēram 100 medņi turēti voljērā, toreizējā Valguma mežniecības 168. kvartāla Z galā, tātad mazāk nekā kilometru no purva Z galā zināmā riesta. Tā kā putni bija nākuši no audzētavas, tie bijuši ļoti droši. Reiz voljērā ielauzies jenotsuns un apkodis

10–15 medņus. Viss beidzies ar to, ka voljēra atvērta un pēc tam kādus divus trīs gadus medņus apkārtnē varēja novērot. Arī pēc palaišanas šie putni bijuši ļoti droši, un, pēc *E. Šneidera* domām, vismaz lielāko daļu no tiem, visticamāk, apēduši plēsēji. Interesanti ir tas, ka ne voljēra pastāvēšanas laikā, ne pēc putnu izlaišanas tie gandrīz nekādi neatspoguļojās Valguma mežniecības sniegtajās putnu uzskaitēs. Salīdzinot ar 2–3 gaiļiem pirms un pēc tam, mazliet lielāks gaiļu skaits minēts laikā no 1966. līdz 1969. gadam — 4–6 gaiļi, un 1966. gadā, kas acīmredzot ir bijis putnu izlaišanas gads, uzskaitītas 22 vistas, salīdzinot ar sešām gadu iepriekš¹⁷. Izlaisto putnu atstātais iespaids uz vietējo populāciju nav zināms, taču netālu no voljēras esošais riests acīmredzot eksistēja vēl 80. gadu sākumā, jo 1983. gadā *S. Mukāns* netālu no tā Čaukciema ceļa malā vairākkārt novērojis medņu gaiļi.

Vēl mazāk ir konkrētas informācijas par pārējiem medņu riestiem kādreizējā Valguma mežniecības teritorijā. Ir zināms, ka vēl ap 1969. gadu (šajā gadā te vakarā iesēdināts viens gailis; *ŽM*) pastāvēja acīmredzot jau kopš *A. Grosses* laikiem zināmais riests ZR no Kaņiera, “Kungu ceļa” malā, pie kura izputēšanas toreizējais Ķemeru mežniecības mežzinis *Ž. Mūrnieks* vaino šī ceļa būvi, lai “partijas kungi”, kas brauca medīt uz Valsts medību saimniecību, varētu vieglāk piekļūt pie pīļu šaušanas Slovenes ietekas rajonā.

Pēc kādreizējā Valguma mežniecības mežziņa vietnieka *E. Šneidera* sniegtās informācijas, tieši medņu izšaušana bijusi par iemeslu cita, arī, domājams, jau no 30. gadiem zināma riesta izzušanai, kas atradās pie Kugraiņa ezera. Vēl ap

1965.–1966. gadu te tika “iesēdināti” četri gaiļi, un tajā pašā laikā tie visi arī izšauti (*EŠ*), lai gan, pēc mežziņa *J. Eriņa* datiem, vēl 1989. gadā riestā bijuši trīs gaiļi. Tolaik (1987. g.) “pa kādam mednim” redzēts arī mežos uz R no Klapkalnciema (*HM, EŠ*), taču riesta vieta precīzi nav bijusi zināma. 1994. gadā vienīgais riests, kas reģistrēts Valguma mežniecības uzskaitē, bijis pie Aklā ezera (*AL*), tātad starp Kugraiņa ezeru un kādreizējo “Kungu ceļa” riestu, taču arī par šo vietu nekādu konkrētu datu nav. Ņemot vērā medņu riestu telepiskā izvietojuma raksturu dabiskos mežos — aptuveni ik pēc 2 km viens riests¹⁴⁵ —, ir pilnīgi iespējams, ka vismaz īslaicīgi riesti ir pastāvējuši visās minētajās vietās, taču novērtēt, cik gaiļu kurā un kad ir bijis un precīzāk spriest par populācijas izzušanas gaitu no autoriem pieejamajiem datiem nav iespējams.

1999. gadā medni pie Ķemeru tīreļa vairs neizdevās konstatēt, kaut gan kādreizējā zināmā riesta vieta Avotrozās R malā un varbūtējās riesta vietas visapkārt purvam tika speciāli pārbaudītas, arī klausoties agri no rīta — tīreļa DR malā 14.04., pie Seklā purva — 15.04. (3.40–5.50), Avotrozās riestā — 19.04. (5.00–8.15) un pie Čigānrozās — 20.04. (3.50–5.38). Pēc tam riesta vietas izstaiģātas, taču nekas nav atrasts. Avotrozās riestā atzīmēts, ka “visu laiku dzird šoseju, skan nepārtraukti, tā it kā tā būtu blakus (attālums ap 1,5 km; *red.*); te viss (kāpas) ir cūku izrakāts, bet visas ieplakas (meliorācijas dēļ) aizaug ar krūķiem un bērziem. Domājams, te ir “pī.” uz visiem laikiem” (*MS*). Diemžēl varbūtējās riesta vietas Valguma mežniecības teritorijā (uz Z no Ventspils

šosejas) togad netika pietiekami rūpīgi apsektas un speciāli pārmeklētas. Vienīgais medņu gailis novērots uz Ķemeru–Antīnciema ceļa netālu no Ķemeriem 27.06.1999. (VK). Pēc 2000. gada teritorijā vairākās vietās vēl ir atrasti medņu mēsli, kas liecina par to, ka atsevišķi putni teritorijā vēl regulāri ieklīst — piemēram, 2002. gada pavasarī vistu mēsli atrasti uz D no Melnezera un Putnezera Raganu purva A malā (VV), bet 2005. gada 14. septembrī A. *Ornicāns* priežu jaunaudzē uz A no Smārdes purva karjeriem novērojis vienu riestojošu medņu gaili, visticamāk, jaunu putnu.

Domājams, ka pašlaik darbojošos riestu teritorijā vairs nav.

Ligzdo

Laukirbe

Perdix perdix

A. Grosses pārskatā par Kaņiera apkārtnes ornitofaunu 20. gs. 20.–30. gados laukirbe atzīmēta kā ligzdotāja kāpās un kadiķu audzēs pie Dūņiera⁶⁷. Tolaik laukirbe bijusi plaši izplatīta visā Latvijā, tomēr turpmākajos gados notikusi visai būtiska skaita samazināšanās, it īpaši pēc bargajām 1939.–1942. gada ziemām²⁰⁷. LGC arhīvā atrodams dokuments liecina, ka 1938. gada pavasarī uz Ķemeru tīreli pārvestas 20 laukirbes no Jēkabpils apkārtnes⁸⁶. Taču ne šīs rīcības iemesli, ne izlaisto putnu turpmākais liktenis nav zināms.

Par laika periodu no 1949. līdz 1973. gadam vienīgā pieejamā informācija par laukirbju skaitu ir VMD medijamo putnu uzskaites, taču, tā kā liela daļa no laukirbēm ir dzīvojušas nevis valsts mežos, bet “pārējās platībās” (resp., kolhozu pļavās un laukos), no pieejamajiem datiem nav iespējams pateikt, kuri uzskaitē uzrādītie putni dzīvojuši tagadējā ĶNP teritorijā un

Western Capercaillie. Formerly nested. In the late 1930s the population size estimated to be at least 8–10 leks with at least 40 males. Disappearance of leks possibly caused by fragmentation of population, initiated by building of highway along the southern edge of the area during the late 1950s along with digging gravel pits close to one of most important leks. Some other leks in the area probably destroyed by the shooting of all birds. The last stable leks existed in the area until the early 1990s but their disappearance is poorly documented. Since 1990 only single birds sighted including one singing male (probably a juvenile bird) on 14.09.2005.

kuri ne. Sākot ar 1965. gadu, kad izveidotas Valsts medību saimniecības (VMS), kas pilnībā ietilpst tagadējā ĶNP teritorijā, vēl 60. gadu beigās VMS “Pienava” (teritorija uz D no Ventspils šosejas) uzskaitīti daži desmiti laukirbju — tād ir ticami, ka daži pāri te ir sekmīgi ligzdojuši, bet jau 70. gadu sākumā laukirbes uzskaitē vairs netiek uzdotas vispār, tikai atsevišķi putni un ne katru gadu vēl tiek uzskaitīti kolhozu pļavās¹⁷. Taču konkrētu datu par laukirbju skaita izmaiņām teritorijā, kā arī par to sastopamību laikā līdz 90. gadiem nav. Sākot ar 90. gadiem, uzlabojoties teritorijas apsekošanai, laukirbes reģistrētas visos galvenajos pļavu rajonos, taču iespējams, ka kopš 1990. gada laukirbju skaits teritorijā ir mazliet palielinājies intensīvās lauksaimniecības panīkuma un tam sekojošo pļavu atstāšanas atmatā dēļ, bet to sekmīgu ziemošanu nodrošinājušas maigās ziemas.

Odiņu–Pavasaru polderī laukirbes re-

gulāri novērotas sākot ar 1993. gadu, kad ligzdošanas sezonas laikā vairākkārt manīts pāris vai atsevišķi putni (*MMi*, *AL*, *MS*). Vismaz atsevišķos gados laukirbes te arī sekmīgi ligzdojušas — 08.07.2002. novērots pāris ar astoņiem cāļiem (*JĶu*).

Melnragu fermas rajonā laukirbju pāris regulāri novērots kopš 2001. gada (*JĶu*, *AA*, *KL* u. c.), savukārt netālu esošajās Dunduru pļavās laukirbes reģistrētas sākot ar 20.11.2000., kad pieci putni novēroti pļavu D galā (*ŽA*). Ligzdošanas sezonas laikā laukirbju pāris Dunduru pļavās reģistrēts 25.04.2004. (*JĶu*), savukārt 2004./2005. gada ziemā te regulāri novērots 8–10 putnu bars (*AL*), tātad ticami, ka arī šeit viens pāris ir sekmīgi ligzdojis. Meža ielokā pie Melnragiem novērots arī līdz šim lielākais reģistrētais laukirbju bars — 2004. gada novembrī novēroti 60 putni, kas pārlidojuši ceļam un nolaidušies pļavā meža ielokā DA no Melnragiem (*AO*, *ŽA*), visticamāk, kopā apvienojušies vairāki pērējumi, no kuriem lielākā daļa izperēta Slampes laukos, ārpus parka teritorijas.

Laukirbes teritorijā sastaptas arī citur.

Tā, piemēram, 1993. gada maijā–jūnijā sākumā pāris atkārtoti iztraucēts pie Ķemeru pasta (*AL*). Vairākus gadus līdz 1993. gadam tās regulāri novērotas Smārdes apkārtnē (*VĀ*), bet 25.07.2005. laukirbe ar pusauga mazuļiem novērota pie “Minsteriem” (*VI*), kur divi pieaugušie un 12 jaunie putni redzēti vēl 15.10.2005. (*JĶu*, *VI*). 1999. gadā vērtēts, ka ĶNP ligzdoja viens līdz trīs pāri¹⁴⁶, vienīgais konkrētais novērojums šajā gadā reģistrēts 17.06., kad balss dzirdēta Lielupes palienē netālu no Pārupjiem (*JĶu*).

Grey Partridge. Nesting. Historical data are too scarce to judge trends properly. A marked decrease considered to take place after the severe winters of 1939–1942. Then some increase till the late 1960s but then decreased again. Since 1990, when more data available, observed regularly, in some years successful nesting confirmed in three different places. Possible increase during this time thought to take place due to the collapse of agriculture and a series of mild winters.

Laukirbju labklājība Latvijā lielā mērā ir atkarīga no ziemas barguma (un no tā, vai tās tiek piebarotas) un ligzdošanas apstākļiem. Tā kā laukirbes ligzdo pļavās vai atmatās (attēlā ģimene uz ceļa Odiņu–Pavasaru polderī), tās daudz mazāk nekā meža vistveidīgās ietekmē meža cūku skaits, taču iespējams, ka viens no laukirbju ienaidniekiem ir arī baltais stārķis.
Foto: J. Ķuze, 08.07.2002.

Iespējams, ligzdo

Paipala*Coturnix coturnix*

Līdz 20. gs. beigām paipala teritorijā reģistrēta tikai vienu reizi 18.06.1928., kad tā dzirdēta laukos Kaņiera ezera Z galā⁶⁷. Šajā laikā paipala visā Latvijā bijusi samērā reta, un jau tad sākusi iezīmēties paipalu skaita samazināšanās tendence²⁰⁷, kas turpinājās arī 20. gs. vidū — laika posmā no 50. līdz 80. gadiem Latvijā paipala reģistrēta tikai aptuveni 20 vietās¹⁷⁷.

Pēc ļoti ilga pārtraukuma paipala teritorijā reģistrēta tikai 02.06.1997., kad divi putni dzirdēti Dunduru pļavās (ACe). Turpat nākamajā gadā, ekskursējot kopā ar dāņu putnotāju grupu, 12.06.1998. dzirdēts purva ļauķis, kas ļoti prasmīgi atdarina paipalas dziesmu (MS), tādēļ iespējams, ka te it kā dzirdētās divas paipalas, par kurām ziņo šī grupa savā brauciena pārskatā (EM), ir kļūda, taču iespējams, ka kāds no grupas šeit patiešām dzirdējis arī paipalu. 1999. gadā paipalas reģistrētas jau trijās vietās — pārlidojošs putns 23.05. dzirdēts Kaņiera A malā, bet 12.06. — arī pie Dunduru karjeriem (VV), savukārt dziedošs ♂ 13.06. reģistrēts netālu no Smārdeskroga. Šajā pašā datumā vēl viens ♂ — jau ārpus ĶNP robežas — dzirdēts netālu no Melnragiem (MS, ER).

1999. gads, iespējams, iezīmēja paipalu skaita pieauguma sākumu, jo jau gadu vēlāk, 19./20.06.2000. veicot uzskaiti maršrutā no Smārdes līdz Melnragiem, dzirdēti septiņi dziedoši ♂♂ (no tiem ĶNP teritorijā trīs). Salīdzinājumam var minēt, ka tajā pašā posmā dzirdētas sešas griezes (no tām ĶNP četras; JKu, AL). Naktī no 04. uz

05.07.2000. netālu no Melnragu fermas dzirdēti četri dziedoši ♂♂ (no tiem ĶNP teritorijā divi; JKu, OK). 2000. gadā reģistrēts lielākais paipalu skaits arī Odiņu–Pavasaru polderī, kur uzskaitīti četri dziedoši ♂♂; 2001. gadā te bija vairs tikai viens ♂, bet jau 2002. gadā neviens (VV). Lai gan paipalu ligzdas teritorijā nekad nav atrastas un nav redzēti arī izvesti mazuļi, ir ticami, ka vismaz 2000. gadā, kad novērojumu teritorijā bija ļoti daudz, kāds pāris šeit vismaz mēģināja ligzdot. Šajā gadā paipalu skaits bija ievērojami lielāks nekā iepriekš visā Latvijā⁴⁹. Acīmredzot 2000. gadā bija vērojama sugai pēdējās desmitgadēs jau vairākkārt atzīmētā¹⁷⁷ krasā skaita pieaugšana ar sekojošu samazināšanos. 2002.–2005. gadā teritorijā reģistrēti tikai atsevišķi novērojumi Dunduru pļavās (2002. un 2003. g.) un Odiņu–Pavasaru poldera rajonā 2003. un 2005. gadā (JKu, VV, EK).

Common Quail. Very rare during most of the 20th century, recorded only once during 1930s. The next known record was in 1997 only when two birds were heard in Dunduru meadows. Increased in the following years with maximum numbers recorded in 2000 when a large numbers were recorded across the whole country. At least in this year some pairs were thought to breed. More recently just a few records a year.

Dumbrcālis

Rallus aquaticus

Pirmās ziņas par dumbrcāļa sastapšanu teritorijā ir no 19. gs. beigām, kad tas Rīgas apkārtnē uzskatīts par reti sastopamu sugu. *V. Zavickim* ir bijuši zināmi tikai divi putni, kas atradušies Rīgas dabas pētnieku biedrības kolekcijā, viens no tiem ievākts “*Ķemeros*” (domājams, kādā no tuvējiem ezeriem — *Kaņierī, Dūņierī* vai *Slokas ezerā*)¹²⁸. Acīmredzot šis pats putns, datēts ar 22.03.1879., atrodas LDM kolekcijā. Tur atrodams arī dumbrcāļa dējums (10 olas), ko 19.05.1901. “*Ķemeros*” ievācis *F. Štolls*. 20. gs. 20.–30. gados dumbrcālis dzirdēts *Kaņiera ezera R krasta* sliksnās, taču ligzdu *A. Grossem* krasta nepieejamības dēļ nav izdevies atrast. Viņam bijis zināms arī viens gadījums, kad dumbrcālis ticis nošauts pīļu medību laikā ezera *ZR galā*⁶⁷.

Dumbrcāļu skaits, domājams, ir būtiski pieaudzis pēc *Kaņiera ūdens līmeņa pazemināšanas*, jo 1945.–1961. gadā pirms ezera līmeņa paaugstināšanas dumbrcālis bijis sastopams viscaur *Kaņierī*, īpaši *ZR galā*, kopā skaits vērtēts dažos simtos pāru¹⁷³. Pēc ezera atjaunošanas projekta īstenošanas un bijušo sliksnaino platību appludināšanas situācija mainījās, un 1993. gadā sakarā ar aizdomām par šīs sugas skaita samazināšanos dumbrcāļa klātbūtnei ezerā pievērsta īpaša uzmanība. Regulāri apmeklējot ezeru, šajā gadā tas dzirdēts tikai vienu reizi (*JVī*). Tā paša gada 04.04. dumbrcālis dzirdēts arī ezera *R piekrastē* pie *Krievu salas (MS, APe)*, bet 21. aprīlī balsi *Kaņierī* dzirdējis *A. Liepa*.

Ārpus *Kaņiera* reģistrēts *Slokas ezerā* (pie *Slocenes ietekas* 27.04.1986. dzirdēts

viens putns; *V. Smislovs*, 01.04.2000. dzirdēta balss; *VV, IOi*) un *Lielupes palienē* (06.05.1995. dzirdēta balss niedrājos *D no Odiņiem; JL*, 31.05.1995. dzirdēta balss *Lielupē* pie *Likumciema; ACe*, starp *Kalnciema dolomīta karjeru* un *Odiņiem* 31.05.2004. griežu uzskaišu laikā dzirdēti divi putni; *JĶu*).

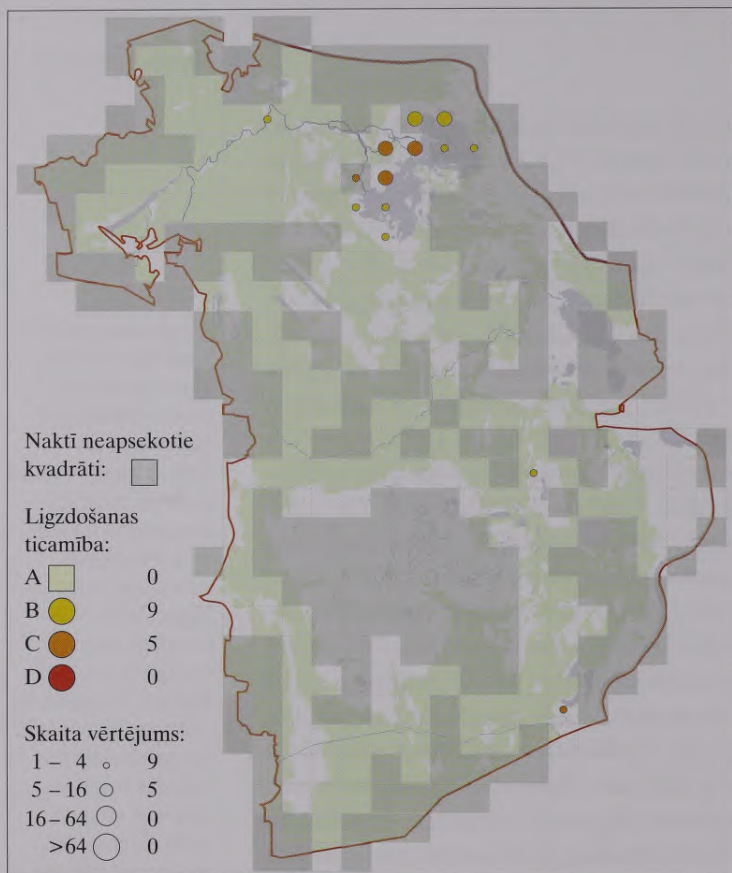
1999. gadā dumbrcālis 20 reizes reģistrēts *Kaņierī*, kā arī pa vienam putnam dzirdēts sliksnās pie *Slocenes (MS, JĶu)*, nelielā dīķī pie *Kaļķa (ED)* un *Labā purva karjeros (HN)*. Lai gan kopā šajā gadā zināmi tikai 23 dumbrcāļu novērojumi, ņemot vērā to, ka ļoti lielas dumbrcālim piemērotas platības *Kaņierī* ir grūti piekļūstamas un tādēļ palikušas slikti apsektas vai nav apmeklētas vispār, kopējais dumbrcāļu skaits *ĶNP* vērtēts kā 50–100 pāri. Tomēr *J. Vīksne*, balstoties uz savu ilggadējo pieredzi, uzskata, ka ezerā vien šajā gadā varētu būt ligzdojuši ap 250 pāru.

Turpmākajos gados veiktās uzskaites apstiprina to, ka vismaz atsevišķās sezo-

Ligzdo

Dumbrcāļa galvenā ligzdošanas rajona — *Slocenes ietekas* plašo niedrāju pie *Samuloma* un *Krievu salas* — lielās platības un grūta pieejamība ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ šīs sugas skaits teritorijā nav novērtēts precīzi. Pilnīgas uzskaites te veikt nav iespējams, bet putnu blīvums dažādās vietās ne tuvu nav vienāds, tādēļ ekstrapolēt esošo uzskaišu datus ir ļoti grūti. Foto: *J. Vīksne*, 09.07.2003.

Ligzdo

Ormanītis*Porzana porzana*

Ormanītis teritorijā ir reģistrēts dažāda veida mitros pļavu, niedrāju un zemo purvu biotopos. 20. gs. 20.–30. gados tas ligzdojis Kaņiera ezera D un R krastā, kā arī pie Čaukciema⁶⁷. 1945.–1961. gadā ezera DA piekrastē un uz salām ligzdojošo pāru skaits novērtēts jau kā “daži desmiti”¹⁷³. Pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas ezerā 1965. gadā ormanišu skaits acīmredzot gājis mazumā, jo turpmāk līdz gadsimta beigām ezerā reģistrēts tikai atsevišķas reizes: 20.06.1992. dzirdēts netālu no Krievsalas (*JL*), 05.08.1993. balsi ezerā dzirdējis *A. Liepa*; 1999. gadā Kaņierī

nās Kaņierī dumbrcālis vietām var būt visai parasts. Tā 26.04.2005. agri no rīta Slocones grīvas rajonā aptuveni kilometru garā posmā dzirdēti 12–15 putni (*VV*, *KL*), savukārt naktī no 27. uz 28. maiju ezera DR daļā ceru rajonā 3,5 km garā maršrutā dzirdēti 10 putni (*VV*, *IBr*, *IK*).

Water Rail. Nesting mostly at Lake Kaņieris, numbers fluctuating. The population was at a maximum in the late 1960s when “several hundred” pairs nested at Kaņieris Swamp. After restoration of water levels there was a steep decline; in 1993 recorded in only a few places. In 1999 the population was estimated at 50–100 pairs, but owing too the huge extent of suitable but inaccessible habitat it may be heavily underestimated; some experts guess 250 pairs. Possible nesting of single pairs also recorded in other suitable places.

konstatēts divas reizes — pie Antiņciema (*UL*) un pie Antiņciema dambja (*MS*). 05.05.2000. balss dzirdēta Kaņierī pie Ragaciema (*IV*).

Ārpus Kaņiera ormanītis vairākkārt dzirdēts arī pie Slokas ezera — 02.06.1987. viens putns dzirdēts no nelielas saliņas, savukārt 14.06.1987. viens ormanītis svilpojis ezera DR krastā (*VS*); 06.06.1996. dzirdēts Ķemeru nomalē rajonā pie Ķemeru sanatorijas (*AL*). Vēl viena mitrāju biotopu grupa, kas teritorijā, iespējams, ir nozīmīga kā ormaniša dzīvotne, ir izstrādāti un appludināti kūdras karjeri. 26./27.04.1986.

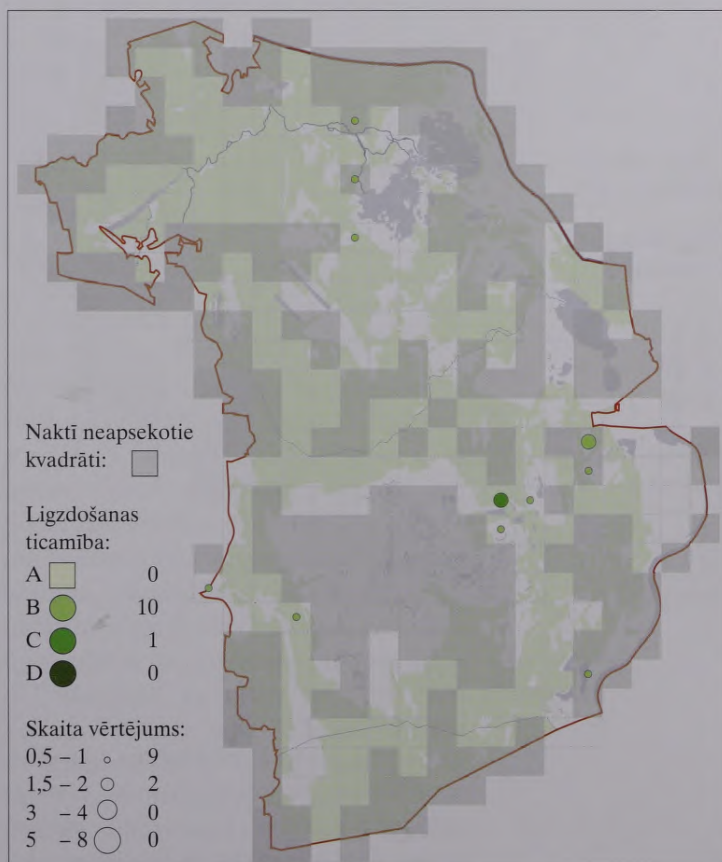
vismaz trīs putni reģistrēti Labā purva karjeros (*AKu, VS*), ļoti uztraucies ormanīšs turpat novērots arī 05.08.1993. (*AL*), pie Labā purva karjeriem dzirdēts arī 1999. gadā (*AA u. c.*). Togad ormanīši dzirdēti arī vairākos citos izstrādātos kūdras purvos: Labajā purvā (*AA u. c.*) un Kašķu purvā (*MS, LC*). Turklāt 1999. gadā ormanīši konstatēti arī Slocenes krasta sliķšņās (*MS, JĶu, IMā*), Lielupes palienē pie Kalnciema dolomīta karjeriem (*IV*) un applūdušā pļavā Melnragu rīklē (*JĶu*). Kopā šajā gadā ĶNP ligzdoja 10–20 pāri, tajā skaitā Odiņu–Pavasaru polderi un pļavās 3–5 pāri (*MS*). Ormanīša slēptais dzīvesveids un nakts aktivitāte ir galvenie iemesli, kādēļ tā skaita vērtējumi visos laikos ir ļoti neprecīzi un patiesais teritorijā dzīvojošo putnu skaits, iespējams, ir daudz lielāks.

Tomēr, ņemot vērā ormanīša slēpto dzīvesveidu, iespējams, ka patiesais teritorijā dzīvojošo putnu skaits ir daudz lielāks. To apliecina atsevišķas teritorijā vēlāk veiktās uzskaites Lielupes palienē uz D no Odiņiem 27./28.06.2004. 4,2 km garā maršrutā dzirdēti četri svilpojoši putni (*JĶu*), bet Slocenes grīvas rajonā 07.07.2005. uzskaitīti astoņi dziedoši putni, vēl viens putns dzirdēts uz salām ezera C daļā (*IV, IBr, IK*).

Spotted Crane. Nests in different wetlands; at Lake Kaņieris, in overgrown peat pits, and wet meadows. Numbers fluctuate but all figures probably underestimated. In 1999 there were 10–20 pairs of which 3–5 in Lielupe plain. Night counts at Lielupe 27/28.06.2004 (4 ♂♂) and in Lake Kaņieris 07.07.2005 (9 ♂♂) suggest larger numbers, at least in some years.

Foto: E. Ozols, Kaņieris, 1999. gada augusts

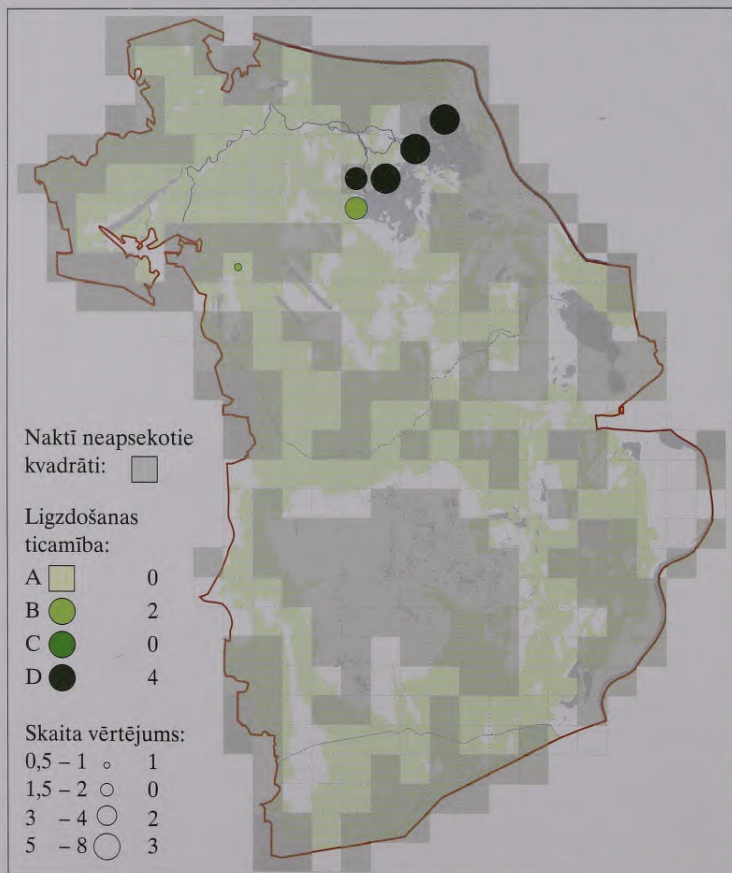
Ligzdo

Mazais ormanītis*Porzana parva*

Mazais ormanītis teritorijā pirmo reizi konstatēts tikai 1980.–1984. gadā, kad *J. Lipsbergs* un *J. Vīksne* šīs sugas ligzdošanu konstatēja Kaņiera ezerā¹¹⁸. Turpmāk ligzdojošo pāru skaits acīmredzot audzis, jo 1993. gadā, izbraucot pa

ezeru maršrutu no Antiņciema līdz Ragačiemam pa piemērotu biotopu, varēts dzirdēt “padsmitus” mazo ormanišu — no griežveidīgajiem putniem tā bijusi otra biežākā suga aiz lauča (*JVī*). Turpmākajos gados ligzdošana ezerā konstatēta regulāri, pateicoties tam, ka *J. Lipsbergs* īpaši pievērsa uzmanību niedrājos ligzdojošajiem putniem. 1994. gadā Kaņierī atrastas septiņas ligzdas, vairākums no tām aslapju ceros; 06.06.1995. balss dzirdēta piecās vietās ezerā; vēlāk atrastas septiņas ligzdas, to skaitā viena ligzda ar olām vēl 01.08.1995; vairākas ligzdas atrastas arī 1997. gadā — 11.06. atrasta viena, bet 16.07. vēl četras ligzdas (*JL*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 25–30 pāri (*JL*). Ārpus Kaņiera reģistrēts tikai kūdras karjeros pie Smārdes, kur dzirdēts 26.06.1999. (*BS*, *HN*) un 27.06.1999. (*MS*), un Lielupē pie Pavasariem, kur no niedrāja viena putna balss dzirdēta 16.06.2004. (*VV*).

Little Crane. Nests at Lake Kaņieris. Since 1980–1984, when recorded for the first time, numbers have increased. In 1999 there were 25–30 pairs. Outside the Lake Kaņieris area also recorded in peat pits near Smārde (one pair), and near Lielupe river.

Ligzdo

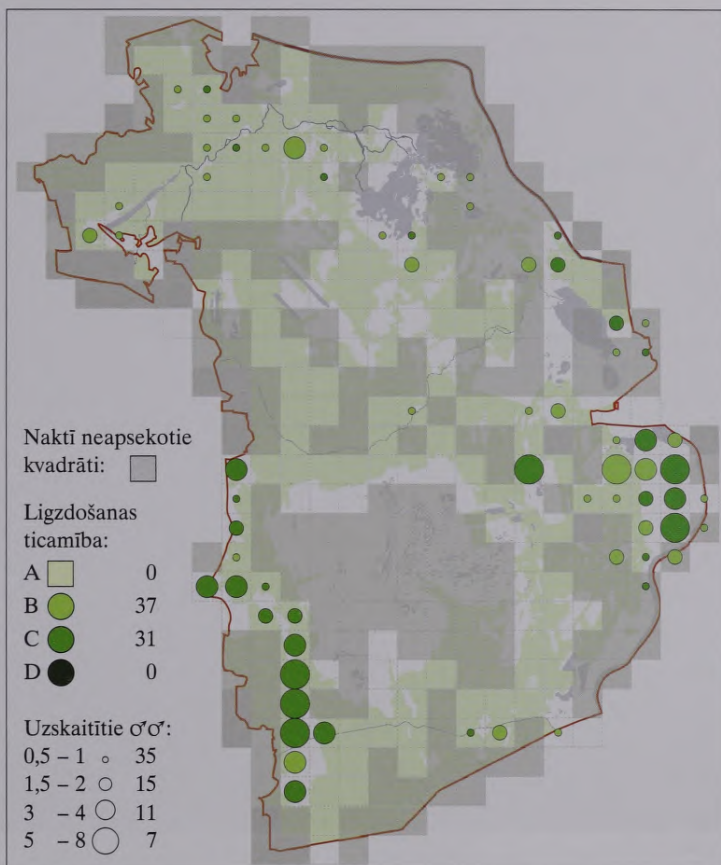
Grieze*Crex crex*

Senākā zināmā informācija par griezes klātbūtni teritorijā ir no *A. Grosses* pētījumu laikiem. Līdz 1934. gadam grieze Kaņiera apkārtnē ligzdojusi pla-

vās pie Slocenes un pie Čaukciema. Zināms arī, ka 1934. gadā vietējais saimnieks *J. Dumpis* pie Antiņciema pirmoreiz iesējis āboliņu un tajā pašā gadā

tur ligzdoja viens pāris. Arī turpmākos gados grieze te dzirdēta, bet ligzdošana vairs nav konstatēta⁶⁷. 1945.–1961. gadā, laikā, kad Kaņiera līmenis bija pazemināts, atsevišķi pāri ligzdojuši pļavās DA no ezera, viens pāris arī uz salām, kopā ezera apkārtnē ne vairāk kā 20 pāru¹⁷³.

Diemžēl autoriem nav informācijas par griežu skaitu 20. gs. pirmajā pusē citur teritorijā. Tāpat jāatzīmē, ka visi turpmākie skaita vērtējumi balstās nevis uz atrastu ligzdu vai izvestu perējumu skaitu, bet uz dzirdēto $\sigma\sigma$ skaitu. 20. gs. 80. un 90. gados grieze dzirdēta praktiski visur piemērotos biotopos, tajā skaitā arī vietās, kur aizaugšanas dēļ vēlāk (21. gs. sākumā) griezes vairs nav sastaptas, piemēram, 17.06.1994. Vecslocenes pļavās pie Slokas (MS, GA) un 12.06.1993. un 30.06.1997. Sumragos (MS). Informācijas par griežu skaitu konkrētās vietās šajā laikā ir diezgan maz. Pirmā zināmā uzskaitē veikta pļavās pie Lielupes 06.06.1981., kur 9 km garā maršrutā posmā Odiņi–Vecbērzes ieteka M. Strazds un A. Strazds uzskaitījuši 19 dziedošus $\sigma\sigma$ (2,1/km)¹¹⁸, no šī skaita 12 putni bija tagadējā ĶNP teritorijā (6 km posmā; MS). Pēc tam līdz 1999. gadam zināmas tikai divas konkrēti veiktas uzskaites — pļavās Labā purva Z galā 22.06.1996. no viena punkta uzskaitīti seši dziedoši $\sigma\sigma$ (AL) un Odiņu poldera Z daļā 26./27.05.1998., kad tur E. Račinskis uzskaitījis 12–14 $\sigma\sigma$. Atsevišķos gadījumos griezes dzirdētas arī ne pārāk tipiskās dzīvotnēs — 26.06.1986. Lielupes piekrastes niedrājos (JL), 14.05.1997. aptuveni desmit gadus vecā, aizzēlušā izcirtumā pie Odiņiem (MS) un 07.06.1996. — Kašķu purva izgāztuvē (AL).

1999. gadā ĶNP ligzdoja 200–220 pāri, no tiem 44–53 pāri Odiņu polderī (MS). Dunduru pļavās un Melnragu rīklē 13.06.1999. uzskaitīti 23 dziedoši $\sigma\sigma$ (NZ). Togad Lielupes palienē reģistrēti tikai atsevišķi dziedoši $\sigma\sigma$ (JKu), kas norāda uz būtisku skaita samazināšanos šajā teritorijā kopš 80. gadu sākuma. Ticamākais iemesls šādām izmaiņām ir pļavu aizaugšana ar krūmiem un niedrēm to pļaušanas pārtraukšanas dēļ. Jāatzīmē, ka sākot ar 2003. gadu Lielupes paliene atkal lielākās platībās tiek pļauta, līdz ar to ir atzīmēta griežu skaita palielināšanās. Tā 26./27.05.2005. palienē 4,2 km garā maršrutā uzskaitīti 10 dziedoši $\sigma\sigma$ (JKu, TA, KB).

Laika gaitā dažādu Lielupes palienes daļu nozīme griežu ligzdošanā ir ļoti mainījusies. Ja 20. gs. 80. gadu sākumā svarīgākās bija tolaik apsaimniekotās pļavas starp Odiņiem un Kaļķi (attēlā vidusplānā), tad, šīm pļavām 90. gados aizaugot, griežu skaits tajās ievērojami samazinājās. Kopš 2000. gada viena no nozīmīgākajām griežu ligzdošanas vietām ne vien KNP teritorijā, bet Latvijā vispār ir Odiņu–Pavasaru polderis (attēlā dibenplānā Lielupes kreisajā krastā).
Foto: M. Strazds, 14.09.2002.

2000. gadā Dunduru pļavās un Melnragu rīklē uzskaitīti 7–8 $\sigma\sigma$ (JKu), Odiņu polderī — līdz 30 $\sigma\sigma$ (VV). Šajos pļavu rajonos regulāras griežu uzskaites veiktas arī turpmākajos gados, lielākā skaitā griezes te reģistrētas 2005. gadā — 27./28.06. Dunduru pļavās un Melnragu rīklē uzskaitītas 35 griezes (JKu), savukārt Odiņu–Pavasaru un Jāņupītes polderos 26./27.05. uzskaitīti 49 dziedoši putni (VV).

Corncrake. Common nesting species. Data for the first half of 20th century are not comprehensive. Around Lake Kaņieris in 1945–1961 no more than 20 pairs. Good later data lacking till early 1980s when recorded in all suitable habitats. Population has possibly increased due to abandonment of agricultural areas. In 1999 thought to be 200–240 pairs, of which 44–53 in Odiņu meadows, at least 23 calling males counted in Dunduru meadows on 13.06. There was an increase in numbers (at least locally) in 2005. At Odiņu meadows 49, in Dunduru meadows 35 calling males counted on 26/27.05. and 27/28.06. respectively.

Ūdensvistiņa

Gallinula chloropus

Pieejamā informācija liecina, ka ūdensvistiņa teritorijā ir bijusi sastopama salīdzinoši reti un neregulāri. Lai gan 19. gs. beigās ūdensvistiņa netiek uzskatīta par retu visās lielākajās ūdens-tilpēs (to skaitā, domājams, arī Kaņiera ezerā) Rīgas apkārtnē¹²⁸, tomēr 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera ezerā un tā apkārtnē nav konstatēta⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* vairākus gadus to Kaņierī konstatējis kā ligzdotāju, savukārt pirmskara gados un vēlāk, jau 1961. gadā, tā nav novērota ne reizes¹⁷³.

Ūdensvistiņa ezerā konstatēta arī pēc ūdens līmeņa pacelšanas, bet novērojumi ir neregulāri, un to daudzums neļauj spriest par ūdensvistiņu skaitu ezerā dažādos gados. Piemēram, 05.07.1988. balss dzirdēta Samuloma rajonā Kaņiera R piekrastē, bet 19.06.1992. atrasta ligzda aslapes cerā lielo ķīru kolonijā (*JL*). 1993. gadā šo sugu ezerā varēts dzirdēt biežāk nekā dumbrcāli (*JVī*), te gan jāpiezīmē, ka šajā gadā dumbrcāli *J. Viksne* ezerā dzirdējis tikai vienā vietā. 1993.–2000. gadā Kaņierī divas reizes reģistrēti arī mednieku nošauti putni¹⁸⁰.

Laucis

Fulica atra

Ligzdojošo lauču skaits nozīmīgākajā ligzdošanas vietā teritorijā — Kaņiera ezerā — ir svārstījies līdz ar ezera ūdens līmeņa izmaiņām. 19. gs. beigās Kaņiera ezerā tas ir bijis ļoti parasts ligzdotājs¹²⁸. Savukārt pēc ezera līmeņa pazemināšanas *A. Grosses* pētījumu laikā 20. gs. 20.–30. gados laucis bijis jau reti sastopams, nelielā skaitā ligzdojis tikai pie Andersalas un

Pēc tam Kaņierī ūdensvistiņas atkal konstatētas 29.09.2002., kad vairāku putnu balss Sloceņes grīvas rajonā dzirdējis *V. Vintulis*.

1999. gadā novērota tikai Labā purva karjeros, kur 15. jūnijā reģistrēta divās dažādās vietās (*HN, BS, MS*). Šajā gadā ĶNP ligzdoja 2–5 pāri. Vēl ārpus Kaņiera teritorijā konstatēta Smārdes kūdras karjeros, kur 23.05.1998. dzirdēta balss (*ACe*), un pie Kūdras izgāztuves, kur, iespējams, ligzdojusi (23.07.1986. te redzēts jaunais putns, viena ūdensvistiņa redzēta arī 16.05.1987.; *VS*).

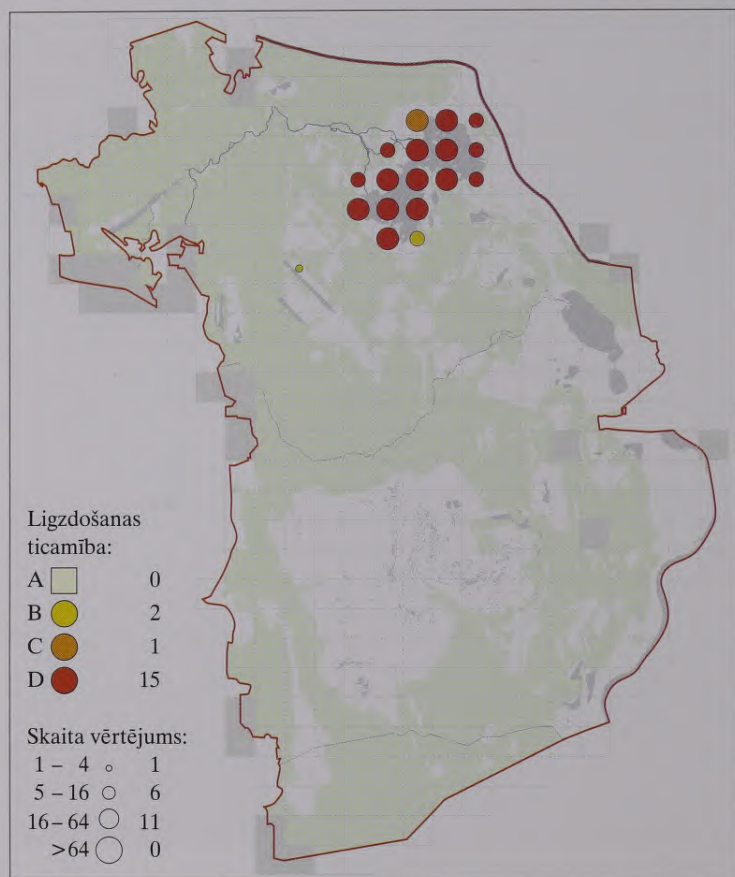
Par ūdensvistiņu iespējamu caurceļošanu liecina *V. Rozes* un *V. Adamsona* novērojums 14./15.05.1994. Ķemeru tīrelī, kad viens putns naktī ilgi gaisā klaiņājis meteostacijas apkārtnē.

Common Moorhen. Irregular breeder, mostly at Lake Kaņieris. Observations do not permit suggestions regarding any changes in population size. Also recorded in peat pits at Smārdes and Labais bogs. Possible passage migrant.

ezera D krasta⁶⁷. 1945.–1961. gadā Kaņiera Z un centrālajā daļā ligzdojuši aptuveni 30 pāri¹⁷³. Pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā lauču skaits būtiski pieaudzis, 1966.–1976. un 1986.–1990. gadā te ligzdo jau aptuveni 700 pāru¹⁷⁶. 1993.–2000. gadā laucis bija viena no parastākajām nomedīto putnu sugām (atpaliek tikai no meža pīles); kopā reģistrēti 1605 nošauti lauči, kas ir

Neregulāri ligzdo,
iespējams, caurceļo

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

20,2 % no nomedīto putnu kopskaita. Lielākā skaitā nomedīts 2000. gadā (389 putni, 41,3 % no šajā gadā nomedīto putnu kopskaita)¹⁸⁰.

Ārpus Kaņiera reģistrēts Aklajā ezerā, kur 21.07.1973. dzirdēta balss, divi *ad.* novēroti arī Slokas ezerā (*JL*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja līdz 700 pāriem (*JVī*). Ārpus Kaņiera reģistrēts tikai Zaļā purva karjeros, kur 17. jūnijā novērots viens putns (*MS*).

1947.–1950. gadā atzīmēts arī kā neregulārs vai retāk sastopams regulārs caurceļotājs Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Lieli caurceļojošo lauču bari reģistrēti arī 90. gados un 21. gs. sākumā. Jūrā caurceļojoši putni lielā skaitā redzēti laikā, kad Kaņieris vēl ir aizsalis:

20.03.1993. Ragaciema jūrmalā uzskaitīti 480 lauči; 10.04.1994. piekrastes posmā no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem saskaitīti 350 putni (*VS*), bet 03.04.2005. 270 lauči novēroti jūrā pie Lapmežciema (*GG, IL*).

Lieli lauču bari redzēti arī Kaņierī. Lielākie no tiem reģistrēti ūdensputnu uzskaiti laikā 24.08.2002. (*RM, EL*) un 04.09.2004. (*RM, DB*), kad ezerā kopā saskaitīti attiecīgi aptuveni 3000 un 2000 lauču, ieskaitot arī jaunus putnus. Ļoti iespējams, ka šajos baros liela daļa no putniem bija vietējie, tādēļ caurceļojošo putnu skaits, kas ezerā atpūšas, nav precīzi zināms.

Ziemā novērots ne katru gadu. 23.12.1990. *A. Kuročkins* novērojis astoņus laučus piekrastes posmā Lapmežciems–Kauguri, bet pēc tam pa vienam putnam divās vietās 26.01.1992. un vienu putnu 23.01.1993. posmā starp Ragaciemu un Kauguriem. Vēlāk laucis ziemā konstatēts tikai 2001. gadā: 13. janvārī Kaņierī novēroti 16, bet Starpiņupē — divi lauči (*EO*); dienu pēc tam četri putni redzēti jūrmalā piekrastes posmā starp Ragaciemu un Kauguriem (*JKa*). Arī vēlāk neliels bariņš regulāri uzturējās Kaņierī lāsmenī iepretim Starpiņupes iztekai (*JKu*), kur vēl 27. janvārī novēroti divi putni (*ER*).

Common Coot. Nests mostly at Lake Kaņieris, where numbers fluctuate. Common in the late 19th century, then uncommon after the lowering the water levels. In 1945–1960 30 pairs nested. Since 1965, after restoration of water levels, numbers increased significantly reaching around 700 pairs in 1999. A passage migrant. The largest flock recorded on the lake on 24.08.2002 — around 3000. Winters irregularly, in small numbers.

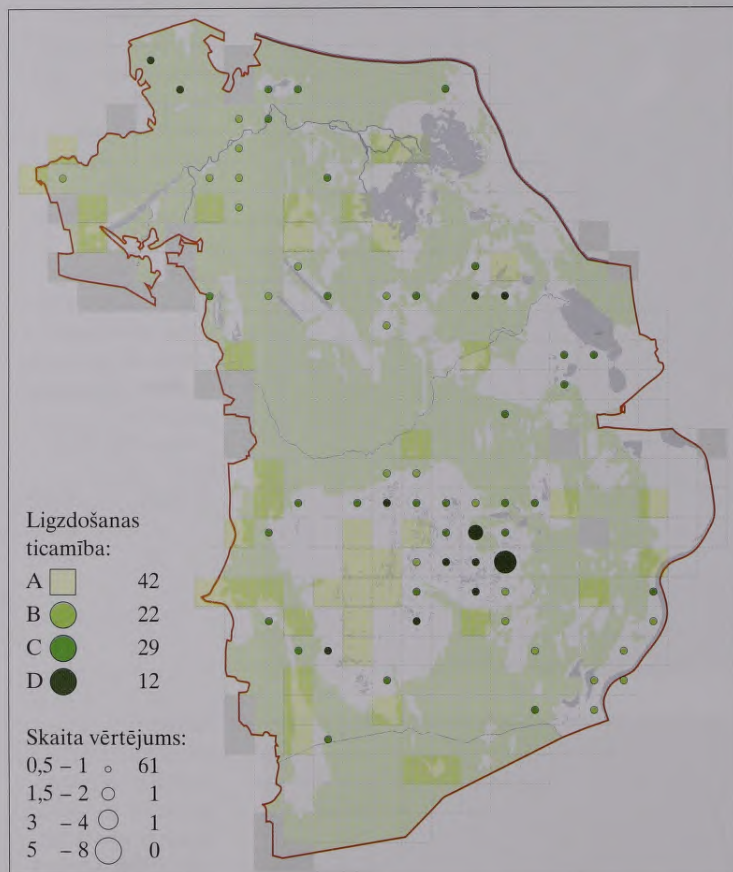

Laucis, kas savas pieres un melnā tērpa dēļ bieži saukts arī par popu, ir daudz tuvāks radnieks dzērvei nekā jebkurai pīlei. Kad putns nav ūdenī, tad par līdzību ar pīlēm liecina vien druknais, apaļīgais ķermenis, bet smailais knābis, pagarās kājas un ļoti garie pirksti skaidri norāda uz piederību pavisam citai putnu grupai — griežveidīgajiem.
Foto: J. Kuze, Kaņieris, 05.04.2005.

Pateicoties plastiskumam ligzdošanas vietu izvēlē 20. gs. laikā, laucis ir kļuvis par visbiežāko Kaņierī ligzdojošo ūdensputnu sugu.
Foto: E. Ozols, Kaņieris, 1999. gada jūnijs

Ligzdo, caurceļo

Dzērve*Grus grus*

Kā liecina A. Grosses novērojumi, 20. gs. 20.–30. gados trīs līdz četri dzērvi pāri ik gadu ligzdoja Kaņiera ezeram apkārtējos purvos. Vairāki pāri ligzdojuši arī nolaistā ezera sliktšņainajos krastos. 1929. gadā pavasara plūdus nosliukušas divas ligzdas ezera R krastā. Savukārt 1937. gadā no pilskalna varēja redzēt divas ligzdas nepieejamās vietās R krastā⁶⁷. 1945.–1961. gadā Kaņiera ezera sliktšņās ZR malā ligzdojuši viens līdz divi pāri¹⁷³. Pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas dzērviu ligzdošana

ezerā vairs nav konstatēta, lai gan nevar izslēgt, ka atsevišķi pāri joprojām ligzdo nepieejamajā, sliktšņainajā Slocones grīvas rajonā.

Nozīmīgākā dzērviu ligzdošanas vieta teritorijā vēsturiski ir bijusi Ķemeru tīrelis. Kā liecina K. Vilka novērojumi, 20. gs. 40.–60. gados Ķemeru tīrelī tā nav bijusi sevišķi reta, dienā varēts atrast līdz trim ligzdām¹¹¹. E. Tauriņam kopā ar K. Vilku apmeklējot tīreli 25.05.1953., konstatēti ligzdojam seši līdz astoņi pāri¹⁷⁷, tai skaitā atrastas piecas ligzdas — viena ar pull. un viena ar olām lielo peļķu rajonā un vēl trīs ar olām purva centrālajā daļā, visas uz purva ezeriņu salīnām¹⁵⁷. 70. gados Ķemeru tīrelī ligzdojusi gan ezeriņos uz salām, gan gar purva malām, kopā divi līdz četri pāri¹¹¹. Interesanti, ka 05.07.1993. tīrelī divas noplēstas dzērves atrastas uz nelielas saliņas pie lapsas alas (AL). Ķemeru tīrelis ir arī nozīmīga neligzdojošo putnu pulcēšanās vieta. 70. gados tīrelī regulāri uzturējās līdz 140 neligzdotāju, 1976. gada jūlijā novēroti arī spalvmetēji¹¹¹.

20. gs. 80. un 90. gados dzērves novērotas visos lielākajos teritorijas purvos. Novērotas arī atklātās vietās pārpurvotos mežos (piemēram, Odiņu dumbrājā), bebru uzpludinājumos un tamlīdzīgās vietās, kur ticami, ka daudzviet ligzdo. Par ligzdošanu mežā liecina novērojums 28.06.2001., kad uz sausas, platas stigas mežā R no Ķemeru tīreļa noķerts vēl pūkains pull. (JKu).

Ligzdojošo pāru skaits tīrelī kopš A. Petriņa veikto uzskaišu laikiem acīmredzot ir audzis, jo 1999. gadā te ligzdo-

jošo putnu skaits vērtēts kā 15–20 pāri; šajā gadā tika atrastas astoņas ligzdas ar olām un vēl divas ligzdas, kurās olu nebija (*MS*). Kopā 1999. gadā ĶNP ligzdoja 40–60 pāri.

Kopš 2003. gada, kad regulāras purva putnu uzskaites 4,9 km garā maršrutā Ķemeru tīreļa C–ZA daļā uzsāka *J. Kuze*, katru gadu maršrutā reģistrēta atsevišķu pāru pierādīta vai ticama ligzdošana, lielākā skaitā (piecās vietās) reģistrēta 11.05.2004. (*JĶu, KL*).

Jau vēsturiskā informācija liecina, ka dzērve teritorijā bijusi salīdzinoši parasta caurceļotāja. 20. gs. 20.–30. gados dzērvi caurceļošana Kaņiera apkārtnē sākās martā, lielākie bari pa 10–80 putniem novēroti aprīļa sākumā, mazāki bariņi līdz 30 putniem vēl maijā; jūnijā pa pieciem līdz astoņiem putniem. Ru-

dens ceļošanas laikā pie Kaņiera ezera novērota ļoti reti⁶⁷. 1947.–1950. gadā dzērve atzīmēta kā neregulāra vai retāk sastopama regulāra caurceļotāja Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰².

Uzreiz pēc izšķilšanās un apžūšanas dzērveni ligzdu atstāj, un, lai gan vēl ilgi nespēj lidot, tie labi peld, vajadzības gadījumā ļoti ātri skrien un spēj prasmīgi slēpties (attēlā *pull*. Ķemeru tīrelī). Tādēļ samērā lielai daļai dzērvi izdodas sekmīgi izaudzināt abus mazulus. Foto: *J. Kuze*, 24.05.2000.

Vēsturiski ilgu laiku galvenais dzērvi ligzdošanas biotops Latvijā bija gandrīz tikai augstie purvi, kur dzērves ligzdas būvēja galvenokārt uz mazām saliņām purvu ezeriņos, kur ligzdam nevar piekļūt pa zemi staigājošie plēsēji. Ligzda faktiski ir tikai iedobums uz zemes ar minimālu izklājumu. Tādās vietās ir bijušas novietotas arī lielākā daļa no dzērvi ligzdam Ķemeru tīrelī. Daudz retāki ir gadījumi, kad dzērves savas ligzdas būvē applūdušās zemo purvu vietās vai pat ezeru niedrājos. Šādās vietās ligzda ir diezgan pamatīga, līdzīga gulbja ligzda. Ķemeru tīrelī viens, vismaz kopš 1980. gadu sākuma zināms, ļoti ilggadīgs rajons, kur dzērves ligzdojušas šādā veidā, ir zemā purva zona uz A no Kaugurrozās. Foto: *J. Kuze*, 24.04.2001.

Rudenī pirms aizceļošanas pat pulcējoties baros, ģimeņu grupas parasti turas kopā, taču arī vēl pavasarī pērnā gada jaunos putnus var atšķirt pēc brūnganas muguras un īsākām greznumspalvām. Attēlā dzērvju bars pie Melnragiem. Foto: J. Kuze, 11.05.2000.

50. gados ceļošanas laikā regulāri novērota jūras piekrastē pie Jaunķemeriem¹⁶⁰. Purvu apkārtnē rudenos novērota arī koncentrēšanās lielos bars: 10.10.1975. uz lauka R no Ķemeru tīreļa startējot redzēts ap 800 dzērvju bars (JVī).

Common Crane. Nesting numbers have increased. In 1950s there were 6–8 pairs in Ķemeru bog while in 1999 there were 15–20 pairs there. The total number of nesting pairs was 40–60. Cranes are nesting in many different habitats including wet forest rides, beaver ponds etc. The largest recorded flock of passage migrants was 800 birds.

Maldu viesis

Lielā sīga

Otis tarda

Lielā sīga teritorijā vienīgo reizi reģistrēta 07.10.1908., kad viena ♀ nošauta Slokas apkārtnē. Putns glabājas LDM kolekcijā¹⁷⁷.

Great Bustard. Record once, on 07.10.1908 when one ♀ bird was shot near Sloka.

Caurceļo

Jūras žagata

Haematopus ostralegus

Jūras žagatas teritorijā novērotas galvenokārt caurceļošanas laikā. Vairākumā gadījumu putni redzēti jūras piekrastē vai tuvējos ezeros. Pirmo reizi jūras žagatas teritorijā konstatējis K. Grigulis, kas 26.07.1937. Ragaciemā (visticamāk, jūras piekrastē) novērojis piecus putnus⁶³. Rakstot par novērojumiem 1947.–1950. gadā, H. Mihelsons tikai atzīmē, ka jūras žagata Slokas–Ķemeru piekrastē ir sastopama kā reta caurceļotāja, konkrētus

novērojumus tomēr nenorādot²⁰². Nākamais novērojums reģistrēts tikai 29.09.1958. — viens putns caurceļojošo putnu uzskaišu laikā novērots Jaunķemeru jūrmalā¹⁰⁵. Pēc tam, 70. gadu otrajā pusē, Dūņezērā novērota vietā ar bezveģētācijas grunti un dūņu uzbērumiem (ĒZ), bet 16.05.1977. viens putns novērots lidojam nelielā augstumā virs Ķemeru tīreļa ZR stūra¹¹¹, kas ir arī vienīgais līdz šim zināmais gadījums, kad

jūras žagatas redzētas citur kā jūras piekrastē vai pie tuvējiem ezeriem. Vēl pēc dažiem gadiem — 06.06.1980. — viens putns redzēts barojamies Ragaciema pludmalē (JO).

Sākot ar 90. gadiem novērojumu skaits pieaug, visticamāk, novērojumu veikšanas intensitātes pieauguma dēļ. A. Kuročkina 1990.–1995. veiktās uzskaites liecina, ka jūras žagata šajā laikā piekrastē ir reta, bet regulāra caurceļotāja un vasarotāja. Viņš jūras žagatu te novērojis septiņas reizes — vienreiz pavasarī un rudenī un piecas reizes vasarā. 1999. gadā jūras žagatas reģistrētas divas reizes: 27. maijā trīs putnus jūras piekrastē pie Bigauņciema novērojis R. Matrozis, savukārt 29. jūnijā viens putns novērots piekrastē pie Ragaciema (VĶ, IĶ), tāpēc, balstoties uz šiem novērojumiem pēc formālās ligzdošanas ticamības saskaņā ar atlanta metodiku¹¹⁸, pieņemts, ka teritorijā varēja ligzdot viens pāris.

Nākamajā gadā — 18.06.2000. — viens putns novērots Aklajā ezerā uz mazām dolomīta saliņām (JĶu, VV). Lai gan šajā un arī vairākos iepriekšējos gadījumos putni redzēti ligzdošanas sezonas laikā piemērotā biotopā, līdz šim nav izdevies iegūt informāciju, kas liecinātu par kaut vai ticamu jūras žagatu ligzdošanu teritorijā. Caurceļošanas laikā jūras žagatas novērotas arī Kaņierī — 05.08.2001. trīs putni novēroti uz dūņainas sērītes ezera ZR stūrī (JĶu), savukārt 24.08.2001. tajā pašā rajonā novērots viens pārlidojošs putns (VV, KL).

Eurasian Oystercatcher. Despite the presence of formerly suitable habitats and sightings during the breeding season no nesting records are known even of probable breeding. Irregular passage migrant, mostly offshore or at coastal lakes.

Lai gan ĶNP teritorijā ir samērā daudz vietu, kas pēc biotopa ir piemērotas jūras žagatu ligzdošanai, līdz šim te novēroti tikai caurceļojoši vai vasarotāji putni (attēlā Kaņierī).
Foto: J. Kuze, 05.08.2001.

Ligzdo, caurceļo

Upes tārtniš

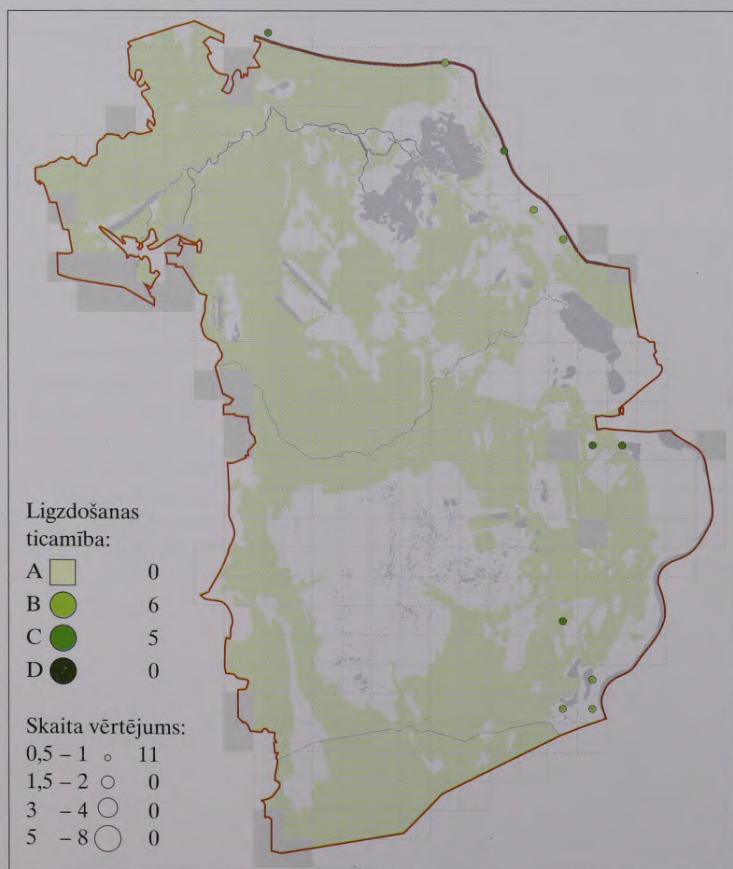
Charadrius dubius

Upes tārtniš ligzdojis Kaņierī jau 20. gs. sākumā, bet tajā laikā te bijis retāks ligzdotājs nekā smilšu tārtniš. 20.–30. gados aptuveni seši pāri ligzdojuši ezera Z krastā, bet 1938. gadā upes tārtniš ligzdojis DR krastā⁶⁷. Par laiku no 1945. līdz 1961. gadam pierādījumu par upes tārtni ligzdošanu pie Kaņiera nav, lai gan tā ir bijusi ticama, jo “daži pāri novēroti turpat, kur ligzdojuši smilšu tārtni”¹⁷³. Apmeklējot ezeru 11.06.1961., *E. Tauriņš* te reģistrējis “tikai” 2–3 pārus, tomēr konkrētāku ziņu par ligzdošanu nav arī viņa piezīmēs¹⁵⁷. 1966.–1990. gadā

upes tārtniš pie Kaņiera vairs nav konstatēts¹⁷⁶. Par citām vietām teritorijā šajā laikā informācijas ir daudz mazāk, zināms tikai, ka 70. gados upes tārtniš manīts ligzdojam Ķemeru tīreļa ZA daļā, izstrādātā karjera kūdras laukos¹¹¹, bet 80. gadu otrajā pusē novērots izgāztuvē pie Kūdras¹³⁴.

90. gados reģistrēto novērojumu un zināmo ligzdošanas vietu skaits pieaug. Ligzdošana konstatēta pie karjera netālu no Likumciema (1991. gadā vismaz trīs pāri, 1992. gadā vismaz viens pāris; *MBe*). Ligzdošanas sezonā pāris vai atsevišķi putni novēroti arī pie Dūņiera (*JKa*), Aklajā ezerā (*VS*), Kūdras izgāztuves karjeros (*JD*, *AKo* u. c.), karjerā pie Vecslocenes pļavām (*MS*), pie Starpiņupes ietekas jūrā (*ER*), jūrmalā pie Lāčupītes grīvas un pie Bigauņciema (*RM*); Ķemeru tīreļa ZA stūra karjeros (*APe*), Kalnciema dolomīta karjeros (*OK*, *AKa*), bet Kaņierī 90. gadu sākumā upes tārtniš novērots periodos, kad ezerā izveidojušās piemērotas sērītes (*JVī*). 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 10–15 pāri. Pēc tam konstatēts divās vietās — 18.06.2000. trīs ligzdas atrastas Aklajā ezerā lielo ķīru un upes zīriņu kolonijā (*JĶu*, *VV*), bet 2003. gada vasarā vismaz viens pāris no maija līdz 14.06.2003. uzturējās Melnragu rikles slapjumā, kur, iespējams, arī ligzdoja (*VV*, *EK*).

Upes tārtniš, domājams, ir regulārs caurceļotājs, kas nelielā skaitā sastopams galvenokārt jūras piekrastē. Par laika periodu no 1947. līdz 1950. gadam *H. Mihelsons* atzīmējis, ka te “novērojama upes tārtni caurceļošana”²⁰²,

nenorādot nekādus konkrētākus datus. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaiti laikā lielākā skaitā reģistrēts 1956. gada rudenī, kad no 15.09. līdz 15.10. kopā uzskaitīti 11 putni¹⁶⁰. Par regulāru upes tārtni caurceļošanu liecina arī *A. Kuročkina* novērojumi 1990.–1995. gadā, kad, veicot regulāras uzskaites jūras piekrastē, viņš upes tārtni reģistrējis pavisam 15 reizes, no tām trīs pavasarī un 12 vasarā. Vairāk autoriem konkrēti ceļojošu putnu novērojumi nav zināmi.

Smilšu tārtniņš

Charadrius hiaticula

Teritorijā ligzdojošo smilšu tārtniņu skaits laika gaitā ir būtiski mainījies. Senākās liecības par tā sastapšanu teritorijā ir no 1903. gada, kad 17. maijā *F. Štolls* Kaņierī ievācis vienu putnu, kas tagad glabājas LDM. 20. gs. 20.–30. gados tas bijis parasts ligzdotājs Kaņiera A krastā, kur ligzdojuši ap 20 pāru. Pie Kaņiera ligzdojošo putnu skaits šajā laikā jūtami palielinājies, un 1937.–1939. gadā trīs pāri ligzdoja arī ezera D krastā⁶⁷. 1945.–1961. gadā šī suga bijusi parasta ligzdotāja Kaņierī pie Starpiņupes iztekas, mazāk arī citur ezerā, kopā ap 40 pāru¹⁷³. Skaits sācis sarukt pēc ezera ūdens līmeņa atjaunošanas un vēsturisko ligzdošanas vietu appludināšanas. 1966.–1976. gadu perioda sākumā Kaņierī ligzdojuši 25 pāri, bet beigās — neregulāri tikai atsevišķi pāri, savukārt 1986.–1990. gadā Kaņierī smilšu tārtniņš vairs nav konstatēts¹⁷⁶. Pēdējā informācija, kas liecina par iespējamu šīs sugas ligzdošanu teritorijā, ir *V. Smislova* novērojums jūras piekrastē pie Lapmežciema, kur 15.05.1988. redzēts pāris⁸⁰; šajā rajonā pāris novērots arī 11.06.1989. (*IOi*).

Little Ringed Plover. Nested at Lake Kaņieris from early 20th century when less common there than Ringed Plover up to 1961. Data up to the 1990s missing. Information about other areas during this time also lacking. In 1990s nesting recorded in various habitats; excavated peat fields, gravel pits, on lake islands and shores, on beaches, also in wet meadows. In 1999 thought to be 10–15 nesting pairs. Passage migrants seen mostly at the coast, in small numbers.

Agrāk ligzdojis,
caurceļo

1999. gadā reģistrēts tikai vienu reizi — 27. maijā 12 putnus, acīmredzot vēlus caurceļotājus, jūrmalā netālu no Starpiņupes ietekas novērojis *R. Matrozis*. Caurceļošanas laikā jūras piekrastē smilšu tārtniņš ir bijis sastopams regulāri jau vismaz kopš 40. gadu beigām. Rudens ceļošanas periodā tārtni reģistrēti no augusta sākuma līdz oktobra beigām, bet intensīvākās ceļošanas periods bijis no augusta vidus līdz septembra beigām²⁰². Diemžēl konkrētāka informācija par ceļojošo putnu skaitu šajā laikā nav pieejama. *A. Grosse* tikai piemin, ka 20.–30. gados smilšu tārtni Kaņierī un apkārtne caurceļo, neko konkrētāku neminot⁶⁷. Informācija par ceļojošo putnu skaitu pieejama tikai par 50. gadu otro pusi, kad teritorijā veiktas caurceļojošo putnu uzskaites^{105, 160}. Lielākā skaitā smilšu tārtni reģistrēti 1956. gada rudenī, kad laika posmā no 15.09. līdz 15.10. uzskaitīti 100 putni¹⁶⁰.

Caurceļojošie un vasarojošie smilšu tārtniņi novēroti piekrastē arī vēlāk. *A. Kuročkins*, 1990.–1995. gadā regulāri apsekojot piekrasti, smilšu tārtniņus konstatējis

12 reizes, tajā skaitā piecas reizes vasarā un septiņas rudenī. Pavasarī zināmi tikai trīs caurceļojošu putnu novērojumi: 30.05.1993. divi putni pie Melnezera, 18.03.1992. viens putns Jaunķemeru jūrmalā (viens no agrākajiem novērojumiem Latvijā⁴⁹) un 13.05.1992. seši putni Lapmežciema jūrmalā (VS). Caurceļojoši putni piekrastē nelielā skaitā regulāri vasaras otrajā pusē novēroti arī 21. gs. sākumā. Lielākā skaitā smilšu tārtiņi reģistrēti 24.08.2002., kad 500 m posmā uz ZR no Starpiņupes ietekas uzskaitīti 33 smilšu tārtiņi (RM, EL). Tomēr kopumā pieejamā informācija neļauj spriest par to, vai ceļojošo putnu skaitā notikušas kādas būtiskas izmaiņas. Ceļošanas laikā vasaras otrajā pusē smilšu tārtiņus var sastapt arī piemērotās vietās

Kaņierī. Piemēram, 30.08.2005. uz nesenu uzpeldējušām dubļainām sērēm ezera centrālajā daļā starp citiem bridējputniem saskaitīts arī 21 smilšu tārtiņš (JKu).

Common Ringed Plover. Formerly nested. In 1920s about 20 pairs nesting at Kaņieris, population increasing; during 1945–1961 about 40 pairs. After restoration of water levels there was a marked decrease during 1966–1976 from about 25 pairs to just a few pairs irregularly. No nesting at the lake since 1986. Last possible nesting record on the beach on 11.06.1989 when one pair sighted. A common passage migrant but available data do not allow analysis of trends.

Maldu viesis

Morinela tārtiņš

Charadrius morinellus

Pēc N. Tranzē domām, morinela tārtiņš Latvijā jūras piekrastē esot ceļošanas laikā sastopams — “lai arī atsevišķi putni, bet regulāri”. Tomēr vienīgais zināmais gadījums, kad šī suga teritorijā konstatēta, ir 07.09.1927., kad viņš divus putnus nošāvis Kaņiera ezera Z galā¹⁶⁴. 1935. gads, ko, atsaucoties uz šo pašu gadījumu, min

A. Grosse⁶⁷, ir “pārskatīšanās”¹⁶⁴. Vismaz viens no nošautajiem putniem atrodas Latvijas Dabas muzeja kolekcijā.

Eurasian Dotterel. One record on 07.09.1927 when two birds were shot at Lake Kaņieris.

Ligzdo, caurceļo

Dzeltenais tārtiņš

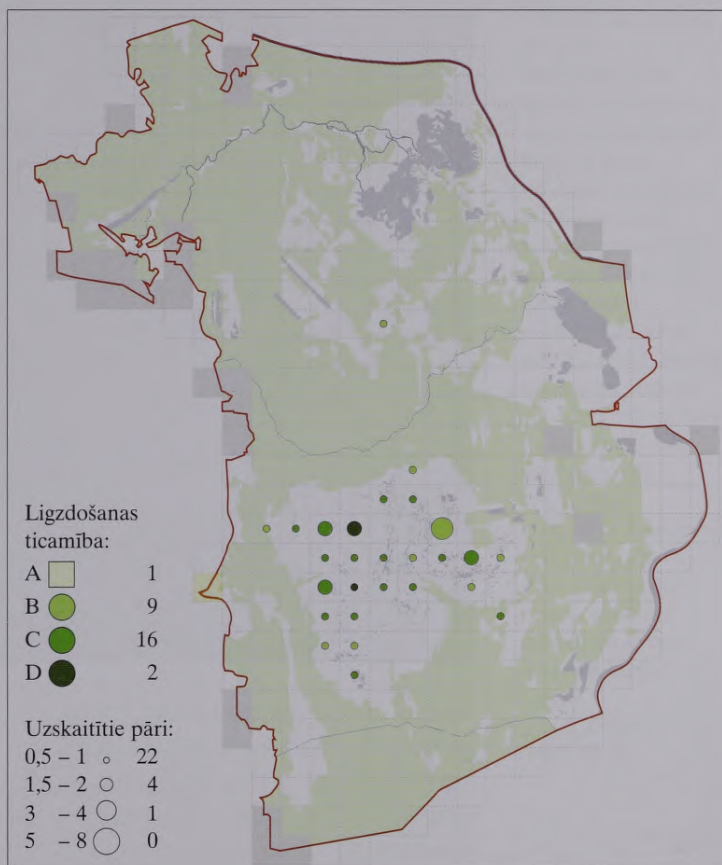
Pluvialis apricaria

Dzeltenais tārtiņš jau 20. gs. 30. gados ligzdojis visos teritorijas lielākajos sūnu purvos, taču informācija par ligzdojošo pāru skaitu un tā izmaiņām nav pārāk precīza. A. Grosse tikai atzīmē, ka dzeltenais tārtiņš ir ligzdotājs Ķemeru tīrelī un Raganu purvā, diemžēl nenorādot ligzdojošo pāru skaitu nevienā no purviem⁶⁷. Arī

M. Brants tikai atzīmē, ka Ķemeru tīrelī (1939. gadā) dzeltenais tārtiņš ligzdo³³, par skaitu neko neminot. K. Vilks, kas purvu sācis apmeklēt 40. gados, 1943. gadā raksta, ka “Jelgavas apkārtnē dzeltenais tārtiņš nelielā skaitā ligzdo visos lielākajos augstajos purvos” (no citu sugu aprakstiem ir zināms, ka K. Vilks apmeklējis

Cenas un Ķemeru tīreli)¹⁷⁰. Vēlāk, 80. gadu sākumā, A. Petriņam rakstītā vēstulē (sk. attēlu 40. lpp.), kur viņš pēc atmiņas raksta par saviem Ķemeru tīreļa apmeklējumiem līdz 1969. gadam, viņš min, ka dzeltenie tārtiņi bijuši sastopami “izkaisīti pa visu tīreli, pa vienam pārim uz kvadrātkilometru. Mēdza būt visu laiku”, taču turpat norāda, ka “visu tīreli neesmu izstaigājis. Netiku bijis akaču rajonā Nr. 5” (purva ZR daļas lielais klajums, spriežot pēc paša K. Vilka zīmētas shēmas; red.). Spriežot pēc šīm ziņām un pēc K. Vilka zīmētās shēmas, kopējā platība, kuru aptvēra viņa ekskursijas, ir apmēram 10–12 km², tātad šajos gados konstatēto dzelteno tārtiņu skaits nevarētu pārkāpt atšķirties no tā, ko 70. gados te konstatējis A. Petriņš¹¹¹.

Ņemot vērā iepriekš minēto, E. Tauriņam kopā ar K. Vilku apmeklējot purvu 25.05.1953., Ķemeru tīreļa centrālajā daļā novērotais “tikai viens pāris”¹⁵⁷ nav pārkāpis lielā pretrunā ar šo vērtējumu, jo purva centrālā daļa ir tikai viens no K. Vilka parasti apmeklētajiem četriem akaču rajoniem. Arī 70. gados dzelteno tārtiņu skaita svārstības tīreli nav konstatētas, tārtiņi “ligzdojuši purva klajākajās teritorijās, galvenokārt rietumu daļā. Ar ezeriem bagātākajos rajonos (bijis) sastopams retāk. Kopā vērtējot, aptuveni 15 pāri”¹¹¹. Spriežot pēc uzskaitēm, ko 1984.–1994. gadā Ķemeru tīreli veicis J. Kazubiernis, dzelteno tārtiņu skaits it kā ir nepārprotami samazinājies no 6–7 putniem 80. gados līdz 1–3 90. gados, taču jāņem vērā divi būtiski faktori. Pirmkārt, no datiem nav skaidrs, cik no dzirdētajiem putniem konstatēti rieta lidojumā (tātad var būt ļoti tālu no savas iespējamās ligzdošanas vietas) un cik — uz zemes, un nav zināmi laika apstākļi, kas

ietekmē uzskaišu efektivitāti purvos. Otrkārt, uzskaites maršruts neaptver visu purvu, bet tikai tā ZA daļu (līdz meteorostacijas laipām). Tādēļ, pat pieļaujot, ka skaita samazināšanās maršrutā ir notikusi, visticamāk, tā atspoguļo purva ZA daļas aizaugšanu 60. gados veiktās daļējās nosusināšanas dēļ. Ap 90. gadu sākumu priedītes varēja būt izaugušas jau tik lielas, ka dzeltenajam tārtiņam šī purva daļa vairs nav bijusi piemērota, tādēļ putni no kādreizējām ligzdošanas teritorijām pārcēlušies uz citām, klajākām vietām purvā. 23.04.1993. V. Ivanovskis, veicot maršrutu pa Ķemeru tīreļa centrālo un C–R daļu, kas dzelteno tārtiņu ligzdošanai ir piemērotāka, te uzskaitījis 24

Dzeltenais tārtiņš ir viena no vistipiskākajām purva putnu sugām. Tas bieži vien ligzdo purvu kokiem noaugušās daļās, un ligzda parasti ir paslēpta zem kādas mazas priedītes zara, lai vēl labāk maskētu perējošo putnu. Iztraucēts no ligzdas, tas parasti aizlido tālu prom un tad ar raksturīgu žēlu svilpienu brīdina par briesmām citus, pats parasti stāvēdams kādā klajākā vietā vairākus simtus metru no ligzdas (attēlā Ķemeru tīrelī).

Foto: J. Kuze,
10.06.2004.

putnus. Tomēr domājams, ka kopējais tīrelī ligzdojošo dzelteno tārtiņu skaits, vismaz salīdzinot ar 40–70. gadiem, ir pieaudzis, jo 1999. gadā, kad purvs pamatīgi apsekots, te reģistrēti 20–29 pāri.

Par citām ligzdošanas vietām informācijas par pēdējiem 20 gadiem ir daudz mazāk — 1980. gadā viens līdz divi pāri perēja Raganu purvā un Zaļajā purvā (*JKa*). 06.04.1991. Raganu purvā novērots pāris (*FS*), arī 22.06.1996. viens pāris konstatēts turpat (*AL*). Zaļajā purvā ligzdošanas sezonas laikā dziedoši putni dzirdēti 1993. un 1998. gadā (*MS*). 1999. gadā šajos purvos dzeltenais tārtiņš konstatēts tikai vienā vietā — 17.06. viens putns dzirdēts Raganu purvā (*MS*).

Nemot vērā purvu apsekotību (un nesenā vēsturisko informāciju par tiem) un to, ka Zaļais un Raganu purvs 1999. gadā izpētīts daudz sliktāk nekā Ķemeru tīrelis, kā arī to, ka biotopa stāvoklis šajos purvos nav būtiski mainījies, vērtēts, ka visā ĶNP

1999. gadā ligzdoja 25–35 pāri dzelteno tārtiņu. Visticamāk, kā norāda *K. Vilks*¹⁴⁹, galvenais skaita pieauguma iemesls varētu būt lielā piekūna izzušana no purviem.

Interesanti, ka 06.06.2002. 10 km garā maršrutā, kas aptvēra Ķemeru tīreļa centrālo daļu un ZA stūri, dzirdēti tikai četri dziedoši dzeltenie tārtiņi, turklāt visi no tiem reģistrēti purva ZA malā, rajonā, kas nodega 1999. gada ugunsgrēkā (*JĶu*). Kopš 2003. gada purva putnu uzskaišu laikā Ķemeru tīreļa C un ZA daļā 4,9 km garā maršrutā dzeltenie tārtiņi reģistrēti ik gadu, skaitam svārstoties no trim līdz sešiem pāriem (*JĶu*).

Gāju laikā 20. gs. 30. gados dzeltenie tārtiņi bija (regulāri) novērojami Kaņiera Z galā⁶⁷, kur tolaik bija šo putnu atpūtai ļoti piemērotas pļavas. Vēlāk, laikā no 1947. līdz 1950. gadam, dzelteno tārtiņu caurceļošana nav atzīmēta vispār²⁰², domājams tādēļ, ka apmeklēta galvenokārt jūras piekraste, kur dzeltenie tārtiņi

novērojami ļoti maz, vai arī tādēļ, ka ekskursijas veiktas laikā, kad šī suga aktīvi neceļo. 50. gadu beigās veiktajās migrējošo putnu uzskaitēs 1956. gada pavasarī dzeltenie tārtiņi nav reģistrēti, tā paša gada rudenī tikai 05.10. uzskaitīti četri ceļojoši putni, 1957. gada pavasarī kopā reģistrēti 14 ceļojoši dzeltenie tārtiņi — 23., 26. un 29.04., bet 1958. gada pavasarī tie atkal nav reģistrēti⁶⁰. Dzeltenie tārtiņi tomēr ceļošanas laikā lielākos baros ir novērojami iekšzemē, kur tie atpūtai izmanto pļavas vai tīrumus, un arī pēdējos gados pļavās pie Melnragu fermas ceļojošo putnu bari nav nekāds retums. Piemēram, 20.04.2000. 45 putnus uz lauka netālu no Melnragu fermas novērojis *A. Celmiņš*, 24.04.2000. turpat novērots aptuveni 20 dzelteno tārtiņu liels bars (*JĶu*). 12.04.2001. šajā pašā rajonā 33 putnus novērojuši *V. Vintulis* un *Ž. Andersone*, bet 05.05.2005., uz lauka pie Melnragu fermas ātri pārskaitot, saskaitīti 105 dzeltenie tārtiņi, taču “iespējams, arumos to bija vairāk” (*JĶu, VI*). Tā kā metodiskas ceļojošo dzelteno tārtiņu uzskaites

nav veiktas nekad un vēsturiskas informācijas par ceļojošo baru lielumiem arī nav pieejamas, spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām nav iespējams. Ceļošanas laikā novērots arī jūras piekrastē: 25.07.1992. vienu *imm.* Jaunķemeru–Lapmežciema piekrastē reģistrējis *A. Kuročkins*.

European Golden Plover. Nests on all larger bogs by the 1930s but precise numbers unknown. Possibly the population remained without significant changes up to the 1970s when some 15 pairs though to be at Ķemeru bog. Increase later, probably because of the disappearance from the bogs of the principal predator, the Peregrine Falcon. In 1999 on Ķemeru bog 20–29 pairs registered, and in the whole of ĶNP probably 25–35. Regular passage migrant, mostly inland on fields and meadows, flocks of 50–100 birds not infrequent but available data does not permit analysis of trends.

Jūras ķīvīte

Pluvialis squatarola

Pirmās ziņas par jūras ķīvīšu sastapšanu teritorijā ir no 20. gs. 20.–30. gadiem. Rudens ceļošanas laikā *A. Grosse* tās regulāri līdz 50–60 putnu lielos baros novērojis atpūšamies Kaņiera ezera Z galā. Viņš apraksta arī kādu ezera Z gala salā 14.07.1929. novērotu gadījumu, kad jūras ķīvīšu baru, kas gribējis te nolaisties, iztraucējis tam uzbrūkošs lielais piekūns, kas vienu jūras ķīvīti noķēris. Pirmie caurceļotāji ezerā parādījušies jau jūlija vidū, tad iestājusies ilga pauze līdz oktobrim⁶⁷. Vienīgais novērojums pava-

sara caurceļošanas laikā šajos gados ir *K. Grigūla* redzēti divi putni Kaņierī 02.05.1932.⁶³.

H. Mihelsons Slokas–Ķemeru piekrastē 1947.–1950. gadā jūras ķīvīšu caurceļošanu atzīmējis no augusta pirmās dekādes beigām līdz oktobra beigām, kā visintensīvāko ceļošanas laiku norādot septembri. Viņš gan nedod nekādus skaitliskus datus, tikai min, ka jūras ķīvīte līdz ar šņibīšiem, tilbitēm un smilšu tārtiņu ir viena no 13 parastākajām caurceļojošajām bridējputnu sugām šajā laikā²⁰².

Caurceļo

50. gadu otrajā pusē (1956. gada pavasarī un rudenī, 1957. gada pavasarī un 1958. gada pavasarī un rudenī), kad Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā veiktas regulāras caurceļojošo putnu uzskaites^{105, 160}, jūras ķīvītes reģistrētas tikai 1956. gada rudens uzskaišu sezonā (15.09.–15.10.), kopā 96 putni, lielākā skaitā (30 putni) reģistrētas 02.10.1956.¹⁶⁰. Turpmāk tik lielā skaitā kā 20. gs. pirmajā pusē vairs nav novērotas.

Kā liecina *J. Vīksnes* novērojumi, jūras ķīvīte Kaņiera apkārtnē caurceļošanas laikā novērota arī 90. gados. Jūras piekrastē atsevišķās sezonās tā sastapta arī salīdzinoši lielā skaitā, tā, piemēram, 19.09.1993. no Klapkalnciema līdz Kauguriem reģistrēti 18 putni (4, 1, 7, 3 un 3; *VS*). 90. gadu pirmajā pusē *A. Kuročkina* veikto jūras putnu uzskaišu laikā jūras ķīvīte reģistrēta pavisam sešās no 28 uzskaišu reizēm, tikai vasaras–rudens sezonā. Lielākā skaitā atzīmēta 18.09.1994., kad no Lapmežciema līdz Ragaciemam kopā uzskaitīti 12 putni, bet no Jaunķemeriem līdz Bigauņciemam vēl trīs.

Vairākums no autoriem zināmajiem pēdējiem novērojumiem ir reģistrēti rudens caurceļošanas laikā Kaņierī (viens *ad.* un divi *juv.* 05.08.2001. un pa vienam putnam 01.09.2002. un 07.09.2004.; *JĶu*) un jūras piekrastē — divi putni pie Ragaciema bākas 23.09.2000. (*RM, AKu*), trīs putni turpat 26.10.2002. (*RM*) un pa vienam putnam pie Starpiņupes ietekas 15.09.2004. (*JĶu, VV*) un 31.08.2005. (*JĶu, MP*), divi putni turpat 18.09.2005. (*VV, IBr*), viens — 21.09.2005. un atkal divi — 01.10.2005. (*VV*). Vienīgais pavasara periodā novērotais putns redzēts arumos Dunduru laukos uz D no Kauguru kanāla 25.05.2004. (*VV*).

Grey plover. Common passage migrant, numbers have markedly decreased compared to 1930s when flocks up to 50–60 birds were observed regularly near Lake Kaņieris. In recent years only small groups or single birds sighted, mostly during autumn migration.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Ķīvīte

Vanellus vanellus

Teritorijā ligzdojošo ķīvīšu skaits laika gaitā ir piedzīvojis būtiskas izmaiņas. 20. gs. 20.–30. gados, laikā, kad ezera ūdens līmenis bija pazemināts, tā bijusi parasta ligzdotāja ap Kaņiera ezeru, kopā aptuveni 100 pāru⁶⁷. 1945.–1961. gadā pie Kaņiera ligzdoja jau 150–300 pāru, galvenokārt pļavās tā krastos starp Ragaciemu un Antiņciemam, kā arī grīšļainajās saliņās. Mazāk ķīvītes ligzdojušas slišķņainajā sēklī ezera ZA malā¹⁷³. Pēc Kaņiera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā ķīvīšu skaits apkārtnē samazinājies —

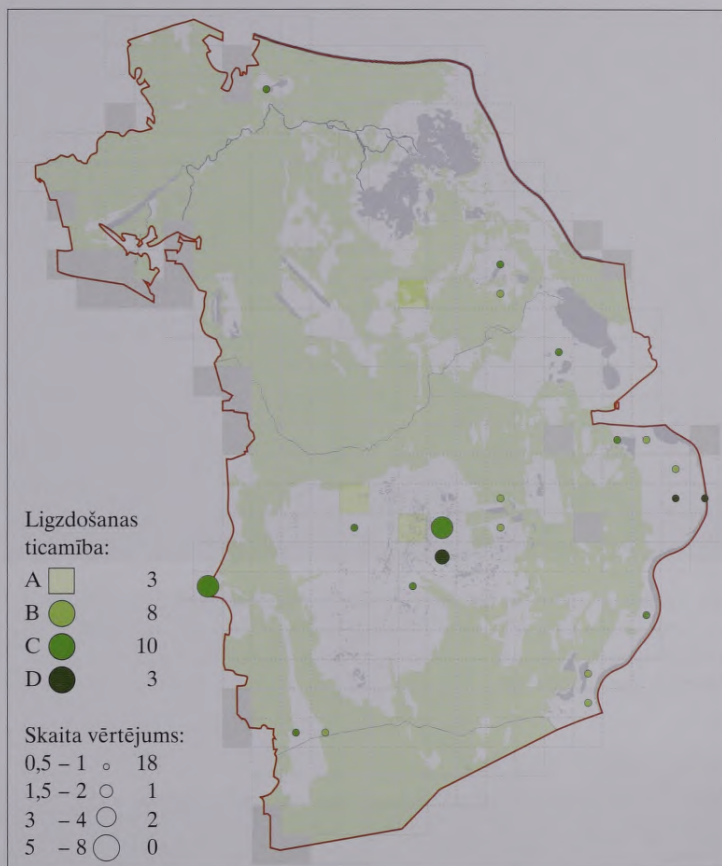
1966.–1976. gadu perioda sākumā te ligzdojuši ap 100 pāriem, perioda beigās jau mazāk nekā 20 pāri, bet 1986.–1990. gadā ezerā ligzdojuši vairs tikai mazāk nekā 10 pāri¹⁷⁶. Kopš 90. gadu sākuma ligzdošana ezerā nav konstatēta, tikai 2005. gadā viena ligzda ar olām atkal atrasta Mērsalā (*JVī*).

Par samērā nozīmīgu ķīvīšu ligzdošanas vietu teritorijā laika gaitā ir kļuvis Ķemeru tīrelis. 80. gadu sākumā rakstītā vēstulē *A. Petriņam K. Vilks* uzsver, ka no 40. gadiem līdz 60. gadu sākumam, kad

ekskursējis pa Ķemeru tīreli, viņš “nekad tur nav sastapis ķīvītes”. Ligzdošana tīreli pirmo reizi konstatēta 14.05.1961. (*JVī*). 70. gados ķīvītes purvā jau ligzdojušas samērā lielā skaitā. Maršruta uzskaites, kas purvā veiktas 1972.–1974. (*AMe*) un 1984.–1994. gadā (*JKa*), liecina, ka ligzdojošo pāru skaits svārstās (1973. gadā 10–13 pāri; 1974. gadā 4–5 pāri), tomēr jādomā, ka *A. Petriņa* dotais ķīvīšu skaita vērtējums visam tīrelim 70. gados kopumā — 5–10 pāri¹¹¹ — ir samazināts, jo ne minētās uzskaites, ne *A. Petriņa* novērojumi neaptvēra visu purvu. Nozīmīgs ķīvīšu ligzdošanas rajons tīreli ir arī kūdras karjera rajons, kur, piemēram, 04.05.1997. slapjā frēzlaukā novēroti trīs līdz četri pāri (*APe*). 1999. gadā, kad ĶNP kopējais ligzdojošo pāru skaits vērtēts kā 20–30 pāri¹⁴⁶, no tiem Ķemeru tīreli ligzdoja 8–12 pāri (*MS*). 2003.–2005. gadā 4,9 km garā maršrutā purva C un ZA daļā (ietverot sliekšņainos šī rajona klajumus) ķīvītes ik gadu reģistrētas trīs līdz piecās vietās (*JKu*).

Vēl teritorijā ķīvīšu iespējama ligzdošana konstatēta arī Raganu purvā, kur 02.05.1983. novērots riestojošs pāris, 19.05.1984. turpat riestojuši divi pāri (*JKa*), bet 22.06.1996. — arī novēroti divi pāri (*AL*). 90. gados atsevišķu pāru ligzdošana konstatēta arī Odiņu–Pavasaru polderī un Dunduru pļavās (*MS*), ligzdošanas sezonas laikā atsevišķi putni vai pāris novēroti arī Kašķu purva karjeros (*AKo*, *JD*) un pļavās pie Antiņciema (*AMš*). 21. gs. sākumā par nozīmīgu ligzdošanas vietu kļuvusi Melnragu rīkles Z daļa, kur bebru nopludinātā pļavā kopš tā laika katru gadu ligzdo 3–5 pāri (*JKu*, *VV*).

Ķīvīte teritorijā ir parasta caurceļotāja. Par 20. gs. 20.–30. gadiem *A. Grosse* tikai atzīmējis, ka ķīvīte ir caurceļotāja,

nekādus skaitliskus datus nenorādot, iespējams, ķīvīšu parastās sastopamības dēļ⁶⁷. Par laika periodu no 1947. līdz 1950. gadam *H. Mihelsons* min, ka te “novērojama ķīvīšu caurceļošana”²⁰², arī nedodot nekādu skaita vērtējumu. Uzskaitot migrējošos putnus 1956.–1958. gadā, Jaunķemeru jūrmalā reģistrēti līdz 132 ceļojošiem putniem (28.03.1957.) dienā¹⁶⁰. Kopš tā laika speciālas caurceļojošo ķīvīšu uzskaites nav veiktas, taču ir zināmi atsevišķi nesistemātiski novērojumi; 05.06.1981. Odiņu–Pavasaru polderī redzēti divi bari attiecīgi ar aptuveni 100 un 200 putniem (*MS*, *ASr*). 16.07.1992. vismaz 150 ķīvītes, galvenokārt *juv.*, novērotas tajā pašā rajonā (*MS*,

Kā ligzdotāja ķīvīte no Kaņiera ir gandrīz pilnīgi izzudusi, tagad te var novērot tikai caurceļojošos putnus (attēlā *juv.*), kas kopā ar citiem bridējputniem barojas uz piemērotām sērēm Kaņierī.
Foto: J. Ķuze, 27.08.2002.

Purvus ķīvīšu ligzdošana konstatēta tikai kopš 20. gs. 60. gadu sākuma, domājams tādēļ, ka sāka izzust līdz tam nozīmīgākās ligzdošanas dzīvotnes — dažādas mitrās pļavas. Ķīvītes purvos parasti izvēlas pļavām ārēji līdzīgas vietas — staignus, grīšļiem un spīvēm klātus purva klajumus. Attēlā redzamajā Ķemeru tīreļa klajumā 21. gs. sākumā ligzdoja 2–3 ķīvīšu pāri.
Foto: J. Ķuze, 1998. gads

MZ), bet 09.07.1994. ap 50 putniem pie Melnragu fermas (AL).

Sākot ar 2001. gada pavasari martā un aprīļa sākumā ceļojošās ķīvītes novērotas Dunduru pļavās, Melnragu rīklē un Lielupes palienē. Novēroto baru lielums vidēji bija 44 putni (2–150, n=11; JKu, MS, MMA). Rudeņos konkrētu novērojumu ir mazāk: 26.08.2002. Dunduru pļavās redzēti 70 putni (JKu), bet 02.10.2005. ārpus parka netālu no tā robežas pie Kalnāju fermas — vismaz 150 (VV). Diemžēl trūcīgi pieejamie dati neļauj spriest par to, vai caurceļojošo ķīvīšu skaits ir mainījies.

Vienu reizi ķīvīte reģistrēta arī ziemā: 11.01.2001. vienu ķīvīti Melnragu rīklē novērojis ĶNP inspektors J. Učelnieks.

Northern Lapwing. Common nesting species; numbers have experienced significant changes during the 20th century. In 1930s up to 100 pairs nested around Kaņieris. During 1945–1961 increased to 150–300 pairs. After restoration of water levels numbers decreased from around some hundreds in 1966 to less than 10 around 1990. Only one nesting record since (in 2005). In 1960s colonised raised bogs where previously not recorded. Numbers increased to 8–12 pairs in 1999. Significant changes between different seasons. Nests also in other places, in various habitats; on excavated peat fields, in wet meadows etc. Total population in 1999 estimated to be around 20–30 pairs. Common passage migrant, but available data do not permit analysis of trends. One winter record, on 11.01.2001.

Lielais šņibītis

Calidris canutus

19./20. gs. mijā lielais šņibītis rudenos bijis regulāri novērojams piekrastē¹²⁸, taču diemžēl *V. Zavickis* konkrētas novērošanas vietas nav minējis. Pirmais zināmais novērojums teritorijā reģistrēts tikai 10.08.1929., kad Kaņierī *A. Grosse* redzējis desmit lielo šņibīšu bariņu. Pēc tam viņš 01.10.1932. vienu putnu turpat arī nošāvis⁶⁷, un, cik saprotams no konteksta, tie arī ir vienīgie *A. Grosse* zināmie šīs sugas novērojumi. Pēc tam lielo šņibīti kā “nedaudz retāku” caurceļotāju par 13 parastākajām gāju bridējputnu sugām, kas Slokas–Ķemeru piekrastē novērojams no jūlija vidus līdz augusta beigām, min *H. Mihelsons*²⁰², diemžēl nenorādot nevienu konkrētu novērojumu. Arī caurceļojošo putnu uzskaitēs 50. gadu beigās^{105, 160} un *A. Kuročkina* veiktajās uzskaitēs 90. gadu sākumā lielie šņibīši

Gaišais šņibītis

Calidris alba

Lai gan autoriem pieejamie dati liecina par to, ka gaišie šņibīši teritorijā novēroti ļoti mazā skaitā un ne katru gadu un ir pat ilgstoši periodi, kad nav zināms neviens novērojums, domājams, ka tas izskaidrojams vienīgi ar novērojumu veikšanas intensitāti attiecīgajos laika periodos un ka šīs sugas statuss laika gaitā būtiski nav mainījies. Tā, rakstot par 19./20. gs. miju, *V. Zavickis* atzīmē, ka gaišais šņibītis, kaut arī tikai atsevišķi putni, jūras piekrastē jūlijā ir sastopams regulāri, taču kā vienīgās konkrētās vietas min Rīgas līča piekrasti starp Lielupes un Gaujas ietekām¹²⁸. *A. Grosse* šo sugu nav pieminējis vispār⁶⁷. Vēlāk, rakstot par bridējputnu migrāciju Slokas–Ķemeru pie-

nav reģistrēti, tādēļ ir pamats uzskatīt, ka lielais šņibītis teritorijā nav bijis sastopams katru gadu vai caurceļojis ļoti nelielā skaitā.

Nākamais zināmais novērojums reģistrēts tikai 19.08.2001., kad viens putns novērots uz dūņainas sēres Kaņiera Z galā (*VV, AL*). 21. gs. sākumā, vasaras otrajā pusē un rudenī regulāri apsekojot Kaņieri un Lapmežciema piekrasti, turklāt pievēršot īpašu uzmanību te sastopamajiem caurceļojošajiem bridējputniem, lielais šņibītis nelielā skaitā (viens līdz divi putni) reģistrēts katru gadu.

Red Knot. Irregular passage migrant in small numbers, mostly during late summer – early autumn at Kaņieris or at the beach, possibly not every year.

krastē 1947.–1950. gadā, *H. Mihelsons* min gaišo šņibīti kā “nedaudz retāku” caurceļotāju par 13 parastākajām ceļošajām bridējputnu sugām, kas novērojams gandrīz tikai jūras piekrastē no augusta otrās dekādes vidus līdz septembra beigām²⁰², diemžēl nenorādot nevienu konkrētu novērojumu.

Pirmais konkrēti zināmais šīs sugas novērojums teritorijā ir reģistrēts tikai 20. gs. 50. gados — 1956.–1958. gadā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā^{105, 160} gaišais šņibītis novērots tikai 1956. gada rudens sezonā. Stacionārajā novērošanas punktā kāpās pie Jaunķemeriem 15.09.1956. uzskaitīti četri gaišie šņibīši, savukārt pastāvīgajā

Neregulāri caurceļo

Neregulāri caurceļo

uzskaites maršrutā gar Kaņiera ezera ZA krastu un jūrmalu no Starpiņupes ietekas līdz Jaunķemeriem 17.09.1956. uzskaitīti trīs putni¹⁶⁰.

Nākamais zināmais novērojums reģistrēts tikai pēc gandrīz 30 gadiem — 20.09.1985. viens gaišais šņibītis kopā ar citiem bridējputniem novērots Lapmežciema jūrmalā (*VS*). 19.09.1993. *V. Smilovs* piekrastē no Klapkalnciema līdz Kauguriem reģistrējis līdz šim lielāko zināmo gaišo šņibīšu skaitu — kopā 40 putnus (attiecīgi bariņos pa 15, 5, 2, 8 un 10). Lapmežciema piekrastē, Starpiņupes ietekas apkārtnē gaišie šņibīši vairākkārt novēroti arī 21. gs. sākumā — 24.08.2002. šeit redzēts viens putns (*RM, EL*), 31.07.2003. — trīs putni (*JĶu*), bet 06.09.2003. — viens putns kopā ar aptuveni 10 parastajiem šņibīšiem un diviem

smilšu tārtiņiem (*MS*). Lielākā skaitā atkal novērots 04.09.2004., kad Ragaciema jūrmalā redzēts astoņu putnu bariņš (*RM, DB*). Jūras piekrastē pēdējais zināmais novērojums reģistrēts 18.09.2005., kad divi gaišie šņibīši redzēti Lapmežciema liedagā (*VV*).

Vienu reizi gaišais šņibītis redzēts arī Kaņierī — 22.08.2003. uz dubļainām sērītēm ezera Z galā starp citiem bridējputniem uzturējās viens putns (*JĶu, AL*).

Sanderling. Irregular passage migrant in small numbers, not seen every year, and almost always at the beach. One record at Lake Kaņieris on 22.08.2003. Available data do not suggest any trends in numbers.

Caurceļo

Trulītis

Calidris minuta

Jau 19. gs. beigās *V. Zavickis* min trulīti kā parastu caurceļotāju¹²⁸. Pēc *H. Loudona* vērtējuma, šajā laikā tā ir parasta, taču par Teminka šņibīti retāk sastopama caurceļojoša suga¹⁰⁰. *A. Grosse* norāda, ka 20. gs. 20.–30. gados tas bijis sastopams Kaņiera ezera Z galā, biežāk rudens ceļošanas laikā, bet retāk pavasaros. Vienu pāri trulīšu viņš nošāvis 13.06.1926., kas šai sugai ir ļoti vēls novērojums, taču autors atzīmē, ka tajā pašā gadā vēl pēc pāris dienām viņš šo sugu novērojis arī pie Rīgas⁶⁷. Pēc *N. Tranzē* vērtējuma, šajā laikā trulītis Latvijā kopumā ir jūras piekrastē tikpat parasts caurceļotājs kā parastais šņibītis, kas “bieži sastopams lielos baros”¹⁶⁴. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* trulīti raksturo kā sugu, kas mazliet retāka par 13 biežākajām ceļojošajām

bridējputnu sugām (kuru skaitā ir arī Teminka šņibītis, sk. to), kas jūras piekrastē Ķemeru–Slokas apkārtnē sastopams no augusta sākuma līdz septembra beigām²⁰², taču diemžēl nedod nekādu informāciju ne par kopējo novēroto putnu skaitu, ne par baru lielumu. Mazliet vēlāk, 1956.–1958. gadā veicot caurceļojošo putnu uzskaites Jaunķemeru jūrmalā^{105, 160}, trulītis reģistrēts tikai 1956. gada rudenī. Maršruta uzskaitē jūrmalas posmā Jaunķemerī–Starpiņupes ieteka 17.09. uzskaitīti trīs putni, savukārt stacionārajā uzskaišu punktā pie Jaunķemeriem 15.09. reģistrēti četri putni¹⁶⁰. Kaņiera apkārtnē ceļošanas laikā atsevišķi trulīši novēroti arī 1945.–1961. gadā (*JVī*). Pēc tam ilgāku laiku konkrēti trulīšu novērojumi nav zināmi, taču tas visdrīzāk skaidrojams ar

novērojumu trūkumu. Kopš 21. gs. sākuma, kad Lapmežciema piekraste un Kaņiera ezers vasaras otrajā pusē tiek regulāri apsekoti, tieši pievērsot īpašu uzmanību caurceļojošajiem bridējputniem, truliši te novēroti salīdzinoši regulāri. Putni parasti uzturas citu bridējputnu sabiedrībā, barojoties jūras sanesās liedagā vai Kaņierī uz dūņainām sērēm. Lapmežciema piekrastē pie Starpiņupes ietekas lielākā skaitā reģistrēti 02.09.2004. (10 putni; *JĶu, KL*), Kaņierī — 16.09.2001. (15 putni; *VV, VC*) un 24.08.2005. (22

putni; *JĶu, VV*). Tomēr, salīdzinot pēdējo gadu novērojumus ar literatūras datiem, ir pamats teikt, ka, vismaz salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, caurceļojošo trulišu skaits ir samazinājies.

Little Stint. Regular passage migrant, mostly observed in small numbers at the beach together with other shorebirds, and more frequently in autumn. Numbers compared to first half of 20th century have probably decreased.

Teminka šņibītis

Calidris temminckii

Konkrētas vēsturiskas informācijas par Teminka šņibišu sastopamību teritorijā ir maz, un esošā informācija ir mazliet pretrunīgs. Tā *H. Loudons* to min kā bieži sastopamu caurceļotāju, kas ir biežāk sastopams par trulīti¹⁰⁰, tajā pašā laikā *V. Zavickis*, kura novērojumi par caurceļojošajiem bridējputniem balstīti arī uz tagadējo ĶNP teritoriju, šo sugu savā pārskatā nemin vispār¹²⁸, bet *F. Štolls*, kas šajā laikā veicis novērojumus arī Kaņiera apkārtnē un piekrastē, kā vienīgo viņam tajā laikā zināmo novērojumu min 04.08.1901. Lielupes grīvā redzētu piecu putnu grupiņu¹³⁵. *A. Grosse* par Teminka šņibīti raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados pie Kaņiera ezera tas ir bijis rets, minot vienīgo viņam zināmo konkrēto novērojumu 01.10.1932., kad viņš Teminka šņibīti novērojis kopā ar lielo šņibīti⁶⁷. Tomēr *N. Tranzē*, vērtējot to pašu laika periodu par Latviju kopumā, min, ka par Teminka šņibīti “var teikt to pašu, ko par trulīti” (resp., ka tas sastopams bieži un lielos baros; *red.*)¹⁶⁴. 40. gadu beigās jūrmalā Slokas un Ķemeru apkārtnē, pēc

H. Mihelona vērtējuma, Teminka šņibītis ir viena no 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām²⁰², diemžēl nekādi konkrēti dati par novērojumiem vai redzēto baru lielumu nav doti. Mazliet vēlāk, 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā, Teminka šņibītis atkal nav konstatēts vispār^{105, 160}. Teminka šņibīši neregulāri novēroti Kaņiera apkārtnē arī 1945.–1961. gadā, taču arī par šo laika periodu konkrēti skaitliski dati nav pieejami (*JVī*). Jādomā, ka konkrēto novērojumu trūkums visā šajā laikā pretstatā apgalvojumiem par sugas parastumu ir izskaidrojams ar Teminka šņibīša neuzkrītošo izskatu un uzvedības īpatnībām, kādēļ putniem, kuri barojas, nereti ir “jāuzkāpj virsū”, lai tos pamanītu (*red.*), kā arī, iespējams, ar novērojumu veikšanas laika neatbilstību Teminka šņibīša ceļošanas periodam, kas ir samērā īss, — pavasarī galvenais ceļošanas laiks ir maijs (retumis no 20. aprīļa līdz 10. jūnijam)⁴⁹, bet rudenī — no augusta vidus līdz augusta beigām²⁰² (daudz retāk no jūlija pir-

Caurceļo

mās dekādes beigām līdz septembra beigām⁴⁹).

Pēc tam ilgāku laiku nav zināms neviens Teminka šņibīša novērojums. Intensīvāka piekrastes apsekošana atkal uzsākta tikai 90. gados. Kā liecina kopš tā laika veikto ekskursiju rezultāti, Teminka šņibītis ir sastopams salīdzinoši neregulāri un nelielā skaitā, parasti atsevišķi putni vai nelielas grupas, līdzīgi kā tas ir bijis pēdējos gados arī citur Latvijā. Lielākas grupas vai bari šajā laikā nav novēroti vispār⁴⁹. 90. gadu pirmajā pusē *A. Kuročkins* Teminka šņibīti ir redzējis tikai vienu reizi — vienu putnu 17.07.1993. Lapmežciema piekrastē. Tā paša gada 19. septembrī piekrastē starp Klapkalnciemu un Kauguriem trīs putnus reģistrējis *V. Smislovs*. 18.05.1998. divi Teminka šņibīši novēroti jūrmalā pie Jaunķemeriem (*MS*), 23.08.2000. viens putns redzēts Lapmežciema piekrastē (*VV, JĶu, MS*). 01.09.2004. pie Starpiņupes ietekas novēroti trīs putni (*JĶu*), savukārt dienu vēlāk te uzturējās vairs tikai viens (*JĶu, KL*).

Reģistrēts arī Kaņierī, kur novērots barojamies uz dubļainām salīnām. Vismaz viens putns novērots uz sērītēm pie Ragaciema 18.08.2002. (*VV*); 24.08.2002.

divus putnus ezerā novērojuši *R. Matrozis* un *E. Ledišs*, 23.08.2004. turpat novērots arī vismaz viens putns (*VV*). Kaņiera centrālajā daļā uz nesen uzpeldējušām (sērūdeņraža uzpūstām) dubļainām sērēm divi Teminka šņibīši jauktā barā kopā ar citiem bridējputniem reģistrēti arī vēl 24.08.2005. (*JĶu, VV*). Tālāk iekšzemē Teminka šņibīši novēroti tikai vienreiz — 16.05.2006. divi putni ganījās vircas peļķes malā pie Melnragu fermas (*VV*).

Kopumā šķiet, ka, salīdzinot sugas pašreizējo statusu ar situāciju Latvijā 20. gs sākumā, caurceļojošo Teminka šņibīšu skaits ir samazinājies, kaut gan, vērtējot tikai konkrētus teritorijā fiksētus vēsturiskos novērojumus, īsta pamata šādam apgalvojumam nav.

Temminck's Stint. Passage migrant, observed in small numbers at the coast or at Lake Kaņieris. Comparison of the current situation with general descriptions of the species' state in early 20th century suggest strong decline although dated observations in the area are scarce and thus give no grounds for such a statement.

Caurceļo

Likšņibītis

Calidris ferruginea

Lai gan 19./20. gs. mijā likšņibītis uzskatīts par parastu caurceļotāju rudens ceļošanas laikā jūras piekrastē^{100, 128}, vienīgais konkrēti zināmais vēsturiskais novērojums šajā laikā teritorijā reģistrēts 26.05.1898., kad *V. Zavickis* vienu, iespējams, slimu putnu redzējis pie Dūņiera^{127, 128}. *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē to nav atzīmējis vis-

pār⁶⁷, taču 40. gadu beigās *H. Mihelsons* piekrastē Slokas un Ķemeru apkārtnē raksturo likšņibīti kā vienu no sugām, kas sastopama mazliet retāk par parastajiem caurceļotājiem (resp., tādā pašā statusā kā trulīti, lielo un gaišo šņibīti), gan nekādus konkrētus novērojumus nenorādot²⁰². Tömēr vēlāk, 50. gadu otrajā pusē, Jaunķemeru piekrastē veikto caurce-

ļojošo putnu uzskaišu laikā^{105, 160} likšņibītis nav konstatēts vispār.

Caurceļojoši likšņibīši Kaņierī ir novēroti 1945.–1961. gadā, taču konkrēti novērojumi nav fiksēti (*JVī*). Iespējams, ka pretruna starp sugas “parastumu” un konkrēto novērojumu ļoti mazo skaitu ir skaidrojama ar likšņibīšu galveno ceļošanas maršrutu atrašanos ārpus teritorijas, uz ko, vērtējot sugas statusu Latvijā kopumā, norāda *N. Tranzē* — “Rīgas līča piekrastē (tātad arī tagadējā KNP teritorijā; *red.*) tas parādās, taču ierobežotā skaitā”¹⁶⁴. Arī vēlāk, 90. gadu pirmajā pusē *A. Kuročkina* veiktajās jūras putnu uzskaitēs, likšņibīši nav konstatēti.

Sākot ar 21. gs., kad jūras piekrastē un Kaņierī vasaras otrajā pusē veiktas salīdzinoši regulāras ekskursijas īpaši caurceļojošo bridējputnu uzskaitīšanai, novērojumi liecina, ka likšņibīšu statuss teritorijā, vismaz salīdzinot ar konkrēti zināmiem vēsturiskiem novērojumiem,

būtiski nav mainījies — atsevišķi putni vai nelielas likšņibīšu grupiņas Kaņierī vai Lapmežciema piekrastē pie Starpiņupes novērojamas katru gadu. Lielākas grupiņas atzīmētas 31.07.2003., kad pie Starpiņupes ietekas uzskaitīti seši likšņibīši, 23.08.2004. turpat vismaz 10 putni (*VI*), savukārt Kaņierī lielākā redzētā grupa ir astoņi putni, kas kopā ar citiem bridējputniem ganījās pa dūņainām nesenu uzpeldējušām sērēm 30.08.2005. (*JĶu*).

Curlew Sandpiper. Despite being considered a common passage migrant in Latvia there are relatively few documented observations in the area. Mostly single birds or small groups are seen during the autumn migration, probably because the main migration routes are outside the area.

Likšņibīši visvieglāk novērojami sākot ar jūlija vidu, kad Latvijā parādās pirmie rudens caurceļotāji. Šie putni parasti ir drošāki par vēlāk ceļojošajiem putniem, un lielai daļai no tiem vēl ir saglabājušās atliekas no košā pavasara spalvu tērpa. Vēlāk sezonā — jūlija beigās un augustā — vairāk ir novērojami jaunie putni. Attēlā kopā ar diviem parastajiem šņibīšiem.

Foto: *A. Blumbergs*, Kaņieris, 21.08.2005.

Agrāk ligzdojis,
caurceļo

Parastais šņibītis

Calidris alpina

Tā kā šņibītim ligzdošanai nepieciešama ļoti īsa zāle, tas ir visjutīgākais pret pļavu pamešanu un neapsaimniekošanu. Kamēr Kaņiera pļavās ganīja govīs, te šņibīši ligzdoja Starpiņupes iztekas rajonā un Limikoļu liedagā, kur 1961. gadā vietās ar vāji izteiktu veģetāciju *J. Vīksne* atrada četras ligzdas (att.).

Foto: *J. Vīksne*

20. gs. sākumā *H. Loudons* Baltijas šņibīti (*C. alpina schinzii*; minot to kā atsevišķu sugu; *red.*) Vidzemē uzskatījis par (piemērotās vietās) bieži sastopamu ligzdotāju¹⁰⁰ (līdzīgu vērtējumu dodot purva tilbitei, melnajam zīriņam, platknābim, lielajam dumpim u. c.; *red.*), taču cita literatūra liecina, ka tālaika pētniekiem bijušas zināmas tikai atsevišķas šņibīšu ligzdošanas vietas. *V. Zavickis*, kas apmeklējis arī Kaņiera ezeru, kā vienīgo viņam zināmo atradni min Babītes ezeru¹²⁸, konkrēti tā *Z galu*¹³⁵. Par to, ka šņibīša ligzdas atrašana tolaik nebūt nav bijis ikdienišķs notikums, liecina *F. Šolla* ļoti detalizētais apraksts, kā viņam kopā ar *H. Meizelu* tas izdevies 17.05.1903., apmeklējot kādu salu Kaņiera *Z galā*. Viņi nomedījuši divus “sev apkārt skraidošus šņibīšus (pasuga nav noteikta; *red.*), kurus uzskatījuši par caurceļotājiem”, un tikai pēc tam *H. Meizels* zālē atradis četrus tikai pāris dienas vecus mazuļus, kurus arī nācies “ņemt

līdz uz Rīgu”¹³⁵. Šis arī ir pirmais konkrēti zināmais šņibīša ligzdošanas gadījums teritorijā. Kad *F. Šolls* to pašu salu apmeklēja 29.05.1904., viņš drīz vien konstatēja vairākus šņibīšus, kuru uzvedība — pēc iztraucēšanas pārlidojot tikai 10–20 soļus tālāk un atkal paslēpjoties zālē — liecinājusi par ligzdošanu. Lai gan nevienu ligzdu atrast viņam nav izdevies, pēc *F. Šolla* domām, te “bez šaubām, vairāki pāri ligzdojuši”. Tajā pašā dienā pārceļojošo putnu bars (domājams, *C. alpina alpina*) bijis ļoti bailīgs un pēc pirmā šāviena aizlidojis¹³⁵, bet ligzdojošie putni turpmākos šāvienus pilnīgi ignorējuši¹³⁵. Apmeklējot ezeru 19.05.1907., *F. Šolls* te ievācis parastā šņibīša dējumu — četras olas, kas tagad glabājas LDM kolekcijā. *A. Grosse* pārskatā par Kaņiera un tuvējās apkārtnes putnu faunu 20.–30. gados norāda jau precīzu ezerā ligzdojošo pāru skaitu: 5–8 pāri ligzdojuši ezera *ZA* daļā, un šo sugu atšķirībā no citām pilnīgi nav iespaidojusi lopu ganīšana⁶⁷, bet, vērtējot šīs sugas stāvokli Latvijā kopumā šajā laikā, *A. Grosse* un *N. Tranzē* to uzskata jau par retu ligzdotāju⁶⁹. Līdz ezera ūdens līmeņa atjaunošanai 1965. gadā pie Kaņiera ligzdojošo šņibīšu skaits acīmredzot nav īpaši mainījies¹⁷³, savukārt kopš 1966. gada pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas šņibīšu ligzdošana ezerā vairs nav konstatēta (*JVī*)¹⁷⁶.

Atsevišķi apskatot caurceļojošos *C. alpina alpina* pasugas šņibīšus 20.–30. gados, *A. Grosse* min tos kā caurceļotājus, kas lielos baros (līdz 200–300 putnu) novērojami Kaņiera *ZA* krastā un uz

salām, kā caurceļotājus *A. Grosse* min arī šinca šņibīšus, gan neko par to skaitu tuvāk nenorādot⁶⁷. 40. gadu beigās jūrmalā Slokas un Ķemeru apkārtnē, pēc *H. Mihelsoņa* vērtējuma, gan parastais šņibītis, gan mazais šņibītis (šādi *H. Mihelsoņš* sauc pasugu *C. alpina schinzii*; *red.*) ir divas no 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām²⁰², kas sastopamas gandrīz vienīgi liedagā. Diemžēl nekādi konkrēti dati par novērojumiem vai redzēto baru lielumu nav doti. Pēc *J. Vīksnes* ziņām, laikā no 1945. līdz 1961. gadam ceļojošie parastie šņibīši gan novēroti arī pie Kaņiera, taču informācijas par ceļojošo baru lielumu šajā laikā trūkst. Priekšstatu par ceļojošo putnu skaitu un sastopamību rudens gāju laikā dod 20. gs. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktās caurceļojošo putnu uzskaites. Tā, piemēram, 1956. gada septembrī–oktobrī Jaunķemeru–Lapmežciema jūrmalā uzskaitīti 180 putni¹⁶⁰, desmit dienās 1958. gada septembrī uzskaitīti 115 caurceļojoši parastie šņibīši¹⁰⁵. Pēc tam līdz 90. gadu sākumam ceļojošo putnu novērojumi nav veikti. 1991.–1994. gadā jūras putnu uzskaišu laikā *A. Kuročkins* šņibīšus novērojis no jūlija pirmās dekādes līdz oktobra vidum, visvairāk

augustā un septembrī — gan atsevišķus putnus, gan nelielus bariņus (līdz 40 putniem, vidēji 7,7 putni vienā bariņā; $n=18$). Arī 21. gs. sākumā veiktās bridējputnu uzskaites Lapmežciema piekrastē un Kaņiera ezerā liecina, ka parastais šņibītis vasaras otrajā pusē un rudenī joprojām ir parasts caurceļotājs, taču neapšaubāmi mazākā skaitā nekā 20. gs. sākumā. 2000.–2001. gada gāju laikā Starpiņupes grīvas rajonā novēroti 40–100 putnu bariņi (IV), arī turpmāk līdz 2005. gadam (ieskaitot) piekrastē un Kaņierī nelieli parasto šņibīšu bariņi, parasti kopā ar citu sugu bridējputniem, novēroti regulāri. Kopš 2001. gada vislielākais parasto šņibīšu skaits reģistrēts 31.07.2006., kad Starpiņupītes grīvas rajonā uzskaitīti 133 putni (*JĶu, IV*).

Pavasara gāju laikā šņibīši vienmēr ir bijuši sastopami daudz retāk un mazākā skaitā, visticamāk tāpēc, ka pavasarī uz ligzdošanas vietām tie ceļo gandrīz neapstājoties. 50. gadu uzskaitēs no trim sezonām pavasarī šņibīši reģistrēti tikai vienā — 1957. gadā, kad no 28.03. līdz 30.04. uzskaitīti 45 putni¹⁶⁰. Pēc tam 27.05.1999. trīs putnus pie Bigauņciema novērojis *R. Matrozis*.

Appludināšanas rezultātā izzūdot lielākajai daļai no kādreizējā ligzdošanas biotopa un atlikušajām pļāvām aizaugot, šņibīši kā ligzdotāji no teritorijas pazuda un tagad ir sastopami vairs tikai caurceļošanas laikā, visbiežāk jūras piekrastē vai uz piemērotām sērēm Kaņierī (attēlā).
Foto: *J. Kuze*, 05.08.2001.

Dunlin. Nesting of *C. alpina schinzii* known since 1903 when recorded at Lake Kaņieris. From 1920s until 1961 5–8 pairs nested at the lake. After restoration of water levels and flooding of former nesting grounds not recorded. Present on migration but numbers not

documented. *C. alpina alpina* always considered to be numerous passage migrant, but numbers are decreasing. In 1920–30s large flocks up to 200–300 were regularly recorded; in 2000s largest recorded flocks hardly reach 100 birds.

Neregulāri caurceļo

Dūņšņibītis

Limicola falcinellus

Iespējams, ka dūņšņibītis, nelielā skaitā caurceļojot, teritorijā bijis sastopams ik gadu, jo jau 19./20. gs. mijā tas Latvijas piekrastē uzskatīts par retu (bet ne neregulāru; *red.*)¹⁰⁰ vai ļoti retu^{69, 164} caurceļotāju. Vairākums tālaika pētnieku uzsver, ka dūņšņibīši parasti redzēti “pa vienam” vai tikai dažī putni vienuviet¹⁶⁴. Domājams, galvenais iemesls šīs sugas

nekonstatēšanai ir tā uzvedība. Parasti atsevišķi dūņšņibīši ceļo kopā ar lielākiem citu bridējputnu — parasto šņibīšu un likšņibīšu — bariem, un, ja visu baru rūpīgi nepārlūko, kas agrākajos gados gandrīz nekad netika darīts, tas viegli var palikt nepamanīts. Visticamāk, tieši šī iemesla dēļ dūņšņibītis teritorijā pirmo reizi reģistrēts tikai 20. gs. 90. gadu sākumā, un vairākumā zināmo gadījumu putni novēroti uz dubļainām sērēm Kaņierī. Pirmo reizi piecus dūņšņibīšus 27. un 29.05.1993. uz vienas un tās pašas sērītes Kaņiera ezerā novēroja J. Vīksne. Pēc tam viens līdz divi *juv.* vairākkārt novēroti ezera ZR stūrī 2001. gada augusta beigās–septembrī (*JĶu, VV*). Divi putni šajā rajonā redzēti arī 18.08.2002. (*VV*), bet dažas dienas vēlāk — 24.08.2002. — viens putns novērots Lapmežciema liedagā (*RM, EL*).

Pēdējais zināmais novērojums reģistrēts 21.07.2006., kad Kaņierī redzēts viens putns (*JĶu*).
Foto: J. Ķuze

Broad-billed Sandpiper. Irregular passage migrant in small numbers, probably overlooked in the past. Since 1993 when recorded for the first time, at least five known records.

Gugatnis

Philomachus pugnax

Pēc *H. Loudona* vērtējuma, 19./20. gs. mijā gūgatnis visur bijis ļoti parasts ligzdotājs¹⁰⁰, bet *O. Lēvis* atzīmē, ka gūgatņa izplatība šajā laikā ir nevienmērīga — “jūrmaalā un lielās upju ielejās tas esot ļoti pazīstams, citos apgabalos turpretim viņa nemaz nava” — un kā būtisku gūgatņa sastapšanas priekšnoteikumu min plašas pļavas¹⁰², savukārt *V. Zavickis* tikai norāda uz tā parasto sastopamību ceļošanas laikā¹²⁸, par ligzdošanu neko nepieminot. Tomēr domājams, ka gūgatnis ir ligzdojis teritorijā vismaz kopš Kaņiera līmeņa pazemināšanas, jo te pieejamās dzīvotnes šai sugai bija ļoti atbilstošas. Pirmās konkrētās ziņas ir par 20.–30. gadiem, kad *A. Grosse* Kaņiera apkārtnē gūgatni konstatējis ligzdojam ezera A un D krastā, uz mazām klajām saliņām un pļāvās pie Dūņiera. Pēc viņa vērtējuma, te tolaik ligzdojuši aptuveni 20 gūgatņu “pāri”. Riesta vietas, kas bijušas uz salām ezera Z galā, apmeklējuši 6–20 gailīši⁶⁷. 1961. gadā gūgatnis te ligzdojis stipri izklaidus Kaņiera piekrastes pļavās no Ragaciema līdz Antiņciemam un ezera grīšļainajās saliņās — kopā daži

desmiti pāru (atrastas deviņas ligzdas)¹⁷³. Pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas 1965. gadā 1966.–1976. un 1986.–1990. gadā te ligzdojuši jau “mazāk nekā desmit pāri”¹⁷⁶. Lai gan gūgatņi novēroti arī turpmākajos gados (08.06.1992. divi putni netālu no Mērsalas; *EO*, 13.05.1994. seši putni uz saliņas ezera Z galā; *JL*, 06.05.2002. bariņš uz nelielas saliņas pie Vārsalas, tai skaitā $\sigma\sigma$ riesta tērpos; *JKu*), pēdējā laikā, pēc *J. Vīksnes* domām, ezerā vairs neligzdo. Par gūgatņu iespējamo izzušanas iemeslu no Kaņiera *J. Vīksne* uzskata kādreizējo ligzdošanas saliņu aizaugšanu ar krūmiem, taču jāatzīmē, ka 20. gs. beigās ligzdojošo gūgatņu skaits ir ievērojami samazinājies arī citur Latvijā, tajā skaitā vietās, kur ligzdošanai piemērots biotops īpaši nav izmainīts (*MS*)^{95, 152}, un 21. gs. sākumā, vācot datus otrajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, gūgatņa ligzdošana pierādīta tikai vienā vietā — Vaboles ezerā Teiču purvā (LOB npublicēti materiāli).

Ķemeru tīrelī novērots vairākkārt, arī ligzdošanas sezonas laikā, tomēr ligzdošana purvā nekad nav pierādīta.

Agrāk ligzdojis, caurceļo

Lai gan pavasaros Kaņieri joprojām ir novērojami caurceļojoši gūgatņu bariņi (attēlā septiņi $\sigma\sigma$ un viena ♀), kas pat īslaicīgās atpūtas vietās, pievienojoties jaunai ceļotāju grupīnai, var uzsākt riestot, ne pastāvīgas riesta vietas, ne gūgatņu ligzdošana ezera apkārtnē pēdējos gados vairs nav konstatēta. Foto: *E. Ozols*, 2000. gada maijs

13.05.1973. tīrelī novērots 100 putnu bars, 10.05.1974. — seši putni (AMe), 10.06.1976. novērotas divas ♀♀ un viens ♂, pēc tam lidojumā — vēl divi putni (APe)¹¹¹. 1984.–1994. gadā, kad uzskaites tīrelī veica J. Kazubiernis, gūgatnis atzīmēts tikai divas reizes: 17.05.1988. te novēroti četri putni; savukārt 13.05.1989. redzēti trīs pārlidojoši putni. Visi purvā redzētie gūgatņi, visticamāk, bijuši caurceļotāji.

Vēsturiskā informācija par gūgatņu ceļošanu ir samērā nekonkrēta. Rakstot par 20.–30. gadiem, A. Grosse atzīmē vienīgi to, ka rudenos Kaņiera apkārtņē neesot novērojami lieli ceļojošo putnu bari atšķirībā no Rīgas apkārtnes (kur tādi acīmredzot ir bijuši)⁶⁷. 40. gadu beigās, kad H. Mihelsons apkopojis novērojumus par gājputnu ceļošanu Slokas un Ķemeru apkārtņē, viņš gūgatni min kā vienu no 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām, kas ceļošanu uzsāk visagrāk — jau jūlija pirmajā dekādē, intensīvi ceļojot no jūlija beigām līdz augusta beigām²⁰². Diemžēl arī viņš nedod nekādu informāciju par ceļojošo putnu skaitu. Iespējams, tieši gūgatņa ceļošanas laika neatbilstība vēlāk veikto migrācijas pētījumu sezonām ir iemesls, kādēļ citos migrāciju pētījumos šī suga nav atzīmēta.

Kopš 21. gs. sākuma, kad caurceļojo-

šajiem bridējputniem pievērsta pastiprināta uzmanība, vasaras otrajā pusē Lapmežciema piekrastē un Kaņiera ezerā gūgatnis ir parasts caurceļotājs nelielā skaitā. Lielākais bariņš (31 putns) novērots 24.08.2005. Kaņiera centrālajā daļā uz dubļainām sērēm, kur gūgatņi ganijās jauktā barā kopā ar citiem bridējputniem (JKu, VV). Caurceļojoši putni novēroti arī citur teritorijā. 30.04.2003. deviņi ♂♂ riesta tērpā novēroti bebra appludinātā pļavā Melnragu rīklē (VV, KL). 26.07.2003. turpat novēroti divi gūgatņi — ad. un juv. (VV, IK u. c.). Diemžēl autoriem pieejamā informācija, galvenokārt vēsturisku uzskaišu trūkums, neļauj spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām.

Ruff. Some 20 pairs nested at Lake Kaņieris until 1961 at least. After restoration of water levels decreased in numbers. Since 1990s probably not nesting. In other parts of the area recorded only as a passage migrant. Recently observed on migration regularly in small numbers, mostly in autumn, the largest group recently was 31 birds on 24.08.2005. Lack of available historical data does not permit analysis of trends.

Neregulāri caurceļo

Vistilbe

Lymnocyptes minimus

Vēsturiskās informācijas par vistilbes sastopamību teritorijā ir maz, un tā ir nekonkrēta. O. Lēvis raksta, ka “viņa mūsu guberņas apdzīvo tikai vietvietām, it sevišķi kā perētāju putns viņa puslīdz reta; pa rudens ceļošanas laiku sep-

tembrī un arī vēl oktobrī viņa derīgā vietā puslīdz bieži atrodama. Viņa uzturas avotainās vietās, purvjos, kur atrodas bieži krūmi utt.”¹⁰², taču H. Loudons to uzskata par retu ligzdotāju Vidzemē, bet ļoti biežu caurceļotāju gan

Kurzemē, gan Vidzemē, kas sastopama sākot ar marta vidu un rudenī līdz pat novembra vidum¹⁰⁰. Tāpat uz vistilbes biežo sastopamību gāju laikā norāda arī *V. Zavickis*, rakstot, ka tā “ceļošanas laikā tiek bieži nomedīta”¹²⁸, gan nenorādot konkrētas vietas zināmas nomedīšanas vietas.

Pirmās konkrētākās ziņas par vistilbju sastapšanu teritorijā ir tikai no 20. gs. pirmās puses. *A. Grosse* raksta, ka 20.–30. gados rudens caurceļošanas laikā oktobrī vistilbes novērotas Kaņiera ezera ZR galā un pļāvās pie Dūņiera⁶⁷. Domājams, ka Kaņierī un citur teritorijā piemērotās vietās caurceļošanas laikā tās ir bijušas sastopamas nelielā skaitā arī vēlāk, lai gan reālo skaitu liedz novērtēt šīs sugas slēptais dzīvesveids, kas, ticami, ir viens no galvenajiem mazā zināmo novērojumu skaita iemesliem.

Vienu vistilbi 27.09.1949. Kaņierī nosāvis *H. Mihelsons*¹⁹⁶. Kā atceras *J. Vīksne*, 1945.–1952. gadā *H. Mihelsons* kādu vietu Kaņierī — slapju ciņainu pļavu, kas atdalīja no krasta tagadējo Niedru salu, — saucis par “*Lymnocryptes* vietu”. Nosaukuma izcelsme neapšaubāmi ir bijusi saistīta ar kādu konkrētu (iespē-

jams arī, ka iepriekš minēto) gadījumu vai, ticamāk, vairākiem gadījumiem, kad te vistilbes redzētas. Šie novērojumi varētu būt bijuši iemesls sugas statusa vērtējumam, kādu *H. Mihelsons* dod vistilbei 40. gadu beigās, — “novērota caurceļošana, taču daudz retāk nekā parasti sastopamajām bridējputnu sugām”, — kā tādas minot šņibīšus, tilbītes, gugatni, mērkaziņu, sarkano puskuitalu, smilšu tārtiņu un jūras ķīvīti²⁰². *E. Tauriņam* apmeklējot Kaņieri kopā ar *H. Mihelsonu* 15.04.1954., (krasta pļāvā) pret Vārsalu novērots viens putns. Kā minēts *E. Tauriņa* lauka piezīmēs, “pēc *Michelsona* novērojumiem pavasarī pirmo reizi”¹⁵⁷.

Pēc tam vistilbe ilgu laiku nav konstatēta, līdz 23.04.2005. *V. Vintulis* iztraucējis vienu putnu bebra appludinātā, slapjā pļāvā Melnragu rīklē.

Jack Snipe. Uncommon passage migrant, more frequently seen in autumn. Most likely to be greatly overlooked due to its behaviour. Scarcity of data does not allow consideration of trends.

Mērkaziņa

Gallinago gallinago

Gan 19./20. gs. mijā^{100, 102, 128}, gan vēlāk^{69, 164} mērkaziņa visur Latvijā bijusi ļoti parasta ligzdotāja visās piemērotās vietās — “viņa netrūkst nevienā purvā, nevienā mitrā upes jeb ezera krastā; arī avotainos dūkstainos apgabalos un slapjās mežu pļāvās utt. viņa bieži sastopama”¹⁰² —, taču konkrētāka vēsturiska informācija ir pieejama tikai par Kaņiera apkārtni. *A. Grosse* kā mērkaziņu ligzdošanas vietas 20.–30. gados

min pļavas ap Kaņieri, ezera salas un klajākas vietas ezera Z galā⁶⁷. 1961. gadā, kad pirms ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas Kaņiera un tā tuvākās apkārtnes faunu pētīja *J. Vīksne*, viņš atradis 23 ligzdas un vērtē, ka “kopējais ligzdojošo pāru skaits noteikti nav mazāks par vairākiem simtiem”. Mērkaziņas ligzdojušas gan ezera piekrastes pļāvās, gan grīšļainās salīnās un, iespējams, pat niedrainajā sēkli ezera ZR

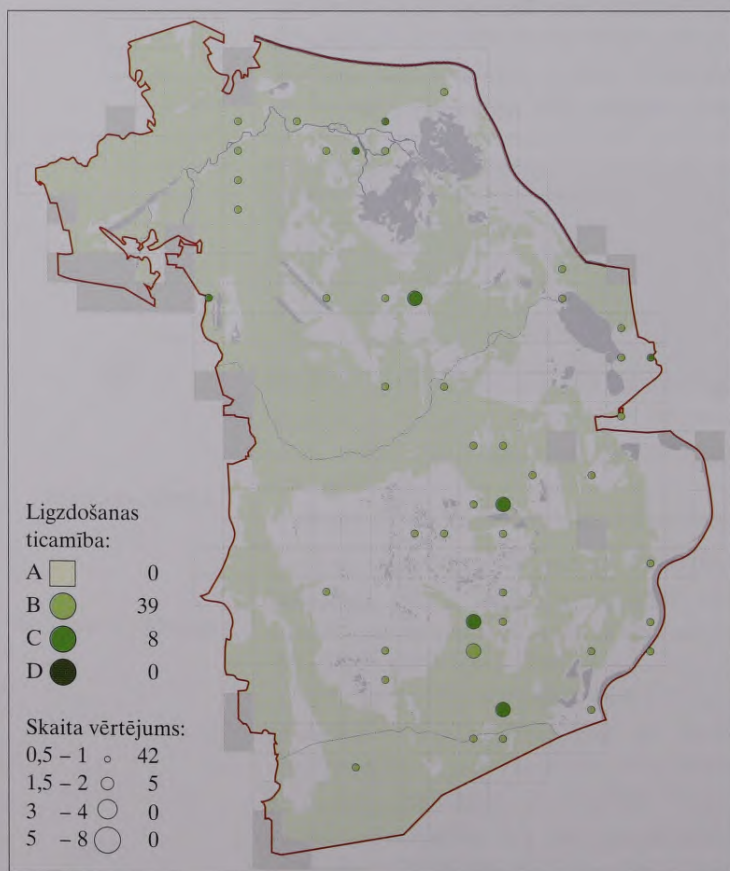
Ligzdo, caurceļo

malā¹⁷³. Pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā ezera apkārtnē ligzdojošo mērkaziņu skaits sarucis, 1966.–1976. un 1986.–1990. gadu periodos ezerā ligzdojuši jau mazāk nekā 20 pāri¹⁷⁶. Vēlāk mērkaziņu skaits acīmredzot samazinājies vēl vairāk, jo 1999. gadā, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, Kaņierī tās ligzdojušas galvenokārt gar ezera malu, kopā tikai 10–15 pāri.

Konkrētu novērojumu par vēsturisko sastopamību citās vietās ir maz, zināms tikai, ka 70. gados mērkaziņa regulāri ligzdojusi Ķemeru tīrelī gar purva malām¹¹¹. 80. un 90. gados, kad teritorijas putnu faunai sāka pievērst pastiprinātu uzmanību, mērkaziņa novērota regulāri. Līdzīgi, kā tas minēts agrāk, mērkaziņas ir

sastopamas visās piemērotās vietās — pļavās, slapjos izcirtumos, visu lielo purvu malās, mazos zāļu purviņos mežu ielokos, bebrainēs un citās līdzīgās dzīvotnēs. Tomēr kopējais ligzdojošo pāru skaits, salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, acīmredzot ir krietni samazinājies, jo 1999. gadā tas vērtēts tikai kā 50–70 pāru liels.

Vairākums vēsturisko avotu neko par mērkaziņu caurceļošanu nemin, visticamāk, biežās sastopamības dēļ. *A. Grosse*, rakstīdams par 20.–30. gadiem, tikai atzīmē, ka mērkaziņas Kaņierī un apkārtnē caurceļo⁶⁷, par skaitu neko nepieminot. *H. Mihelsons* 40. gadu beigās to uzskata par vienu no 13 biežāk caurceļojošajām bridējputnu sugām, kas rudens periodā ceļo jau sākot no jūlija vidus līdz pat oktobra beigām un mazākā skaitā ir sastopamas vēl līdz novembra sākumam. Arī viņš nesniedz nekādu ceļojošo putnu skaitu vai tā vērtējumu, tomēr min, ka caurceļojošo bridējputnu skaits rudens ceļošanas laikā pie Kaņiera ievērojami mainās atkarībā no ezera ūdens līmeņa. Ūdens līmenim kritoties, bridējputnu bari palielinās, bet, ūdens līmenim pārstājot kristies, dažu dienu laikā tie jūtami samazinās, un uzsver to, ka “īpaši pamanāmi un raksturīgi mainās mērkaziņu skaits”²⁰², kas ļauj domāt, ka tolaik tās bijušas sastopamas visai lielā skaitā. Vēlāk, 50. gadu otrajā pusē, veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā mērkaziņa nelielā skaitā novērota trijās no piecām uzskaišu sezonām^{105, 160}. Ņemot vērā ceļojošo putnu raksturīgākās uzturēšanās vietas, kas parasti ir gan grūti pieejamas, gan vēl grūtāk pārskatāmas, ir ticami, ka faktiski mērkaziņas rudens gāju laikā vienmēr bijušas sastopamas lielākā skaitā, nekā tas atspoguļots literatūrā. Tomēr vēsturisku uzskaišu trūkums neļauj novērtēt ceļojošo

Ceļojošas mērkaziņas visbiežāk barojas staignās, grūti pieejamās vietās starp zālēm, kur tās ir visai grūti novērot, salīdzinoši reti uzturoties klajās, labi pārskatāmās vietās, kā attēlā redzamajā gadījumā. Tādēļ ļoti ticami, ka ceļojošo mērkaziņu skaits faktiski ir daudz lielāks, nekā šķiet.

Foto: J. Kuze, Kaņieris, 27.08.2002.

putnu skaita izmaiņas. Kopš 2000. gada vasaras otrās puses, kad Kaņierī salīdzinoši regulāri veic ekskursijas, lai uzskaitītu te sastopamos caurceļojošos bridējputnus, mērkaziņas novērotas regulāri — visbiežāk at-

sevišķi putni vai nelielas grupiņas (līdz 10 putniem) redzēti barojoties ceru malās vai uz dubļainām sērēm (*JKu, VI*). Lielākā skaitā atzīmētas 24.08.2002., kad Kaņierī kopumā uzskaitīti 20 putni (*RM, EL*).

Common Snipe. Common nesting species, present in all suitable habitats, but numbers of nesting birds, based on observations in the vicinity of Kaņieris, have markedly decreased during the second half of 20th century. In 1961 at least several hundred pairs nested (23 nests found) there while in 1999 only

10–15 pairs thought to be in the same area. In 1999 total breeding population thought to be 50–70 pairs. Common on migration, mostly in small numbers, but possibly greatly overlooked due to feeding habits. Lack of historical counts does not permit analysis of trends.

Ķikuts

Gallinago media

19./20. gs. mijā ķikuts Latvijā bijis ļoti parasts ligzdotājs, (līdzīgā statusā kā meža balodis, priekške, ormanītis, purva tilbite u. c.; *red.*)¹⁰⁰, taču jau *O. Lēvis*

raksta par ķikutu skaita samazināšanos: “Šī šnepju šķira senākos gados bija viscaur ļoti bieži sastopama, mednieki viņus augsti cienīja, gardēži par tiem dārgi

Agrāk caurceļojis un, iespējams, ligzdojis, tagad atsevišķi novērojumi

atmaksāja, bet tagad (ap 1890. gadu; *red.*) viņi retāki palikuši, vietām kā pērētāji un pastāvīgi vasaras viesi pat pilnīgi iznīcināti, tas viss noticis caur to, ka viņus maija mēnesī pārošanās vietās lieliski apšāva, ne mazāk viņiem kaitējis arī krūmu purvju iestrādāšana, pļavu nosusināšana, purvju pataisīšana par ganībām vai arī lopu suņi. Viņš sevi prātis uzturēt tikai ļoti plašās upju ielejās ar tālām, krūmiem bagātām pļavām (domājams, arī pie Lielupes; *red.*), ciņainās ganībās utt. par spīti visai svētdienu mednieku un meža putnu zagļu nejdzībai, kaut arī atrodams tikai mazā mērā.¹⁰² Iespējams, šo pašu iemeslu dēļ *V. Zavickis* raksta, ka ķikuts ir ceļošanas laikā parasts, bet ligzdošanas laikā sastopams mazākā skaitā¹²⁸, konkrētas viņam zināmas ligzdošanas vietas gan nenorādot. Acīmredzot ligzdojošo ķikutu skaits turpinājies samazināties arī vēlāk, jo 20.–30. gados *A. Grosse* min to tikai kā caurceļotāju un apraksta vienīgo viņam zināmo (pēc autora paša vērtējuma tikai ticamu; *red.*) ligzdošanas gadījumu: viņš 25.06.1938. (pie Kaņiera ezera) novērojis vienu putnu, kas šķietami vedinājis prom no mazuļiem, ar nokārtiem spārniem vairākkārt viņu aprīņojot. Tā kā izkāpšana krastā tajā vietā nav bijusi iespējama, mazuļus viņš nav atradis⁶⁷. Rieta vietas *A. Grossem* nav bijušas zināmas, un arī vēlāk periodā pirms ūdens līmeņa paaugstināšanas 1945.–1961. gadā ķikuta varbūtēja ligzdošana pie Kaņiera vairs nav konstatēta¹⁷³, bet, rakstot par bridējputnu caurceļošanu teritorijā 40. gadu beigās (1947–1950), *H. Mihelsons* ķikutu vispār vairs nepiemin arī kā caurceļotāju²⁰². Tuvākā vieta, kur tolaik konstatēti ķikuti, ir Babītes ezera pļ-

vas, kur *K. Grigulis* ķikutu atzīmējis 18.06.1943.⁶³.

Diemžēl šajā laikā nav nekādas konkrētas informācijas par ķikutu sastopamību Lielupes palienē, kur vismaz vēl līdz 20. gs. 80. gadiem bija sugas rīstosānai un ligzdošanai ļoti piemēroti apstākļi, jo pļavas pavasaros regulāri applūda (*MS*). Tieši Lielupes pļavās ir reģistrēti divi vienīgie autoriem zināmie ķikutu novērojumi pēdējās desmitgadēs — 13.06.1990. dienas laikā viens putns izcelts pretī Odiņu dumbrājam (*MS*), savukārt 17.07.2002. viens putns redzēts iepretim Kalnciema dolomīta karjeriem (*JĶu*). Jāatzīmē, ka Lielupes pļavās, gan aptuveni 20 km augstāk pa upi, pie Svētes ietekas Lielupē, vēl 20./21. g. mijā pastāvēja pēdējais zināmais ķikutu riests Latvijas vidusdaļā¹¹⁹.

Great Snipe. Data on nesting scarce. At the end of the 19th/ beginning of the 20th century, may possibly have been regularly nesting in suitable places (large floodplain meadows). During 1930s only one possible nesting record (25.06.1938) near Kaņieris, where not recorded since. During recent decades two sightings in Lielupe meadows, still the most suitable nesting place. A decrease of numbers of passage migrants was already noted during the 19th and first half of 20th century. There were no sightings in recent years.

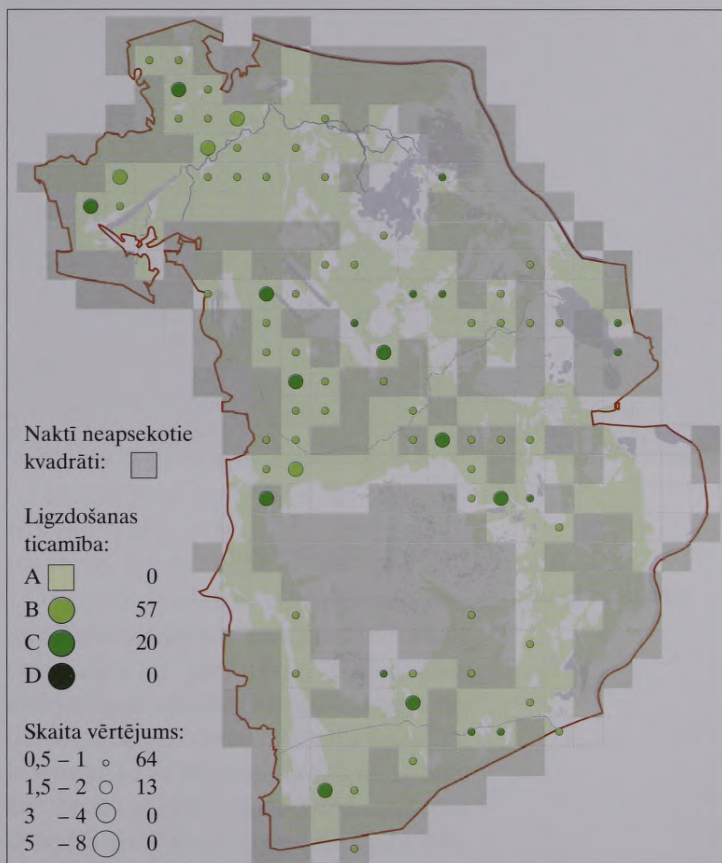
Sloka

Scolopax rusticola

Sloka uzskatīta par bieži sastopamu ligzdotāju un caurceļotāju visur Latvijā jau sākot ar 19. gs beigām, kad tā “nav trūkusi nevienā meža apgabalā”¹⁰²; un arī vēlāk slokas statuss visos izdevumos raksturots līdzīgi — sākot ar “visai parastu”¹²⁸ un beidzot ar “ļoti parastu” ligzdojošu sugu¹⁰⁰. Līdzīgu raksturojumu šai sugai dod arī *A. Grosse*, rakstot konkrēti par Kaņiera apkārtnes mežiem 20. gs. 20.–30. gados un minot to kā caurceļotāju un parastu ligzdotāju visos ezera apkārtnes slapjajos mežos⁶⁷. *J. Vīksnes* pārskatā par tieši ezerā ligzdojošo putnu faunu 1961. gadā sloka nav iekļauta tāpēc, ka sloku ligzdošanas biotops tomēr ir dažāda veida meži, nevis dažādas kļajas ainavas, un mežos 1961. gadā nekādi pētījumi nav veikti¹⁷³. Arī apskatā par putnu caurceļošanu 1947.–1950. gadā *H. Mihelsons* sloku vispār nepiemin, jādodomā tādēļ, ka tā ir vienīgā bridējputnu suga, kuras ceļošanai nav nekādas saistības ne ar ezeru, ne, it īpaši, jūras piekrasti, kur veikts vairākums novērojumu. Turklāt *H. Mihelsons* kopsavilkumā atzīmē, ka pētītajā teritorijā konstatētas 24 bridējputnu sugas, taču nosauc un analizē tikai 23²⁰², un ir ticami, ka nenosauktā suga ir tieši sloka.

Par laika periodu līdz 80. gadu sākumam par slokas sastopamību konkrētu ziņu nav. Turpmāk līdz 90. gadu beigām autoriem ir zināmi tikai daži reģistrēti novērojumi, taču arī tie visdrīzāk liecina par uzskaišu trūkumu, nevis par sugas reto sastopamību. Sloka tolaik novērota pie Slokas ezera, vairākkārt pie Sumragiem (*MS*) un Dunduru plāvās (*VB*).

Ligzdo, caurceļo

Arī pēdējos gados slokas sastopamas visā teritorijā gan ceļošanas laikā, gan ligzdošanas sezonā, taču par ligzdošanas biotopu konkrētas informācijas ir ļoti maz — 19.06.1982. izvesti mazuļi redzēti pie Ķemeru tīreļa (*JKa*), bet 29.06.1998. ligzda ar olām atrasta mitrā priežu mežā uz D no Kauguru kanāla (*JĶu*). Ligzdojošās populācijas lielums 1999. gadā ĶNP vērtēts kā 100–200 pāri, bet par caurceļojošo putnu skaitu un tā izmaiņām laika gaitā uzskaišu trūkuma dēļ spriest nav iespējams.

Caurceļo,
neregulāri ligzdo

Melnā puskuitala

Limosa limosa

Pēc *H. Loudona* vērtējuma, 19./20. gs. mijā melnā puskuitala Latvijā bijusi sastopama tikai kā ļoti reta caurceļotāja un ligzdotāja Vidzemē (domājams, viņam ir bijusi zināma tikai kāda viena, augstākais dažas ligzdošanas vietas) un tikai kā ārkārtīgi reta caurceļotāja Kurzemē¹⁰⁰. Šo sugu pat nepiemin ne *V. Zavickis*, ne arī *F. Štolls*¹³⁵ — acīmredzot šī labi pamanāmā suga tolaik tiešām bijusi ļoti reta. Pirmās konkrētās ziņas par tās novērojumiem teritorijā ir no 20. gs. 20.–30. gadiem. Kā raksta *A. Grosse*, šajā laikā tās caurceļojot “sastopamas regulāri Kaņiera Z galā, kur bieži uzturas kopā ar jūras ķīvītēm”. Par novēroto putnu skaitu var spriest pēc tā, ka melnā puskuitala bijusi biežāk novērojama nekā sarkanā puskuitala⁶⁷ (sk. to) — redzētas visbiežāk vai nu nelielas puskuitalu grupas, vai mazi bariņi. Līdzīgā vai, iespējams, jau mazākā skaitā

Kaut gan sloka ir ļoti parasts putns, kas galvenokārt laiku pavada uz zemes, tās maskējošā tērpa dēļ reti kam ir izdevies sloku uz zemes arī redzēt. Daudz pazīstamāks ir tās raksturīgais kvorkšķinošais riesta lidojums vakara krēslā. Foto: *N. Benvie*, Labā purva mala, 2001. gads

Eurasian Woodcock. Always considered to be a very common breeding and passage migrant species, but lack of historical data does not permit analysis of trends. In 1999 the nesting population was estimated to be 100–200 pairs.

ceļojošās puskuitalas te novērotas arī 40. gadu beigās, kad *H. Mihelsons* melno puskuitalu min kā caurceļojošu, taču par parastākajiem ceļojošajiem bridējputniem daudz retāk sastopamu sugu²⁰². Acīmredzot pēc tam caurceļojošo putnu skaits samazinājies, jo 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs melnā puskuitala vairs nav reģistrēta^{105, 160} un arī pēc tam zināmi tikai atsevišķi ceļojošo putnu novērojumi — viens putns novērots Lapmežciema piekrastē 18.04.1993. (*AKu*), 01.09.2002. divas melnās puskuitalas kopā ar citiem bridējputniem uzturējās Kaņierī uz dubļainām sērēm (*JĶu*), un 04.08.2005. viens pārlidojošs putns redzēts jūras piekrastē pie Starpiņupes ietekas (*JĶu, VV*).

Kad tieši puskuitalu ligzdošana teritorijā konstatēta pirmo reizi, precīzi nav

zināms. Vēl 1929. gadā melnās puskuitalas ligzdošana ne Vidzemē, ne Kurzemē nav novērota⁶⁹, un 30. gadu beigās A. Grosse kā jaunu informāciju pasniedz divas (vienīgās?) viņam zināmās puskuitalu ligzdošanas vietas Latvijā — Rīgas pilsētas ganības (1930) un pie Babītes ezera (1932 un 1934)⁶⁶. Pēc N. Tranzē, pie Babītes ezera puskuitalas ligzdojušas arī jau 1927., 1929. un 1933. gadā, un kā vienīgo vēl viņam zināmo ligzdošanas vietu N. Tranzē min Engures ezeru, kur vienu pāri redzējis uz Lielrovas 23.07.1938. Te kopš 1948. gada puskuitalas jau ligzdojušas regulāri, savukārt Kaņiera ezeru kā puskuitalu ligzdošanas vietu šajā laikā N. Tranzē nepiemin¹⁶⁴. Tomēr acīmredzot vismaz kopš 1947. gada, kad, migrāciju pētījumus veicot, uzsāktas regulāras ekskursijas uz Kaņieri²⁰², daži pāri jau ligzdojuši Kaņiera salās, visvairāk uz Mērsalas, ko E. Tauriņš savās piezīmēs 15.04.1954. jau saucis par “puskuitalu salu”, kaut gan šajā apmeklējumā acīmredzot agrā datuma dēļ neviena puskuitala te nav pat redzēta¹⁵⁷. Pirmā konkrētā pieejamā informācija par ligzdošanu ezerā ir par 1956. gada 30. maiju, kad ezera ZR galā starp pilēm barojoties pamanīta viena “*Limosa limosa* ♀, kuru nošāvām. (Dīrājot atrasta olvadā ola, čaumala gaiši zilā krāsā.) Pēc šā viena gaisā pacēlās .. *Limosa limosa* ♂ (domājams), kas pēc tam gaisā blaudams meta likumus” (ET, MŠ). Šajā pašā ekskursijā laikā no 29. maija līdz 1. jūnijam vēl trīs puskuitalas novērotas tikai 31.05. “puskuitalu salā”. Acīmredzot laika gaitā te ligzdojošo puskuitalu skaits ir pieaudzis, zināmo maksimumu sasniedzot 1961. gadā, kad J. Vīksne ezera A piekrastes pļavās un salīnās

(visvairāk Mērsalā) atradis astoņas ligzdas un kopējo ligzdojošo pāru skaitu vērtējis kā “apmēram 15”¹⁷³. (E. Tauriņa piezīmēs par 11.06.1961., kad viņš apmeklējis ezeru kopā ar J. Vīksni, ir ieraksts: “melnās puskuitalas — apm. 10 pāru uz salīnām (uz *Limosa* salas kādi 4–5 pāri) — mazuļi izvesti”¹⁵⁷). Pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā Kaņieri atzīmēta vairs tikai atsevišķu pāru neregulāra ligzdošana, bet 1966.–1976. un 1986.–1990. gadu periodā melnā puskuitala ezerā vairs nav konstatēta¹⁷⁶. Turpmāk Kaņieri melnā puskuitala novērota tikai epizodiski: pa vienam putnam ezerā reģistrēts 13.05.1999. un arī 2004. gada vasarā pie Vārsalas (JVī).

Melno puskuitalu ligzdošana teritorijā reģistrēta arī augstajos purvos. Pirmo reizi Ķemeru tīrelī tās novērotas 11.05.1980., kad trīs putni rieta lidojumā redzēti purva Z daļā (APE)¹¹¹. Pēc tam laikā no 1984. līdz 1993. gadam veiktajās maršruta uzskaitēs Ķemeru tīrelī J. Kazubiernis melno puskuitalu konstatējis tikai vienu reizi — vienu riestojošu putnu viņš novērojis purva Z daļā 24.05.1993. Pēc vairāku gadu pārtraukuma viens pāris purva ZA stūrī atkal konstatēts 20.05.2001., bet puskuitalu ligzdošana tīrelī pirmo reizi pierādīta 05.05.2002., kad purva C daļā atrasta ligzda ar olām (JKu). Puskuitalas novērotas arī Raganu purvā — 02.05.1983. te reģistrēts viens riestojošs putns (JKa), savukārt 02.05.1999. rieta balss dzirdēta no Raganu purva puses netālu no Ķemeriem (MS). Tieši šis novērojums ir par pamatu pieņēmumam, ka 1999. gadā teritorijā, iespējams, ligzdoja viens pāris. Ārpus Kaņiera un purviem ligzdošanas sezonas laikā reģistrēta Odiņu–Pavasaru poldera pļavās,

kur 02.05.1991. Z no Odiņiem dzirdēta balss (MS).

Black-tailed Godwit. Recorded as a regular passage migrant from 1920s to the late 1940s, with only a few known observations since. Nesting recorded for the first time at Lake Kaņieris in late 1940s. Numbers increased rea-

ching 15 pairs in 1961. After restoration of water levels in 1965 nesting of single pairs was recorded only occasionally till 1966. Only single sightings known afterwards. In some years since 1980 also recorded in bogs, where nesting of one pair was confirmed for the first time in Ķemeru bog on 05.05.2002.

Caurceļo

Sarkanā puskuitala

Limosa lapponica

Jau kopš 20. gs. sākuma sarkanā puskuitala Latvijā uzskatīta par regulāru bet mazā skaitā sastopamu caurceļotāju^{69, 100}. V. Zavickis, kas veicis novērojumus arī tagadējā ĶNP teritorijā, norāda, ka sarkanā puskuitala ceļošanas laikā tiek bieži nomedīta¹²⁸, konkrētas vietas gan nenosaucot. Pirmās konkrētās ziņas par sarkano puskuitalu sastapšanu teritorijā attiecas uz 20. gs. sākumu. 20.–30. gados pie Kaņiera ezera tā novērota retāk nekā melnā puskuitala, pa vienai vai divu līdz piecu putnu grupās bariņos kopā ar šņibīšiem; viens putns redzēts vēl 03.09.1938.⁶⁷. Zināms arī, ka 07.09.1930. Kaņierī nošauts ♂ un ♀ (ievācis M. Erke), kas tagad glabājas LDM. 40. gadu beigās H. Mihelsons sarkano puskuitalu min kā vienu no 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām, kas nelielā skaitā novērota septembrī un oktobra sākumā²⁰². Jaunķemeru piekrastē 50. gadu otrajā pusē veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs sarkanā puskuitala nav reģistrēta^{105, 160}, visticamāk tādēļ, ka šajos pētījumos novērojumu veikšanas laiks nesakrīt ar sarkano puskuitalu ceļošanas periodu. Pēc tam ilgu laiku neviens sarkanās puskuitalas novērojums nav zināms, līdz 18.09.1994.,

kad septiņi putni novēroti Lapmežciema piekrastē (AKu). Iespējams, tas saistīts ar mērķtiecīgu novērojumu trūkumu, taču domājams, ka, vismaz salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, ir samazinājies arī ceļojošo putnu skaits, jo arī sākot ar 2000. gadu, kad ceļojošo bridējputnu uzskaitēm Kaņierī un jūras piekrastē veltītas daudzas speciālas ekskursijas, sarkanās puskuitalas nav novērotas regulāri, bet zināmi tikai atsevišķi novērojumi — pie Starpiņupes ietekas divi putni (*ad.* un *juv.*) novēroti 23.08.2004. (VV, IK) un 27.08.2004. (JKu), bet tā paša gada 01.09. turpat — viens putns (JKu). 16.08.2005. pie Starpiņupes ietekas redzēts viens *juv.* (VV), savukārt 31.08.2005. aptuveni kilometru tālāk uz R redzēti pieci putni — viens *ad.* un četri *juv.* (JKu, MP).

Bar-tailed Godwit. Regular passage migrant, sighted mostly in autumn in small numbers at least until the late 1940s. Later, numbers decreased but exact timing of the decrease not known. In 2000s only irregular sightings of single birds or small groups (max. 5 birds in 31.08.2005).

Lietuvainis

Numenius phaeopus

19. gs. beigās lietuvainis Latvijā bijis pazīstams vienīgi kā caurceļotājs pavasaros un rudenos, kas “puslīdz bieži sastopams” jūrmalā¹⁰², arī gadsimtu mijā tā statuss vērtēts līdzīgi — *H. Loudons* to uzskata par parastu caurceļotāju¹⁰⁰, bet *V. Zavickis* atzīmē, ka lietuvainis ceļošanas laikā (piekrastē) regulāri nomedīts¹²⁸. Rakstot par 20.–30. gadiem, *A. Grosse* min, ka lietuvainis pie Kaņiera sastopams kā caurceļotājs, taču norāda, ka pie ezera tas novērots tikai 30.08.1936., kad vispirms redzēts viens un pēc tam seši putni⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Michelsons* lietuvaiņu caurceļošanu nav atzīmējis²⁰², un arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs lietuvainis nav reģistrēts^{105, 160}. Kā caurceļotājs lietuvainis tomēr ir novērots arī vēlāk (*JVī*), taču konkrēti novērojumi zināmi ļoti maz. Viens, visticamāk, caurceļojošs putns novērots Raganu purvā 28.03.1976. (ļoti agrs novērojums; *JKa*). 90. gadu pirmajā pusē, kad jūras putnu uzskaites piekrastē veica *A. Kuročkins*, lietuvainis (viens putns) reģistrēts tikai vienu reizi 17.07.1993. jūrmalas posmā Jaunķemeri–Bigauņciems. Sākot ar 2000. gadu, kad Kaņieris un Lapmežciema piekraste salīdzinoši regulāri tiek apsekoti, lai uzskaitītu te sastopamos caurceļojošos bridējputnus, lietuvaiņi nav reģistrēti katru gadu. Divi putni novēroti uz dubļainām sērēm ezera Z daļā 31.08.2002., savukārt 25.07.2003. divi putni redzēti Lapmežciema piekrastē (*JKu*). Lielāki pārlidojošu putnu bari novēroti 04.08.2005., kad pie Starpiņupes ietekas reģistrēti 42 pārlidojoši lietuvaiņi un viena kuitala (*JKu, VV*), savukārt 19.08.2005. Slocenes grīvas rajonā no-

vēroti 40 pārlidojoši lietuvaiņi (*VV*, sk. arī *A. Blumberga* foto).

Lietuvaiņa ligzdošanu Ķemeru tīrelī pirmo reizi konstatējis *J. Roms*⁶⁸, taču informācija par atrašanas gadu un te ligzdojošo pāru skaitu ir mazliet pretrunīga. *J. Roms*, pēc *A. Grosses* vārdiem, labs putnu pazinējs, 1938. gadā parādījis *A. Grossem* olu un izbāzto putnu kolekciju un pievērsis uzmanību viņam nepazīstamas sugas dējumam, ko viņš togad ievācis Ķemeru tīrelī. Putns bijis ļoti līdzīgs kuitalai, tikai ar citādu balsi. Lai pārliecinātos par to, ka ievāktais dējums patiešām piederējis lietuvainim, *A. Grosse* kopā ar *J. Romu* speciāli apmeklēja purvu tajā pašā (1938.; *red.*) gadā vēlreiz, un viņiem izdevies atrast vēl nelidojošus jaunos putnus, kurus pavadījuši pieaugušie. Pēc *J. Roma* teiktā, viņš te lietuvaiņus zinot kopš 1936. gada, taču tikai 1938. gadā pirmo reizi atradis ligzdu⁶⁸. Tomēr, pēc *V. Āboliņa* publicētajām ziņām,

Caurceļo,
neregulāri ligzdo

Lietuvainis ir viena no “visistākajām” purvu sugām, kas ligzdo tikai lielos, klajos un slapjos augstajos purvos (attēlā biotops Ķemeru tīrelī). Latvijā ir šīs sugas areāla pašā D malā, jo būtībā lietuvainis ir īsts tundras putns. Foto: *J. Kuze*, 11.05.2004.

Caurceļošanas laikā lietuvainis ir sastopams regulārāk nekā ligzdošanas sezonā, turklāt visdažādākajos biotopos — gan jūras piekrastē, gan uz tīrumiem, gan dažādās piemērotās atpūtas un barošanās vietās, kādas ir arī Kaņiera sēres; visbiežāk tādās vietās var novērot atsevišķus putnus. Ceļojošu putnu bari, kas sastāv tikai no lietuvainiem, ir daudz retāk novērojami. Pēc *J. Vīksnes* atmiņām, pat 50.–60. gados, kad ceļojošās kuitālas bieži novērotas “baros pa 100”, lietuvaini parasti bijuši tikai kā “piešprīces — daži īpatņi (lielākais) pa starpu”.

Foto: *A. Blumbergs, Kaņieris, 19.08.2005.*

kurš arī atsauca uz *J. Romu*, aina ir mazliet citāda: “1937. gada jūnija sākumā *J. Roms* man ziņoja, ka viņš uzgājis Ķemeru tīreļa purvā ap 12 pārus lietuvaiņu ar mazuļiem. Meklējām tos arī 1938. gada 8. maijā un redzējām līdz sniegpuतेņa uz-nākšanai 6 pārus, pie kam uzgājām 2 līdzus ar olām”¹. Tā kā *A. Grosses* dotais vērtējums par tolaik tīrelī ligzdojušo lietuvaiņu skaitu — 10–15 pāru^{66, 67} — balstās tikai uz *J. Roma* stāstījumu, jo *A. Grosse* pats, spriežot pēc rakstītā, purvu apmeklēja tikai 1938. gadā, acīmredzot par pareizākiem jāuzskata *V. Āboliņa*¹ sniegtie dati. Vēlāk *M. Branta* publikācijā sniegtā informācija, ka *J. Roms* tikai 1939. gadā Ķemeru tīrelī pirmais pierādījis lietuvaiņa ligzdošanu Latvijā³⁴, ir kļūdaina, jo jau agrāk bijusi zināma ligzdošanas atradne Olga purvā^{1, 69}, un arī *M. Branta* minētais lietuvaiņa atrašanas gads nav pareizs.

Pretrunas un kļūdas atrodamas arī vēlākajās publikācijās par šo sugu, kas,

visticamāk, cēlušās no kādas sākotnējās pārrakstīšanās, kas pēc tam reproducēta no viena darba otrā, jo padomju periodā iepazīties ar 1943. gada Vācijā iznākušo publikāciju oriģināliem⁶⁶ bija problemātiski. Tā *E. Tauriņš*, atsaucoties uz *A. Grossi*, norāda, ka 1936.–1941. gadā Ķemeru tīrelī ligzdojuši 4–12 pāri²⁰⁶, un tādus pašus datus vēlāk min *A. Petriņš*¹¹¹, taču abu autoru citētajā *A. Grosses* darbā⁶⁸ šāda skaita vērtējuma nav un kā lietuvaiņa ligzdošanas gadi Ķemeru tīrelī ir nosaukti tikai 1936., 1937. un 1938.⁶⁶.

Šīs pretrunas pilnībā nav analizētas arī 1986. gadā publicētajā pārskatā par lietuvaiņa ligzdošanu Latvijā¹⁴⁰.

Pēc tam par ilgāku laika periodu informācijas ir ļoti maz. 80. gadu sākumā *A. Petriņam* rakstītā vēstulē (sk. attēlu 40. lpp.) *K. Vilks* atceras: “*N. phaeopus* ievēroju tikai sešdesmitajos gados.” Tomēr *E. Tauriņš*, kas purvu 25.05.1953. apmeklēja kopā ar *K. Vilku*, savās piezīmēs atzīmējis,

ka viņi “dzirdējuši viena lietuvaiņa balsi D virzienā no purva C daļas”¹⁵⁷. Iespējams, ka tieši šī novērojuma dēļ 50. gadu beigās *E. Tauriņš* raksta, ka “pēc nepārbaudītām ziņām, pašos pēdējos gados atsevišķi lietuvaiņu pāri atsākuši ligzdot Olgas purvā, Teiču purvā un Ķemeru tīrelī”²⁰⁶. Tomēr *K. Vilka* atmiņas ir vienīgās ziņas par šīs sugas klātbūtni purvā un īsti nedod pamatu apgalvojumam, ka lietuvaiņu skaits purvā pēc tam ir sācis palielināties¹¹¹, jo *J. Vīksne*, kas purvu apmeklējis 1961. gadā, to te nav konstatējis vispār, un 1972. gadā *J. Lipsbergs* te novērojis tikai vienu putnu¹⁴⁰. Taču jau gadu vēlāk, 13.05.1973. purvā notikušajā ekskursijā, kurā piedalās *P. Blūms, M. Janaus, M. Grīnvalde, A. Mednis, V. Medne, J. Priednieks* un *J. Vīksne*, ejot divās grupās pa dažādiem maršrutiem, lietuvaiņus konstatē 10–11 vietās, tajā skaitā atrodot arī divas ligzdas, kurās esošie dējumi ievākti LU Zooloģijas muzeja kolekcijai (*AMe*)¹⁴⁰. Pēc tam lietuvaiņu skaits atkal samazinājies — 1974. gadā trīs līdz četri pāri (*AMe*), 1976. gadā — seši līdz septiņi pāri, 1977. gadā — tikai divi pāri, bet 1978.–1980. gadā lietuvainis te vairs nav konstatēts^{111, 140}. Pēc pāris gadu pārtraukuma (1981.–1982. gadā tīrelis nav apmeklēts), 01.05.1983., tīreļa DR daļā *A. Petriņš* novēroja vienu putnu ar vāji izteiktu uztraukuma uzvedību¹⁴⁰, kas vēlāk novērtēts kā “iespējama ligzdošana”¹¹⁸. Kopš 1984. gada (laikā no 1984. līdz 1994. gadam regulāras uzskaites purvā veica *J. Kazubiernis*) lietuvaiņi te nav reģistrēti katru gadu. Pa vienam pārim konstatēts 1986., 1992. (*JKa*), 1993. (*VĀ, MS, JKa*) un 1996. gadā (*VR* un *VĀ*). Atsevišķi putni tīrelī novēroti vai dzirdēti 05.06.1987., 24.05.1993. purva Z daļā (*JKa*), 18.06.1990. DR stūrī (*MS*) un meteostacijas laipu rajonā 11.06.1998. (*MS, EM*), 16.06.1999.

(*BS, HN*), 21.04.2001. (divi putni dzirdēti D no meteostacijas laipām; *VV*) un viens putns turpat redzēts 03.05.2003. (*MS*). Maršruta uzskaitēs, kas purvā atsāktas no 2003. gada, lietuvainis reģistrēts tikai vienu reizi — 07.06.2005., kad purva A daļā novērots pāris ar izteiktu uztraukuma uzvedību (*JKu*).

Iespējams, ka daļa no Ķemeru tīrelī novērotajiem atsevišķajiem putniem ir caurceļotāji, kas tur neligzdo, bet tikai īslaicīgi uzturas, jo pēdējā droši dokumentētā lietuvaiņa ligzda Ķemeru tīrelī atrasta tikai 1973. gadā. Viena ligzda purva ezeriņā uz saliņas atrasta arī gadu vēlāk — 10.05.1974. —, taču diemžēl tā nav precīzi dokumentēta (*AMe, JKa, MS*). Iespējams, ka ligzdojošo lietuvaiņu skaitu Ķemeru tīrelī ir ietekmējuši arī pētnieki, jo abos gados, kad te ligzdojis vislielākais skaits, atrastie dējumi ievākti muzeju kolekcijām (*J. Roma* vāktais dējums atrodas *LDM*¹⁴⁰), tādējādi jūtami samazinot šajos gados purvā sekmīgi ligzdojošo pāru skaitu.

Whimbrel. Irregular passage migrant, mostly single birds or small groups seen except in 2005, when comparatively large flocks consisting only of Whimbrels were recorded for the first time (42 on 04.08 and 40 on 19.08). Nesting recorded only at Ķemeru bog, in a series of years interspersed with large periods when absent. In 1936–1938 a maximum number of 12 in 1937, and from at least 1972 till 1977, with maximum in 1973, when 10–11 pairs recorded and the last two properly documented nests (one possible nest found also in 1974) were found. Since 1983, when recorded again, only single pairs or single birds have been seen and not every year.

Ligzdo, caurceļo

Kuitala*Numenius arquata*

19./20. gs. mijā un 20. gs. sākumā kuitala Latvijā bijusi ļoti bieži sastopama ligzdojoša suga^{69, 100}, kas, pēc *O. Lēvja* vērtējuma, ap 1890. gadu “ir bieži sastopama visās sakarīgu pļavu ielejās, kur gluži netrūkst ūdens un retu krūmu, un viņu katrs pazīst”¹⁰², bet vēl apmēram 50 gadus vēlāk *N. Tranzē* to raksturo kā “kaut arī pa vienam pārim, bet tomēr gandrīz visos lielākos zāļu purvos un līdzīgās mitrās pļavās sastopamu”¹⁶⁴ ligzdojošu sugu. Acīmredzot kuitalas biežā sastopamība un samērā lielais skaits ceļošanas laikā ir iemesls, kādēļ daži autori šai sugai nevelta nekādu īpašu uzmanību (*F. Štolls*, piemēram, savās piezīmēs to nepiemin vispār¹³⁵) vai nenoskaidro ligzdotājus no caurceļotājiem, kā *V. Zavickis*, kas atzīmē kuitalu biežo sastopamību — “īpaši ceļošanas laikā rudenos pie lielajiem ezeriem” (tātad ļoti ticami, ka arī pie Kaņiera; *red.*)¹²⁸. Šai ainai pilnīgi atbilst arī *A. Grosses* novērojumi pie Kaņiera 20. gs. 20.–30. gados. Kuitalas šajā laikā ligzdojušas tikai pļavās pie Slokas (domājams, Sloceņes; *red.*), taču barības meklējumos tur ligzdojošie putni bieži apmeklējuši ezera salas un pļavas ezera DR galā⁶⁷. Par citu, spriežot pēc biotopa, ļoti iespējamu kuitalu ligzdošanas vietu — Lielupes palieņu pļavām tagadējā ĶNP teritorijā — šajā laikā nekādas informācijas nav. Pļavās Jūrmalas pilsētas teritorijā tā nav ligzdojusi¹²², bet augšup pa upi — ir, jo *K. Vilks* atzīmē kā viņam zināmas kuitalu ligzdošanas vietas Jelgavas apkārtnē 1940.–1942. gadā Lielupes pļavas pie Svētes ietekas un Cenas tīrelī¹⁷⁰. Lielā skaitā šajā laikā kuitalas ligzdojušas arī Babītes ezera pļavās — piemēram, 09.06.1943. *K. Grigulis* tur konstatējis 23 kuitalas, bet

08.06.1947. — 20 (no manuskripta nav nepārprotami skaidrs, vai tie ir novērotie putni vai ligzdojošie pāri; no konteksta ticamāk šķiet, ka pāri; *red.*)⁶³.

Acīmredzot ap šo laiku kuitalas Latvijā sākušas ligzdot arī augstajos purvos, taču nepārprotamu norāžu par tās sastapšanu Ķemeru tīrelī nav ļoti ilgi. Piemēram, *Olga* purvā, kur *K. Vilks* novērojumus veicis no 1915. līdz 1940. gadam, tikai 1925. gadā pirmo un vienīgo reizi ligzdojis viens pāris kuitalu, un tikai pēc tam, kad bijusi iespēja salīdzināt abas sugas vienlaikus, *K. Vilks* atskārtis, ka purvā ligzdojošās “kuitalas” patiesībā ir lietuvaiņi¹⁷². *N. Tranzē* un *R. Sināts*, raksturojot kuitalu ligzdošanas biotopu Latvijā, šajā laikā augstos purvus vispār pat nepiemin¹⁶⁵. Ne *A. Grosse*, ne *V. Āboliņš*, kas abi kopā ar *J. Romu* dažādos datumos ir apmeklējuši Slokas purvu un Ķemeru tīrelī 1937. un 1938. gadā^{1, 68}, kuitalu nepiemin, kaut gan par citām purva sugām — lielo piekūnu, sudrabkaiju un gārgali — raksta. Arī *M. Brants*, kas vismaz 1939. gadā ir apmeklējis gan Cenas, gan Ķemeru tīrelī, starp citu norāda, ka Ķemeru tīrelī ligzdo atsevišķi lietuvaiņi, bet kuitala sastopama tikai Cenas tīrelī³³, līdzīgi, kā to atzīmē *K. Vilks*¹⁷⁰. Vēl 1949. gadā *K. Vilks* un *E. Tauriņš*, raksturojot Latvijas putnu faunu, par kuitalu raksta, ka tā ir parasta, bet sastopama nevienmērīgi pie ezeriem un purviem²⁰⁹, bet vēlāk, raksturojot tieši Latvijas augsto purvu putnu faunu, *E. Tauriņš* kuitalu min tikai kā sugu, kas līdztekus citiem biotopiem apdzīvo arī augstos purvus, kā lielāko zināmo ligzdošanas blīvumu minot vienu pāri uz 10 km² (Ķemeru tīrelī saistībā ar šo sugu viņš nenosauc, taču tas ir

viens no pētījumā ietvertajiem purviem, tātad pat gadījumā, ja lielākais zināmais blīvums būtu bijis Ķemeru tīrelī, tajā ligzdojošo kuitalu skaits noteikti nav pārsniedzis 4–5 pārus; *red.*), un atzīmē, ka 1953.–1954. gadā notikusi izteikta kuitalu skaita samazināšanās²⁰⁶.

Tieši par šo laiku ir pieejamas pirmās ziņas par to, ka kuitalas ir jau bijušas sastopamas tieši Ķemeru tīrelī — *E. Tauriņam* kopā ar *K. Vilku* apmeklējot purvu 25.05.1953., viņš piezīmēs ierakstījis, ka purva “lielo peļķu grupā” kuitalu nav, bet centrālajā daļā to ir maz, “tās, liekas, ir koncentrētas DA daļā”¹⁵⁷, bet 80. gadu sākumā *A. Petriņam* rakstītā vēstulē *K. Vilks* tikai piemin, ka 40.–50. gados kuitalu tīrelī bijis samērā maz (tātad, domājams, viens, augstākais daži pāri). Pēc tam vairākus gadus nav zināmi nekādi konkrēti novērojumi, līdz 1961. gadā situācija ar kuitalu ligzdošanas biotopu šķiet jau būtiski mainījusies. Tā 11.06.1961., apmeklējot Kaņiera ezeru, *E. Tauriņš* piezīmēs tikai atzīmējis — “Kuitalas — ļoti reti” (kas varētu nozīmēt to, ka pats viņš kuitalu nav redzējis, bet šādas ziņas snieguši aptaujātie zvejnieki; par dažām citām sugām viņš piezīmēs nepārprotami norāda uz šādu aptauju; *red.*)¹⁵⁷, jo *J. Vīksne*, kas to gad ezeru pētījis ļoti pamatīgi, kuitalu kā ligzdotāju nepiemin vispār¹⁷³. Taču tajā pašā gadā, 14.05.1961. veicot 7–9 km garu ekskursiju pa Ķemeru tīrelī, ieejot tajā no Ķemeru puses un atgriežoties turpat, *J. Vīksne* uzskaitījis 15 kuitalas. Pēc tam atkal ilgāku laiku nav nekādu konkrētu ziņu līdz 70. gadu sākumam. Apkopojot novērotāju veikto ekskursiju atšķirīgos rezultātus, *A. Petriņš* raksta, ka laikā no 1972. līdz 1981. gadam maršrutā, kas aptvēra purva C un Z daļu, novēroti 1–10 pāri, pēdējos gados (t. i., 80. gadu sākumā; *red.*)

īpatņu skaits purvā samazinājies¹¹¹. Taču, analizējot visu iepriekš minēto informāciju un arī visu turpmāko gadu novērojumus, jāšaubās, vai attiecībā uz Ķemeru tīrelī (un purviem vispār) var runāt par kaut kādu skaita samazināšanos, jo kuitalu ligzdošana purvā ir pietiekami jauna parādība, drīzāk par skaita svārstībām, kuras izraisa kaut kādi nezināmi faktori. Turklāt skaita dinamikas izvērtēšanu tīrelī apgrūtina arī fakts, ka neviens no šiem un arī vēlāk salīdzinoši daudzajiem purva apmeklētājiem to nav apsekojis pilnībā. Lielākais šajā periodā reģistrētais kuitalu skaits konstatēts 1973. un 1974. gadā, kad tajā bija vislielākais lietuvaņu skaits, taču abos šajos gados ekskursijās piedalījās visvairāk dalībnieku (septiņi katru gadu). Tā 1973. gada ekskursijā kuitalas “satiktas kādi 6 pāri”, nākamajā gadā — 10.05.1974. — kuitalu skaits pieaudzis pretstatā lietuvaņiem, kuru palicis mazāk, — redzēti apmēram 10 pāri kuitalu un atrasta arī viena ligzda (*AMe, JKa*). Jāpiezīmē, ka šī ligzda arī ir pirmais kuitalas ligzdošanas pierādījums Ķemeru tīrelī (*red.*). Kopš 1984. gada, kad

Kuitala visā Latvijā kā ligzdotāja ir gandrīz pilnībā pazudusi no pļavām un ganībām un saglabājusies tikai purvos. Arī lieli ceļojošo kuitalu bari, kas nebija retums agrāk, vairs tikpat kā nav novērojami. Attēlā jaunais putns ceļošanas laikā Kaņierī.
Foto: *A. Blumbergs*, 21.08.2005.

uzskaites purva Z daļā uzsāka *J. Kazubiernis*, tīrelī reģistrēti viens līdz četri (1988. g.) pāri, taču šīs uzskaites aptvēra tikai tīreļa Z daļu. Uzskaites purvā veikuši arī *V. Roze* un *V. Adamsons* (14./15.05.1994. A no Sumragu pussalas atrasta ligzda un konstatēts vēl viens pāris; 24./26.05.1996. uzskaitīti divi pāri), taču arī viņu veiktie maršruti neaptvēra visu purvu. 1999. gadā, kad purvs apsekots vispilnīgāk, tajā “ligzdoja” 3–5 pāri, bet neviena ligzda nav atrasta un arī izvesti mazuļi nav redzēti (*MS*). 2000. un 2001. gadā kuitalu ligzdošanas rajoni tīrelī nav apmeklēti. 2002. gadā purva C–ZA daļā ligzdoja 2–3 pāri, sākot ar 2003. gadu, kad purva C–ZA daļā uzsāktas regulāras maršruta uzskaites, te līdz 2005. gadam (ieskaitot) reģistrēti 4–5 pāri (*JĶu*). Kopējais purvā ligzdojošo pāru skaits vismaz dažus gadus var būt lielāks arī pēdējos gados, jo, piemēram, 14.05.2003. atsevišķā uzskaitē citā maršrutā, kas tikai daļēji pārklājās ar pastāvīgā maršruta pārskatāmo teritoriju, uzskaitīti 10 dziedoši putni (*JĶu, ACo*).

Tīrelī ligzdojošo pāru skaitu novērtēt traucē caurceļojošie putni, kas vismaz pavasarī te noteikti ir sastopami (piemēram, 23.04.1993. *V. Ivanovskis* saskaitījis astoņus putnus meteostacijas apkārtnē). Iespējams arī, ka kuitalas, kas pavasarī barojas purvam tuvējos laukos, vairākumā gadījumu ir caurceļojoši gājputni. Ārpus Ķemeru tīreļa ligzdošanas sezonā konstatēta tikai Raganu purvā, kur 02.05.1983. novērots riestojošs putns (*JKa*), bet 04.06.1986. novēroti trīs pārlidojoši putni (*VS*).

Kuitala teritorijā ir regulāra caurceļotāja. Pirmās skaitliskās ziņas ir pieejamas par 20. gs. 20.–30. gadiem, kad ceļojošās kuitalas mazos, kā arī lielākos — līdz 50–60 putnu baros izteikti sekojušas pirms-

litorīnas kāpai⁶⁷. 40. gadu beigās kuitalu caurceļošana teritorijā ir atzīmēta, taču “daudz retāk nekā parastajiem caurceļojošajiem bridējputniem”, ierindojot to vienā grupā ar vistilbi, jūras žagatu un melno puskuitalu²⁰². Migrējošo putnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē kuitala reģistrēta divās no piecām uzskaišu sezonām^{105, 160}. Visvairāk putnu vienā dienā uzskaitīts 10.04.1957. — 26 un 18.04.1958. — 8¹⁶⁰. Vēlāk ilgāku laiku nekādi konkrēti novērojumi nav zināmi. Caurceļojošās kuitalas novērotas Kaņiera apkārtnē arī 80.–90. gados (*JL, JVī* u. c.), taču nozīmīgi kuitalu bari vairs nav reģistrēti. Lielākā ceļojošo putnu grupa Kaņierī atzīmēta 31.07.2001. — seši putni (*AKI*)⁴⁹, savukārt citur teritorijā — Dunduru plāvās — 18.07.2002. redzēts pārlidojošs 14 putnu bars (*JĶu*). 21. gs. sākuma gados pavasara gāju laikā (aprīlī–maijā) nelielā skaitā divas līdz piecas kuitalas regulāri novērojamas Melnragu fermas plāvās un Melnragu rīkles rajonā; piemēram, 2005. gada aprīlī, kad Melnragu fermas plāvā vairākkārt novēroti divi putni (*IV*).

Eurasian Curlew. During the first half of 20th century nested mostly on wet meadows (at Slocene), from where they disappeared around 1960. Nesting in bogs probably since late 1930s, but the first confirmed breeding recorded only in 1973; numbers fluctuate. Common passage migrant in the past. Small groups and flocks of up to 50–60 recorded regularly during 1920–30s, with numbers decreasing since then. Recently only single birds or small groups of up to 6 birds recorded. The largest group, on 18.07.2002, was 14 birds.

Tumšā tilbīte

Tringa erythropus

Jau kopš 19./20. gs. mijas tumšā tilbīte ir bijusi parasta, bet nelielā skaitā sastopama caurceļotāja^{69, 100, 128}, un šķiet, ka tās statuss laika gaitā nav būtiski mainījies, bet novērojumu trūkums dažādos laika periodos izskaidrojams vienīgi ar novērošanas aktivitāti. Visos laikos tumšās tilbītes novērotas abos gāju periodos — pārsvarā nelielos bariņos vai pa vienam putnam. 20.–30. gados pie Kaņiera parasti tās redzētas bariņos pa 3–10 putniem laikā no aprīļa beigām līdz 10. maijam un vasaras nogalē — līdz augusta vidum⁶⁷. 40. gadu beigās H. Mihelsons to min kā vienu no 13 parastāko caurceļojošo bridējputnu sugām²⁰². Migrējošo putnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē tumšās tilbītes reģistrētas tikai vienā no piecām uzskaišu sezonām^{105, 160} — laikā no 28.03. līdz 30.04.1957. maršruta uzskaitēs kopā reģistrēti astoņi putni¹⁶⁰. Pēc tam ilgāku laiku nav zināms neviens novērojums, līdz 28.08.1985. vienu putnu Bigauņciema jūrmalā redzējis V. Smislovs. Tad atkal manīta 06.08.1992. — J. Lipsbergs vienu putnu redzējis lidojumā virs Kaņiera. Te reģistrēta arī 1997. un 1999. gadā, kad pa vienam nošautam putnam uzskaitīts nomedīto putnu uzskaišu laikā¹⁸⁰, savukārt 17.09.2000. ezera ZR stūrī uz dubļainām saliņām novēroti pieci juv. (JKu).

Kopš 2000. gada, kad Kaņieris un Lapmežciema piekraste vasaras otrajā pusē tiek salīdzinoši regulāri apsekoti, uzskaitot te sastopamos caurceļojošos bridējputnus, tumšās tilbītes reģistrētas ik gadu, bet nelielā skaitā, parasti viens līdz divi putni. Jūras piekrastē tās lielākā skaitā novērotas 31.08.2005., kad pie

Caurceļo

Starpīņupes ietekas uzturējās pieci putni (JKu, MP), savukārt iekšzemē, Melnragu rikles slāpjumā, pa sešiem putniem riesta tērpā novērots 14.06.2003. (VV, EK) un arī 26.07.2003. (VV, IK u. c.). Tāpat caurceļojošie putni redzēti arī Ķemeru tīrelī — viens putns riesta tērpā purva ZA daļā novērots 15.06.2003. (JKu), savukārt 12.05.2005. šajā pašā rajonā novērotas divas tumšās tilbītes (JKu, TA, KB). Vienīgais gadījums, kad teritorijā novērots lielāks tumšo tilbīšu bars, ir 10.05.1947., kad 60 putnus Kaņierī redzējis K. Grigulis⁶³.

Tumšā tilbīte ir viena no nedaudzām bridējputnu sugām, kuras statuss nav mainījies vismaz acīm redzami — tā ir sastopama gāju laikā gan pavasaros, gan rudenos parasti mazās grupiņās.
Foto: J. Kuze, Kaņieris, 17.09.2000.

Spotted Redshank. Common passage migrant during both spring and autumn, seen mostly in small groups up to 5–6 (3–10). The only case when larger flock was sighted was on 10.05.1947 when 60 birds were recorded at Lake Kaņieris.

Ligzdo, caurceļo

Pļavas tilbīte*Tringa totanus*

19. gs. beigās *O. Lēvis* atzīmē, ka pļavas tilbītes kā ligzdotājas sastopamas tikai jūrmalas pļavās un tikai vietumis iekšzemē — “dažreiz viņu atrod ielejās ap Burtnieka ezeru, pie Daugavas un Lielupes”¹⁰², un arī *N. Tranzē*, raksturojot situāciju daudz vēlāk, uzsver, ka pļavas tilbītes ārpus jūras krasta ligzdo vienīgi plašās mitrās pļavās pie ezeriem, kur nav krūmu, konkrēti minot vienīgi Burtnieku un Lubānu¹⁶⁴. Tomēr *V. Zavickis*, kas veicis novērojumus arī tagadējā ĶNP teritorijā, rakstot par 19. gs. beigām, pļavas tilbīšu ligzdošanu vispār nepiemin. Viņš atzīmē vienīgi to, ka pļavas tilbītes viņa pētījumu aptvertajā teritorijā ir dažas reizes nometītas¹²⁸. Kaņiera ezerā pļavas tilbīšu ligzdošanu pirmo reizi konstatējis *F. Štolls* 29.05.1904., kad uz kādas mazas saliņas novērojis vienu pāri ar vismaz diviem tikko izvestiem mazuļiem. Viens no vecajiem putniem nometīts¹³⁵, tāpat “ievāks” arī vismaz viens no mazuļiem, kas tagad atrodas LDM kolekcijā. Gadu vēlāk (01.05.1905.) *F. Štolls* Kaņierī ievācis četru olu dējumu, kas arī glabājas LDM. 20. gados pļavas tilbīte bijusi jau parasta ligzdotāja apkārt Kaņiera ezeram un uz klajām salām, taču ezera A un D krasta apmežošanās dēļ ligzdošanas vietas šeit tika pamestas un skaits sarucis no aptuveni 30 pāriem 1926.–1928. gadā līdz aptuveni 10 pāriem 1939. gadā⁶⁷. 40. gados pie ezera ligzdojošo pļavas tilbīšu skaits ievērojami pieaudzis, domājams tādēļ, ka noganišanas dēļ tilbīšu ligzdošanai piemērota kļuvusi liela daļa kādreizējā ezera dibena. Tā 15.04.1954. *E. Tauriņš*, apmeklējot ezeru kopā ar *H. Mihelsonu*, atzīmē “pļavas tilbītes lielā skaitā Kaņiera E krastā, gan pārišos, gan bariņos, (kopā vis-

maz 30–50 gab.)” — un turpat tālāk atzīmē: “Pēc *H. M. (H. Mihelsona; red.)*, Kaņierī perē .. pļavu tilbīte (lielās masās).” Pāris gadus vēlāk, apmeklējot ezeru kopā ar *M. Švarbergu*, no 29.05.1956. līdz 01.06.1956. viņi atzīmējuši apmēram 10 putnus ezera A galā, savukārt ezera D galā atrasta ligzda vienam pārim (29.05.), vecajā ezera vietā ezera Z krastā, velkot virvi pa pļavu, izcelts viens pāris (30.05.), bet uz Vārsalas novēroti seši pāri (31.05.)¹⁵⁷. 11.06.1961. *E. Tauriņam* apmeklējot ezeru kopā ar *J. Vīksni*, viņš par pļavas tilbīti atzīmējis: “10–15 pāri (atradām vairākas ligzdas ar aizperētām olām, citas izvestas)”¹⁵⁷. *J. Vīksne*, kas togad ezera putnu faunu pētījis no aprīļa līdz jūlijam, min ievērojami lielāku pļavas tilbīšu skaitu. Viņš pavisam atradis 25 ligzdas un vērtē, ka pļavas tilbītes sastopamas tikpat bieži kā ķīvītes vai nedaudz retāk, kopskaitā 150–300 pāru, taču atšķirībā no ķīvītes tās izvairās ligzdot tālu no ezera¹⁷³. Salīdzinot citus tās pašas *E. Tauriņa* ekskursijas laikā dotos sugu skaita vērtējumus ar *J. Vīksnes* publikācijā atrodamajiem skaitļiem, jāatzīmē, ka šī ir vienīgā suga, kur skaita vērtējums atšķiras par kārtu; par ķīvīti *E. Tauriņš*, piemēram, raksta “ļoti daudz”¹⁵⁷, pat nemēģinot dot skaita vērtējumu. Tāpēc, lai gan nav ne mazākā iemesla apšaubīt, ka šajā laikā pie ezera ligzdojošo pļavas tilbīšu skaits ir bijis lielāks nekā jebkad pirms tam un pēc tam, tomēr, ņemot vērā atrasto ligzdu skaitu un arī dotā vērtējuma ļoti lielo neprecizitāti, ticamāk, ka ligzdojošo pāru skaits ir bijis ap 150, nevis 300 pāru (*red.*). Pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā pļavas tilbīšu skaits Kaņiera apkārtnē samazinājies: 1966.–1976. gadu perioda

sākumā ezerā ligzdojuši 50 pāri, šī perioda beigās — mazāk nekā 20 pāru, 1986.–1990. gadā Kaņierī — mazāk nekā 15 pāru¹⁷⁶, bet 1999. gadā, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, ezerā ligzdoja vairs tikai viens līdz divi pāri.

Acīmredzot vienlaikus ar daudzu ligzdošanas vietu izzušanu pļavās, līdzīgi kā purva tilbītes, melnās puskuitalas, kuitālas un ķīvītes, arī pļavas tilbītes sāka apgūt purvus. 50. gados *E. Tauriņš* kā vienīgo viņam zināmo “nejaušo” ķīvīšu ligzdošanas gadījumu purvos atzīmē 1955. gadā Tīra purva klajajā daļā atrastos trīs pārus, bet par pļavas tilbīšu novērojumiem purvos vispār neminot neko²⁰⁶. Par 60. gadiem autoru rīcībā nav nekādas konkrētas informācijas, kaut gan 1983. gadā norādīts, ka pļavas tilbītes atsevišķos purvos

konstatētas pēdējo 20 gadu laikā¹⁷⁷. Ķemeru tīrelī pirmo reizi novērota 1972. gadā, kad reģistrēta četrās vietās, tai skaitā redzēti divi pāri (*JL*), 1973. gadā pļavas tilbītes te nav konstatētas, bet 10.05.1974. tīrelī divās vietās izcelts pa vienam pārim, kas uzskatīti par ligzdotājiem (*AMe*), pēc tam līdz 1983. gadam tā vairs nav konstatēta¹⁷⁷. Veicot ligzdojošo putnu uzskaites maršrutā, 17.05.1984. tīrelī novēroti 10 putni, no tiem perējoši, domājams, divi pāri. 25.05.1985. novērots viens putns; 19.05.1986. viens līdz divi pāri; 05.06.1987. redzēti četri putni, bet pa vienai pļavas tilbītei novērots arī 17.05.1988., 13.05.1989. un 11.05.1991. (*JKa*). Ticama ligzdošana te konstatēta 1994. gada maijā, kad viena pļavas tilbīte

Lai gan ligzdojošo pļavas tilbīšu skaits Kaņierī gadu gaitā ir piedzīvojis dramatiskas izmaiņas, šķiet, ka ceļošanas laikā tās statuss nav īpaši mainījies, tikai, mainoties sugas biežumam ligzdošanas laikā, attiecīgi ir mainījusies pētnieku subjektīvā attieksme pret šo sugu, nosakot, vai tā attiecīgā brīdī ir bieža vai reta caurceļotāja. Foto: *J. Kuze*, Kaņieris, 05.08.2001.

izcelta no ezera saliņas meteostacijas apkārtnē, pēc tam viens putns purvā novērots 1996. gadā (*VR, VĀ*). Atkal Ķemeru tīrelī pļavas tilbīte ticami ligzdoja 2002. gadā, kad 6. jūnijā tīreļa C daļā novērots putns ar izteiktu uztraukuma uzvedību (*JĶu*). Kopš 2003. gada, kad purvā uzsāktas regulāras maršruta uzskaites, pļavas tilbīte reģistrēta katru gadu, skaitā viens līdz divi pāri (*JĶu*). Tomēr jāatzīmē, ka ne ligzdas, ne izvesti mazuļi purvā nekad nav atrasti.

Ticami ligzdojošas pļavas tilbītes konstatētas arī Raganu purvā — 02.05.1983. novērots pāris ar riesta uzvedību, 06.06.1986. konstatēti trīs pāri (*JKa*), bet 14.06.1987. vienu uztraukušos putnu novērojis *V. Smislovs*. Ligzdošanas sezonas laikā novērota arī Aklajā ezerā — 1973. gadā divi putni redzēti ezerā uz sēkļa (*JL*); pļavās pie Vecslocenes attekām — 1985. gadā tur novērots ļoti uztraucies putns; 1986. gadā turpat novērots viens, bet 1987. gadā — divi pāri (*VS*). 1993. gadā riestojošs pāris novērots Lielupes pļavās uz Z no Odiņiem (*MS*). 2003. gada maijā un jūnijā divi teritoriāli pāri vairākkārt novēroti bebra nopludinātā pļavā Melnragu rīklē (*JĶu, VV*). 1999. gadā vērtēts, ka ĶNP ligzdoja 5–8 pāri. Šajā gadā pļavas tilbītes novērotas pie Ragaciema (*VK, IK*), Raganu purvā (divi pāri; *MS*) un Ķemeru tīrelī (vienā vietā pāris un divās citās — putns ar uztraukuma uzvedību; *BS, HN*), taču ligzdošana nekur nav pierādīta.

Pļavas tilbīte teritorijā ir salīdzinoši regulāra caurceļotāja nelielā skaitā. Pēc *F. Štolla*, 20. gs. sākumā rudens ceļošanas laikā tā nošauta visai regulāri pie Babītes, Kaņiera un Buļļos¹³⁵, savukārt *A. Grosse* raksta, ka 20.–30. gados pie Kaņiera kā caurceļotāja tā bijusi “reta parādība”⁶⁷.

40. gadu beigās *H. Mihelsons* to pieskaita 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām, nekādus skaita vērtējumus gan neminot²⁰². Gājputnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu beigās pļavas tilbītes atzīmētas tikai 1957. gada pavasarī, kopā 15 putni. Visvairāk vienā dienā redzēts 19.04. — seši putni¹⁶⁰. Kopš 21. gs. sākuma vasaras otrajā pusē atsevišķi putni (parasti viens līdz divi) regulāri novēroti Kaņierī un Lapmežciema piekrastē. Jūras piekrastē lielākā skaitā novērota 04.08.2005., kad rajonā pie Starpiņupes grīvas uzskaitīti četri putni (*JĶu, VV*). Kaņierī lielākā skaitā reģistrēta 10.07.2005., kad te redzēts zemū virs ezera pārlidojošs sešu putnu bariņš (*RM, DB*).

Common Redshank. Nesting at Lake Kaņieris recorded for the first time in 1904. In 1926–28 ~30 pairs nested, decreasing to 10 by 1939 due to afforestation of former breeding grounds. Later increased, probably because the former lake bed became suitable for nesting. The highest number was recorded in 1961; at least 150 pairs estimated (25 nests found), after restoration of water level in lake. In 1965 decreased again. About 1966, 50 pairs, and about 1976 less than 20, then in 1986–90 about 15, and 1999, only 1–2 pairs. Since 1972 also in bogs, where up to 2–3 pairs are thought to be nesting but not every year. Proved breeding not confirmed so far. Total population estimated at 5–8 pairs in 1999. A regular passage migrant in small numbers. Available data do not suggest any trends.

Dīķa tilbīte

Tringa stagnatilis

Vienīgo reizi reģistrēta 24.08.2001., kad viens putns novērots uz sērēm Kaņiera Z galā (VV, KL).

Lielā tilbīte

Tringa nebularia

Lielo tilbīti gandrīz visi pētnieki jau kopš 19./20. gs mijas raksturojuši līdzīgi — vai nu kā nelielā skaitā regulāru^{102, 128}, vai kā bieži sastopamu caurceļotāju⁶⁹, taču nekad ne lielākos bariņos. Lielās tilbītes redzētas parasti pa vienai sākot ar jūliju un bieži vien visu augustu arī tālu iekšzemē¹⁶⁴. *A. Grosse* 20.–30. gados pie Kaņiera raksturo to kā regulāri novērojamu caurceļotāju, kas pavasaros redzama bariņos pa 5–15, bet rudenos — līdz 3–5 putniem⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* to pieskaita 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām, kas novērojama no jūlija otrās dekādes līdz pat septembra beigām, nekādus skaita vērtējumus vai bariņu lielumus neminot²⁰². Jaunķemeru jūrmalā 1956.–1958. gadā veiktajās uzskaitēs reģistrētas tikai divas caurceļojošas lielās tilbītes uzskaišu maršrutā 06.04.1957.¹⁶⁰. Šķiet, ka rudenos lielā tilbīte pētījumā nav reģistrēta tādēļ, ka abi rudens uzskaišu periodi sugas reģistrēšanai ir bijuši par vēlu^{105, 160}, savukārt pavasaros — tādēļ, ka šajā laikā caurceļojošo lielo tilbīšu skaits tiešām ir samazinājies, vismaz salīdzinot ar 20. gs. sākumu. Arī turpmāk pavasaros šīs sugas novērojumi autoriem tikpat kā nav zināmi, un tādi bariņi, kādus min *A. Grosse*, vairs te nav redzēti arī rudenī.

Neregulāri caurceļo

Marsh Sandpiper. One record, on 24.08.2001, when a single bird was seen at Lake Kaņieris.

Caurceļo

Nākamais šīs sugas novērojums reģistrēts tikai 28.08.1985., kad vienu putnu Bigauņciema jūrmalā redzējis *V. Smilovs*, savukārt 12.07.1993. dzirdēts virs Kaņiera pārlidojošs putns (*JL*). Kopš 2000. gada, kad caurceļojošajiem bridējputniem Kaņierī un Lapmežciema piekrastē pievērsta pastiprināta uzmanība, lielās tilbītes te nelielā skaitā (viens līdz divi putni) vasaras otrajā pusē novērotas 2000., 2003., 2004. un 2005. gadā, 2003.–2005. gadā šī suga nelielā skaitā (1–3 putni) vairākkārt sastapta arī

Caurceļojošo lielo tilbīšu skaits ir samazinājies. Ja agrāk ceļošanas laikā parasti varēja novērot nelielus bariņus, tad pēdējos gados biežāk novērojami tikai atsevišķi putni un arī ne katru gadu. Foto: *J. Kuze*, Kaņieris, 05.08.2001.

Melnragu rīkles pārplūdušajā pļavā (VV u. c.). Lielākā skaitā te atzīmēta 05.07.2003. — deviņi putni (MS, JĶu). Novērojumu pavasara gāju laikā ir maz. 27.05.1999. viens putns redzēts pie Starpiņupes ietekas, savukārt 01.05.2001. — pieci putni Ragaciema piekrastē (RM, FS).

Greenshank. Passage migrant. In the 1920–30s groups of 5–15 encountered regularly in spring, while groups on autumn passage consisted of 3–5 birds. A later decrease in numbers has obviously taken place since. Recently only single birds or small groups of 2–3 birds (but in one case 9) are seen, mostly during autumn passage, and not every year.

Ligzdo, caurceļo

Meža tilbīte

Tringa ochropus

Jau 19. gs. O. Lēvis ļoti labi raksturo meža tilbītes statusu Latvijā un arī galvenās dzīvotnes: “Viņas dzīvo katrs pāris par sevi pie meža upītēm (strautiem), dīķiem un mazākiem meža ezeriem; viņa no purva atkarīga, bet dzīvo arī labprāt skuju koku lielos mežos.” Un turpat tālāk: “Viņas netrūkst nevienā apgabalā, ir viegli ieraugāma, tādēļ ļoti pazīstama”¹⁰². Acīmredzot tieši slēptais dzīvesveids un

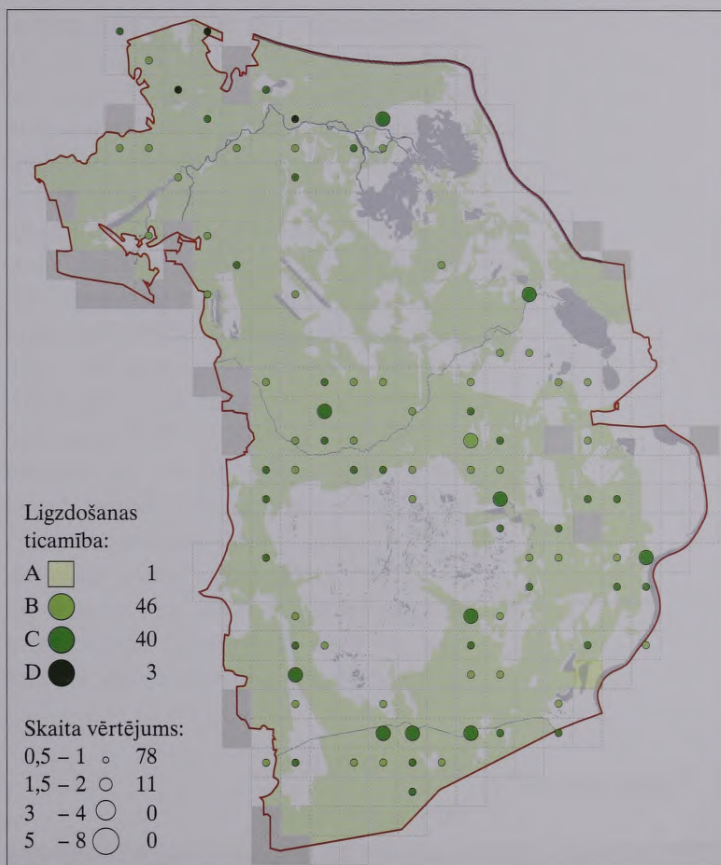
uzturēšanās pa vienam pārim mežos ir galvenais iemesls, kādēļ dažādu pētnieku dotais tās statusa vērtējums dažādos laikos atšķiras (visticamāk, saistībā ar katra interesēm un laiku, ko katrs pētnieks ir vai nav veltījis meža tilbītēm piemērotām dzīvotnēm). H. Loudons meža tilbīti uzskata par ļoti parastu ligzdotāju¹⁰⁰, A. Grosse — par samērā reti ligzdojošu⁶⁹, V. Lamsters — vietām diezgan bieži sasto-

Meža tilbīte ir izteikti teritoriāla suga, kas dzīvo dažādos mitros mežos, ligzdojot pārsvarā pamestās meža strazdu un sīļu ligzdās, bet barojoties novērojama visos pieejamajos mitrājos un dažādās ūdenstecēs — gan strautos, gan upītēs, gan grāvjos, gan bebru dīķos. Attēlā barojoties Kauguru kanālā pie Nēģu grāvja ietekas.
Foto: M. Strazds, 30.04.1994.

pamu⁸⁴, bet *N. Tranzē* — visā valstī mežos ar purvainām upēm, aizaugošiem grāvjiem, mārkiem un vecupēm mītošu, taču vienmēr tikai pa atsevišķiem pāriem sastopamu sugu¹⁶⁴.

A. Grosses dotais vērtējums droši vien lielā mērā sakņojas viņa Kaņiera apkārtnē veiktajos novērojumos. Vai nu tādēļ, ka viņš vairāk darbojies pa ezeru un citām klajām ainavām, un tādēļ meža tilbīšu ligzdošanas vietas atradis maz, vai tādēļ, ka kaut kādu iemeslu dēļ 20. gs. 20.–30. gados tās tiešām *A. Grosses* darbošanās rajonos bijušas retāk sastopamas, viņš uzskaita visas nedaudzās viņam zināmās šīs sugas ligzdošanas vietas. 1926.–1933. gadā pie Ķemeru tīreļa ligzdojis viens pāris, pēc tam meža tilbīte tur vairs nav konstatēta. 1936.–1939. gadā viens pāris ligzdojis pie kādas meža pelķes Kaņiera D krastā un “katru gadu viens pāris” (neatšifrējot, vai ar to domāti šie četri gadi vai viss pētījumu periods) bijis arī pie Čaukciema⁶⁷. 27.05.1958. *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarcbergu*, braucot pa Sloceni “no nodegušās mežsarga mājas līdz lielajai Čauku attekai” (apmēram astoņu kilometru posmā; *red.*), meža tilbītes atzīmējuši 3–4 vietās¹⁵⁷. Periodā pirms ūdens līmeņa paaugstināšanas Kaņierī 1961. gadā *J. Viksne* kā galveno meža tilbītes ligzdošanas rajonu piemin ZR piekrastes mežus, mazāk meža pudurus DA no ezera. Atsevišķi pāri tolaik ligzdojuši arī Krievsalā. Kopā ezera apkārtnē ligzdojuši “līdz dažiem desmitiem pāru”¹⁷³. Ņemot vērā to, ka *J. Viksne* nemin nevienu konkrētu ligzdošanas rajonu, iespējams, ka meža tilbīšu skaits, salīdzinot ar *A. Grosses* pētījumu laikiem, īpaši nav mainījies, bet atšķiras vienīgi autoru pieeja viņiem zināmo novērojumu interpretēšanā. Vēl kāds rajons, kur in-

formācija par šo sugu ir arī vēlāk, ir Ķemeru tīrelis. Meža tilbīti Z no tīreļa pie Ķemerupes (Vēršupes; *red.*) novērojis *E. Tauriņš* kopā ar *E. Ozolu* un *A. Priedīti* 25.05.1958.¹⁵⁷ Raksturojot tīreļa putnu faunu 70. gados, *A. Petriņš* piemin mežus Z no tīreļa, kur regulāri sastapti riestojoši putni¹¹¹. Lai gan 90. gados reģistrēto novērojumu skaits ir krasi pieaudzis, tas, visticamāk, izskaidrojams ar teritorijas labāku izzināšanu, jo, sākot melno stārķu ligzdu meklēšanu, ļoti daudz laika tika veltīts tieši mežu pārbaudei. Meža tilbītes šajā laikā bieži novērotas dažādās vietās mitros mežos, kā arī pie dažādiem ūdeņiem. 1999. gadā ĶNP ligzdojošo meža tilbīšu skaits vērtēts kā 100–150 pāri.

Informācija par meža tilbīšu sastapšanu caurceļošanas laikā ir skopa. 20.–30. gados rudens gāju laikā pie Kaņiera tās retumis novērotas kopā ar dzeltenajiem tārtiņiem⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* tieši meža tilbīti kā caurceļotāju Slokas un Ķemeru apkārtnē un pie Kaņiera nepiemin vispār, taču atzīmē, ka *Tringa* ģints tilbītes ceļošanas laikā novērotas arī iekšzemē, tālu no jūras²⁰². Migrējošo putnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā tikai atsevišķas meža tilbītes novērotas 1957. un 1958. gada pavasarī^{105, 160}. Šī suga tikai vienu reizi redzēta arī 21. gs. sākuma bridējputnu novērojumos vasaras otrajā pusē — viens putns Kaņierī uz sēres 10.07.2005. (*RM, DB*). Tomēr meža tilbītes trūkums gan šajos, gan agrāk veiktajos ceļojošo bridējputnu novērojumos visdrīzāk ir skaidrojams ar tās samērā

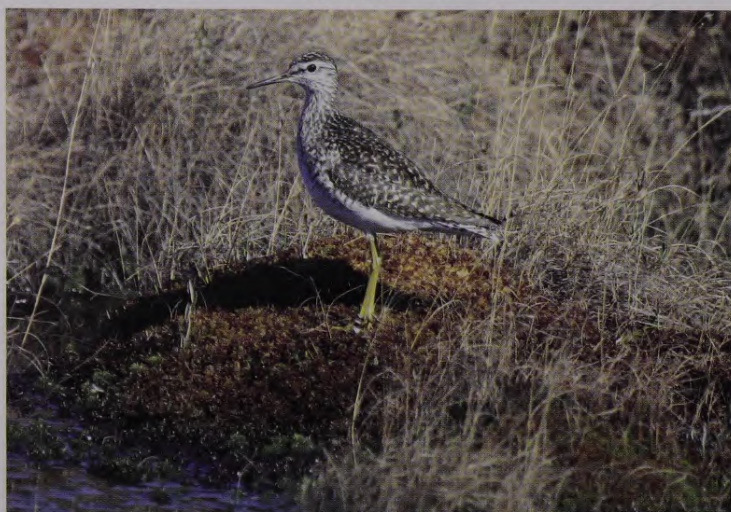
slēpto dzīvesveidu arī ceļošanas laikā, pludmales un līdzīgu labi pārskatāmu biotopu vietā dodot priekšroku grāvjiem un dabiskām ūdenstecēm mežos. Kaut gan literatūrā ir norādes par ceļojošo putnu skaita ievērojamu samazināšanos 70.–80. gados¹⁷⁷, pēc autoru rīcībā esošiem datiem nav nekāda pamata uzskatīt, ka ar šīs sugas ne ligzdojošo, ne ceļojošo putnu populāciju stāvokli laika gaitā būtu notikušas jebkādas būtiskas izmaiņas.

Green Sandpiper. Common nesting species and scarce passage migrant. Available data do not permit consideration of trends either in size of nesting populations or numbers of passage migrants. In 1999 100–150 nesting pairs estimated in the area.

Ligzdo, caurceļo

Purva tilbīte

Tringa glareola

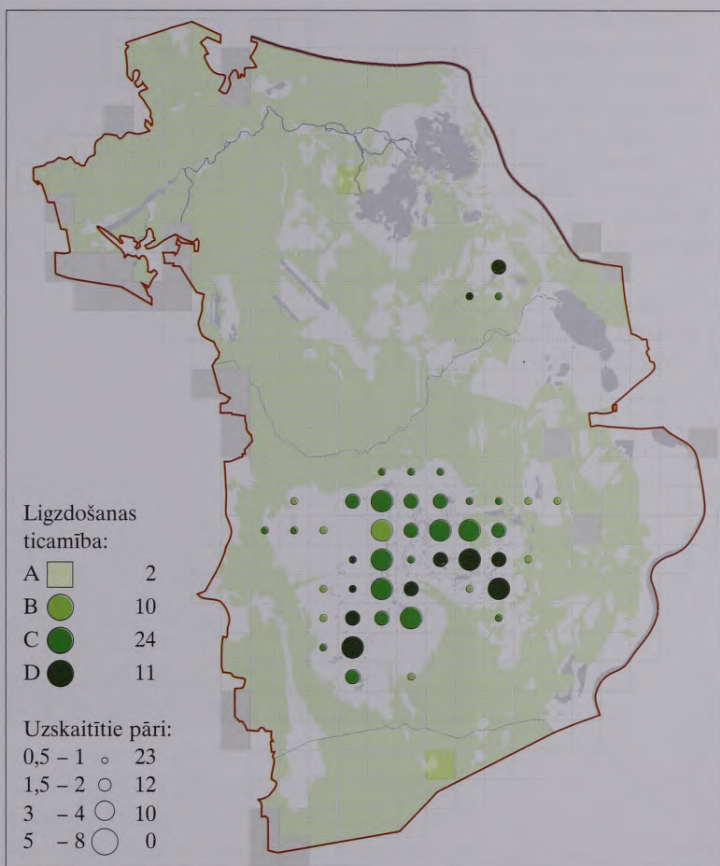

Lai gan purva tilbīšu pārceļšanās uz purvu notikusi samērā nesen (vēl 20. gs. 70. gados literatūrā par putniem tās pirmais nosaukums bija mazā gaišā tilbīte), 21. gs. sākumā tā ir kļuvusi par vienu no raksturīgākajiem purva putniem. Foto: *A. Blumbergs*, Ķemeru tīrelis, 08.05.2006.

Vēsturiskā informācija liecina, ka 19./20. gs. nozīmīgākais purva tilbīšu ligzdošanas biotops Latvijā bija slapjas upmalu pļavas. *O. Lēvis* par purva tilbīti raksta šādi: “Viņš (*knibgass*, kā *O. Lēvis* sauc šo putnu; *red.*) viscaur bieži sastopams purvainās vietās un slapjās pļavās, it sevišķi pie dumbvainām upītēm un ezeru malām, kur stāv dažādas kārtis un mieti jeb neapgāzušies nokaltuši koki.”¹⁰² Arī daudz vēlāk *N. Tranzē* dotais šīs sugas ligzdošanas dzīvotnes raksturojums ir ļoti līdzīgs — purva tilbīte “dod priekšroku purvainiem ezeru krastiem, dūkstainām, ar niedrēm un krūmiem aizaugušām mežmalām, un šādās vietās, it īpaši piekrastes zonā, tā nav nekāds retums”^{164, 165}. Acīmredzot *N. Tranzē* balstījies uz novērojumiem pie

Kaņiera ezera, ko viņš arī apmeklēja, jo 1926.–1933. gadā purva tilbītes bijušas parastas ligzdotājas pļavās tā apkārtnē, kur ligzdojuši aptuveni 20 pāri. Tomēr pļavu aizaugšanas dēļ laika gaitā skaits stipri sarucis — 1939. gadā ezera A krastā, kur iepriekš bijuši seši pāri, tā vairs nav ligzdojusi, bet D krastā agrāko četru pāru vietā ligzdojis vairs tikai viens. 1938. un 1939. gadā ligzdošana konstatēta pļavās ezera malā pie Antiņciema⁶⁷. 50. gados purva tilbītes pie Kaņiera acīmredzot kļuvušas arvien retākas. 15.04.1954. *E. Tauriņš* pēc Kaņiera apmeklējuma piezīmēs ir atzīmējis, ka “pēc H. M. (*H. Mihelsoņa; red.*), Kaņierī perē gaišā tilbīte”, taču pie šī teksta pielikta (?) zīme. Ekskursijas laikā viņi (kopā ar *H. Mihelsonu*) dzirdējuši tikai viena putna balsi pie Antiņciema. 29.05.–01.06.1959. triju dienu ilgā ekskursijā pa visu Kaņiera ezeru purva tilbītes nav atzīmētas vispār (*ET, MŠ*), bet 11.06.1961. *E. Tauriņš*, apmeklējot ezeru kopā ar *J. Vīksni*, atzīmējis vienu pāri “pret Antiņciemu”¹⁵⁷. *J. Vīksne* par šo pašu gadu raksta: “Maijā viens pārtis atkārtoti novērots Mērsalā, kur, iespējams, perēja. Atsevišķu pāru ligzdošana iespējama arī ezera ZR malas niedrainajā sēklī, vietās ar zemāku veģetāciju.”¹⁷³ Pēc ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā 1966.–1976. gadu periodā daži pāri vēl ligzdojuši, bet vēlāk ligzdošana te vairs nav konstatēta¹⁷⁵.

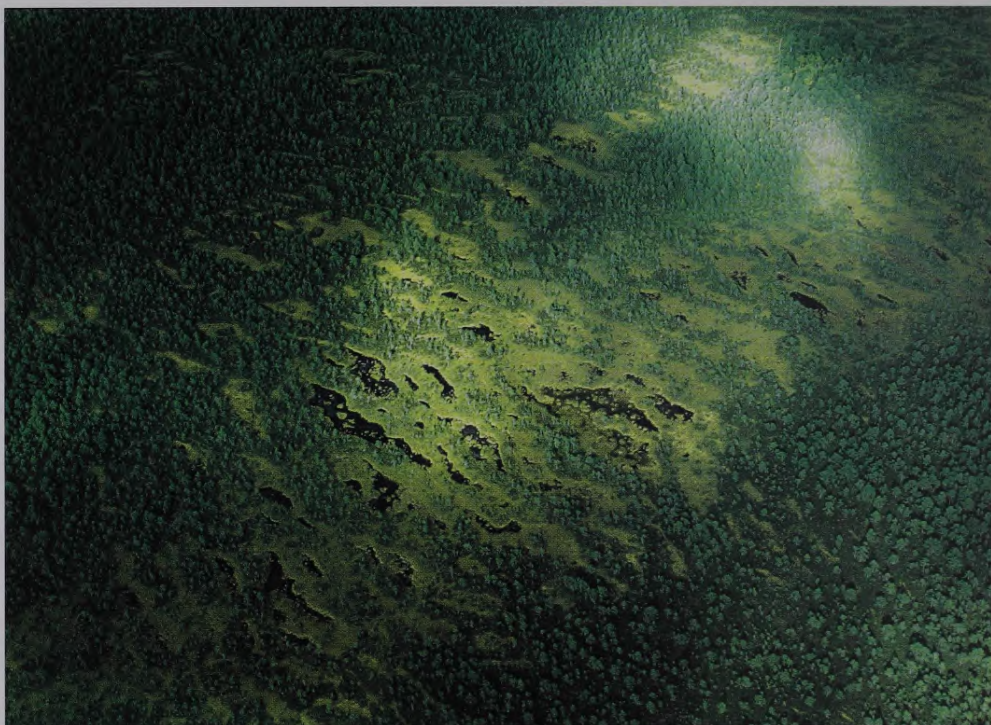
Vēl 40. gados augstajos purvos purva tilbīte acīmredzot vēl nav ligzdojusi vispār, jo *K. Vilks*, kas tolaik veica daudz ekskursiju uz purviem, kā vienīgo viņam zināmo nozīmīgāko ligzdošanas vietu min Vaboles ezeru Teiču purvā¹⁷⁰, kas faktiski ir sugas vēsturiskajam biotopam pilnīgi atbilstošs, slīkšņains ezera krasts.

Tā arī ir pirmā vieta, kur viņš šo sugu sastapis augstajos purvos¹⁴⁹. 50. gadu beigās *E. Tauriņš* purva tilbīti jau pieskaita augstajos purvos ligzdojošām sugām, atzīmējot, ka tā tomēr nav sastopama visos šai sugai piemērotos purvos un ka tā “ligzdo pie augsto purvu ezeriņiem, bet nekur ligzdojošo pāru skaits nepārsniedz 3–5 pārus pie viena ezeriņa” (domājams, par tādu uzskatot arī jau pieminēto Vaboles ezeru). Norādot, ka agrāk suga bijusi izplatīta plašāk un ka skaits pēdējā laikā samazinājies, kā vienīgās konkrētās ligzdošanas vietas viņš tomēr min nevis kādu no apsekotajiem augstajiem purviem, bet tikai *A. Grosses* datus par Kaņiera pļavām

Vairākums purva
tilbīšu ligzdošanas
rajonu vienmēr ir
kādu purva ezeriņu
vai peļķu tuvumā,
kas acīmredzot
kalpo kā mazuļu
barošanās vieta pēc
tam, kad tie atstājuši
ligzdu.

Foto: M. Strazds,
Ķemeru tīreļa ZR
daļa, 14.09.2002.

30. gados un zemo purvu pie Papes ezera 1955. gadā²⁰⁶. 80. gadu sākumā A. Petriņam rakstītā vēstulē K. Vilks atceras, ka Ķemeru tīrelī šo sugu 40.–50. gados sastapis “samērā maz, skaits liekas pēdējā laikā (60. gados; red.) pieaudzis”. 14.05.1961. 7–9 km garā maršrutā purva ZA un C daļā J. Vīksne dzirdējis tikai vienu riestojošu putnu. Iespējams, ka sajūtu par skaita samazināšanos šajā laikā vismaz kaut kādā mērā varēja radīt sugas pazušana no vēsturiski pierastā biotopa un faktiski notika tikai pārceļšanās uz augstajiem purviem, kas turpmākajos gados kļūst par dominējošo šīs sugas ligzdošanas biotopu. Šo pārmaiņu varēja izraisīt gan līdzšinējā biotopa, gan arī viena no nozīmīgākā dabiskā šīs sugas ienaidnieka — lielā piekūna — izzušana no purviem, kas notika 60. gadu beigās–70. gadu sākumā.

1973. gadā 13.05. veiktajā ekskursijā Ķemeru tīrelī purva tilbītes redzētas aptuveni piecās vietās; 10.05.1974. turpat konstatēti 4–5, domājams, ligzdojoši pāri (AME). A. Petriņš, vērtējot situāciju Ķemeru tīrelī 70. gados, nekādas purva tilbīšu skaita svārstības neatzīmē, ko pējo ligzdojošo pāru skaitu vērtējot kā 15–20 pāri¹¹¹. Arī vēlāk tīrelī veikto uzskaišu dati (1984.–1994. gadā maršrutā reģistrēti 7 līdz 30 putni; JKa, atsevišķi maršruti skaitīti arī vēlāk; JKu, VR, VĀ) liecina, ka purva tilbīšu skaits svārstās, bet būtiski nav mainījies.

1999. gadā, kad purvs pamatīgi apsekots, tajā ligzdoja 60–80 pāri purva tilbīšu (precīzi reģistrēta 52–71 teritorija; MS). Tā kā nekad iepriekš veiktās uzskaites neaptvēra visu purvu, skaita pieaugums, visticamāk, noticis pirms 1984. gada. Ārpus Ķemeru tīreļa purva

tilbīšu ligzdošana reģistrēta vienīgi Raganu purvā (vismaz kopš 1986. gada; *VS*, 1999. gadā te ligzdoja 2–3 pāri; *MS*). Reģistrēta arī Labā purva kūdras karjeros, kur 25.05.1999. dzirdēti divi putni (*VV*).

Par caurceļojošo putnu skaitu un tā izmaiņām vēsturiskā informācija ir ļoti trūcīga. Raksturojot situāciju 19. gs. beigās, *O. Lēvis* tikai norāda, ka “ap ceļošanas laiku viņas sabiedrojas lielos baros”¹⁰². 20. gs. 20. gados purva tilbīte uzskatīta par ļoti biežu caurceļotāju⁶⁹, kas ceļošanas laikā — pavasaros martā un rudenos augustā — sastopama prāvākā skaitā nekā ligzdošanas laikā⁸⁴. *N. Tranzē* papildus norāda, ka ceļojošās purva tilbītes biežāk novērojamas “sevišķi gar jūrmalas ezeriem”¹⁶⁵, tātad arī pie Kaņiera. Tomēr *A. Grosse*, raksturojot ezera putnu faunu 20.–30. gados, tikai norāda, ka suga pie ezera kā caurceļotāja ir sastopama, bet par ceļojošo putnu skaitu neko nemin⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* purva tilbīti min kā vienu no 13 parastākajām caurceļojošo bridējputnu sugām²⁰², nekādus skaitliskus datus gan nenorādot. Tomēr 50. gadu beigās Jaunķemeru jūrmalā veiktajās migrējošo putnu uzskaitēs purva tilbīte nav reģistrēta vispār^{105, 160}, kas, iespējams, izskaidrojams ar vēlo uzskaišu periodu rudenī, savukārt pavasaros novērojumi veikti šai sugai nepiemērotā biotopā, jo liedagā purva tilbītes novērojamas ļoti reti. Kaņiera apkārtnē tomēr caurceļojošās purva tilbītes tiek novērotas bieži (*JVī*). Par spīti gandrīz jebkādu skaitlisku datu trūcumam, 1983. gadā literatūrā tomēr ir atzīmēta “ievērojama caurceļojošo putnu skaita samazināšanās, kas notikusi pēdējās desmitgadēs”¹⁷⁷, tātad 70.–80. gados.

Iespējams, šis apgalvojums nav gluži bez pamata, jo kopš 21. gs. sākuma, kad Kaņieris un Lapmežciema piekraste vasaras otrajā pusē tiek regulāri apmeklēti, lai reģistrētu te caurceļojošos bridējputnus, purva tilbīte novērota regulāri, tomēr tikai nelielā skaitā — augusta beigās vai septembra sākumā ne vairāk kā viens līdz divi putni (*JĶu*, *VV* u. c.). Vienīgais gadījums, kad purva tilbīte redzēta salīdzinoši lielākā skaitā, ir 10.07.2005. Kaņierī uz sēres redzētais 19 putnu bariņš (*RM*, *DB*). “Lieli bari”, par kādiem raksta *O. Lēvis* 19. gs. beigās, pēdējās desmitgadēs vairs nav novērojami. Tomēr piemērotās vietās iekšzemē purva tilbīte joprojām ir viens no parastākajiem caurceļojošajiem bridējputniem (*MS*), un *ĶNP* teritorijā šāda piemērota vieta pēdējos gados ir slapjums Melnragu rīklē. Ceļojošo putnu skaita novērtēšanu pavasarī gan šeit apgrūtina arī atsevišķu, te iespējams ligzdojošu putnu klātbūtne — pavasaros regulāri tiek reģistrēti atsevišķi riestojoši putni, piemēram, 09.05.2003. — 2–3 (tajā skaitā viens dziedošs), 22.05.2003. — 1–2 (viens dziedošs), 13.05.2003. — divi (viens arī dziedošs; *JĶu*), 24.05.2005. — viens dziedošs (*MS*, *JĶu*). Atsevišķi putni te varētu arī lidot baroties no Ķemeru tīreļa, un putnu saskaitīšanu apgrūtina to uzturēšanās grūti pārskatāmās vietās. Taču vismaz atsevišķos gadījumos te redzēti nepārprotami ceļojošo putnu bariņi, piemēram, 11.05.2005. te saskaitītas vismaz 10 purva tilbītes (*JĶu*), 2005. gada aprīļa beigās–maija sākumā — vismaz seši putni (*VV*). 2003. gada vasarā šeit regulāri varēja novērot ap 20 purva tilbītēm (*JĶu*, *VV*) — vismaz daļa no tām varēja būt Ķemeru tīrelī (nesekmīgi?) ligz-

dojoši putni, kas te lidoja baroties, taču vasaras gaitā, parādoties caurceļotājiem, te novērojamo putnu skaits pieauga — 05.07. saskaitītas 72 purva tilbītes (*MS, JKu*), savukārt 26.07. redzēti 35 putni

(*VV, EK, IK* u. c.). Rudens gāju laikā trīs purva tilbītes novērotas 23.08.2005., un vēl viena ar ievainotu (lauztu vai sašautu) spārnu uzturējās vircas peļķes malā pie Melnragu fermas (*VV*).

Wood Sandpiper. There have been significant changes in the nesting population during the 20th century. During the first half of the 20th century Wood Sandpipers were nesting mostly in wet meadows, and the population along Lake Kaņieris was estimated at around 20 pairs. During the 1930s the species was declining due to the increasing vegetation height on the meadows, the last pairs disappearing from there between 1966 and 1976. Colonisation of raised bogs which started during the late 1950s, early 1960s was probably caused by loss of the original nesting habitat and supported by the disappearance from the bogs of Peregrine Falcons during the late 1960s, early 1970s. Although

the exact timing of this process is not well documented, the major increases had most probably taken place before 1984, when transect counts in Ķemeru bog started. These indicate no significant trends so far. The nesting population in Ķemeru bog during 1970s was estimated to be some 15–20 pairs, while in 1999, when the bog was better surveyed than before, there were 60–80 pairs (52–71 territories properly mapped). Common passage migrant but no numerical data ever recorded. Based on very general descriptions of “large flocks” in the late 19th century compared with “mostly small groups or single birds sighted” during 2000s, some decline in passage migrants is thought likely.

Ligzdo, caurceļo

Upes tilbīte

Actitis hypoleucos

Upes tilbīte Latvijā vienmēr bijusi ļoti parasta ligzdotāja^{69, 100, 128, 164}, taču tās klātbūtnes iespēja teritorijā dažādos laikos ir bijusi atkarīga no ligzdošanai piemērotu vietu stāvokļa — kā šīs sugas dzīvotni raksturo *O. Lēvis*, “viņš (upes svilpis; *red.*) ir ļoti pazīstams putns pie visām mūsu upēm un ezeru lielākās daļas, kur ir smilšaini jeb cietas zemes krasti”¹⁰². Vairākums no upītēm teritorijā (Vēršupīte, Slampe, Kauguru kanāls, Slocene lielākajā daļā tās tecējuma) upes tilbītes ligzdošanai ir par šauru vai

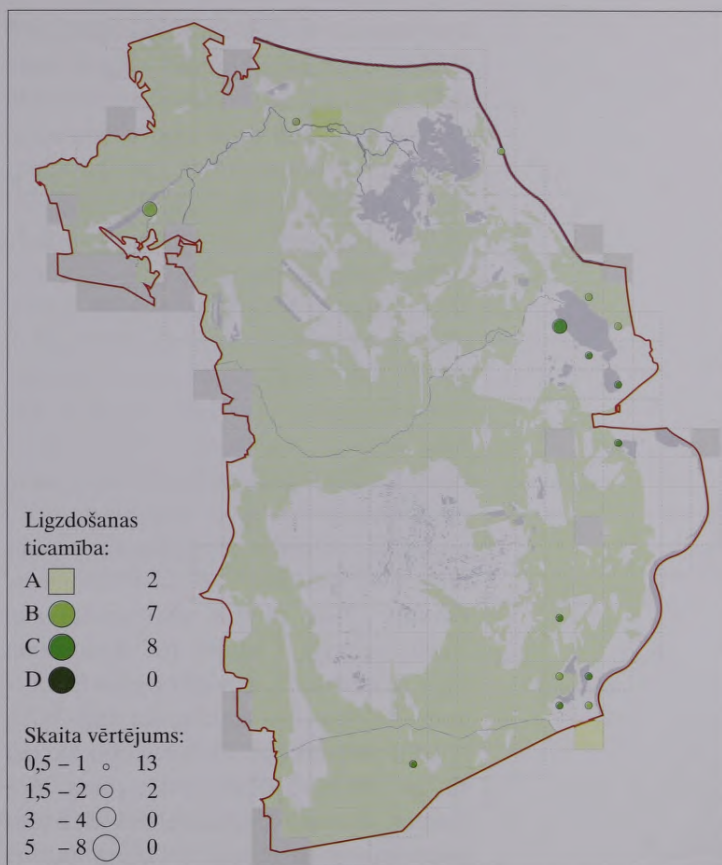
arī to krasti (Lielupei) ir nepiemēroti, lai tur varētu baroties mazuļi, savukārt par teritorijā laika gaitā izveidotajiem karjeriem, kur šī suga varētu būt ligzdojusi arī agrāk, nav vēsturiskas informācijas.

Senākā zināmā ligzdošanas vieta teritorijā ir Starpiņupe, kur 1936.–1939. gadā ligzdojis viens pāris⁶⁷. No Valguma ezera sākot braucienu pa Sloceni, 26.05.1958. *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarčbergu* Valguma ezerā uzskaitījis 3–4 pārus¹⁵⁷. Pēc Kaņiera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā atsevišķu pāru neregulāra

ligzdošana atzīmēta 1966.–1976. gadu periodā; vēlāk upes tilbīte kā ligzdotāja te vairs nav konstatēta¹⁷⁵, domājams tādēļ, ka aizaugušie ezera krasti šai sugai vairs nav piemēroti kā mazuļu vadāšanas vietas (*MS*).

20. gs. 90. gados, kad teritorijas putnu faunai sāks pievērst īpašu uzmanību, atsevišķi putni vai pāri novēroti jūrmalā pie Kauguriem (*RM*); 16.06.1990. Draviņu–Dunduru karjerā “novērots viens putns, otrs, domājams, perē” (*MS*, *TL*), 25.05.1993. pa vienam pārim Slokas ezerā un ezeriņā pie Melnezera, 26.05.1993. viens putns iztraucēts Lielupes kanālā pie Odiņiem; 30.04.1994. riestojošs pāris redzēts pie Kauguru kanāla (*MS*); 05.06.1994. karjeros pie Vecslocenes pļāvām (*MS*); 11.05.1996. Kalnciema dolomīta karjeros (*OK*, *AKa* u. c.) un divi putni pie Džūkstes upes 18.06.1996. (*ACe*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 15–20 pāri, no tiem vairāk nekā puse — pie dažādiem ezeriem (Slokas ez. 3–6, Valguma ez. 2–3, Aklajā ez. 1–2 pāri). Nedaudz mazākā skaitā upes tilbītes sastaptas pie visiem lielākajiem karjeriem (pie Kaļķa 2–4 pāri, Draviņu–Dunduru karjerā — 1–2 pāri un pie Mazbeltēm — viens pāris). Turklāt iespējams, ka pa vienam pārim ligzdoja pie Slocenes un Starpiņupes.

Vēsturiskas informācijas par upes tilbītes caurceļošanu teritorijā ir ļoti maz. *A. Grosse* tikai atzīmē, ka upes tilbītes gāju laikā Kaņierī bijušas sastopamas, par skaitu neko neminot⁶⁷. 20. gs. 40. gadu beigās *E. Tauriņš* to pieskaita 13 parastāko caurceļojošo bridējputnu sugām, kas rudenos caurceļo ļoti agri — no jūlija vidus līdz, vēlākais, septembra sākumam, visvairāk augustā²⁰². 1956. gada septembrī–oktobrī, veicot migrējošo

putnu uzskaiti Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā, novērots tikai viens caurceļojošs putns 17.09.1956.¹⁶⁰, jādomā tādēļ, ka upes tilbīšu ceļošanas sezona jau beigusies. Pavasara uzskaitēs upes tilbītes nav reģistrētas un arī pēc tam ilgu laiku nekādi ceļojošo putnu novērojumi nav zināmi.

Konkrēta informācija par caurceļojošajām upes tilbītēm ir kopš 21. gs. sākuma, kad regulāru ekskursiju laikā vasaras otrajā pusē uzskaitīti Kaņierī un jūras piekrastē sastopamie caurceļojošie bridējputni. 2000.–2004. gadā upes tilbīte novērota regulāri (*JĶu*, *VV* u. c.), taču vienmēr tikai viens līdz divi putni, izņemot divus gadījumus, kad posmā no

Starpiņupes ietekas uz Ragaciema pusi redzēti aptuveni 20 putni — 23.08.2000. (MS, JĶu, VV), 16.07.2004. (MS, JĶu) un 21.08.2003., kad šajā rajonā redzētas četras upes tilbītes (JĶu). Lielākā skaitā upes tilbītes novērotas 2005. gadā — 04.08.2005. liedagā posmā Lapmežciems–Starpiņupe saskaitīti 15 putni (JĶu), 16.08.2005. Starpiņupītes grīvas tuvumā uzturējās vismaz 29 putni (VV), 29.08.2005. liedagā posmā Lapmežciems–Starpiņupe redzēti 11, bet tajā pašā rajonā 31.08.2005. — trīs upes tilbītes (JĶu). Lai gan ceļošanas laikā upes tilbītes ir bieži sastopamas arī iekšzemē¹⁷⁷, teritorijā zināms tikai viens tāds novērojums, kad 27.07.1999. V. Vintulis 25–30 putnus vēlu vakarā (ap 23.00) redzēja Lielupē pie Kalnciema tilta. Novērojumu pavasara gāju laikā ir maz, R. Matrozis atzīmē, ka šajā laikā redzēti atsevišķi putni vai nelieli bariņi. Tā, piemēram, 01.05.2001. jūras piekrastes posmā Klapkalnciems–Starpiņupes ieteka uzskaitīti 39 putni piecos bariņos, lielākajā no tiem bija 20 putni (RM, FS). Taču iespējams, ka caurceļotāji ir bijuši ligzdošanai ne pārāk piemērotās vietās redzētie atsevišķie putni — piemēram, 30.04.1994. Kaugurgrāvī pie Nēģu grāvja ietekas novērotais

viens putns un vēlāk turpat pāris, un 14.05.1997. pie Vēršupītes Meža Mājas apkārtnē redzētais viens putns (MS), jo ligzdošana šajās vietās, kaut arī tās tiek regulāri apmeklētas, nekad nav konstatēta.

Common Sandpiper. Always considered a common nesting species in suitable habitats which in the area are poorly represented. In 1999 10–20 pairs were thought to be nesting of which 6–11 were along Lakes Slokas, Valgums and Aklais, and the majority of other pairs in different limestone and gravel pits. Nesting of single pairs is also possible near the Rivers Slocene and Stapiņupe. Recorded on migration almost entirely during autumn passage, mostly at the sea shore. During 2000–2004 when sightings were properly noted only single birds, or rarely groups of 2–4 birds, were seen. Larger numbers sighted during August of 2005 when groups of 11–29 were recorded repeatedly. Only one inland record of a migrating group (25–30 birds near Lielupe on 27.07.1999). Lack of historical counts does not permit analysis of possible trends.

Caurceļo

Akmeņtārtiņš

Arenaria interpres

Vēsturisku akmeņtārtiņa novērojumu ir ļoti maz, līdz 20. gs. beigām tas ĶNP teritorijā reģistrēts tikai piecas reizes — 1897. gada vēlā vasarā divi akmeņtārtiņi novēroti jūras piekrastē pie Kauguriem¹²⁸. Pēc tam 01.09.1935. M. Ivanovs nošāvis vienu putnu pie Ragaciema¹⁶⁴, 22.06.1954. Slokas jūr-

malā vienu ♂ riesta tērpā novērojis K. Grigulis⁶³, bet 1956. gada rudenī viens caurceļojošs putns redzēts 16.09. liedagā starp Jaunķemeriem un Lapmežciemu¹⁶⁰. Pēc tam akmeņtārtiņš teritorijā atkal konstatēts tikai 19.09.1993., kad piekrastes posmā Klapkalnciems–Kauguri vienu putnu reģistrēja V. Smislovs.

Kopš 2001. gada atsevišķi akmeņtār-
tiņi rudens ceļošanas periodā novēroti ik
gadā, taču tas, visticamāk, liecina tikai
par mērķtiecīgu novērojumu intensi-
tātes pieaugumu, nevis par ceļojošo
putnu skaita izmaiņām — 16.09.2001.
viens *juv.* uzturējās uz sērēm Kaņiera Z
galā (*VV, VC*), viens putns Kaņierī un
divi Lapmežciema piekrastē novēroti
24.08.2002. (*RM, EL*). 2003. gadā novē-
rots divas reizes: pa vienam putnam
19.08. Kaņierī (*JĶu, HH*) un 21.08. Lap-
mežciema piekrastē pie Starpiņupes
ietekas (*JĶu, VV*). 2004. gadā reģistrēts
pie Starpiņupes ietekas, kur pa vienam
putnam redzēts 01.09. un 06.09. (*JĶu*),
un pie Ragaciema (viens putns 04.09.;

RM, DB). 2005. gadā te novēroti astoņi
putni — trīs 29.08. (*JĶu*) un pieci 31.08.
(*JĶu, MP*).

Ruddy Turnstone. Uncommon, irregu-
lar passage migrant. Only single birds
or occasionally small groups (3 on
29.08.2005, 5 on 31.08.2005) sighted on
shores during autumn passage. During
2000s recorded in every year compared
to five known records during the entire
19th–20th century, but this probably
reflects the amount of observation
rather than changes in numbers of
migrating birds.

Šaurknābja pūslītis

Phalaropus lobatus

Lai gan jau kopš 19./20. gs. mijas
šaurknābja pūslītis Latvijā uzskatīts par
retu (bet regulāru) caurceļotāju¹⁰⁰, kas
sastopams piekrastē⁶⁹ un, pēc *V. Zavicka*
apkopotajiem novērojumiem, “ceļoša-
nas laikā regulāri ticis nomedīts, pie-
mēram, vasaras otrajā pusē un rudenī
Babītes ezerā”¹²⁸, *A. Grosse* 20. gs.
20.–30. gados Kaņierī to nav atzīmējis⁶⁷.
Droši ĶNP teritorijā šaurknābja pūslītis
pirmo reizi konstatēts tikai 1958. gada
oktobrī, kad trīs atsevišķi caurceļojoši
putni novēroti Jaunķemeru jūrmalā¹⁰⁵.
Jūras malā atkal redzēts tikai 19.09.1993.,
kad vienu putnu pie Starpiņupes ietekas
reģistrējis *V. Smilovs*.

Gandrīz visos pārējos autoriem zinā-
majos gadījumos kopš 90. gadu sākuma
šaurknābja pūslīši novēroti tikai Kaņiera
ezerā. 19.05.1992. divi putni redzēti Ka-
ņierī netālu no peldošajām salām at-
klātajā ūdenī starp Ragaciemu un laivu

bāzi (*EO*). Ezerā vairākkārt novērots arī
1993. gada vasarā (*JVī*). Kopš 2000. gada
pūslīši redzēti gandrīz tikai rudens caur-
ceļošanas periodā. 2000. gada septembrī
viens putns vairākkārt novērots Kaņiera
ZR stūrī, 17.08.2001. te reģistrēti divi
putni (*VV, AL*), 24.08.2001. — četri
putni (*VV, KL*), bet 28.08.2001. te re-
ģistrēti trīs putni (*JĶu*). Pa vienam put-
nam dubļainu sēru rajonā novērots arī
19.08.2003. (*JĶu, HH*) un 24.08.2005.
(*JĶu, VV*). Vienīgā reize, kad šaurknābja
pūslītis sastaps iekšzemē, ir 29.05.2006.
(*JĶu*) un 30.05.2006. (*VV*), kad viens
putns novērots Melnragu rīkles slapjumā.

Red-necked Phalarope. Uncommon,
irregular passage migrant, sighted
mostly during autumn passage at Lake
Kaņieris in small groups or single
birds, and not every year.

Caurceļo

Iemaldās

Īsastes klijkaija*Stercorarius parasiticus*

Lai gan jau 19. gs beigās visas trīs “mazās” klijkaiju sugas atsevišķos gadījumos ir novērotas un nomedītas Rīgas līcī — garastes klijkaija 03.08.1893. pie Dubultiem, vidējā klijkaija 16.10.1892. pie Buļļiem (Lielupes ietekas jūrā; *red.*) un īsastes klijkaija 1850. gada maijā Bolderājā¹²⁸ — un visas varētu būt retos gadījumos novērojamas arī ĶNP piekrastē, teritorijā ir zināms tikai viens īsastes klijkaijas novērojums laikā no 1947. līdz 1950. gadam

(konkrēts datums nav norādīts)²⁰². Vēl viena, nenoteiktas sugas (ticami, ka arī īsastes) klijkaija novērota (domājams, tālu virs jūras) 25.09.1956. uzskaites maršrutā posmā Jaunķemeri–Starpiņupe¹⁶⁰.

Parasitic Skua. One record (date not given) during 1947.–50., another one unidentified (probably also Parasitic) skua sighted offshore on 25.09.1956.

Iemaldās

Garastes klijkaija*Stercorarius longicaudus*

Garastes klijkaija Latvijā ir reti sastopama caurceļotāja, kas novērojama galvenokārt jūras piekrastē rudenos^{49, 164}. Teritorijā sastapta vienu reizi 06.09.1953. Šajā dienā kopīgā ekskursijā pa jūras piekrasti no Kauguriem uz Jaunķemeriem devušies *J. Vīksne*, *E. Tauriņš* un *M. Švarcbergs*. Aptuveni pusceļā *M. Švarcberga* suns no kāpām izcēlis nepazīstamu klijkaiju. Putns nošauts un aizvests uz LLA Jelgavā, kur *E. Tauriņš* to vēlāk noteicis kā garastes klijkaiju. Kā atceras *J. Vīksne*,

todien pūtis ļoti spēcīgs Z vējš un “jūra gājusi pa gaisu”. Acīmredzot vētra putnu bija atdzinusi krastā, kur tas bija nolaidies kāpās atpūsties. Ievāktās klijkaijas turpmākais liktenis nav zināms.

Long-tailed Skua. Recorded only once; a single bird shot on 06.09.1953 during a strong storm at the beach between Kauguri and Jaunķemeri.

Ligzdo, caurceļo

Mazais ķīris*Larus minutus*

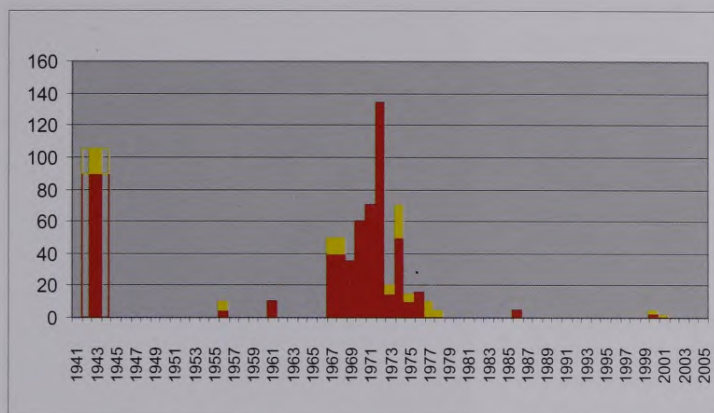
Mazo ķīru skaits teritorijā laika gaitā ir ļoti mainījies. Pēc *V. Zavicka* ziņām, 19. gs. beigās Kaņiera ezerā mazais ķīris ligzdojis ļoti lielā skaitā, pie tam tolaik bijis vislielākajā skaitā te ligzdojošā kaiju suga¹²⁸. Arī 20. gs. sākumā mazais ķīris Kaņierī bijis parasts ligzdotājs¹³⁵. Diemžēl ne vienā, ne otrā no šiem avotiem nav norādīts konkrēts ligzdojošo pāru skaits. *F. Štolls*

tikai norāda, ka ligzdošana kā tāda un pāru skaits (gan, rakstot par Babītes ezeru) ļoti mainās atkarībā no ūdens līmeņa¹³⁵. Pēc *A. Grosses* ziņām, 20.–30. gados Kaņierī mazais ķīris ligzdojis vairākās nelielās kolonijās uz salām ezera D galā⁶⁷, kopā 30. gadu sākumā 50–100 pāri⁶⁵. 40. gadu sākumā Kaņierī ligzdojuši 10–15 pāri³⁰, un to skaits arī turpmākajā laika

periodā līdz ūdens līmeņa paaugstināšanai nav īpaši mainījies. 1961. gadā Kaņieri atrasta tikai viena kolonija salīnās ezera D galā, kur kopā ar lielajiem ķīriem un upes zīriņiem ligzdojuši aptuveni 10 pāri¹⁷³.

Pēc ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas Kaņieri ligzdojošo pāru skaits atkal pieaudzis. 1967.–1968. gadā ezerā ligzdojošo pāru skaits vērtēts kā 40–50 pāri (JVī), turpmākajos gados ligzdojošo pāru skaita izmaiņas labi izsekotas uz mākslīgās salas Sternlandes, kur 1969. gadā ligzdojuši 35 pāri, 1970. — 60, 1971. — 70, 1972. — 134, 1973. — 10, 1974. — 30–50, 1975. — 10–15, 1976. — 16, 1977. — ligzdo (skaits nav zināms), 1978. gadā — “daži” (JVī), 1986. gadā ezerā ligzdo tikai pieci pāri¹⁸², bet 1993. gadā ligzdošana vairs nav konstatēta (JVī). Kaut gan Sternlandes kolonijas izžušanā nav grūti saskatīt vietējos imeslus (intensīva plēsēju darbība, salas aizaugšana), skaita samazināšanās, visticamāk, saistīta ar sugai raksturīgajām lielajām skaita svārstībām konkrētās vietās (JVī).

Atsevišķos gadījumos mazie ķīri teritorijā ligzdojuši arī ārpus Kaņiera. Zināms, ka 40. gadu sākumā liela kolonija ar 80–90 pāriem bijusi Dūņierī, turklāt šeit mazie ķīri ligzdojuši nevis uz peldošām saknēm un sausiem meldru stubriem, kā tas tolaik bijis raksturīgs, bet būvējuši ligzdas no grīšļiem un meldriem³⁰. Ne kolonijas pastāvēšanas ilgums, ne tās tālākais liktenis nav zināms. Zināms tikai, ka 1956. gadā, kad gan Kaņieri, gan Dūņieri apmeklēja E. Tauriņš un M. Švarcbērgs, tur mazo ķīru vairs nebija, viņi atraduši vienīgi “apm. 15 lielo, mazo ķīru un upes zīriņu” Kaņiera A gala vaļējos ūdeņos¹⁵⁷. 2000. gadā vairāku pāru ligzdošana konstatēta Aklajā ezerā (JKu, VV), 2001. gada jūnijā turpat novēroti viens līdz divi pāri (VV).

Vēsturiskās ziņas par caurceļošanu teritorijā ir skopas, visticamāk, tā parastās sastopamības ligzdošanas laikā dēļ.

A. Grosse mazo ķīri atzīmē kā caurceļotāju, par skaitu neko nenorādot⁶⁷. 20. gs. 40. gadu beigās H. Mihelsons to min kā retu caurceļotāju piekrastē²⁰². Arī 1956.–1958. gadā veikto ceļojošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā^{105, 160} mazais ķīris konstatēts tikai vienu reizi — viens putns reģistrēts 15.10.1956.¹⁶⁰. Piezīmēs par Jaunķemeru jūrmalas un Kaņiera apmeklējumu 16.04.1959. E. Tauriņš atzīmējis, ka mazais ķīris novērots ceļojam¹⁵⁷, nekādu redzēto putnu skaitu neminot. Arī 20. gs. beigās un 21. gs. sākumā konkrētas informācijas par caurceļojošiem mazajiem ķīriem ir maz. 80. gados un 90. gadu sākumā, regulāri apmeklējot teritoriju, A. Smislovs mazo ķīri caurceļošanas laikā reģistrējis tikai četras reizes — pa vienam putnam 13.10.1985., 30.10.1988. un 05.11.1988., lielākā skaitā atzīmēts 21.10.1992., kad Jaunķemeru jūrmalā redzēti 11 putni. 90. gadu pirmajā pusē piekrastē veikto jūras putnu uzskaišu laikā A. Kuročkins ceļojošus mazos ķīrus novērojis tikai trīs reizes: 10.06.1992., 21.11.1992. un 15.10.1994.

Taču šai sugai ir raksturīgi, ka pava-

Mazo ķīru skaita izmaiņas teritorijā — norādīts minimālais (ar sarkanu) un maksimālais skaita vērtējums (ar oranžu) vai uzskaites dati visās attiecīgajās gadā apsekotajās vietās kopā. Par 40. gadu sākumu nav zināms precīzs uzskaites veikšanas gads

Ar melno spārnu apakšpusi, gaiši sārto vēderu un melno galvu mazais ķīris ir viena no visskaistākajām kajām (attēlā *ad.* Kaņierī). Lai gan mazie ķīri pēdējos gados Kaņierī vairs neligzdo, pavasara ceļošanas laikā tie var būt novērojami ļoti lielā skaitā, bet vasarās ezerā mēdz uzturēties dzimumgatavību nerasniegušu putnu bari.

Foto: J. Kuze,
05.05.2003.

Little Gull. Numbers of nesting birds have undergone significant changes. During the late 19th century a very common nesting species in Kaņieris, the most numerous of all the gulls. After drainage of the lake, during 1920s to 1930s “few small colonies”, during early 1930s estimated as 50–100 pairs. In the early 1940s at Kaņieris 10–15 pairs, and at neighbouring Lake Dūņieris, 80–90 pairs nesting (for an unknown period but certainly no birds there in 1956). No significant changes at Kaņieris at least until 1961, when some 10 pairs nested. After restoration of water levels in 1965 numbers increased, most birds breeding on one artificial island (see diagram).

saros ceļojošo putnu bariņi tikai īslaicīgi (parasti vienuviet tikai dažas dienas vai pat stundas; *MS*) novērojami visdažādākajos mitrājos iekšzemē, un ceļojošo putnu “trūkums” varētu būt izskaidrojams ar to, ka šādās vietās un attiecīgajā laikā novērojumi nav veikti. Piemēram, 1999. gadā, kad mazā ķīra ligzdošana teritorijā netika konstatēta, domājams, ceļojoši putni (skaits nav zināms) novēroti tikai divreiz — 09.05. Kaņierī (*JVī*) un 28.05. Aklajā ezerā (*AKa*). Atsevišķos gadījumos 21. gs. sākuma gados Kaņierī redzēti ļoti lieli ceļojošo putnu bari — 03.05.2003. *M. Strazds* ezerā novērojis aptuveni 2500 putnus⁴⁹, un vismaz 400 putni tikai Dienvidu klajumā vien redzēti 14.05.2005. (*VV, IK, IBr*). Dažkārt vairākus simtus putnu lieli mazo ķīru bari Kaņierī novērojami arī vasarā un rudens gāju periodā (*JVī*), piemēram, 04.09.2004., kad Kaņiera Dienvidu klajumā uzturējās vismaz 400 mazie ķīri (*RM, DB*).

The later decline was caused by overlong vegetation on the island and predator pressure. Since 1991 has not nested again at Kaņieris. In 2000 and 2001 a few pairs were recorded at Lake Aklais. Historical data on migration is scarce, probably due to a lack of observation at the right time at the right places. During 2000s small groups were seen for a short time at coastal lakes (in 1999 there were records of 9 and 33 birds). On some occasions very large flocks have been recorded, namely ~2500 at Kaņieris on 03.05.2003, and >400 in southern part of lake only on 14.05.2005. Sometimes there are also large flocks in summer and late autumn (e. g. ~400 at Kaņieris on 04.09.2004).

Lielais ķīris

Larus ridibundus

Nozīmīgākā lielā ķīra ligzdošanas vieta teritorijā vēsturiski ir bijis Kaņiera ezers. 20.–30. gados uz salām ezera D galā bijušas vairākas 10–20 pāru lielas kolonijas⁶⁷. Līdzīgs lielo ķīru skaits te, iespējams, bijis arī 40. gadu sākumā, jo *B. Bērziņš* tikai min Kaņieri kā ligzdošanas vietu, pāru skaitu nenorādot³⁰. Pirmais zināmais skaita vērtējums visam ezeram dots tikai 1961. gadā, kad Kaņieri atrastas divas kolonijas un vēl vairāki atsevišķi pāri, kopā ezerā šajā laikā ligzdojuši ap 30 pāriem¹⁷³. Skaits stipri pieaudzis pēc Kaņiera ūdens līmeņa pacelšanas 1965. gadā, 1966. gadā ezerā ligzdojuši 1050 pāri¹⁹¹, 1973. gadā 4040 pāri¹¹⁸, savukārt 1986. gadā ezerā ligzdojošo lielo ķīru skaits sasniedz maksimumu ar apmēram 5500 pāriem¹⁸². Turpmākajos gados līdz 1990. gadam skaits samazinās¹⁷⁵, skaita lejupslīde turpinās arī vēlāk, līdz 1999. gadā ezerā reģistrēta vairs tikai četru pāru ligzdošana¹⁸⁴. Šajā gadā lielais ķīris netika konstatēts arī nekur citur teritorijā.

Līdzīga skaita samazināšanās tolaik tika novērota visā Latvijā, tomēr viskrasāk tā izpaudās tieši piejūras ezeros. Kā skaita samazināšanās iemeslus *J. Vīksne* min antropogēnās barības ieguves iespēju samazināšanos zvejas ostās un zivju pārstrādes uzņēmumos sakarā ar to privatizāciju 90. gadu sākumā. Kaņiera ezera lielo ķīru barošanās apstākļu pasliktināšanā īpaši nozīmīga bija kažokzvēru fermas likvidācija Lapmežciemā, kas agrāk bijusi šo putnu masveidīgākā barošanās vieta. Kā cits skaita samazināšanās iemesls Kaņieri jāmin arī Amerikas ūdeles skaita pieaugums.

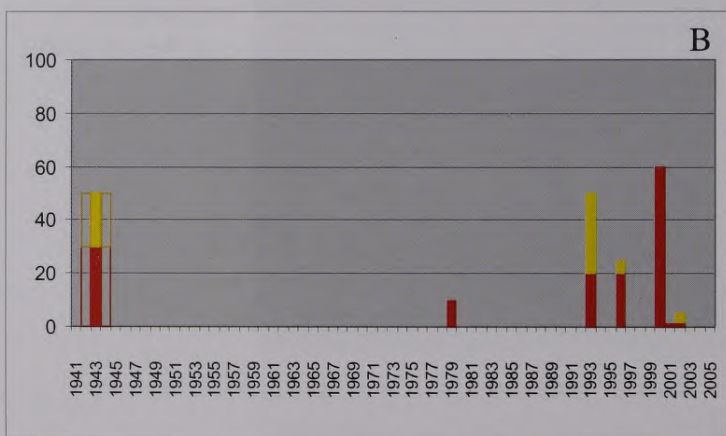
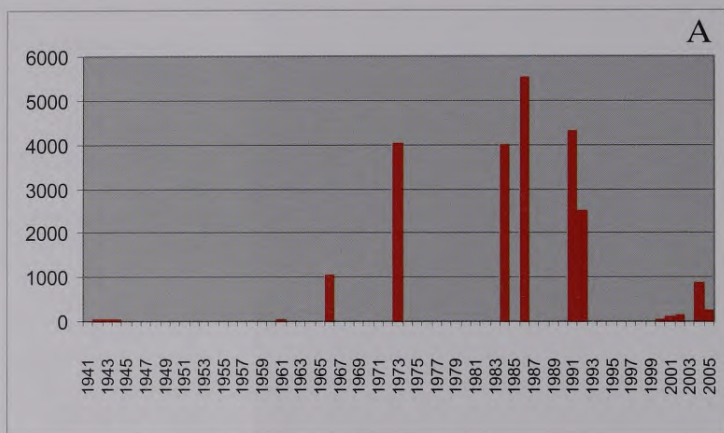

Ligzdo, caurceļo, ziemo

Tieši *Jāņa Vīksnes* (attēlā gredzenojot ķīru mazuļus Kaņieri) ilggadējie pētījumi par lielā ķīra ekoloģiju Latvijā ir pamats vairākumam zināšanu, kas mums ir ne tikai par šo sugu, bet arī par kaiju un pīļu ligzdošanas savstarpējo saistību. Foto: *M. Janaus*, 02.06.2005.

Pēdējos gados lielo ķīru populācija Kaņieri pamazām atjaunojas — 2000. gadā ligzdoja 20 pāri, 2001. — 120, 2002. — 130, 2004. — līdz 850 pāriem, bet 2005. gadā ap 250 pāriem (*JVī*; A diagramma).

Ārpus Kaņiera lielie ķīri epizodiski ligzdojuši arī vairākās citās vietās. 20. gs. 20.–30. gados 30–50 pārus liela kolonija reģistrēta Dūņiera ezerā⁶⁷, kur ķīri ligzdojuši arī 40. gadu sākumā³⁰, savukārt vismaz 1956.¹⁵⁷ un 1961. gadā Dūņierī tie vairs nav ligzdojuši¹⁷³. 27.05.1979. apsekojot kaiju ligzdošanas vietas Rīgas rajonā, *A. Strazds* konstatēja 10 pāru ligzdošanu Slokas purva karjeros pie Kūdras¹³⁸. Turpmāk lielā ķīra ligzdošana konstatēta arī Slokas ezerā pie Slocenes ietekas (1993. gadā 20–50 pāri; *OK, AKa*), Kalnciema

Lielo ķīru skaita izmaiņas Kaņierī (A) un pārējā teritorijā (B) — norādīts minimālais (ar sarkanu) un maksimālais skaita vērtējums (ar oranžu) vai uzskaites dati visās attiecīgajā gadā apsekotajās vietās kopā. Par 40. gadu sākumu nav zināms precīzs gads, kad uzskaitē veikta

dolomītu karjeros (20–25 pāri 1996. gadā; *OK, AKa*; 30 pāri 2000. gadā; *JĶu, VV* un Aklajā ezerā — 30 pāri 2000. (*JĶu, VV* u. c.) un vismaz viens pāris 2001. gadā (*VV*). Kopš 1976. gada¹¹¹ purva putnu uzskaitē laikā lielais ķīris regulāri reģistrēts arī Ķemeru tīrelī, tomēr autoriem nav ziņu par iespējamu ligzdošanu purvā. 27.05.1985. atsevišķi putni novēroti arī Smārdes purva karjeros (*JL*).

Lielais ķīris teritorijā ir parasts caur-

ceļotājs, taču acīmredzot sugas “parastuma” dēļ vairākums pētnieku 20. gs. sākumā par ceļojošo putnu skaitu neko nemin^{69, 100, 128}. *A. Grosse* par 20.–30. gadiem tikai norāda, ka lielais ķīris pie Kaņiera caurceļo¹²⁸, par skaitu neko neminot. Savukārt *N. Tranzē* atzīmē, ka lieli ķīri pirms aizceļošanas salasās “lielos baros”, tomēr nenorāda baru lielumu¹⁶⁴. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* lielo ķīri min kā vienu no piecām parastākajām ceļojošo kaiju sugām²⁰². 1954. gadā kopā ar *H. Mihelsonu* apmeklējot Slokas jūrmalu un Kaņieri, *E. Tauriņš* par lielo ķīri raksta: “Jūrmalā pie zvejnieku ciemiem un uz smilšu sērēm un ragiem baros no 20–150 gab., tāpat arī Kaņiera NE galā un nedaudz arī E daļā (baros ap 20–50 gab. Ļoti bailīgi, pēc šāvieniem vienmēr dodas E virzienā (liekas, ka tie ir ceļotāji)).”¹⁵⁷ Pirmie konkrētie uzskaites dati ir pieejami par 1956.–1958. gadu, kad migrējošo putnu uzskaitēs Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā caurceļojoši putni novēroti lielā skaitā^{105, 160}. Diemžēl autoru rīcībā ir ļoti maz konkrētu datu par caurceļojošo putnu skaitu kopš 20. gs. vidus. Priekšstatu par jūras piekrastē novērojamo lielo ķīru skaitu dod *A. Kuročkina* 90. gadu vidū veiktās jūras putnu uzskaites, kaut gan viņš nav nošķīris ceļojošos putnus no vietējiem un arī lielāko baru lielumu, spriežot pēc “apaļajiem” skaitļiem, ir novērtējis, nevis skaitījis. Vasaras otrajā pusē un rudenī piekrastē no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem viņš reģistrējis 14.09.1992. — 221 putnu, 17.07.1993. — 440, 18.09.1994. — 232, bet no Klapkalnciema līdz Kauguriem 15.08.1993. — 364 lielos ķīrus. Pavasara periodā 18.04.1993. no Klapkalnciema līdz Kauguriem viņš kopā reģistrējis 2105 lielos ķīrus. Turpmākajos gados nav

veiktas pat šādas uzskaites, taču vismaz 90. gadu beigās un 21. gs. sākuma gados ceļojošo putnu skaits neapšaubāmi ir mazāks nekā 50. gados, jo tādā skaitā lielos ķirus vairs novērot nav iespējams (MS). Tomēr arī šajā periodā piekrastē vismaz dažkārt iespējams novērot ievērojamu skaitu neligzdojošu ķīru, piemēram, 01.05.2001. no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem saskaitīti 666 putni (RM, FS).

Lielais ķīris teritorijā reģistrēts arī ziemas mēnešos. Kā liecina A. Stīpnieces apkopotie ziemojošo ūdensputnu uzskaišu

dati un V. Smislova un A. Kuročkina novērojumi, lielos ķīrus jūras piekrastē vismaz kopš 1984. gada ziemā sastapti regulāri, taču ne katru gadu. Parasti novēroti nelielā skaitā (1–10, reti 15), visvairāk uzskaitīti 18.01.1989., kad no Lapmežciema līdz Kauguriem I. Ozoliņš reģistrēja 180 lielos ķirus, bet tanī pašā dienā Kaņierī vēl 50 putnus. Vēl samērā lielā skaitā reģistrēts arī 23.01.1993., kad no Lapmežciema līdz Kauguriem uzskaitīti 50 putni, taču visvairāk (ap 30) lielo ķīru atzīmēts tieši pie Kauguriem, kas ir ārpus ĶNP robežas (AKu).

Caurceļošanas laikā vasaras otrajā pusē, kad jaunie putni ir ieguvuši lidspēju (attēlā) un pieaugušie ir nomainījuši spalvu tērpu, lielais ķīris teritorijā vienmēr ir bijis samērā bieži sastopams putns. Foto: J. Kuze, Kaņieris, 23.08.2002.

Kaņieri ligzdojošo lielo ķīru skaits laika gaitā ir mainījies dramatiski. No samērā nelielā skaitā ligzdojošas sugas 20. gs. 30. gados tās kolonijas sasniedza vairākus tūkstošus pāru sociālisma uzplaukuma gados, kad ķīriem bija gandrīz neierobežotas barošanās iespējas tuvējos zvejniekciemos, bet pēc tam ostu un zivju pārstrādes rūpniecības privatizācijas, salu aizaugšanas un ūdeņu skaita pieauguma dēļ gandrīz izzuda. 2004. gadā vairākums lielo ķīru ligzdoja Vārsalas Z malā, iepriekšējā gada SEIGA plājumā (sagāztos noblietētos niedru ceros, kam pa vidu bija brīvs ūdens), taču jau gadu vēlāk kolonijas šajā vietā vairs nebija.

Foto: J. Viksne, Kaņieris, 30.05.2004.

Black-headed Gull. Numbers of nesting pairs have undergone significant changes. At the main nesting place, Lake Kaņieris, since 1920s a few small colonies of several tens of pairs existed until at least 1961 when 30 pairs nested; after restoration of water levels increased from 1050 in 1966, to a maximum of 5500 in 1986. Later, numbers decreased to only 4 pairs in 1999, when also recorded nowhere else. Main reasons for the decrease are the disappearance of previously used feeding grounds of human origin (closing of mink farm, and

changes in the management of fish processing plants and harbours following privatisation) in combination with increased predator pressure (American Mink). After 2000 the population recovered somewhat. Irregular nesting in small numbers was also elsewhere. Common on migration. Data suggest some decline in numbers at least compared to the 1950s when during 28.03–30.04.1957, 22 398 migrating birds were counted. Since 1984 have been recorded wintering, mostly offshore in small numbers, and not every year.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Kajaks

Larus canus

Jau 19. gs beigās *O. Lēvis* par kajaku raksta: “Senākos laikos .. viņu pat kā pērētāju putnu atrada diķam līdzīgos dumbrus vientuļos sūnu purvos,” konkrētas vietas gan nepieminot¹⁰². Vēlāk kajaks

atzīts par ļoti parastu¹⁰⁰ vai arī, pēc teritorijā pētījumus veikušā *V. Zavička* vērtējuma, “ierobežotā skaitā ligzdojošu sugu”¹²⁸. Arī *N. Tranzē* kā kajaka ligzdošanas vietas min gan ezerus, tostarp

piejūras, taču konkrēti nosauc tikai Engures ezeru, gan sūnu purvus^{164, 165}. Pirmās konkrētās ziņas par kajaku ligzdošanu teritorijā ir par 20. gs. 20.–30. gadiem, kad “spēcīga kolonija ar 60–100 pāriem atradusies Dūņezērā un vēl atsevišķi pāri un nelielas grupas līdz 3–5 ligzdojušas Kaņierī uz salām ezera A un DR galā”⁶⁷. Dūņiera kolonija tāda saglabājusies vismaz līdz 40. gadu sākumam, kad tur ligzdojuši aptuveni 100 pāri³⁰. Turpmāk Dūņierī ligzdojošo kajaku skaits samazinājies. 1956. gadā, 29.05.–01.06., E. Tauriņš, kopā ar M. Švarcbergu apmeklējot Kaņieri, atzīmē, ka Kaņierī, vienīgajā viņu atrastajā kaiju kolonijā ezera A galā, kajaki neperē, bet “ielido no Dūņera ezera”, kur esošo koloniju viņi toreiz nav apmeklējuši¹⁵⁷. 11.06.1961. pēc ezera apmeklējuma kopā ar J. Vīksni E. Tauriņš piezīmēs raksta: “Kajaki — apm. 20 pāru, pa vienam uz atsevišķiem ciņiem (mazām saliņām ūdenī); Dūņ-

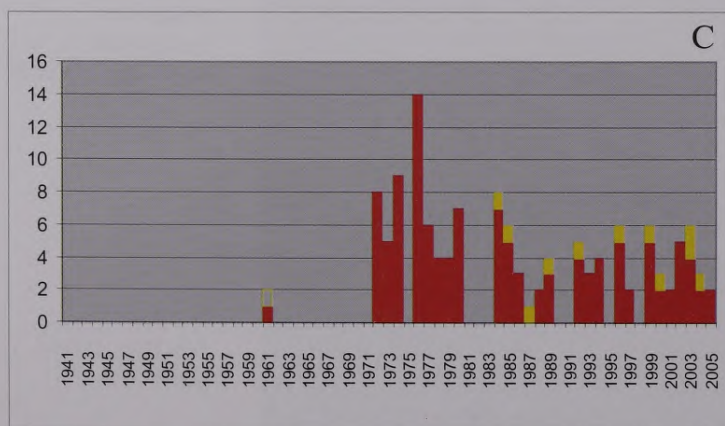
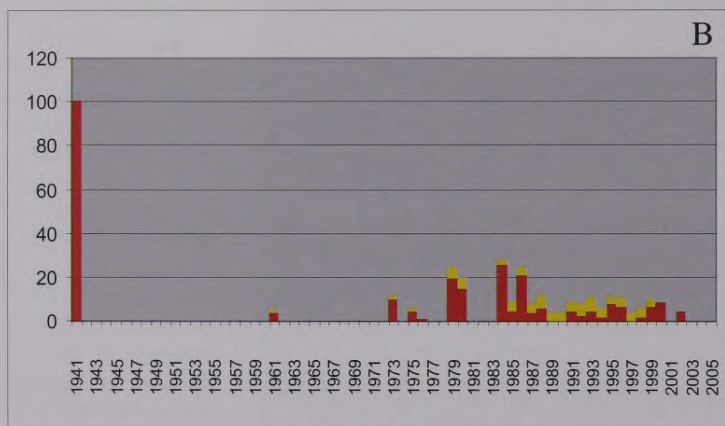
ezerā apm. 5 pāri kajaku”¹⁵⁷. J. Vīksne, kas šajā gadā ezera putnu faunu pētījis visas sezonas garumā, Kaņierī atradis astoņas ligzdas. Kajaki ligzdojuši izklaidus pa visu ezeru — Starpiņupes iztekas rajonā, Vārsalas jomā, līcī uz D no Riekstu salas un Antiņciema galā. Kopējo ligzdojošo pāru skaitu Kaņierī viņš vērtējis kā 10–12, bet Dūņezērā attiecīgi 4–6 pāri¹⁷³. Te vēl četri pāri uzskaitīti arī 1984. gadā (JKa), bet turpmākajos gados, kad ezers apsekots (1986.¹⁸²; 1999. — MS), kajaku ligzdošana šeit vairs nav konstatēta.

Dūņiera kolonijas iznīkšanas gaitā, iespējams, daļa kajaku pārcēlušies uz Kaņieri, jo 60. gados tur ligzdojošo pāru skaits pieaudzis, 1967.–1968. gadā sasniedzot 25–40 pārus (JVī). Turpmākajos gados kajaku skaits atkal samazinājies. 1976. gadā te ligzdoja 20 pāri¹⁷⁵, bet 1986. gadā Kaņierī kajaku ligzdošana nav konstatēta¹⁸². Turpmākajos gados

Tieši kajaks agrākos laikos ir saukts vienkārši par “kaiju”.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 05.08.2001.

Kajakku skaita izmaiņas Kaņierī (A), Dūņierī, Slokas purvā, Raganu purvā, Smārdes purva karjeros un Labajā purvā (B) un Ķemeru tīrelī (C) — norādīts minimālais (ar sarkanu) un maksimālais skaita vērtējums (ar oranžu) vai uzskaites dati visās attiecīgajā gadā apsektajās vietās kopā

šeit ligzdojošo kajakku skaits svārstās, nekad nepārsniedzot piecus pārus: 1992.–1993. gadā te ligzdo līdz pieciem pāriem (*JVī*), pieci pāri te ir arī 1999. gadā¹⁸⁴ (A diagramma).

Otrā sen zināmajā ligzdošanas biotopā — sūnu purvā — ĶNP teritorijā kajakku ligzdošana pirmo reizi konstatēta 1937. gadā, kad jūnija sākumā *T. Strautzelam* skolnieki pastāstījuši par kādu Slokas purvā priedē ligzdojošu kajiju. Pārbaudot šo ziņu, izrādījies, ka patiešām vienuļā priedē, apmēram piecus metrus augstu vecā vārnas ligzdā ir viena kajakku pāra ligzda ar divām olām. Kamēr ligzda atrasta un pārbaudīta, ap to saradušies un riņķojuši pavisam 10–12 putni, “pārējie (tātad vismaz 5–6 pāri) ligzdojuši 0,5 km attālā Slokas un Aklā ezera krastos”¹³⁷. Par šo ligzdošanas vietu ilgu laiku nebija nekādu datu, taču kopš 70. gadu sākuma, kad tā apmeklēta samērā regulāri, kajaki te ligzdo mainīgā skaitā gandrīz ik gadu. 21.07.1973. *J. Lipsbergs* par Aklā ezera apmeklējumu raksta: “Novēroju 6 *ad.* un 8 jau lidojošus *juv.*, vēlāk vēl 20 lidojošus *juv.*, bet ir arī vēl *pull.*, kuri nelido vai lido vāji (redzēju 1 *ex* un 2 *ex*), bet ceros jābūt vēl. Ir arī Slokas ezerā.” 11.06.1975. viņš Aklajā ezerā novērojis 13 putnus un vērtē, ka te ligzdo 5–6 pāri, bet gadu vēlāk — 15.07.1976. — viņš te novērojis gaisā tikai divus *ad.* un ūdenī vienu *pull.* un atzīmē, ka “vairāk kajakku šogad nav!” (*JL*). Pēc pāris gadiem, pārbaudot kajiju ligzdošanas vietas Rīgas rajonā, 27.05.1979. *A. Strazds* Slokas purvā konstatēja 20–25 pāru ligzdošanu — 10 pāri ligzdojuši Aklajā ezerā, bet apmēram 15 pāri Slokas purva ezeriņos un karjeros pie Kūdras¹³⁸. *J. Mančinskis* 10.06.1980. pie Aklā ezera novērojis ap

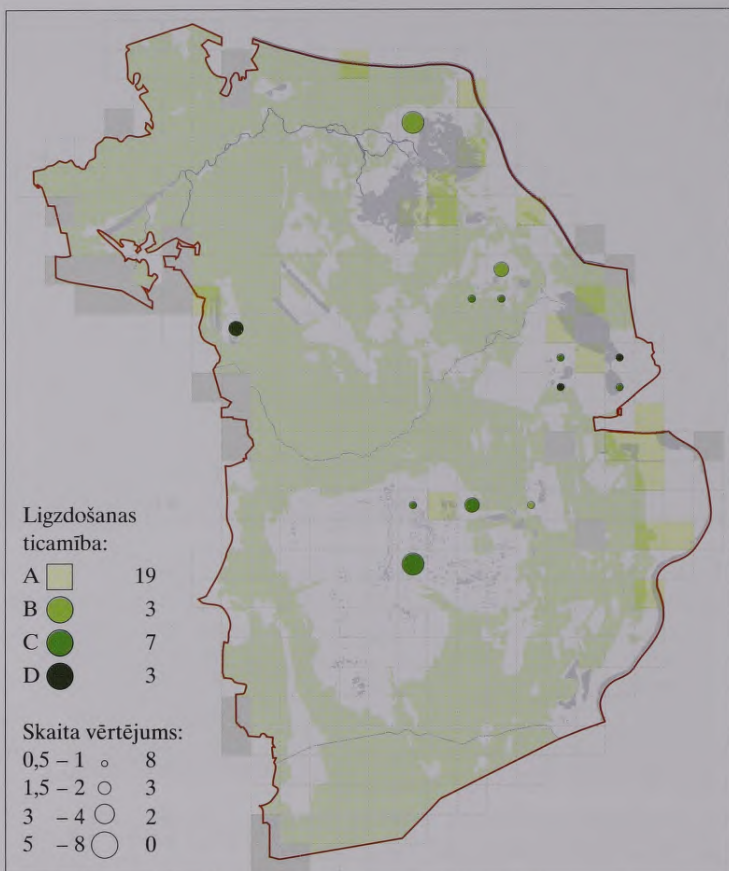
30 kajaku “ar aizdomām par ligzdošanu”, taču varbūtējo ligzdošanas vietu — 1970. gada beigās Aklā ezera A krastā kajaku ligzdas esot atradis Ē. Zoldners — viņš acīmredzot nav pārbaudījis. Pēc tam 1984. gadā J. Kazubiernis kajaku kā ligzdotāju “regulāri novērojis purva ezeriņos pie Slokas ezera”, un vēl apmēram 20 pāru lielu koloniju 19.05.1984. viņš atradis citā — Raganu purvā (Putnu ezerā). Abās vietās kajaki ligzdoja arī 1986. gadā — Putnu ezerā uz salas ap 15 pāru, bet Aklajā ezerā uz saliņas ap sešiem pāriem. Gadu vēlāk Putnu ezerā sudrabkaiju kolonijā, kas tur izveidojusies, bija vairs tikai trīs kajaku ligzdas, bet Aklajā ezerā 1988. gadā ligzdoja 4–6 pāri, un vēl viena ligzda atrasta Slokas ezera krastā uz ciņa (VS). 23.04.1993. pie Slokas purva ezeriņiem novēroti vismaz pieci putni (MS), bet 28.05.1999. te konstatēti vismaz 3–4 pāri (AKa). 1999. gadā kajaku ticama ligzdošana atkal konstatēta arī Raganu purvā — 08.05. divās vietās sastapts pa uztrauktam pārim (AA), bet Putnu ezerā 05.06. novēroti četri putni (MS). Apsekojot Aklo ezeru 18.06.2000., kajaki te nav konstatēti (JKu, VV u. c.), bet 07.06.2000. ligzda ar olām atrasta uz ciņa seklā līcī Slokas ezera DA galā (VV, ALn). 19.04.2000. turpat novēroti pieci pāri (VV, VC). Turklāt kopš 1985. gada 1–5 pāri kajaku kopā ar sudrabkaijām ik gadu ligzdo Smārdes kūdras karjeros (VĀ), kur 1999. gadā ligzdoja 1–2 pāri (VĀ), bet viens pāris ligzdoja arī Labajā purvā (MS, LC).

Lielākajā no teritorijā esošajiem purviem — Ķemeru tīrelī — kajaku pirmo reizi novērojis J. Viksne — 14.05.1961. divi līdz trīs putni uzturējušies sudrabkaiju kolonijā. Arī pēc K. Vilka ziņām,

Kajaks ir viena no visnenāk Latvijas teritorijā sastopamajām ligzdojošajām kaijām un viena no plastiskākajām ligzdvietai izvēlē. Kajaki ligzdo gan purvos uz zemes (attēlā pull. ligzdā Ķemeru tīrelī), gan ezeros, gan taīsa ligzdas koku zaros un var ligzdot pat mežā zem koku vainaga. Foto: J. Lipsbergs, 11.06.1972.

kajaki tīrelī parādījušies tikai 60. gados. Laikā no 1972. līdz 1980. gadam purva C un Z daļas ezeru rajonos regulāri ligzdojuši četri līdz deviņi pāri, maksimālais skaits (14 pāri) konstatēts 1976. gadā, kad vēl viena neliela kolonija atrasta Ķemeru tīreļa karjeros purva A daļā¹¹¹. Turpmākajos gados Ķemeru tīrelī kajaki ligzdojuši mainīgā skaitā, parasti nepārsniedzot piecus pārus (C diagramma), taču gandrīz nevienu gadu nav apsekots viss purvs, tādēļ atsevišķos gados kajaku skaits var būt bijis arī lielāks. No 1984. līdz 1993. gadam purva Z daļā ligzdojuši viens līdz septiņi kajaku pāri (JKa). 1994. gadā meteostacijas apkārtnē atrasta viena ligzda un novēroti vēl trīs pāri (VR, VĀ); 18.06.1996. 10 kajakus tīrelī novērojis A. Celmīņš; 1997. gadā vismaz divi pāri redzēti purva ZA stūrī (APe). Taču 1999. gadā, kad purvs apsekots pilnībā, tajā konstatēta tikai

5–6 pāru ligzdošana (*JKa*, *APe*, *AKa*). Pēc tam 06.06.2002. tīreļa C daļā at-rastas četras ligzdas ar olām — trīs uz ezeru saliņām un viena uz slīkšņainas pussalas mitrā ieplakā (*JĶu*). Interesanti atzīmēt, ka kajaki ligzdoja ļoti izklaidus, tuvākās ligzdas atradās 320 metrus cita no citas.

Jau kopš 19. gs. beigām ir atzīmēts, ka ceļošanas laikā kajaks, it īpaši jūras piekrastē, ir parastākā no kajijām^{102, 164}, kas migrācijas laikā daudz vairāk novērojams arī iekšzemē, kur barojas arumos¹⁶⁵. *N. Tranzē* norāda, ka kajaki va-saras otrajā pusē jūras piekrastē pulcējas “pārsteidzoši lielā skaitā”¹⁶⁴, konkrētāku skaitu tomēr neminot. Nekādu skaitlisku

informāciju par ceļojošajiem kajakiem nemin arī *A. Grosse*, tikai norāda, ka caurceļojoši kajaki Kaņierī ir novēro-jami⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* ka-jaku min kā vienu no piecām parastāka-jām caurceļojošajām kaijveidīgo sugām (kopā ar lielo ķīri, sudrabkaiju, reņģu kaiju un upes zīriņu)²⁰². 20. gs. 50. gadu otrajā pusē Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā migrējošo putnu uzskaitēs ceļo-joši kajaki novēroti lielā skaitā^{105, 160}, rudeņos vairāk nekā pavasarī. Piemē-ram, 30.09.1956. stacionārajā novēro-jumu punktā saskaitīti 779 kajaki, bet tajā pašā dienā maršrutā līdz Starpiņ-upei — 595, pavasaros lielākais vienā dienā redzēto kajaku skaits ir 201 kajaks (11.04.1957.)¹⁶⁰.

Vēlāk ilgāku laiku par ceļojošo ka-jaku skaitu nav tikpat kā nekādas infor-mācijas. Laikā, kad vēl darbojās Kūdras izgāztuve, kajaki rudeņos un ziemā lielā skaitā bija novērojami arī tur, piemēram, 08.11.1985. — 500, bet 29.12.1985. — 400 putni (*VS*). 90. gadu pirmajā pusē veiktajās jūras putnu uzskaitēs *A. Ku-ročkins* lielākā skaitā kajakus reģistrējis tikai 18.09.1994., kad piekrastē no Jaun-ķemeriem līdz Klapaknciemam saskai-tījis 622 putnus, tiesa, bez norādes, ka tie visi būtu ceļotāji. Citās uzskaitēs rudens gāju laikā kajaku bijis ievērojami mazāk, piemēram, 14.09.1992. tajā pašā posmā redzēti tikai 57 putni. 90. gadu beigās un 21. gs. sākumā caurceļojošās kaijas spe-ciāli nav skaitītas, taču, vismaz salīdzinot ar 50. gadiem, ceļojošo kajaku skaits šķiet samazinājies, jo tik lieli bari vairs nav reģistrēti.

Kā parasta ziemojoša suga kajaks ir zināms jau kopš 20. gs. sākuma^{69, 100}, bet pirmā konkrētākā informācija par to ziemošanu teritorijā ir no 40. gadu bei-

gām, kad *H. Mihelsons* to min kā “vienu no vislielākajā skaitā ziemojošajām kajām”²⁰². Ziemojošo ūdensputnu uzskaitēs, kas teritorijā veiktas kopš 1984. gada, ziemojoši kajaki tomēr nav uzskaitīti katru gadu (iespējams, saistībā ar konkrētās uzskaites dienas laika apstākļiem), bet parasti — vairāki simti putnu (130–375; *AKu, JBM, AMs*). Lielā skaitā

ziemojoši kajaki reģistrēti 18.01.1989., kad *I. Ozoliņš* Kaņierī saskaitījis 250 putnus, bet piekrastē no Ragaciema līdz Kauguriem — vēl 250. Lielākais skaits, kādu piekrastē ziemas mēnešos reģistrējis *A. Kuročkins*, 90. gadu pirmajā pusē ir 562 kajaki, kurus 19.12.1992. viņš saskaitījis piekrastē no Klapkalnciema līdz Kauguriem.

Common Gull. Numbers of nesting pairs have undergone significant changes. They decreased during 1940s, mostly due to the disappearance of one large colony (~100 pairs at Lake Dūņieris). The nesting population at Lake Kaņieris reached a maximum of 25–40 pairs in 1967–68, followed by a decrease and a total absence in 1986. Later numbers fluctuated, not excee-

ding 5 pairs. Nesting on bogs and in peat pits known since 1937 (on Ķemeru bog since 1961), numbers fluctuated, during the last decades only rarely exceeding 10 pairs (in 1999 there were 17–21 pairs at all known sites). Very common on migration, but numbers of passage migrants seem to be decreasing compared to 1950s. Common in winter, mostly on beaches. No data on trends.

Reņģu kaija

Larus fuscus

Reņģu kaija 20. gs. sākumā bijusi parasta caurceļotāja, kas krietni retāk bijusi sastopama arī ziemās^{69, 100}. 20. gs. 20.–30. gados caurceļojošās reņģu kaijas regulāri novērotas atpūšamies uz dolomīta krāvuļiem Kaņiera ZA galā⁶⁷. Tolaik, pēc *A. Grosses* vērtējuma, reņģu kaija bijusi “parasta parādība rudenos pie lielajiem piejūras ezeriem, pavasarī daudz retāk”⁶⁶. Taču turpmākajos gados reņģu kaijas novērotas gandrīz tikai jūras piekrastē. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* reņģu kaiju min kā vienu no piecām parastākajām caurceļojošajām kaijveidīgo sugām (kopā ar lielo ķīri, kajaku, sudrabkaiju un upes zīriņu), kuras skaits palielinās augusta otrajā pusē, norādot, ka tā gandrīz katru gadu sastopama arī ziemā²⁰².

20. gs. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktās uzskaites liecina, ka šajā laikā reņģu kaija vēl ir parasta caurceļotāja^{105, 160} — 1956. gada rudenī uzskaitīti 336 ceļojoši putni (maksimāli dienā 32 — 01.10.). 1957. gada pavasarī kopā novērotas 138 reņģu kaijas (visvairāk vienā dienā — 30 putni 08.04.). 1958. gada pavasarī reņģu kaijas nav reģistrētas, taču autori atzīmē, ka topavasār bijuši ļoti nelabvēlīgi laika apstākļi un arī kopējais reģistrēto citu sugu (un novēroto putnu) skaits bijis krietni mazāks nekā iepriekš¹⁶⁰. Tā paša gada rudenī, 10.–15.10., *I. Stolbovs* uzskaitījis 327 DA virzienā ceļojošas reņģu kaijas¹⁰⁵. Pēc tam ilgāku laiku ceļojošo kaiju uzskaites nav veiktas, un acīmredzot tieši šajā laikā ir

Caurceļo, agrāk
ziemojusi

Kaņieri kopš 30. gadiem ir zināms tikai viens reņģu kaijas konstatēšanas gadījums — 10.06.2004.

J. Vīksne Kaņieri sudrabkaiju kolonijā atrada beigtu *graellsii/heuglini* pasugas putnu⁴⁹.
Foto: *A. Celmiņš*

notikusi arī visā Latvijā atzīmētā ceļojošo reņģu kaiju skaita samazināšanās¹⁷⁷, jo, regulāri apmeklējot piekrasti laikā no 1990. līdz 1995. gadam, *A. Kuročkins* reņģu kaiju ir konstatējis tikai piecas reizes (pa vienam putnam). Pēc tam vēl pēc ilgāka pārtraukuma — 26.10.2002. — divus *ad.* (pa vienam putnam) lidojumā uz D starp Klāpalknciemu un Ragaciema bāku novērojis *R. Matrozis*.

Ziemojošo ūdensputnu uzskaitēs kopš 1984. gada reņģu kaija reģistrēta tikai trīs reizes, visos gadījumos piekrastes posmā

no Ragaciema līdz Kauguriem — 18.01.1989. deviņus putnus reģistrējis *I. Ozoliņš*, 18.01.1992. trīs — *J. Kazubieris*, bet pēdējo reizi tā redzēta 16.01.1994., kad trīs putnus novērojis *A. Misa*.

Lesser Black-backed Gull. Common passage migrant until at least the late 1950s when maximum daily counts fluctuated around “several tens” (01.10.1956 — 32, 30.09.1956 — 30, 07.04.1957 — 21, 08.04.1957 — 30). During the next decades a marked decrease. In 1990–1995 during regular coastal counts only five records of single birds recorded. Exact timing of the decrease unknown through lack of counts. On 10.06.2004 at Lake Kaņieris one dead specimen of subspecies *graellsii/heuglini* found. Only three winter records known after 1984; 9 birds on 18.01.1989, and three on both 18.01.1992 and 16.01.1994.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Sudrabkaija

Larus argentatus

20. gs. sākumā sudrabkaija Latvijā bija zināma kā bieži sastopama caurceļotāja un krietni retāka ziemotāja^{69, 100} galvenokārt jūras piekrastē. Savukārt *F. Štolls*, rakstot par Rīgas līča piekrasti, min, ka tā pavasaros un rudenos ir ceļojusi nelielā skaitā, un norāda arī uz pirmo iespējamo ligzdošanas gadījumu — 1904. gada maija beigās pāris novērots lielajā Olaines purvā (Cenas tīrelī; *red.*). Tā kā putni bijuši droši, atradējs (mežsargs) pieņēmis, ka tie ligzdojuši¹³⁵. Tas, ka šie abi putni nošauti, iespējams, ir iemesls, kādēļ sudrabkaiju ligzdošana

šeit pierādīta tikai krietni vēlāk, kā raksta *N. Tranzē*, — tikai 30. gados vairākos sūnu purvos piekrastes joslā¹⁶⁵, kur tās ligzdojušas mazās kolonijās purva akačos un to malās¹⁶⁴. Pirmais purvs, kur ligzdošanu Latvijā 1933. gadā konstatējis *N. Tranzē*, ir D-Vidzemē, taču Cenas tīrelī, kur, pēc *A. Grosses*, sudrabkaijas skaitā ap 50 pāru ligzdojušas 1934.–1938. gadā⁶⁶, pēc *T. Strautzeļa* ziņām, tās sākušas ligzdot jau 1929. gadā²⁰⁶, bet iespējams pat, ka jau 1925. gadā³⁰.

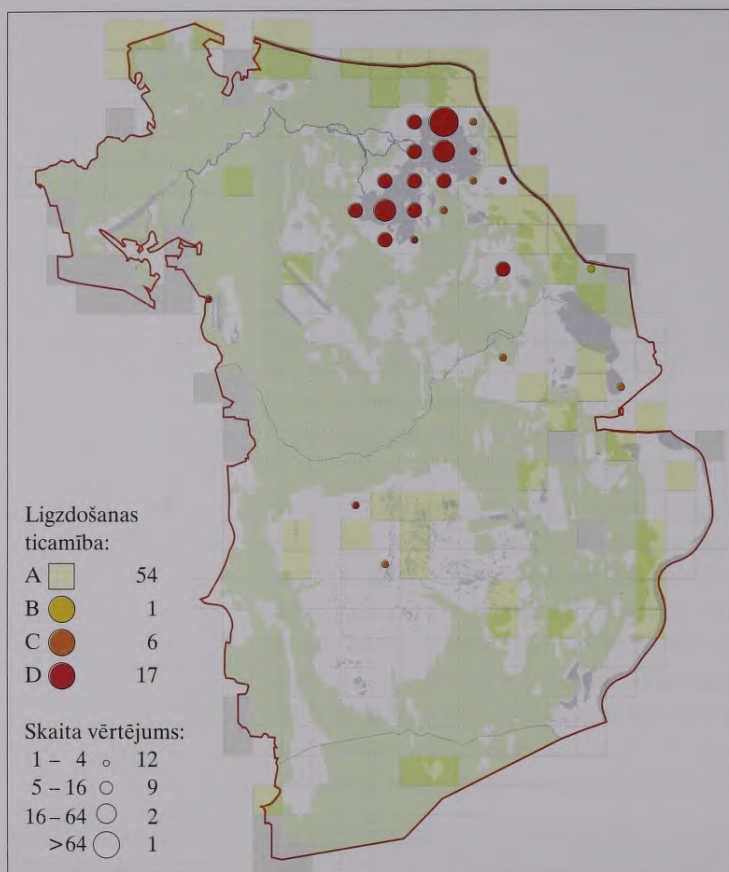
Informācija par to, kad sudrabkaiju ligzdošana droši konstatēta ĶNP teri-

torijā esošajos purvos, ir mazliet pretrunīga. *V. Āboliņš*, kas kopā ar *J. Romu* apmeklēja gan Cenas, gan Ķemeru tīreli, gan Slokas purvu (1936.–1938. gadā), raksta: “Cenas tīrelī kopš 1936. gada novēroju perējošās sudrabkaijas. Lizdi atradās uz purva ezera salām — izklaidus kolonijā. Arvien ik gadus varēju novērot tikai 15 perējošus pārus.”¹ Par sudrabkaiju ligzdošanu ne Ķemeru tīrelī, ne Slokas purvā, kurus viņi kopā ar *J. Romu* apmeklēja daudzārt un izstaigājuši visai pamatīgi (balstoties uz to, ka atrastas ligzdas gan lielajam piekūnam, gan lietuvaiņiem, gan brūnkakla gārgalēm^{1, 2}), šajos gados viņš nemin neko. Savukārt *M. Brants*, kas 30. gados purvus apmeklēja galvenokārt, lai fotografētu putnus, kā vienu no viņam zināmajām sudrabkaiju atradnēm (norādot, ka pirmo reizi Baltijā to ligzdošana pierādīta tikai 1934. gadā Igaunijas salās) min Ķemeru tīreli, kur sastopami “atsevišķi pāri”³⁴.

Šeit viņš dažas sudrabkaijas (1939. gadā) vairākkārt novērojis lidojam, taču ligzdu nav atradis³³. Tomēr *K. Vilks*, apkopojot savas zināšanas par putniem Latvijā līdz 1942. gadam, kā *vienīgo* (izcēlums mūsu; *red.*) viņam zināmo ligzdošanas vietu min Cenas tīreli, kur “1941. gadā ligzdojuši 50 pāri”¹⁷⁰. Daudz vēlāk, 80. gadu sākumā, *A. Petriņam* adresētā vēstulē *K. Vilks* gan raksta: “1940. gadā pirmo reizi apmeklēja tīreli no Līvberzes puses. Atradu *F. peregrinus* L(igzdu) N1 akaču rajonā (starp Kaugurrozu un Sumragu pussalu; *red.*). Tur ligzdoja arī sudrabkaijas.” Visticamāk, rakstot pēc atmiņas, *K. Vilks* kļūdās ar gadu un runa ir par 1942. gadu vai pat par 40. gadu vidu (sk. arī lielo čaksti; *red.*), citādi, domājams, viņš būtu arī Ķemeru tīreli kā ligzdošanas vietu (tolaik ļoti reti ligzdojošai sugai!; *red.*) minējis savā 1943. gadā Rīgā izdotajā publikācijā¹⁷⁰. Taču ir zināms, ka 1943. gadā sudrabkaijas jau ir ligzdojušas arī Slokas

Sudrabkaija ir viena no tām sugām, kuras statuss gadu gaitā ir piedzīvojis vislielākās izmaiņas. Sākotnēji tikai nelielā skaitā tās ligzdoja purvos, tad pārcēlās uz ezeriem un visbeidzot apguva ēku jumtus. Ezeros (attēlā Kaņieri) sudrabkaijas kā ligzdu pamatus labprāt izmanto arī ondatru mājiņas. Foto: *A. Blumbergs*, 02.05.2005.

purvā, kur 12.06. *A. Neboiss* gredzenojis pa vienam jaunajam putnam vienā no purva ezeriem un kūdras karjeros⁸⁶. 1946. gadā *B. Bērziņš*, apkopojot informāciju par Latvijas kajiveidīgajiem, starp “viņam personiski pazīstamajām perēšanas vietām” bez Cenas tīreļa, kur, pēc viņa datiem, ligzdo jau 70–80 pāru, min arī Slokas (20–25 pāru) un Ķemeru purvu (ap 15 pāru). Purvos ligzdojošās sudrabkaijas baroties lidojušas uz 5–15 km attālo jūru, jo sūnekļi ir tukši no zivīm un citas barības³⁰.

Lai mēģinātu izvērtēt, kad, kas un kur atrasts, jāņem vērā situācija Latvijā 30. gadu beigās un 40. gadu sākumā un tas, kas zināms par tālaika pētnieku

likteni. *A. Grosse*, *N. Tranzē* un, domājams, arī *M. Brants* 1939. gada rudenī izceļoja no Latvijas, tādēļ, kā min pats *N. Tranzē*, pat attiecībā uz publikācijām žurnālā “Daba un Zinātne” pēc 1939. gada “ne visu bija iespējams aptvert” (respektīvi, viņam tās nebija pieejamas). Savukārt *B. Bērziņš* Latviju pameta kopā ar citiem Otrā pasaules kara bēgļiem un vēl 1943. un 1944. gada vasarā pats apmeklēja vismaz Babītes ezeru³⁰. Ne par *J. Romu*, ne *V. Āboliņu* pēc 1940. gada vairs nav nekādu ziņu. Vēlāk *E. Tauriņš* atzīmē to, ka straujš purvos ligzdojošo sudrabkaiju skaita pieaugums ir sācies pēc 1939. gada²⁰⁶, bet, balstoties uz iepriekš teikto, šķiet, ka *B. Bērziņa* apkopotā informācija, kas pamatojas ne vien uz *A. Neboisa* ziņām⁸⁶, bet arī uz vēl kādu tolaik Latvijā aktīvu pētnieku (iespējams pat, ka *K. Vilka*) novērojumiem gan par Slokas purvu, gan arī par Ķemeru tīreli, ir par 1943. vai 1944. gadu. Līdz ar to par pirmo gadu, kad Ķemeru tīreli sudrabkaijas sākušas ligzdot, var uzskatīt 1939. gadu³³.

Turpmākajos gados vismaz Ķemeru tīreli ligzdojošo sudrabkaiju skaits acimredzot audzis. *K. Vilks*, kas gan kara, gan pēckara gados regulāri apmeklēja tīreli, raksta (jau iepriekš minētājā vēstulē *A. Petriņam*; red.), ka 40.–50. gados Ķemeru tīreli sudrabkaija ligzdojusi “visos lielākajos akaču rajonos, pa 2–3 pāri katrā lielākā akačī. Kopējais skaita vērtējums 30 pāru.” *E. Tauriņš*, kopā ar *K. Vilku* apmeklējot purvu 25.05.1953., atzīmējis, ka “sudrabkaija ligzdo izkaisīti pa visu purvu, lielu koloniju nav, lielākā grupa ir līdz trīs pāru liela”¹⁵⁷. 50. gadu beigās tīreli bijušas viena līdz divas kolonijas ar 20–50 pāriem²⁰⁶, kas ir lielākais šeit jebkad konstatētais sudrabkaiju

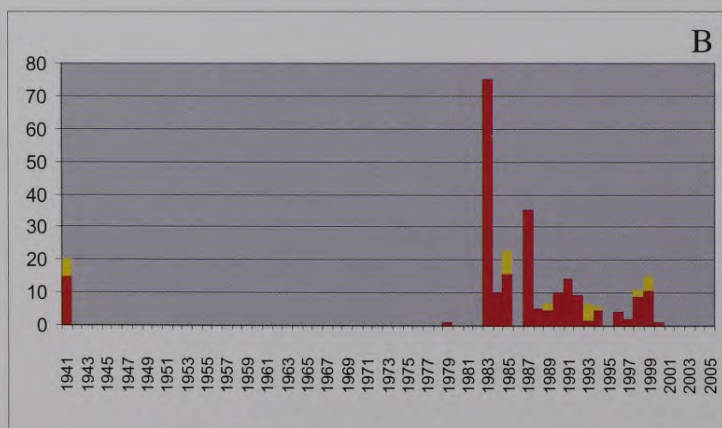
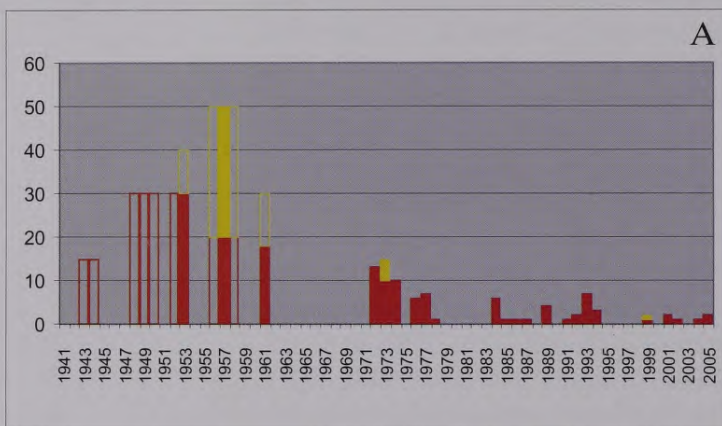
skaits. 1961. gadā *J. Viksne* tīreļa centrālajā daļā atradis 18 ligzdas, virs kolonijas saskaitīti 50 putni. 70. gados skaita maksimums bijis 1973. gadā, kad ligzdoja 10–15 pāri (redzētas arī 4–5 ligzdas; *AMe*). Vēlāk skaits strauji saruka, 1978. gadā atrasta pēdējā ligzda, bet 1979. un 1980. gadā ligzdošana vairs netika konstatēta¹¹¹. Vismaz kopš 1984. gada, kad uzskaites purvā uzsāka *J. Kazubiernis*, sudrabkaijas purvā atkal ligzdo, bet nelielā skaitā — līdz trim pāriem, iespējams, ne katru gadu (nav novērojumu datu par 1986., 1988., 1990. gadu; *JKa, MS, VR, VĀ*). Atsevišķos gados ligzdojošo pāru skaits, iespējams, bijis lielāks, piemēram, 23.04.1993. *E. Buhvalds* meteostacijas rajonā uzskaitījis 15 putnus. 1999. gadā tīrelī ligzdoja 1–2 pāri (atrasta viena ligzda; *MS*). 21. gs. sākumā tīrelī ligzdo mazā skaitā. 06.06.2002. tīreļa *ZA* stūrī uz nelielas saliņas ezeriņā atrasta viena ligzda, spriežot pēc novēroto putnu skaita, kopējais ligzdojošo pāru skaits šajā un purva centrālajā daļā varētu būt līdz trim pāriem (*JKu; A* diagramma).

Par otru purvu, kur sudrabkaijas ligzdojušas jau 40. gadu sākumā, — Slokas purvu³⁰ — turpmākajos gados ir ļoti maz informācijas. Rakstot par purvu putniem 50. gadu beigās, *E. Tauriņš* to kā sudrabkaiju ligzdošanas vietu nemin²⁰⁶, taču, pēc ilgāka laika pārbaudot šo vietu 1979. gadā, *A. Strazds* te atrada vienu ligzdu¹³⁸. Pēc tam Slokas purvā sudrabkaijas vairs nav konstatētas, taču tās epizodiski ligzdojušas citos teritorijas purvos un karjeros. 1983. gadā *J. Kazubiernis* lielu koloniju (75 pāri) uzgāja Raganu purva Putnu ezerā, 1987. gadā turpat ligzdoja 25 pāri (*VS*). Kopš 1984. gada sudrabkaijas ligz-

do Smārdes purva karjeros, 1985. gadā jau vismaz 15 pāri. Līdzīgā skaitā sudrabkaijas te ligzdoja līdz 1991. gadam (*B* diagramma), kad 5. maijā te bijuši vismaz 13 pāri. Tomēr tā paša gada 2. jūnijā te kaijas vairs nav manītas un, pēc *V. Adamsona* vērtējuma, to ligzdas, iespējams, tikušas izpostītas. Turpmāk te ligzdojuši ne vairāk kā 5–7 pāri sudrabkaiju un ne katru gadu, pēdējo reizi 1–2 pāri 1999. gadā (*VĀ*). Raganu purvā šajā gadā sudrabkaijas vairs neligzdoja. 1985. gadā tās pirmo reizi reģistrētas Labā purva karjeros (viens pāris; *VS*), kur tās ligzdoja arī 2000. gadā (*JKu, VV*), bet 1993. gadā viens pāris sāka ligzdot izstrādātā Kalnciema dolomīta karjera salās (*AL*), kur 1996. gadā uzskaitīti trīs līdz pieci pāri (*OK, AKa*). Pēc tam salu aizaugšanas dēļ no šejienes pazuda. Sudrabkaiju ligzdošana uz karjera salām vēlāk nav reģistrēta, lai gan kopš 2000. gada, kad salas atkal tiek regulāri koptas, ligzdošanas biotops atsevišķos gados bijis uzskatāms par optimālu (*B* diagramma).

Kaņiera ezerā sudrabkaija sākusi ligzdot tikai pēc ūdens līmeņa pacelšanas. 1971. gadā te ligzdoja viens pāris, 1975. gadā — 15 pāri^{177, 191}, 1976. gadā 20 pāri¹⁷⁵, 1986. gadā jau 120 pāri¹⁸², vismaz tikpat arī 1992.–1993. gadā (*JVī*). Šis skaits visumā atbilst cita regulāra ezera apmeklētāja un laba pazinēja — *J. Lipsberga* dotajam sudrabkaiju skaita vērtējumam 90. gados — ap 150 pāru. 1999. gadā skaits vērtēts jau līdz 200 pāru liels¹⁸⁴. Skaita pieaugums ezerā acīmredzot skaidrojams ar optimāla ligzdošanas biotopa — ceru mozaikas — izveidošanos ezerā pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas, kā arī ar labām barošanās iespējām gan ezerā, gan tuvējos

piejūras ciemos. Arī turpmākajos gados sudrabkaiju skaits ezerā turpina palielināties: 2000. gadā 220–250 pāru, 2001. gadā — 300 pāru, 2002. gadā — 220 pāru. Pēc tam 2003. gadā uzskaitītas (t. i., to noteikti ir krietni vairāk; *JVī*) 198 ligzdas, 2004. gadā — 167, bet

Sudrabkaiju skaita izmaiņas Ķemeru tīrelī (A) un pārējā teritorijā (citos purvos, kūdras un grants karjeros un sākot ar 1998. gadu arī uz ēku jumtiem) — norādīts minimālais (ar sarkanu) un maksimālais skaita vērtējums (ar oranžu) vai uzskaites dati attiecīgajā gadā. Par 40. gadu sākumu un 50. gadu beigām nav zināms precīzs gads, kad skaita vērtējums izdarīts. 1940./50. gadu mijas skaits dots pēc *K. Vilka* vērtējuma, parādot to pa gadiem, kuros, spriežot pēc putnu gredzenošanas atskaitēm vai citiem datiem, viņš tīrelī noteikti ir bijis, 1953. un 1961. gadā skaita augšējā robeža nav novērotāju pašu dota, bet novērtēta 2005. gadā, vadoties pēc novērojumu apraksta vai novērotāju lauku piezīmēm (*MS*). Pēc 2000. gada par sudrabkaiju ligzdošanu uz jumtiem datu nav

2005. gadā — 302 ligzdojoši pāri (*JVī*; C diagramma).

Kopš 90. gadu beigām sudrabkaijas ĶNP teritorijā sākušas ligzdot arī uz ēku jumtiem. 1998. gadā vairāku pāru ligzdošana konstatēta uz sanatoriju “Dzintarkrasts” un “Jaunķemeri” jumta (*MS*, *SC*), bet 1999. gadā arī uz vairākām ēkām Lapmežciemā, piemēram, 1–2 pāri uz pagastmājas jumta (*JVī*) un vismaz viens pāris uz skolas jumta (06.06. tur redzēti divi *pull.*; *MS*). 31.03.1999. uz sanatorijas “Līva” zemāko korpusu jumta redzēta viena iepriekšējā gada ligzda un turpat novērots pāris (*MS*). Diemžēl par turpmākajiem gadiem konkrētas informācijas ne par ligzdu skaitu uz dažādiem jumtiem, ne ēku skaitu, uz kurām sudrabkaijas ligzdo, nav. 1999. gadā teritorijā kopā ligzdoja 220–250 pāri sudrabkaiju.

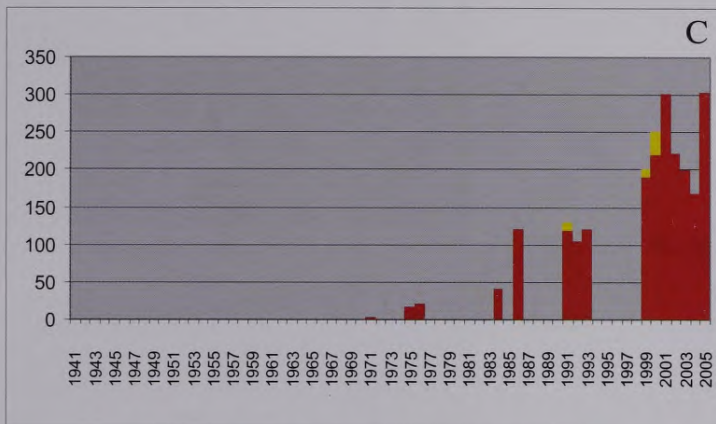
Pieejamie dati par caurceļojošo putnu skaitu liecina, ka tas 20. gs. otrajā pusē ir palielinājies. 20.–30. gados *A. Grosse* sudrabkaijas novērojis Kaņiera Z galā atpūšamies kopā ar melnspārnu kajijām laikā, kad liči ir stipra vētra⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* sudrabkaiju jau min kā vienu no piecām biežāk caurceļojošajām kajiveidīgo sugām (kopā ar lielo ķīri, kajaku, reņģu kaiju un upes zīriņu), tomēr, spriežot pēc konteksta, šajā laikā tā tomēr ir retākā no visām nosauktajām kajijām. Ceļojošas sudrabkaijas piekrastē nelielā skaitā parādījušās jau jūlija beigās, savukārt jau augustā ceļojošo sudrabkaiju skaits sācis samazināties. Kā ziņotāja šajā laikā sudrabkaija bijusi sastopama tikai īpaši maigās ziemās (1948./49.) — retāk nekā reņģu kaija²⁰². 20. gs. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās uzskaitēs sudrabkaijas reģistrētas līdzīgā skaitā kā reņģu

kaijas. 1956. gada rudenī kopā redzētas 143 sudrabkaijas, visvairāk vienā dienā — 26 (15.10.), 1957. gada pavasarī — 329, maksimāli dienā 27 (06.04.), bet 1958. gada pavasarī — 45, maksimāli dienā 12 (30.04.)^{105, 160}. Jāatzīmē gan, ka novērojumu autori ir atsevišķi nošķīruši nenoteiktas sugas kaiju *Larus* — sudrabkaijas un reņģu kaijas jaunos putnus, kas atsevišķās sezonās uzskaitīti lielā skaitā (piemēram, 1180 putni 15.09.–15.10.1956.¹⁶⁰). 90. gadu sākumā veikto uzskaišu rezultāti liecina, ka jūras piekrastē sastopamo putnu skaits ir būtiski palielinājies. No Jaunķemeriem līdz Ragaciemam 23.05.1993. uzskaitīti 369 putni (posmā Jaunķemeri–Lapmežciems, kas ir līdzvērtīgs 50. gadu beigās veiktajam uzskaites maršrutam, — 69; arī turpmāk iekavās uzskaitē šajā posmā), no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem 17.07.1993. — 676 (403), 24.10.1993. — 659 (200), 18.09.1994. — 610 (480), bet no Klapkalnciema līdz Kauguriem 15.08.1993. — 1126 (570) (*AKu*). Arī vēlākajos gados piekrastē novērojamo sudrabkaiju skaits ir ļoti liels, piemēram, 27.05.1999. jūrmalā uz Z no Starpiņupītes lagūnā (liedagā un ūdenī) uzskaitīts ap 1000 sudrabkaiju (*RM*), bet 01.05.2001. piekrastes posmā no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem — 906 putni (*RM, FS*).

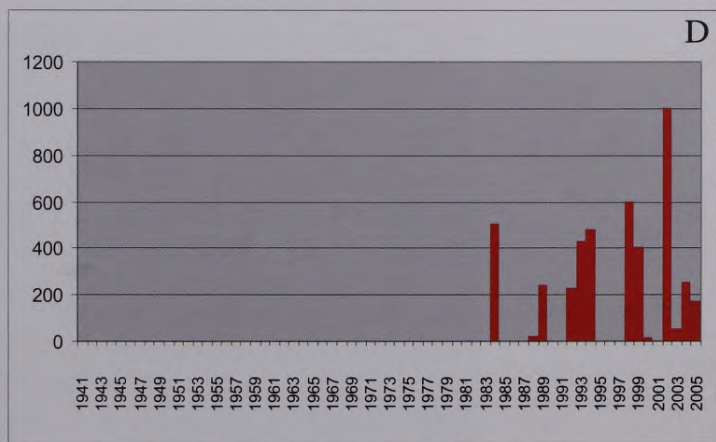
Ziemas mēnešos sudrabkaiju skaits piekrastē ir mazāks, taču tas ir ievērojami lielāks nekā 50. gadu beigās. Janvārī veiktajās ziemojošo putnu uzskaitēs reģistrēto putnu skaits svārstās no desmitiem līdz 500–600, sasniedzot arī 1000 atsevišķās uzskaitēs (D diagramma).

Citos ziemas mēnešos dažkārt novērota vēl lielākā skaitā, piemēram, 19.12.1992. piekrastē no Klapkalnciema līdz Kau-

guriem saskaitīti 717 putni (*AKu*), bet 24.02.2002. no Ragaciema bākas līdz Starpiņupītei 890 putni un Kaņierī uz ledus un ūdenī vēl apmēram 700 sudrabkaijas (*RM, AKu*).

Sudrabkaiju skaita izmaiņas Kaņierī — norādīts minimālais (ar sarkanu) un maksimālais skaita vērtējums (ar oranžu) vai uzskaites dati visās attiecīgajā gadā apsekotajās vietās kopā

Sudrabkaiju skaita izmaiņas KNP janvārī (kopš 1984. gada), izmantojot *A. Stīpnieces* apkopotos ziemojošo putnu uzskaišu datus, kā arī *A. Kuročkina* veiktās uzskaites par 1992. gadu (26.01. tikai posmā Klapkalnciems–Kaugurī) un *J. Ūzes* un *A. Liepas* novērojumus par 2002. gadu (12.01. tikai pie Starpiņupes). 1995., 1996., 1997. un 2001. gadā ziemojošo putnu uzskaišu laikā kaijas nav skaitītas; turklāt dažkārt reģistrēti lieli nenoteiktas sugas kaiju bari (kas vairākumā gadījumu sastāv galvenokārt no lielo kaiju — sudrabkaiju — *juv.* un kajakiem), piemēram, 2000. gadā piekrastē no Apšuciema līdz Kauguriem (daļa ārpus KNP) reģistrētas 2150 nenoteiktas sugas kaijas un tikai 10 sudrabkaijas

Herring Gull. Recorded nested for the first time in the late 1930s on bogs, the most important nesting place being at Ķemeru bog, where the nesting population reached a maximum of 20–50 pairs in the 1950s and has decreased since. Nesting sites in other places were not inspected so regularly, however significant colonies were recorded in some years — e. g. 75 pairs on Raganu bog in 1983. Colony size varies

considerably between years. At Lake Kaņieris has nested since the restoration of water levels, and the population is steadily growing reaching ~300 pairs in 2000s. In recent years (at least since 1988) also nesting on rooves of buildings in coastal villages. Numbers of both passage migrants and wintering birds have increased considerably compared to early and mid-20th century.

Ieklejo

Lielā polārkaija*Larus hyperboreus*

Lai gan 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā lielā polārkaija uzskatīta par ļoti retu ziemas viesi¹⁰⁰, kas pa atsevišķam putnam sastopama Rīgas līča piekrastē tikai rudenī un ziemā¹²⁸, ir zināms tikai viens konkrēts šīs sugas novērojums teritorijā — 1885. gada decembrī viens putns nošauts

pie Ķemeriem. Izbāzenis glabājas LDM⁶⁹.

Glaucous Gull. One record in December of 1885, when one bird shot near Ķemeri. The collected bird is deposited in the Latvian Museum of Nature.

Caurceļo, ziemo

Melnspārnu kaija*Larus marinus*

Melnspārnu kaija 19./20. gs. mijā bijusi samērā reti sastopama caurceļotāja un ziemotāja¹⁰⁰, kas pa atsevišķam putnam bijusi novērojama rudenī un ziemā Rīgas līča piekrastē¹²⁸. 20.–30. gados A. Grosse melnspārnu kaijas, tāpat kā sudrabkaijas, Kaņiera Z galā novērojis atpūšamies vienīgi tad, kad jūrā bijusi stipra vētra⁶⁷. Sudrabkaiju skaitam turpmāko gadu gaitā pieaugot, melnspārnu kaijas statuss acīmredzot nav būtiski mainījies, jo 40. gadu beigās H. Mihelsons melnspārnu kaiju min kā “mazliet retāk par piecām parastākajām kaijveidīgo sugām (lielo ķīri, kajaku, reņģu kaiju, sudrabkaiju un upes zīriņu)

caurceļojošu un ziemojošu sugu”²⁰². 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs melnspārnu kaija reģistrēta trijās no piecām uzskaitītajām sezonām^{105, 160}. 1957. gada pavasarī kopā uzskaitītas 26 melnspārnu kaijas, ne katru dienu, visvairāk — 10 putni redzēti 9. aprīlī. 1958. gada pavasarī novēroti tikai četri putni 5. maijā¹⁶⁰. Lielākā skaitā melnspārnu kaijas novērotas 1958. gada rudenī, kad uzskaitīti 124 putni, no kuriem gan tikai 10 atzīti par caurceļotājiem¹⁰⁵. Pēc tam ilgāku laiku nekādu konkrētu datu nav. 90. gadu sākumā uzskaites, kuras Klāpalkciema–Kauguru piekrastē

veica *A. Kuročkins*, liecina, ka melnspārnu kaija, salīdzinot ar 50. gadu beigām, iespējams, ir sastopama mazliet lielākā skaitā, jo šajā laikā tā reģistrēta gandrīz katrā uzskaitē. Piekrastē no Bi-gauņciema līdz Ragaciemam (daļā gadījumu no Jaunķemieriem līdz Ragaciemam, turpmāk atzīmēts ar "J"), kur veikts visvairāk uzskaišu, novērots šāds melnspārnu kaiju skaits: 07.07.1991. (J) — 18, 03.11.1991. — 10, 14.09.1992. (J) — 10, 21.11.1992. — 13, 23.05.1993. — 17, 12.06.1993. (J) — 7, 15.08.1993. — 10, 24.10.1993. — 17, 18.09.1994. (J) — 11. Vēlāk speciālas uzskaites nav veiktas, taču nelielā skaitā (galvenokārt atsevišķi putni) melnspārnu kaijas jūras piekrastē un tuvējos ezeros novērotas arī 21. gs. sākumā.

Kopš ziemojošo ūdensputnu uzskaišu sākuma 1984. gadā melnspārnu kaijas

janvāra mēnešos novērotas regulāri, bet ne visās uzskaitēs, galvenokārt jūras piekrastē, 1–15 putni. Lielākā skaitā reģistrēta 16.01.1984., kad ziemojošo putnu uzskaišu laikā piekrastes posmā Ragaciems–Kauguri uzskaitīti 50 putni (*JBm*). Reģistrēta ziemošana arī iekšzemē — Kaņierī 11.01.1998. novēroti 15 putni (*EO*), bet tālāk prom no jūras — Lielupē pie Plostmuižas — 24.01.2002. pieci putni novēroti cenšoties atņemt barību te ziemojošajām lielajām gaurām (*JKu*).

Greater Black-backed Gull. Regular passage migrant in low numbers, more frequent in autumn. Available data suggest some increase in numbers compared to late 1950s. Also regular during winter, mostly offshore.

Melnspārnu kaija, līdzīgi kā visas lielās kaijas, būtībā ir plēsīgs putns, kas var ne vien pārtikt no maitas vai zivīm, bet arī uzbrukt pat visnotaļ lieliem putniem — kā šajā gadījumā brūnkaklim.
Foto: *J. Kuze*,
Kaņieris, 03.09.2004.

Caurceļo

Lielais zīriņš*Sterna caspia*

Lielais zīriņš, kas 20. gs. sākumā Latvijas piekrastē uzskatīts par retu maldu viesi^{100, 135}, bet 20. gados — par ļoti retu caurceļotāju⁶⁹, teritorijā pirmo reizi konstatēts jau 1904. gada 28. augustā, kad *L. Ostvalds* vienu *ad.* putnu nošāvis Kaņierī un nodevis Rīgas Dabas pētnieku biedrības kolekcijai (vēlāk LDM)^{100, 135}. Pēc tam ilgāku laiku nekādi konkrēti lielā zīriņa novērojumi nav zināmi, taču šī suga acīm redzami kļuvusi biežāk sastopama. *B. Bērziņš* 40. gadu sākumā to raksturo kā regulāru caurceļotāju rudenos, it īpaši Kurzemes piekrastē³⁰, un arī 40. gadu beigās *H. Mihelsons* par lielo zīriņu raksturo kā par nelielā skaitā katru gadu novērojamu caurceļojošu sugu²⁰², nekādus skaitliskus datus gan nenorādot. Kā atceras *J. Vīksne*, “šajā laikā (*Harijam Mihelsonam*; *red.*) Kaņierī bija pat vietvārds

“Čegravas akmeņi”” (Čegrava ir cēlies no šīs sugas zinātniskā nosaukuma sinonīma *H. tchegrava*; *red.*). Tomēr 1956.–1958. gadā piecās caurceļojošo putnu uzskaišu sezonās^{105, 160} lielais zīriņš reģistrēts tikai divas reizes 1956. gadā — divi putni 16.09. reģistrēti stacionārā uzskaišu punktā, bet 20.09. divi — maršrutā Jaunķemeru jūrmalā¹⁶⁰, jādomā gan tādēļ, ka rudens novērojumu sezonas šīs sugas reģistrēšanai rudenos, kad lielie zīriņi sastopami lielākā skaitā, bija par vēlu, bet pavasaros tas sastopams krietni retāk.

Turpmāk novēroto putnu skaits palielinās, vairākums putnu redzēti vasaras otrajā pusē vai rudenī. 21.07.1973. divi putni redzēti lidināties virs Aklā ezera, bet vēlāk — tupam uz akmeņiem, tad pat viens putns redzēts arī Slokas ezerā (*JL*). Lapmežciema jūrmalā vasaras otrajā pusē lielos

Domājams, ka liela daļa no Kaņierī novērojamiem lielajiem zīriņiem, spriežot pēc tā, ka daudzi putni ir gredzenoti, ir no kolonijām Somijas un Igaunijas salās.

Foto: *E. Ozols*, 1999. gada jūlijs

zīriņus vairākkārt novērojis *V. Smislovs*: divus putnus 26.08.1987., vienu — 25.07.1992. un septiņus — 16.08.1992. 90. gadu sākumā jūras piekrastē *A. Kuročkins* lielos zīriņus reģistrējis trijās no veiktajām uzskaitēm — 25.07.1992. vienu putnu posmā Lapmežciems–Ragaciems, 16.08.1992. — četrus putnus posmā Jaunķemeri–Lapmežciems un 18.09.1994. piecus putnus posmā Lapmežciems–Ragaciems un vēl trīs — posmā Jaunķemeri–Bigauņciems. Lielie zīriņi vairāk novēroti jūlijā un augustā Kaņierī, kur redzēti nelieli jaukti pieaugušo un jauno putnu bariņi (*JVī, JL*). Lielāku baru — 35 putnus — uz dubļainas saliņas Kaņierī 26.07.1993. pirmo reizi novērojis *J. Lipsbergs*. 21. gs. sākuma gados jūlijā–septembrī 20–30 putnus lieli bari, kas

atpūtās uz sērēm ezera Z galā, Kaņierī bija novērojami regulāri (*JĶu, VV* u. c.). Līdz šim lielākajā skaitā reģistrēti 09.08.2005., kad uz sērēm vienlaikus uzskaitīti 55 putni (*JĶu*). Tomēr *J. Viksne* atzīmē, ka lielo zīriņu skaits, kuri uz kādu laiku apstājas atpūsties, ir atkarīgs no piemērotu atpūtas vietu — akmeņu vai bezveģetācijas sēru — daudzuma un skaita pieaugums var būt arī šķietams, saistīts tikai ar piemērotu atpūtas vietu esamību Kaņierī. Pēc *J. Viksnes* vērtējuma, kopš 40. gadu beigām caurceļojošo lielo zīriņu skaits nav būtiski mainījies. Jūras piekrastē arī 21. gs. sākuma gados novērojumu ir maz — četri *ad.* novēroti piekrastē pie Starpiņupītes grīvas 24.08.2002. (*RM, EL*).

Pavasara gāju laikā zināmi tikai atsevišķi

Novērojumu skaita pieaugums pēdējos gados, visdrīzāk, atspoguļo tur līgздоjošo pāru skaita pieaugumu. Foto: *A. Blumbergs, Kaņieris, 21.08.2005.*

novērojumi — 10.04.1994. viens putns redzēts Jaunķemeru jūrmalā (VS), 04.05.1990. viens *ad.* novērots lidojam D virzienā virs Melnragu rīkles pļavām (SWi, MS), viens

ad. novērots liedagā kopā ar kaijām starp Ragaciema bāku un Starpiņupes grīvu 01.05.2001. (RM, FS).

Caspian Tern. Since the first record in 1904 when considered to be vagrant, numbers of passage migrants have increased. Regularly sighted in small numbers in every year since 1940s, mostly in late summer–early autumn at Lake Kaņieris. The first big flock was of 35 on 26.07.1993.

Flocks of 20–30 regularly seen during beginning of 2000s. The largest flock ever recorded was 55 on 09.08.2005. In spring there are only three known records, one of which was inland, at Melnragu meadows (one bird flying south seen on 04.05.1990).

Caurceļo

Cekulzīriņš

Sterna sandvicensis

Pēc cekulzīriņa pirmās konstatēšanas Latvijā 1962. gadā¹⁹⁰ pirmajās desmitgadēs šī suga novērota tikai Rīgas līča ZR piekrastē no Abragciema uz Z¹⁷⁷. ĶNP teritorijā cekulzīriņš pirmo reizi reģistrēts 15.09.1986., kad vienu putnu Jaunķemeru jūrmalā redzējis V. Smislovs. Nākamo reizi redzēts A. Kuročkina veikto jūras putnu uzskaišu laikā Lapmežciema piekrastē 25.07.1992. — novēroti divi putni. Turpmāk līdz 1995. gadam piekrastē no Klapkalnciema līdz Lapmežciemam cekulzīriņi redzēti vēl divas reizes — 17.07.1993. (viens putns) un 18.09.1994. (četri putni; AKu). Pēc tam 16.09.2001. divi putni novēroti Kaņiera Z galā (VV, VC).

Ceļojošo putnu skaits neapšaubāmi ir pieaudzis, taču ir ticami, ka vismaz pēdējos gados tas ir vēl lielāks, nekā to liecina atsevišķie pieejamie novērojumi, jo pēc 2003. gada lieli cekulzīriņu bari vairākkārt redzēti arī Rīgas līča pašā D piekrastē (31.08.2003. vismaz 150 putni Daugavas grīvā un vēl vismaz 50 Buļļu salā posmā līdz Lielupes grīvai; RM³⁹; 22.07.2004. — 80 uz Mangaļsalas mola Daugavas grīvā (30 *ad.* un 50 *juv.*); ID)⁴⁹.

Pēc 2000. gada, kad ievērojami palielinājies gan Latvijā redzēto putnu kopskaits, gan baru lie-lums⁴⁹, ĶNP teritorijā redzēts pirmais cekulzīriņu bars — 04.09.2004. uz Bigauņciema koka mola (attēlā) kopā novēroti 53 putni, kas tur atpūšas, un vēl astoņi putni novēroti vēlāk pie Jaunķemeriem lidojam (RM, DB). Foto: R. Matrozis

Sandwich Tern. After the first record on 15.09.1986 numbers of passage migrants have increased. On 04.09.2004 the largest known flock of 53 was seen, but the real numbers, at least during the last decade, may be even higher than the few existing records indicate.

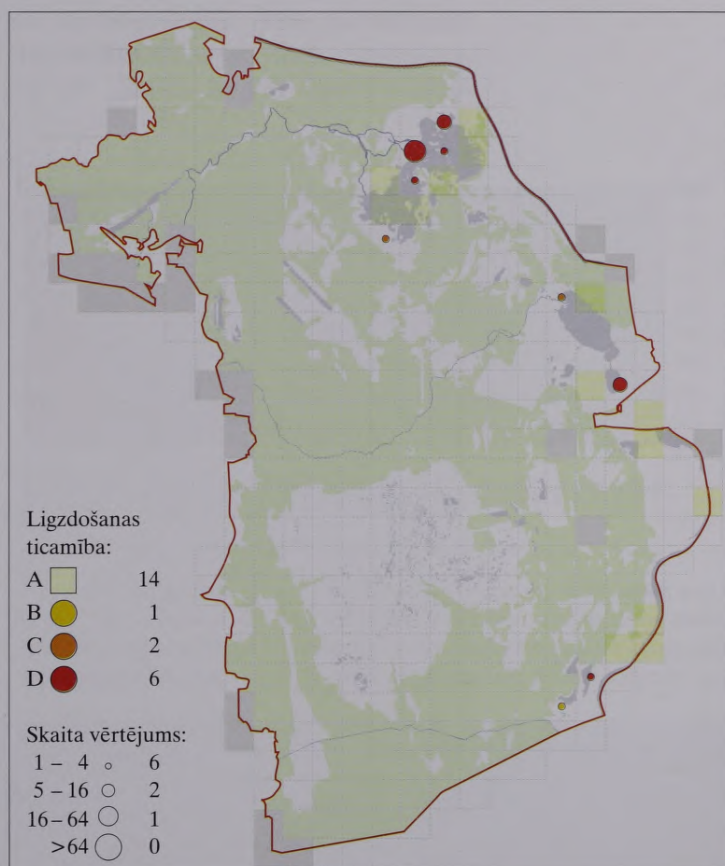
Upes zīriņš

Sterna hirundo

Jau 19./20. gs. mijā upes zīriņš bijis ļoti parasts ligzdotājs^{100, 128} “sevišķi pie lielo upju grīvām, straumēm un lielākiem ezariem zemes vidienē”¹⁰², domājams, arī pie Kaņiera, kas ir nozīmīgākā upes zīriņa ligzdošanas vieta teritorijā. 1926.–1931. gadā vairākas kolonijas bijušas Kaņiera piekrastē ZA galā, uz Z gala salīnām un uz dolomīta moliem A krastā, un pie Dūņezera. Sākoties nolaistā ezera vietā atklājušos pļavu nogaišanai, vairākas kolonijas ezera ZA krastā un uz dažām no salām izzudušas⁶⁷. Kaņierī upes zīriņi ligzdojuši arī 40. gadu sākumā, taču ziņu par kolonijas lielumu nav. *B. Bērziņš* tikai norāda, ka vairākums koloniju ir mazas — 3–10 pāru — un tikai dažas lielākās sasniedz 50 pārus³⁰. Par 50. gadu beigām ir zināmi tikai fragmentāri dati par atsevišķiem Kaņiera apmeklējumiem, kad ligzdojošie zīriņi ir konstatēti — 29.05.–01.06.1956. līdz 15 pāriem, 28.05.–29.05.1958. — vismaz 8–9 pāri (*ET, MŠ*), taču nevienā no apmeklējumiem ezers nav apsektots pilnībā¹⁵⁷. 1961. gadā īsi pirms ezera ūdens līmeņa paaugstināšanas upes zīriņi Kaņierī ligzdojuši trijās kolonijās — “līdz 25 pāri Vārsalas jomas salīnās, līdz 30 pāri sīkajās salīnās starp Riekstu salu un Mērsalu un līdz 20 pāri Antiņciema gala salīnās, kopā 60–75 pāri (atrastas 56 ligzdas)”. *J. Vīksne* izsaka pieņēmumu, ka skaits, salīdzinot ar pirmskara gadiem, varētu būt samazinājies, taču pats atzīmē, ka “par skaita izmaiņām kopš *A. Grosses* novērojuma perioda grūti spriest”¹⁷³.

Kaņierī ligzdojošo upes zīriņu skaits pieaudzis pēc ezera ūdens līmeņa pacel-

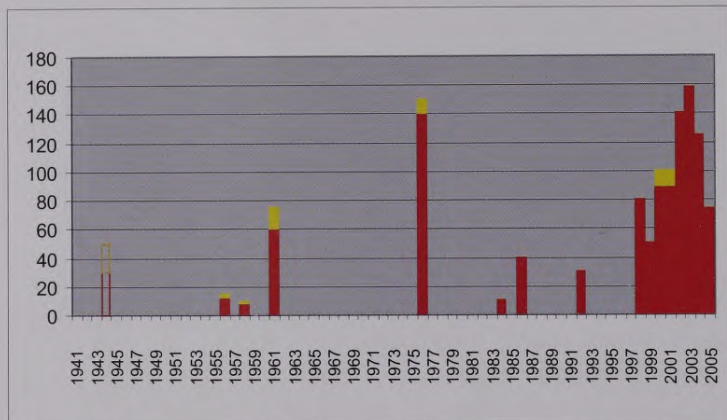
Ligzdo, caurceļo

šanas un mākslīgo salu uzbūvēšanas. Tā 1976. gadā Kaņierī jau bija viena no tālaika lielākajām kolonijām Latvijā, kurā ligzdojuši līdz 150 pāru^{177, 191}. Salām aizaugot, skaits samazinājies. 1986. gadā ezerā ligzdoja 40 pāri¹⁸² un augstākais tikpat arī 1993. gadā (*JVī*). 1999. gadā ezerā ligzdojošo upes zīriņu skaits vērtēts kā 50 pārus liels¹⁸⁴. Turpmākajos gados, 2000. un 2001., skaits vērtēts kā “līdz 100 pāriem”, pēc tam tas pieauga, bet 2005. gadā atkal bija mazāks — ap 70 pāru (*JVī*; sk. diagrammu); *R. Matrozis* un *D. Boiko* 10.07.2005. uzskaites laikā

atraduši 67 upes zīriņu ligzdas četrās ezera vietās.

Ārpus Kaņiera upes zīriņi epizodiski ligzdojuši arī citās vietās, taču, cik var spriest pēc visai nepilnīgajiem datiem, pārsvarā kolonijas bijušas nelielas. 20. gs.

Upes zīriņu skaita izmaiņas Kaņierī. Skaitis 40. gadu sākumā novērtēts, vadoties pēc *B. Bērziņa* norādes, ka vairākums koloniju ir mazas, 3–10 pāru un tikai dažas lielākās kolonijas sasniedz 50 pārus¹³⁷; 50. gadu beigās doti dati par atsevišķu zināmu ekskursiju rezultātiem¹⁵⁷, kas neaptver visu ezeru.

pirmajā pusē ligzdojis Dūņierī³⁰, 67, 40. gadu sākumā arī “akmeņbedrēs” (domājams, dolomīta karjeros) pie Slokas³⁰. Apsēkojot kaiju ligzdošanas vietas Rīgas rajonā 1979. gadā, *A. Strazds* 2–3 pāru ligzdošanu konstatēja Slokas purvā¹³⁸. Nelielā skaitā ligzdojam konstatēts arī Slokas ezerā (05.07.1982. “ligzdotājs”; *JKa*) un Raganu purvā (trīs ligzdas un *pull* ārpus ligzdām 1986. gadā; *JKa*), Kalnciema dolomīta karjera salās (02.06.1993. “satraukti bļautījās, kad gāju gar ezermalu”; *AL*, 11.05.1996. — 10–15 pāri; *OK*, *AKa* un 2000. gadā seši pāri 08.06.; *JKu*, *VV*), kā arī Aklajā ezerā (26 ligzdojoši pāri 2000. gadā, kas ir lielākā teritorijā ārpus Kaņiera atrastā kolonija; *JKu*, *VV* un dažī, iespējams, ligzdojoši putni arī 2001. gadā; *VV*). *J. Lipsbergs* dažus putnus 27.05.1985. novērojis arī Smārdes karjeros un pieļauj, ka upes zīriņi tur varētu arī ligzdot. 1999. gadā upes zīriņu skaits teritorijā vērtēts kā 50–70 pāru.

20. gs. 70. gados Kaņierī ir bijusi viena no lielākajām tālaika upes zīriņu ligzdošanas kolonijām Latvijā. Zīriņi toreiz ligzdoja galvenokārt uz mākslīgi veidotajām salām. Kopš mākslīgās salas ligzdošanai vairs nav piemērotas, upes zīriņu kolonijas atrodas gandrīz tikai uz dubļainām, sliktāpāinām sērēm, kas veidojušās, uzpeldot pirmsuzpludināšanas laika Kaņiera dibenam.

Foto: *J. Ķuze*, 31.05.2001.

Teritorijā reģistrēti arī caurceļojoši putni. 1926.–1931. gadā *A. Grosses* pētījumu periodā upes zīriņš abos gāju laikos pie Kaņiera bijis ļoti parasts⁶⁷. 40. gadu beigās *H. Mihelsons* upes zīriņu min kā vienu no piecām parastākajām caurceļojošo kajveidīgo sugām (kopā ar lielo ķīri, kajaku, reņģu kaiju un sudrabkaiju)²⁰². Uz šī fona ļoti nelielā skaitā upes zīriņš konstatēts 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā — ir ziņas par novērotiem putniem tikai vienā no piecām uzskaišu sezonām — astoņi putni 30.04.1958.¹⁶⁰, taču mazais šajās uzskaitēs reģistrēto putnu skaits, visticamāk, ir izskaidrojams ar šai sugai nepiemērotajiem (pavasārī — aprīlis, rudenī — no septembra vidus līdz oktobra vidum) uzskaišu periodiem.

Turpmākajos gados mērķtiecīgas ceļojošo zīriņu uzskaites nav veiktas. Par iespējamu caurceļojošo putnu novērojumiem liecina *A. Kuročkina* veikto jūras putnu uzskaišu rezultāti 90. gadu pirmajā pusē — no piecām uzskaišu reizēm, kad šī suga ir konstatēta, divas ir bijušas

Jūras zīriņš

Sterna paradisaea

Jūras zīriņš 20. gs. sākumā un vidū Latvijā bija sastopams tikai kā rets caurceļotājs^{69, 177}. Pirmo reizi ĶNP teritorijā konstatēts 1947.–1950. gadu periodā, kad 50 veikto ekskursiju laikā jūras zīriņš novērots tikai vienu reizi. Diemžēl *H. Mihelsons* konkrētu novērojuma datumu nav norādījis²⁰². 50. gadu beigās Jaunķemeru jūrmalā veikto ceļojošo putnu uzskaišu laikā jūras zīriņš nav novērots^{105, 160}. Pēc tam reģistrēts tikai 14.08.1964., kad Lapmežciemā nošauts viens putns, kas tagad glabājas LDM un 1978. un 1979. gadā¹⁷⁷

augustā — Lapmežciema–Kauguru piekrastē trīs putni reģistrēti 16.08.1992. un viens — 15.08.1993. Tāpat caurceļotāji varētu būt arī daži jūras piekrastē vēlākos gados novērotie putni, piemēram, seši *ad.* piekrastē pie Jaunķemeriem 27.04.1996. (*RM, MKa*), 12 putni piekrastes posmā Ragaciema bāka–Jaunķemeri 01.05.2001. (*RM, FS*). Lielākais bars, kāds teritorijā reģistrēts, ir 42 putni, kas kopā ar cekulzīriņiem 04.09.2004. novēroti sēžot uz Bigauņciema koka mola (*RM, DB*). Pieejamie dati par caurceļojošo putnu skaita izmaiņām spriest neļauj.

Common Tern. Numbers of nesting pairs at Lake Kaņieris which always was the most important nesting site have fluctuated from several tens to ~150 pairs. In other places mostly small temporary colonies are known. Common passage migrant. Available data do not allow consideration of trends.

Neregulāri caurceļo

Rīgas līča D daļā pie Daugavas un Lielupes grīvām tika atrastas jūras zīriņa ligzdošanas vietas. Tā kā šī suga ceļo, lidojot gar piekrasti, tur ligzdojošajiem putniem vajadzētu šķērsot tagadējo ĶNP teritoriju, bet teritorijā ilgāku laiku nav veikti ceļojošo kaiju un zīriņu novērojumi. Turpmāk droši novērots tikai divas reizes — 15.08.1993. trīs putni redzēti piekrastes posmā Lapmežciems–Kauguri (*AKu*) un viens jaunais putns pie Starpiņupes ietekas 30.09.2001. (*IV, IOi*). Ticami, ka vismaz pēdējās desmitgadēs nelielā skaitā

jūras zīriņi caurceļo regulāri un tik mazs novērojumu skaits drīzāk izskaidrojams ar mērķtiecīgu uzskaišu trūkumu un, iespējams, jūras zīriņa “nepamanīšanu” starp upes zīriņiem.

Arctic Tern. Irregular passage migrant in small numbers. Only five known records, but migrating birds most likely overlooked.

Neregulāri
ligzdojīs, caurceļo

Mazais zīriņš

Sterna albifrons

20. gs. sākumā mazais zīriņš Rīgas līča piekrastes ezeros bijis ļoti reti sastopams putns. Kā vienīgā zināmā ligzdošanas vieta tiek minēts Babītes ezers¹²⁸, par ko gan šaubās citi tālaika pētnieki¹³⁵. *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados vienīgo koloniju zinājis Buļos pie Rīgas (Lielupes grīvā; *red.*), bet pie Kaņiera tas bijis rets, atsevišķi putni (domājams, caurceļotāji; *red.*) novēroti tikai 1929. un 1936. gada augustā⁶⁷.

Vienīgais gadījums, kad mazā zīriņa ligzdošana teritorijā pierādīta, ir mazliet neprecīzi dokumentēts. Dabas muzeja kolekcijā atrodas dējums (3 olas), ko

J. Siliņš ir ievācis Kaņiera ezerā. Uz kolekcijas etiķetes rakstīts “2.6.1945.”, taču *J. Siliņš* līdz ar daudziem citiem kara bēgļiem 1944. gada rudenī atstāja Latviju¹³². Visticamāk, ka šajā gadījumā ir ieviesusies kļūda gada skaitlī un dējums ievākts iepriekš, domājams, 1944. vai 1943. gadā. Diemžēl ne konkrēta ligzdošanas vieta, ne kolonijas lielums nav zināms. Pēc tam mazie zīriņi ligzdošanas sezonas laikā novēroti tikai 13.07.1973., kad *J. Vīksne* pie Karrovas novērojis vienu *ad.*, kas piensies zivtiņas diviem jau lidot spējīgiem *juv.* Balstoties uz šo novērojumu, viņš izteicis domu, ka mazie

Vasaras otrajā pusē
(jūlijā–augustā)
kopā ar citu sugu
zīriņiem Kaņierī
mēdz uzturēties arī
atsevišķi mazie zīriņi
(attēlā *juv.*).
Foto: *J. Kuze*,
19.08.2003.

zīriņi ezerā uz uzpeldējušām dubļu sērēm varētu neregulāri ligzdot¹⁷⁵. Tomēr šajā gadījumā novērotie putni var būt bijuši arī caurceļotāji, kas ligzdojuši citur (piemēram, liedagā) arī ārpus tagadējās ĶNP teritorijas.

40. gadu beigās *H. Mihelsons* mazo zīriņu nosauc par retāko no caurceļojošiem kajjveidīgajiem²⁰², diemžēl neminot nekādus konkrētus novērojumus. 50. gadu beigās veiktajās ceļojošo putnu uzskaitēs mazais zīriņš nav reģistrēts^{105, 160}. Caurceļojoši mazie zīriņi Kaņierī neregulāri novēroti pēdējās desmitgadēs — 1994. gada jūlijā Kaņierī redzēti četri barojošies putni (*JL*), atsevišķi putni (parasti *ad.* kopā ar *juv.*) novēroti arī 21. gs. sākumā (*JĶu, VV*). Vēls novērojums reģistrēts 2001. gadā, kad vēl 16.09. ezerā redzēts

viens jaunais putns (*VV, VC*)⁴⁹. Ārpus Kaņiera novērots arī karjerā pie Līkumciema (viens putns 16.05.1992.; *MBe*) un Slokas ezerā (divi putni 05.07.1982.; *JKa*).

Little Tern. The nesting confirmed only once — one clutch collected at Lake Kaņieris, 1944 or 1943, is deposited in the Latvian Museum of Nature. Later nesting of some pairs was suspected at Lake Kaņieris in 1973, however it is most likely that the birds seen were early passage migrants. Scarce passage migrant, mostly single birds, and not every year. No data on trends.

Melnais zīriņš

Chlidonias niger

Melnais zīriņš teritorijā ir ligzdojis vienīgi Kaņiera ezerā, kur skaits laika gaitā ļoti svārstījies. Jau 19. gs. beigās pirms Kaņiera līmeņa pazemināšanas tas te ligzdojis “lielā skaitā”¹²⁸ un vēl 1904. gadā bijis parasts ligzdotājs¹³⁵. Skaits acīmredzot samazinājies pēc ezera ūdens līmeņa pazemināšanas, jo jau 20.–30. gados ezerā vairs neligzdo (tolaik tuvākā atradne bijusi Babītes ezerā), bet pie Kaņiera melnie zīriņi bijuši sastopami vienīgi caurceļošanas laikā⁶⁷. Kaņierī melnie zīriņi atsākuši ligzdot pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas, 1975. gadā ezerā ligzdojuši līdz 150 pāriem¹⁹¹, citā avotā skaits 1966.–1976. gadā pat norādīts kā līdz 200 pārus liels¹⁷⁵. Turpmāk skaits atkal samazinājies, 1986.–1990. gadā ezerā ligzdo līdz 20 pāriem¹⁷⁵, tikpat arī 1993. gadā (*JVī*).

Ligzdo, caurceļo

Interesanti, ka atsevišķos gados reģistrēts būtisks skaita pieaugums, jo, piemēram, 1992. gadā ezera D gala slīkšņās *J. Lipsbergs* reģistrēja ap 100 pāru ligzdošanu lielā izklaudu kolonijā, un aptuveni 200 koloniāli putni turpat novēroti arī 1994. gadā, kas visumā atbilst priekšstatam par šai sugai raksturīgo tendenci neveidot stabilas un ilglaicīgas kolonijas vienā vietā^{49, 177}. Turpmāk lielas kolonijas vairs nav atrastas. 1999. gadā skaits Kaņierī vērtēts kā 20–30 pārus liels¹⁸⁴, 2000. gadā — mazāk nekā 15 pāru (*JVī*), 2001. gadā ezerā ligzdoja 10–20 pāru (*JĶu, VV, JVī*), par ligzdošanu ezerā 2002.–2005. gadā informācijas nav (*JVī*).

Ārpus Kaņiera novērots pie Lielupes, kur 90. gados vairākkārt redzēti barojošies putni (*MS* u. c.), kas te, visti-

Melno zīriņu ligzdas vietas Kaņierī var būt ļoti grūti atrodamas. Attēlā redzamajā gadījumā ligzdas kā tādas būtībā nav — ola ir uzdēta uz sakritušiem dzižās aslapes stublājiem (pašā attēla centrā).

Foto: V. Vintulis,
06.06.2001.

21. gs. sākumā Kaņierī vasaras otrajā pusē regulāri novēroti melno zīriņu jaunie putni, kā arī pieaugušie putni spalvmaiņas tērpos (*JĶu, VV* u. c.).

Foto: J. Ķuze,
09.07.2004.

camāk, ielido no tuvējās ligzdošanas vietas Babītes ezerā, taču 21. gs. sākuma gados daži novērojumi liecina par iespējamu melno zīriņu ligzdošanu Lielupē. 08.06.2001. vismaz 11 putni redzēti virs Lielupes pie Likumciema (ap 1,5 km augšpus Ventspils šosejas tilta; *ACe*), bet 24.05.2005. — vismaz 50 putni augšpus Lielupes tilta virs Jāņraga sēkļa, kur, iespējams, varētu būt bijusi arī ligzdošanas kolonija (*ACe*).

Kopš 30. gadiem konkrētu caurceļojošo putnu novērojumu ir maz, kas visdrīzāk ir skaidrojams ar uzskaišu trūkumu. Vienu, visticamāk, ceļojošu putnu jūras piekrastē 15.08.1993. reģistrējis *A. Kuročkins* piekrastes posmā Klapakciems–Ragaciems, arī daļa no Kaņierī novērota-

jiem putniem (sk. attēlu) varētu būt caurceļotāji (*JKu*).

Black Tern. Nests at Lake Kaņieris, colony size very variable. During the late 19th century until at least 1904 — “very common”, but absent after drainage of the lake. Returned after restoration of water levels and increased to 150–200 pairs in 1976, and in similar numbers in 1992 and 1994. In other years 10–30 pairs recorded. No recorded nesting after 2002. In 2005 a possible colony (50 birds sighted) was recorded on River Lielupe. Scarce passage migrant. Available data do not allow assessment of trends.

Baltspārnu zīriņš

Chlidonias leucopterus

Baltspārnu zīriņš ĶNP līdz šim droši konstatēts tikai Kaņierī. Pirmo reizi atzīmēts tikai 14.06.1999., kad vismaz divi putni redzēti Kaņiera DA daļā (*JVī*, *MJ*). Divi putni ezerā novēroti arī 10.06.2005. (*JKa*)⁴⁹. Tomēr jāmin vēl viens gadījums, kad teritorijā, iespējams, bija novērojams krietni lielāks ceļojošu baltspārnu zīriņu skaits, — 1997. gada pavasarī visā Centrāleiropā novērotās baltspārnu zīriņu invāzijas laikā. 13.05.1997. aplūdušās pļavās pie Gātes kopā ar apmēram 200 melnajiem zīriņiem novēroti arī apmēram 20 baltspārnu zīriņi (saskaitīti vismaz 18), putni lidinājās virs pļavām, kā arī lidoja šurpu turpu virs Gātes un tālāk virs Lielupes. Dienu vēlāk vairākkārt virs Lielupes lidojošu baltspārnu zīriņu grupas (biežāk pa trim putniem), kas lidoja pa Lielupi Z virzienā, novērotas arī pie Jelgavas (*MS*,

MA). Lai gan tieši ĶNP teritorijā šie putni netika redzēti, nav gandrīz ne mazāko šaubu, ka, lidojot vienā vai otrā virzienā virs Lielupes, tie teritorijā ielidoja.

Par baltspārnu zīriņu ligzdošanu teritorijā datu nav. Kaut gan Kaņieris uzskatāms par piemērotu šīs sugas ligzdošanai un gados, kad tajā ir bijušas lielas melno zīriņu kolonijas, varētu ligzdot arī atsevišķi baltspārnu zīriņu pāri, līdzšinējo novērojumu raksturs (redzēti pārlidojoši putni) par to neliecina.

White-winged Tern. Irregular passage migrant, two known records, both of two birds at Lake Kaņieris. Possibly larger number of birds visited the area by following the River Lielupe during the spring invasion of 1997.

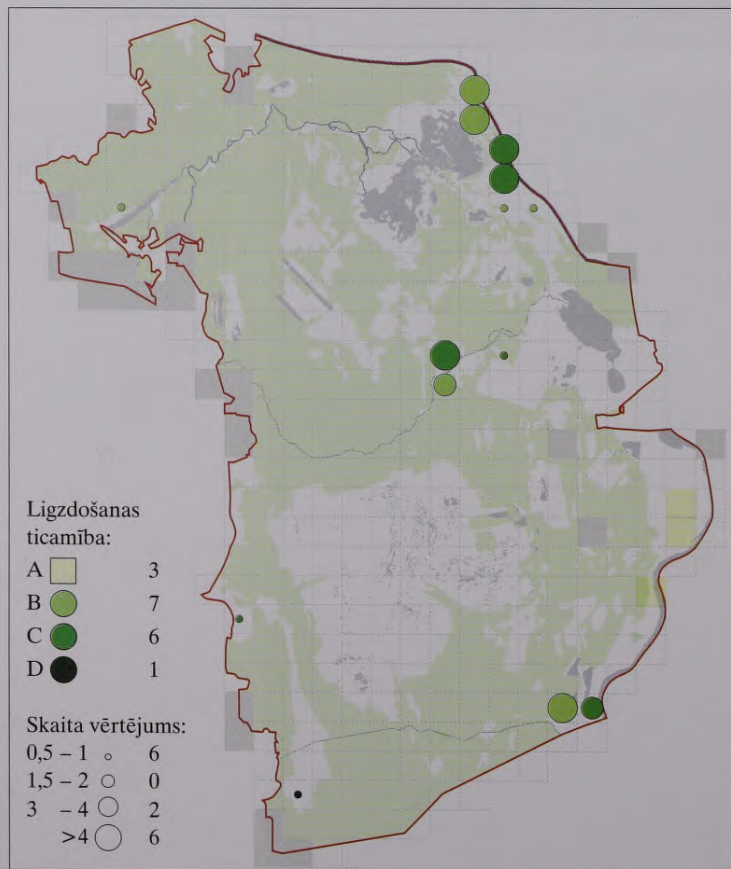
Neregulāri caurceļo

Ligzdo, ziemo

Mājas balodis*Columba livia f. domestica*

Tā kā mājas balodis pārskatos par Latvijas savvaļas putniem pirmo reizi iekļauts tikai 1983. gadā¹⁷⁷, par tā vēsturisko sastopamību dokumentētas informācijas trūkst. Senākās liecības par tā sastapšanu ir atrodamas *V. Smislova* piezīmēs — 80. gadu beigās viņš Jaunķemeros un Lapmežciemā nelielas mājas baložu grupiņas ir sastapis četras reizes (attiecīgi 5, 5, 11 un 3 putnus). Kopš 1990. gada regulāri atsevišķi putni vai nelieli bariņi novēroti barojoties jūras izskalojumos, piemēram, 10 putnu bariņš liedagā pie Lapmežciema

23.12.1990., viens putns liedagā pie Raģaciema 13.02.1992., divi putni liedagā pie Bigauņciema 10.06.1992., divi putni liedagā pie Jaunķemeriem 25.07.1992. (*AKu*), četri putni liedagā pie Starpiņupītes grīvas 01.05.2001. (*RM, FS*) un divi putni turpat 04.09.2004. (*RM, DB*). Gandrīz neapšaubāmi, ka šie putni te nāk baroties no blakus esošajiem jūrmalas ciemiem, kur, domājams, arī ligzdo. Dažās no apdzīvotajām vietām ir novērojami arī mājas baložu bariņi — piemēram, deviņi putni novēroti uz Tautas nama Lapmežciemā 27.05.1999. (*RM*), arī Ķemeros 21. gs. sākumā mājas baloži novērojami nelielos (10–15 putnu) baros (*VV, JĶu*). Lapmežciemā mājas baloži novēroti arī baros līdz vairākiem desmitiem putnu (*VV*), piemēram, 31.12.2005. divi bari ar 21 un 25 baložiem (*JĶu*). Turklāt mājas baloži vismaz kopš 1999. gada regulāri tiek novēroti pie Melnragu fermas (3–10 putni; *JĶu, MS, VV*), kur arī, iespējams, ligzdo. 1999. gadā lēsts, ka ĶNP ligzdoja 40–80 pāri, bez jau minētajām apdzīvotajām vietām baloži konstatēti arī dārziņos pie Kūdras stacijas, pie Ķemeru katlu mājas, Kaļķi un viensētās pie Valguma ezera, taču vienīgā ligzda atrasta 28.05. Zaļajos Ķunduros (viensētu grupa pie Dunduru pļavām; *NZ*), domājams tādēļ, ka citur šai “neinteresantajai” sugai neviens nav veltījis pietiekamu uzmanību. Atsevišķos gadījumos novēroti arī tālu prom no apdzīvotām vietām — 11.02.2004. četri putni redzēti meža vidū Liepājas šosejas malā pie stāvvietas (*KL, ŽA*).

Feral Pigeon. Present in all coastal villas and also at Ķemeri, where sometimes small flocks are recorded (from “tens” to 46). In 1999 20–50 pairs consi-

dered breeding. Due to lack of any historical data (only included in Latvian bird lists from 1983) there are no data on trends.

Meža balodis

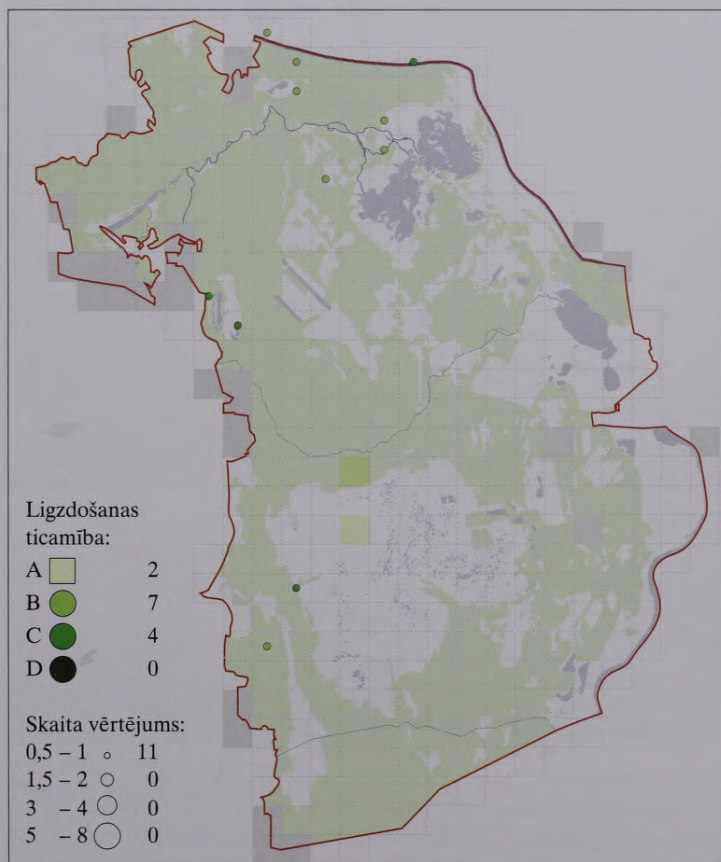
Columba oenas

19. gs. beigās, gan pēc *V. Zavicka*, kurš darbojies arī ĶNP teritorijā, gan pēc citu pētnieku vērtējuma, meža balodis ir parasts ligzdojošs putns^{100, 128}, kas dod priekšroku jauktiem un lapu koku mežiem, kuros daudz dobumainu koku⁸⁵. Tomēr jau tolaik atzīmēta jūtama skaita samazināšanās dobumaino koku izciršanas dēļ^{85, 102, 164}. Vēl 20.–30. gados tā statuss acīmredzot nav būtiski mainījies, jo vismaz “mežos visapkārt Kaņierim” tas, spriežot pēc *A. Grosses* vērtējuma, ir parastāks par lauku balodi⁶⁷. Turpmākajās desmitgadēs par meža baloža statusu Latvijā kopumā *K. Vilks* izsakās visai dramatiski: “Krasa skaita samazināšanās sākās piecdesmito gadu vidū. Pašlaik (1968. g.; red.) jautājums ir tāds: vai kaut kur Latvijas PSR meža balodis vēl ligzdo?”¹⁹⁴ Taču par tagadējo ĶNP teritoriju, acīmredzot tādēļ, ka meža putniem īpaša uzmanība nav pievērsta, datu par meža baložu skaitu nav. Zināms, ka 15.04.1954. divus putnus (domājams, pāri) pie Starpiņupes novērojis *H. Mihelsons* un *E. Tauriņš*¹⁵⁷. Viens meža baložu pāris 02.05.1961. atrasts ligzdojam Slokas ezera krastā priedē izliktā gaigalu būrī (pavisam 1960./1961. ziemā pie Slokas ezera izlikti 29 gaigalu būri; *JVī*), bet 1985. gadā Smārdes karjeru apkārtnē divas ligzdas atradis *V. Adamsons*.

Sākot ar 90. gadiem novērojumu skaits pieaug, tomēr meža balodis tiek

dzirdēts ne katru gadu un mainīgā skaitā (visticamāk, neregulārās teritorijas apsekošanas dēļ). Lielākais novērojumu skaits reģistrēts 1993. gadā, kad dziedoši putni dzirdēti vismaz piecās dažādās vietās (*AL, MS, APe* u. c.). Tomēr šajā laikā meža balodi noteikti nevar dēvēt par parastu sugu, tas ir sastopams tikai vietumis,

Ligzdo, caurceļo

Meža baloži ligzdo galvenokārt melno dzilnu dobumos. Tā kā balodis ne vienmēr ir "izskrāpējams" no dobuma, bieži vien tā saturu iespējams uzzināt, tikai dobumu pārbaudot klātienē, respektīvi, tam piekāpjot (attēlā *J. Ķuze*). Tādēļ iespējams, ka daudzas ligzdošanas vietas paliek neatklātas. Foto: *J. M. Hanssen*, R no Zaļā purva, 23.05.2001.

tur, kur ir saglabājušās atsevišķas ļoti vecas dobumainas priedes (piemēram, regulāri pie Čaukciema kapiem; *MS*) vai veci priežu nogabali (Gausajā Jūdžē). Lapu koku mežos kā agrāk šī suga gandrīz nemaz vairs nav konstatēta.

1999. gadā ĶNP ligzdoja 10–20 pāri. Vairākums ligzdošanas iecirkņu (tieši ligzdas 1999. gadā nav atrastas) atradās vecajos priežu mežos, parasti samērā netālu no laukiem, kur baloži lido baroties, — Gausajā Jūdžē, pie Čaukciema, Smārdes Kūdras apkārtņē, kas kā meža baložu ligzdošanas vietas zināmas jau iepriekš. Līdzīga situācija bija arī gadu vēlāk — apsekojot ĶNP vecās mežaudzes 2000. gada jūlijā–augustā, *V. Lārmanis* Valguma VM dziedošu meža baložus dzirdējis trijās vietās un pārlidojošu novērojis vēl vienā. Acīmredzot kopš 30. gadiem (iespējams, *K. Vilka* minētajā periodā) ligzdojošo meža baložu skaits ir samazinājies un pēdējās desmitgadēs tāds saglabājas.

20. gs. 20.–30. gados meža baloži Kaņiera apkārtņē caurceļojuši, taču ne par to biežumu, ne baru lielumu *A. Grosse* neko nemin⁶⁷. 1947.–1950. gadā atzīmēts kā neregulārs vai retāk sastopams regulārs caurceļotājs Kaņiera apkārtņē un jūras piekrastē²⁰². Caurceļojoši meža baloži Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā pavasara gāju periodā novēroti arī 1950. gadu beigās. 1957. gada pavasarī kopā uzskaitīti 67 ceļojoši meža baloži, lielākais vienā dienā redzētais skaits (26 putni) reģistrēts 29.04.1957., 1958. gadā — kopā 21 meža balodis, maksimāli dienā — 8 (26.04.)¹⁶⁰. Rudens gāju laikā uzskaitēs meža baloži nav reģistrēti^{105, 160}. Turpmākajās desmitgadēs nekādu ceļojošo putnu uzskaišu datu nav, zināms tikai, ka ĶNP teritorijā — Dunduru pļavās — 25.03.2001. *V. Vintulis* redzējis vienu no lielākajiem 21. gs. sākuma gados Latvijā reģistrētajiem ceļojošo meža baložu bariem pavasarī — 38 putnus⁴⁹. Pieejamie trūcīgie dati par ceļojošo putnu skaita izmaiņām spriest neļauj.

Stock Dove. Nesting mostly in old-growth pine stands and single trees, in holes of Black Woodpecker. In 1920–30 considered to be a common breeder, but during recent years only limited numbers breeding. In 1999 the population was estimated

to be 10–20 pairs. Timing of the decline not known, possibly during 1950s and 1960s. Regular passage migrant but available data do not allow assessment of trends. The largest spring flock recorded during 2000s was of 38 birds.

Lauku balodis

Columba palumbus

19./20. gs. mijā lauku balodis kopumā uzskatīts par ļoti parastu ligzdojošu sugu¹⁰⁰, taču mežainos apgabalos, kāda nepašaubāmi ir ĶNP teritorija, tas tomēr bijis retāks par meža balodi¹⁰². *V. Zavickis*, kas pētījumus veicis arī ĶNP teritorijā, par lauku balodi raksta, ka tas ligzdojis ierobežotā skaitā¹²⁸. Līdzīgs ir arī *A. Grosses* dotais raksturojums 20. gs. 20.–30. gados par Kaņiera apkārtni — daži pāri ligzdojuši Kaņiera R krastā un pie Ķemeriem⁶⁷, retāk nekā tolaik vēl parastais meža balodis. Turpmākajās desmitgadēs plašākas informācijas par lauku baložiem teritorijā nav. Divus putnus (domājams, pāri) 23.05.1949. Valguma ezermalā reģistrējis *K. Grigulis*⁶³, 50. gados (02.07.1955., 25.05.1958.) lauku baloži konstatēti platlapju mežos Ķemeru tīreļa Z malā un pie Vēršupītes (*ET, EdO, APr*)¹⁵⁷. Pēc tam sākot ar 80. gadiem novērojumu ir vairāk, taču visdrīzāk tādēļ, ka intensīvāk veikti novērojumi. Nekādu datu, kas liecinātu tieši par teritorijā ligzdojošo lauku baložu skaita palielināšanos, nav, taču literatūrā ir norādes par to, ka muižu sadalīšana un lauksaimniecības metožu maiņa starp abiem pasaules kariem izraisīja jūtamu lauku baložu skaita pieaugumu Latvijā, ko ļoti apsveica mednieki⁸⁵. Tomēr, arī salīdzinot pašreizējo situāciju ar *A. Grosses* doto vērtējumu tikai Kaņiera apkārtnē, šķiet, ka pašlaik lauku baloži noteikti ir sa-

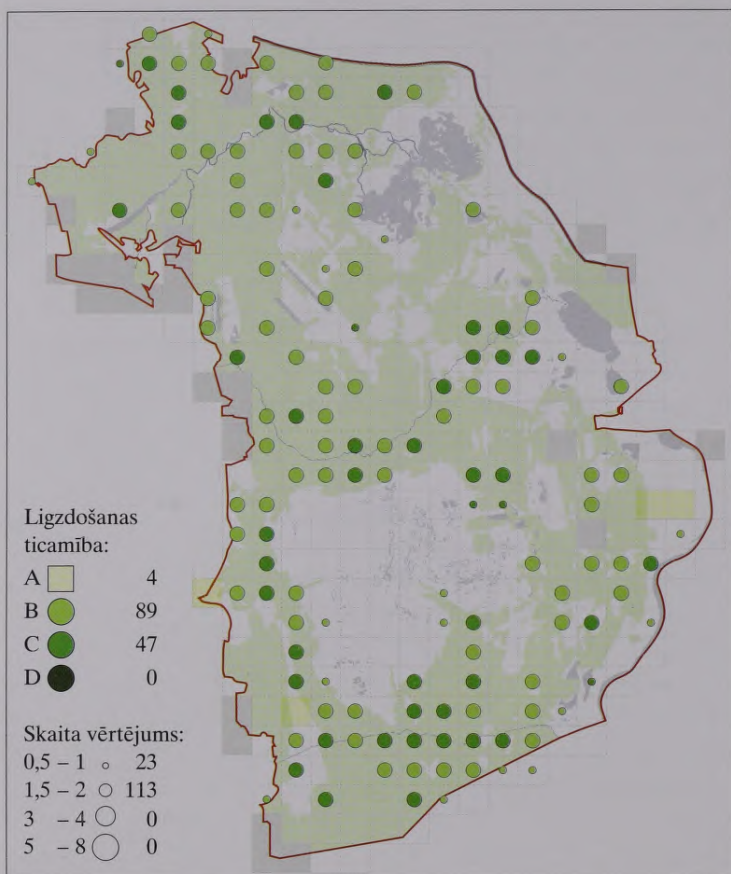
stopami lielākā skaitā. 1999. gadā lauku baloži ĶNP konstatēti visā teritorijā, kopā ligzdoja 250–300 pāri.

Par ceļojošo lauku baložu skaitu 20. gs. pirmajā pusē nav nekādas informācijas, iespējams, sugas parastās sastopamības dēļ. Arī *A. Grosse* to tikai piemin kā caurceļotāju⁶⁷. 1947.–1950. gadā *H. Mihelsons*, raksturojot putnu ceļošanu Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē, to minējis starp neregulāri vai retāk sastopamām regulāri caurceļojošām sugām²⁰². Acīm redzami ceļotāji (domājams, viens bars) ir bijuši 26.04.1951. *K. Grigūla* pie Ķemeriem novē-

Ligzdo, caurceļo

Lauku baloži ligzdošanas laikā šķiet kļuvuši biežāki, vismaz salīdzinot ar 20. gs. 20.–30. gadiem. Iespējams, ka skaita pieaugums saistīts ar egļu stādījumu īpatsvara palielināšanos mežaudzēs, kas ir lauku balodim ļoti piemērota ligzdošanas vieta. Foto: *E. Ozols*, 2005. gada maijs

rotie 10 putni⁶³. Mazliet vēlāk, 50. gadu otrajā pusē, Lapmežciema–Jaunķemeru jūrmalā veiktās ceļojošo putnu uzskaites rada priekšstatu, ka lauku baloži ceļo nevienmērīgi — dienas, kurās aizlido liels skaits putnu, mijas ar periodiem, kad baloži lido ļoti maz vai nelido vispār. Tā 1956. gada rudenī no kopā reģistrēta 151 lauku baloža 150 redzēti vienā dienā (30.09.). 1957. gada

pavasārī kopā reģistrēti 744 lauku baloži, bet liela daļa no tiem aizlidojusi dažās dienās — 113 putni 05.04., 125 — 23.04. un 124 — 27.04. Daudz mazākā skaitā baloži reģistrēti 1958. gada pavasarī — kopā tikai 277¹⁶⁰, bet tā paša gada rudenī uzskaitīti tikai 11 DA un D-DR virzienā ceļojoši lauku baloži¹⁰⁵.

Turpmākajos gados sistemātiski, mērķtiecīgi migrējošo putnu novērojumi nav veikti, tādēļ spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām teritorijā nav iespējams, jo gadījuma rakstura novērojumi vai to trūkums, pat ja tie ir no “īstās” sezonas, var radīt pilnīgi aplamu iespaidu. Kopš 80. gadiem ir zināmi tikai atsevišķi migrējošu baru novērojumi — 23.04.1986. pie Aklā ezera redzēts pārlidojošs 14 putnu bariņš (*VS*), 19.05.1998. Dunduru pļavās redzēti 20 putni (*MS*), 05.04.2004. pie Melnragu rīkles uzpludinājuma — 30 putni, 10.04.2005. meža ielokā pie Melnragiem redzēti vismaz 200 lauku baloži, kas barojās rugājos (*JĶu*).

Common Wood Pigeon. During the early 20th century considered to be common but a scarce breeder, less abundant than Stock Dove at least in the larger forest tracts. Possibly the number of nesting pairs has increased but data are not available on the timing or the degree of such an increase. In 1999 there were 250–300 pairs nesting in the whole area. Common on migration but no data on trends.

Iemaldās,
iespējams, ligzdojusi

Gredzenūbele

Streptopelia decaocto

Gredzenūbele teritorijā reģistrēta tikai divas reizes. Pirmo reizi periodā, kad pēc šīs sugas atklāšanas Latvijā 1962. gadā²⁰⁶ iezīmējās izteikta gredzenūbeļu

skaita palielināšanās visā Latvijā⁴⁹, — 11.04.1984., viens putns redzēts un dzirdēts Ķemeru centrā liepiņā pie veikala (*JĶa*). Lai gan nekādu konkrētāku datu,

kas to apliecinātu, nav, ņemot vērā gredzenūbeles statusu Latvijā tajā laikā, pilnīgi iespējams, ka šis varēja būt arī ligzdojošs putns. Pēc 70.–80. gados novērotā skaita pieauguma gredzenūbeļu skaits atkal samazinājās⁴⁹ un teritorijā tā ilgu laiku vairs nav novērota. 18.07.1998. divi putni novēroti sēžam uz vadiem pie

ĶNP R robežas divus kilometrus uz D no Smārdeskroga (VL).

Eurasian Collared Dove. Two records, including one case of possible nesting in 1984, when the population was on the increase in the whole of Latvia.

Ūbele

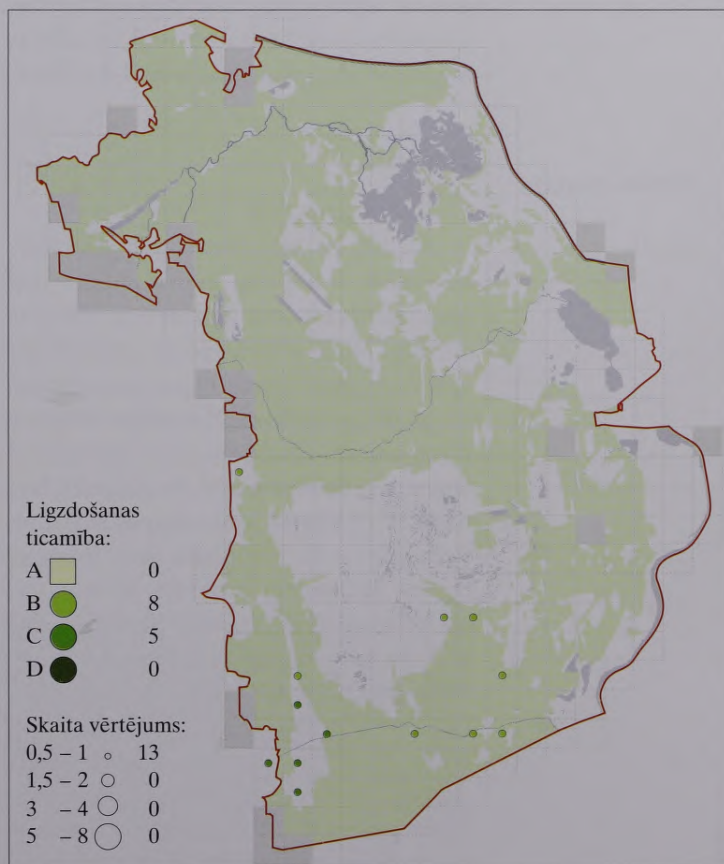
Streptopelia turtur

20. gs. sākumā un pirmajā pusē ūbele Latvijā bijusi nevienmērīgi izplatīts, Kurzemē visai rets, bet Vidzemē ļoti rets putns^{69, 100, 165}, daži tālaika pētnieki pat uzskaita visas viņiem zināmās ligzdošanas vietas⁸⁵. Acīmredzot jūrmalas joslā 20. gs. 20.–30. gados ūbele vēl nav sastopama, jo ne *A. Grosse*, rakstot par Kaņiera apkārtni⁶⁷, ne *J. Rācenis*, rakstot par turpat blakus esošo Jūrmalas pilsētu¹²², ūbeli nepiemin vispār. Ūbeļu skaita pieaugums Latvijā, vismaz spriežot pēc *K. Vilka* novērojumiem Latgalē un Jelgavas apkārtnē, acīmredzot sācies 30. gados (otrajā pusē)¹⁷⁰ un turpinās 40.–50. gados²⁰⁵, jo vēl 1961. gadā *E. Tauriņš* raksta: “Pēdējos gadu desmitos mūsu republikā pastiprināti ieviešas un izplatās ziemeļaustrumu virzienā vesela rinda Rietumeiropas lapu koku mežu un kultūras ainavu faunas pārstāvju (piem., dārzu stērste, pupuķis, ūbele, zaļā vārna u. c.).”¹⁵⁸

Tolaik ūbeles arī tiek pirmo reizi konstatētas ĶNP teritorijā. Vispirms 28.03.1957. pavasara ceļošanas laikā stacionārajā novērošanas punktā jūras piekrastē pie Jaunķemeriem reģistrēts viens putns¹⁶⁰. 26.05.1958. *E. Tauriņš* un *M. Švarcbergs* laivu brauciena laikā pie Sloceņes divās vietās ūbeli dzirdējuši dziedam¹⁵⁷. Pēc tam ilgāku laiku nekādi konkrēti novēro-

jumi nav zināmi. Sākot ar 80. gadiem zināmo novērošanas gadījumu skaits pieaug, tomēr tie ir nesistemātiski un suga joprojām novērota neregulāri, piemēram, 80. gadu sākumā tā vairākkārt

Ligzdo, caurceļo

novērota mežos pie Lapmežciema (*JMa* u. c.). Arī 90. gados dzirdēta neregulāri un ne katru gadu — lielākā daļa novērojumu reģistrēti D no Ķemeru tīreļa Kauguru kanāla un Sumragu pussalas rajonā, teritorijā, kas intensīvi apmeklēta melno stārķu pētījumu projekta ietvaros (*MS* u. c.), visbiežāk dzirdēta dziedam dažādās šeit esošās egļu jaunaudzēs. Arī 21. gs. sākuma gados 1–2 pāri regulāri tiek novēroti Dunduru pļavu rajonā pie Kauguru kanāla, parasti egļu jaunaudzē (*IV*). 1999. gadā vērtēts, ka ĶNP ligzdoja 10–20 pāri, vairākums no varbūtējām ligzdošanas vietām teritorijas DR daļā ir saistītas ar egļu jaunaudzēm pļavu tuvumā. Lai gan līdz šim ūbeles ligzdošana teritorijā nekad nav pierādīta, jāatzīst, ka neviens to arī nav mēģinājis darīt (ligzdas nekad nav mek-

lētas), un ūbeļu ligzdošana teritorijā ir visnotaļ ticama.

Atsevišķos gadījumos ūbeles novērotas arī Ķemeru tīrelī, tomēr vairākumā gadījumu redzēti nepārprotami caurceļojoši putni — 13.05.1989. tīrelī redzēti trīs pārlidojoši putni (*JKa*), 1994. gada maijā deviņi caurceļojoši putni novēroti me-teostācijas apkārtnē, savukārt 1996. gada maijā tīrelī dzirdēts viens putns (*VR, VĀ*).

European Turtle Dove. Since the first record in late 1950s numbers have increased. In 1999 the breeding population was estimated at 10–20 pairs. Probable nesting places (nesting so far not confirmed) are mostly associated with spruce plantations. Also observed on passage.

Ligzdo, caurceļo

Dzeguze

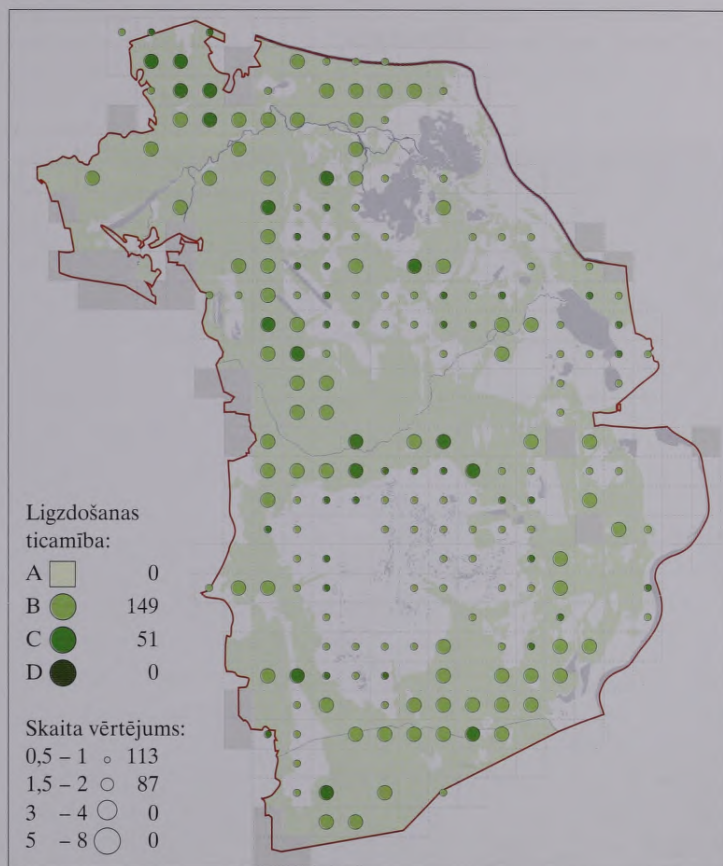
Cuculus canorus

Kā ļoti parasta visur ligzdojoša suga, kas vairāk sastopama mitros jauktos mežos, piemēram, pie Ķemeriem, dzeguze atzīmēta jau *V. Zavicka* pārskatā par Rīgas apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās¹²⁸. Arī 20. gs. 30. gados Kaņiera apkārtnē dzeguze bijusi parasta ligzdotāja visos mežos, mazuļi atrasti baltās cielavas un sarkanrīklītes ligzdās⁶⁷. Turpmāk ziņas par šīs sugas sastopamību ir fragmentāras, jo ar mērķtiecīgiem pētījumiem teritorijā neviens nav nodarbojies. Novērojumu skaits pieaug kopš 80. gadiem dažādu pētījumu aktivizēšanās dēļ. Kopš 1984. gada dzeguze regulāri konstatēta Ķemeru tīrelī (*JKa*), šeit veikto maršruta uzskaišu dati liecina, ka dzeguzu skaits šajos gados būtiski nav mainījies (uzskaitīti 2–9 dziedoši $\sigma\sigma$ aptuveni sešos kilometros). Līdzīgs skaits tīrelī reģis-

trēts arī uzskaitēs, kas purvā tiek veiktas kopš 2003. gada, — 4,9 km garā maršrutā ik gadu uzskaitīti 5–10 dziedoši $\sigma\sigma$ (*JKu*). 1999. gadā dzeguzes konstatētas visā teritorijā, taču ne ligzdas, ne izvesti mazuļi netika atrasti. Dzeguzu “trūkums” atsevišķos rajonos — piemēram, Ķemeru apkārtnē, visdrīzāk ir izskaidrojams ar to, ka šie kvadrāti apsekoti pirms dzeguzu ierašanās un atkārtotās kontroles veiktas pārāk vēlu sezonā, kad dzeguzes vairs aktīvi nekūko. Kopā ĶNP ligzdoja 200–250 “pāri”.

Vērtējot iespējamās dzeguzu skaita izmaiņas laika gaitā, jāņem vērā *K. Vilka* teiktais par Strenču apkārtni, kur viņš veicis pētījumus ar dzeguzēm: “Par dzeguzu skaitu spriežam pēc kūkošanas. Skaits strauji samazinājās 1966. gadā, 1967. kļuva vēl mazāks. 1967. gadā autoram radās

iespaids, ka dzegužu nav tik maz, taču viņas maz kūko.¹⁹⁴ Vēlāk viņš šo piezīmi papildina: “1966., 1967. un 1968. gadā kūkošana bija dzirdama ļoti reti, 1969. gadā jau biežāk un 1970. g. Strenču apkārtnē likās, ka dzegužu skaits tikai nedaudz atpaliek no tā, kāds bija iepriekšējos gadu desmitos.”¹⁷¹ Raksturojot dzegužu sastopamību laikā no 1925. līdz 1966. gadam Latvijā kopumā (arī Jelgavas apkārtnē, kur viņš darbojās 40. gados — *red.*), viņš raksta, ka “agrākos gados, kūkošanas maksimuma periodos, cilvēks ar normālu dzirdi parasti varēja arvien saklausīt divu līdz trīs dzegužu kūkošanu”¹⁷¹. Izmantojot šādu pieeju, šķiet, ka pēdējās desmitgadēs dzegužu skaits tomēr ir mazāks nekā 20. gs. sākumā, jo tagad mežos parasti var dzirdēt vienlaikus tikai vienu, augstākais divas dzeguzes. Trīs vienlaikus dzirdēti putni jau ir visai neikdienišķs gadījums, piemēram (visas ekskursijas veiktas labos laika apstākļos), 18.05.1998. 18.20–21.12 maršrutā Dunduru pļavas–Sumragi dzirdēta viena dzeguze Dunduru pļavās un divas vienlaikus pie Sumragiem; 19.05.1998. ekskursijā pa Ķemeru parku no Meža Mājas līdz sanatorijai un pēc tam Odiņos ~8.00–12.20 dzeguzes nav dzirdētas vispār (*MS, SC*); 10.05.1998. ekskursijā Ķemeri–Zaļā kāpa dzeguzes dzirdētas divreiz pa vienai; 11.05.2002 4.35–12.35 pie Kauguru kanāla posmā Nēģu grāvis–Sumragi — divās vietās pa vienai; 07.05.2002. maršrutā Kaņieris–Akiņa — viena dzeguze. Ir viegli izrēķināt, ka vidēji vienlaikus dzirdēta tikai viena dzeguze (*MS*). Atšķirīga situācija ir Ķemeru tīrelī, kur ir daudz labāka dzirdamība un kūkojošas dzeguzes iespējams dzirdēt pa ļoti lielu gabalu, teju no katras purva saliņas, — piemēram, 15.06.2003. *J. Ķuze* reģistrējis vienlaikus četrus putnus no diviem dažādiem 2 km attāliem punktiem.

Teritorijā reģistrēta arī caurceļošana. Dzeguzi kā caurceļotāju min *A. Grosse*, rakstot par 20. gs. 20.–30. gadiem. Viena ceļojoša dzeguze novērota 03.05.1956. Jaunķemeru jūrmalā caurceļojošo putnu uzskaišu laikā¹⁶⁰. Vēlāk zināms tikai viens caurceļojoša putna novērojums 10.09.1988. Lapmežciemā (*VS*).

Common Cuckoo. A common nesting species. In 1999 200–250 “pairs” thought to be nesting. Judging from indirect evidence the number of nesting pairs seems to be smaller than during the 1st half of 20th century. No data on trends during passage.

Plīvurpūce

Tyto alba

Zināms tikai viens iespējams novērošanas gadījums. Pēc *S. Batarevska* iesniegtajām ziņām Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, plīvurpūce bijusi aktīva 1980. gada jūnijā pie Lielupes, posmā no Pārupjiem līdz Zubova sēklim. Tā kā novērotājs bija ļoti nepieredzējis, viņa ziņojums tika pārbaudīts ar mērķi iegūt kaut kādus dokumentālus apstiprinājumus. Pārbaudot šo vietu 06.06.1981., plīvur-

pūce netika konstatēta, netika atrastas arī nekādas liecības par tās varbūtēju klātbūtni iepriekšējā gadā (*MS, ASr*). Arī pats novērotājs turpmākos gados to vairs netika redzējis. Ņemot vērā sugas reto sastopamību un dokumentālu liecību trūkumu, apstrādājot datus atlantam, drošības dēļ šis materiāls netika ņemts vērā¹¹⁸. ĶNP sugu sarakstā plīvurpūce nav iekļauta.

Ligzdo, domājams,
arī ziemo

Ūpis

Bubo bubo

20. gs. sākumā ūpis Latvijā bijis visai parasts putns, kas ticis ļoti nopietni vajāts tādēļ, ka “nodarīja ievērojamu postu sikmedijumiem” — medņiem, rubeņiem, pī-

lēm, baložiem, zaķiem u. tml.^{85, 164} (sk. arī vistu vanagu — *red.*). Arī *V. Zavickis*, raksturojot tā sastopamību pētītajā teritorijā, kas ietver arī Kaņiera apkārtni, raksta: “Dažas reizes nomedīts.”¹²⁸ Pirmās konkrētās ziņas par ūpja ligzdošanu teritorijā ir no 20. gs. 30. gadiem. *A. Grosse* par ūpi raksta šādi: “1936. gadā viens ūpju pāris ligzdoja Kaņiera ZR krastā. Mazliet lielākā attālumā Zaļā purva malā ligzdoja divi pāri. 1936. un 1937. gada pavasarī (domājams, Kaņiera apkārtņē) kļūgāja divi pāri, bet ligzdoja tikai viens”⁶⁷, tātad kopā 3–4 pāri. Par turpmāko laika periodu līdz 70. gadu sākumam priekšstatu dod meža putnu uzskaitē uzrādītu ūpju skaita izmaiņas (sk. diagrammu). Lai gan Latvijā kopumā šajās “uzskaitēs” par ūpjiem uzdotas arī urālpūces, ĶNP teritorijā šī suga nav sastopama, tāpēc var pieņemt, ka šie dati vismaz aptuveni parāda ūpja klātbūtni un skaita samazināšanos laika gaitā. To, ka šie dati neatspoguļo situāciju katrā konkrētā gadā, apstiprina 1968. gads, kad, pēc mežniecības ziņām, ūpji nav uzskaitīti vispār¹⁷, bet *K. Vilks* šajā gadā pie Kaņiera starp Slo-

Viena no senāk zināmajām ūpja ligzdošanas vietām ĶNP ir sausie priežu meži Gausajā Jūdzē, kur ligzda vienmēr atrasta tikai zemē pie kāda koka stumbra (attēlā *ad. ligzdas tuvumā*). Foto: *V. Vinulis*, 31.05.2006.

ceni un Ragaciemu ir atradis ligzdu — vienu no piecām, kuras viņš vispār savā mūžā atradis¹⁷², un 21.06.1968. tajā gredzenojis divus ūpja mazuļus (kā atceras *J. Vīksne*, ar piezīmi, ka “lidos pēc 10 dienām”).

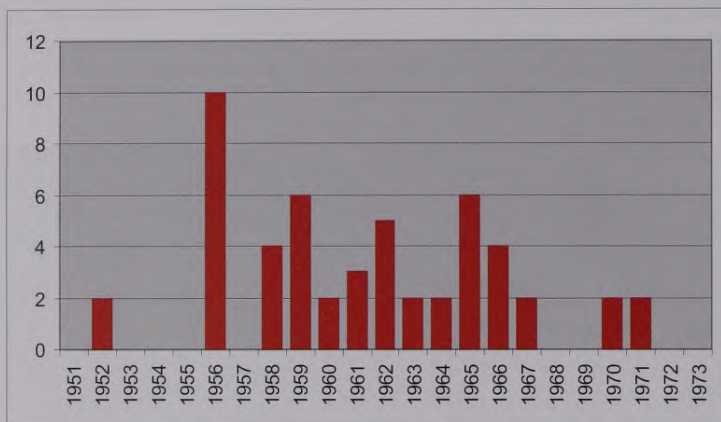
1981. gada pavasarī viens ūpis novērots tupam zem eglītes pie Vēršupītes ietekas Slokas ezerā (*JMa*), pēc tam šeit vairs nekad nav konstatēts. Turpmākajos gados ziņas par ūpja sastapšanu teritorijā ir no trijiem rajoniem — Kaņiera, Lielupes krasta dumbrāju rajona un Ķemeriem, taču ne katru gadu un parasti tikai pa vienam pārim gadā. Pie Kaņiera ūpis atkal konstatēts 19.06.1983., kad viens putns Krievsalā uzlidoja no pusapēsta lauča mazuļa (*APe*), un 1990. gada aprīlī, kad Kaņiera R krastā atrasti vairāki plēsumi. Tā paša gada 9. maijā mežā ezera ZR krastā *V. Adamsons* atrada arī izpostītu ligzdu ar olu čaumalām.

1994. gadā ūpja ligzdošanu *J. Lipsbergs* konstatēja mežā Odiņu–Pavasara poldera R malā jūras ērglim būvētā mākslīgajā ligzdā egles galotnē. 17.05.1994. ligzdā bija mazs ūpēns un viena ola, bet barības atliekās bijis laucis, meža pile, krīklis, lauku balodis un ūdens strupaste. Tās bija pirmais Latvijā reģistrētais ūpja ligzdo-

Šajā ligzdā 24.05.2006. bija četri ūpēni (*JL*, *JĶu*), taču fotografēšanas brīdī dažas dienas vēlāk divi no tiem ligzdu jau bija atstājuši. Attēla priekšplānā redzams acīmredzot no Kaņiera atnests brūnkaklis.
Foto: *J. Ķuze*, Gausā Jūdze, 31.05.2006.

Lielā meža cūku skaita dēļ ūpim ar ligzdošanu uz zemes klājas diezgan bēdīgi, bet dabiski piemērotu vecu plēsējputnu ligzdu, kurā viņš varētu perēt, ir ļoti maz. Tādēļ *J. Lipsbergs* 20. gs. beigās–21. gs. sākuma gados pavisam ir uzbūvējis 27 ūpim domātas mākslīgās ligzdas (attēlā būvējot ligzdu ĶNP). Pie Kaņiera būvētajās mākslīgajās ligzdās līdz 2005. gadam ūpis netika ligzdojis (*JL*), taču pie Odiņiem gan.
Foto: *J. Ķuze*, 11.01.2001.

Ēpu skaita izmaiņas VMD veiktajās medijamo putnu un zvēru uzskaitēs laikā no 1951. līdz 1973. gadam ĶNP teritorijā (Slokas, vēlāk Ķemeru un Valguma mežniecībā)¹⁷

Jau 2005. gadā (pirmo reizi Latvijā) radās aizdomas par ūpja ligzdošanu ēkā — Ķemeru nomalē sanatorijas “Līva” graustā. Tās apkārtnē ūpja balss dzirdēta 22.03.2005. (VI), un turpmāk sezonas laikā ūpis te tika dzirdēts un novērots atkārtoti (JKu, VI). Ligzdošana te pierādīta 2006. gada 14. aprīlī, kad V. Vintulis (attēlā uz “ligzdas balkona” 5. stāvā) atrada ūpja ligzdu ar vienu olu. Diemžēl ligzda vēlāk tika pamesta. Foto: J. Kuze, 22.06.2006.

šanas gadījums mākslīgajā ligzdā, interesanti ir arī tas, ka ligzda atradusies ļoti augstu — 21,3 metrus virs zemes⁹². 1999. gadā, veicot atlanta pētījumus, ūpis netika konstatēts.

Ūpis Kaņiera apkārtnē atkal uzradās 21. gs. sākumā. Naktī no 16. uz 17.07.2002. mežā uz Z no Kaņiera (respektīvi, tajā pašā rajonā, kur K. Vilks gredzenoja mazuļus 1968. gadā; JVī) dzirdēts ligzdu atstājis ūpens (JKu, IŠt). Pēc tam, 04.07.2005., J. Lipsbergs Kaņiera piekrastē pie priedes stumbra atrada pērn lietotu ūpja ligzdas vietu, kurā, pēc pazīmēm spriežot, 2004. gadā tikuši arī izvesti mazuļi. Par ūpja klātbūtni 2004. gada ligzdošanas sezonā minētajā rajonā liecināja arī pavasarī dzirdētā riesta balss (VV, JKu) un vēlāk šeit atrastie plūkumi (JKu, JL). Pēc ilgāka pārtraukuma 2006. gadā teritorijā pirmo reizi mēģināja ligzdot divi ūpju pāri — viens Gausajā Jūdzē, bet otrs — sanatorijā “Līva” (sk. attēlus). Konkrētu ziņu par ūpja sastapšanu ziemā autoru rīcībā nav, tomēr, zinot sugas izteikto nometniecisko dzīvesveidu, tā ir visnotaļ ticama.

Eurasian Eagle Owl. Nests mostly around Lake Kaņieris. Numbers have decreased from 3–4 pairs during late 1930s to one pair, and not every year during recent decades. The most probable reason for this decline is heavy persecution during the 1st half of 20th century and predator (Wild Boar) pressure as ground nests are very susceptible. In 1994 nesting in an artificial nest (built for the White-tailed Eagle) was recorded for the first time in Latvia. In 2006 after a long absence two pairs nested simultaneously, one of them in ruins of abandoned building.

Baltā pūce

Nyctea scandiaca

19./20. gs. mijā baltā pūce Rīgas apkārtnē bijusi regulāri sastopama rudenos un ziemās. *V. Zavickis* par viņu raksta: “bieži nošauta, piemēram, rudens gāju laikā visai parasti pie Babītes ez.”¹²⁸. Līdzīgi šo sugu vērtē arī citi pētnieki vēl līdz pat 20. gs. vidum, piemēram, *A. Grosse* un *N. Tranzē* par Latviju kopumā 1929. gadā dod tai tādu pašu sastopamības raksturojumu (attiecībā uz ziemu) kā ūpim⁶⁹. Gandrīz visi autori uzsver, ka Latvijas R daļā tā tomēr sastopama retāk, taču atzīmē arī to, ka atsevišķos gados ir bijušas balto pūču invāzijas un dažkārt (pēc invāzijām?) tā ir sastapta arī vasarā^{164, 85}. *A. Grosse* gan šo sugu tieši Kaņiera apkārtnē nav novērojis, visticamāk tāpēc, ka ziemas laikā viņš novērojumus tikpat kā nav veicis. Acīmredzot, ziemām kļūstot siltākām, baltās pūces ieklejo arvien retāk, tādēļ droši dokumentēts teritorijā ir tikai viens šīs sugas novērojums.

Apodziņš

Glaucidium passerinum

19./20. gs. mijā informācijas daudzums, kāds pieejams par dažādām pūču sugām, ir ļoti atšķirīgs — par lielākām sugām, to medijāmām sugām nodarītā “posta” dēļ — piemēram, par ūpi — ir bijusi visai liela mednieku interese, kas arī plaši atspoguļojas literatūrā^{85, 164 u. c.}, bet mazākās pūču sugas, to skaitā apodziņš, bieži šādās diskusijās vispār netiek pieminētas. Tomēr *O. Lēvis* par apodziņu raksta: “Šī pūcīte ir pilnīgi nakts putns, kas dienā pa lielākai daļai uzturas cauros kokos; viņu redz reti, kaut gan viņai mūsu gubernās ir īsta pastāvīga

1950./60. gadu mijas periodā ziemā viens putns iztraucēts Kaņierī, Vārsalas apkārtnē, kā atceras *J. Vīksne*, “tundras ainavā”. Pēc tam reģistrēta vēl vienu reizi. Kā atceras bijušais Ķemeru mežniecības meža meistars medību jautājumos *G. Vidiņš*, 1978./79. bargajā ziemā, kad naktīs temperatūra nokrita līdz -40°C , dzenot vilku pēdas mežā R no Ķemeru tīreļa, atrasta nosalusi “pilnīgi balta pūce”.

Snowy Owl. Until early 20th century considered to be a regular passage migrant during late autumn and a winter visitor, but only two records documented. In winter during 1950s/60s one bird sighted near Lake Kaņieris and during the severe winter of 1978/79 (night temperature reached -40°C) when one “completely white owl” found frozen dead.

dzīves vieta. Rudenī un pavasarī viņu atrod, bet tikai ļoti reti, arī krūmos tupam, ja viņa mazumu kur izskrien.”¹⁰² Tādēļ iespējams, ka visi šīs sugas skaita vai sastopamības vērtējumi neatspoguļo sugas patieso sastopamību, bet ir samazināti — *H. Loudons*, tāpat kā *V. Lange*⁸⁵, to uzskata par retu (Kurzemē tādā pašā statusā ir ūpis un bikšainais apogs)¹⁰⁰ un *A. Grosse* un *N. Tranzē* — par ļoti retu līgdotāju⁶⁹. *V. Zavickis*, rakstot par Rīgas apkārtnes putniem 19. gs. beigās, par apodziņu atzīmē: “Atkārtoti nomedīts teritorijā”, ne konkrētas vietas, ne gadus

Agrāk ziemojusi un
caurceļojusi

Līdzdo, iespējams,
ziemo

2004. gadā ĶNP austrumu malā piemērotās mežaudzēs tika izlikti 50 speciāli apodziņam domāti būri. 2006. gada pavasarī trijos no 46 būriem, kas bija saglabājušies, ligzdoja apodziņi (JĶu, MP). Visos trijos būros vēl 6. un 8. maijā pūces perēja olas (attēlā ♀ uz ligzdas), savukārt 19. jūnijā tajos apgredzenoti 19 mazuļi (attiecīgi 6, 6 un 7; JĶu, MS).
Foto: J. Ķuze, 11.05.2006.

tomēr neminot¹²⁸. Pēc tam neviens pētnieks, kas teritorijā darbojies, šo sugu te nav konstatējis, ĶNP teritorijā apodziņi netika atklāti arī pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta laikā¹¹⁸.

Apodziņš pirmo reizi teritorijā droši konstatēts tikai 16.06.1994. rītā, kad Č. *Viklunds* (*Charley Wiklund*) dzirdējis vienu putnu svilpojām pie Kauguru kanāla iepretim Kaugurrožai. Pēc tam atkal dzirdēts tikai atlanta materiālu vākšanas laikā 07./08.05.1999. netālu no Ventspils šosejas un Kalnciema ceļa krustojuma (AA). Šajā gadā ĶNP ligzdojošo apodziņu skaits vērtēts kā viens līdz pieci pāri¹⁴⁶, tomēr, kā rāda turpmākā pieredze, tas neatbilst patiesībai. 2001. gadā viens pāris apodziņu uzturējās pie ĶNP administrācijas centra — Meža Mājas (JĶu, AL, VV u. c.). No šā gada, pievēršot sugai pastiprinātu uzmanību Latvijas ligzdojošo putnu atlanta pētījumu ietvaros, līdz 2004. gadam apodziņš konstatēts daudzviet teritorijā. Piemēram, 2003. gadā, kad pētījumi

veikti visintensīvāk, no 06.02. līdz 29.04. apodziņi ĶNP reģistrēti 22 vietās (JĶu, VV u. c.)³⁹. Ņemot vērā šos novērojumus, ĶNP ligzdojošo pāru skaits 2004. gadā vērtēts kā 25–35 pāri, taču līdz 2006. gadam apodziņa ligzdošana nebija pierādīta (sk. attēla parakstu). Mazais reģistrēto novērojumu apjoms 90. gados, kā arī to pilnīgais trūkums līdz tam visdrīzāk ir izskaidrojams ar sugas slēpto dzīvesveidu, kā arī ar tai nepietiekami pievērsto uzmanību, jo apodziņam piemēroti veci meži ar dobumainiem kokiem ĶNP atrodami lielās platībās. Tomēr nevar izslēgt arī to, ka novērojumu veikšanas intensitātes pieaugums 21. gs. sākuma gados ir sakritis ar sugas skaita pieaugumu.

Paši apodziņi ziemas laikā novēroti maz — piemēram, 01.02.2005. mežā uz R no Melnragu rīkles vienu putnu dzirdējis A. *Liepa*, reģistrēts arī pie Slokas ezera (14.01.2006.; VĶ, IBr, IK) un Sumragu pussalā (28.01.2006.; JĶu un 31.01.2006.; VV). Tomēr par apodziņu regulāru ziemošanu liecina būrišu pārbaudēs atrastie apodziņu barības krājumi četros būrišos (no 15 pārbaudītiem; zīlītes, zeltgalviši, meža strupastes, vienā gadījumā arī ūdens cirslis) 2004./2005. gada ziemā (JĶu).

Eurasian Pygmy Owl. First properly recorded only in 1994, but presence in the area before was most likely overlooked as suitable habitats were always present. During intensive surveys dedicated to discovery of this species, in 2001–2004, 25–35 nesting territories were found though actual breeding first confirmed in 2006, when three nest boxes of 46 occupied.

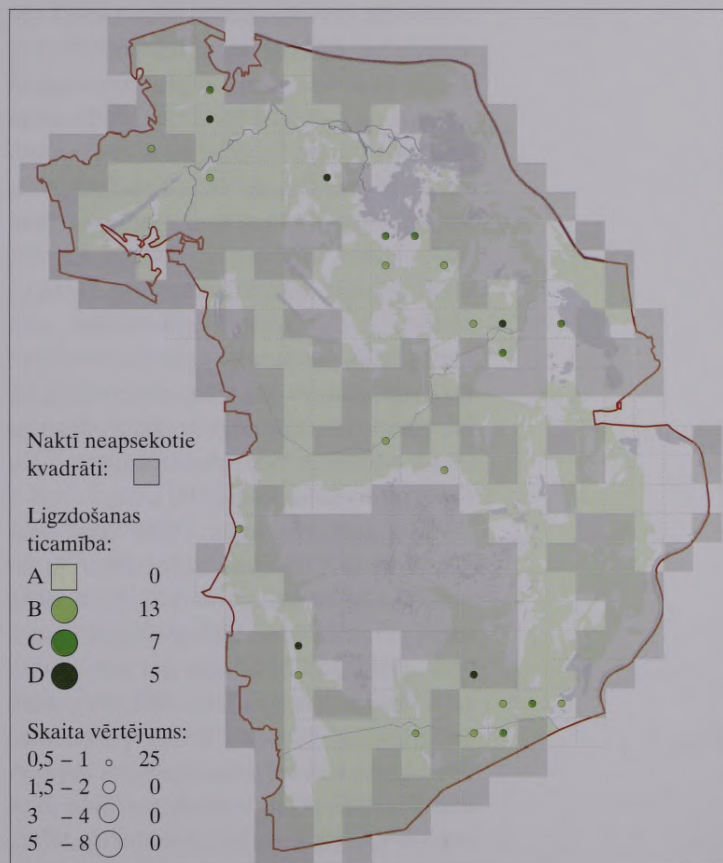
Meža pūce

Strix aluco

Lai arī meža pūce vēsturiski uzskatīta par parastāko Latvijā sastopamo pūču sugu^{69, 85, 100, 102}, kas ligzdojusi ne vien mežos, bet arī parkos, dārzos, vecos šķūņos un pat ēku bēniņos^{85, 164}, konkrētas informācijas par tās sastapšanu teritorijā ir maz. V. *Zavickis* piemin, ka meža pūce Rīgas apkārtnē ir “atkārtoti novērota”¹²⁸, bet A. *Grosse* 20. gs. 20.–30. gados to uzskata par retu ligzdotāju. Viņam bijusi zināma tikai viena meža pūces ligzdošanas vieta — pie Čaukciema, kur viens pāris regulāri ligzdojis līdz 1936. gadam, kad nocirsts ligzdas koks. Pēc tam meža pūce šeit vairs nav konstatēta. 30. gados meža pūce dzirdēta arī Ķemeru tuvumā⁶⁷, kur droši vien ligzdoja. Turpmāk līdz 80. gadiem par sugas sastapšanu teritorijā ziņu trūkst.

20. gs. beigās, kad dažādu pētījumu veikšanas gaitā teritorija pastiprināti apmeklēta, meža pūce konstatēta daudzās vietās. Ligzdas atrastas dažāda veida dobumos (arī melnās dzilnas kaltos; *VĀ*), speciāli izliktos būros (*JKa, JĶu, AL*), kā arī vienā gadījumā pat uz fotografēšanai kokā izveidota blīva (aizkaru) auduma slēpņa jumta (*JL*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 15–25 pāri, vairākos gadījumos meža pūces ligzdošanas teritorijas vai pat izvesti mazuļi konstatēti meža masīvu iekšienē tālu no lielākiem klajumiem vai mežmalām (piemēram, Sumragu pussalā; *MS*). Acīmredzot šie putni barojas izcirtumos un laucēs meža masīvu iekšienē vai pat medī virs augstajiem purviem. Salīdzinot situāciju 1999. gadā ar vēsturiski pieejamo informāciju (A. *Grosses* doto vērtējumu), šķiet, ka meža pūču skaits būtiski nav mainījies, jo Kaņiera ap-

Ligzdo, ziemo

kārtne arī pašlaik ir tikai 2–3 pāru ligzdošanas teritorijas; viena, tāpat kā 30. gados, pie Čaukciema un 1–2 starp Kaņieri (Antiņciemū) un Ķemeriem. Meža pūce teritorijā novērota arī ziemas mēnešos — piemēram, pie Līdumniekiem, pie Meža Mājas, pie Valguma ezera u. c. (*JĶu, MS*).

Tawny Owl. Common breeding species. In 1999 thought to be 15–25 pairs. Available data suggest no significant changes in population size during the 20th century. Winters.

Ligzdo, iespējams,
caurceļo

Ausainā pūce

Asio otus

19./20. gs. mijā ausainā pūce Latvijā novērota “ne tik bieži kā purva pūce”⁸⁵, pēc *V. Zavicka* vērtējuma, Rīgas apkārtnē tā sastopama “atsevišķās vietās”¹²⁸. Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados *A. Grossem* ausainās pūces ligzdošanas vietas nebija zināmas, viņš min tikai vienu gadījumu, kad 1935. gada pavasarī mežsargs *Liepiņš* vienu putnu (domājams, caurceļotāju) nošāvis pie Lapmežciema⁶⁷. Pēc tam ilgāku laiku par ausainās pūces sastapšanu teritorijā nav nekādu ziņu, zināms tikai, ka 80. gados ausainās pūces regulāri ligzdoja meža pudurīšos Smārdes apkārtnē, tuvu ĶNP teritorijas robežai (*VĀ*).

ĶNP teritorijā ausainā pūce atkal konstatēta tikai 17.05.1986., kad redzēta pie žaģatas ligzdas Jaunķemeros (*VS*). 13.05.1990. viens putns no vecas klijāna ligzdas iztraucēts mežā uz DR no Sumragu tilta, netālu no Liepājas šosejas (*SWe, SWi, BP*), taču, vai pūce te ligzdoja, netika pārbaudīts. 1999. gadā, kad teritorija apsekota vispilnīgāk, ausainās pūces konstatētas divos rajonos pie Odiņu–Pavasaru poldera — 18.06. pie Līkumciema (*BS, JJ*) un pie Pavasariem, kā arī pie Smārdes. Divās pēdējās vietās dzirdēti izvesti ausaino pūču mazuļi, kas ir pirmie pierādītas ligzdošanas gadījumi teritorijā. Pie Pavasariem pūcēni dzirdēti vispirms 12.06. (*MS, ER, LC*) un pēc tam netālu no pirmā novērojuma vietas,

blakus kvadrātā arī 18.06. (*BS, JJ*). Nelielā attāluma dēļ pieņemts, ka abos gadījumos dzirdēti vieni un tie paši putni. Pie Smārdes mazuļi dzirdēti 15.06. (*MS*), taču, tā kā novērojuma vieta atrodas pie pašas ĶNP robežas un ligzdas atrašanās vieta nav zināma, iespējams, ka šeit pūce ligzdojusi ārpus ĶNP teritorijas. 1999. gadā, ņemot vērā teritorijas apsekotību naktī, ĶNP ligzdojošo ausaino pūču kopējais skaits vērtēts kā 3–5 pāri.

Pēc 1999. gada ausaino pūču ligzdošana teritorijā konstatēta pie Bigauņciema (03.07.2004. dzirdēti izvesti mazuļi; *IV*) un pie Melnragiem (20.06.2005. dzirdēti mazuļi; *IV, IBr*), ticami, ka viens pāris 2001. gadā ligzdoja arī pie Jāņkroga kapiem — vai nu ĶNP teritorijā, vai tuvu pie tās robežas —, kur novēroti uztraukti abi vecie putni (*IV, KL*). Mazais reģistrēto novērojumu skaits teritorijā, iespējams, varētu būt izskaidrojams ar to, ka lielākā daļa ĶNP teritorijas ausainajai pūcei nav pārāk piemērota — te dominē lieli purvu un mežu masīvi.

Long-eared Owl. Nesting confirmed for the first time in 1999, when a total of 3–5 pairs were thought to be nesting. Some observations suggest the presence of passage migrants.

Agrāk ligzdojusi,
caurceļo

Purva pūce

Asio flammeus

Purva pūce ir viena no tām putnu sugām, ar kurām laika gaitā Latvijā ir notikušas vislielākās izmaiņas. *O. Lēvis* par purva pūci 19. gs. 90. gados raksta: “Šī ir

otrā šķira, kas visbiežāk pie mums sastopama, it sevišķi ielejas apgabalos.”¹⁰² Vēl 20. gs. sākumā un pirmajā pusē tās statuss ir ļoti līdzīgs. *V. Zavickis* savā pētījumā

apgabālā, kas ietver arī tagadējo ĶNP teritoriju, to raksturo ar vārdiem “nav reta”¹²⁸. Vispusīgāku šīs sugas statusa raksturojumu Latvijā kopumā dod *V. Lange*: “Kā ligzdotāja no pūcēm sastopama bieži. Mitrās ar krūmiem aizaugušās pļavās un ciņainās ganībās tā sastopama visur valstī. Gados, kad daudz peļu, tās sastopamas sabiedrībās tāpat kā ceļošanas laikā.”⁸⁵ Par ievērojamām ligzdojošo purva pūču skaita svārstībām saistībā ar peļu skaita izmaiņām Lubāna apkārtnē šajā laikā raksta arī *K. Vilks* — viņa pētījumu apgabālā pie Lubāna 1927. gadā ligzdojusi viena purva pūce, 1931. gadā pēc peļu skaita maksimuma gada — 13–14, tad skaits strauji samazinājies līdz četrām 1932. gadā un lēni atsācis palielināties 1933. gadā¹⁶⁸. Iespējams, tieši šādā, bagātā peļu gadā 20.–30. gados — 1935. gada pavasarī — krūmainās pļavās pie Slokas ezera ligzdojuši trīs pāri⁶⁷. Citas konkrētas ligzdošanas vietas *A. Grosse* nemin.

Pēc tam purva pūces ligzdošana teritorijā vairs nav konstatēta, kaut gan, it īpaši pēc lauksaimniecības zemju pamešanas 90. gadu sākumā, teritorijā ir šīs sugas ligzdošanai ļoti piemērotas dzīvotnes, īpaši Lielupes palieņu pļavas. Jādomā, ka pie šīs sugas izzušanas liela loma ir ne vien biotopa iznīcībai lauksaimniecības intensifikācijas un meliorācijas dēļ⁷, bet arī ievērojamajam meža cūku un plēsēju skaita pieaugumam 60.–70. gados¹²⁶, jo purva pūce ligzdo uz zemes, tādēļ tās ligzda ir viegli izpostāma. Arī vienīgajam zināmajam turpmākajam novērošanas gadījumam teritorijā, kad 01.05.1983. viens uztraucies putns vairākas stundas dzirdēts Ķemeru tīreļa centrālajā daļā vakarā uz salas (*APe*)¹¹⁸, visticamāk, nav sakara ar lig-

zdošanu, jo vakarā dzirdēts ir tikai viens putns un otrā rītā novērojuma vietas apkārtnē purva pūces klātbūtni konstatēt vairs nav izdevies. Turklāt jāpiebilst, ka no novērojumu vietas ir ļoti tālu līdz iespējamām barošanās vietām, tādēļ ligzdošana šajā vietā būtu ļoti maz ticama (*red.*). Šajā laikā arī visā Latvijā purva pūču statuss jau ir būtiski mainījies. Lai gan Latvijas Sarkanās grāmatas atkārtotajā izdevumā, kur šī suga iekļauta pirmajā (izzūdošo sugu) kategorijā, minēts, ka “ligzdo līdz 10 pāri”⁷, faktiski kā regulāra ligzdotāja purva pūce ir izzudusi un pastāvīgas ligzdošanas vietas nav zināmas nekur. Laikā no 1975. gada, kad *A. Rēze* ir atradis purva pūces ligzdu Strūžānu purva apkārtnē (*JC*)³⁸, līdz 2002. gadam⁴⁸ Latvijā nav atrasta neviena ligzda, un ir zināms vēl tikai viens patiešām ticams ligzdošanas gadījums Žūkli 2001. gadā²⁹.

Kā caurceļotāja teritorijā purva pūce bijusi reta jau 20. gs. 30. gados⁶⁷, pēc tam vairs nav konstatēta vispār, lai gan, spriežot pēc novērojumiem citās vietās Latvijā, it īpaši Kolkas ragā, kur ceļojoši putni tiek novēroti regulāri, dažkārt pat visai lielā skaitā⁴⁹, vismaz pavasara gāju laikā, tai vajadzētu būt sastopamai. Ticamākais iemesls purva pūču nekonstatēšanai ir tas, ka teritorijā nav veiktas mērķtiecīgas ceļojošo pūču uzskaites.

Short-eared Owl. During the first half of 20th century considered to be the second most common owl species in Latvia. Nesting in the area was recorded for the last time in 1936 when 3 pairs nested around Lake Slokas. No recent sightings on nesting but migrants are probably overlooked.

Ligzdo, iespējams,
caurceļo un ziemo

Bikšainais apogs

Aegolius funereus

Par bikšaino apogu, līdzīgi kā par apodziņu, vēsturiskie dati ir ļoti trūcīgi. *V. Zavickis* par to raksta: "Rīgas apkārtnē šī mazā pūce ir vairākkārt nomedīta, taču sastopama tikai ļoti vietumis,"¹²⁸ gan nenorādot nevienu konkrētu atradni. Arī citi tālaika autori norāda, ka bikšainais apogs ligzdo ļoti reti, galvenokārt skuju koku mežos^{85, 102}, taču vislabāk tālaika zināšanas par šo sugu raksturo *N. Tranzē*: "Bikšainajam apogam Latvijā vajadzētu būt nometniekam, bet zināms par viņu ir ļoti maz. Ļoti biežs viņš nav, pat ja pieņem, ka vainīgs ir novērojumu trūkums."¹⁶⁴ ĶNP teritorijā pirmo reizi droši konstatēts tikai pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta datu vākšanas laikā¹¹⁸, kad vienu putnu pie Zaļā purva dzirdējis *J. Ventīņš*. 26.04.1986. dziedošs ♂ dzirdēts meža masīvā pie Kūdras izgāztuves (*AKu*). Turpmāk līdz 90. gadu beigām konstatēts neregulāri (*AL, JKa, APe*), visi autoriem zināmie novērojumi reģistrēti tikai mežu masīvā, kas iekļauj Ķemeru tīreli.

1999. gadā, vācot materiālus ĶNP atlantam, bikšainie apogi konstatēti trijos rajonos, to skaitā divos no tiem redzēti vai dzirdēti izvesti mazuļi, tādējādi pirmo reizi pierādot teritorijā bikšainā apoga ligzdošanu. Mazuļi dzirdēti mežā uz D no Labā purva (02.06.; *BS, JJ*) un pie Draviņu–Dunduru karjera (27.06.; *MS*), trešā ligzdošanas teritorija, kur 15.04. tika atrasts apmeklēts bikšainā apoga dobums (*MS*), bija starp Ķemeru tīreli un Seklo purvu, netālu no Krāču kalnu ZR gala. Ņemot vērā arī pēc biotopa piemērotās, bet naktī neapsekotās vietas, kā Gauso Jūdzi, Smārdes Kūdras apkārtni u. c., skaits vērtēts kā 3–8 pāri.

Laikā no 2000. līdz 2004. gadam, vācot datus otrajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, bikšainie apogi dzirdēti arī pie Lustūžkalna (*IV*) un mežā DR no Zaļā purva (*JĶu, VV*), kā arī 3–4 vietās meža masīvā ap Ķemeru tīreli. Ķemeru tīreļa malā uz kāpas izliktā būrī 09.06.2003. atrasta arī ligzda ar maziem mazuļiem (*JĶu*). Interesanti, ka būris bija pilns ar pērnā gada sirseņu pūžņa atliekām, un apogs līdz savai ligzdai, kas atradās zem pūžņa, varēja nokļūt tikai pa šauru eju gar tā malu. 21. gs. sākumā bikšaino apogu skaits ĶNP vērtēts kā 5–10 pāri, un nelielā atšķirībā vērtējumā, salīdzinot ar 1999. gadu, ir saistīta tikai ar labāku teritorijas apzināšanu. Jāatzīmē, ka pie Ķemeru tīreļa 30.03.2002. tikai purva A malā un ZA stūrī dzirdēti trīs dziedoši ♂♂ (*JĶu, MS*), tādēļ iespējams, ka vismaz atsevišķos gados bikšaino apogu skaits, kas te mēģina ligzdot, ir pat vēl lielāks. Par bikšaino apogu caurceļošanu teritorijā autoru rīcībā nekādu datu nav, kaut gan tā ir visnotaļ iespējama, vismaz spriežot pēc novērojumiem citur Latvijā⁴⁹. Ziemā nav novērots.

Tengmalm's Owl. Historical data very scarce, but the species was probably overlooked. First nesting was confirmed only in 1999 when 3–8 pairs were thought to be breeding. In the early 2000s the population was estimated at 5–10 nesting pairs. The differences in the numbers are explained by better knowledge of the area. There are no data on passage migrants, though it is highly probable. No known winter records.

Vakarlēpis

Caprimulgus europaeus

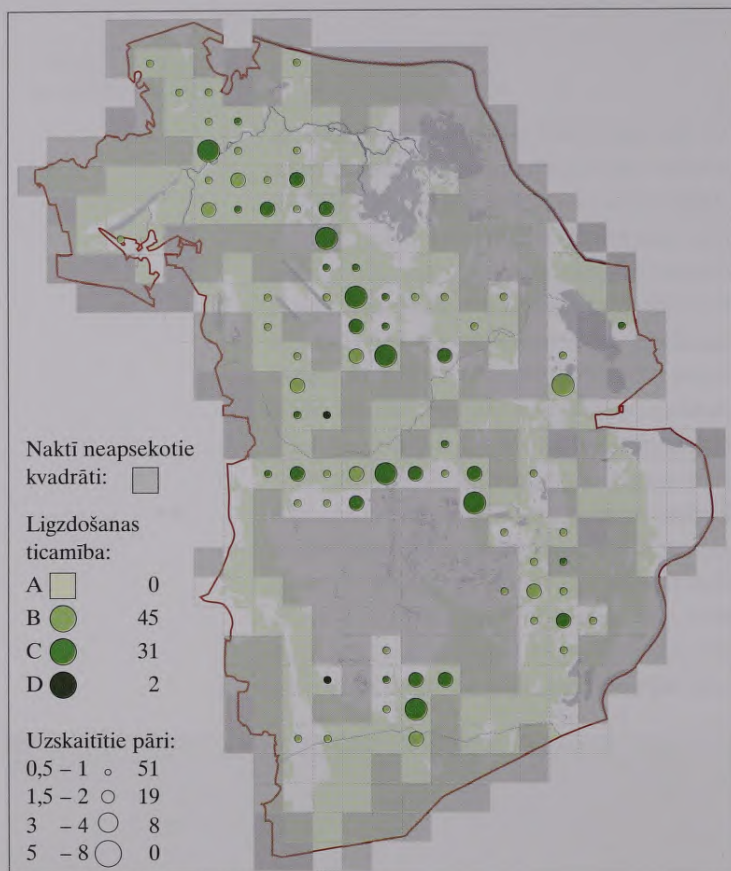
Jau kopš 19. gs. beigām gan Latvijā kopumā, gan pētījumos, kas veikti ĶNP teritorijā, vakarlēpis raksturots kā priežu mežos un citos piemērotos biotopos parasti sastopams putns^{102, 128, 164}. Konkrētu vēsturisko datu ir maz. Pēc A. Grosses pētījumiem 20. gs. 20.–30. gados, kad Kaņiera apkārtņē vakarlēpis bijis “parasts ligzdotājs visos sausajos priežu mežos⁶⁷, līdz 90. gadu sākumam zināms tikai viens konkrēts novērojums 11.06.1980., kad pie Ķemeru tīreļa J. Mančinskis atradis vakarlēpja “ligzdu” ar olām, un arī 90. gadu sākumā vakarlēpji reģistrēti gandrīz tikai Ķemeru tīreļa apkārtņē. Tāpēc nav pamata domāt, ka teritorijā kopumā ligzdojošo vakarlēpju skaits gadu gaitā būtu ļoti būtiski mainījies. Balstoties uz speciāli (tajā skaitā arī 1999. gadā ĶNP teritorijā) veiktu uzskaišu un citu pieejamo novērojumu un detalizētu sugas dzīvotnes analīzi, V. Lārmanis 2004. gadā vērtē, ka 74% no visas vakarlēpju populācijas Latvijā dzīvo priežu mežos, 24% purvos (purvu malās), bet 2% izstrādātos purvos, un atbilstoši šo biotopu platību dinamikai viņš lēš, ka vakarlēpju populācija samazinājusies no 100% 1940. gadā līdz 31% 2004. gadā⁸⁷. Taču ĶNP teritoriju šis vēsturiski nozīmīgās biotopu izmaiņas ir skārušas maz, jo te nozīmīgākās vakarlēpja dzīvotnes ir maz izmainītas purvu malas ar piegulošajiem priežu mežiem un ļoti daudzām šai sugai piemērotām sausām salām un jūrmalas joslas sausie priežu meži, kuru platība un stāvoklis gadu gaitā gandrīz nav mainījies. Vienīgais faktors, kas kopš gadsimta sākuma varētu būt ietekmējis (samazinājis) vakarlēpju skaitu, ir gadsimta pirmajā pusē veikta Slokas purva un dažu citu purvu izstrāde.

Ligzdo

Veidojot ĶNP atlantu 1999. gadā, vakarlēpis bija viena no sugām, kam pievērstā speciāla uzmanība. Šajā gadā galvenokārt gar purvu malām, bet dažos gadījumos arī cauri tiem (piemēram, Zaļā purva Z daļā) tika veiktas septiņas vakarlēpju uzskaites maršrutos, kopā 13,5 km garumā (MS u. c.), kartējot visus dzirdētos putnus, gan ♂♂, gan ♀♀. Uz kartēm atzīmētie vakarlēpju ligzdošanas iecirkņi ļāva noteikt pāru skaitu šādā veidā apsekotajos kvadrātos. Piemēram, pie Ķemeru tīreļa 16 apsekotajos kvadrātos konstatētas 28 teritorijas (galvenokārt dziedoši ♂♂, taču vairākos gadījumos arī ♀) jeb vidēji 1,75 teritorija uz 1 km². Pēc tam, izvērtējot kvadrātus, kas ir piemēroti pēc

Priežu mežos vakarlēpim ir ļoti maz dabisko ienaidnieku, un tā ideāli maskējošais tērps ļauj sekmīgi izperēt olas, kuras tiek izdētas vienkārši uz zemes. Pat tad, kad putns ir iztraucēts no ligzdas un ielaidies kādā koka zarā (attēlā ♀), to nav nemaz tik viegli ieraudzīt.
Foto: K. Schaad, Ķemeru tīrelis, 06.05.1994.

Vecas, dabiski izretinājušās priežu audzes purvu malās un uz salām ir viena no pirmatnējākām šīs sugas ligzdošanas vietām.

Foto: J. Ķuze, Raganu purvs, 15.06.2000.

biotopa, taču kur uzskaites nav veiktas (pie Ķemeru tīreļa tādi ir vēl 35, to skaitā arī viens kvadrāts, kurā dienas laikā 22.06. tika atrasti vakarlēpja mazuļi; *HN, BS*), skaits ekstrapolēts uz kopējo platību. Pie Ķemeru tīreļa vakarlēpju skaits šādā veidā novērtēts kā 80–100 pāru (*MS*), bet visā ĶNP teritorijā kā 200–250 pāru liels. 1999. gadā lielākais vakarlēpju blīvums reģistrēts Ķemeru tīreļa D malā salu un pussalu mozaikas rajonā un līdzīgi arī tīreļa Z malā, kur uzskaitīti vidēji 0,4 dziedoši σ /km (*MS*), taču vēlāk veiktās uzskaites parāda, vai vismaz atsevišķos gadus un vietumis vakarlēpju blīvums var būt krietni lielāks. Vakarlēpju uzskaites laikā 24./25.06.2005. Kaugurrozā viena kilometra posmā uzskaitīti 10 dziedoši vakarlēpji, bet kopējā maršruta garumā (Kaugurrozā Z gals–Draviņu–Dunduru karjers; 6 km) — 21 putns (*IV, IK*). Jūrmalas joslas priežu mežos, kas 1999. gada nakts uzskaitēs nav apsekoti gandrīz nemaz, vakarlēpji konstatēti 1998. gadā (piemēram, 17./18.05.1998. no sanatorijas “Dzintarkrasts” Jaunķemeros dzirdēts dziedošs σ ; *MS*).

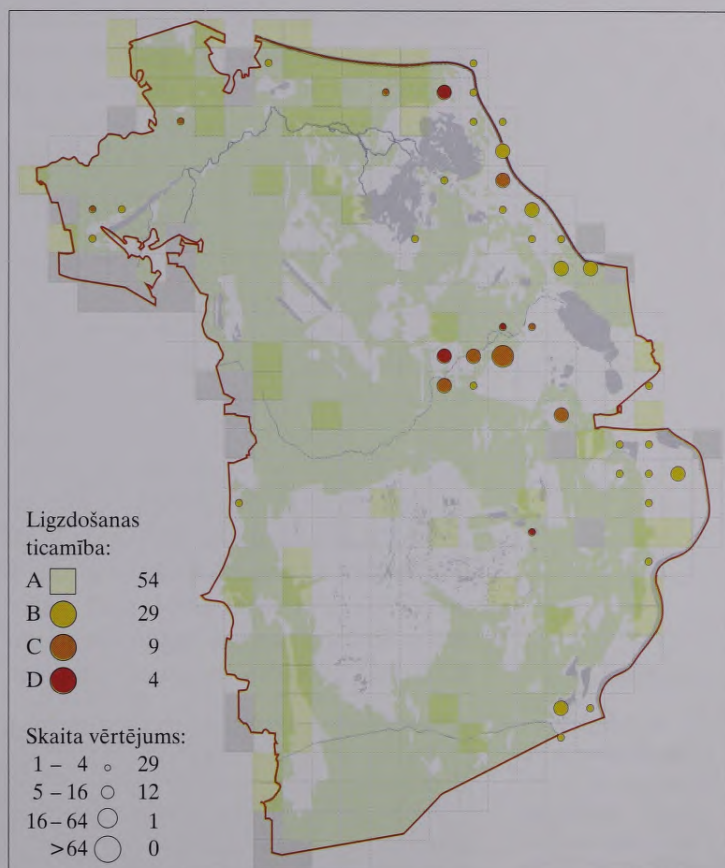
European Nightjar. Common nesting species. Indirect data suggest some decline in the past, caused by drainage and peat excavations in some bogs in the area. In 1999 the population was estimated to be 200–250 pairs with the largest densities recorded along Ķemeru bog where 0.4 males per kilometre were counted. Locally (and/or in some years) numbers are significantly higher e. g. 24/25.06.2005, at Kauguru dune, 10 males in 1 km (21 on the whole transect of 6.0 km).

Svīre

Apus apus

19. gs. beigās rakstot par Rīgas apkārtni, *V. Zavickis* kā nozīmīgāko svīru ligzdošanas vietu min pašu Rīgu, kur tās, ieviesdamās arvien lielākā skaitā, gandrīz pilnīgi izspiedušas no Rīgas bezdelīgas. Piekrastes ciemos stāvoklis esot pavisam citāds, jo tur svīrēm “vienīgās ligzdošanas iespējas bijušas tikai ierobežotā skaitā izliktajos strazdu būros”¹²⁸. Ārpus Rīgas šajā laikā svīres ligzdojušas “viscaur, kur atrodas veci augsti mūri, torņi, veci dakstiņu jumti, arī vientuļu mežu vidū, kur stāv veci cauri koki augstiem zariem”¹⁰², bet, pēc *K. Vilka* atmiņām, tās visbiežāk bijušas sastopamas pie baznīcām, kur ligzdojušas baznīcu torņos¹⁷². Acīmredzot pie Kaņiera esošajos jūrmalas zvejnieku ciemos svīru ligzdošanai piemērotu vietu tolaik nav bijis un maz (vai nemaz) bijuši arī piemēroti strazdu būri, jo 20. gs. 20.–30. gados vienīgā *A. Grossem* zināmā ligzdošanas vieta Kaņiera apkārtnē ir Krievsala. Tur divi pāri ligzdojuši apsē izkaltos dzeņu dobumos⁶⁷. Par citu, būtībā līdzīgu ligzdošanas vietu vēlākajos gados Ķemeru tīrelī raksta *K. Vilks* savās atmiņās: “(20. gs. 10.–20. gados Olga purvā; *red.*) kā nelielu saliņu tur atradu priedēm apaugušu uzkalniņu. Tā kā kokus no tādām vietām nevar izvest ne ziemā, ne vasarā, tad tur krājas lielu nokaltušu priežu skeleti ar dzeņu kaltiem dobumiem un pusdobumiem. Arī te bija neliela (apmēram 10 pāru) svīru kolonija. Vēlākajos gados (domājams, 40.–50. gados, kad *K. Vilks* daudz ekskursēja pa Ķemeru tīrelī; *red.*) pa vienai redzēju arī Ķemeru un Sedas tīrelī (vai tagad kaut kur ir tādas?). Lejasciema un Strenču silā kā retums pagadījās arī atsevišķi priežu dobumos ligzdo-

Ligzdo, caurceļo

joši svīru pāri”¹⁷². Par svīru sastopamību vēlāk līdz 20. gs. beigām ziņas ir ļoti fragmentāras, un viņu ieviešanās jūrmalas ciemos un citās apdzīvotās vietās teritorijā ir slikti dokumentēta. Domājams, ka lielākā skaitā svīres teritorijā sāka ligzdot pēc tam, kad te 70. gados tika sabūvētas daudzstāvu augstceltnes (sanatorijas “Līva”, “Dzintarkrasts”, “Jaunķemeri” u. c.) un apdzīvotajās vietās sākās daudzstāvu paneļu ēku celtniecība. Ir zināms, ka Līdumniekos — bijušajā Ķemeru mežniecībā netālu no Ķemeriem — neliela svīru kolonija pastāv kopš 70. gadiem

(ŽM), vismaz kopš 80. gadiem svīres ligzdo Ķemeru (*JMa*).

1999. gadā svīres konstatētas visās apdzīvotajās vietās teritorijā un arī atsevišķās viensētās, vairākumā gadījumu, domājams, pa atsevišķiem pāriem katrā vietā (ēkā), taču ligzdas atrastas ļoti maz. Nozīmīgākā ligzdošanas vieta arī šajā gadā bija sanatorijas “Līva” grausts (*JĶu*). Kopējais skaits vērtēts kā 200–300 ligzdojoši pāri, taču ligzdvieta nepieklūstamības dēļ (augstceltņu sienās un daudzos gadījumos, domājams, privātmājās jūrmalas ciemos) vērtējums ir ļoti neprecīzs un ligzdojošo pāru skaits varētu būt arī daudz lielāks (*MS*). Šajā gadā pēc ilgāka pārtraukuma svīres ligzdošana atkal tika konstatēta mežā projām no cilvēku apdzīvotām vietām — 27.06. ligzda koka dobumā atrasta mežā Ķemeru tīreļa A malā (*BS, HN*). 2000.–2004. gadā, vācot datus otrajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, nekādas būtiskas izmaiņas

svīru ligzdošanas vietu izvietojumā nav konstatētas. Svīres ligzdoja visās lielākajās apdzīvotajās vietās — Ķemeru, Lapmežciemā un Jaunķemeru, Līdumnieku ēkas jumtā šajā laikā ik gadu ligzdoja 10–15 pāri (*JĶu*), taču precīzāka informācija par ligzdojošo pāru skaitu teritorijā kopumā vai citu koloniju lielumu nav iegūta. Atsevišķos gadījumos labās barošanās vietās svīres var sapulcēties ļoti lielos baros, piemēram, 31.05.2006. virs Kaņiera redzēti vairāk nekā 200 putni (*RM, DB*).

Teritorijā svīres arī caurceļo. 20. gs. 20.–30. gados pie Kaņiera ceļošanas laikā svīre bijusi parasta, novērota galvenokārt kopā ar bezdelīgām⁶⁷. Savukārt *H. Mihelsons* Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 40. gadu beigās to raksturo kā neregulāru vai retāk sastopamu regulāru caurceļotāju²⁰². Vēlākos gados konkrēti zināmi ir tikai atsevišķi caurceļojošu putnu novērojumi, piemēram, 1996. gada maijā mig-

Nozīmīga svīru ligzdošanas vieta teritorijā 20./21. gs. mijā ir sanatorijas “Līva” grausts. Šeit 1998. gada 12. jūnijā, kad uz jumta bez nopietna riska vēl bija iespējams uzkāpt, ligzdojošo svīru skaits vērtēts kā “daudzi desmiti” (redzēti apmēram 100 putni; *MS*). Attēlā svīre, kas fotografēta no šīs ēkas jumta. Foto: *A. Liepa*, 1998. gads

rējoši putni novēroti Ķemeru tīrelī (VR, VĀ), taču nav pamata domāt, ka ceļošanas laikā svīres statuss būtu ievērojami mainījies. Vienīgi pēdējos gados caurceļojošo putnu skaitu un klātbūtni, salīdzinot ar 30. gadiem, noteikti apgrūtina lie-

lais ligzdojošo putnu daudzums, kas barojoties var lidot ļoti tālu no ligzdošanas vietām. Svīres novēro ļoti daudzās vietās teritorijā, kur tās neligzdo, piemēram, virs Ķemeru tīreļa, liedaga un pat virs jūras (AKu, RM).

Common Swift. During early 20th century nesting of single pairs in the area was known only in tree holes on an island on Lake Kaņieris and later a small colony was found on a forested island in Ķemeru bog. The increase in numbers and colonisation of human settlements is poorly documented. The largest increase is thought to have taken place during 1970s when most multi-storey buildings were erected. In 1999 the population was estimated at

200–300 nesting pairs, but due to the inaccessibility of most nesting sites this might be underestimate. One case of nesting in a tree hole at the edge of Ķemeru bog was also recorded. The most important nesting place was the ruins of the former sanatorium “Līva” where many tens of pairs (about 100 birds sighted) were estimated in 1998 and similar numbers also nested later. Also observed on passage but no data on trends.

Zivju dzenītis

Alcedo atthis

19. gs. beigās zivju dzenītis bijis rets putns. Pēc V. Zavicka vērtējuma, “rets, dažas reizes nošauts (piem, Nordeķos)”¹²⁸, F. Štolls piemin, ka “zivju dzenīti Rīgas mednieki daudzkārt novērojuši Babītes ezera R galā, pie šaurajiem ūdens kanāliem niedrājos” (acīmredzot caurceļojošus putnus; red.), un turpat tālāk raksta, ka “P. Höfflinger 27.07. a.c. (1904. g.; red.) sastapa Lielupē augšpus Asariem veselu perējumu, no kuriem viņš piecus nošāva un man atveda...”¹³⁵. Šī pāra ligzdošanas vieta nav zināma, taču, pēc J. Rāceņa vērtējuma, tā, visticamāk, bijusi Lielupes labajā krastā, tātad noteikti ārpus tagadējās ĶNP teritorijas. A. Grosse 20. gs. 20.–30. gados kā vienīgo ligzdošanas vietu min Slocenes upi aptuveni 10 km attālumā no Kaņiera⁶⁷,

domājams, augšpus tās ietekas Valguma ezerā, kur ir zivju dzenīša ligzdošanai piemēroti krasti. Pie paša Kaņiera viņš zivju dzenīti (acīmredzot caurceļotāju; red.) novērojis tikai vienu reizi — 1938. gada oktobrī pie Starpiņupes⁶⁷. E. Tauriņš un M. Švarčbergs, nobraucot pa Sloceni no Valguma ezera līdz Kaņierim 26.–27.05.1958., zivju dzenīti nekonstatēja¹⁵⁷. Turpmāk par sastopamību līdz 80. gadiem ziņu nav, varbūtējās ligzdošanas vietas nav apmeklētas.

1982. gadā, vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, S. Batarevskis zivju dzenīti vairākas reizes novēroja pie Kauguru kanāla, kur tas tolaik, domājams, jau ligzdoja. Kopš 1990. gada te novērots regulāri, divas reizes atrastas arī apdzīvotas alas: 13.05.1990. (SWe) un 27.05.1998. (ER), bet 19.04.1999. —

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

viena svaigi izrakta ala (MS). 1990. gadā, spriežot pēc novērojumiem, Kauguru kanālā ligzdoja vismaz divi pāri (MS, SWe, SWi). Jāpiezīmē, ka Kauguru kanāla kā ligzdošanas vietas nozīme ir palielinājusies kopš 90. gadu vidus, kad te vairs neveic gultnes tīrīšanu no sagāztajiem kokiem. Tādēļ vairākās vietās kanāla krastos ir izveidojušies prāvi izskalojumi un zemes nobrukumi, atsedzot ligzdošanai piemērotus stāvkrastus. 2005. gada pavasarī rajonā iepretim Kaugurozai tika pilnībā izskalots arī kanāla malas ceļš, un tā paša gada vasarā izskalojuma sienās atrasta apdzīvota zivju dzenīša ligzda (JKu, VV). Kauguru kanāls bija arī galvenā zivju dzenīšu ligzdošanas vieta 1999. gadā, vēl varbūtēji ligzdojoši putni šajā gadā novēroti Sločenē starp Jāņkroga dzirnavām un tās ieteku Valguma ezerā, kur, domājams, ligzdo regulāri (AL, JKu, MS). Kopējais ligzdojošo zivju dzenīšu skaits teritorijā vērtēts kā 3–5 pāri. Jādomā, ka, salīdzinot ar 30. gadiem, ligzdojošo zivju dzenīšu skaits ir nedaudz pieaudzis, galvenokārt pateicoties tam, ka vairāk ir kļuvis šīs sugas ligzdošanai piemērotu vietu.

90. gados zivju dzenīšu ligzdošana konstatēta arī dažās netipiskās vietās — 1991.–1993. gadā zivju dzenītis regulāri novērots Sločenes lejteces posmā pirms ietekas Kaņiera ezerā, kur, iespējams, ligzdoja izgāzto melnalkšņu saknēs (JL), 19.08.2005. posmā starp Čaukciemū un grīvas rajonu novērota izvesta zivju dzenīšu ģimene (VV). Savukārt 20.04.1993. Ē. Buhvalds atrada ligzdu pie dūņu ieguves dīķa netālu no Slokas ezera. Pēdējā no vietām ligzdojošais putns acīmredzot barojās Vēršupītē, kur tajā pašā datumā to novēroja A. Miščenko un V. Nikolajevs.

Caurceļošanas laikā zivju dzenīši no-

vēroti arī citur, tostarp arī ligzdošanai nepiemērotās vietās, piemēram, 18.08.1994. Lāču strautā pie Ķemeru tīreļa (JL), 1992. gada augustā un 2000. gada pavasarī vairākkārt pie Kaņiera laivu bāzes (EO, VV). Rudeņos un agri pavasaros (martā) zivju dzenīši regulāri novēroti arī pie Starpiņupes, tomēr caurceļotāju klātbūtni te novērtēt līdz tepat ziemojošie putni.

Zivju dzenīšu ziemošana teritorijā zināma kopš 1986. gada, kad tas pirmo reizi reģistrēts pie Starpiņupes (VS), kas arī turpmāk ir regulārākā šīs sugas ziemošanas vieta. Šeit viens putns regulāri ziemo vismaz kopš 90. gadu sākuma. Divi zivju dzenīši te novēroti 27.01.1991. (VS) un 03.02.1991. (ER, DzI), savukārt 15.01.1995. — pat trīs putni vienlaikus (ER, DzI).

Citās vietās teritorijā zivju dzenīši ziemā redzēti neregulāri, atsevišķos gadījumos — 08.12.2000. pie Vecslocenes posmā starp Kaņieri un Dūņieri (AO), 19.12.2000. pie Kaņiera (ŽA), 27.01.2001. pie Sločenes ietekas Valguma ezerā (MS), 30.01.2002. Kauguru kanālā pie Sumragu tilta (JKu) un 05.12.2005. Siliņupes grīvā (VV). Iespējams, ka pēdējos gados, ziemām kļūstot siltākām, zivju dzenīši ziemo regulārāk un nedaudz lielākā skaitā.

Common Kingfisher. Nesting, numbers limited by the availability of suitable sites which have become more abundant especially along the Kauguru Channel where clearing of broken trees stopped during 1990s. During 1930 only one nesting site known but in 1999 thought to be 3–5 nesting pairs. Regularly observed on passage. Wintering since 1986. As a result of mild winters wintering frequency and numbers seem to have increased slightly.

Nozīmīgākā zivju dzenīša ligzdošanas vieta ir Kauguru kanāls, it īpaši kopš 90. gadu vidus, kad no tā vairs netiek izvākti sagāzušies koki, kas paši kalpo kā labi novērošanas posteņi, vienlaikus sekmējot arī jaunu likumu un krastu nobrukumu veidošanos, kur dzenītis var ligzdot. Par spīti zivju dzenīša košajam tērpam, šādā vidē novērošanas posteņi to var būt ļoti grūti ieraudzīt.

Foto: M. Strazds,
Kauguru kanāls,
11.05.2002.

Agrāk ligzdojusi un
caurceļojusi

Zaļā vārna

Coracias garrulus

19. gs. beigās zaļā vārna bija “ļoti parasta” gan visā Latvijā, it īpaši Kurzemē, kur “viņa vispāri pazīstams putns”¹⁰², gan arī teritorijā, kas ietver tagadējo ĶNP¹²⁸. Vēl 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē vien ligzdojuši aptuveni 10 pāri. Kā ligzdošanas vietas *A. Grosse* min (mežmalas) ezera D krastā, pie Čaukciema, pie Raga ciema un pat Ķemeru tīreļa DR malā. Šajā laikā Kaņiera apkārtnē zaļā vārna bijusi sastopama arī kā caurceļotāja⁶⁷. Turpmākajos gados Latvijā kopumā zaļo vārnu skaits acīmredzot palielinās, jo vēl 1960. gadā *E. Tauriņš* raksta: “Pēdējos gadu desmitos mūsu republikā pastiprināti ieviešas un izplatās ziemeļaustrumu virzienā vesela rinda Rietumeiropas lapu koku mežu un kultūras ainavu faunas pārstāvju (piem., dārzu stērste, pupuķis, ūbele, zaļā vārna u. c.).”¹⁵⁸ Tomēr visā tagadējā ĶNP teritorijā zaļā vārna nekad nav bijusi sastopama, jādodomā tādēļ, ka lielākā daļa no teritorijas ir šis sugas ligzdošanai nepiemēroti mežu masīvi un sūnu purvi. Piemēram, kā 28.10.2004. atceras Ķemeru mežniecības ilggadējais mežzinis *Ž. Mūrnieks*, vismaz kopš 1969. gada (kad zaļās vārnas Latvijā vēl bija visai parastas; *red.*) Ķemeru apkārtnē viņš tās nekad nav redzējis.

Diemžēl par turpmāko laika periodu

Ligzdo, caurceļo

Pupuķis

Upupa epops

Pupuķis Latvijā nekad nav bijis sastopams vienmērīgi un ļoti lielā skaitā, un dažādu autoru viedokli par sugas biežumu acīmredzot noteica katra personiskā pieredze. *V. Russovs* par pupuķi raksta — “pie Rīgas un dažos Kurzemes apvidos ne

autoriem zināmi tikai atsevišķi novērojumi. Tādēļ nav iespējams spriest par visā Latvijā vērotās skaita samazināšanās¹⁷⁷ norisi tieši ĶNP teritorijā. Pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta materiālu vākšanas laikā (1980–1984)¹¹⁸ zaļā vārna te reģistrēta tikai divas reizes: 25.06.1981. pāri uz telegrāfa vadiem dzelzceļa malā posmā Sloka–Kūdra redzējis *J. Mančinskis*, un no 22.06.1982. aptuveni nedēļu arī pāri Smārdeskroga apkārtnē tuvu ĶNP teritorijas robežai vairākkārt novēroja *V. Adamsons*. Pēc tam zaļā vārna ĶNP teritorijā vairs nav konstatēta ne ligzdošanas, ne caurceļošanas laikā.

Roller. During the first half of 20th century a common nesting bird, but only in the surroundings of Lake Kaņieris with 10 pairs nesting. Present also on passage. But the nesting distribution was uneven, e. g. around Ķemeri town, surrounded by large tracts of forests and bogs, birds were never sighted during 1970s when the species was still relatively common elsewhere. The timing of the population decline was not properly documented. The last known sightings in the area or near-by were recorded in 1981 and 1982. No records since.

reti”, bet *V. Zavickim*, kas pētījumus veicis arī ĶNP teritorijā, “zināmi tikai atsevišķi sastapšanas un ligzdošanas gadījumi un konkrēti Buļļos, Zolitūdē un Ulbrokā”¹²⁸. Kaņiera apkārtnē pupuķa ligzdošana pirmo reizi konstatēta tikai 1939. gadā,

kad ligzda atrasta akmeņu kaudzē pie Čaukciema. Kā raksta *A. Grosse*, “ne te, ne tuvākā apkārtnē tāds putns iepriekš nekad nav ticis redzēts, kaut gan Rīgas tuvumā tas nav bijis rets”⁶⁷. Iespējams, ka pupuķa parādīšanās šeit saistīta ar skaita pieaugumu, kas tolaik notiek visā Latvijā un turpinās līdz 40. gadu beigām²⁰⁵ vai pat vēl ilgāk, jo *E. Tauriņš* par pupuķu skaita pieaugumu un areāla paplašināšanos ZA virzienā raksta gan 1951. gadā²⁰⁵, gan, iespējams, pēc inerces, vēl arī 1960. gadā¹⁵⁸. Pēc *K. Vilka* domām, tomēr pēc 40. gadu beigām “sākās pakāpeniska lēna skaita samazināšanās, kas saasinājusies pēdējos 2–3 gados” (1965–1967; *red.*)²⁰⁵.

ĶNP teritorijā 20. gs. 50. gados pupuķis jau ir diezgan bieži sastopams. Piemēram, 26.05.–29.05.1958., braucot pa Sloceņi no Valguma līdz Kaņierim, pupuķis upes krastā dzirdēts 3–4 vietās, un vēl viens putns dziedājis arī Kaņiera krastā pie Ragaciema (*ET, MŠ*). Jādomā, ka pupuķu statuss teritorijā pārāk nav mainījies vismaz līdz 70. gadu beigām, jo 15.07.1976. maršrutā no Slokas ezera D gala līdz Slokai *J. Lipsbergs* trijās vietās novērojis atsevišķus putnus. 1971.–1972. gadā viens pupuķu pāris ligzdojis arī kaut kur Līdumnieku (bij. Ķemeru mežniecības) tuvumā, jo regulāri staigājis pa mežniecības sētu (*ŽM*).

Kopš 80. gadiem acīmredzot arī ĶNP teritorijā izpaužas pupuķu skaita samazināšanās, jo, par spīti novērojumu intensitātes pieaugumam, pupuķi novēroti ļoti maz. 1999. gadā pupuķis reģistrēts tikai vienu reizi 28.06., kad redzēts uz smilšaina meža ceļa kāpu mežā pie Ragaciema (*VĶ, IĶ*), taču, ņemot vērā citu varbūtēji piemērotu vietu nepietiekamu apsekošību, kopējais skaits vērtēts kā 1–3 pāri. Turpmākajos gados pupuķi konsta-

tēti arī Ķemeru, kur kopš 2000. gada tiek dzirdēts regulāri (*IV* u. c.), un 2000. gada augustā Ķemeru nomalē redzēti arī izvesti mazuļi (*JĶu*), un Dunduru pļavās (pa vienam putnam 2002. gada jūlijā; *JĶu, JU* un 28.05.2004.; *IV*). 2005. gada maija beigās–jūnija sākumā, pēc vietējo iedzīvotāju ziņām, pupuķis regulāri novērots arī Ragaciemā (*IV*).

Caurceļojoši pupuķi teritorijā pirmo reizi konstatēti 50. gados. Pārskatā par Ķemeru un Slokas jūrmalā ceļojošajiem putniem 40. gadu beigās *H. Mihelsons* pupuķi vēl nepiemin vispār²⁰², bet 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās ceļojošo putnu uzskaitēs pavasara gāju laikā pupuķi jau konstatēti lielā skaitā¹⁶⁰. 1956. gada pavasarī ceļojoši pupuķi novēroti divās no pavisam tikai sešām uzskaitītajām dienām — attiecīgi viens putns 25.04. un četri putni 03.05. 1957. gada pavasarī sešās dienās kopā uzskaitīti 40 putni (maksimāli 30.04. — vairāk nekā 14 putnu), bet 1958. gada pavasarī — astoņi ceļojoši pupuķi¹⁶⁰. Rudens gāju periodos, kad veiktas uzskaites, pupuķi nav reģistrēti, domājams tādēļ, ka uzskaites periodi bija par vēlu šīs sugas konstatēšanai^{105, 160}. Arī 1959. gadā Jaunķemeru piekrastē *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarcbergu* novērojuši ceļojošus pupuķus(-i), diemžēl skaitu nenorādot¹⁵⁷. Pēc tam speciāli ceļojošo putnu novērojumi nav veikti, taču acīmredzot ceļojošo putnu skaits, līdzīgi kā ligzdojošo putnu skaits, vismaz salīdzinot ar 50. gadu beigām, ir samazinājies, jo 1990.–2000. gadā ir zināmi tikai divi ceļojošu pupuķu novērojumi. Vienu *Z* virzienā lidojošu putnu 23.04.1993. no Jaunķemeru sanatorijas jumta novērojis *M. Forsbergs*, bet 11.05.1994. vienu acīmredzot ceļojošu putnu Ķemeru tīrelī redzējis *J. Kazubiernis*.

Hoopoe. Nested for the first time in the area in 1938. Later the number of nesting pairs increased reaching a maximum in late 1950s through the 1960s until the early 1970s. Then numbers decreased again; in 1999 only one sighting recorded but, considering other suitable places which were not surveyed, there were thought to be 1–3 nesting pairs. During the 2000s re-

corded in several places, but regularly only in Ķemeri town. On migration the pattern was very similar although the timing of the decline was not properly documented. Maximum numbers recorded during spring migration in late 1950s (a total of 40 birds during 28.03.–30.04.1958 of which >14 on 30.04.1958) During 1990s only two sightings of single birds.

Ligzdo, caurceļo

Tītiņš

Jynx torquilla

V. Zavickis par tītiņu 19. gs. beigās raksta, ka tas ir “parasts ligzdotājs apkārtņē”¹²⁸, nevienu vietu īpaši neizceļot. 20. gs. 20.–30. gados A. Grosse kā konkrētas ligzdošanas vietas min Antiņciemu, Čaukciemu un Lapmežciemu, kur katrā ligzdojuši daži pāri⁶⁷. 01.05.1932., no Ķemeriem ejot uz Kaņieri, tītiņu dzirdējis arī K. Grigulis⁵⁸. Pēc tam ilgāku laiku nekādi šīs sugas novērojumi nav zināmi līdz 1979. gadam, kad 01.07. J. Mančinskis Ķemeru ligzdā apgredzenojis nelidojošus mazuļus, no kuriem viens tā paša gada 24.08. noķerts Ungārijā, 1078 km no gredzenošanas vietas, bet 05.10. tas pats putns nonācis cilvēku rokās vēlreiz — Itālijā, 1872 km no gredzenošanas vietas⁸⁶. Ķemeru tītiņš ligzdojis arī 1980. gadā (JMa). 90. gados, pateicoties intensīvākai teritorijas izziņošanai, novērojumu skaits pieaug, atsevišķi putni novēroti 1991. gadā mežā pie Kašku purva, 1993. gadā ZR no Odiņiem (MBe), 1993. gadā Čaukciemā (GD, JKo), 1990. gadā pie Sumragu tilta, 1994. gadā Dunduru pļavu apkārtņē un pie Fazānu mājām (MS), 1996. gadā Kalnciema dolomītu karjeru apkārtņē (OK, AKa),

kā arī 1997. un 1998. gadā vairākkārt Ķemeru (MS u. c.).

1999. gadā ĶNP dziedoši tītiņi novēroti pavisam astoņos kvadrātos, dažādās vietās pie apdzīvotām vietām (Ķemeru, Kūdrā, Smārdes Kūdrā un Kaļķi) vai pļavu un citu klajumu tuvumā — pie Melnragu rīkles, Ķemeru tīreļa frēzlauka un Kaņiera krastā pie Samuloma. Tomēr, ņemot vērā, ka visās vietās tītiņi dzirdēti tikai vienu reizi un neviens no novērojumiem neliecināja pat par ticamu ligzdošanu, pieņemts, ka teritorijā varēja ligzdot 5–10 pāri tītiņu. Šķiet, ka, vismaz salīdzinot ar 30. gadiem, ligzdojošo tītiņu skaits ir samazinājies, jo pašlaik nevienā no vietām, kur šī suga konstatēta, neligzdo vairāk par vienu pāri un arī tad ne katru gadu.

Pēc 30. gadiem, kad tītiņu kā caurceļotāju pie Kaņiera minējis A. Grosse⁶⁷, ir zināms tikai viens caurceļojoša tītiņa novērojums Jaunķemeru jūrmalā 09.04.1972. (JPr), jādodomā, arī tītiņu skaita samazināšanās dēļ. Nevar tomēr izslēgt, ka daži no iespējamās ligzdošanas vietās redzētajiem putniem ir caurceļotāji, piemēram, 23.04.1993. Čaukciemā redzētais putns.

Eurasian Wryneck. During late 19th century considered a common breeding species. Present in the 1930s in all surveyed villages with “several nesting pairs”. Later, numbers decreased. Recently not more than one pair recorded anywhere and not every year.

In 1999 the population was estimated at 5–10 nesting pairs. Numbers on passage also decreased. Since 1930s only one sighting, in 1972, known although some of the spring records in possible nesting sites might also be passage migrants.

Pelēkā dzilna

Picus canus

19./20. gs. mijā pelēkā dzilna gan visā Latvijā, gan arī tagadējā ĶNP teritorijā bijusi ļoti reti sastopama. *V. Zavickis* par viņu raksta: “vēl retāk par zaļo dzilnu”, kas jau tā bijusi reta, — sastopama “tikai ļoti atsevišķos gadījumos”¹²⁸. Līdzīgs statuss šai sugai ir saglabājies vismaz līdz 20. gs. vidum, jo *B. Bērziņš*, kas 1924.–1929. gadā reģistrējis visus novērotos dzeņus galvenokārt Rīgas jūrmalā un Salas pagastā blakus tagadējai ĶNP teritorijai³¹, to nav redzējis ne reizi. Arī *A. Grosse* min tikai vienu viņam zināmu šīs sugas novērojumu 20. gs. 20.–30. gados — 18.11.1931. viens putns redzēts pie Ķemeru tīreļa⁶⁷.

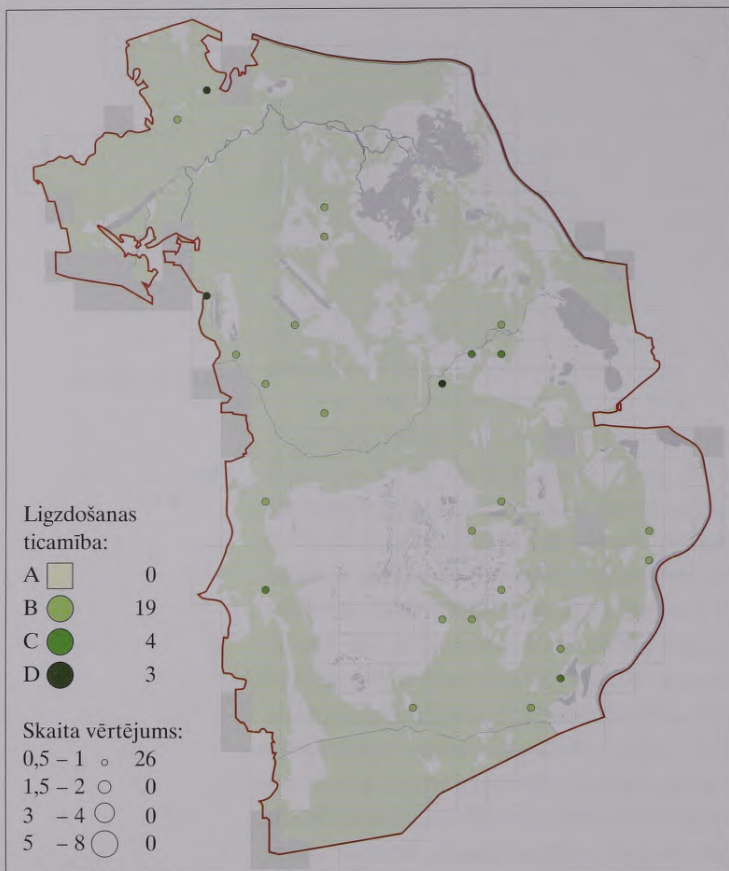
Pēc tam ilgu laiku nav zināms neviens novērojums. Arī no 80. gadu sākuma līdz 1989. gadam, vācot materiālus Latvijas ligzdojošo putnu atlantam¹¹⁸ un vēlāk arī Eiropas ligzdojošo putnu atlantam⁷⁰, pelēkā dzilna teritorijā reģistrēta tikai vienu reizi — 1985. gadā pie Kašķu purva izgāztuves (*VS, MKu*). Tādēļ iespējams, ka novērojumu skaita pieaugums 90. gadu sākumā atspoguļo ne tikai novērojumu intensitātes, bet arī faktisko dzilnu skaita pieaugumu. Kopš 1990. gada pelēkā dzilna teritorijā jau tiek novērota regulāri, galvenokārt dažādās lapu koku (apšu un melnalkšņu) audzēs. 1990. gadā dzilna dzirdēta mežā starp Melnragu rīkli un Ķemeru tī-

reli un uz D no Sumragiem (*MS, SWi, BP*), 1991. gadā — mežā Z no Melnragu rīkles un pie Krāču kalniem (*MS*) un starp Ķemeriem un Vecsloceni (*RM, DI*). 26.04.1992. Smārdes apkārtņē *V. Adamsons* novēro pelēko dzilnu pāri, bet 18.05.1992. citā vietā turpat pirmo reizi teritorijā atrod ligzdu; turpat ir arī vairāki veci dobumi, kur pelēkā dzilna varētu būt ligzdojusi iepriekšējos gados. 1993. gadā melno stārķu konferences ekskursijas laikā 21.04., kad novērojumus dažādās vietās veica liels skaits novērotāju, pelēkā dzilnas novērotas vairākās vietās — pāris pie Vēršupītes tilta (*IŠi*), pie Ķemeru sanatorijas (*MO, PSa*), Dunduru pļavu Z daļā pie Slampes tilta

Ligzdo, ziemo

Pelēkā dzilna teritorijā var būt sastopama ļoti dažādās vietās — sākot ar Ķemeriem (attēlā Ķemeru parkā) un beidzot ar dažādām mežaudzēm un pat purva salām. Foto: *M. Strazds*, 02.05.1999.

dzirdēta bals (*VB*), un tajā pašā gadā tās konstatētas arī 07.04. un 17.04. pie Zaļās kāpas, 25.05. Slokas ezera dumbrājā (*MS*) un 24.04. pie Sumragiem (*MBe*). Turpmākajos gados tās novērotas vēl arī Ķemeru tīreļa ZA malā pie frēzlauka, kur 26.05.1996. purva malā uz kāpas atrasta ligzda (*VR*, *VĀ*), pie Čaukiema (1995; *APe*) un pie Kauguru kanāla (1996; *ACe*).

Agrāk ligzdojusi un caurceļojusi

Zaļā dzilna *Picus viridis*

Jau 19./20. gs. mijā zaļā dzilna nav bijusi bieži sastopama. *V. Zavickis* raksta, ka tā sastopama “ļoti atsevišķos gadījumos”¹²⁸, ne konkrētas novērošanas vietas,

1999. gadā pelēkās dzilnas konstatētas izklaidus visā teritorijā, taču vairākumā gadījumu lapu koku audzēs, kopā 20–30 pāri. Jāatzīmē gan, ka ligzdas atrastas ļoti dažādos biotopos. 1999. gadā pa vienai ligzdai tika atrasts pie Ķemeriem, alejas melnalksnī pie dzelzceļa pārbrauktuves 15.04. (*VJ*) un 11.05. pie Smārdes purva (*VĀ*), bet izvesti mazuļi redzēti 03.07. pie Dubļukroga netālu no Klapkalnciema (*HN*, *BK*). Vēlāk pelēko dzilnu ligzdošana konstatēta arī tiros priežu mežos un pat Ķemeru tīrelī — 10.06.2004. apdzīvota ligzda atrasta vecā, pusnokaltušā priedē nelielas minerālzeses saliņas malā purva ZA daļā, bet 26.05.2006. ligzda atrasta arī sausā bērza stubnenī klajā bebrainē pie Smirdgrāvja (*JĶu*). Reģistrēta arī ziemas mēnešos.

Grey-headed Woodpecker. During the 1930s recorded only once, and then missing also in other areas near-by. The timing of the appearance and increase in number was not documented. The first known recent record was in 1985. Since 1990s recorded regularly across the area, mostly in deciduous (Aspen and Alder) stands. The first known nest was found in 1992. Nests were later also found in pine forests including on a forested island on Ķemeru bog in 2004. In 1999 thought to be 20–30 pairs nesting. Winters.

ne datus tomēr nenorādot. Arī 20. gs. 20.–30. gados pie Kaņiera zaļā dzilna nav bijusi parasta, *A. Grosse* uzskaita visus viņam zināmos novērošanas gadījumus:

10.05.1931. zaļā dzilna novērota ezera D krastā, 02.06.1933. Antiņciemā, bet 30.04.1938. ezera A krastā un ligzdojusi vienīgo reizi 1939. gadā pie Čaukciema. Regulāra ligzdotāja zaļā dzilna bijusi vienīgi jauktajos mežos pie Valguma ezera, savukārt rudenos pie Kaņiera ezera regulāri novēroti caurceļojoši putni⁶⁷. *B. Bērziņš* kā zaļo dzilnu trūkuma iemeslu Jūrmalā šajā laikā min niecīgo lapu koku daudzumu³¹. Arī vismaz vēl 50. gados zaļās dzilnas statuss saglabājas līdzīgs, tā tiek laiku pa laikam novērota — 28.09.1952. vienu *ad.* ♀ mežu joslā starp Ķemeriem un Raganu purvu (tuvāk purvam) pie Ķemeru–Antiņciema ceļa nošāvis *J. Vīksne. E. Tauriņš*, kopā ar *E. Ozolu* ekskursējot pa Ķemeru rezervātu, 02.07.1955. novērojis zaļo dzilnu Fazānu apkārtņē un piezīmēs atzīmējis, ka tā “ligzdojusi melnalksnī”¹⁵⁷, acīmredzot viņi ir atraduši lietotu ligzdu. 1958. gada rudenī, veicot migrējošo putnu uzskaites Jaunķemeru jūrmalā 16.09.–15.10., *I. Stolbovs* zaļo dzilnu min to sugu skaitā, “kuras visā novērojumu periodā uzturējās darbam izvēlētajā apvidū kā nometnieki vai arī kā vietējie gājputni, kas vēl nebija aizceļojuši, un par kuru migrāciju nav nekādu norādījumu”¹⁰⁵.

Pēc tam ilgu laiku nav zināmi nekādi

zaļo dzilnu novērojumi, taču šajā laikā tā nepārprotami kļuvusi daudz retāka nekā 30.–50. gados. Ne 80. gados, veidojot Latvijas ligzdojošo putnu atlantu¹¹⁸, ne daudzos citos teritorijā veiktos pētījumos zaļās dzilnas ligzdošana vairs nav konstatēta. Kā minēts Latvijas Sarkanajā grāmatā, kur zaļā dzilna kā skaitā sarūkoša suga 1992. gadā iekļauta 2. kategorijā, “skaits pēdējās desmitgadēs samazinājies nezināmu iemeslu dēļ”⁷. ĶNP teritorijā kopš 50. gadu beigām ir zināmi tikai divi šīs sugas novērojumi: 11.08.1985. vienu putnu mežā pie Slokas ezera redzējis *V. Smislovs*, bet 24.04.2001. vienu, acīmredzot teritorijā ieklīdušu zaļās dzilnas tēviņu Andersalā pie Kaņiera novērojuši *V. Vintulis* un *K. Lapiņš*.

European Green Woodpecker. During the first half of 20th century a scarce breeder and regular passage migrant with nesting recorded regularly at one location and in two other places occasional nesting records were known. Decreased later but the exact timing of this is unknown due to lack of observations. After the late 1950s only two known sightings.

Melnā dzilna

Dryocopus martius

Pēc *V. Zavicka* vērtējuma, 19. gs. beigās melnā dzilna Rīgai apkārtējos mežos ligzdojusi ik gadu ierobežotā skaitā, piemēram, jūrmalā¹²⁸, bet 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* raksta, ka Kaņiera apkārtņē melnā dzilna, pretstatā mežiem A no Rīgas, ir reta ligzdotāja. Pa vienam pārim ligzdoja pie Čaukciema, Kaņiera D krastā

un pie Ķemeriem⁶⁷. Šajā laikā *B. Bērziņš* novērojis melno dzilnu skaita pieaugumu tagadējam Ķemeru NP tuvējās teritorijās — Rīgas Jūrmalas un Salas pagasta mežos — 1928. un it sevišķi 1929. gadā, salīdzinot ar laika periodu no 1924. līdz 1927. gadam, kad melno dzilnu viņš tur nav novērojis vispār³¹.

Ligzdo, ziemo,
iespējams, caurceļo

Melnā dzilna ir lielākais no Latvijas (arī Eiropas) dzeņiem, tādēļ tā dobumus var izkalt tikai resnos kokos (attēlā mazulis dobumā sausā apsē dumberājā pie Meža Mājas īsi pirms ligzdas atstāšanas). Tā kā melnā dzilna kaļ vislielākos dobumus, bet dabisku dobumu mežos ļoti trūkst, tā ir ārkārtīgi nozīmīgs ligzdvieta “ražotājs” arī citiem meža dobumperētājiem putniem.

Foto: J. Ķuze, 31.05.2000.

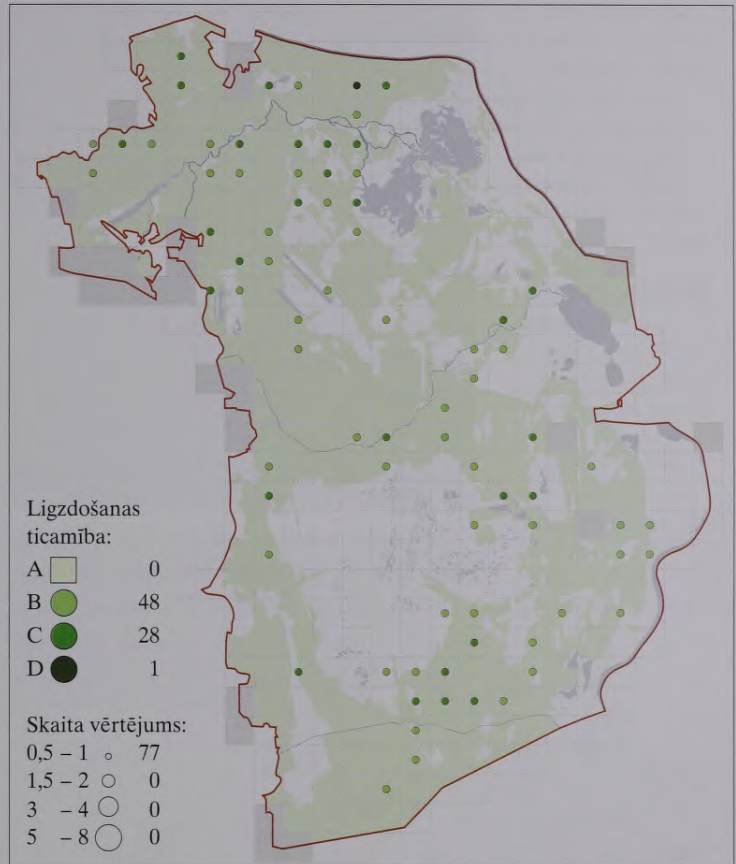
Melno dzilnu galvenā barība ir dažādas koksnē dzīvojošas skudras, tādēļ tā ļoti bieži mēdz izkalt koku celmus, bet dažkārt barojas arī uz zemē gulošiem stumbriem. Sausokņus dzilna dažkārt var apstrādāt tik nopietni, ka tie nolūst tikai no dzilnas darbošanās. Foto: E. Ozols, Dunduru pļavu apkārtnē, 13.04.1996.

50. gadu beigās teritorijā registrēti arī varbūtēji caurceļojoši putni. Jaunķemeru jūrmalā 1958. gada rudenī veikto migrējošo putnu uzskaišu laikā *I. Stolbovs* uzskaišu punktā novērojis pavisam četrus putnus aizlidojam DA virzienā, kā arī vienu melno dzilnu, kas uzturējās uzskaišu punkta tuvumā. Tā kā šajā rajonā veiktajās maršruta uzskaitēs melnā dzilna netika konstatēta, novērotājs izsaka pieņēmumu, ka novērotie putni nav bijuši vietējie¹⁰⁵.

Par melno dzilnu ligzdošanu teritorijā līdz 80. gadiem ziņu trūkst, taču vēlākie novērojumi liecina, ka, salīdzinot ar 30. gadiem, melnās dzilnas sastopamas krietni biežāk. Tomēr precīzs laika periods, kad notikusi skaita palielināšanās, ne arī tās iemesli nav zināmi. Iespējams, ka viens no varbūtējiem skaita pieauguma iemesliem ir teritorijas mežaudžu novecošana, tādējādi radot iespējas arvien lielākam skaitam putnu atrast ligzdošanai piemērotu resnuma kokus (*MS*), taču nekādi pētījumi, kas apstiprinātu šādu hipotēzi, vismaz Latvijā nav veikti.

Nākamie novērojumi registrēti tikai 1980. gada jūnijā, kad melnā dzilna vēlreiz novērota Ķemeru apkārtnē, savukārt 08.05.1982. melnās dzilnas dobums atrasts vienā no Ķemeru uguns novērošanas torņa koka balstiem (*JMa*). 80. gadu otrajā pusē un it īpaši kopš 90. gadu sākuma, kad teritorijā esošās mežaudzes tiek apsektas dažādu pētījumu ietvaros, melno dzilnu novēro ligzdojam regulāri visā teritorijā, 1999. gadā ĶNP ligzdoja 70–90 pāri. Novērojumi 90. gados un 21. gs. sākumā par nozīmīgām skaita svārstībām neliecina. Regulāri novērota arī ziemas mēnešos.

Dzilna ļoti labprāt izvēlas tādus kokus, kas aug atstatus no citiem, iespējams, lai samazinātu caunu plēsonības risku. Visām šīm prasībām atbilst arī kādreiz no koka veidotie uguns novērošanas torņi, un tieši dzilnu darbība daudzus no tiem ātri vien padarīja nelietojamus. Attēlā ♂ pie ligzdas Ķemeru ugunstornī. Foto: A. Petriņš, 23.–24.05.1994.

Black Woodpecker. During the 1930s a scarce breeder, with only three nesting territories known near Lake Kaņieris. Later, there was obviously some increase but neither the exact timing nor

the reasons for it are known. Since the late 1980s when the intensity of forest surveys increased no trends have been recorded. In 1999 the population was estimated to be 70–90 pairs. Wintering,

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Dižraibais dzenis

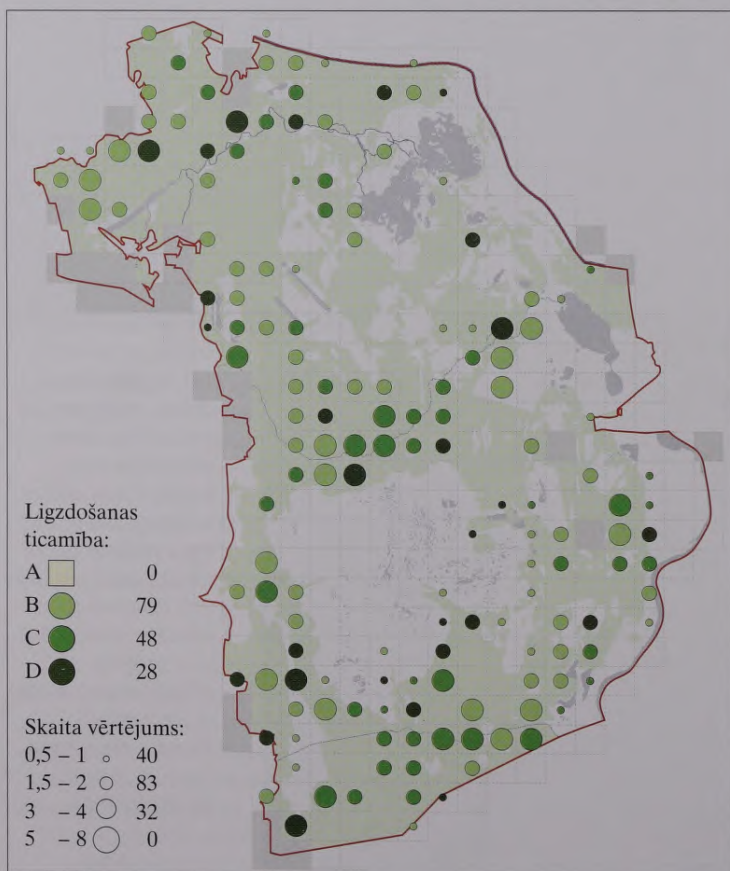
Dendrocopos major

Dižraibais dzenis visos laikos ir bijis parastākā Latvijā sastopamā dzeņu suga^{31, 100 u. c.}, un arī *V. Zavickis* to raksturo kā “ļoti parastu” putnu¹²⁸. Tomēr, kā raksta *A. Grosse*, 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē tas ligzdojis nelielā skaitā sausos mežos. Salīdzinot ar

Rīgas apkārtni, skaits bijis ļoti ierobežots, iespējams, daudzo purvu dēļ, no kuriem dižraibie dzeņi izvairoties⁶⁷. *B. Bērziņš*, kas 20. gados novērojis dzeņus ĶNP tuvu blakus esošā teritorijā — Rīgas Jūrmalā un Salas pagastā —, un *J. Rācenis*, kas pētījis Jūrmalas faunu 30. gados, atzīmē, ka dižraibo dzeņu skaits dažādos gados ļoti svārstās^{31, 122}, taču par skaita izmaiņu tendencēm (pieaugumu vai samazināšanos) tajā laikā viņi neko nemin.

Par laiku līdz 20. gs. beigām trūkst dokumentētas informācijas, kas ļautu spriest arī par iespējamu skaita palielināšanos kopš *A. Grosses* pētījumu laikiem. Taču sākot ar 80. gadiem, kad teritorijas putnu faunai sākts pievērst pastiprinātu uzmanību, bet it īpaši sākot ar 90. gadiem dižraibais dzenis teritorijā konstatēts regulāri, ligzdas atrastas daudzās vietās visu veidu mežos. 1999. gadā ĶNP ligzdojošo pāru skaits novērtēts kā 200–350 pāri.

20. gs. 20.–30. gados dižraibie dzeņi bijuši sastopami arī kā caurceļotāji un gāju laikā izņēmumu gadījumos novēroti pat purvos⁶⁷. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaiti rezultāti liecina, ka atsevišķās sezonās piekrastē vērota diezgan izteikta dižraibo dzeņu migrācija. Rudens uzskaitēs reģistrēti seši

(1959. g.) līdz 61 (1956. g.) ceļojoši dižraibie dzeņi, tajā skaitā 25.09.1956., vienā dienā — 18. Pavasaros uzskaitīti tikai atsevišķi ceļojoši putni^{105, 160}. Dižraibo dzeni kā ceļotāju *E. Tauriņš* atzīmējis Jaunķemeru jūrmalā arī 16.04.1959.¹⁵⁷. Lai gan turpmākajos gados nekādi speciāli ceļojošo putnu novērojumi nav veikti, nav pamata domāt, ka dižraibo dzeņu statuss ceļošanas laikā būtu īpaši mainījies, jo citās vietās Latvijā, it sevišķi rudens gāju laikā, dižraibie dzeņi tiek novēroti regulāri, atsevišķos gados novērojamas izteiktas invāzijas⁴⁹. Regulāri novērojams arī ziemā.

Dižraibais dzenis vienmēr ir bijusi visparastākā dzeņu suga, kas daudz labāk pazīstams ar savu bungošanu pavasarī. Turklāt bungo gan tēviņš, gan mātīte. Attēlā redzams ♂ bungotavā, sausas apses stumbra galotnē, apmēram 20 metru augstumā. Bungotavas parasti ir šādās vietās — lai skaņai ir labāks rezonators un lai bungošanu var tālāk dzirdēt.

Foto: J. Ķuze, 05.04.2004.

Great Spotted Woodpecker. Always considered to be the most common woodpecker species. Possibly some increase in numbers has taken place

since the 1930s. In 1999 the population was estimated at 200–350 nesting pairs. Regular passage migrant, particularly in autumn, numbers fluctuating.

Vidējais dzenis

Dendrocopos medius

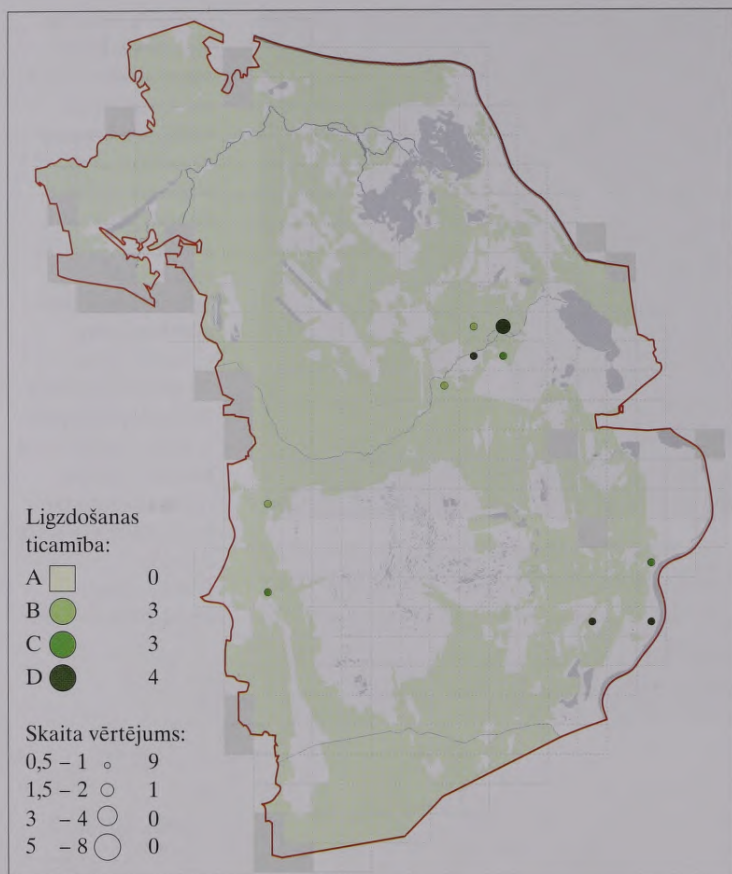
20. gs. sākumā vidējais dzenis Latvijā praktiski nebija sastopams, līdz 1980. gadam bija zināmi tikai divi šīs sugas sastapšanas gadījumi. 80. gados sākoties vidējā dzeņa skaita pieaugumam Latvijā, ļoti tuvu ĶNP robežai — Tukuma raj. Raudā — vidējais dzenis pirmo reizi novērots jau 1984./85. gada ziemā³⁵. Tieši ĶNP teritorijā šī suga pirmo reizi konstatēta 02.02.1993., kad viens putns novērots Ķemeros pie sanatorijas “Līva”. Tā paša gada 28. maijā Odiņu dumbrājos atrasta arī ligzda bērza stumbeņī (*MBe*).

Kopš 90. gadu beigām gan atsevišķu novērojumu, gan arī atrasto ligzdu skaits ir pieaudzis. 1999. gadā ĶNP ligzdoja 12–15 pāri. Šajā gadā vidējie dzeņi

Ligzdo, ziemo

Vidējais dzenis teritorijā ir jaunienācējs. Kaut gan tā (attēlā pa kreisi) knābis ir nedaudz mazāks nekā dižraibajam dzenim (attēlā pa labi ♀), tieši vidējais dzenis ir vienīgā dzeņu suga, kas kaļ dobumus ozolos un arī barojas vislabprātāk ozolos. Taču, vidējo dzeņu skaitam palielinoties, tie nereti ligzdo arī tādās ar sausokņiem un kritālām bagātās lapu koku mežos, kur ozolu nav vispār. Foto: J. Ķuze, 16.03.2003.

Ligzdo, ziemo

Baltmugurdzenis

Dendrocopos leucotos

20. gs. sākumā un pirmajā pusē baltmugurdzenis Latvijā bijis ļoti reti sastopams^{69, 100, 164}. *V. Zavickis* min, ka tas novērots “ļoti atsevišķos gadījumos”¹²⁸, *F. Štolls* piemin visas viņam zināmās novērošanas vietas — Smilteni, Popi un Lubānu¹³⁵ —, un arī *B. Bērziņš* norāda, ka baltmugurdzenis “uzskatāms par lielu retumu”. Jūrmaalā un Salas pagastā no 1924. gada novembra līdz 1929. gada novembrim viņš to novērojis tikai divas reizes³¹.

A. Grosse 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē baltmugurdzeni nav konstatējis vispār⁶⁷. Šajā laikā baltmugurdzenis vai-

konstatēti trijos rajonos — Ķemeru apkārtnē, Odiņu dumbrājos un mežos uz Z no Melnragu rīkles. Ligzdošana šajā gadā pierādīta Odiņu dumbrājā (17.06. atrasta ligzda ar mazuļiem bērzā, un citā vietā 11.06. redzēti jau ligzdu atstājuši mazuļi; *JĶu*) un Ķemeru (15.05. atrasta apdzīvota ligzda papelē Ķemeru parkā; *KSt* un 06.06. — ligzda ar mazuļiem ozolā pie Meža Mājas; *VĶ*). Turpmākajos gados būtiskas vidējo dzeņu skaita vai sastopamības izmaiņas nav konstatētas.

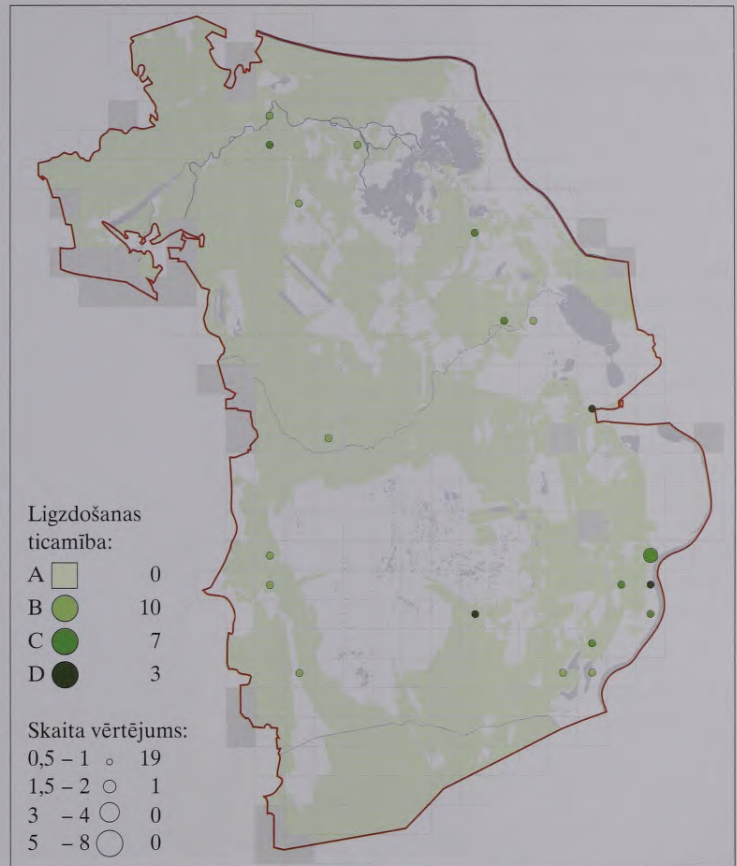
Middle Spotted Woodpecker. Recorded for the first time on 02.02.1993, the same year as the first nest was found. During the following years there has been a steady increase. In 1999 thought to be 12–15 pairs, and in four cases nesting was confirmed. No significant trends recorded since.

rāk sastapts Latvijas A daļā^{164, 170}. Pirmā informācija par to, ka baltmugurdzenis Latvijā piemērotās vietās lapu koku mežos varētu būt ievērojami biežāk sastopams nekā gadsimta pirmajā pusē, iegūta 80. gados, sastādot pirmo Latvijas ligzdojošo putnu atlantu¹¹⁸, taču ĶNP teritorijā šajā laikā baltmugurdzeni nav konstatēti. Baltmugurdzeņu skaits palielinās, visticamāk tādēļ, ka pēc 40. gadu izsūtīšanām un kolektīvizācijas ļoti lielas platības kādreizējo lauksaimniecības zemju ir aizaugušas¹²⁵ pārsvarā ar lapu koku mežiem — apsēm un bērziem —,

tā radot šai sugai lielās platībās piemērotu biotopu, kā rezultātā 20. gs. beigās baltmugurdzeņu skaits Latvijā, iespējams, bija kļuvis lielāks nekā jebkad iepriekš²⁸.

ĶNP teritorijā baltmugurdzeņi pirmo reizi reģistrēti tikai 1990. gadā, kad melno stārķu ligzdu meklēšanas nolūkā tika intensīvi apsekotas mežaudzes Ķemeru tīreļa apkārtnē, taču uzreiz vairākos rajonos — 03.05. un 05.05. tas vairākkārt dzirdēts mežā pie Melnragu rīkles (*MS*, *SWi*), 11.05. dzirdēta bungošana un novērots lidojošs putns pie Sumragiem (*AGa*, *SWi*) un mežā uz ZR no Odiņiem, kur 11.06. reģistrēts nesen ligzdu atstājis jaunais putns (*HJ*, *MS*). Tā paša gada rudenī — 18.10. — baltmugurdzeņi konstatēti arī Odiņu dumbrājā (*GA*).

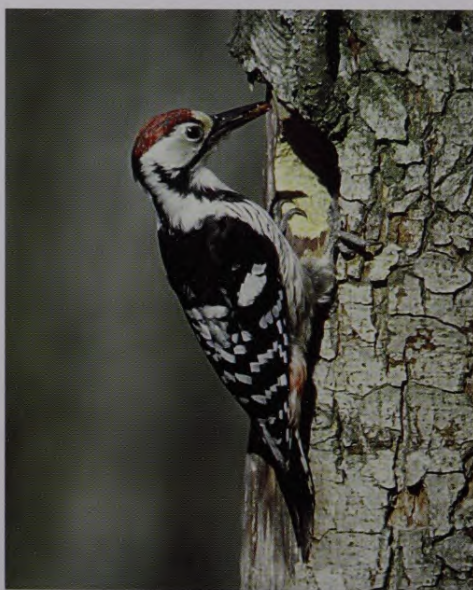
Acīmredzot baltmugurdzeņu parādīšanās teritorijā notikusi jau kaut kad agrāk, jo kopš 90. gadiem, kad sadarbībā ar Zviedrijas Dabas aizsardzības biedrību uzsākts baltmugurdzeņu izpētes projekts, būtiskas skaita svārstības teritorijā nav konstatētas. Odiņu dumbrājs ir viena no baltmugurdzeņa ligzdošanai piemērotākajām teritorijām ĶNP, un te ierīkots viens no sugas izpētes parauglaukumiem (638 ha)²⁷. Pēc *M. Bergmaņa* vērtējuma, šeit 1991.–1993. gadā ligzdoja divi līdz trīs pāri. 1992. gadā atrastas divas ligzdas un vismaz viens novērojums liecināja par trešā pāra teritoriju. Odiņu dumbrājā ligzdas regulāri atrastas arī turpmākajos gados (*APe*, *JĶu* u. c.). Dažādu pētījumu ietvaros un pateicoties putnotāju grupu braucieniem baltmugurdzeņi konstatēti arī citur teritorijā — mežā DA no Kaņiera 04.04.1993. dzirdēta bungošana (*MS*, *APe*), 12.04. dzirdēts un 24.05. novērota ♀ Sumragu pus-

salā (*AL*), Ķemeru parkā 27.05.1996. un Kaņiera D galā 17.06.1996. dzirdēta bungošana (*ACe*), pie Ķemeru katlumājas Vēršupītes krastos 14.05.1997. (*MS*, *SC*) u. c. 1999. gadā baltmugurdzeņi konstatēti lapu koku mežos visā teritorijā, kopā 20–30 pāri. Šajā gadā atrastas arī trīs ligzdas ar mazuliem: 21.05. sausā melnalksnī Odiņu dumbrājā (*JĶu*), 20.06. sausā bērzā bebrainē Sumragu pussalā (*EO*) un 14.05. sausā bērza zarā bebrainē pie bijušās Jūrmalas izgāztuves (*JĶu*). Pēc 1999. gada būtiskas izmaiņas teritorijā ligzdojošo baltmugurdzeņu skaitā un izvietojumā nav konstatētas. Regulāri novērojams arī ziemas mēnešos.

Šī suga kaut kādā mērā sekmēja ideju par parka izveidi. *M. Strazds* atceras: “Kad *Hans Joelsons* 1990. gada 11. jūnijā, pirmo reizi ieraudzījis baltmugurdzeņa mazuli, nometnē vakariņu laikā vilka ārā no mugursomas smalku viskija pudeli, lai atzīmētu “mūža ķeksi”, viskiju dzerot, aizdomājos, ka laikam “baltmugurdzeņi, kas mētājas apkārt”, gluži ikdienišķa parādība nav, un, ja šeit to ir daudz, tad kaut kas jādara lietas labā, lai tā tas arī saglabātos turpmāk...”

Foto: *E. Ozols*,
Sumragu pussala,
1999. gada jūnijs

Baltmugurdzeņa ♂
pie ligzdas bebra
nopludinātā
dumbrājā netālu no
Kūdras izgāztuves.

Foto: *J. Ķuze*,
15.05.2000.

White-backed Woodpecker. During the first half of the 20th century until 1980s not recorded in the area. After population increase in the whole of Latvia it has colonised the area but the exact timing of the colonisation is unknown. Recorded for the first time in 1990 when the first confirmed nesting was also noted in several locations. Studies of population dynamics which started in 1991 did not show any trends during the succeeding years. In 1999 birds were found in many suitable deciduous stands, with a total of 20–30 breeding pairs. Winters.

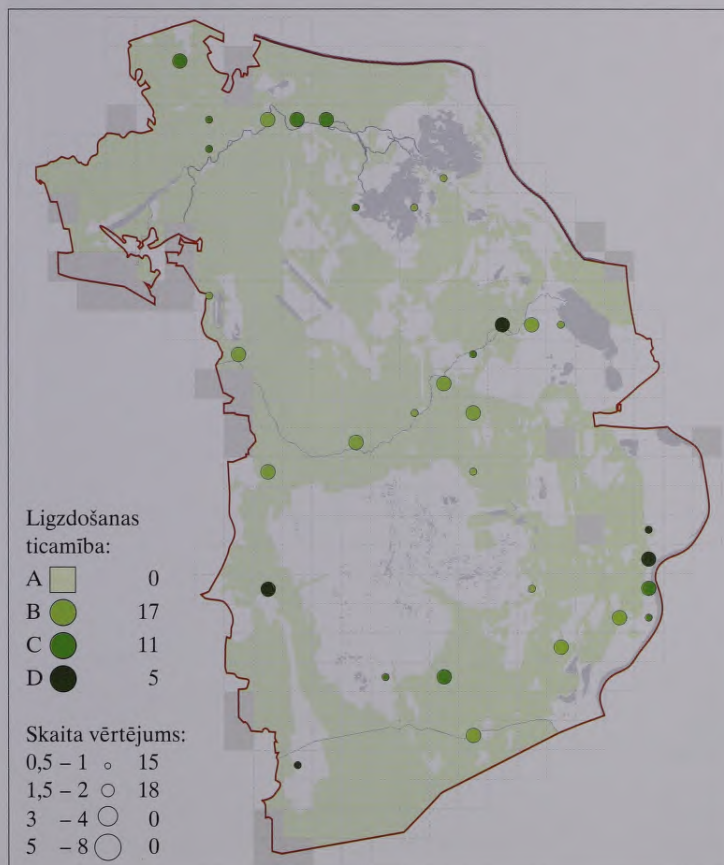
Mazais dzenis

Dendrocopos minor

Mazā dzeņa dzīvotni un statusu Latvijā 19. gs. beigās vislabāk raksturo *O. Lēvis*: “Viņš vismīļāki pastāvīgi uzturas lapu koku mežos, tomēr viņu atrod arī mežmalās, kur aug skuju un lapu koki; bieži viņu nekur neatrod.”¹⁰² Līdzīgu vērtējumu šai sugai dod *V. Zavickis*, kura pētījumu rajons ietvēra arī ĶNP teritoriju: “Vietumis, bet piemērotos biotopos visai likumsakarīgi sastopams.”¹²⁸ Arī *H. Loudons* 20. gs. sākumā to uzskata par retu sugu (līdzīgā statusā kā pelēko dzilnu un retāku par melno dzilnu)¹⁰⁰. Iespējams, ka laika gaitā mazais dzenis ir kļuvis biežāks, jo 20. gs. pirmajā pusē dotais šīs sugas raksturojums laika gaitā mainās. *A. Grosse* un *N. Tranzē* 1929. gadā to uzskata par samērā retu vai samērā biežu (acīmredzot, kā kurā vietā; *red.*) sugu⁶⁹, 1936. gadā *N. Tranzē* un *R. Sinašs* kā vienu no izplatītākām dzeņu sugām¹⁶⁵, un *K. Vilks* par laiku līdz 1942. gadam raksta — “parasts visur”¹⁷⁰.

Tomēr 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera ezera apkārtnē mazais dzenis novērots ļoti reti un tikai caurceļošanas laikā — pa vienam putnam 18.10.1928. un 10.05.1931. *A. Grosse* to pat vispār nepieskaita teritorijā ligzdojošām sugām⁶⁷. Savukārt *B. Bērziņš* no 1924. līdz 1929. gadam, speciāli reģistrējot dzeņus galvenokārt turpat blakus esošajā Jūrmalā un Salas pagastā, mazo dzeni novērojis 58 reizes, visvairāk 1925. gadā³¹, bet kā ligzdotājs Jūrmalā tas konstatēts samērā reti, tikai tur, kur ir lapu koki¹²². Acīmredzot arī vēl 40.–50. gados mazais dzenis Kaņiera apkārtnē ir sastopams reti, jo nav atzīmēts nevienā no *E. Tauriņa* ekskursijām, tajā skaitā tādām, kas veiktas uz šīs sugas ligzdošanai šķietami ļoti piemērotām teritorijām (kur

Ligzdo, ziemo,
agrāk caurceļojis

mazais dzenis 90. gados un 21. gs. sākumā ir sastopams), kā 25.05.1958. Vēršupītes apkārtnē Z no Ķemeru tīreļa, 26.05.1958.–29.05.1958. braucienā pa Sloceņi no Valguma ezera līdz Kaņierim u. c.¹⁵⁷, un nav konstatēts ne 40. gadu beigās, ne 1956.–1958. gadā veiktajās gājputnu uzskaitēs^{105, 202}. Vienīgi 1958. gada rudenī (16.09.–15.10.) pastāvīgajā uzskaišu punktā pie Jaunkemeriem *I. Stolbovs* atzīmē mazo dzeni kā vienu no putniem, “kuri visā novērojumu periodā uzturējās darbam izvēlētajā apvidū kā nometnieki vai arī kā vietējie gājputni,

šie meži tiek regulāri apmeklēti, mazais dzenis novērots regulāri. Ne šo notikušo skaita izmaiņu varbūtējie iemesli, ne norises laiks nav zināmi.

Pirmā droši pierādītā šīs sugas ligzdošana teritorijā konstatēta 1990. gadā — 12.06. un 13.06. mežā uz ZR no Odiņiem atrastas ligzdas sausā melnalksnī un sausā bērzā (KAO, MS). 1992. gadā 638 ha lielā parauglaukumā Odiņu dumbrājos uzskaitīti pieci līdz septiņi pāri²⁷. 1999. gadā mazais dzenis konstatēts pārsvarā dažādās lapu koku audzēs visā teritorijā. Ņemot vērā piemēroto biotopu apsekotību un mazā dzeņa mazās teritorijas, kopējais ĶNP ligzdojošās populācijas lielums vērtēts kā 40–60 pāri. Šajā gadā mazais dzenis teritorijā bija otra biežāk sastopamā dzeņu suga aiz dižraibā dzeņa. Pēc 1999. gada būtiskas izmaiņas šīs sugas skaitā vai ligzdošanas teritoriju izvietojumā nav konstatētas.

Par caurceļojošu mazo dzeņu novērojumiem teritorijā kopš 30. gadiem ziņu nav, kaut gan citur Latvijā mazo dzeņu ceļošana atzīmēta regulāri, atsevišķos gados novērotas arī invāzijas^{49, 177}. Regulāri sastopams arī ziemā.

Iespējams, ka mazo izmēru un neuzkrītošā dzīvesveida dēļ, kā arī galveno ligzdošanas biotopu — slapjo melnalkšņu staigānāju — samērā grūtās pieejamības dēļ pavasarī mazā dzeņa ligzdošana teritorijā ļoti ilgi ir palikusi nepierādīta, kaut gan šī suga visā Latvijā jau sen uzskatīta par parastri ligzdojošu sugu.

Foto: J. Ķuze,
09.04.2004.

kas vēl nebija aizceļojuši, un par kuru migrāciju nav nekādu norādījumu”¹⁰⁵.

Pēc tam līdz 90. gadu sākumam ir zināmi tikai daži šīs sugas novērojumi — 11.04.1984. J. Kazubiernis novērojis mazo dzeni pie Fazāniem, 24.04. un 10.05.1986. pa vienam ♂ Kūdras izgāztuves rajonā redzējis V. Smislovs. Taču tas neapšaubāmi ir izskaidrojams vienīgi ar nepietiekamu teritorijas apzināšanu, nevis mazā dzeņa trūkumu teritorijā. Acīmredzot tomēr, salīdzinot ar 30.–50. gadiem, mazo dzeņu skaits teritorijā ir palielinājies, jo kopš 90. gadu sākuma, kad teritorijā eso-

Lesser Spotted Woodpecker. During the 1930–50s very rare in the area, with only single sightings of passage migrants recorded. Increased later but neither the time nor reasons are properly known. Nesting in the area confirmed for the first time only in 1990, although the species was certainly nesting before. In 1992 in a sample plot of 638 ha 5–7 pairs were recorded. In 1999 the total population was thought to be 40–60 pairs. No records on passage migrants since 1930s. Winters.

Trīspirkstu dzenis

Picoides tridactylus

19./20. gs. mijā un 20. gs. pirmajā pusē trīspirkstu dzenis Latvijā uzskatīts par retāko no dzeņu sugām^{31, 100, 165}, kas ir “daudz retāks par baltmugurdzeni”¹³⁵. *V. Zavickis* raksta, ka tas sastopams “ļoti atsevišķos gadījumos”¹²⁸, neko konkrētāku gan nenorādot. ĶNP teritorijā trīspirkstu dzenis pirmo reizi novērots 30.11.1939. Kaņiera ezera R krastā pie pilskalna. Tas ir arī vienīgais šīs sugas novērojums Kaņiera apkārtnē 20.–30. gados⁶⁷. 40. gadu beigās *E. Tauriņš* un

Bieži trīspirkstu dzeņi ligzdo arī vecos, sausokņiem bagātos dumbrājos (attēlā pie ligzdas Odiņu dumbrājā), kaut gan nereti šo sugu saista tikai ar skujkoku mežiem. Trīspirkstu dzeņi ir samērā grūti konstatēt, jo viņš atšķirībā no citiem dzeņiem vairāk nevis kaļ, bet tikai lupina kalstošo koku mizas plēksnītes.

Foto: *M. Strazds*, 13.06.1990.

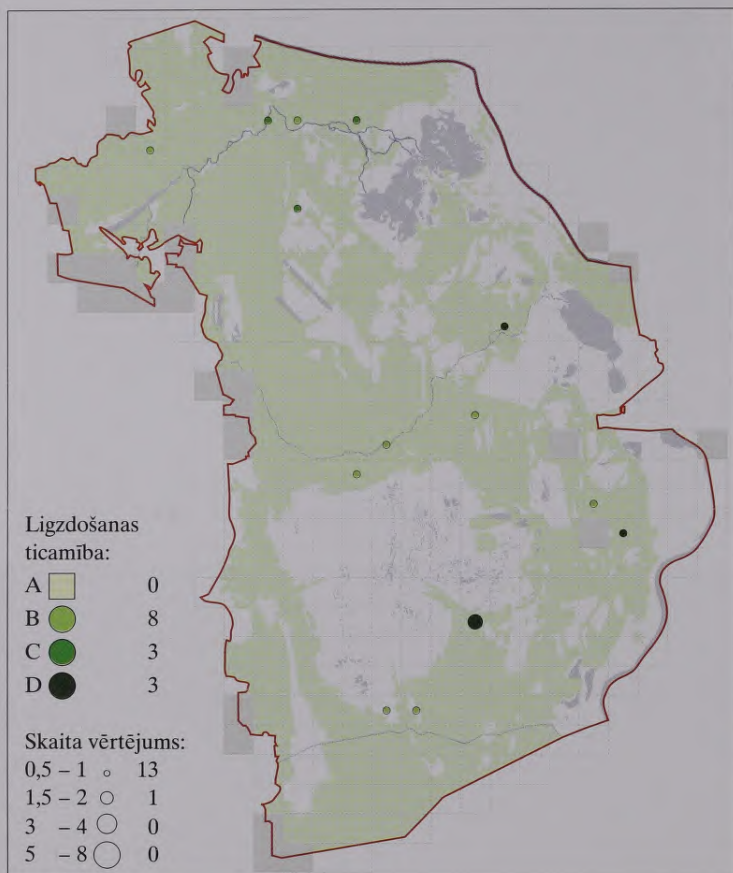
Ligzdo, ziemo

K. Vilks trīspirkstu dzeņi jau uzskata par mazliet biežāku nekā baltmugurdzeni²⁰⁹, taču plašākas informācijas par šīs sugas sastopamību Latvijā nav līdz pat 80. gadiem, kad Latvijā tika uzsākta pirmā ligzdojošo putnu atlanta sastādīšana¹¹⁸. Kurzemē trīspirkstu dzenis joprojām tiek uzskatīts par lielu retumu, ligzdošanas sezonas laikā ir zināmi tikai nedaudzi novērojumi, tajā skaitā 25.05.1962. samērā netālu no ĶNP teritorijas, Tukuma rajona Sēmē¹⁷⁷. ĶNP teritorijā trīspirkstu

Trīspirkstu dzeņa saistību ar masveida mežu bojājumiem atzīmē jau *F. Štolls* 20. gs. sākumā — “kad 19. gs. 90. gadu sākumā Smiltēnē nodega lielas meža platības, tad uzradās šajā nodegušajā mežā vairāki, tā, ka es 1895. gadā varēju iegūt vairākus izbāzeņus”¹³⁵. Trīspirkstu dzeņim galvenie barošanās koki ir kalstoši (nevis nokaltuši) koki, un viņš ātri “ieviešas” vietās, kur notikusi koku masveida bojāeja, — vai nu pēc ugunsgrēka, vai vējgāzes, vai bebru radīta uzpludinājuma dēļ. Latvijā iecienītas trīspirkstu dzeņu ligzdošanas vietas ir bebraines (attēlā ligzdošanas biotops Sumragu pussalā).

Foto: *J. Kuze*, 1998. gads

dzenis vēlreiz konstatēts tikai 1980. gadā, kad vienu putnu neligzdošanas sezonā Ķemeru stacijas apkārtnē novērojis J. Kazubiernis¹⁷⁷.

Ligzdošanas sezonas laikā pirmo reizi trīspirkstu dzenis teritorijā konstatēts tikai 1990. gadā uzreiz vairākās vietās — 05.05. novērota bungojoša ♀ grāvmalā mežā uz Z no Melnragu rīkles (MS, SWi u. c.), 06.05. viens putns novērots pārlidojam Dunduru pļavas to Z galā (AGa).

Tajā pašā gadā, 11.06.1990., mežā pie Odiņu–Pavasaru poldera tika atrasta arī pirmā ligzda (MS). Pārbaudot šo ligzdu 12.06., atklājās, ka tajā mazuļus baroja tēviņš un divas mātītes, pēc

G. Aulēna komentāra, iespējams, maza blīvuma dēļ pāri neatradis vientuļš putns¹⁴⁴. Tomēr turpat netālu 13.06. atrasta arī otra apdzīvota ligzda (MS). Visticamāk, trīspirkstu dzeņi šeit ligzdoja jau pirms 1990. gada, un iespējams, ka sugas skaita pieaugums Latvijā un izplatīšanās, sasniedzot arī ĶNP, ir saistīta ar bebru skaita straujo pieaugumu Latvijā, kas sākās 70. gadu beigās un ieguva masveidīgus apmērus tieši 80. gados¹⁸⁸, ļoti daudzās vietās radot trīspirkstu dzeņim nepieciešamos dzīves apstākļus — jaunizveidotu bebru dīķu malās kalstošus kokus, turklāt bebru populācijas izplatīšanās un arvien jaunu dīķu ierīkošana nodrošināja šī procesa nepārtrauktību vismaz pēdējo 20 gadu garumā (MS).

Dzeņu uzskaišu rezultāti 638 ha lielā parauglaukumā Odiņu dumbrājā 1992. gadā liecināja, ka šajā teritorijā vien ligzdo trīs līdz četri trīspirkstu dzeņu pāri²⁷. Turpmākajos gados līdz 1999. gadam trīspirkstu dzeņu ligzdas atrastas pie Kauguru kanāla (18.06.1996.; ACe), pie Odiņiem (04.05.1997.; APe) un mežā Z no Kalnciema dolomīta karjeriem (15.06.1998.; JĶu). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 15–30 pāri. Šajā gadā ligzdas tika atrastas Vēršupītes palienes dumbrājā pie Meža Mājas Ķemeru (VĶ) un mežā pie Odiņu–Pavasaru poldera (dobums atradās eglē tikai 1,5 m augstumā virs zemes; JĶu). Izvesti mazuļi redzēti arī bebra nopludinātā mežā Sumragu pussalā (JĶu). Pēc 2000. gada par nozīmīgāko trīspirkstu dzeņu ligzdošanas vietu ir kļuvusi Sumragu pussalas Z daļa, kur pēc liela bebru uzpludinājuma izveidošanās 2004. gada pavasarī vienlaikus bungojot dzirdēti 3–4 putni (JĶu u. c.). Novērots arī ziemās.

Three-toed Woodpecker. From 30.11.1939, when recorded for the first time, until 1980 there was only one sighting in the non-breeding season. The increase possibly took place during the 1980s, as a result of a massive increase in beaver numbers which created large areas of suitable feeding habitats along newly established beaverponds. Nesting was confirmed in

1990, when two nests were found, in one of them two females observed feeding juveniles, but probably nesting before this. In 1992 a sample plot of 638 ha had 3–4 pairs. No increase recorded since. In 1999 the population was estimated at 20–40 pairs, mostly nesting in wet swamp forests or along beaver ponds where dying trees were abundant. Winters.

Sila cīrulis

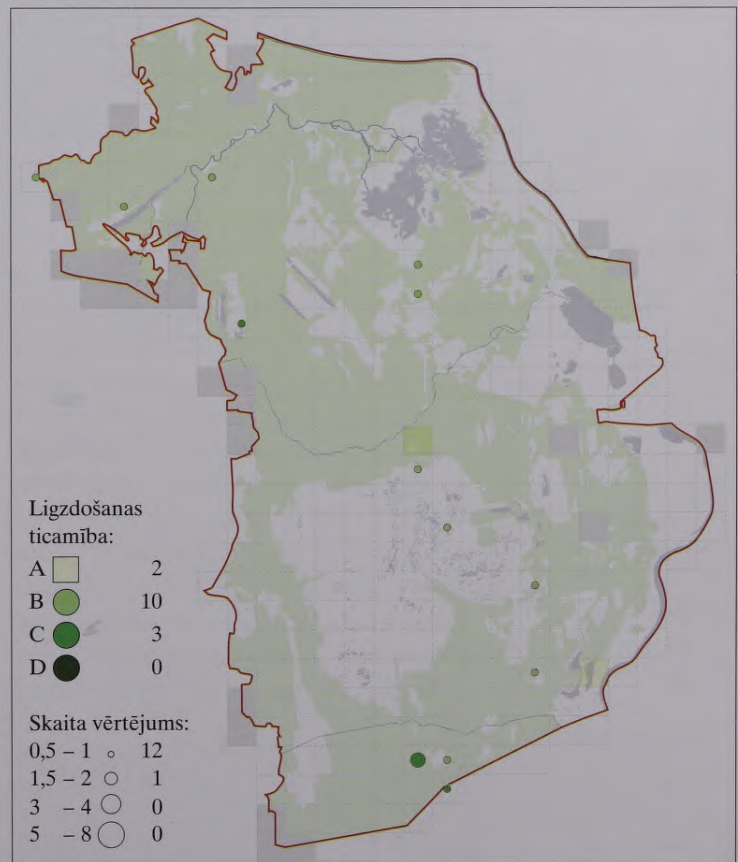
Lullula arborea

19./20. gs. mijā sila cīrulis bijis “parasts” *V. Zavicka* pētījumu teritorijā¹²⁸. Arī 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* šīs sugas statusu raksturo līdzīgi — parasts ligzdotājs priežu mežos Kaņiera apkārtnē, kā arī uz kāpām apkārtējos purvos⁶⁷. Par teritorijā ligzdojošo putnu skaitu vai tā izmaiņām laikā līdz 20. gs. beigām trūkst informācijas, taču šķiet, ka ligzdojošo pāru skaits ir samazinājies, jo sila cīruli nekur nevar nosaukt par “parastu putnu”, visur, kur tas konstatēts, novēroti vai dzirdēti tikai atsevišķi pāri. 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja tikai 10–20 pāri, turklāt nevienā gadījumā sila cīruļa ligzdošana nav pierādīta.

Sila cīruļu caurceļošanu atzīmējis jau *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados, par skaitu gan neko nenorādot⁶⁷. *H. Mihelsons* un *E. Tauriņš* ekskursijas laikā Slokas jūrmalā un pie Kaņiera 15.04.1954. par sila cīruli raksta — “viscauri, bet dzied maz un vispār daudz mazāk nekā iepriekšējo reizi (kad tie vēl ceļoja)”¹⁵⁷. Vienīgie dati par caurceļojošo sila cīruļu skaitu iegūti 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās migrējošo putnu uzskaitēs. Pavasaros caurceļojoši sila cīruļi atzīmēti nedaudz lielākā skaitā nekā rudenos. Pavasaros vienā dienā visvairāk cīruļu uzskaitīts

28.03.1957. — 59 un 16.04.1958. — 78, bet rudenos attiecīgi 04.10.1956. — 12^{105, 160}. Pēc tam pie Kaņiera caurceļojošus sila cī-

Ligzdo, caurceļo

ruļus *E. Tauriņš* atzīmējis arī 16.04.1959., ceļojošo putnu skaitu gan nenorādot¹⁵⁷. Turpmākajos gados speciālas migrējošo putnu uzskaites nav veiktas un arī nesistemātiski ceļojošo sila cīruļu novērojumi nav zināmi, taču ticams, ka vismaz daļa no agri pavasarī arī iespējamās ligzdošanas

biotopos dzirdētiem sila cīruļiem, piemēram, divi putni Ķemeru tīrelī 23.04.1993. (EB), ir caurceļotāji, tādi varētu būt arī vairāki 1999. gadā dzirdētie putni. Spriežot pēc tā, ka arī šādi novērojumi pēdējos gados ir ļoti maz, iespējams, ka arī caurceļojošo putnu skaits ir samazinājies.

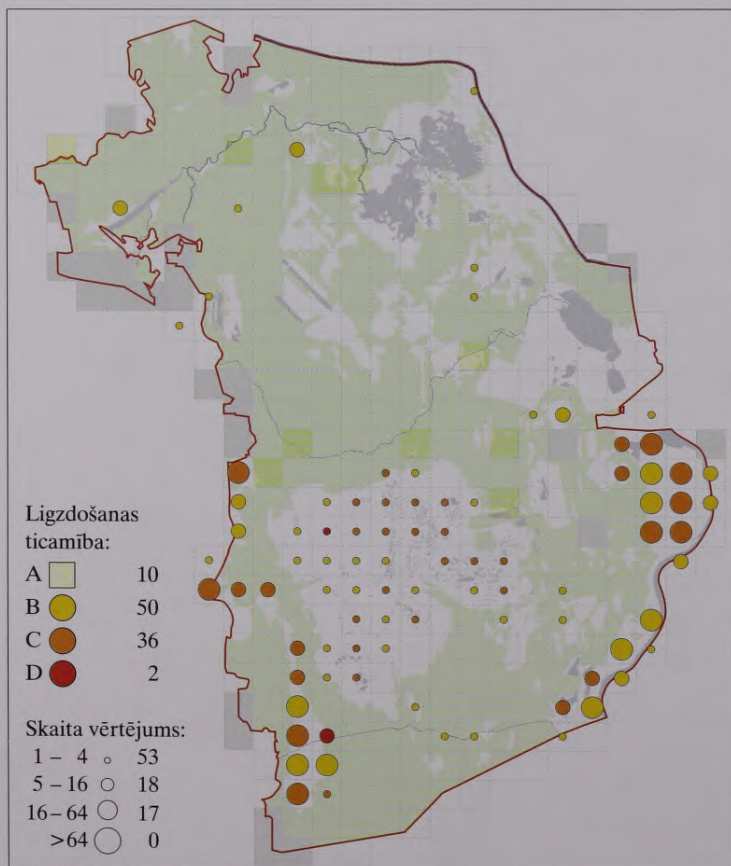
Wood Lark. In the 1930s a “common nesting species at coastal forests and dunes within bogs”. Probably the population has decreased as recently not common anywhere. In 1999 only thought

to be 10–20 pairs and nesting was not confirmed. No data on passage migrant numbers since the late 1950s. Indirect evidence suggests a decline in passage migrants too.

Ligzdo, caurceļo

Lauku cīruļi

Alauda arvensis

Lauku cīruļi 19./20. gs. mijā bijis sastopams teritorijā piemērotos biotopos “ļoti lielā skaitā”¹²⁸, un arī 20. gs. 20.–30. gados tā statuss īpaši nav mainījies. Kaņiera apkārtnē lauku cīruļi bijis parasts ligzdotājs dolomīta laukos, pļavās un klajajās Kaņiera ezera D gala salās, cīruļu skaits stipri pieaudzis pēc Kaņiera krastu apaugšanas ar zāli⁶⁷. Vēlāk, līdz 80. gadu beigām, kad putnu pētījumi teritorijā kļuva daudz intensīvāki, konkrētu ziņu par cīruļu skaita izmaiņām nav. 80.–90. gados reģistrēti visās piemērotajās pļavās — Lielupes palienē, Dunduru laukos, pie Antiņciema, Čaukiema un citur. Sastopami arī purvos.

Lauka cīruļus, kas 30.–50. gados purvos bija liels retums¹⁴⁹, Ķemeru tīrelī pirmo reizi konstatējis *E. Tauriņš* kopā ar *K. Vilku* 25.05.1953.¹⁵⁷. 70. gados tīrelī klajajās daļās lauku cīruļi jau bija sastopami lielākā skaitā¹¹¹, taču ligzdošana purvā pierādīta, vismaz pēc autoru rīcībā esošajiem datiem, tikai 28.05.1993., kad *V. Ādamsons* atrada vēl nelidojušu, ligzdu atstājušu mazuli. Kā liecina *J. Kazubierna* veikto uzskaišu rezul-

tāti, kopš 1984. gada tīrelī ligzdojošo pāru skaits ir nedaudz samazinājies. Tas, iespējams, izskaidrojams ar tīreļa atklāto platību aizaugšanu ar prieditēm 20. gs. veiktās meliorācijas ietekmē. 2003.–2005. gadā, kad uzskaites 4,9 km garā maršrutā tīreļa ZA stūrī C daļā veica J. Ķuze, cīruļi tīrelī reģistrēti ik gadu, skaitā no diviem līdz četriem dziedošiem tēviņiem.

1999. gadā nozīmīgākās cīruļa ligzdošanas vietas bija Lielupes palienes pļavas un Odiņu–Pavasaru polderis, Dunduru lauki un pļavas pie Smārdeskroga, taču speciālas cīruļu uzskaites šajos biotopos nav veiktas. Mazākā skaitā tie ligzdoja arī visās klajajās Ķemeru tīreļa daļās. Kopējais lauku cīruļu skaits 1999. gadā ĶNP vērtēts kā 600–800 pāri, tajā skaitā Ķemeru tīrelī 60–100 pāri.

Gan 20.–30. gados⁶⁷, gan arī 40.–50. gados lauku cīrulis bijis regulāri sastopams caurceļotājs Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē Jaunķemeru apkārtnē^{105, 160, 202}.

Cekulcīrulis

Galerida cristata

19. gs. beigās cekulcīrulis Rīgas apkārtnē, kas ietvēra arī tagadējo ĶNP teritoriju, bijis “visai parasts, īpaši gar smilšainajām šosejām”¹²⁸. Diemžēl konkrētas ligzdošanas vietas V. Zavickis nav norādījis. 20. gs. 20.–30. gados trīs līdz četri pāri cekulcīruļu ligzdojuši pie Lapmežciema; ziemas mēnešos A. Grosse tos te nav reģistrējis⁶⁷. Turpat netālajā Jūrmalā tolaik bijis sastopams reti — 1929. gadā ligzdojis Dubultos, 1936. gadā turpat un otrs pāris Viņķu purvā, bet vēl viens pāris katru gadu ligzdojis Majoros¹²². Pēc 20. gs. 30. gadiem cekulcīrulis teritorijā droši vairs nav novērots.

Pēc J. Mančinska ziņojuma, cekulcīrulis, iespējams, atkal konstatēts 12. un

Uzskaitēs, kas te veiktas 50. gadu beigās, reģistrētais cīruļu skaits dažādos gados visai ievērojami atšķīries. Piemēram, 1957. gada pavasarī uzskaitīti 1152 putni (14.04. visvairāk vienā dienā — 256), bet 1958. gadā — tikai 335 cīruļi¹⁶⁰. Rudenī 1956. gadā uzskaitīti 233 ceļojoši cīruļi¹⁶⁰, bet 1958. gadā — 1229¹⁰⁵. Arī 90. gados veiktie novērojumi liecina, ka lauku cīruļi vismaz pavasaros caurceļo lielā skaitā, taču konkrētas uzskaites nav veiktas.

Eurasian Skylark. Common nesting species and passage migrant. Nesting in all suitable meadows and, since the late 1950s, also on bogs. In 1999 the population was estimated at 600–800 pairs of which 60–100 on Ķemeru bog. There are no reliable numerical data on trends of either the nesting population or passage migrants.

Neregulāri ligzdo

14.06.1980., kad o^r atkārtoti dzirdēts un novērots uz Zaļās kāpas, taču, ņemot vērā sugas reto sastopamību, sugas ligzdošanai neatbilstošo biotopu un novērojumu dokumentāla apstiprinājuma trūkumu, šis novērojums “Ligzdojošo putnu atlantā” nav iekļauts¹¹⁸. Tomēr 07.04.1993. smilšainā klajumā Zaļās kāpas Ķemeru galā īslaicīgi dzirdēts dziedošs putns, kas varēja būt cekulcīrulis — diemžēl putnu neizdevās ieraudzīt un dzirdētais dziesmas fragments bija par īsu, lai sugu noteiktu (MS).

Crested Lark. In 1930s 3–4 pairs nested at Lapmežciems, but since then no confirmed records.

Agrāk caurceļojis

Ausainais cīrulis*Eremophila alpestris*

Uz ausaino cīruļu caurceļošanu teritorijā pirmais netieši norāda *F. Štolls*: “1900. gada 30. septembrī Buļļos ceļoja samērā daudz ausaino cīruļu bariņos pa 5–10. Es nošāvu vienu atsevišķi pa krastu skraidošu ♂. Pēc tam man ar šo ziemeļu putnu nav bijusi darīšana, kaut gan tas noteikti šķērso mūsu piekrasti katru rudeni.”¹³⁵ Konkrētas ziņas par šīs sugas sastapšanu tomēr ir tikai no 20. gs. 20.–30. gadiem, kad *A. Grosse* Kaņiera apkārtnē ceļojošus ausainos cīruļus no-

vērojis jūras piekrastē. Atpūtai putni izmantojuši jūrmalas kāpas⁶⁷. Pēc tam ausaino cīruļu caurceļošana teritorijā vairs nav konstatēta, kaut gan, spriežot pēc regulāriem novērojumiem citur Latvijā⁴⁹, tā ir visnotaļ iespējama.

Horned Lark. Recorded on passage until 1930s. No records since although judging from the observations elsewhere in Latvia irregular passage is quite probable.

Ligzdo, caurceļo

Krastu čurkste*Riparia riparia*

V. Zavickis kā vienīgās viņam zināmās krastu čurkstu ligzdošanas vietas 19. gs. beigās min Lielupes smilšu atsegumus un atzīst, ka to skaits pēdējos gados ir samazinājies¹²⁸, taču vēlāk *J. Rācenis* norāda, ka krastu čurkstēm Lielupes krastos (pie Jūrmalas) nav kur ligzdot, tādēļ daži pāri te ligzdojuši tikai epizodiski un atsevišķās vietās — pie Majoriem un Dubultiem¹²². Arī *A. Grossem* nav zināma neviena krastu čurkstu ligzdošanas vieta Kaņiera apkārtnē. Viņš 20. gs. 20.–30. gados tās vasarās te nav sastapis⁶⁷.

Pirmā vieta, kur teritorijā konstatēta krastu čurkstu ligzdošana, ir Ķemeru tīrelis. Kā atceras *K. Vilks* vēstulē *A. Petriņam*, “60. gados parādījās *riparia riparia* kolonija kūdras karjerā (Slokas kūdras rūpn.)”. Šajā kolonijā krastu čurkstes ligzdoja vismaz līdz 70. gadu beigām — vēl 1976. gadā te bija aptuveni 20 alu (*APe*). Kad kolonija pārstāja eksistēt, nav zināms, taču 90. gadu beigās krastu čurkstes te vairs neligzdoja (*JĶu*). Turpmāk kolonijas teritorijā vai tās tuvumā atrastas trijās vietās: 15.07.1987.

karjeros pie Kūdras izgāztuves 20 apdzīvotās ligzdas atradis *V. Smislovs*, 05.06.1994. “neliela kolonija” (domājams, ap 10, taču uz vietas alu skaits diemžēl nav pat novērtēts) redzēta Lielupes labajā krastā iepretim Odiņiem (*MS*) un 11.05.1996. Kalnciema dolomīta karjeros (10–20 pāri; *OK, AKa*). 1999. gadā krastu čurkstu ligzdas ĶNP netika atrastas, taču, balstoties uz novērojumiem sezonas laikā ligzdošanai piemērotās vietās 09.06. pie karjeriem Likumciemā (*MS*), 13.06. pie Slampes upītes Dunduru pļavās (*NZ*), 26.06. karjeros Zaļajā purvā (*BS, HN*), 07.07. pie dolomīta karjeriem Kaļķī un pie kūdras karjeriem Labajā purvā (*BS, JJ*) pieņemts, ka ĶNP šajā gadā teritorijā varēja ligzdot 5–10 pāri. Turpmākajos gados krastu čurkstu ligzdošanas vietas nav atrastas.

Caurceļojošas krastu čurkstes 20.–30. gados *A. Grosse* abos gāju laikos reģistrējis “lielos baros”, īpaši lielā skaitā tās bijušas novērojamas jūras piekrastē⁶⁷. Kā neregulāra vai retāk sastopama regulāra caurceļo-

tāja Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē atzīmēta arī 1947.–1950. gadā²⁰², taču 50. gadu beigās veiktajās migrējošo putnu uzskaitēs ne pavasarī, ne rudenī ceļojošas krastu čurkstes nav reģistrētas^{105, 160}. Vēlāk zināmi tikai trīs krastu čurkstu novērojumi gāju laikā — 14./15.05.1994. viens uz A ceļojošs bariņš novērots Ķemeru tīrelī meteorostacijas apkārtnē (VR, VĀ), 24.08.2002. pa vienam pārlidojošam putnam redzēts Kaņierī un Lapmežciema piekrastē (RM, EL). Salīdzinot situāciju pēdējās desmitgadēs, kad novērojumi teritorijā tiek veikti diez-

gan intensīvi, šķiet, ka ceļojošo putnu skaits, vismaz salīdzinot ar 30. gadiem, ir samazinājies.

Sand Martin. Nests irregularly in small colonies. Most known and possible nesting sites recorded in peat pits. In 1999 5–10 nesting pairs were estimated although no nests were found. Numbers seemed to decrease on passage since the 1930s when birds were recorded in large flocks.

Bezdelīga

Hirundo rustica

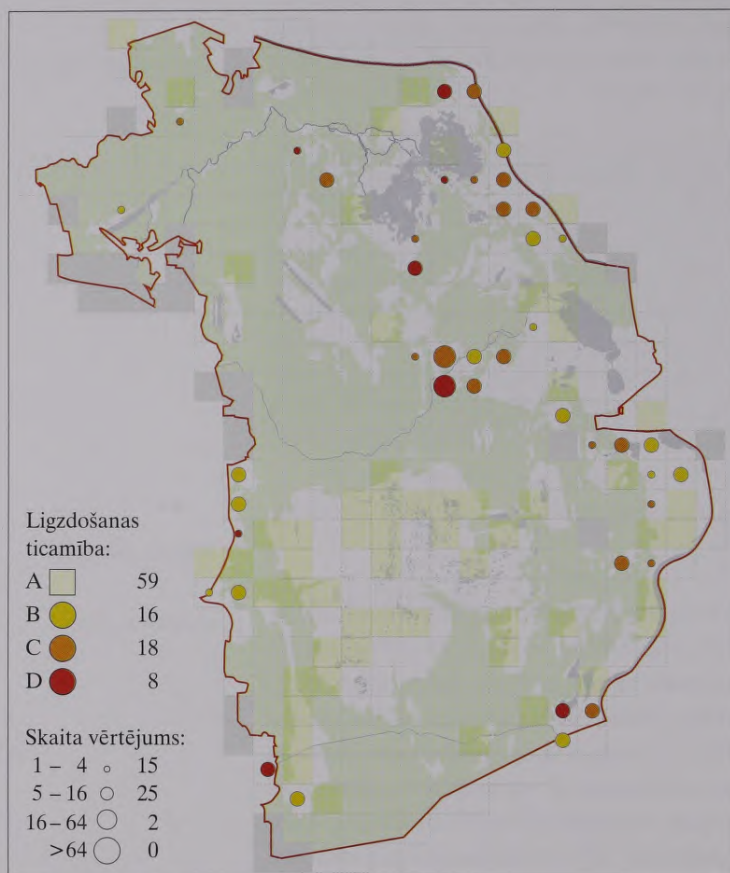
Jau 19. gs. beigās bezdelīga ir bijusi parasta ligzdotāja¹²⁸. 20. gs. 20.–30. gados tā ligzdojusi visās Kaņiera apkārtnē esošajās apdzīvotajās vietās, skaits ik gadu, izņemot 1929., bijis ļoti līdzīgs — Antīnciemā ap 50 pāru, Čaukcīemā — 30, Lapmežciemā — 150 pāru. 1929. gadā ligzdoja tikai aptuveni piektā daļa no parastā skaita⁶⁷. Turpmāka-

jos gados bezdelīgu uzskaites nav veiktas, bet, pēc dažādu novērotāju vērtējuma, tās vienmēr bijušas parastās ligzdotājas piemērotās vietās. 1999. gadā bezdelīgas konstatētas ligzdojam visās apdzīvotajās vietās un arī lielākajā daļā apmeklēto viensētu, kopējais teritorijā ligzdojošo bezdelīgu skaits vērtēts kā 200–300 pāru. Lai gan konkrēti

Ligzdo, caurceļo

Senāk bezdelīgas vairāk ligzdoja jūrmalas ciemos un viensētās, kur to klātbūtni noteica mājlopu un kūsmēslu kaudžu piesaistītie kukaiņi. No zvejnieku ciemiem pazūdot govīm, samazinājies ir tajos ligzdojošo bezdelīgu skaits, toties tagad viņas labprāt ligzdo fermās (attēlā Melnragu ferma), kas ir pārdzīvojušas kolhozu sistēmas sabrukumu un vēl nav “eiropeizētas”. Foto: M. Strazds, 18.06.2006.

katrā no apdzīvotajām vietām bezdelīgu uzskaitē nav veikta, šķiet, ka vismaz jūrmalas ciemos, salīdzinot ar 30. gadiem, līdzdojošo bezdelīgu skaits ir samazinājies. Līdzdošanas sezonas laikā bezdelīgas lielā skaitā novērotas barojoties arī samērā tālu no līdzdošanas vietām, piemēram, Ķemeru tīrelī.

20. gs. 20.–30. gados bezdelīgas rudens ceļošanas laikā milzīgos baros salasījušās Kaņierī uz naktsguļu⁶⁷. Kā regulāra caurceļotāja lielā skaitā rudenos Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē atzīmēta arī 40.–50. gados^{105, 160, 202}, piemēram, laika periodā no 16.09. līdz 15.10.1958. stacionārā uzskaišu punktā Jaunķemeru jūrmalā uzskaitītas 7344 bezdelīgas¹⁰⁵, bet pa-

vasara uzskaišu laikā reģistrēti tikai atsevišķi putni, visdrīzāk tādēļ, ka uzskaišu sezonas (vidēji — aprīlis) bezdelīgu novērošanai bija par agru — lielākais vienā pavasara uzskaišu sezonā reģistrēto bezdelīgu skaits ir 11 putni (pašās perioda beigās — 29.04.1958.)¹⁶⁰. Vēlāk speciālas caurceļojošo putnu uzskaites nav veiktas, taču ceļojošas bezdelīgas atzīmētas dažādos nesistemātiskos novērojumos. Piemēram, 10.05.1974. ekskursijā Ķemeru tīrelī virs purva novēroti “tūkstoši” bezdelīgu — vis ticamāk, ceļojoši putni (A_{Me}). Arī 90. gados augusta beigās un septembra sākumā bezdelīgas novērotas nakšņojam nīdrājos Kaņierī, piemēram, 20.08.1994. pie Krievsalas redzēti aptuveni 1000 putnu. Nakšņojošās bezdelīgas kopā ar mājas čurkstēm novērotas arī nīdrājos pie Vārsalas un Ragaciema — 1000 līdz 2000 putnu vienuviet (E_O). Lieli nakšņojošo bezdelīgu un mājas čurkstu bari ezerā reģistrēti arī 21. gs. sākumā, tā, piemēram, 06.09.2005. Riekstu salas–Vārsalas rajonā no rīta no nīdrēm izcēlās vairāki bari, kopskaitā vairāki tūkstoši putnu (J_{Ku}, M_P). Pieejamā informācija neļauj spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām.

Barn Swallow. In the 1930s nested in coastal fishing villages where the population was estimated at 230 pairs. In 1999 all villages and most single farms were surveyed and the numbers, at least in villages where data from the 1930s were known, seemed to be slightly smaller. The total population was estimated at 200–300 pairs. A common passage migrant. Flocks of 1000–2000 birds are seen in late summer roosting in reed beds at Lake Kaņieris both in 1930s and 1990s/2000s. No data on trends.

Mājas čurkste

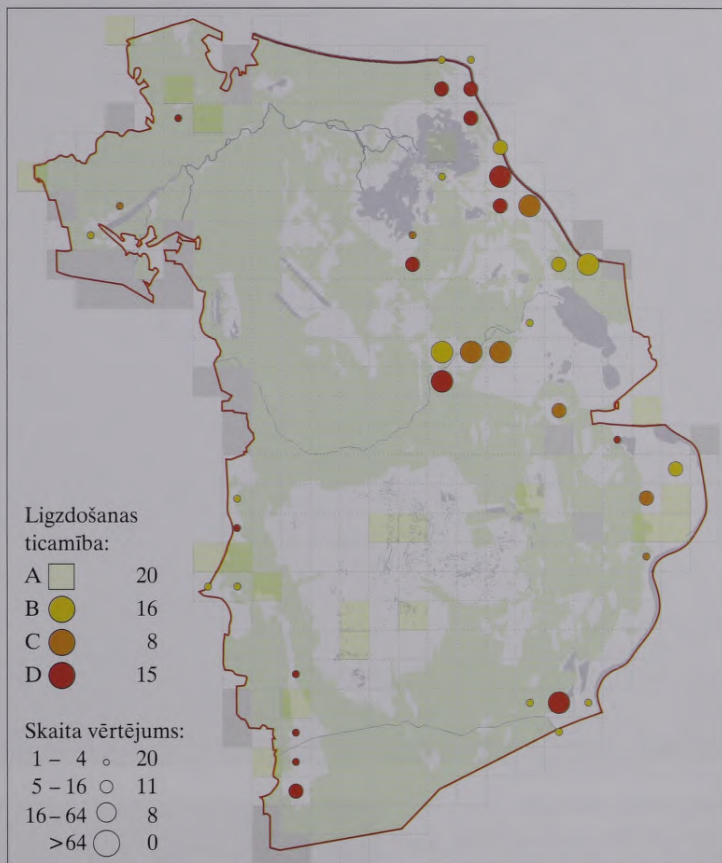
Delichon urbica

Čurkstes bijušas parastas ligzdotājas teritorijā jau 19. gs. beigās¹²⁸. *A. Grosses* pētījumu laikos 20. gs. 20.–30. gados mājas čurkste ligzdojusi visās Kaņiera apkārtnē esošajās apdzīvotajās vietās, bet mazākā skaitā nekā bezdelīga. Ligzdojošo pāru skaits dažādos gados bijis svārstīgs (Lapmežciemā 30 pāri 1929. un 1934. g., bet 1938. g. — 50 pāru; Čaukciemā 1929. g. — 10, 1934. g. — 4, bet 1938. g. 30 pāri, Antiņciemā ap 20 pāru 1929. g., 10 pāri 1934. g., 40 pāri 1938. g.)⁶⁷. 1961. g. kolonija bija kažokzvēru fermā pie Starpiņupes, te vismaz 30 ligzdās gredzenoti mazuļi. Šajā laikā čurkstes ligzdoja arī vairākās citās mājās Lapmežciema Z galā (*JVĻ*).

Kopš 80. gadiem, kad teritorijā atkal regulāri veikti novērojumi, čurkste piemērotās vietās ir parasta ligzdotāja. Tā bieži novērota barojamies virs dažādiem klajumiem, piemēram, pļavām, un pat virs Ķemeru tīreļa, kur ligzdošanas vietu tiešā tuvumā nav. *V. Smislovs* 80. gados čurkstu ligzdas atradis pie Jaunķemeru sanatorijas (piecas 21.06.1986.), Kūdras dzelzceļa stacijā (viens 09.07.1986.) un tās apkārtnē (septiņas 14.07.1987.), bet 15.07.1987. šajā rajonā viņš kopā saskaitījis 30 ligzdas. 90. gados mājas čurkstu ligzdošana konstatēta arī zem tiltiem pār Kauguru kanālu un Slampes upi Dunduru pļavās (*MS*).

1999. gadā ĶNP čurkstes konstatētas gan atsevišķās viensētās, gan apdzīvotās vietās pie dažādām sabiedriskām ēkām, piemēram, Ķemeru stacijā, taču atsevišķu ligzdošanas koloniju lielums reģistrēts tikai vienā gadījumā — 07.06. Lapmežciema degvielas uzpildes stacijā aptu-

Ligzdo, caurceļo

veni 10 pāri būvējuši ligzdas (*MS*). Arī šajā gadā čurkstes ligzdoja zem tilta pār Slampes upi Dunduru pļavās (*NZ*). Kopējais čurkstu skaits šajā gadā novērtēts kā 300–400 pāri. Pēc 1999. gada vairākās no ligzdošanas vietām reģistrēts čurkstu ligzdu skaits. 2002. gadā čurkstes ligzdoja zem diviem no trim Dunduru pļavu tiltiem — zem D tilta bija piecas ligzdas, zem R tilta — viena (*JĶu*). Zem D tilta čurkstes ligzdoja arī 2003. (pieci pāri; *JĶu*) un 2005. gadā (vismaz 1–2 pāri; *VV*). Iespējams, ka kopējais ligzdojošo putnu skaits ĶNP teritorijā, salīdzinot ar 30. gadiem,

Mājas čurkste ir viena no putnu sugām, kam dabiskās līdzenumu ainavas mērena apbūvēšana (vismaz kamēr tā neiznīcina barošanās iespējas) ievērojami palielina ligzdošanas vietu izvēli. Čurkstes ļoti labprāt būvē ligzdas pie dažādām mākslīgām “klingtīm” vai to “alās”, kādas ir, piemēram, daudzstāvu ēkas, degvielas uzpildes stacijas jumtu konstrukcijas un pat tilti. Attēlos Ziemeļu tilts Dunduru pļavās, kur 2006. gadā ligzdoja rekordliels čurkstu skaits — 18 pāri (18.06.2006.; JĶu, MS).
Foto: M. Strazds, 18.06.2006.

ir pieaudzis, jo teritorijā tagad ir daudz vairāk šīs sugas ligzdošanai piemērotu daudzstāvu ēku.

20. gs. 20.–30. gados čurkstes rudens gāju laikā ceļojušas “milzīgos baros”⁶⁷. 1947.–1950. gadā *H. Mihelsons* mājas čurksti atzīmē kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰², tomēr *I. Stolbova*¹⁰⁵ un *E. Tauriņa* un *M. Švarcberga*¹⁶⁰ 50. gadu beigās veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā mājas čurkste neparādās nemaz vai ir uzskaitīta niecīgā skaitā, kas varētu būt izskaidrojams ar šai sugai pārāk agrajām pavasara (vidēji — aprīlis) un pārāk vēlajām rudens (vidēji — oktobris) uzskaišu sezonām. Turpmākajos gados speciālas ceļojošo putnu uzskaites nav veiktas, taču ceļojošas čurkstes ir reģistrētas. Piemēram, 14./15.05.1994. *V. Adamsons* un *V. Roze* Ķemeru tīrelī meteostacijas apkārtnē atzīmējuši, ka “čurkstes migrē”.

Stepes čipste

Anthus campestris

Lai gan dažādi Rīgas līča piekrastes smiltāji, piemēram, Daugavgrīva un Bolderāja¹²⁸, kā stepes čipstes ligzdošanas vietas bijušas zināmas jau kopš 19. gs. beigām un arī ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas laikā tās konstatētas ligzdojam gan šajās vietās, gan Lielupes grīvā, gan daudzās citās vietās līča piekrastē uz Z no Ķesterciema¹¹⁸, ĶNP teritorijā stepes čipstu ligzdošana droši nav konstatēta, zināmi tikai daži novērojumi. Stepes čipste teritorijā pirmo reizi konstatēta 16.08.1949., kad Ķemeru jūrmalā vienu putnu LU Zooloģijas muzeja kolekcijai ievācis *H. Mihelsons*. 1960. gadā *J. Vīksne* vienu dzie-

Mājas čurkstes ir reģistrētas nakšņojam Kaņiera niedrājos lielos baros kopā ar bezdelīgām (sk. pie šīs sugas; *EO, JĶu, MP*), tomēr nav zināms šīs sugas īpatsvars kopējos baros. Taču atrokiem pieejamā informācija neļauj pārliecinoši spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām.

Common House Martin. Nests in villages and individual farms, numbers fluctuate. Breeds also under bridges away from human settlements (1–18 pairs). Thought to be 300–400 pairs during 1999 but the size of individual colonies was not recorded. Possibly numbers have increased compared to 1930 as more houses suitable for nest-building are present nowadays. On migration during 1930s in “huge flocks”. Also recorded recently, but no reliable data on trends.

Neregulāri caurceļo,
iespējams, ligzdojusi

došu ♂ dzirdējis Ragaciemā¹⁷⁷, kas ir vienīgais zināmais sugas novērojums ligzdošanas sezonā. Pēc tam atkal reģistrēta tikai 25.04.2000., kad pāri lidojošs putns dzirdēts Ķemeru tīrelī (VV).

Tawny Pipit. Recorded only three times. Twice, on 16.08.1949 and 25.04.2000 passage migrants were recorded. Recorded during the breeding season only once, a singing male at Ragaciems in 1960.

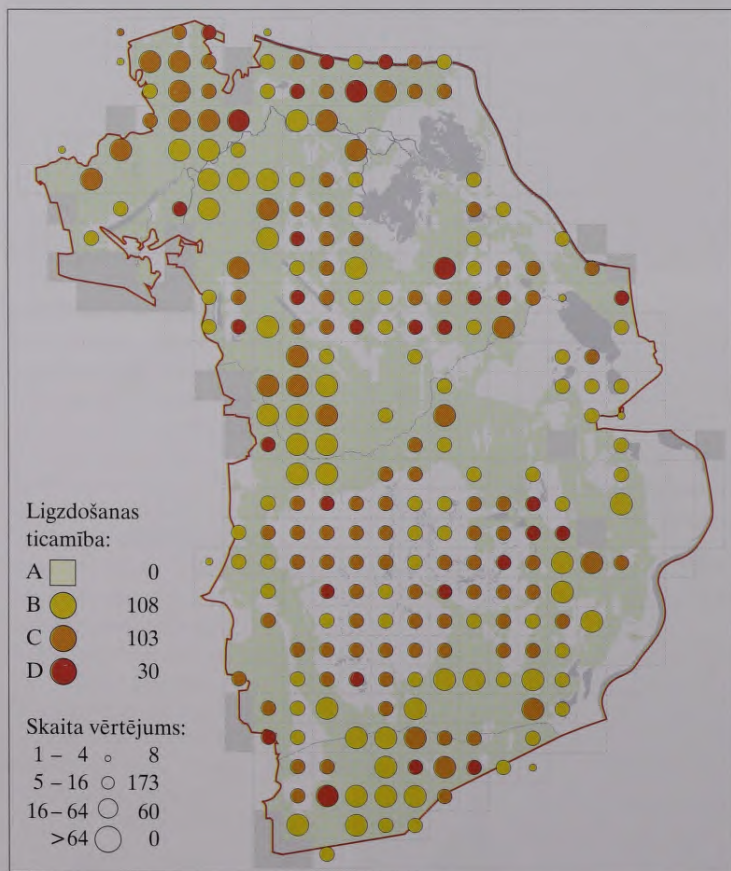
Ligzdo, caurceļo

Koku čipste*Anthus trivialis*

Jau kopš 19. gs. beigām visās publikācijās un citos informācijas avotos par teritorijas putnu faunu koku čipste atzīmēta kā parasta ligzdotāja mežos un purvos^{67, 111, 128, 157 u. c.}, taču salīdzināmas informācijas par koku čipstu skaitu dažādos laikos tikpat kā nav. Maršruta uzskaišu dati pieejami tikai par Ķemeru tīreli: 1984.–1994. gadā veiktajās maršruta uzskaitēs purvā reģistrēti divi līdz seši putni uz 6,0 km (*JKa*); kopš 2003. gada, kad regulāras uzskaites 4,9 km garā maršrutā Ķemeru tīreļa ZA stūrī–C daļā veic *J. Ķuze*, koku čipste te reģistrēta ik gadu, skaitā

no septiņiem līdz desmit dziedošiem tēviņiem, 6,1–18,3 pāri/km² (vidēji 10,2 sešās uzskaitēs). Lai gan *J. Kazubierna* un *J. Ķuzes* uzskaišu laikā apsektie purva rajoni pārklājās tikai daļēji, zīmīgs ir fakts, ka 80. gados uzskaitēs pļavu čipste konstatēta lielākā skaitā nekā koku čipste, bet 21. gs. sākumā situācija jau bija pretēja. Šīs izmaiņas, iespējams, var skaidrot ar purva perifērijā veiktās meliorācijas izraisītajām purva veģetācijas izmaiņām, klajām purva daļām pamazām aizaugot ar priedītēm. 1999. gadā koku čipste ĶNP bija ļoti parasta ligzdotāja visos priežu un jauktajos skuju koku mežos, kā arī priedītēm klātajās purvu daļās, kopskaitā 2500–4000 pāru.

Ziņas par koku čipstu caurceļošanu teritorijā ir no 20. gs. 20.–30. gadiem, kad *A. Grosse* to minējis kā ceļotāju, neko par skaitu nenorādot⁶⁷, un no 50. gadu otrās puses, kad Jaunķemeru jūrmalā veica regulāras migrējošo putnu uzskaites¹⁶⁰. Atšķirībā no pļavu čipstes koku čipste reģistrēta niecīgā skaitā¹⁶⁰. Turpmākajos gados migrējošo putnu uzskaites nav veiktas, taču nav pamata domāt, ka koku čipstes nebūtu sastopamas ceļošanas laikā. Informācijas par ceļojošo putnu skaita izmaiņām nav.

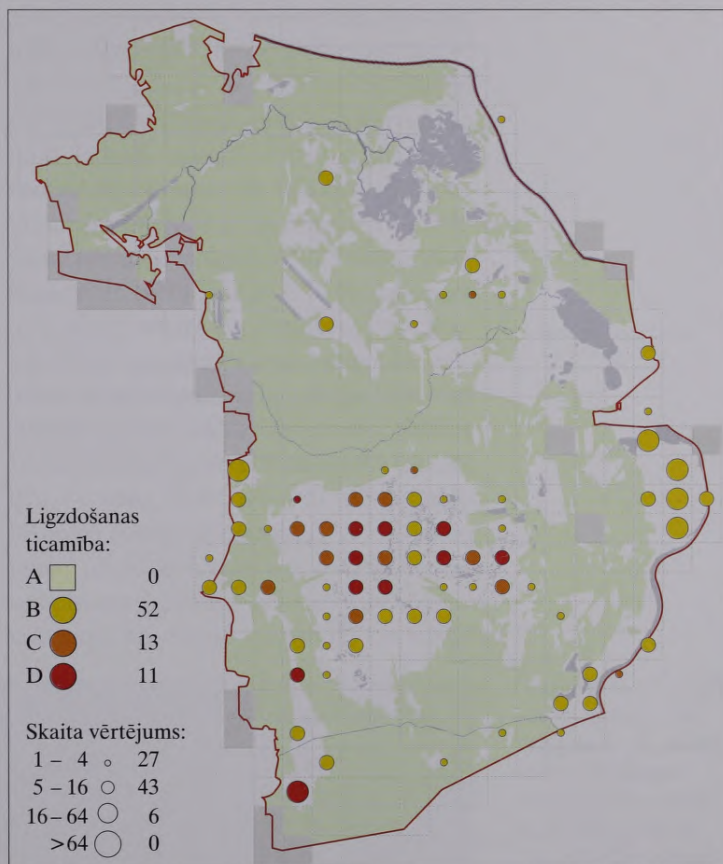
Tree Pipit. Always considered to be a common breeder in various types of forests and pine bogs. No comparable numerical data available. In 1999 the population estimated at 2500–4000 pairs. Less abundant on passage than Meadow Pipit but no data on trends.

Pļavu čipste

Anthus pratensis

V. Zavickis par pļavu čipsti 19. gs. beigās raksta, ka tā ir parasta ligzdotāja¹²⁸, taču nemin, kādos biotopos tā sastopama. Tomēr O. Lēvis tajā pašā laikā par šo sugu raksta: “Viņu ļoti bieži atrod uz visām pļavām, zāļu un sūnu purvjos, slapjās ganībās utt., un tādēļ katrs laucinieku iedzīvotājs viņu labi pazīst.”¹⁰² 20. gs. 20.–30. gados A. Grosse min, ka Kaņiera apkārtnē pļavu čipste bija parasta ligzdotāja pļavās ezera Z galā, ciemu teritorijās esošajos laukos, uz lielākajām salām un pieaugošā skaitā arī nolaistā ezera atklātajās sauszemes platībās⁶⁷, čipstu ligzdošanu purvos vispār nepieminot. Taču pļavu čipste jau tolaik “ir īsts purvu iemītnieks”, Ķemeru tīrelim platības ziņā līdzīgajā Olga purvā šajā laikā ligzdojis “caurmērā uz 30 ha viens pāris”¹⁶⁹, tādēļ, domājams, tā bijusi sastopama arī teritorijā esošajos purvos. Par turpmākajiem gadiem pilnīgāka informācija ir pieejama tieši par šīs sugas sastopamību Ķemeru tīrelī. Jau 1953. gadā, kad purvu apmeklēja E. Tauriņš kopā ar K. Vilku, pļavu čipste raksturota kā lielā daudzumā sastopama suga, bet 02.07.1955. ekskursijā atzīmēts, ka E. Ozols purvā noķēris nelielā dožu mazuli¹⁵⁷. Ligzdošana tīrelī konstatēta arī 60. un 70. gados (JVī), kad Ķemeru tīrelī klajākās daļās ligzdo “lielākā skaitā”¹¹¹. Laikā no 1984. līdz 1994. gadam (izņemot 1990. gadu, kad uzskaites nav veiktas) 6,0 km garā maršrutā Ķemeru tīreļa Z daļā pļavu čipstes novērotas ik gadu, skaitā no septiņiem līdz 24 dziedošiem tēviņiem (JKa), tomēr jāņem vērā, ka ne katru gadu uzskaites veiktas vairāk kā vienu reizi sezonā. Sākot ar 2003. gadu, kad regulāras uzskaites 4,9 km

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

garā maršrutā Ķemeru tīreļa ZA stūrī–C daļā veic J. Kuze, pļavu čipste te reģistrēta ik gadu, skaitā no trim līdz 11 dziedošiem tēviņiem (2,0–12,2 pāri/km²; vidēji 6,1 sešās uzskaitēs). Uzskaišu rezultāti rāda, ka kopš 80. gadiem, kad pļavu čipste skaitliski dominēja pār koku čipsti, situācija ir mainījusies un 21. gs. sākumā koku čipste tīrelī kļuvusi par dominējošo čipstu sugu (sk. komentāru pie šīs sugas). Kopš 90. gadiem, palielinoties novērojumu intensitātei, piemērotās vietās bieži novērota arī ārpus Ķemeru tīreļa. 1999. gadā ĶNP pļavu čipstes kon-

statētas klajumos visos lielākajos purvos, visvairāk Ķemeru tīrelī un lielākajās pļavu teritorijās. Kopā teritorijā ligzdoja 400–600 pāri.

A. Grosse 20. gs. 20.–30. gados pļavu čipsti tikai minējis kā caurceļotāju, par skaitu neko nenorādot⁶⁷. Detalizēta informācija par pļavu čipstes caurceļošanu teritorijā ir no 20. gs. vidus. *H. Mihelsons* 1947.–1950. gadā pļavu čipsti atzīmē kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Savukārt 1956.–1958. gadā veiktajās uzskaitēs pavasaros pļavu čipstes atzīmētas maz, domājams tādēļ, ka tās ceļo agrāk, pirms uzskaites perioda. Lielākā skaitā reģistrētas rudens uzskaitēs — 1956. gadā 393 putni (maksimāli 82 dienā — 27.09.) un 1958. gadā — 619 putni^{105, 160}. Turpmākajos gados ceļojošo putnu uzskaites nav veiktas, taču pļavu čipstu caurceļošana reģistrēta nesistemātiskos novērojumos. Piemēram, intensīva

šo putnu migrācija atzīmēta daudzās vietās teritorijā 23.04.1993. melno stārķu konferences ekskursijas laikā; *I. Šidlovskis* pat reģistrējis ap 35 pārlidojošus putnus (no ~8.30 līdz ~11.30). Informācijas, kas liecinātu par ceļojošo putnu skaita izmaiņām, autoru rīcībā nav. Atsevišķās siltās ziemās novērotas arī ziemojam. Tā, piemēram, vairāki putni redzēti un dzirdēti 26.02.1984. Kaņiera ZR stūra pļavās (*JL*).

Meadow Pipit. Always considered to be a common breeder which nests both in open parts of large bogs and in all suitable meadows. In 1999 thought to be 400–600 pairs. Numerous too on passage. In milder winters occasionally over-winters. No reliable data on trends.

Pļavu čipste vienmēr bijis parasts purvu putns, kas dominējis klajākajās purva daļās — vietās, kur ir tikai atsevišķas mazas priedītes vai pa kādam kroplam bērziņam.

Foto: *M. Strazds*,
Ķemeru tīrelis,
01.05.1993.

Akmeņu čipste

Anthus petrosus

Akmeņu čipste Latvijā ir regulāra caurceļotāja un reta ziemotāja, kas kopš 1990. gada pastāvīgi konstatēta galvenokārt Latvijas R piekrastē⁴⁹. Teritorijā vienīgo reizi reģistrēta 2001. gada rudenī, kad 16.09.⁷⁴ un 17.09. viens putns atkārtoti novērots uz sērēm Kaņiera Z galā (*VV, JKu*).

Dzeltenā cielava

Motacilla flava

19. gs. beigās dzeltenā cielava ligzdojusi “uz visām lielākām pļavām, upmalās un puķaini zāļainās ielejās”¹⁰², “ļoti bieži” bijusi sastopama *V. Zavicka* pētījumu apgabalā, kas ietver arī tagadējo ĶNP¹²⁸. Senākās ziņas par dzeltenās cielavas sastapšanu teritorijā ir no *A. Grosses* pētījumu laikiem Kaņiera apkārtnē (sk. tālāk pie pasugu apskata). Jādomā, ka līdz ezera ūdens līmeņa pacelšanai dzelteno cielavu statuss pie Kaņiera nav īpaši mainījies. Piemēram, 30.05.1956. *M. Švarcbergs* un *E. Tauriņš* pie pļavas ezera Z krastā (vecā ezera vieta) novērojuši trīs pārus, atpakaļceļā gar krastu uz salu vienu (pāri), bet nākamajā dienā uz Vārsalas divus pārus dzelteno cielavu¹⁵⁷. 1961. gadā dzeltenās cielavas Kaņierī ligzdojušas “ezera piekrastes pļavās, grīšļainajās saliņās un, domājams, arī niedrainajā sēklī ezera ziemeļrietumu malā”¹⁷³. Pēc ezera ūdens līmeņa pacelšanas un vairākuma iepriekšējo ligzdošanas vietu appludināšanas dzeltenās cielavas no Kaņiera acīmredzot izzuda, taču skaita samazināšanās un izzušanas gaita nav precīzi dokumentēta.

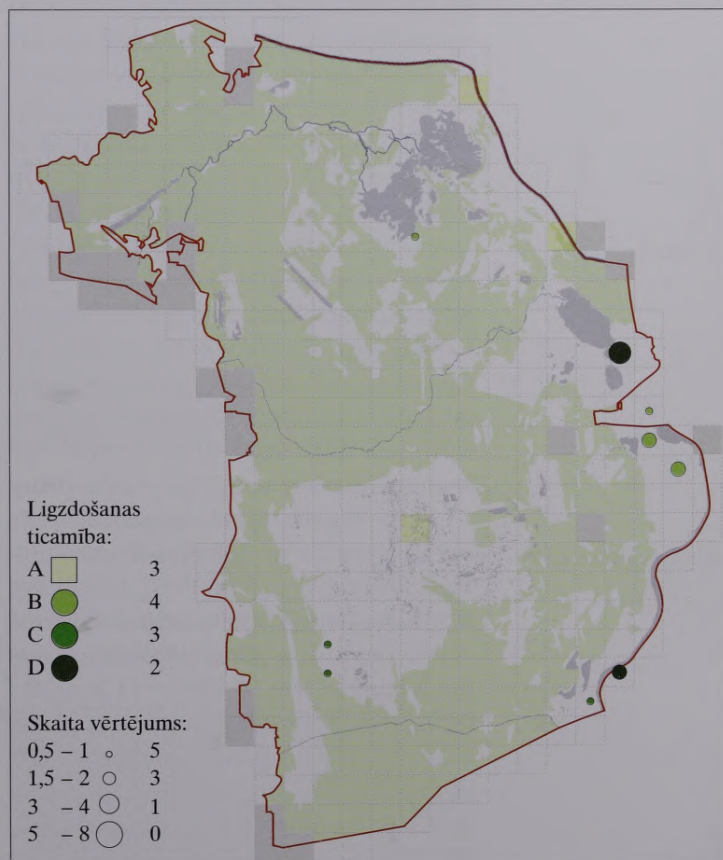
K. Vilks, rakstot par Latvijas putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados, dzelteno cielavu vērtē kā ļoti parastu ligzdotāju pļavās, tajā skaitā Jelgavas apkārtnē pie Lielupes,

Neregulāri caurceļo

Rock Pipit. Recorded only once, on 16.09.–17.09.2001 when one bird sighted on shoals of Lake Kaņieris.

Ligzdo, caurceļo

tomēr neko pat nepiemin par tās klātbūtni purvos, kur viņš tolaik veicis daudz novērojumu^{169, 170}. Par dzelteno cielavu ligzdo-

šanu purvos neko nemin arī *N. Tranzē* un *R. Sināts*¹⁶⁵, un tikai 50. gadu beigās *E. Tauriņš* to ierindo sugās, kas “neregulāri vai nejauši” ligzdo augstajos purvos²⁰⁶, gan nenorādot, kurā purvā un kas atrasts. Ne *E. Tauriņš* savās piezīmēs par 25.05.1953. kopā ar *K. Vilku* veikto ekskursiju uz Ķemeru tīreli, ne *K. Vilks* 80. gadu sākumā *A. Petriņam* rakstītajā vēstulē par Ķemeru tīreļa putniem 40.–50. gados dzelteno cielavu nepiemin. Acīmredzot tās Ķemeru tīreli parādījušās 70. gados, kad uzskatītas par ligzdotājām, — piemēram, 10.05.1974. Ķemeru tīreli novēroti “desmiti” (*AMe*), kas gan varētu būt bijuši arī migranti. *A. Petriņš* raksta, ka 70. gados dzeltenās cielavas ligzdoja tīreļa atklātajās daļās, kur bijusi daudz retāka nekā baltā cielava¹¹¹, taču, kā autors atzīst, par pamatu šim apgalvojumam varēja kalpot tie paši iespējamie migranti un informācijai par dzelteno cielavu ligzdošanu purvā arī 70. gados īsta pamata nav (*APe*). Līdz ar to autoru rīcībā nav neviens neapšaubāms fakts, ka Ķemeru tīreli dzeltenās cielavas ligzdošana jebkad būtu pierādīta. Laikā no 1984. līdz 1994. gadam, kad uzskaites tīreļa Z daļā veica *J. Kazubiernis*, pirmajā uzskaišu gadā purvā redzēti četri “vietējie putni”, taču arī par to ligzdošanas ticamību nekas nav zināms. Regulāri apmeklējot tīreli 2000.–2005. gadā, dzelteno cielavu ligzdošana te netika konstatēta (*JKu*).

Kopš 80. gadu vidus tā konstatēta pļāvās pie Lielupes ZA no dolomīta šķembu rūpnīcas (16.06.1985., 29.06.1987., 19.06.1988; *JL*), Kalnciema dolomīta karjera apkārtnē (11.05.1996. viens pāris; *OK, AKa*), pļāvās pie Odiņiem (11.06.1990., 14.06.1990.; *MS*, 26.05.1993.; *PB*), Vecslocenes pļāvās 17.06.1994. (skaits nav atzīmēts; *MS, GA*), 01.06.1995. turpat starp Kauguriem un Kūdru “daudz dzelteno cielavu” (*APe, VR*), kā arī Lapmežciema piekrastē (1–2

pāri; *RM, AKu*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja kopā tikai 10–20 pāri pārsvarā jau zināmajās ligzdošanas vietās. Divos gadījumos 08.05. dzelteno cielavu pāri novēroti arī Ķemeru tīreli, taču iespējams, ka novēroti caurceļojoši putni (*VĀ, JKu*). Salīdzinot pašreizējo teritorijā ligzdojošo pāru skaitu ar situāciju 20.–30. gados, pilnīgi neapšaubāmi tas ir ievērojami samazinājies, visticamāk, pļavu biotopu degradācijas un aizaugšanas dēļ.

Kopš 20. gs. 20.–30. gadiem (sk. pie *M. flava flava*) ziņas par dzelteno cielavu caurceļošanu ir no *H. Mihelsoņa* veiktajām uzskaitēm 1947.–1950. gadā Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē, kad tā atzīmēta kā neregulāra vai retāk sastopama regulāra caurceļotāja²⁰². Divu citu apjomīgu caurceļojošo putnu pētījumu laikā Jaunķemeru piekrastē 50. gadu otrajā pusē dzeltenā cielava nav konstatēta^{105, 160}, jādodomā tādēļ, ka novērojumus veica sugas ceļošanas laikam neatbilstošās sezonās. Vēlāk zināmi tikai epizodiski ceļojošo dzelteno cielavu novērojumi, vairākumā gadījumu ceļojošo putnu pasugu piederībā neiedziļinoties. Lielā skaitā ceļojošās dzeltenās cielavas reģistrētas Ķemeru tīreli. 01.05.1983., no Kaugurrozās šķērsojot Ķemeru tīreli līdz meteostacijai, novēroti 150–200 ceļojoši putni (*MS, ASr*). 10.05.1986. 20 putni reģistrēti Kūdras izgāztuvē (*VS*), 24.05.1987. Kaņiera Z piekrastes pļāvās novērots ap 20 putnu liels bariņš (*JL*). Intensīvu dzelteno cielavu ceļošanu 13.05.1994. *J. Lipsbergs* novērojis pļāvās pie Lielupes, reģistrējot pavisam 11 D virzienā lidojošu dzelteno cielavu bariņus ar 20, 3, 2, 1, 15, 30, 20, 15, 10, 15 un 30 putniem. Caurceļojoši putni reģistrēti arī Ķemeru tīreli 14./15.05.1994. meteostācijas apkārtnē — “migrē uz A” (*VR, VĀ*), 17.05.1988. un 13.05.1989. (*JKa*), kā arī

21. gs. sākumā (05.04.2000. viens putns; *JĶu*, 03.05.2002. — sk. pie ziemeļu cielavas; *IV*). Atsevišķi, iespējams, ceļojoši putni novēroti arī Lapmežciema jūrmalā — 23.05.1993. četri (*AKu*), 27.05.1999. — viens, 01.05.2001. — viens ♂, 31.05.2003. — viena ♀. Turpat reģistrēts arī ļoti vēls dzeltenās cielavas novērojums — 26.10.2003. redzēts viens *ad.* (*RM*).

Motacilla flava flava

20. gs. 20.–30 gados nominālpasugas dzeltenā cielava ligzdojusi pļāvās Kaņiera Z galā, A un R krastā, pie Čaukciema, kā arī pie Sloccenes. Lielākā populācija bijusi ezera A krastā, kur skaits stipri pieaudzis, bijušajam ezera dibenam apaugot ar zāli. Rudeņos ļoti lielos baros novērota Kaņierī atpūtā un nakšņojot⁶⁷. Turpmāk no kopējā sugas novērojumu klāsta kā šai pasugai piederīga konstatēta tikai vienā gadījumā — 05.06.1994. viens ♂ novērots Vecslocenes pļāvās (*MS*).

Motacilla flava thunbergi

V. Zavickis par ziemeļu cielavu raksta, ka tā ir “ne reti ceļošanas laikā. Vai tā šeit ligzdo, man nav zināms, bet iespējams tas ir”¹²⁸, arī citi pētnieki ziemeļu cielavu min kā regulāru caurceļotāju¹⁶⁵. 24.06.1938. ziemeļu cielavas ligzdošana konstatēta uz Kaņiera ezera Riekstu pussalas, kad, pēc *A. Grosses* uzskata, šīs pasugas ligzdošana

pierādīta pirmo reizi Latvijā⁶⁷. *J. Rāčenis* gan norāda uz viena pāra ligzdošanu Bulduros pie Lielupes jau 1930. gadā^{122, 164}, un arī *K. Vilks* ziņo par 1–2 pāru regulāru ligzdošanu Jelgavas apkārtnē pie Ģintermuižas¹⁷⁰. Turpmākajos gadu desmitos ir zināms tikai viens novērojums teritorijā ligzdošanas sezonas laikā — 10.05.1987. divus šīs pasugas ♂♂ *V. Smislovs* novērojis pļāvās pie Vecslocenes. Ceļošanas laikā, domājams, sastopama regulāri, piemēram, 03.05.2002. Ķemeru tīrelī novērotā caurceļojošu apmēram 20 dzelteno cielavu barā reģistrēti vismaz trīs šīs pasugas tēviņi (*IV*).

Yellow Wagtail. From at least 1930s until restoration of water levels was common around Lake Kaņieris, but later missing. In the 1970s nesting of some pairs was thought to occur on Ķemeru bog but never confirmed. In 1999 only 20–30 pairs were estimated, mostly at remaining meadows. The population has certainly decreased in comparison with the 1930s. The identity of the subspecies has, in most cases, not been determined. Nesting of *M. flava thunbergi* was confirmed for the first time in 1938, and a few sightings are known after this. Both subspecies are present on passage but there are no data on trends.

Pelēkā cielava

Motacilla cinerea

Pelēkā cielava, kas Latvijā ligzdo tikai kopš 90. gadu sākuma gandrīz tikai Gaujas baseina upju pietekās, teritorijā reģistrēta divas reizes. Abos gadījumos novēroti caurceļojoši putni. Vispirms viens ♂ novērots jūras līdēģā pie Ragaciema 25.03.2005. (*IeK*), bet 25.05.2006. viens putns (dzimums nav noteikts) redzēts

Vēršupītes krastā pie Ķemeru–Jaunķemeru ceļa tilta (*KL*)⁴⁹.

Grey Wagtail. Two records of passage migrants, on 25.03.2005 at the beach in Ragaciems, and on 25.05.2006 near River Vēršupīte.

Neregulāri caurceļo

Ligzdo, caurceļo

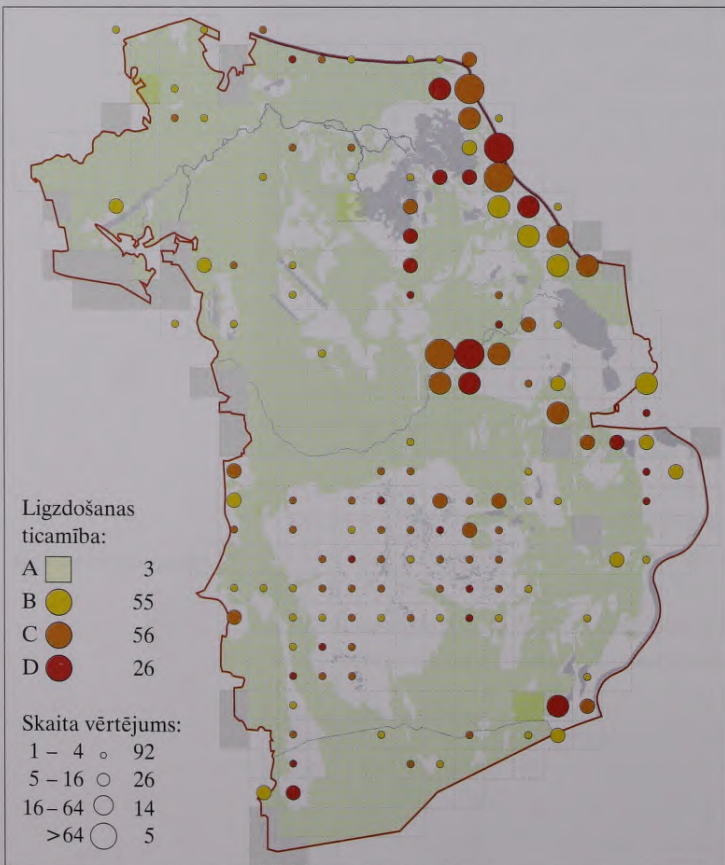
Baltā cielava*Motacilla alba*

Jau 19. gs. beigās baltā cielava ligzdojusi “ļoti lielā skaitā visā teritorijā”¹²⁸ un tādā statusā saglabājusies arī 20. gs. sākumā. *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados baltā cielava bijusi parasta ligzdotāja Kaņiera ezera apkārtnē. Palielinoties pļavu platībām, te ligzdojošo balto cielavu skaits stipri pieaudzis⁶⁷. Par balto cielavu ligzdošanu augstajos purvos šajā laikā informācijas nav, taču 15. un 16.07.1943. *A. Neboiss* Slokas purvā gredzenojis pa vienam cielavas jaunajam putnam, tātad tā, iespējams, šajā vietā ligzdojusi⁸⁶. 50. gadu beigās *E. Tauriņš* to min kā sugu, kas regulāri ligzdo citur, taču

sastopama arī purvos — tikai ezeru un grāvju krastos²⁰⁶. Pirmais Ķemeru tīreli konkrēti reģistrētais novērojums ir 1961. gada maijā, kad baltās cielavas te novērojis *J. Vīksne*. 70. gados tīreli atzīmēta ligzdojam lielākā skaitā, galvenokārt purva atklātajās platībās, kā arī ezeriņu un to salu krastos¹¹¹. Šķērsojot tīreli no Kaugurrozās līdz meteorostacijai 01.05.1983., balto cielavu pāri redzēti vismaz trijās vietās (*MS, ASr*). Ligzdošana tīreli konstatēta arī turpmākajos gados; uzskaišu dati rāda, ka 1984.–1994. gadā purva Z daļā 6,0 km garā maršrutā reģistrētas trīs līdz desmit baltās cielavas (*JKa*), savukārt 2003.–2005. gadā 4,9 km garā maršrutā purva ZA un C daļā tā konstatēta trijās līdz sešās vietās jeb 4,1–6,1 pāri/km² (vidēji 5,7 sešās uzskaitēs; *JKu*).

Par citiem biotopiem, kur baltā cielava ligzdo, no 30. gadiem līdz 80. gadu sākumam informācijas nav. Kopš 80. gadiem, kad teritorijas putnu faunai pievērsta pastiprināta uzmanība, baltā cielava piemērotās vietās novērota regulāri. 1999. gadā tās konstatētas ligzdojam visdažādākajos biotopos — gan viensētās, gan lielākās apdzīvotās vietās, gan strautu un upju krastos, kūdras karjeros un arī augstajos purvos. Kopā šajā gadā ĶNP ligzdoja 1000–1500 pāri. Izņemot augstos purvus, kuros ligzdojošo balto cielavu skaits, salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, neapšaubāmi ir pieaudzis, spriest par kopējām cielavu skaita izmaiņām teritorijā pēc autoru rīcībā esošajiem datiem nav iespējams.

Informācija par balto cielavu ceļošanu ir jau kopš 20. gs. 20. gadiem, taču vairākumā gadījumu nekonkrēta, tādēļ nav iespējams spriest arī par ceļojošo putnu skaita izmaiņām. *A. Grosse* balto cielavu

Ceļošanas laikā rudenos baltās cielavas, it īpaši jaunie putni, lielā skaitā novērojamas jūras piekrastē.
Foto: M. Strazds, pie Starpiņupes ietekas, 06.09.2003.

caurceļošanu 20.–30. gados piemin, taču par ceļojošo putnu skaitu neraksta neko⁶⁷. Arī 1947.–1950. gadā H. Mihelsons tikai atzīmē, ka tā sastopama kā regulāra caurceļotāja Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². 15.04.1954. apmeklējot Slokas jūrmaļu un Kaņieri kopā ar H. Mihelsonu, E. Tauriņš savās piezīmēs atzīmējis, ka baltās cielavas sastopamas “viscauri gar jūrmaļu”¹⁵⁷. Vēlāk, Jaunķemeru jūrmaļā 50. gadu otrajā pusē veiktajās migrējošo putnu uzskaitēs ir iegūti vienīgie skaitliskie dati. Vienā dienā lielākais redzētais cielavu skaits ir svārstījies no 16 (06.10.1956.) līdz 44 (26.04.1957.), bet vienā uzskaites sezonā visvairāk balto cielavu reģistrēts 1958. gada rudenī — 539 putni^{105, 160}. Speciālas ceļojošu putnu uzskaites turpmākajos gados nav veiktas, taču jūras piekrastē abos gāju periodos ceļojoši putni, kas barojas jūras izskalojumos, regulāri novēroti arī 90. gados un 21. gs. sākuma gados. Piemēram, 18.09.1994. no Bigauņciema līdz Jaunķemeriem — 35 cielavas

(AKu), 01.05.2001. no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem kopā 31, grupiņās pa 1–3 putniem (RM, FS), 24.08.2002. pie Starpiņupes ietekas — 15 (RM, EL), 31.05.2003. no Starpiņupes līdz Ragaciema bācai piecas cielavas (RM), 16.07.2004. pie Starpiņupes astoņas (MS, JKu) un 04.09.2004. no Ragaciema līdz Jaunķemeriem 19 baltās cielavas grupās pa 4–7 (RM, DB).

White Wagtail. Always considered to be a common breeding species in all suitable habitats; isolated farms, larger settlements, lake shores, rivulets and larger streams, peat pits and open bogs. The population size was estimated at 1000–1500 nesting pairs in 1999. Except for the bogs, where the nesting population has increased compared to first half of the 20th century, available data do not allow assessment of trends. Common passage migrant. No data on trends.

Caurceļo, ziemo

Zīdaste*Bombycilla garrulus*

19. gs. beigās zīdastes Latvijā uzskatītas nevis par caurceļotājām, bet par ziemotājām. O. Lēvis par zīdasti raksta: “Šie tiklab skaistie, kā arī garšīgie putni rudenos ierodas pie mums un Vidus-Eiropā biezos baros no visaugstāko ziemeļu kalnu mežiem; daudzi pa ziemu paliek pie mums, kamēr vēl dabūjamas sērmūkšu ogas utt. Marta mēneša beigās viņi atkal aizceļo uz ziemeļiem, tomēr ārkārtīgi mazās ģimijās, laikam gan jaunākie putni, paliek pat līdz vasaras sākumam vēl še; tik vēlā gada laikā viņi dzīvo lielos mežos.”¹⁰² Līdzīgu raksturojumu zīdastei dod arī V. Zavickis, kura pētījumu rajons aptvēra arī tagadējo

Zīdaste Latvijā ir tipisks rudenī viesis, kas uzmanību pievērš vispirms ar savu balsi — maīgu, burbuļojošu svilpienu, un, tikai tuvāk apskatot, var redzēt, cik putns ir grezns. Foto: A. Blumbergs, Ķemeri, 02.03.2005.

ĶNP, — “ziemās lielā skaitā, paliek līdz aprīlim”¹²⁸. Vēlāk, 20. gs. 20.–30. gados, A. Grosse zīdasti raksturo kā “neregulāru ziemas caurceļotāju”. Viņš tās Kaņiera apkārtnē novērojis rudens ziemas periodā tikai trīs reizes — 05.11.1928., 13.12.1931. un 30.10.1938. Tikai vienu reizi — 02.04.1933. — zīdastes redzētas pavasarī. Diemžēl nevienam novērojumam nav minēts redzēto putnu skaits⁶⁷. 1947.–1950. gadā H. Mihelsons zīdasti vērtē kā neregulāru vai retāk sastopamu regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰², arī neko neminot par caurceļojošo putnu skaitu. Caurceļojošo putnu uzskaišu laikā, kas Jaunķemeru jūrmalā veiktas 50. gadu otrajā pusē, atsevišķas zīdastes konstatētas tikai divās uzskaišu sezonās: viens putns 01.04.1957.¹⁶⁰ un pa vienam putnam 19.09. un 08.10.1958.¹⁰⁵, pirmais no pēdējiem abiem novērojumiem vēl 2005. gadā skaitījās agrākais reģistrētais zīdastes novērojums rudens sezonā Latvijā⁴⁹.

Kopš 80. gadiem zīdastes novērotas gan abos gāju laikos, gan ziemā. Pavasarī no 1983. līdz 2006. gadam konstatēti astoņi novērojumi (trīs līdz 25 putni, vidēji 8,75 zīdastes bariņā). Tajā skaitā seši putni redzēti jūrmalas kāpu priedēs Ragaciemā vēl 29.05.2005. (AKI), kas ir vēlākais zināmais šīs sugas pavasara novērojums Latvijā⁴⁹. Rudenos zināmu novērojumu ir maz — tikai 07.10.2004. piecas (JKu) un 10.11.2005. 50 zīdastes redzētas Ķemeru (JKu, JL). Pēdējās desmitgadēs visvairāk novērojumu ir zināmi ziemas mēnešos — pavisam 13, visi tikai kopš 21. gs. sākuma, kad teritorija ziemā tiek regulāri apmeklēta. Zīdastes redzētas gan pa vienai, gan bariņos līdz 50 putniem, vidēji 19,9 putni bariņā.

Bohemian Waxwing. Irregular passage migrant and wintering bird. During recent decades observed mostly during winter months. Recorded flock sizes

averaged 8.75 birds in spring (3–25; n=8) and 19.9 birds in winter (1–50; n=13). Only two autumn observations known (of 5 and 50 birds respectively).

Ūdensstrazds

Cinclus cinclus

Ūdensstrazds teritorijā ziemo neregulāri, putnu klātbūtne un ziemojošo putnu skaits atkarīgs no ziemas barguma. Pirmās ziņas par ūdensstrazda sastapšanu teritorijā ir tikai no 20. gs. 80. gadu beigām, kad divas ziemas pēc kārtas novērots pie Skujupītes (VO). Starpiņupē, kur kopš 1991. gada uzskaites veiktas katru ziemu, ziemo ne katru gadu. 1993./94. gada ziemā novērots no 04.12. (RŠ) līdz pat 12.03. (EO), bet 11. un 18. janvārī te novēroti pat divi putni vienlaikus (ER). Pēc tam viena putna ziemošana Starpiņupē atkal konstatēta 10.12.1998. (VĀ) un 1999. gada janvārī–februārī (EO). Pēc ilgāka pārtraukuma viens ziemojošs ūdensstrazds te atkal novērots 2005./06. gada ziemā — no 31.12.2005. līdz vismaz 08.02.2006. (JKu, VV, MS).

Stabilākā ziemošanas vieta ir Slocene posmā no Jāņkroga dzirnavām līdz Valguma ezeram, kur vismaz kopš 1999. gada ziemo līdz četriem putniem (VĀ, JKu, AL)⁴⁹. Tomēr arī šeit ūdensstrazdi neziemo katru gadu —

piemēram, 2004. gada sākumā (17.01. un 10.02.) ūdensstrazdi te netika konstatēti (JKu). Interesanti atzīmēt, ka 01.01.2002. V. Adamsons te noķēra putnu, kuru zvidru ūdensstrazdu pētnieks J. Vuorinens iepriekšējā gada 15.06. bija gredzenojis kā mazuli ligzdā Lemmanas upē Zviedrijā⁴⁹.

Vēl ūdensstrazdu ziemošana atsevišķos gadījumos atzīmēta pie Kauguru kanāla (pie Sumragu tilta 15.02.1997.; EO un 04.02.2002.; JKu, KL, un netālu no Liepājas šosejas 15.02.2000.; JKu) un pie Vēršupītes Ķemeru (viens putns 14.01.1997.; AL).

White-throated Dipper. Irregular winter visitor, with records known from the late 1980s. Numbers of wintering birds and the sites used depends of the coldness of the winter. At the most well used wintering place, the River Slocene at Jāņkroga watermill, up to four birds have been recorded, but not every year.

Paceplītis

Troglodytes troglodytes

19. gs. beigās paceplītis bijis parasts ligzdotājs¹²⁸, kas “bieži atrodams visur, kur ir biezi meži ar jauktām koku sugām; viņš mīlē mežu upītes ar tīteņu augiem krastmalās un īpaši dadziem apaugušas gravas. Kur atrodas daudz kritušu koku, tur viņš, kā īsts ložņātājs, kā liekas, jūtas ļoti omulīgi, — vi-

sur, kur tik var apakšā palīst, viņš labprāt pakavējas, uzmeklēdam katru tumšu paslēptuvi”¹⁰². Taču Pirmā pasaules kara gados, kad frontes līnija šķērsoja ĶNP teritoriju vairākus gadus, fronteī tuvu esošie meži lielā mērā bija “iztīrīti” no kriticalām un jebkā cita, kas varētu kavēt karadarbību. Savukārt

Ziemo

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Paceplītis ligzdu dažkārt var ievīt pat nokarenos egļu zaros, tomēr vislabāk viņam patīk dažādas izgāzušos koku saknes, stubeņi ar pusdobumiem, krastu nogāzes un tamlīdzīgas vietas, kur viņš savu lodveida ligzdu var meistarīgi paslēpt. Attēlā ligzda bērza stubenī (pa labi) blakus melnā meža strazda ligzdai (pa kreisi, staklē), atrašanās brīdī abās ligzdās bija olas. Foto: J. Ķuze, Ķemeri, 1998. gads

valsts tautsaimniecības atjaunošana pēc kara, nopostīto ēku atjaunošana, kādu teritorijā bija ļoti daudz, un jaunsaimniecību veidošana lielā mērā intensificēja mežu izmantošanu¹⁵⁶. Tāpat neapšaubāmi, ka apdzīvoto vietu apkārtnē, kādas teritorijā ir ne mazums, kritālas un sausokņus iedzīvotāji izmantoja malkai, tādēļ nav nekāds pārsteigums, ka 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē paceplīša ligzdošana konstatēta tikai grūti pieejamos dumbrājos, vietās, kur vasarā pastāvīgi stāvējis ūdens, kur paceplīši regulāri ligzdojuši augstos stubeņos. *A. Grosse* nosauc visas viņam zināmās ligzdošanas vietas — mežā pie Antiņciema un pa ceļam no Ķemeriem, līdzīgā dumbrājā Antiņciema–Čaukciema ceļa malā, dumbrājā pie Ķemeru tīreļa un pie Lapmežciema tie ligzdojuši katru gadu. Citās vietās — pie Čaukciema, Ķemeriem, Kaņiera R krastā pie pilskalna un A krastā pie Andarsalas — paceplīši ligzdojuši neregulāri, tikai slapjos ga-

dos⁶⁷. Uz to, ka šajā laikā paceplīši izjuta dabisko ligzdošanas vietu trūkumu, norāda arī *K. Grigūla* dotais paceplīša galvenā ligzdošanas biotopa raksturojums vēl 20. gs. vidū: “Sastopams lielāko tiesu mežā žagaru gubās.”⁶³

Tā kā turpmākajā laika periodā līdz 80. gadiem meža putniem teritorijā netika pievērsta īpaša uzmanība, ziņas par paceplīša sastapšanu ir visai trūcīgas. Tomēr nav pamata uzskatīt, ka tas šajā laikā varētu būt bijis rets. Tajās dažās ekskursijās, par kurām ir pieejami materiāli, paceplīši piemērotās vietās ir dzirdēti vai redzēti. Piemēram, 25.05.1958. ekskursijā uz Ķemeru rezervātu *E. Tauriņš* kopā ar *E. Ozolu* un *A. Priedīti* paceplīšus konstatējuši vairākās vietās Ķemeru tīreļa Z malā un Vēršupītes krastos¹⁵⁷, 1980. gada jūnijā *J. Mančinskis* to atkārtoti dzirdējis Ķemeru apkārtnē, 01.05.1983. viens putns dzirdēts ceļā no Ķemeru tīreļa līdz Ķemeriem (*MS, ASr*), 24.06.1987. Kaņiera ezerā Krievsalā paceplīša ligzdu eglītē atradis *J. Lipsbergs* u. c.

Kopš 90. gadiem, kad teritorijā esošās mežaudzes uzsāks pastiprināti apsekot dažādu pētījumu vai putnošanas ekskursiju ietvaros, reģistrēto novērojumu skaits strauji pieaug, paceplītis konstatēts bieži un daudzās vietās. 1999. gadā ĶNP paceplīši bija pēc izplatības (258 kvadrātos) sestā un pēc reģistrāciju skaita (532) pat ceturtā parastākā ĶNP ligzdojošo putnu suga. Neapšaubāmi, sava loma ir sugas vieglajai konstatējamībai ļoti skaļās balss dēļ. Salīdzinot ar 30. gadiem, pateicoties tam, ka meži ir kļuvuši daudz dabiskāki un mirušās koksnes un dažādu kritālu daudzums tajos ir ļoti liels, paceplīši ir sastopami daudz lielākā skaitā. Kopējā ĶNP populācija 1999. gadā vērtēta kā 1200–2000 pāri.

Ziņu par caurceļošanu teritorijā ir maz, domājams paceplīša slēptā ceļošanas

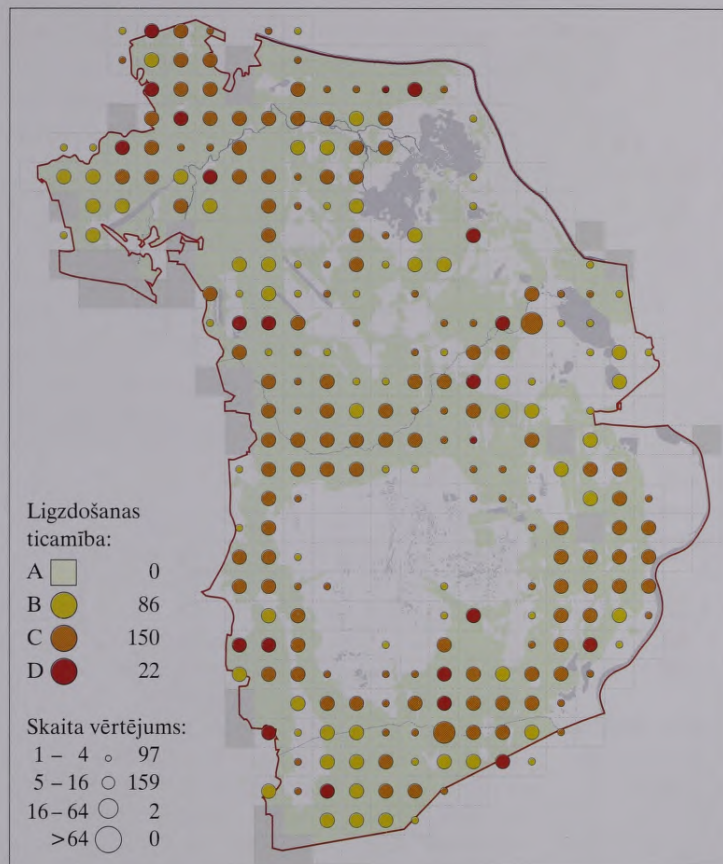
veida dēļ — tikai 07.10.1958. viens caurceļojošs putns novērots uzskaišu punktā Jaunķemeru jūrmalā¹⁰⁵. Kopš 21. gs. sākuma, kad teritoriju uzsāks regulāri apmeklēt arī ziemās, vietās, kur atrodams neaizsalis ūdens, regulāri novērots arī ziemojam. Pavisam zināmi 10 šādi novērojumi (JKu, VV). Parasti redzēts pa vienam putnam, izņemot 19.01.2005., kad aptuveni četrus kilometrus garā maršrutā mežā D no Ķemeru tīreļa novēroti divi ziemojoši paceplīši (JKu).

Winter Wren. Always considered a common nesting species but during the 1920s–30s onwards nesting was relatively rare, probably due to lack of suitable nesting sites (caused by forest “cleaning” during and after World War I). Recently much more abundant. In 1999 the population was estimated at 1200–2000 pairs. Observed on passage but data scarce. During 2000s several winter sightings recorded.

Peļkājīte

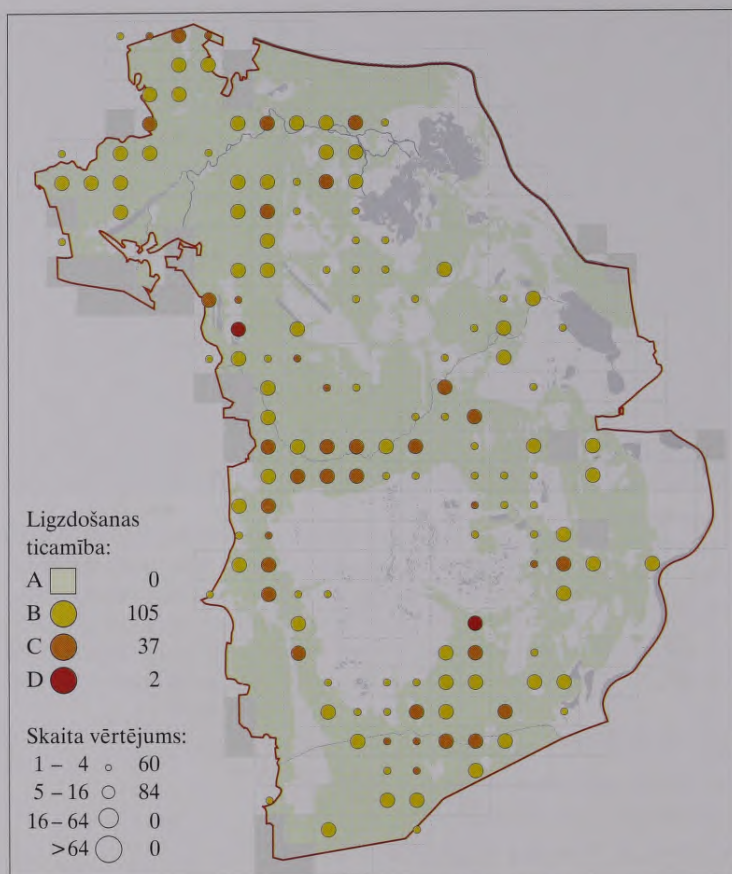
Prunella modularis

19. gs. beigās peļkājīte Latvijā neapšaubāmi bijusi reti sastopams putns. V. Zavickis, kura pētījumu apgabals ietvēra arī Kaņiera ezeru un tā apkārtni, min divus vienīgos viņam zināmos šīs sugas novērošanas gadījumus: “1897. g. marta beigās viens pāritis redzēts pie Zaslulauka, 1899. gada pavasarī saņēmu vienu nometītu pāriti no Zolitūdes. Citādi pie Rīgas neapšaubāmi reta.”¹²⁸ Arī H. Loudons to vērtē kā reti sastopamu sugu — vienādā statusā ar baltmugurdzeni, ūdensstrazdu, apodziņu, čūskērgli, vidējo ērgli, mazo zīriņu u. c. līdzīgi bieži sastopamām su-

Ligzdo, caurceļo

gām¹⁰⁰. Vēl 20. gadu beigās arī A. Grosse un N. Tranzē peļkājīti raksturo kā retu sugu⁶⁹, taču visā savā pētījumu periodā Kaņiera apkārtnē A. Grosse acīmredzot to nav sastapis ne reizi, jo vispār nepiemin⁶⁷. Turpat blakus esošajā Jūrmalas teritorijā tā šajā laikā (1928.–1939. g.) konstatēta tikai vienu reizi, kad arī atrasta ligzda¹²². 30. gadu vidū N. Tranzē un R. Sināts peļkājītes statusu raksturo šādi: “Latvijā peļkājīte pieder pie maz pazīstamākiem putniem, lai gan piemērotās vietās tai nevajadzētu būt tik retai, kā dažs labs novērotājs to domā.”¹⁶⁵ Iespējams,

ka šajā laikā jau iezīmējas peļkājīšu skaita pieaugums, kas putna slēptā dzīvesveida dēļ ir ilgi palicis nepamanīts, jo *K. Vilka* dotajā raksturojumā šai sugai par laiku līdz 1942. gadam parādās pirmais atšķirīgais vērtējums — kā ligzdotāja “visos novados, tur, kur bijuši jaunu eglīšu biezokņi, lai arī reti, peļkājīte bijusi sastopama, taču kā caurceļotāja tā nav bijusi reta nevienā no novadiem”¹⁷⁰. Vēlāk *N. Tranzē*, raksturojot šo sugu, atzīst: “Peļkājītei ir slēpts dzīvesveids. Ja novērotājs ir uz to “iestādīts”, tad viņš to piemērotās ainavās atrod ne tik reti. Rudenī ceļošanas laikā tā vairāk uzkrīt.”¹⁶⁴ Taču vēl 1957. gadā, apkopojot savas zināšanas par Latvijas putniem, *K. Grigulis*,

minot tikai vienu viņam zināmu atradni, ierindo peļkājīti starp retāk sastopamiem putniem kopā ar svitraino ļauķi, zaļo ļauķīti, upes ļauķi, plīvurpūci, urālpūci, čūskērgli, baltgalvas un melno grifu⁶³.

Jāpiezīmē arī, ka 20. gs. otrajā pusē peļkājītes skaita pieaugums ir novērots daudzviet Eiropā, ko skaidro ar lielu teritoriju apmežošanu un tādu mežu apsaimniekošanas paņēmieni izmantošanu, kas orientēti uz egļu kultivēšanu⁷⁰. Latvijā par to liecina kopš 20. gs. 30. gadiem gredzenoto peļkājīšu skaita ievērojams pieaugums⁸⁶. Taču ĶNP teritorijā par šīs sugas parādīšanās un skaita pieauguma norises gaitu precīzāk spriest līdz trūcīgajiem datiem par laiku līdz 80. gadiem. Peļkājītes teritorijā pirmo reizi reģistrētas kā caurceļotājas — 16.04.1972. *J. Priednieks* Jaunķemeru jūrmalā ceļojošo peļkājīšu skaitu vērtējis kā “daudz”. Par ligzdošanas sākumu teritorijā informācijas ir daudz mazāk. Ekskursijā uz Ķemeru rezervātu 25.05.1958. *E. Tauriņš*, *E. Ozols* un *A. Priedītis* šo sugu nav konstatējuši, pēc piezīmēm spriežot, staigājot arī pa peļkājītei piemērotām dzīvotnēm, labos laika apstākļos un no rīta, kad suga vēl aktīvi dzied¹⁵⁷. Savukārt 01.05.1983., veicot ekskursiju no Draviņu–Dunduru karjera gar Kaugurrozu cauri Ķemeru tīrelim līdz Ķemeriem, dziedošas peļkājītes dzirdētas četrās vietās — pie Draviņu–Dunduru karjera, pie Kaugurrozās un divās vietās ceļā no Fazāniem līdz Ķemeru stacijai (*MS, ASr*). Pirmo droši zināmo peļkājītes ligzdu teritorijā atradis *J. Lipsbergs* 27.05.1985. Zaļā purva malā, nākot ārā uz dzelzceļu. Šajā laikā sāk pieaugt teritorijā reģistrēto novērojumu skaits. *V. Smislovs* to konstatējis Kūdras izgāztuves rajonā, 09.07.1986. te atrodot arī apdzīvotu ligzdu. Peļkājītes regulāri novērotas ligzdojam

Smārdes purva apkārtnes jauktajos un lapu koku mežos (VĀ). 90. gados, kad teritorijā esošajiem mežiem sāks pievērst pastiprinātu uzmanību dažādu pētījumu ietva-

ros, peļkājīte piemērotās vietās (dažādu tipu mežaudzēs, arī ar krūmiem aizaugušās pļavās) konstatēta regulāri, 1999. gadā ĶNP ligzdoja 1000–1500 pāri.

Dunnock. During the first half of 20th century no sightings known in the area. The first known records were during passage in 1972 but probably present before as during the 1960s–1970s no investigations were carried out. In 1983 during one excursion recorded singing

in four places, and the first known nest was found in 1985. Regularly recorded since in many places and in all suitable habitats, so obviously an increase had taken place before 1980. In 1999 the population was estimated at 1000–1500 nesting pairs.

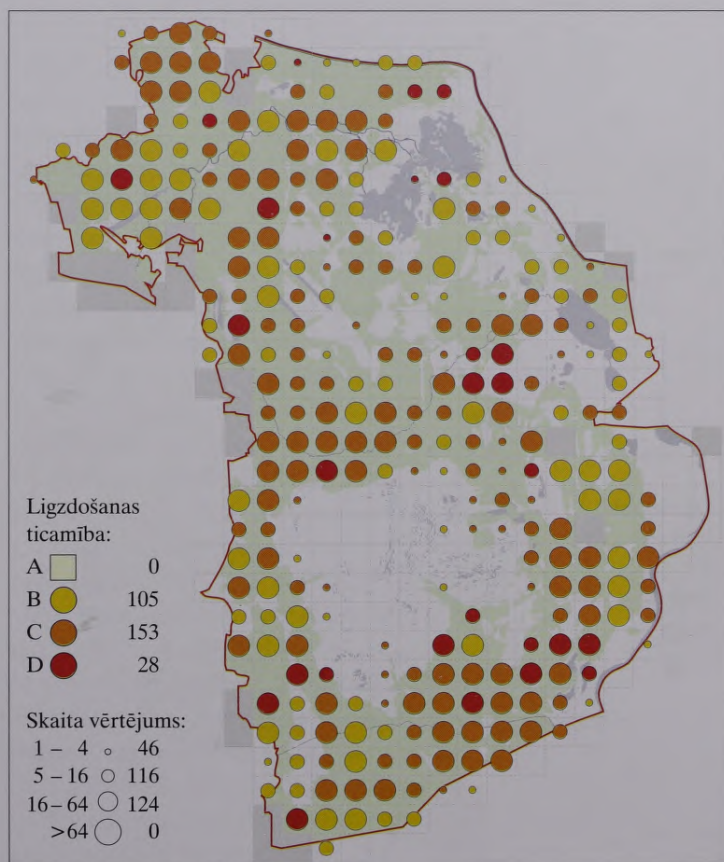
Sarkanriklīte

Erithacus rubecula

Jau kopš 19. gs. beigām sarkanriklīte bijusi parasta ligzdotāja¹²⁸. Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados ezera D krastā jauktos un lapu koku mežos dziedošs ♂ dzirdēts ik pēc 30 metriem⁶⁷. Arī 20. gs. beigās novērota regulāri un piemērotās vietās lielā skaitā. 1999. gadā ĶNP ligzdoja 4000–6000 pāri, šajā gadā sarkanriklīte gan pēc izplatības (287 kvadrātos), gan pēc reģistrāciju skaita (599) bija otra biežāk sastopamā putnu suga aiz žubītes. Datu, kas ļautu spriest par jebkādam ligzdojošo pāru skaita izmaiņām, autoru rīcībā nav.

Sarkanriklīte teritorijā ir arī parasta caurceļotāja. *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados rudenos (vēl oktobrī) caurceļojoši putni novēroti lielā skaitā⁶⁷. Migranti reģistrēti arī caurceļojošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā 1958. gada rudenī, kad kopā uzskaitīti 70 putni, atzīmēts arī, ka tās izvairījušās no garākiem pārlidojumiem¹⁰⁵. Lai gan turpmāk speciālas migrējošo putnu uzskaites nav veiktas, nav pamata domāt, ka sarkanriklītes statuss ceļošanas laikā būtu īpaši mainījies.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

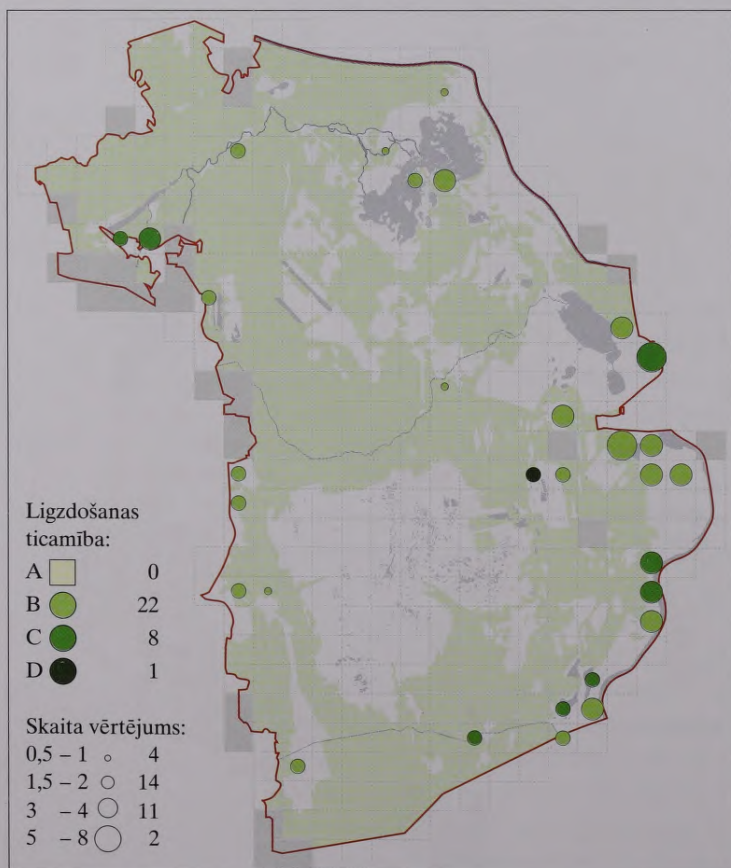
Atsevišķas reizes novērota arī ziemas mēnešos: divas reizes pie Starpiņupes — pa vienam putnam 20.01.1996. un 08.01.2003. (*ER* u. c.) un mežā ĶNP DR malā 22.01.2001. (*JĶu*).

Ligzdo

Lakstīgala

Luscinia luscinia

19. gs. beigās lakstīgala bijis “visai parasti” sastopams putns¹²⁸. Rakstot par Kaņiera apkārtnes putniem 20. gs. 20.–30. gados, *A. Grosse* uzskaita visas viņam zināmās lakstīgalu ligzdošanas vietas: viens līdz trīs

European Robin. Always considered to be a very common breeding bird. In 1999 was the second most abundant species (after Chaffinch), with the population estimated at 4000–6000 pairs. Common passage migrant but no data on trends. Occasionally winters.

pāri Krievsalā, pie Čaukciema un Slocenes pa četriem līdz sešiem pāriem; ezera R krastā ligzdojusi neregulāri — 1927. un 1929. gadā. Zināms arī, ka pie Ķemeriem ligzdojuši aptuveni desmit pāri⁶⁷. Pēc tam par šīs sugas novērojumiem ilgu laiku nav nekādu ziņu, interesanti vienīgi, ka nevienu lakstīgalu nav dzirdējuši *E. Tauriņš* ar *M. Švarbergu*, braucot pa Sloceni no Valguma ezera līdz Kaņierim 26.05.–29.05.1958. Ievērojami vēlāk, 12.07.1993., Kaņiera R krasta mežā pie Slocenes uz A no laipām *J. Lipsbergs* novērojis uztrauktu lakstīgalu. 20. gs. beigās piemērotās vietās (aizaugušās, krūmainās pļavās, mitros mežos un tamlīdzīgās vietās) dzirdēta regulāri — Smārdes apkārtņē (*VĀ*), pie Ķemeriem, pie Slokas ezera, pie Kauguru kanāla Sumragu apkārtņē, Lielupes pļavās pie Odiņiem u. c. (*MS*, *ER* u. c.).

1999. gadā lakstīgalas konstatētas dažādu upmaļu krūmājos, pie kūdras karjeriem, mežmalās pie grāvjiem vai upītēm un ezeru krastos, kopā 50–100 pāru. Šķiet, ka vismaz tajās teritorijās, par kurām ziņojis *A. Grosse* 30. gados, pēdējā desmitgadē lakstīgalu skaits ir mazāks; piemēram, Ķemeru 1999. gadā lakstīgala dzirdēta tikai vienā vietā — 12.06.1999. pie Ķemeru dzelzceļa pārbrauktuves (*VI*), arī pie Kaņiera šajā gadā lakstīgalas maija

beigās dzirdētas vai redzētas tikai trijās vietās — divās vietās ezera A krastā un Krievsalā (*EO*, *IV*) un viens putns arī 23.05. Ragaciemā (*NZ*). 2005. gada jūnijā Ķemeros viens regulāri dziedošs ♂ dzirdēts Meža Mājas pagalmā (*AL*).

Lakstīgalas reģistrētas arī nakts uzskaitēs, kas veiktas galvenokārt griežu

skaitīšanai — Odiņu–Pavasaru un Jāņupītes polderos 2001.–2005. gadā 6,7 km garā maršrutā regulāri reģistrētas 4–6 lakstīgalas (*IV*), Lielupes palienē pieci dziedoši tēviņi uz 3,7 km uzskaitīti 26.05.2005. (*JKu*). Informācijas par lakstīgalu caurceļošanu autoru rīcībā nav.

Thrush Nightingale. Nests along the edges of forests and various waterways, near lakes and in bushy meadows. In 1999 there were 50–100 pairs. During 2000s night transect counts (for Corncrake survey) gave 4–6

males per 6.7 km route, and in another transect in 2005, 5 males per 3.7 km. Numbers, at least where comparative data with the 1930s are available seem to have decreased. No data on passage migrants.

Zilriklīte

Luscinia svecica

Zilriklīte 19. gs. mijā uzskatīta par nevisai bieži sastopamu putnu, kas ligzdo “tikai apgabalos, kur daudz ūdens atrodas, melnalkšņu, kārkļu un krūmiem bagātos koku pudurkšņos”¹⁰². Kaut gan ĶNP teritorijā ir samērā daudz šai sugai formāli piemērotu biotopu, zilriklītes te ļoti ilgi nav konstatētas vispār. *V. Zavickim* vienīgās zināmās šī putna sastapšanas vietas bijušas uz Daugavas salām¹²⁸. Kaut gan *K. Vilks* 40. gadu sākumā baltzilriklīti uzskatījis par samērā parastu ligzdotāju (diezgan netālu no ĶNP teritorijas — Lielupes plāvās pie Jelgavas (Ģintermuižas apkārtnē) — “ik gadus ligzdojuši 2–3 pāriši”¹⁷⁰), *A. Grosse* zilriklītes 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē nav konstatējis⁶⁷. Ticamākās zilriklītes varbūtējās ligzdošanas vietas Lielupes krastos *A. Grosse* gan nav apmeklējis, taču arī turpat blakus esošajā Jūrmalā šajā pašā laika periodā zilriklītes ligzdošana arī nav novērota¹²².

Arī vēlākajos gadu desmitos zilriklītes statuss Latvijā īpaši nav mainījies, baltzil-

riklītes (*L. svecica cyanecula*) tiek uzskatītas par retu ligzdotāju un caurceļotāju, sarkanzilriklīte (*L. svecica svecica*) — tikai par retu caurceļotāju²⁰⁹. ĶNP teritorijā pirmo reizi ligzdošanas sezonas laikā zilriklīte konstatēta tikai Latvijas ligzdojošo putnu atlanta veidošanas laikā 04.06.1980.¹¹⁸, kad *I. Ozoliņš* dziedošu *L. svecica svecica* ♂ dzirdējis kūdras karjeros Slokas purvā apmēram 200 m no ģimenes dārziņiem, kas atrodas pie Kūdras stacijas. Putns šajā vietā atkārtoti nav novērots. Lai gan 1981. gadā Nagļos ligzdošana Latvijā pierādīta arī sarkanzilriklītei¹¹⁸, ticamāk tomēr šķiet, ka *I. Ozoliņa* redzētais putns varētu būt bijis caurceļotājs. Pēc tam novērota vēl tikai vienu reizi — Kašķu purva karjeros pie izgāztuves 23.04.1993. *J. Durņevs* un *A. Kovšars* novēroja vienu ♂, kas “dziedājis un riestojis”, tomēr, spriežot pēc novērojuma datuma, arī visticamāk ir bijis caurceļotājs. Šajā gadījumā redzētā putna pasugas piederība nav noteikta. Drošu datu par šīs sugas ligzdošanu teritorijā nav.

Neregulāri caurceļo

Bluethroat. Despite the presence of suitable habitat, during the nesting season a singing male of *L. svecica svecica* on 04.06.1980 was recorded only once at peat pits on Slokas bog but due to its absence during repeated later

visits was considered to be a late migrant. Another sighting of a possible passage bird occurred in 1993 in Kašķu bog. In the second case the subspecies not recorded. Confirmed breeding never recorded.

Ligzdo, iespējams,
neregulāri caurceļo

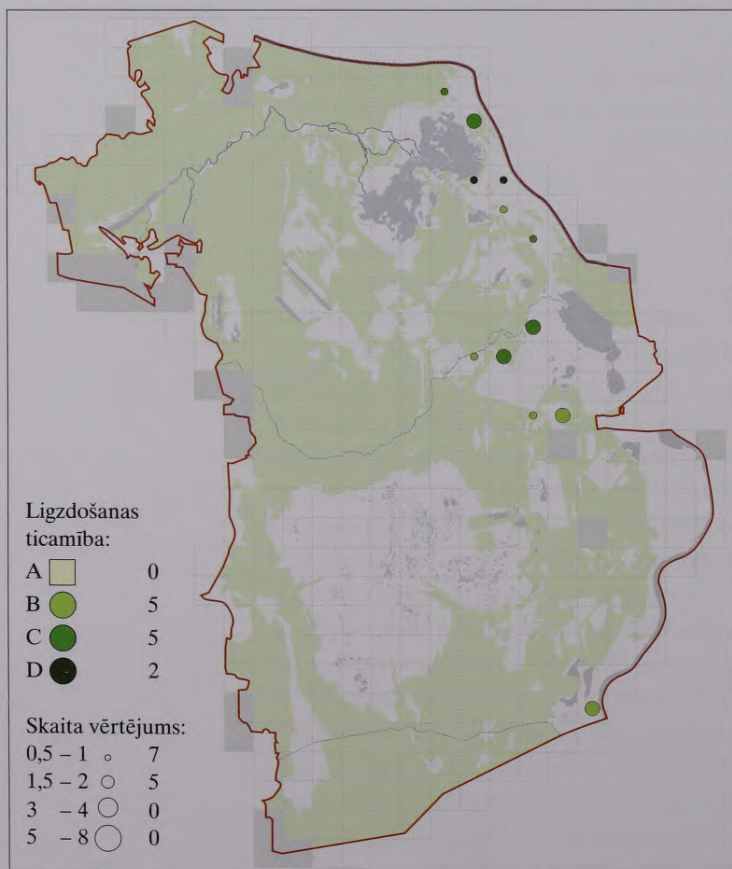
Melnais erickiņš

Phoenicurus ochruros

Vēl 20. gs. 20. gadu beigās melnais erickiņš Latvijā ir bijis ļoti rets putns — Vidzemē *A. Grosse* un *N. Tranzē* to uzskata par maldu viesi, bet Kurzemē šīs sugas sastapšanas gadījumi viņiem nav bijuši zināmi⁶⁹, kaut gan vēlāk *N. Tranzē*

min vairākus šīs sugas sastapšanas gadījumus visai netālu no ĶNP teritorijas — viņš pats jau 1919. gada maijā novērojis dziedošu ♂ Tukuma nomalē, bet 09.05.1929. grāfs *Lambsdorfs* vienu melno erickiņu noķēris un apgredzenojis Rideļos¹⁶⁴. Tomēr vēl 30. gadu vidū *N. Tranzē* un *A. Grosse* raksta: “Laiks rādīs, vai šo putnu varēs pieskaitīt pie tiem, kas pamazām arvienu izplatās uz ziemeļaustrumiem; vismaz kā perētājs viņš drīzāki apmetīsies Kurzemē nekā Vidzemē.”¹⁶⁵ Šajā laikā melnais erickiņš pirmo reizi tiek novērots arī ĶNP teritorijā — 01.05.1934. *A. Grosse* vienu (domājams, caurceļojošu; red.) putnu novērojis uz Antiņciema–Čaukciema ceļā⁶⁷.

Pirmais melno erickiņu skaita pieaugums Latvijā bijis uzreiz pēc Otrā pasaules kara, sākot ar 1948. gadu pilsētās (Jelgavā un Rīgā) lielā skaitā esošo drupu dēļ, bet vēlāk, pēc 1950. gada, kad lielākā daļa drupu novāktas, melno erickiņu palicis atkal mazāk^{69, 190}. Domājams tomēr, ka to skaita pieaugums un izplatīšanās A virzienā pamazām turpinājās, jo 80. gadu sākumā jau bija sastopami daudzās pilsētās un citās apdzīvotās vietās, it īpaši jūras piekrastē¹⁷⁷. Šajā laikā melnais erickiņš konstatēts arī ĶNP teritorijā. Vācot materiālus Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, 03.04.1982. *I. Ozoliņš* un

23.05.1982. *J. Kazubiernis* Lapmežciemā novērojuši dziedošus ♂♂. Vēlāk šeit arī pirmo reizi teritorijā pierādīta melnā erickiņa ligzdošana¹¹⁸ — 02.06.1982. Lapmežciema galdniecībā apgredzenoti seši mazuļi, 25.07. tajā pašā ligzdā putni izperēja 5–6 mazuļus arī otru reizi. Iespējams, ka te šajā gadā jau ligzdoja divi pāri, jo starp ligzdas vietu un dziedošā putna novērojumu pavasarī bija apmēram 500 m attālums (*IOz*). 80. gados reģistrēti arī Kūdras izgāztuves apkārtnē (14.07.1986. vienlaikus novēroti vairāki jauni putni, kuri nesen atstājuši ligzdu; *AKu*), *V. Smislovs* pa vienam ♂ redzējis arī pie Slokas ezera (18.05.1986.), pie Kūdras stacijas (15.07.1987.) un Jaunķemeros (10.07.1988.).

Turpmākajos gados melno erickiņu skaits teritorijā ir būtiski pieaudzis. Tuvu ĶNP teritorijai kopš 90. gadu sākuma melnie erickiņi diezgan regulāri ligzdojuši Smārdes jaunbūvēs, 07.07.1992. te atrasta ligzda ar mazuļiem (*VĀ*). ĶNP teritorijā melnie erickiņi 90. gados ir konstatēti Jaunķemeru sanatorijas ēkā (viens dziedošs ♂ 23.04.1993.; *MF*), Lapmežciemā pa ceļam uz Kaņiera laivu bāzi (viens dziedošs ♂ pie siltumnīcas 29.06.1994.; *JL*), Ķemeros (27.05.1996. viens putns Ķemeru parkā; *ACe*; dziedošs putns pie Ķemeru sanatorijas 19.05.1998; *MS, SC*; turpat arī 26.05.1998; *ER*).

1999. gadā reģistrēti Ragaciemā (*NZ*), Bigaunciemā (*VĶ, IĶ, UL*), Lapmežciemā, Ķemeru parkā, sanatorijas “Līva” graustā, pie Ķemeru katlumājas, bijušajā kūdras pārstrādes rūpnīcā un dārziņos pie Kūdras stacijas un Kalnciema dolomīta rūpnīcā (*MS*), kopā 15–20 pāri. Pēc 1999. gada no jauna konstatēti pie Melnragu fermas —

02.07.2000. te reģistrēti vismaz divi pāri, no tiem viena pāra putni “nesa barību mazuļiem uz ligzdu kaut kur pie nodegušā šķūņa, otrs — uz fermas D korpusa vienu no ventilācijas torņiem” (*JĶu, MS*), viens putns te novērots vēl 16.10. (*JĶu*), Kalnciema dolomīta fabrikas teritorijā konstatēti lielākā skaitā nekā iepriekš (17.06.2003. vismaz trīs dziedoši ♂♂; *JĶu, AL*). Domājams, ka šie novērojumi atspoguļo joprojām visā Latvijā notiekošo šīs sugas skaita pieauguma turpināšanos un izplatības paplašināšanos, kas konstatēta, sastādot otro ligzdojošo putnu atlantu⁷⁹, ko pēc 1990. gada lielā mērā sekmē daudzās pieejamās šai sugai ļoti piemērotās ligzdošanas vietas — pēc kolhozu privatizācijas sabrūkošās un sagrautās fermas (*MS*).

Black Redstart. Recorded for the first time (possibly a passage migrant) on 01.05.1934, then, after a long absence, in 1982 repeatedly recorded in Lapmežciems, where in the same year nesting of at least one pair was confirmed twice in the same place. Later, numbers increased, and by 1999 nesting was recorded in most settlements in the area with a total of 15–20 pairs. Recorded after 1999 in only one new place. At least 2 pairs at Melnragu farm in 2000, while in another place, at limestone pits near Kaļķis, an increase in numbers (at least 3 singing males recorded in 2003) was recorded, thus probably reflecting the spread eastwards and increase in numbers of this species occurring across the whole of Latvia.

Ligzdo, caurceļo

Erickiņš*Phoenicurus phoenicurus*

19. gs. beigās erickiņš bijis ļoti parasts ligzdotājs gan Latvijā kopumā¹⁰⁰, gan arī visā *V. Zavicka* pētījumu teritorijā, kas ietver arī daļu no tagadējā ĶNP¹²⁸. *O. Lēvis* par erickiņu raksta: “Viņš ļoti bieži uzturas dārzos, parkos, lauku audzēs, bet viņu atrod arī vientuļos, slēgtos mežos.” Un turpat tālāk: “Viņš perē tikai alās (dobumos; *red.*), bet savu vienkāršo ligzdu taisa arī apdzīvotu namu paspārnēs, mūru caurumos, zem verandām blakus ģimēnijas kafejas galdam; vecas ābeles viņš ļoti mīlo.”¹⁰² Taču *A. Grosse*, rakstot par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados, kā erickiņa ligzdošanas vietas Kaņiera apkārtnē min tikai apdzīvotās vietas, mežus vispār nepieminot: “Erickiņš ir rets ligzdotājs ar dažiem pāriem Rāgaciemā un Čaukciemā, 1939. gadā viens pāris (arī) Antiņciemā.”⁶⁷ Iespējams, ka tas

atspoguļo *A. Grosses* mazo interesi par mežiem un attiecīgi arī tajos sastopamajiem putniem, jo 01.05.1932. *K. Grigulis*, ejot no Ķemeriem uz Kaņieri, erickiņu (domājams, mežā; *red.*) ir dzirdējis⁵⁸. Tomēr iespējams, ka arī erickiņam, līdzīgi kā paceplītim uzreiz pēc Pirmā pasaules kara, izpaudās ligzdošanas vietu trūkums mežu pārmērīgas izciršanas dēļ (sk. pie paceplīša; *red.*). Iespējams, ka par to pašu liecina arī *K. Vilka* pieredze Lejasciema apkārtnē 1932.–1938. gadā. Šajā laikā, rakstot, ka erickiņš visur ir ļoti parasts ligzdotājs, viņš uzsver tieši paaugušās priežu jaunaudzes kā galveno erickiņa biotopu. Šādā mežā viņš ir atradis erickiņa ligzdu arī uz zemes starp veca celma saknēm un uzskata, ka šajā biotopā tas varētu būt izplatītākais ligzdošanas veids¹⁷⁰, arī, domājams, dobumainu koku trūkuma dēļ. Sa-

Lai gan konkrētu datu, kas ļautu nepārprotami spriest par erickiņu skaita izmaiņām, ir ļoti maz, šķiet, ka ligzdojošo erickiņu skaits 20. gs. otrajā pusē ir samazinājies. Ja erickiņi pašlaik ligzdotu tādā blīvumā, kādā tie bija sastopami no ĶNP samērā netālu esošajā Sēmes apkārtnē jauktos mežos ar lielu priežu audžu īpatsvaru, kur dziedātājputnu uzskaitēs

1962.–1964. gadā *A. Mednis* reģistrējis 0,6–2,3 pārus erickiņu uz 100 ha meža¹⁷⁷, tad ĶNP teritorijā tikai priežu mežos vien ligzdotu 50–200 pāru.

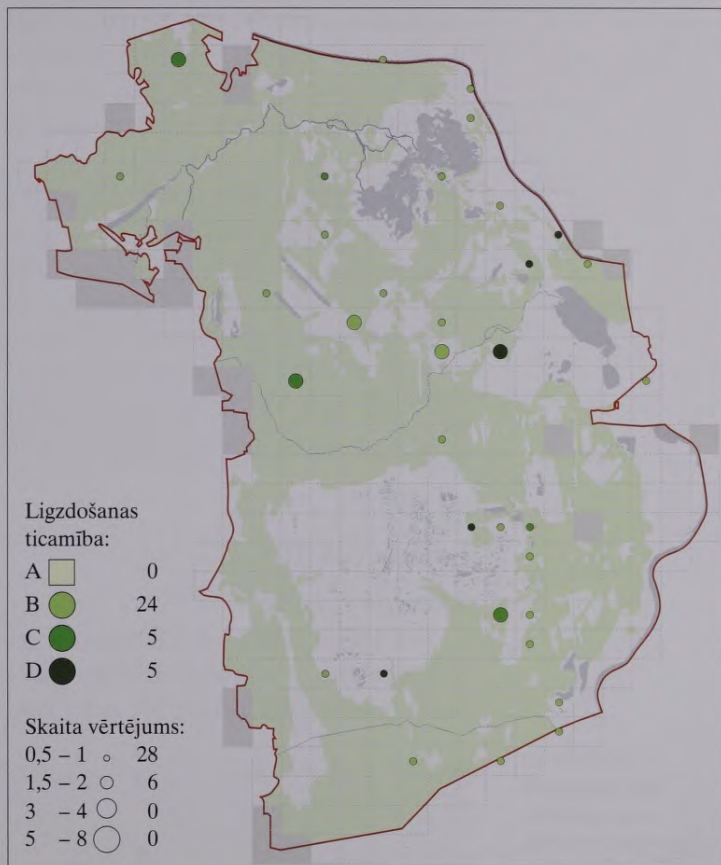
Foto: *A. Blumbergs*, Ķemeru, 21.04.2005.

mērā lielais erickiņu skaits 30. gados tagadējai ĶNP teritorijai blakus esošajā Jūrmalā¹²², iespējams, ir skaidrojams ar šīs sugas ligzdošanu daudzajās Jūrmalas mežos un parkos esošajās ēkās. Ir zināms, ka vismaz 1943. gadā erickiņš ir ligzdojis arī Ķemeru, kur *A. Neboiss* 09.06. gredzenojis astoņus jaunus putnus (domājams, no vienas ligzdas)⁸⁶.

Pēc tam līdz 80. gadu sākumam informācijas par erickiņu ligzdošanu teritorijā nav. Vācot materiālus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, erickiņi atkal novēroti dažādās vietās teritorijā. 1980. gada jūnijā erickiņš atkārtoti dzirdēts Ķemeru (*JMa*), kur gan 80. gados (*JKa*), gan 90. gados (*MS*) erickiņš regulāri ligzdojis. 1986. gadā *V. Smislovs* to tagadējā ĶNP teritorijā reģistrējis pat piecās dažādās vietās. 90. gadu sākumā dažādu pētījumu ietvaros un putnošanas ekskursijās erickiņi dzirdēti daudz kur, tajā skaitā vairākkārt arī Ķemeru tīrelī. Meteostacijas apkārtnē 14./15.05.1994. "viens ♂ tur teritoriju" (*VR, VĀ*), viens dziedošs ♂ tīrelī dzirdēts 26.05.1996. (*AKa, OK*), bet 17.05.2003. pie Gārgaļu ezeriem novērots pāris (*JĶu*). Tomēr jāatzīmē, ka vismaz kopš 90. gadu sākuma vairākkārt gadījumu katreiz novērots tikai pa vienam putnam un dažkārt arī piemērotā biotopā erickiņi nav konstatēti vispār. Piemēram, 10.05.1998. maršrutā Ķemeri–Zaļā kāpa–Antiņciema ceļš–Ķemeri vienīgais putns dzirdēts pašos Ķemeru (*MS*).

1999. gadā erickiņi konstatēti izklaidus visā ĶNP teritorijā, gan apdzīvotās vietās, gan pārsvarā priežu mežos, kur ir veci, dobmaini koki. Ņemot vērā teritorijas apsekotību, lēsts, ka kopā šajā gadā ĶNP ligzdoja 50–100 pāri. Tomēr, salīdzinot ar sugas statusa vērtējumu 20. gs. sākumā, šķiet, ka erickiņš ir sastopams mazākā

skaitā, jo pašlaik šo sugu nekur nevar saukt pat par samērā bieži sastopamu, kur nu vēl par parastu (sk. arī piezīmi pie attēla; *MS*). Droša izskaidrojuma skaita samazinājumam nav, taču viens no ticamiem iemesliem ir tas, ka sausie priežu meži gan eutrofikācijas dēļ, gan, iespējams, arī uguns ierobežošanas dēļ ir lielā mērā aizauguši ar egļu paaugu un tādēļ erickiņam vairs nav piemēroti, jo tā ligzdošanas biotops ir tieši gaiši priežu meži un mežmalas ar daļēji klaju zemsedzi⁷⁰.

Erickiņu caurceļošanu Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados, gan nekādu informāciju par skaitu, ne biežumu nenorādot, ir minējis jau *A. Grosse*⁶⁷. Vēlāk, 40. gadu beigās, *H. Mihelsons* erickiņa caur-

ceļošanu nepiemin²⁰², taču 50. gadu beigās Jaunķemeru jūrmalā veiktajās uzskaitēs 1958. gada rudenī novēroti daži caurceļojoši erickiņi¹⁰⁵. Pēc tam gājputnu uzskaites

teritorijā nav veiktas, taču ceļojoši erickiņi nav redzēti arī nesistemātiskos novērojumos. Iespējams, ka arī ceļojošo putnu līdzīgi kā ligzdotāju skaits ir samazinājies.

Common Redstart. During the first half of 20th century considered a common breeder both in parks and gardens and also in pine forests. Despite lack of direct data, it seems that the number of breeding pairs has decreased, most probably due to the change of many open pine stands into closed forests with

dense spruce understorey due to both eutrophication and lack of fire impact. In 1999 the total breeding population was estimated at 50–100 pairs. Recorded on passage in the 1930s, with single sightings also in late 1958. No records since, this also possibly indicating a decrease in numbers.

Ligzdo

Lukstu čakstīte

Saxicola rubetra

Par lukstu čakstīti *V. Zavickis* 19. gs. beigās raksta: “Visai bieži. Pēdējos gados skaits mazliet palielinājies”¹²⁸, neko kon-

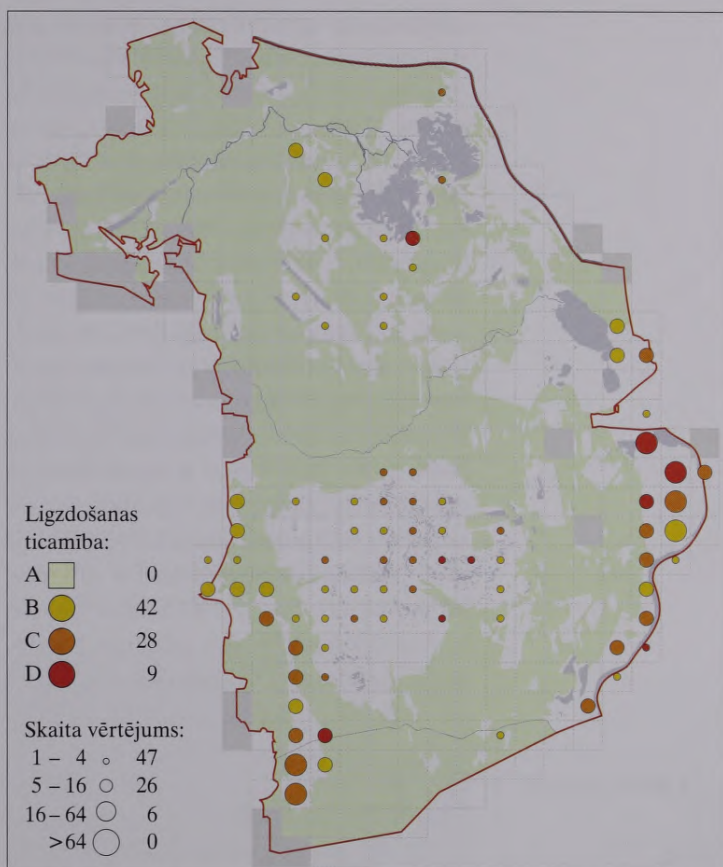
krētāku neminot ne par biotopiem, ne par sastapšanas vietām. Bet lukstu čakstītes biotopu šajā laikā labi raksturo *O. Lēvis*:

ĶNP viena no nozīmīgākajām lukstu čakstīšu ligzdošanas vietām 21. gs. sākumā ir Dunduru pļavas. Foto: *M. Strazds*, 18.06.2006.

“Šis putniņš bieži sastopams; viņš .. patīkami atdzīvina mūsu krūmiem apaugušās pļavas, lēzenus purvjus un klajas ganības, uz kurām atrodas daži paegļu krūmi, kur uzņemties. Viņš visvairāk tup uz krūmiem pašā galotnē, tādēļ to viegli ieraudzīt. Kur ir ielejas ar mitru pamatu, tur viņas reti kad trūkst; silāja zemi viņa nemiļo.”¹⁰² Ļoti līdzīgs ir arī *N. Tranzē* un *R. Sināta* krietni vēlāk dotais šīs sugas biotopa raksturojums — “zāļaini upju līči, zemākas mitrākas pļavas, krūmiem pieaugušas ganības, nolaisti tūrumi, zāļu purvi un tml. vietas, kur netrūkst mārku, grāvju un citu stāvošu ūdeņu”¹⁶⁵. Arī viņi, tāpat kā *O. Lēvis*, pat nepiemin augstos purvus. Tajā pašā laikā *K. Vilks*, rakstot par Olga purva putnu faunu, jau 30. gados lukstu čakstīti nosauc par vienu no “īsteniem sūnu purvu putniem”¹⁶⁹. Arī *A. Grosse* 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē lukstu čakstītes saista tikai ar purvu malām, kur “ligzdas atradušās kadiķos”⁶⁷. Interesanti ir tas, ka *A. Grosse* nemin neviena vārda par šīs sugas sastapšanu citās klajās teritorijās, piemēram, pļavās Kaņiera krastā. Taču ir pilnīgi iespējams, ka nolaistā ezera krasta akmeņainās pļavas šīs sugas ligzdošanai nav bijušas īpaši piemērotas, jo arī vēlāk, 30.05.1956., *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarcbergu*, ekskursējot pa Kaņieri, lukstu čakstītes (vienu pāri) konstatējuši tikai vienā vietā — no pļavas ezera Z krastā (vecā ezera vieta) atpakaļceļā gar krastu uz Vārsalu¹⁵⁷. Tolaik par citām sugas ligzdošanai piemērotākām vietām, kā, piemēram, Lielupes krasta pļavas, nekādas informācijas nav.

Turpmāk līdz 20. gs. beigām ir pieejama informācija par šīs sugas sastopamību Ķemeru tīrelī, kur ligzdojošu putnu skaits ir svārstījies. 25.05.1953. lukstu čakstīte reģistrēta Ķemeru tīreļa lielo peļķu rajonā¹⁵⁷. 70. gados Ķemeru tīreļa atklā-

tajās daļās tā bijusi retāka nekā baltā cielava¹¹¹. 1984.–1994. (izņemot 1990. gadu, kad uzskaites nav veiktas) *J. Kazubiernis* 6,0 km garā maršrutā uzskaitījis no trim līdz 18 lukstu čakstītēm. Savukārt 2003.–2005. gadā 4,9 km garā maršrutā tīreļa ZA un C daļā uzskaitīts tikai viens līdz pieci dziedoši $\sigma\sigma$, 2,0–4,1 pāri/km² (vidēji 2,6 sešās uzskaitēs; *JĶu*). Lukstu čakstītes konstatētas arī Zaļajā purvā, lielākā skaitā — 27.05.1985. (*VĀ*), bet 10.05.1998. turpat, ejot no Ķemeriem pa Zaļo kāpu un tālāk pa Antiņciema ceļu atpakaļ uz Ķemeriem, dzirdēts tikai viens putns (*MS*).

Kopš 1987. gada, kad dažādu pētījumu ietvaros un putnošanas ekskursijās teri-

torijā daudz apmeklētas arī dažādas pļavas, lukstu čakstītes regulāri konstatētas daudzās vietās, piemēram, Vecslocenes pļavās, Lielupes pļavās pie Odiņiem, Dunduru pļavās un Melnragu rīklē u. c. (*JL, MS, ER* u. c.). Piemērotās vietās lukstu čakstītes sastaptas diezgan lielā skaitā. Piemēram, 08.06.2004. Dunduru pļavās divus kilometrus garā maršrutā gar iztaisnoto Slampes upi reģistrēta 14 vietās (*JKu*), bet 19.05.2005. 4,6 km garā maršrutā gar jauno, izlikumoto Slampes gultni reģistrētas 28 šīs sugas ieņemtas teritorijas (*IV*). 1999. gadā lukstu čakstītes ligzdoja gan dažādās pļavās, gan augstajos purvos, kopā 300–500 pāru. Interesanti, ka arī šajā gadā pie Kaņiera novērojumu ir ļoti maz, līdzīgi kā 20.–50. gados. Odiņu polderī uzskaitīti vismaz 14 pāri, taču uzreiz atzīts, ka šis vērtējums ir samazināts, jo uzskaitē

veikta ne sevišķi piemērotā sezonā (*MS*). Lai gan ir iespējams, ka pēdējā desmitgadē lauksaimniecības sabrukuma un pļavu apsaimniekošanas intensitātes samazināšanās dēļ lukstu čakstīšu skaits ir pieaudzis, pieejamā informācija attiecībā uz ĶNP kopumā pamatu šādam apgalvojumam pagaidām nedod.

Whinchat. Nests on bogs and in various meadows, the population estimated at 300–500 pairs in 1999. Available data do not allow assessment of trends although some increase during the last decade, due to abandonment of meadows, is possible. Nests in relatively high numbers in suitable places, namely along the renaturalised River Slampe. On 19.05.2005 28 territories were recorded in 4.6 km.

Ligzdo, caurceļo

Akmeņčakstīte

Oenanthe oenanthe

19. gs. beigās akmeņčakstīte bijusi parasta ligzdotāja^{100, 128}, taču tikai “uz visiem laukiem un lopu ganībām, kur tik maz atrodas akmeņu kaudzes jeb akmeņu tilti”¹⁰². Laikā no 1926. līdz 1935. gadam Kaņiera apkārtnē tā bijusi reta, tikai atsevišķi pāri ligzdojuši pie viensētām ezera Z galā un akmeņu kaudzē Antiņciemā. Taču pēc akmeņu dambja uzbēršanas gar ezera A krastu šeit ligzdojošo pāru skaits 1939. gadā sasniedzis aptuveni 20⁶⁷. Par citu sugas ligzdošanai ļoti piemērotu vietu — Slokas un Kalnciema akmeņlauztuvēm — šajā laikā nav nekādas informācijas, taču, spriežot pēc sugas vispārējā sastopamības biežuma vērtējuma šajā laikā⁶⁹ un arī vēl 40. gados²⁰⁹, akmeņčakstītēm tur vajadzēja ligzdot ne vienam vien pārim. ĶNP teritorijai blakus esošajā Jūrmalā gan ak-

meņčakstītes bijušas samērā reti sastopamas, taču jau 30. gados tās tur konstatētas daļēji nosusinātajā Viņķu purvā, kur “ligzdojušas starp (izraktās) kūdras krāvu miem un grāvjos”¹²². Citur par akmeņčakstīšu sastapšanu purvos ne šajā laikā¹⁶⁹, ne 50. gados²⁰⁶ nekas nav minēts, taču ir zināms, ka 1943. gadā Slokas purvā *A. Neboiss* ir gredzenojis acīmredzot izvestus juv. no vismaz divām ligzdām — vienu putnu 16.06., divus 18.06. (iespējams, no vienas ligzdas) un pēc tam piecus 01.07.⁸⁶. Ķemeru tīrelī akmeņčakstīte pirmo reizi reģistrēta 13.04.1984. (*JKa*) un neregulāri novērota arī vēlāk — 26.05.1993. divi putni redzēti pie meteostācijas (*MS, PB*); tajā pašā rajonā viena līdz divas akmeņčakstītes regulāri novērotas arī 2001. gada maijā, un viens ♂ — arī 25.05.2005. (*IV*), taču

ligzdošana šai sugai Ķemeru tīrelī nekad nav pierādīta.

Tikai 11.05.1996. akmeņčakstīte pirmo reizi konstatēta Kalnciema dolomīta karjeru apkārtnē (*OK, AKa*), kur, lai gan teritorija ir formāli ļoti piemērota, tā nav sastapta daudzos vēlākos apmeklējumos. 1999. gadā akmeņčakstītes novērotas vai dzirdētas piecās vietās, no tām divās, iespējams, ka redzēti tikai caurceļojoši putni — 25.04. pie Kalnciema dolomīta karjeriem (*ED, KSA*) un 08.05. — Ķemeru tīrelī (*AKa, APe*), jo vēlākajos apmeklējumos šajās vietās akmeņčakstītes vairs netika redzētas. Ticama akmeņčakstīšu ligzdošana konstatēta Ragaciemā (28.06. redzēts uztraukts putns; *VK, IK*), Čaukciemā (09.05. novērots pāris; *NZ*) un pie Vēršupītes (01.07. viens putns ar uztraukuma uzvedību; *JJ, HN*). Izvērtējot citu piemēroto vietu apsekotību teritorijā, lēsts, ka šajā gadā ĶNP varēja ligzdot 5–10 pāri akmeņčakstīšu. Taču, ņemot vērā to, ka togad akmeņčakstītes netika konstatētas tādās vietās, kur ir atrodams piemērots biotops (piemēram, karjeras pie Likumciema, bijušajā Jūrmalas izgāztuvē Kašķu purvā u. c.), jāatzīst, ka teritorijā ligzdojošo putnu skaits, vismaz salīdzinot ar 30. gadiem, ir jūtami samazinājies.

Teritorijā nelielā skaitā reģistrēti arī caurceļojoši putni. *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē pavasarī novērotas divu līdz četru putnu grupas, savukārt vasaras beigās (augusta bei-

gās–septembra sākumā) redzētas jauktas veco un jauno putnu grupas pa trim līdz sešām akmeņčakstītēm⁶⁷. Veicot caurceļojošo putnu uzskaiti 1958. gada rudenī Jaunķemeru jūrmalā, te reģistrētas četras migrējošas akmeņčakstītes¹⁰⁵. Caurceļojoši putni šajā rajonā reģistrēti arī 09.04.1972., kad ceļojošās akmeņčakstītes novērotas arī barojoties tuvējos laukos (*JPr*). Arī vēl 90. gados jūras piekrastē redzēti atsevišķi, visticamāk, caurceļojoši putni — 15.08.1993. piekrastē starp Ragaciemu un Lapmežciemam (*AKu*) un 27.04.1996. starp Jaunķemeriem un Kauguriem (*RM, MKa*). Šie dati neļauj pārliecināti spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām, taču iespējams, ka arī tas ir mazāks nekā 30. gados.

Northern Wheatear. During the first half of 20th century considered to be a common breeder, mostly at boulder piles in villages and fields. In 1939 the population at Lake Kaņieris alone, after the building of a limestone dam along its shores reached 20 pairs. Data from other suitable nesting sites is missing for that time. Later there was an obvious decrease as in 1999 the total population was estimated at only 5–10 pairs. Sighted irregularly on Ķemeru bog but nesting there never confirmed. Seen on migration in small numbers, with possibly some decrease too.

Apkakles strazds

Turdus torquatus

Apkakles strazds teritorijā vienīgo reizi reģistrēts 01.05.1935., kad vienu putnu *A. Grosse* nošāvis mājas strazdu barā Kaņiera ezera laukos Antiņciemā,

tādējādi pirmo reizi konstatējot šo sugu Latvijā⁶⁷ (vēlāk gan *N. Tranzē* piemin citu agrāku šīs sugas konstatēšanas gadījumu — viņš pats, spriežot pēc “karu

pārcietušām lauku piezīmju atliekām, vienu putnu esot nošāvis 1933. gada aprīlī pie Slīteres, taču neko tuvāk par šo gadījumu neatceroties¹⁶⁴). Pie Kaņiera nošautā putna izbāzenis atrodas LDM. Lai gan pēdējā desmitgadē caurceļojoši apakles strazdi Latvijā (it īpaši Kolkas

ragā) tiek novēroti regulāri^{39, 41, 49}, teritorijā tie nav vairs konstatēti.

Ring Ouzel. Recorded only once, on 01.05.1935 when a single bird was shot in flock of Starlings near Lake Kaņieris.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Melnais meža strazds

Turdus merula

19. gs. beigās melnais meža strazds Latvijā vēl ir bijis ļoti rets putns. *H. Loudons* to ierindo vienā statusā ar lielo polārkaiju, medņa un rubeņa hibrīdu (raķeli), pelēko pili, nakts gārni, dzilnīša Sibīrijas pasugu un attiecībā uz atsevišķiem novadiem vēl dažām sugām¹⁰⁰. *V. Zavickis* par melno meža strazdu Rīgas apkārtnē šajā laikā raksta: “Rets. Dažas reizes ir nomedīts un novērots.”¹²⁸ *F. Štolls*, kas min tikai piecas viņam zināmas šīs sugas sastapšanas vietas, norāda, ka melnais

meža strazds ir “izplatīts sporādiski, katru pavasari to atrod pie Kaņiera biežā liepu audzē”. 04.05.1903. viņš kopā ar *H. Meizelu* te novērojuši pāri, taču ligzdu atrast viņiem nav izdevies¹³⁵. Acīmredzot meža strazdu skaita pieaugums ir sācies jau tolaik, un, spriežot pēc *A. Grosses* rakstītā, tas turpinājās arī 20.–30. gados. Šajā laikā melnais meža strazds ap Kaņiera ezeru jau ir bijis parasts ligzdotājs dažādos biežokņos bijušajā ezera krastā un piegulošajos jauktajos mežos, 1938. gadā sasnī-

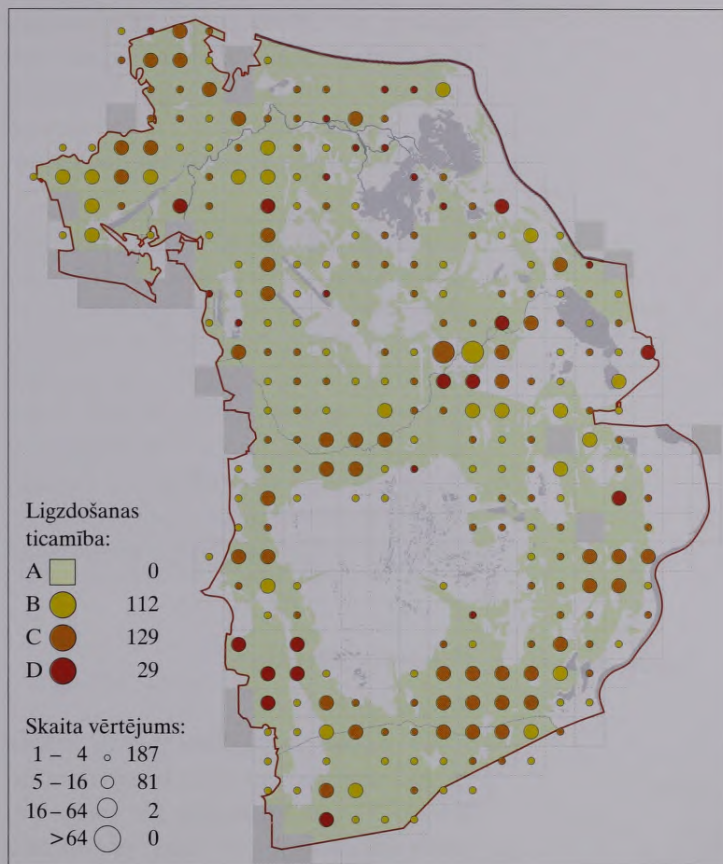
Melnais meža strazds 20. gs. gaitā no teju vai ekstrēma retuma ir kļuvis par vienu no parastākajām putnu sugām gan ĶNP teritorijā, gan Latvijā vispār.
Foto: A. Blumbergs, Ķemeru, 13.03.2005.

dzot apmēram 100 ligzdojošus pārus⁶⁷. Lai gan par turpmāko laika periodu ir maz konkrētu datu, kas apliecinātu precīzāku skaita pieauguma un sugas izplatīšanās gaitu, tā neapšaubāmi ir turpinājusies arī vēlāk. Piemēram, 1955. gadā, ekskursējot uz Ķemeru rezervātu kopā ar *E. Ozolu*, *E. Tauriņš* atzīmē, ka pie Ķemerupītes gāršā pavasarī “daudz” melno meža strazdu¹⁵⁷. 80. gados, sastādot pirmo ligzdojošo putnu atlantu, melnais meža strazds jau ir 13. biežāk sastaptā putnu suga Latvijā un ir konstatēta arī visā apsekotajā ĶNP teritorijā¹¹⁸. Arī 1999. gadā ĶNP melnais meža strazds ligzdoja visā teritorijā gan mežos, gan visās apdzīvotās vietās un atsevišķās viensētās, kopā 800–1200 pāru. Gan pēc sastopamības (270 kvadrātos), gan pēc reģistrāciju skaita (547) tā šajā gadā bija trešā parastākā putnu suga.

Teritorijā jau kopš 20. gs. 20.–30. gadiem reģistrēti arī caurceļojoši putni⁶⁷. Kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā melno meža strazdu min arī *H. Mihelsons*²⁰². Acīmredzot, ligzdojošo putnu skaitam pieaugot, ceļojoši melnie meža strazdi novēroti arvien mazāk, jo 50. gadu beigās veiktajās gājputnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā reģistrēti vairs tikai atsevišķi migrējoši putni uzskaites maršrutā 1958. gada rudenī¹⁰⁵. Pēc tam migrējošu putnu novērojumi nav zināmi, taču, visticamāk, tādus atšķirt traucē lielais gandrīz visās sezonās novērojamais vietējo putnu daudzums. Interesanti atzīmēt, ka 18.10.1987. *V. Smislovs* Kūdras izgāztuvē uzskaitījis 30 putnus, kas var liecināt par caurceļotāju koncentrēšanos.

Vismaz kopš 01.12.1985., kad pirmo reizi divi putni redzēti pie Jaunķemeriem (*VS*), melnais meža strazds regulāri ziemo. Ļoti iespējams, ka ziemot tie sā-

kuši jau krietni senāk, tikai autoru rīcībā nav konkrētu novērojumu. Līdz 1990. gadam *V. Smislovs* ziemojošus meža strazdus, 1–2 putnus, ir novērojis vēl astoņas reizes — Kūdras izgāztuvē, Lapmežciemā, Jaunķemeros un Ķemeros, dažās no šīm vietām arī atkārtoti. 21. gs. sākumā, kad teritorija ziemas laikā apmeklēta regulāri, melnie meža strazdi novēroti pie Starpiņupes un Kaņiera laivu bāzes (1–3 putni), pie Sločenes leļpus Jāņkroga dzirnavām (viens putns) un pie Līdumniekiem (1–2 putni; *JĶu*). Tomēr nozīmīgākā ziemošanas vieta teritorijā ir Ķemeri, kur, pēc *V. Vintuļa* vērtējuma, regulāri ziemo 10–20 putni un dažās ziemās (kā, piemēram, 2005./06. gadā) skaits var

sasniegt pat 30–40 putnus. Toziem janvārī–februārī Senatnes ielas rajonā vairākkārt redzēti pat 11 putni vienlaikus (VV). Melnie meža strazdi ziemā uzturas arī citās apdzīvotās vietās un pie viensē-

tām, retāk arī mežos, kur pieejams neaizsalis ūdens. To kopējais skaits teritorijā atkarībā no ziemas barguma varētu svārstīties no dažiem desmitiem līdz 100–200 putniem.

Common Blackbird. During the 20th century has undergone dramatic changes in its status from extreme rarity to become one of the most abundant breeding species. In 1904 one possible nesting site was known. In 1938 about 100 pairs estimated in the vicinity of Lake Kaņieris. In 1999 it was thought that 800–1200 pairs were breeding. Blackbird was the third most wide-

spread (recorded in 270 grid squares) and abundant (547 encounters) bird species. Recorded on passage. At least since 1996, when it was recorded for the first time, wintering in small numbers but probably wintering started much earlier though no data are available. The winter population fluctuates from several tens to 100–200 birds depending on the coldness of the winter.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Pelēkais strazds

Turdus pilaris

19. gs. beigās pelēkais strazds ir bijis “vispazīstamākais no visām Baltijas strazdu šķirām”¹⁰², par ko liecina pat tolaik lietotais nosaukums — *O. Lēvis* par “prastā strazda” (*O. Lēvja* lietotais nosaukums šai sugai; *red.*) sastopamību raksta: “Viņš viscaur atrodams, katrs viņu labi pazīst, pie tam viņš arvienu parādās pulkos, it sevišķi rudeni lielā vairumā. Ja paegļu ogas labi nogatavojas un ziema ir silta, tad daudzi no viņiem paliek pie mums, kaut lielums kā ceļotāju putni aiziet projām, un tie paši, kas te paliek, lielam salam uznākot, arī uz laiku aizklejo projām, lai atkal februārī atgrieztos atpakaļ; tādā kārtā šis strazds ir ceļotāju, klaidoņu un nometnieku putns.”¹⁰² Arī *V. Zavickis*, kura pētījumu apgabalā ietilpa arī liela daļa tagadējā ĶNP, par pelēko strazdu tolaik raksta, ka tas “ligzdo lielā skaitā visās piemērotās vietās teritorijā”¹²⁸.

20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē

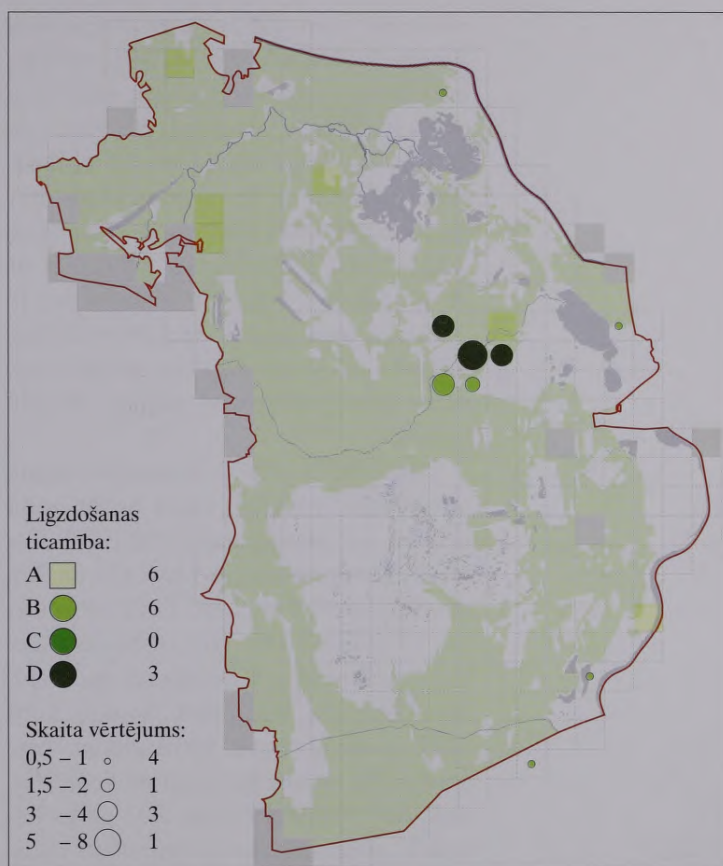
pelēkais strazds bijis tikai “ne biežs ligzdotājs ezera D un R krastā, kā arī pie Čaukiema”⁶⁷. Domājams, ka jūrmalas joslas apdzīvotās vietas ar ļoti nabadzīgajām augsnēm šai sugai nekad nav bijušas pārāk piemērotas, jo arī blakus esošajā Jūrmalas pilsētā pelēkie strazdi šajā laikā ligzdojuši tikai “vietumis, mazās kolonijās”¹²². Diemžēl ne *A. Grosse*, ne *J. Rācenis* neatšifrē, kas tajā laikā ir “maza kolonija”. Vienīgi *K. Vilks*, raksturojot četru Latvijas novadu (tostarp arī Jelgavas apkārtnes) putnu faunu, atzīmē, ka pelēkais strazds visur sastopams apmēram vienādi un Lejasciema apkārtnē parasti koloniju veidojušas 10–20 ligzdas¹⁷⁰.

Pēckara gados līdz Kaņiera ūdens līmeņa pacelšanai pelēkā strazda statuss acīmredzot nav īpaši mainījies, jo 11.06.1961. *E. Tauriņš*, apmeklējot ezeru kopā ar *J. Vīksni*, atzīmē, ka pelēkie strazdi ligzdo “izkaisīti dažādos kokos meži-

ņos¹⁵⁷. Citās vietās teritorijā nekādi novērojumi, kas vēstītu par iespējamām ligzdošanas vietām, ne šajā laikā, ne vēlāk nav zināmi. Pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas gaitā par pelēko strazdu kā par parastī sastopamu putnu nekāda papildu informācija netika reģistrēta, tādēļ nav zināms, vai tagadējā ĶNP teritorijā 1980.–1984. gadā tika at-rasta kāda ligzdošanas kolonija, taču koloniju lielums Latvijā šajā laikā jau vērtēts kā “parasti līdz 10 pāriem”¹¹⁸.

Nākamie zināmie novērojumi reģistrēti tikai 90. gadu sākumā, ar ārzemju putnotāju grupām apmeklējot dažādas vietas teritorijā. 1993. gadā pelēko strazdu ligzdošana konstatēta vienīgi Ķemeru sanatorijas parkā. 1994. gadā te ligzdoja vismaz desmit pāri (*MS*). Pelēkie strazdi te ligzdoja arī turpmākajos gados (vismaz 1998. g.; *MS*), un atsevišķi putni redzēti Ķemeru arī citās vietās, taču kolonijas lielums nav vērtēts. 1999. gadā ĶNP pelēko strazdu ligzdošana pierādīta tikai Ķemeru. Ņemot vērā novērojumus citās apdzīvotās vietās (Ragaciemā 29.06.; *IK*, *VK*, Smārdes Kūdrā 21.06.; *BS*, *JJ*) un atsevišķus novērojumus citur teritorijā, kopējais ligzdojošo pelēko strazdu skaits vērtēts kā 20–40 pārus liels. Ligzdojošo pāru skaits, salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, neapšaubāmi ir ievērojami samazinājies, un iespējams, ka turpina samazināties, jo, pēc *V. Vintuļa* vērtējuma, 21. gs. sākumā Ķemeru parkā regulāri ligzdo “vismaz pieci pāri”, ziņu par citām ligzdošanas vietām teritorijā nav. Skaita samazināšanās iemesli nav zināmi. Iespējams, ka tā saistīta ar pļavu un koptu zālienu (galvenais barošanās biotops pelēkajam strazdam ligzdošanas laikā) plātību samazināšanos.

Pelēkie strazdi teritorijā ir parasti caur-

ceļotāji. 20. gs. 20.–30. gados rudenos ceļošanas laikā tie pulcējušies ļoti lielos baros, galvenokārt pie Lapmežciema (pārlidojuši no ZA virzienā uz DR)⁶⁷. 1947.–1950. gadā *H. Mihelsons* pelēko strazdu min kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰², par ceļojošo putnu skaitu neko neminot. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās uzskaitēs caurceļojoši pelēkie strazdi atzīmēti lielā skaitā. Rudenos vienā dienā visvairāk pelēko strazdu redzēts 05.10.1956. — 36, bet pavasarī labākajās uzskaišu dienās — 18.04.1957. un 24.04.1958. reģistrēts attiecīgi 377 un 278 putni^{105, 160}. Caurceļojoši putni Jaunķemeru jūrmalā reģistrēti arī 1959. gada

pavasārī¹⁵⁷ un 1972. gada marta beigās–aprīļa sākumā (*JPr*). Nelieli caurceļojošo putnu bariņi vai atsevišķi putni teritorijā konstatēti arī kopš 90. gadu sākuma, bet arī šajā laikā, tāpat kā iepriekš, gandrīz neviens novērotais bars nav izskaitīts. Spriežot pēc netieša vērtējuma, caurceļojošo putnu skaits, salīdzinot ar 20. gs. sākumu, tomēr ir samazinājies, jo 20./21. gs. mijā, kad novērojumi veikti ļoti intensīvi, neviens novērotājs nav pat ieminējies par “milzīgiem” pelēko strazdu bariem.

Atsevišķi konkrēti ziemojošo putnu novērojumi ir zināmi sākot ar 80. gadu beigām — piemēram, 13.02.1988. Kaņiera ezerā novēroti divi bari (12 un 10), kas aizlidojuši R virzienā, 17.02.1988. turpat 15 putnu bariņš (*JL*), taču neapšaubāmi pelēkie strazdi ziemās neregulāri bijuši sastopami visu laiku. Vismaz kopš 2003. gada novērots katru ziemu, pārsvārā redzēti atsevišķi putni vai nelieli bariņi — 1–20 putni (vidēji 5,91 putns bariņā 12 gadījumos, kad putnu skaits reģistrēts). Izņēmums (nav ieskaitīts iepriekšējā skaitā) ir 16.01.2003. pie Starpiņupes

redzētais 150–200 putnu liels bars (*JĶu*). Vēl lielākā skaitā atzīmēts 07.01.1993., kad Lielupes plāvās D no Odiņiem krūmos un uz zemes novēroti 300–500 putni (*JL*).

Fieldfare. Although during the first half of the 20th century it was considered to be the most common thrush in the territory it nested only in relatively small numbers. Despite this numbers have significantly decreased and perhaps continue to fall. In 1999 the total population was estimated at 20–40 pairs. Nesting has been confirmed only in Ķemeru, where the largest colony in 1994 was >10 pairs while in 2000s >5 pairs only. Common passage migrant but numbers have fallen. Winters regularly, numbers fluctuate according to the coldness of the winter. Most winter groups are small, 1–20 birds (average 5.9 in 12 flocks when flock size recorded). In two cases larger flocks were seen; 150–200 birds on 16.01.2003 and 300–500 birds in 07.01.1993.

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

Dziedātājstrazds

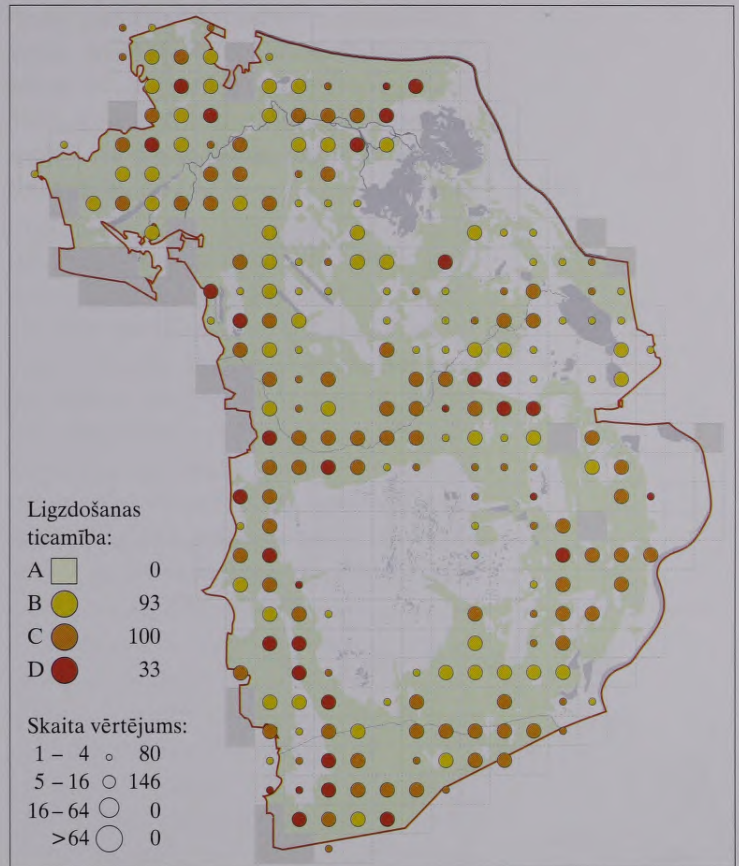
Turdus philomelos

Gan 19. gs. beigās¹²⁸, gan 20. gs. 20.–30. gados dziedātājstrazds bijis parastākais Kaņiera apkārtnes mežos sastopamais meža strazds, kas ligzdojis lapu koku, jauktos, kā arī egļu–priežu mežos⁶⁷. Turpmāk, līdz 80. gadu beigām, dziedātājstrazds konstatēts neregulāri, visticamāk, apmeklējumu mazā skaita dēļ. Tas atzīmēts gandrīz visās zināmajās epizodiskajās ekskursijās uz teritoriju — 1932.⁵⁸, 1958. un 1961. gadā¹⁵⁷ — un arī tajos gadījumos, kad nav dzirdēts (piemēram,

15.04.1954. *H. Mihelsons* kopā ar *E. Tauriņu*), paši novērotāji atzīmē, ka “vajadzēja būt, bet nedzirdējām”¹⁵⁷. Kopš 1990. gada, kad teritorijā esošo mežaudžu putnu faunai sākts pievērst pastiprinātu uzmanību, dziedātājstrazds novērots bieži un regulāri. Tā, piemēram, 23.04.1993. melno stārķu konferences ekskursijas laikā visās novērošanas vietās (mežos un apdzīvotās vietās) atzīmēts kā parasts (*MS* u. c.). Arī 1999. gadā tas ĶNP konstatēts visā teritorijā lielā skaitā (pēc re-

ģistrāciju skaita — 425 — dziedātājstrazds bija devītā biežāk konstatētā suga), kopā teritorijā ligzdoja 1200–2000 pāri.

Par dziedātājstrazdu kā regulāru caurceļotāju teritorijā liecina gan *A. Grosses* novērojumi⁶⁷, gan 20. gs. vidū Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē veiktās gājputnu uzskaites^{105, 160, 202}. 50. gados ceļojoši dziedātājstrazdi gan registrēti tikai nelielā skaitā, taču šajās uzskaitēs pavasaros atzīmēts liels skaits (1150–2785) nenoteiktu meža strazdu^{105, 160}. Visticamāk, lielākā daļa no tiem varētu būt bijusi šī suga. Pēc tam sistemātiski ceļojošo putnu novērojumi nav veikti, tikai atsevišķi ceļojoši dziedātājstrazdi registrēti epizodiskos novērojumos, piemēram, Jaunķemeru jūrmalā 16.04.1959.¹⁵⁷. Tomēr nav pamata uzskatīt, ka šīs sugas statuss būtu īpaši mainījies arī vēlāk. Datu par skaita izmaiņām autoru rīcībā nav. Atsevišķos gadījumos mēģina ziņot, piemēram, 2002. gada decembrī viens putns vairākkārt novērots pie Līdumniekiem (*JĶu*).

Song Thrush. Always considered to be the most numerous nesting thrush species in the area. In 1999 the population was estimated at 1200–2000

pairs. It is also common on passage but there are no data on any trends. One single wintering attempt known.

Plukšķis

Turdus iliacus

Pēc *O. Lēvja* dotā raksturojuma, 19. gs. beigās plukšķi “bieži atrod mitros lapu koku mežos un tādās vietās, kur aug jauni skuju un lapu koki un kam robežas sanāk kopā ar pļavām”¹⁰². Droši vien tieši biotopa nevienmērīgā izplatība ir cēlonis tam, kādēļ dažādi pētnieki, acīmredzot atkarībā no tā, vai viņu

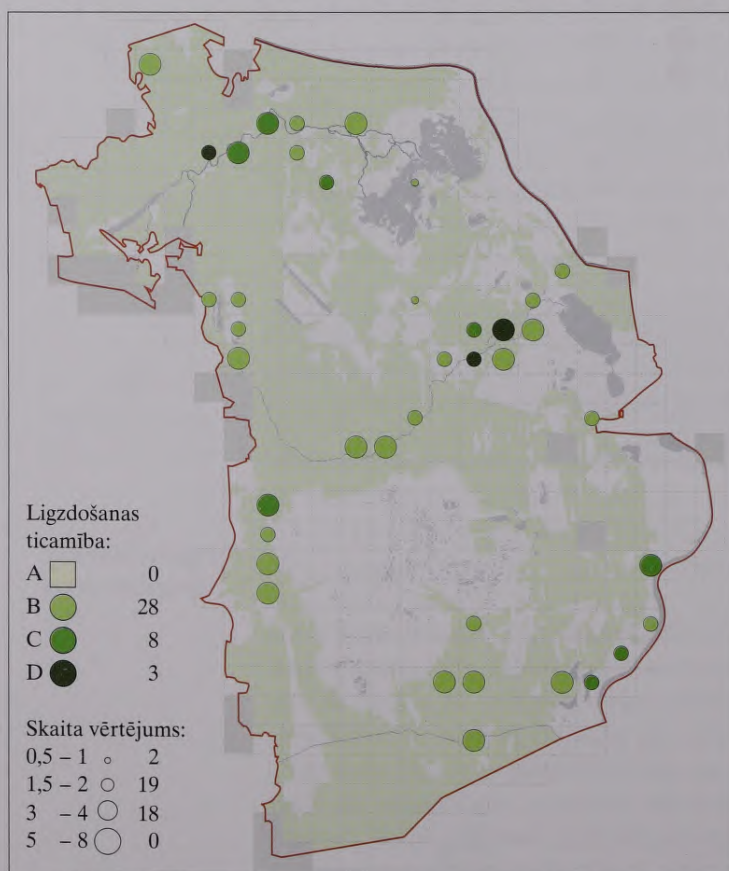
darbība ar šādām vietām ir saistīta vai ne, dod ļoti atšķirīgu šīs sugas sastopamības raksturojumu. *H. Loudons* norāda, ka plukšķis Baltijas provincēs nekur nav ļoti parasts ligzdotājs, turpretim rudenos caurceļo no Somijas un Lapzemes ļoti lielā skaitā¹⁰¹. Arī *V. Zavickis* atzīmē, ka plukšķis ir ļoti parasts rudens

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

gāju laikā, bet viņam kā ligzdotāju plukšķi nav izdevies atrast¹²⁸, jādoma tādēļ, ka viņa pētījumu teritoriju — Rīgas apkārtni — galvenokārt klāj priežu meži. Līdzīgs viedoklis par plukšķi ir arī *F. Štolam*, kas min tikai divas viņam zināmās atrastās ligzdas — vienu pie Lubāna, otru Kāla ezera salā pie Vestienas¹³⁵, taču arī *F. Šolla* pētnieciskā darbība vairāk ir notikusi Rīgas līča apkārtņē, kur dominē priežu meži, — Garcimā, Buļļos un Jūrmalā, kur arī vēlāk, 20.–30. gados, zināms tikai viens plukšķa ligzdošanas gadījums 1937. gadā Majoros¹²². Plukšķa nevienmērīgo izplatību 20.–40. gados atzīmē *K. Vilks*, norādot, ka dažos novados, piemēram, pie Jelgavas un Lejas-

ciema, tas sastopams reti, bet citur — piemēram, Pededzes lejtecē — ir bijis parasts ligzdotājs¹⁷⁰. Lai gan *V. Zavickis* un *F. Štolls* abi apmeklējuši arī Kaņieri, viņu darbība pie ezera notika laikā, kad tā līmenis vēl nebija nolaižs, — līdz 1905. gadam. Acīmredzot pirms ezera nolaišanas plukšķiem šeit pietrūka pļavu, jo par būtiskām mežu sastāva izmaiņām saistībā ar ezera līmeņa pazemināšanu nav nekādas informācijas.

Katrā ziņā 20.–30. gados pēc ezera līmeņa nolaišanas plukšķis bijis parasts ligzdotājs Kaņiera apkārtnes jauktajos mežos, bet *A. Grosse* īpaši uzsver to, ka plukšķis ir bijis kā melnalkšņu dumbrāju raksturīgākā suga⁶⁷. Pēc tam līdz pat 80. gadiem par plukšķu ligzdošanas vietām vai skaita izmaiņām nav nekādas informācijas, līdz dažādu pētījumu ietvaros un kopā ar ārzemju putnotāju grupām sākot no 1990. gada teritorijas meži tiek apmeklēti visai intensīvi. Šajā laikā plukšķis teritorijā ir parasts ligzdotājs, kas piemērotās vietās reģistrēts regulāri. Plukšķu ligzdošana konstatēta gan mežos pie Slocenes ietekas Kaņierī (17.08.1990. atrasta ligzda; *JL*), gan Odiņu dumbrājā, gan mežos gar Kauguru kanālu pie Sumragiem, gan Ķemeru sanatorijas parkā un Meža Mājas apkārtnē, gan pie Vecslocenes pirms ietekas Slokas ezerā, gan citās līdzīgās vietās (*JL*, *MS* u. c.). Arī 1999. gadā plukšķu ligzdošanas rajonu izvietojums ir ļoti līdzīgs, vairākumā gadījumu tie konstatēti dažādās lapu koku audzēs, visvairāk melnalkšņu un bērzu dumbrājos, kas atrodas vai nu upmalu pļavu, vai citāda veida klajumu (piemēram, apdzīvotu vietu parku, kā Ķemeru) tuvumā, kopā 80–120 pāri. Interesanti, ka tieši pie Kaņiera, kur vairākums pļavu ir aizaudzis,

plukšķi konstatēti tikai vienā vietā (27.05.; EO), kaut gan ligzdošanai piemērotu dumbrāju tur šobrīd, šķiet, ir krietni vairāk nekā *A. Grosses* laikos.

Gan 20. gs. 20.–30. gados⁶⁷, gan arī 1947.–1950. gadā plukšķis atzīmēts kā regulārs caurceļotājs Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Plukšķis regulāri novērots arī caurceļojošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē. Visvairāk — 119 — caurceļojoši plukšķi uzskaitīti 1958. gada pavasarī¹⁶⁰. Ceļojoši plukšķi atzīmēti arī nesistemātiskos novērojumos, gan pirms šīm uzskaitēm (piemēram, 15.04.1954. ekskursijā uz Slokas jūrmalu un Kaņieri *H. Mihelsons* un *E. Tauriņš* novērojuši “veselu bariņu Kaņiera malā, daži intensīvi dzied”¹⁵⁷), gan pēc tam — piemēram, 26.04.1991. — ceļojošu putnu bars atpūtā redzēts kokos pie Vēršupītes (MS), taču nav reģistrēts ne ceļojošo baru lielums, ne arī sastapšanas biežums. Datu trūkuma dēļ nav iespējams spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām.

Sila strazds

Turdus viscivorus

V. Zavickis 19. gs. beigās sila strazdu raksturo kā ne retu, taču ierobežotā skaitā sastopamu ligzdotāju, kas lielākā skaitā ir novērojams tikai ceļošanas laikā¹²⁸. Arī 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosses* dotais raksturojums šai sugai ir ļoti līdzīgs: Kaņiera apkārtnē daži sila strazdu pāri ligzdojuši kāpu mežos un mežos ezera D krastā. Viņš uzsver, ka sila strazdu skaits pie Kaņiera, salīdzinot ar līdzīgiem biotopiem mežos uz A no Rīgas, ir uzkrītoši mazs⁶⁷. Tomēr *A. Grosses* dotais situācijas raksturojums no-

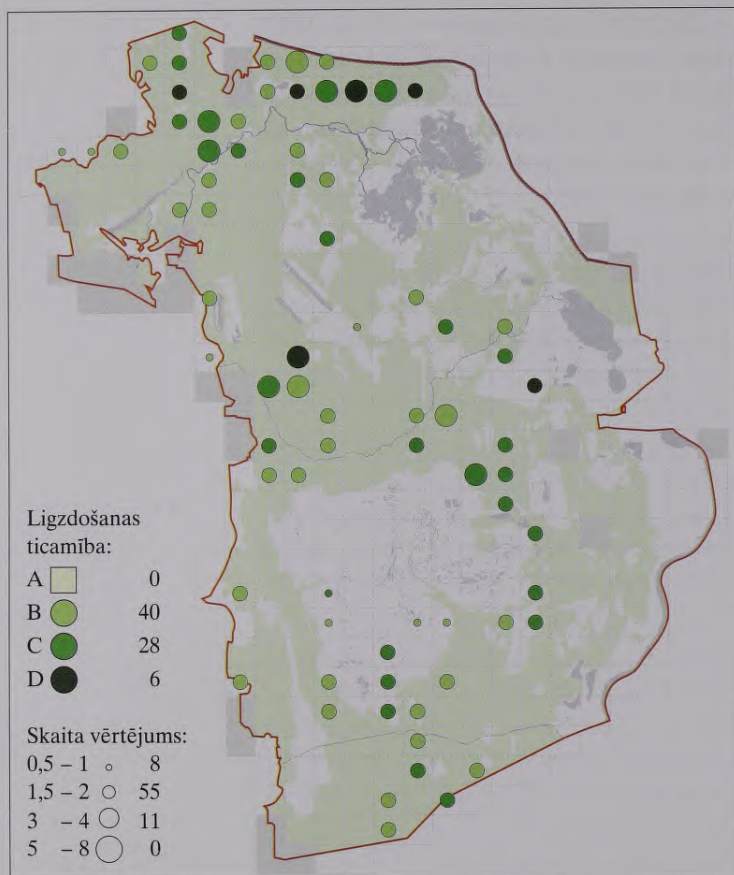
Reģistrēts arī ziemā — 29.12.2002. viens plukšķis novērots Ķemeru, kur pērās ūdens lāmā pie pārplisuša ūdensvada (VV); savukārt 11.01.2003. viens ziemojošs putns novērots pie Starpiņupes (JKu, AL).

Redwing. Breeding is associated with the presence of suitable habitat, primarily swamp forests along meadows, and numbers fluctuate in accordance with availability of it. In 1920–30 when drainage of lake opened wide fields and meadows on the former lake bottom it was a common breeder around lake but before and after, very rare or almost missing. In 1999 nesting was recorded mostly in wet deciduous forests in the neighbourhood of meadows and other open land with a population estimated at 80–120 pairs. Common on passage but due to lack of counts no data on trends. Occasionally recorded wintering in places where open water is available.

Ligzdo, caurceļo

teikti neaptver visus sila strazda biotopus vai ligzdošanas vietas teritorijā, jo sila strazds vismaz dažos gados šajā laikā bijis sastopams arī purvu malu priekšu mežos, piemēram, pie Zaļā purva, kur to 01.05.1932. ekskursijā uz Kaņieri no Ķemeriem ejot dzirdējis *K. Grigulis*⁵⁸. Taču iespējams, ka arī sila strazdu skaits 20. gados ir kaut kādā mērā ietekmējis pēckara mežu stāvoklis bijušajā frontes joslas tuvumā.

Pēc tam par ilgāku laika periodu 20. gs. vidū ir ļoti maz informācijas, jo mežos

speciāli novērojumi nav veikti, taču nav arī datu, kas dotu pamatu spriest par kādām būtiskām sila strazda skaita izmaiņām. Atsevišķos gadījumos arī šajā laikā ir atrastas sila strazda ligzdas, piemēram, 60. gadu sākumā *J. Bergmanis* ligzdu atradis Kaņiera A krastā Vārsalas jomas rajonā (*JVī*). Kopš 80. gadiem, kad dažādi pētījumi teritorijā veikti krietni intensīvāk nekā iepriekš, sila strazds tiek novērots regulāri. Piemērotās vietās (priežu audzēs) viņš pat var būt parastākā meža strazdu suga. Novērots arī purvos — Ķemeru tīrelī pirmo reizi reģistrēts purva putnu uzskaišu laikā 12.05.1985. (*JKa*), turpmāk tīrelī atsevišķi putni vai pāri novēroti reti, bet

regulāri. 1999. gadā ĶNP priežu audzēs visā teritorijā ligzdoja 120–180 pāri sila strazdu.

Līdzīgi kā 19./20. gs. mijā, sila strazdi arī vēlāk novēroti gāju laikā. Gan *A. Grosse* 20.–30. gados⁶⁷, gan *H. Mihelsons* 1947.–1950. gadā Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē sila strazdu atzīmējis kā regulāru caurceļotāju²⁰². Migrējoši sila strazdi novēroti gan nesistemātiski veiktos novērojumos 50. gados¹⁵⁷, gan 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās uzskaitēs. Vienā sezonā reģistrēti tikai daži desmiti sila strazdu, bet vienā dienā visvairāk — 14 putni — reģistrēti 05.10.1956. un 22.04.1958. Taču visās uzskaitēs ir novēroti daudzi līdz sugai nenoteikti meža strazdi^{105, 160}, kuru skaitā noteikti ir bijuši arī sila strazdi. Atsevišķi caurceļojoši putni Jaunķemeru jūrmalā reģistrēti 16.04.1959.¹⁵⁷ un 01.04.1972. (*JPr*). Pēc tam mērķtiecīgi ceļojošo putnu novērojumi teritorijā nav veikti un sila strazdu ceļošana nav atzīmēta arī nesistemātiskos novērojumos, taču, ņemot vērā situāciju citur Latvijā, kur novērojumi tiek veikti⁴⁹, nav nekāda pamata domāt, ka sila strazdu statuss būtu būtiski mainījies. Tomēr pieejamā informācija nedod pamatu spriest ne par ligzdojošo, ne par ceļojošo sila strazdu skaita izmaiņām.

Mistle Thrush. Nesting mostly in pine forests where locally it can be the most abundant species of nesting thrush. In 1999 the population was estimated at 120–180 pairs. Also common on passage but the available information does not allow consideration of trends.

Kārķļu ķauķis

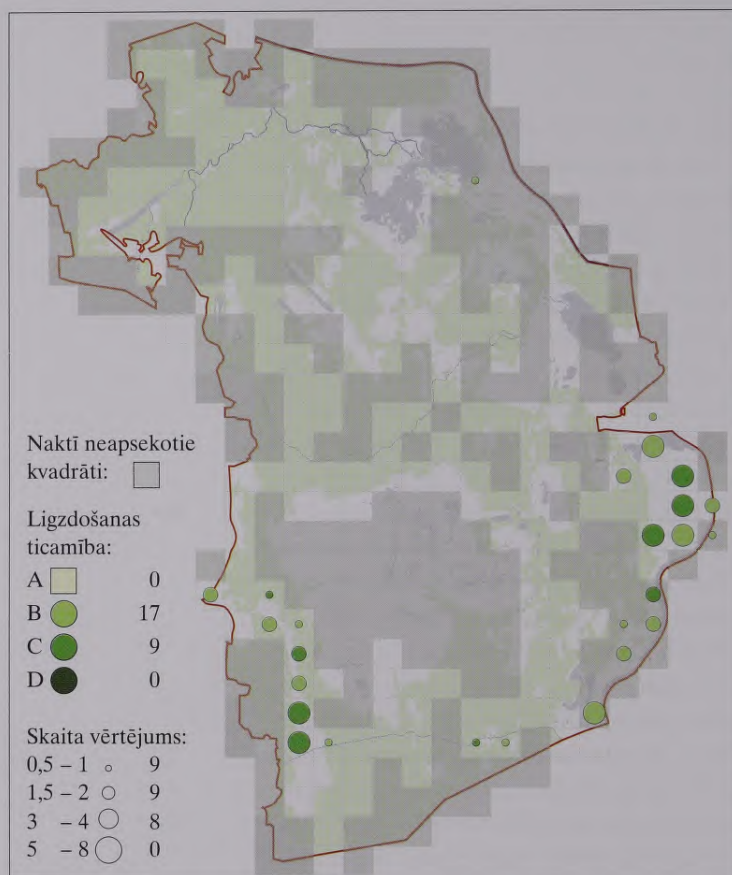
Locustella naevia

Slēptā dzīvesveida un nakts aktivitātes dēļ kārķļu ķauķis nekad nav bijis pārāk labi zināms, un, ja viņš piedevām vēl nav bijis pārāk bieži izplatīts, nav nekāds brīnums, ka informācijas par tā sastopamību un skaitu ir ļoti maz. Visi pētnieki 20. gs. sākumā norāda, ka Kurzemē tas bijis nedaudz biežāks nekā Vidzemē^{69, 100, 164}, taču arī tur tas 19. gs. beigās ir bijis pietiekami rets, lai *O. Lēvis* to vispār neiekļautu savā pārskatā par parastākajiem Baltijas putniem¹⁰². *V. Zavickis* pats kārķļu ķauķi sastapis tikai vienu reizi — 1897. gada jūnijā redzējis Rīgas pilsētas ganībās un zina tikai vēl vienu citu šīs sugas sastapšanas gadījumu — viens putns “no Rīgas” esot Dabas pētnieku biedrības kolekcijā¹²⁸. Ņemot vērā kārķļu ķauķa biotopu, kādu to 20. gs. 30. gados apraksta *N. Tranzē* un *R. Sināts*, — “mitras pļavas, purvāji, ganības, kārķļu krūmāji, kas pieauguši ar gaŗu zāli”, — un to, ka kārķļu ķauķis bieži “apmetas apvidos, kur pavisam trūkst ūdens, bet pietiek, ja ir mitrs pamats”¹⁶⁵, varētu sagaidīt, ka teritorijā, kur ligzdo vairāki pāri lauku liju, kā “krūmājos pie Slokas ezera” vai pie Dūņiera⁶⁷, arī kārķļu ķauķim vajadzētu būt sastopamam. Taču neviens no 19./20. gs. mijā Kaņiera apkārtni apmeklējušajiem pētniekiem kārķļu ķauķi nav konstatējis, un *A. Grosse* raksta, ka 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē četri līdz pieci pāri ligzdojuši tikai Sloenes krasta pļavās pie Čauķciema⁶⁷. Vēl retāks tas bijis turpat blakus esošajā Jūrmalas pilsētā, kurā ietilpst arī Lielupes piekraste, ieskaitot arī plašus pļavu apvidus, — tur 20.–30. gados kārķļu ķauķa ligzdošana atzīmēta tikai vienu reizi —, mežmalā pie Dzintariem¹²². Arī *K. Vilks* no visiem čet-

Ligzdo

riem Latvijas novadiem, kur darbojies līdz 1942. gadam, kārķļu ķauķi ir dzirdējis tikai Jelgavas apkārtnē — pie izcirtumiem Svētes un Bērzes upes krastos¹⁷⁰. Turklāt ap 1920. gadu Latvijā kopumā kara dēļ atmatā ir apmēram 1/3 no kādreizējām lauksaimniecības zemēm, bet Jelgavas un Tukuma apriņķī, uz kuru robežas atrodas arī tagadējais KNP, šie skaitļi ir vēl lielāki — attiecīgi 54% un 42,5%¹³³. Acīmredzot šajā laikā kārķļu ķauķis tomēr ir bijis visai rets, un iemesls, kādēļ tas bijis sastopams vienīgi pie Čauķciema, iespējams, ir izskaidrojams ar Čauķciema izolētību un lauksaimniecības tehnikas trūkumu (tajā) — pēc 1923. gada ziņām, Slokas pagastā, kura ZR stūrī ietilpst arī Čauķciems, uz vienu zāles pļaujmašīnu bija 1116 ha pļaujamu pļavu, kamēr Kalnciema pagastā — tikai 99¹⁰, citiem vārdiem, pļavas Kalnciema pagastā (Lielupes krastos) varēja apsaimniekot daudz labāk nekā pļavas Slokas pagastā. Iespējams, netiešs apstiprinājums tam ir arī fakts, ka līdz 1934. gadam Čauķciems un tā tuvumā esošās Sloenes pļavas bija vienīgā vieta, kur pie Kaņiera ligzdoja arī grieze⁶⁷.

Vēl 40. gadu beigās *K. Vilks* un *E. Tauriņš* par kārķļu ķauķi raksta, ka tas sastopams retāk par upes ķauķi (sk. to)²⁰⁹, taču turpmāk līdz 20. gs. beigām par šīs sugas sastapšanu trūkst jebkādas konkrētas informācijas. Tomēr, ņemot vērā pašreizējo stāvokli, jāsecina, ka laika gaitā kārķļu ķauķis ir kļuvis ievērojami biežāk sastopams. Iespējams, ka sākotnēji tā skaita pieaugums saistīts ar izmaiņām, kas teritorijas un Latvijas lauku struktūrā vispār notika pēc Otrā pasaules kara, 1949. gada deportācijām un kolektivizācijas, taču par

to nav nekādu datu. Pirmā konkrētā informācija gan par kārķu ķauķu klātbūtni, gan skaitu teritorijā 80. gados iegūta, vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam¹¹⁸. Sešus kilometrus garā nakts uzskaišu maršrutā no Odiņiem līdz Liepājas šosejai Lielupes palienes plāvās 06.06.1981. M. Strazds un A. Strazds uzskaitījuši 12 dziedošus $\sigma\sigma$ (2 σ /km; MS). 29.06.1987. J. Lipsbergs tajā pašā rajonā no Kalnciema dolomītu rūpnīcas uz Z līdz mežam uzskaita trīs $\sigma\sigma$. Turklāt kārķu ķauķis šajā laikā konstatēts arī vairākās citās vietās — 13.06.1993. dziedošs putns dzirdēts plāvā pie Sumragiem, kas tolaik vēl tiek plauta (MS), un 27.05.1993. arī Zaļā purva malā (VĀ). 1998. gadā kārķu

ķauķis konstatēts vismaz divās vietās Dunduru plāvās, kur gan, jādodomā, bija sastopams jau krietni agrāk (MS). Šajā gadā 26./27.05. nakts uzskaiti (23.50–1.00) Odiņu poldera Z daļā veic E. Račinskis, reģistrējot tur četrus $\sigma\sigma$.

1999. gadā kārķu ķauķi ĶNP konstatēti gandrīz tikai lielākajos plāvu rajonos — Odiņu–Pavasaru polderī, Lielupes palienē, Dunduru plāvās un Melnragu rīklē. Atsevišķi dziedoši putni dzirdēti arī citās plāvās — gar Smārdeskroga–Melnragu ceļu (27.06.; MS), pie Kaniera (09.06.; ASn, JKa) un Sumragu plāvā (07.05.; ER; 02.06., 12.06.; VV). Kārķu ķauķu skaits šajā gadā gan novērtēts tikai Odiņu polderī, kur ligzdoja 21–29 pāri, kā arī Melnragu rīklē un Dunduru plāvās, kur konstatētas vismaz deviņas teritorijas (MS). Kopējais ĶNP teritorijā ligzdojošo kārķu ķauķu skaits šajā gadā vērtēts kā 60–120 pāri.

Turpmākajos gados šajās abās teritorijās un arī Lielupes palienes plāvās uzsāktas uzskaites, kas liecina par kārķu ķauķu skaita pieaugumu vismaz kopš 2000. gada. Dunduru plāvās 27./28.06.2005. deviņus kilometrus garā maršrutā uzskaitīti 14 dziedoši $\sigma\sigma$ (vid. 1,6 σ /km; JKu). Odiņu–Pavasaru un Jāņupītes polderos 6,7 km garā griežu uzskaites maršrutā kārķu ķauķu skaits 21. gs. sākumā ir pieaudzis no deviņiem dziedošiem $\sigma\sigma$ 2001. un 2002. gadā (1,3 σ /km) līdz 15–17 $\sigma\sigma$ 2004. un 2005. gadā (2,2–2,5 σ /km; VV). Lielupes palienē, kur 1999. gadā uzskaitē netika veikta, reģistrēts vislielākais kārķu ķauķu blīvums — 26./27.05.2005. šeit 3,7 km garā maršrutā uzskaitīti 13 dziedoši $\sigma\sigma$ (vid. 3,5 σ /km; JKu) jeb gandrīz divas reizes vairāk nekā 1981. gadā. Skaita pieaugums vismaz Lielupes palienē un polderos, visticamāk, ir saistāms ar šo teritoriju pakāpenisku aizgausšanu ar krū-

miem, samazinoties pļavu apsaimniekošanas intensitātei. Nevar izslēgt to, ka tieši pašlaik šeit ir optimāls dzīvotnes

stāvoklis, un, pļavu aizaugšanai turpinošies, kārkļu ķauķu skaits var atkal sākt samazināties.

Common Grasshopper Warbler. During the first half of the 20th century rare, where in the vicinity of Kaņieris only one location with 4–5 pairs was known. Later an increase has taken place but the exact timing of it is unknown. It is possible that it has been influenced by the land use changes caused by World War 2 and changes in land ownership afterwards. During the 1980–90s it was recorded in most meadow areas. On 06.06.1981 2 singing σ /km counted in one of them; the meadows of the River Lielupe. In 1999 the distribution pattern was very similar, and the total population estimated at 60–120 pairs, of which 21–29

in the Odiņu meadows and at least 9 in Dunduru meadows. Night counts carried out during 2000s show a steady increase at all sites. In the Dunduru meadows in 2005 14 males counted (1.6 σ /km), in the Odiņu meadows, on a 6.7 km route 17 (2.5 σ /km) and in meadows of the Lielupe floodplain there were 3.5 σ /km, so almost twice as many as in 1981. This increase is almost certainly by the abandonment of agriculture which has resulted in slow natural afforestation. However it is quite probable that the population now is at its maximum as further afforestation may lead to decrease of habitat quality for this species.

Upes ķauķis

Locustella fluviatilis

Lai gan *H. Loudons* upes ķauķi vērtē kā retu Vidzemē un samērā bieži sastopamu putnu Kurzemē¹⁰⁰, šķiet, ka 19./20. gs. mijā tas Latvijā tomēr ir visai reti sastopams un nevienmērīgi izplatīts vai vismaz ļoti maz zināms putns. Vairākums tālaika pētnieku uzskaita visas viņiem zināmās šīs sugas atradnes — *V. Zavickis* vienīgo reizi to redzējis Sudā 1898. gada jūlijā, viņa paziņa *E. Meizels* novērojis vienu dziedošu putnu pie Bulduriem 1898. gadā¹²⁸, *F. Štolls* upes ķauķus sastapis tikai trijās vietās — Ropažos pie Juglas upes, Daugavas salā pie Rīgas un Koknesē pie Pērses¹³⁵. 20. gs. 20.–30. gados sugas statuss saglabājas līdzīgs, dažās vietās Latvijā tiek reģistrēti pirmie sastapšanas gadījumi, piemēram, 04.06.1926. Rembates pagastā pie Ogres⁶²,

bet tajā pašā laikā, pēc *K. Vilka* novērojumiem, Lubāna apkārtnē šī suga ir “daudz biežāka par kārkļu ķauķi, kuru viņš te dzirdējis tikai pāris reizes, kamēr upes ķauķis

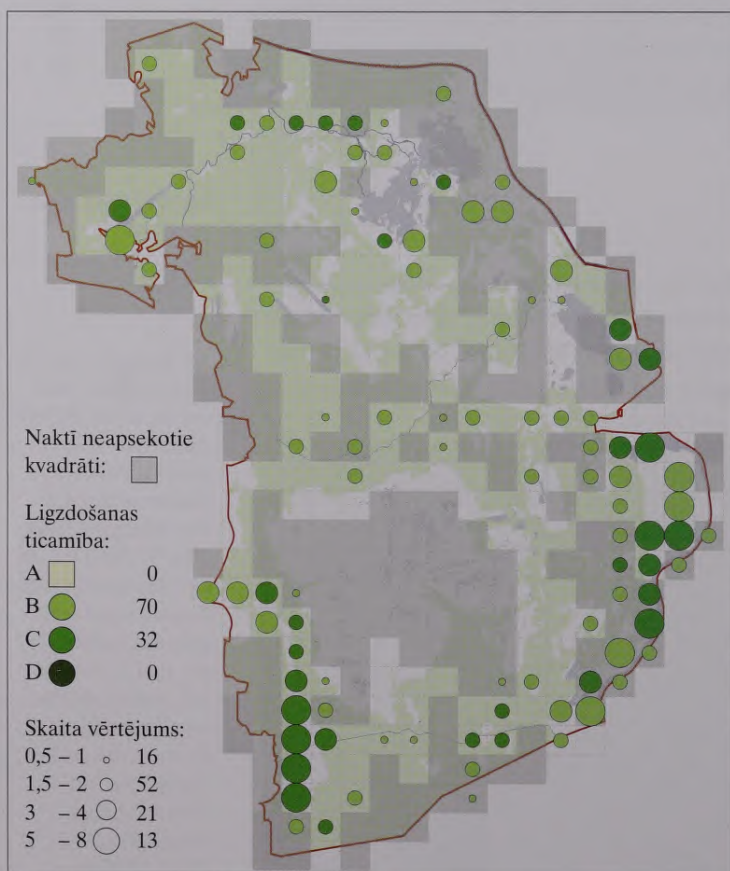

Ligzdo, iespējams, caurceļo

Lai gan upes ķauķis labprāt dzied vakaros un to var dažkārt dzirdēt arī naktīs, visintensīvākā dziedāšana notiek no rīta, uzreiz pēc saullēkta⁴³. Tādēļ šai sugai tikai naktī veiktas uzskaites var radīt aplamu priekšstatu par skaitu, respektīvi, uzrādīt krietni mazāku putnu skaitu, nekā attiecīgajā teritorijā ir. Foto: *A. Liepa*, Dunduru pļavas, 29.06.1999.

ligzdo visos krūmājos un pļavās, un tādu Lubānas novadā ir ļoti daudz”¹⁷⁰. Acīmredzot šajā laikā noris upes ūdens izplatīšanās, jo 30. gados tas konstatēts arvien jaunās vietās, kur nav bijis sastopams iepriekš, un dažās no tām, piemēram, Lakstīgalu salā, īsu laiku pēc pirmās novērošanas (08.07.1937.) atrasts arī ligzdojam lielākā skaitā (1939. gadā te uzietas četras ligzdas)⁶². Arī ĶNP teritorijā pirmais un vienīgais novērojums 20.–30. gados reģistrēts šajā laikā — *A. Grosse* 06.06.1929. dzirdējis vienu “ceļojošu” putnu⁶⁷ — visticamāk tomēr, ka klejojošu vientuļu ♂ (*red.*). Blakus esošajā Jūrmalā 20.–30. gados upes ūdens netiek konstatēts vispār¹²².

Ņemot vērā to, ka šai sugai novē-

rota saistība ar krūmiem — piemēram, 1939. gadā Lielvārdē Rembates parkā “to skaits samazinājās tāpēc, ka Daugavas krastos un parkā izcirta smalkos krūmus un kārkļus, lai sagatavotu telpu lielajam Ķeguma ezeram”⁶², — iespējams, ka Otrā pasaules kara un tam sekojošās īpašumu tiesību maiņas, un vēlāk arī 1949. gada deportāciju un kolektīvizācijas izraisītās izmaiņas lauksaimniecības zemju lietojumā, kas radīja daudz neizmantotas, pamazām ar lapu kokiem aizaugošas zemes (no 1949. līdz 1961. gadam vien Latvijas mežainums pieauga no 27,3% līdz 36%¹²⁵), sekmēja sugas tālāku izplatīšanos un skaita pieaugumu, kas gan precīzi nav dokumentēts. 40. gadu beigās *E. Tauriņš* un *K. Vilks* upes ūdeni uzskata par “piemērotos biotopos parasti sastopamu putnu”²⁰⁹, bet vēlāk līdz 1980. gadam, kad sāka ligzdojošo putnu atlanta sastādīšana, tikpat kā nekādas informācijas par tā sastapšanu vismaz ĶNP teritorijā nav. Zināms, ka 50. gadu beigās veiktajās ekskursijās uz teritoriju, piemēram, kopā ar *E. Ozolu* un *A. Priedīti* uz Ķemeru rezervātu, apmeklējot arī Vēršupītes pļavas 25.05.1958., kā arī kopā ar *M. Švarbergu* 26.–28.05.1958. laivojot pa Sloceni no Valguma ezera līdz Kaņierim un divās vietās nakšņojot pie upes, *E. Tauriņš* upes ūdeni tā arī nav dzirdējis, bet, 11.06.1961. ekskursējot pa Kaņieri kopā ar *J. Vīksni*, piezīmēs pie šīs sugas nosaukuma atzīmējis “?”¹⁵⁷. *J. Vīksne*, kas šajā gadā Kaņiera putnu faunu pētījis visu sezonu, upes ūdeni savā pārskatā nav minējis¹⁷³.

Nākamo reizi upes ūdeni teritorijā reģistrēts tikai 1980. gada jūnijā, kad, vācot materiālus ligzdojošo putnu atlantam, to Ķemeru apkārtnē dzirdējis *J. Mančinskis*, taču šajā laikā upes ūdeni, domājams, ir sastopami jau daudzās vietās. Sešus kilometrus garā nakts uzskaišu maršrutā no

Odiņiem līdz Liepājas šosejai Lielupes palienes pļavās 06.06.1981. *M. Strazds* un *A. Strazds* uzskaitījuši desmit dziedošus $\sigma\sigma$ (vid. 1,7 σ /km; *MS*)¹¹⁸. Tomēr upes ūķu izplatīšanās gaita teritorijā ir slikti dokumentēta un vairums “pirmo” novērojumu datumu visdrīzāk rāda nevis sugas parādīšanās sākumu, bet brīdi, kad kāds novērotājs ir apmeklējis attiecīgo vietu piemērotā sezonā. Izņēmums varētu būt vienīgi Kaņieris, kas apmeklēts regulārāk nekā citas vietas. Šeit upes ūķis pirmo reizi konstatēts 24.06.1987. Krievsalā, savukārt 1998. gadā posmā no Lapmežciema līdz Kaņiera laivu bāzei (apmēram 2 km) 20.05. dzirdēti trīs dziedoši putni (*JL*).

1999. gadā upes ūķis konstatēts jau visā teritorijā, taču atšķirībā no kārklu ūķa tas daudzās vietās konstatēts arī dažādu kanālu, grāvju vai upīšu malās klajākās vietās vai vienkārši slapjos izcirtumos mežā, kur kārklu ūķi nav sastopami. Kopā 1999. gadā *KNP* ligzdoja 250–300 pāri, tajā skaitā Odiņu polderī upes ūķu

skaitis vērtēts kā 45–60 pāri (precīzi uzskaitītas 36 teritorijas; *MS*), bet Dunduru pļavās un Melnragu rīklē reģistrētas vismaz astoņas teritorijas un vēl divas tuvu pie pļavām mežā (*MS*). 2005. gadā nakts uzskaitēs gan šeit, gan Lielupes palienē reģistrēts mazāks upes ūķu skaits — Dunduru pļavās 27./28.06.2005. deviņus kilometrus garā maršrutā uzskaitīti seši dziedoši $\sigma\sigma$ (vid. 0,7 σ /km), bet Lielupes palienē 13./14.06.2005. 3,7 km garā maršrutā — četri dziedoši $\sigma\sigma$ (vidēji 1,1 σ /km; *JĶu*). Visticamāk, salīdzinoši mazais upes ūķu skaits nakts uzskaitē izskaidrojams ar šīs sugas dziedāšanas aktivitāti, kas daudz izteiktāka ir no rīta, uzreiz pēc saullēkta⁴³, taču iespējams arī, ka skaita izmaiņas atspoguļo kādas šī gada īpatnības vai pat samazināšanos, jo Lielupes pļavās reģistrētais blīvums (gan ļoti īsā un tikai vienā maršrutā) ir mazāks, nekā turpat reģistrēts 1981. gadā. Par šīs sugas caurceļošanu teritorijā kopš *A. Grosses* pētījumu laikiem autoriem ziņu nav.

River Warbler. During the 1930s when the distribution in the country was uneven and at most places the species was rare, it was recorded only once; a singing male on 06.06.1929. The next known record was made only in the 1980s although colonisation of the area had happened before that, perhaps during the 1960–70s. On 06.06.1981 in floodplain meadows of the River Lielupe 1.7 $\sigma\sigma$ /km were counted. During 1980–90s recorded at all suitable sites. In 1999 the distribution pattern in the area was similar to, but different from, Grasshopper Warbler with single pairs in many cases also present in forests along channels, streams or simply in wet over-

growing clear-cuts. The total population was estimated at 250–300 pairs of which 45–60 thought to be (36 territories counted) in the Odiņu meadows, and at least 8 in Dunduru and Melnragu meadows. During night counts in 2005 smaller numbers were recorded at both places; 6 males counted on a 9 km route (0.7 σ /km) in Dunduru meadows and 4 on a 3.7 km route in the Lielupe floodplain (1.1 σ /km). This may be caused by the singing activity pattern, as the River Warbler's singing activity peak is in the morning. However some decrease or fluctuation may also have taken place as the later count shows lower densities than recorded at the same place in 1981.

Ligzdo

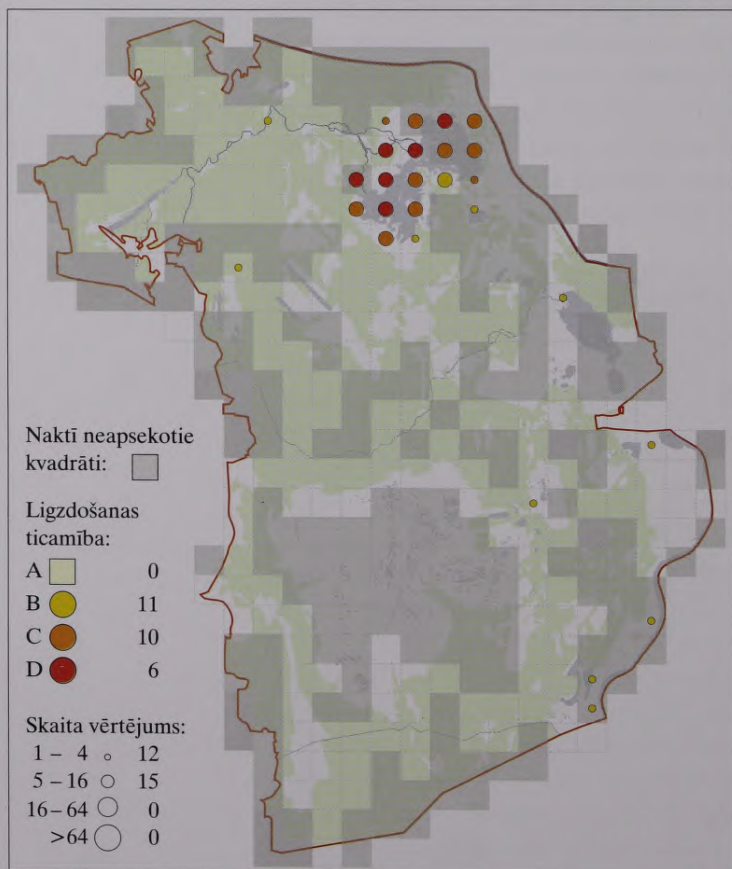
Seivi ļauķis*Locustella luscinioides*

Seivi ļauķis Latvijā pirmo reizi konstatēts 20. gs. 60. gadu sākumā vai pat mazliet agrāk, un tikai 1972. gadā Engures un Papes ezerā pirmo reizi atrastas tā ligzdas. Šajā laikā atsevišķi dziedoši tēviņi dzirdēti arī Kaņiera ezerā, taču ziņu par ligzdošanu tajā tolaik nav²⁰⁰. Ligzdošana Kaņierī pirmo reizi konstatēta 1975. gadā, kad *J. Lipsbergs* tur atrada vairākas ligzdas un jau atzina Seivi ļauķi par parastu ligzdotāju⁸⁹, 1980.–1984. gadā, pēc *J. Lipsberga* vērtējuma, Kaņierī ligzdoja jau vairāki desmiti pāru¹¹⁸. Gadu gaitā Seivi ļauķu skaits Kaņierī ir turpi-

nājis augt, kaut gan precīza skaita izmaiņu dinamika pa gadiem nav zināma. Lai gan šī suga ligzdo diezgan grūti pieejamās vietās, laikā no 1975. līdz 1998. gadam Kaņierī atrastas pavisam 90 Seivi ļauķa ligzdas, no kurām apsekošanas brīdī apdzīvotas bija 33 (22 ar olām un 11 ar mazuļiem; *JL*)⁹³. 1999. gadā, pēc *J. Lipsberga* vērtējuma, Kaņierī ligzdoja 134–195 pāri Seivi ļauķu.

Līdz 1999. gadam ārpus Kaņiera dzirdēts vēl Slokas ezerā (10.07.1988.; *VS* un 1993. gadā; *AL*), pie Dūņiera (divās vietās 1994. gadā; *JL*), kā arī pie Lielupes netālu no Odiņiem (31.05.1995.) un pie Lielupes tilta netālu no Slokas (02.06.1997.; *ACe*). 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 180–240 pāri. Šajā gadā lielākā daļa novērojumu reģistrēti Kaņierī. Atsevišķi dziedoši putni dzirdēti arī Dūņierī (06.06.), Slokas ezera Z galā, Vecslocenes ietekas rajonā (01.05.; *MS*), niedrājā Slocenes vecupē (01.07.; *JĶu, MS*), izstrādātos kūdras karjeru niedrājos Labajā purvā (27.06.; *MS*) un Smārdes purvā (26.06.; *BS, HN*) un vairākās vietās pie Lielupes (17.06.; *JĶu*; 18.06.; *BS, JJ*), kā arī Kalnciema dolomītu karjeros (25.04.; *ED, KSa*, 28.06.; *VV*).

21. gs. sākumā ir veiktas vairākas maršruta uzskaites. Lielā skaitā Seivi ļauķi dzirdēti Slocenes ietekas rajonā Kaņierī 26.04.2005. — aptuveni kilometru garā posmā uzskaitīti 7–10 putni (*VV, KL*). Seivi ļauķis regulāri konstatēts arī griežu uzskaišu laikā niedrēm aizaugušā Lielupes palienes posmā, lielākā skaitā atzīmēts 27./28.06.2004., kad aptuveni četrus kilometrus garā maršrutā uzskaitīti seši dziedoši $\sigma\sigma$ (*JĶu*).

Seivi ķauķis ir īsts niedrāju putns. Tas ir viens no jaunākajiem ienācējiem Latvijas faunā, kura ligzdošana pirmo reizi pierādīta tikai 1972. gadā. Seivi ķauķis turpina izplatīties, un 21. gs. sākumā to var sastapt jau visā Latvijā, taču tikai tur, kur atrodamas plašas niedru audzes. Attēlā ligzdošanas biotops Kaņierī. Foto: J. Ķuze, 31.05.2006.

Kaņierī Seivi ķauķis ligzdo galvenokārt mozaīkveida ceros, ko veido niedres *Phragmites australis* un dižā aslake *Cladium mariscus*⁹³. Ligzdas izklājumā ir tikai niedru lapas. Foto: J. Ķuze, 29.05.2000.

Foto: E. Ozols, Kaņieris, 22.05.1999.

Savi's Warbler. Recorded for the first time at Lake Kaņieris during early 1970, with nesting confirmed in 1975, by which time already considered being a regular breeder there. Numbers are steadily growing although annual figures are not available. In 1980–84 the population was estimated at “several tens”, and in 1999

at 134–195 pairs there. During 1990s also recorded in other reed-beds in the area where also encountered in small numbers in 1999. The total population in 1999 was assessed at 180–240 pairs. Recorded locally at very high densities during 2000s, namely 7–10 singing males per 1 km route on 26.04.2005 at Lake Kaņieris.

Grīšļu ķauķis

Acrocephalus paludicola

Vienīgais iespējamais grīšļu ķauķa novērojums teritorijā atzīmēts 18.07.1993., kad Kaņieri, Slocenes ietekas rajonā, uz niedrēm un dažādiem lakstaugiem noaugušas peldošas sliķšņas saliņas divus put-

nus redzējis J. Vīksne. Šo novērojumu ir noraidījusi Latvijas faunistikas komisija²⁰, un arī novērotājs pats vēlāk ir sācis šaubīties par sugas noteikšanas pareizību. ĶNP sugu sarakstā nav iekļauts.

Ligzdo

Ceru ķauķis

Acrocephalus schoenobaenus

Ceru ķauķis visos laikos atzīts par visparastāko no *Acrocephalus* ķauķiem⁶⁹,

^{100, 177} u. c., kas atsevišķās piemērotās vietās var būt sastopams ārkārtīgi lielā skaitā, — piemēram, 19. gs. beigās dažās lielākajās Daugavas salās tas ligzdojis “simtos” pāru¹²⁸. Laika gaitā visvairāk informācijas par ceru ķauķu ligzdošanu ir par Kaņieri. Lai gan dažādu autoru dotais skaits un situācijas vērtējums atšķiras, acīmredzot atkarībā no biotopu stāvokļa ceru ķauķis kā ligzdojoša suga te atzīmēts vienmēr. 20. gs. 20.–30. gados ceru ķauķis bija raksturīgs ligzdotājs uz klajām vai ar krūmājiem klātajām Kaņiera salām, kā arī ezera R krastā⁶⁷. 27.05.1958.–29.05.1958. braucot no Valguma pa Sloceni, E. Tauriņš un M. Švarbergs ceru ķauķi (-us) dzirdējuši 27.05. pie Slocenes ietekas Kaņieri, bet 28.05., braukājot pa pašu ezeru, atzīmēts: “Ezerā, kā par brīnumu, nedzird ceru ķauķi.” Savukārt 11.06.1961. E. Tauriņš

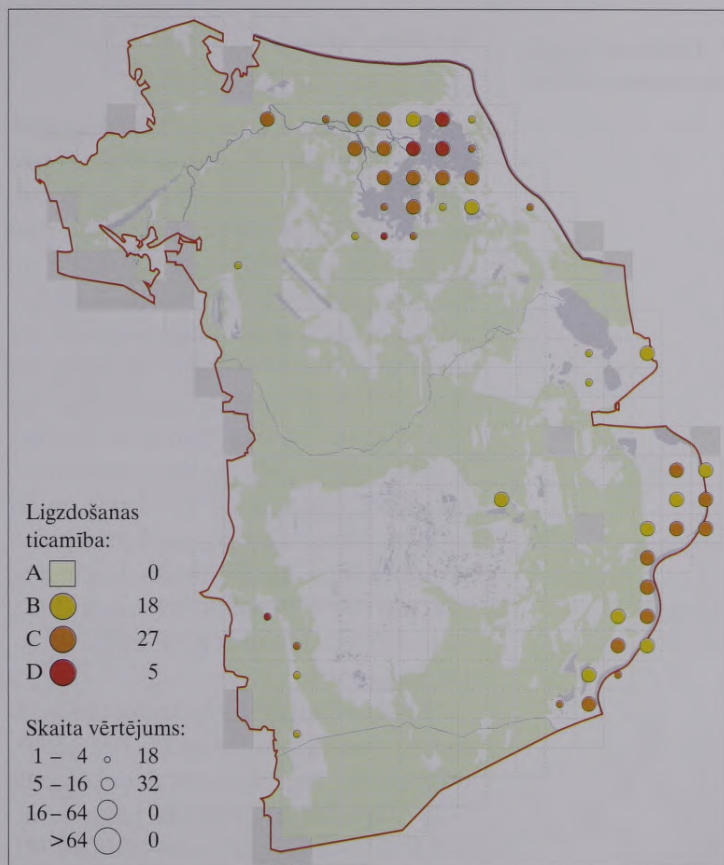
N. Tranzē un R. Sināts kā ceru ķauķa ligzdošanas biotopus min “purvainu upīšu, ezeru un lielāku diķu krastmalas, kur tikai netrūkst niedru, kalmju un citu ūdensstiebru klajumu, kā arī plašu kārkļu un alkšņu krūmāju; sevišķi kalnes ir viņa mīlākā uzturēšanās vieta”¹⁶⁵.

Foto: E. Ozols, Kaņieris, 20.05.1999.

pēc ekskursijas pa Kaņieri kopā ar *J. Vīksni* par ceru ļauķi piezīmēs rakstījis: “ne sevišķi bieži krūmajos un niedrājos”¹⁵⁷, bet *J. Vīksne*, kas šajā gadā Kaņieri pētījis visu sezonu, situāciju 1961. gadā vērtē šādi: “Nedaudz perē piekrastes pļavās, grīšļainajās salīnās un, domājams, arī niedrainajā sēklī ezera rietumu un ziemeļrietumu malā. Retāks par niedru strazdu un ezera ļauķi.”¹⁷³ Par turpmāko laiku līdz 80. gadu sākumam konkrētu novērojumu no Kaņiera nav, taču nav pamata domāt, ka tas šajā laikā būtu izzudis. Sākot materiālu vākšanu Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, 1980. gadā un pēc 1990. gada dažādu pētījumu un putnošanas ekskursiju ietvaros ceru ļauķi konstatēti ne vien pie Kaņiera, bet arī citās piemērotās vietās teritorijā — Lielupes palieņu pļavās pie Odiņiem, Slokas ezera R krasta dumbrājos, Dunduru pļavās u. c. 1999. gadā ceru ļauķu ligzdošanas izvietojums bija ļoti līdzīgs, papildus jau minētajām vietām atsevišķi dziedoši putni dzirdēti arī pie Smārdes kūdras karjeriem (26.06.; *BS*, *HN*) un Ķemeru tīreļa ZR stūrī pie izstrādātajiem karjeriem (15.06.; *MS*). 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 250–500 pāri ceru ļauķu. Autoru rīcībā esošie dati neļauj spriest par šīs sugas skaita izmaiņām.

21. gs. sākuma gados vairākās ligzdošanai labvēlīgās pļavu teritorijās veiktas maršrutu uzskaites. Lielupes palieņē 26./27.05.2005. 3,7 km garā nakts uzskaišu maršrutā reģistrēts tādā pašā skaitā kā kārķļu ļauķis — 13 dziedoši ♂♂ (vidēji 3,5 ♂/km), savukārt Dunduru pļavās 2 km garā maršrutā gar iztaisnoto Slampes upi 08.06.2004. reģistrēti astoņi dziedoši ♂♂ (četri ♂/km; *JĶu*).

Sedge Warbler. Always considered to be the most common of all reed warblers. The numbers at least in some sites like Lake Kaņieris have fluctuated obviously depending on the state of the habitat but the available data does not allow assessment of trends. In 1999 the population was estimated at 250–500 pairs, with nesting recorded at both Lake Kaņieris and in various meadows. In 2005 at two nesting sites in meadows transect counts were carried out, recording 3.5–4.0 singing males per kilometre of transect route.

Iespējams, ligzdo,
neregulāri caurceļo

Krūmu ļauķis

Acrocephalus dumetorum

Krūmu ļauķis Latvijā pirmo reizi konstatēts 20. gs. 30.–40. gados — pie Pērses upes un Rīgas tuvumā 1944. gadā¹⁶⁴, bet, pēc *K. Grigūļa* piezīmēm, viņš pirmo reizi to dzirdējis jau 1937. gadā Kalnezerē un pēc tam tikai 1944. un 1945. gadā Lucavsalā un 1947. gadā Juglas krastā pie Bergiem⁶³. 70. gados Latvijā šis sugas novērojumu skaits ievērojami pieauga un krūmu ļauķis tika konstatēts arī Latvijas R daļā — 1972. gadā pie Engures ezera¹⁷⁷, taču ĶNP teritorijā ne šajā laikā, ne arī sastādot pirmo Latvijas ligzdojošo putnu atlantu krūmu ļauķis netika konstatēts, kaut gan dziedošu putnu *A. Freibergs* 1982. gadā dzirdējis ļoti tuvu ĶNP teritorijai — pie Slampes¹⁷⁸.

ĶNP teritorijā vispirms konstatēts, visticamāk, caurceļojošs putns, kas 03.08.1987. noķerts un apgredzenots Jaunķemeris (*VS*). Turpmāk caurceļojošs putns novērots tikai vēl vienā gadījumā — 31.05.2003. rītā viens σ dziedāja krūmā Ķemeru centrā, jau pēcpusdienā putns bija apkļusis, un pēc tam tas šeit vairs netika dzirdēts (*VI*).

Pirmo dziedošo krūmu ļauķi Dunduru pļavās pie Kauguru kanāla 30.05.1992. konstatēja *A. Celmiņš* un *J. Baumanis*. Arī 06.06. putns dziedāja tajā pašā vietā. 1992. gadā zviēdru putnotāji vienu dziedošu krūmu ļauķi konstatēja arī Kaņiera krastā pie Antiņciema (*JVī*). 1993. gadā uzreiz trīs $\sigma\sigma$ dziedāja melnalkšņu dumbrāja iekļautas aizaugušas pļavas rajonā pie Odiņiem 26.05.1993. (*MS, ACe*), šajā pašā vietā viens putns dziedāja arī 19.05.1998. un 22.05.1998. (*MS u. c.*). 1999. gadā krūmu ļauķi dzirdēti trijos rajonos — Kaņierī rajonā pie Krievsalas (22.05.; *EO*), ezera piekrastē pie Lapmežciema (16.06.; *UL*)

un pie Antiņciema (29.06.; *EO*). Pēdējā no vietām novērots putns ar uztraukuma uzvedību. Divi pārējie rajoni ir pie Aklā ezera (28.05.; *AKa*) un Melnragu rīklē (07.06.; *MS*) kopā ar Dunduru pļavām (13.06.; nav izslēgts, ka tas pats putns, kas 07.06.; *NZ*). Balstoties uz šiem novērojumiem, pieņemts, ka 1999. gadā ĶNP “ligzdoja” 5–10 pāri, taču jāatzīmē, ka šis sugas ligzdošana teritorijā nekad nav pierādīta.

Sākot ar 2001. gadu dziedoši krūmu ļauķi dažādā skaitā ir atzīmēti griežu uzskaišu maršrutos. 2001. gadā vismaz divi dziedoši putni reģistrēti pie Pavasariem (*VV*), viens — pie Pārūpju mājvietas Lielupes krastā (*JKu, AL*). Savukārt 2002.–2003. gadā šajos maršrutos krūmu ļauķis nav reģistrēts. Odiņu–Jāņupītes polderī 6,7 km garā maršrutā 25./26.05.2004. dzirdēti trīs $\sigma\sigma$, bet 29./30.05.04. — viens σ , visi pie Līkumciema (*VV*). Lielākā skaitā atzīmēts 26./27.05.2005., kad rajonā pie Līkumciema dzirdēti četri dziedoši $\sigma\sigma$, nākamajā uzskaitē tā paša gada 17./18.06. te dziedāja trīs $\sigma\sigma$ (*VV*).

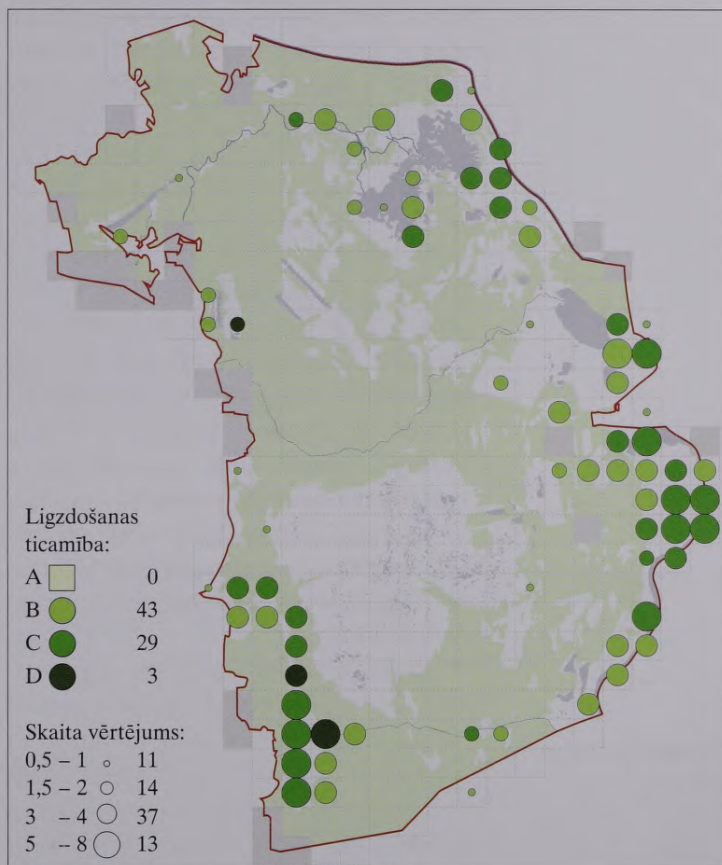
Blyth's Reed Warbler. Recorded for the first time on 03.08.1987 when one bird was trapped and ringed in Jaunķemeri. Singing birds have been recorded at various sites since 1992, in some years with several males at one place. In 1999 was recorded at three areas, and in one of the places an alarmed bird was sighted. Based on these sightings there are thought to be 5–10 nesting pairs but breeding in the area has so far never been confirmed.

Purva ņauķis

Acrocephalus palustris

19./20. gs. mijā *O. Lēvis* par to raksta: “Viņš uzturas mitros purvju un ūdens krūmos, bet arī labprāt parkam līdzīgās vietās un lielās muižu sētās, kur atrodas plaši, sakarā stāvoši un ļoti biezi krūmi ar zāli apaugušās vietās. Šis caur savu dziedāšanas mākslu ļoti ievērojamais putns gan nav nekāds retums, tomēr arī nekur nav bieži sastopams vai vispār pazīstams; viņš dzīvo ļoti apslēpti.”¹⁰² To, ka purva ņauķis bijis visai reti sastopams, norāda arī *H. Loudons*¹⁰⁰, taču citi tālaika pētnieku publicētie materiāli liecina, ka purva ņauķis tolaik bijis ļoti nevienmērīgi izplatīts — *V. Zavickis*, kas pētījumus veicis plašā teritorijā no Kaņiera ezera R līdz Baltezeram A, purva ņauķi nav konstatējis vispār. *K. Vilks* savukārt raksta, ka tas 20. gs. 20.–30. gados visos novados ir parasts ligzdotājs¹⁷⁰, taču no viņa rakstītā izriet arī tas, ka purva ņauķis nav bijis sastopams visur un lielā skaitā: “Lejasciemā man atkārtoti uzkrītusi tā parādīšanās jūnija otrā pusē vai jūlijā tādās vietās (kaņepājos, rudzu laukos), kur tas pirms tam vasaras sākumā vairāku km rādiusā nebija dzirdams; jāprasa, kur pāriši uzturas vasaras pirmajā pusē. Jelgavā lielākā skaitā lakstaugos un krūmajos gar dzelzceļu.”¹⁷⁰ “Samērā lielā skaitā (7–9 pāri)” purva ņauķis lokāli ligzdojis arī citur. Piemēram, uz Vējaķsalas Rīgā tas šādā daudzumā “sastapts līdz 1934. gadam. Krūmiem saaugot, to skaits pēc tam samazinājās, bet 1939. un 1940. gadā atkal nedaudz pieauga sakarā ar koku izciršanu”⁶⁴. Taču kopumā 20.–30. gados purva ņauķis atzīts par reti sastopamu putnu^{59, 69}.

Ligzdo

Ļoti ticami, ka tieši ligzdošanas biotopa stāvoklis arī ir tas, kas noteica sugas ļoti nevienmērīgo izplatību un atšķirīgo skaitu. *N. Tranzē* un *R. Sināts* purva ņauķa biotopu raksturo šādi: “Savām pērešanas vietām purva ņauķi tomēr nekad neizvēlas lielus niedrājus, purvus, bet viņiem pilnīgi pietiek ar biezu zāli pieaugušiem krūmajiem kaut kādas upītes, dīķa vai mārkas malā un dažreiz pat ļoti tālu no ūdens, mitrās purvainās pļavās, ganībās, tūrumu malās. Tomēr visbiežāk viņu atrod lielāku ezeru tuvumā. Tā savu nosaukumu “purva ņauķis” tas maz at-

taisno"¹⁶⁵. Lai gan Kaņieris ir "liels ezers", tā bijušā dibena platībā, kas atkarībā no ūdens līmeņa svārstībām mēdza arī applūst, auga niedres, grīšļi un meldri, DR, D un A krasti tolaik, spriežot pēc pieejamiem dokumentiem, ir bijuši visai klaji, noganīti ar ļoti īsu zāli, bet ZR un R krastā bija kūdraini dumbrāji kopā ar niedru slīkšņām⁶⁷. Ne vieni, ne otri, ne trešie purva ņauķim nav piemēroti, acīmredzot tādēļ *A. Grosse* šo sugu 20.–30. gados pie Kaņiera ezera ir konstatējis tikai vienu reizi — 09.06.1929., kad vienu dziedošu ♂ dzirdējis pie Antiņciema un vispār nav to pieskaitījis teritorijā ligzdojošiem putniem⁶⁷. Netālu esošajā Jūrmalā šajā periodā purva ņauķis nav konstatēts vispār¹²² — tas ilustrē šīs sugas statusu, kādu to arī vēl pirmajos pēckara gados raksturo *K. Vilks* un *E. Tauriņš*, — "parasts, bet nevienmērīgi izplatīts"²⁰⁹.

Diemžēl fragmentārie šīs sugas novērojumi laikā līdz 80. gadiem neļauj precīzi dokumentēt to, kad, un līdz ar to arī izprast, kāpēc purva ņauķi ir apguvuši ĶNP teritoriju. Braucot pa Sloceni, *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarcbergu* 27.05.1958. no rīta dzirdējuši pie Sloceņes "Kaņiera galā"¹⁵⁷, taču citās 50. gados veiktajās ekskursijās uz Kaņieri un Ķemeru rezervātu purva ņauķis nav dzirdēts, tas neparādās arī *J. Vīksnes* pārskatā par Kaņiera putniem 1961. gadā¹⁷³. Savukārt sākot ar 80. gadiem purva ņauķu novērojumu jau ir daudz, taču gandrīz tikai vietās, kur gar dažādiem grāvjiem vai kanāliem vai kā pie Lielupes — poldera dambja — to nogāzēs saauguši augsti lakstaugi (vīgriezes, avenāji u. tml.) un reti krūmi. Šī biotopa klātbūtni nodrošināja šajā laikā vairs nenotiekošā šādu nogāžu un grāvmalu ap-

plaušana, kas agrākos gados, iespējams, varēja būt iemesls sugai piemērota biotopa trūkumam teritorijā.

Laikā līdz 1999. gadam dziedoši purva ņauķi dzirdēti mežu puduros A no Kaņiera ezera (23.05.1982.; *JL*), Lielupes piekrastes niedrāju joslā uz Z no Kalnciema dolomīta rūpnīcas — (vismaz divi putni aptuveni trīs kilometrus garā maršrutā 16.05.1985.; turpat viens arī 19.06.1988.; *JL*; un 11.05.1996.; *OK, AKa*), mežmalā un pļavās pie Odiņiem (viens 11.06.1990., divi 26.05.1993., dzirdēts arī 25.05.1994., 05.06.1994., 13.06.1998. u. c.; *MS*), Odiņu–Pavasaru polderī (17.05.1994.; *JL*), dažādās vietās pie Kauguru kanāla (13.06.1993. pie Sumragiem; *MS*; 21.05.1995.; *ACe*), Dunduru pļavās 05.06.1994. aptuveni pusotru kilometru garā maršrutā gar Kauguru kanālu dzirdēti četri dziedoši ♂♂ (*MS*). Šeit 18.05.1998. dzirdēti divi purva ņauķi pie (Z) tilta pār Slampes upi un viens putns — pie (D) tilta pār Kauguru kanālu. Interesanti, ka 12.06.1998. no D tilta nelielā posmā gar Kauguru kanālu dziedāja vismaz trīs purva ņauķi, no kuriem viens atkārtoti un ļoti labi atdarināja paipalas dziesmu (*MS*).

1999. gadā purva ņauķi konstatēti visur teritorijā tādos pašos biotopos. Atsevišķos gadījumos tie dzirdēti arī dažādos ceļmalu un apdzīvotu vietu nomaļu brikšņos, kā arī pie atsevišķām fermām un aizzēlušos izcirtumos. Kopā šajā gadā purva ņauķu skaits teritorijā vērtēts kā 250–400 pāri, tajā skaitā Odiņu polderī vien vismaz 51 teritorija (*MS*). Vairākos gadījumos ligzdošana arī pierādīta (tā kā autoru rīcībā nav nekādu ziņu par ligzdu atrašanu teritorijā iepriekš, jāpieņem, ka pirmo reizi; *red.*) — 19.06. *V. Adamsons* atradis ligzdu pie Smārdes Kūdras karje-

riem, bet Dunduru pļavās novērots, kā pieaugušie putni baro mazuļus (13.06.; NZ, 09.07.; BS, JJ). 21. gs. sākumā veikto griežu uzskaišu laikā purva ļauķis lielākā

skaitā reģistrēts Dunduru pļavās — 27./28.06.2005. deviņus kilometrus garā maršrutā uzskaitīti 23 dziedoši ♂♂ (vid. 2,6 ♂/km; JKu).

Marsh Warbler. During the first half of the 20th century when the species was distributed unevenly and generally considered to be rare, there were only a few recorded sightings of singing males. The timing and exact reasons for the subsequent increase are unknown. It could possibly be caused by changes in management practices (since late 1980s

when the species was already abundant, the edges of channels and ditches were not cleaned anymore). In 1999 nesting was confirmed in several cases. In the whole area 250–400 pairs were thought to be present of which at least 51 were in the Odiņu meadows. At the latter place in 2005 on a 9.0 km night transect 23 singing males (2.6 ♂/km) were counted.

Ezera ļauķis

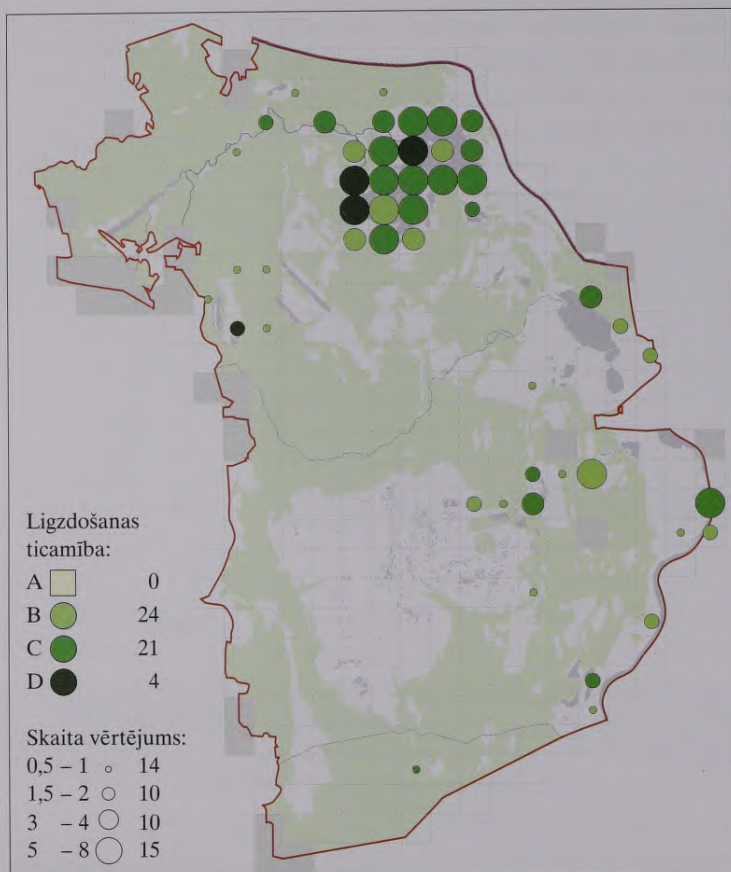
Acrocephalus scirpaceus

Ezera ļauķis Latvijā ienācis tikai 20. gs. 30. gadu sākumā un ļoti ātri kolonizējis visus piemērotos niedrājus Rīgas līča piekrastē. Vēl 1929. gadā šī suga netiek pat minēta Latvijas putnu sarakstā⁶⁹, bet vēlāk K. Grigulis ziņo, ka pirmo reizi ezera ļauķus Salacgrīvas jūrmalā konstatējis jau 15.06.1927.⁶⁰. Tur bijuši trīs dziedoši ♂♂, no kuriem divi nošauti kolekcijai. 29.06.1931. vienu ♀ F. Štolls nošāvis pie Lielupes grīvas^{85, 66}, bet vēlāk Buļļu niedrājā jau “daži pāriši ligzdo regulāri ik gadus”¹²². 1935. gadā uzreiz 5–6 pāri sākuši ligzdot Vējzaķsalā Rīgā⁸⁵, un kaut kad šajā pašā laikā ezera ļauķi konstatēti arī Kaņierī. A. Grosse gan nenorāda šīs sugas konstatēšanas gadu, tikai min, ka “daži pāri ligzdo pie R krasta un pie Krievu salas”⁶⁷. Ezera ļauķu skaits sākumā acīmredzot pieaug lēnām, jo 28.05.1958. E. Tauriņš, kopā ar M. Švarcbergu izbraucot ar laivu pa visu ezeru, piezīmēs ierakstījis (ezera ļauķi) “kā par brīnumu, nedzird”¹⁵⁷. Tomēr tikai pēc dažiem gadiem, 11.06.1961. ekskursējot

Ligzdo

Lielupes krasta niedrāji (gan ārpus tagadējās parka teritorijas) ir viena no pirmajām vietām, kur ezera ļauķis ir konstatēts Latvijā jau 20. gs. 30. gados. Arī 21. gs. sākumā slišķņainā, niedrēm un citiem lakstaugiem aizaugusī krasta josla starp Odiņu–Pavasaru poldera dambi un upi ir ļoti piemērots ligzdošanas biotops gan šai, gan gandrīz visām pārējām *Acrocephalus* ģints ļauķu sugām. Foto: M. Strazds, 18.06.2006.

pa ezeru kopā ar *J. Vīksni*, viņš atzīmē, ka ezera ūdeņi te sastopams “retāk nekā niedru strazds”¹⁵⁷. Pēc *J. Vīksnes* (kas 1961. gadā ezera putnu faunu pētījis visu sezonu) vērtējuma, šajā gadā ezera ūdeņi Kaņierī jau bijis “parasts perētājs, g.k. plašajā niedrainajā sēklī ezera rietumu un ziemeļrietumu malā. *A. Grosse* atzīmē, ka ligzdo tikai “atsevišķi pāri”, tagad — vairāki simti pāru”¹⁷³. Tātad pēc ezera nolaišanas atklāto seklūdens rajonu un sēkļu aizaugšana ar niedrēm bija radījusi ezera ūdeņim piemērotus ligzdošanas biotopus lielā daudzumā (*JV*). Arī pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas 1965. gadā Kaņieris ir nozīmīga ezera ūdeņa ligzdošanas vieta — piemēram, 20.06.1975. *J. Lipsbergs* te atra-

dis septiņas ligzdas, taču turpmākajai šīs sugas skaita dinamikai Kaņierī nav sekots.

Ezera ūdeņu ligzdošana teritorijā konstatēta arī citos piemērotos niedrājos. 21.07.1973. izvesti mazuļi novēroti pie Aklā ezera, 15.07.1976. trīs ligzdas atrastas Slokas ezerā, 29.06.1987. ezera ūdeņi atsevišķās vietās dzirdēti dziedam Lielupes krasta niedru joslā starp Kalnciemu un Odiņiem, 19.06.1988. turpat atrasta arī svaiga ligzda un no viena punkta dzirdēti divi $\sigma\sigma$ vienlaikus (visi nov. *JL*). 90. gados ezera ūdeņi ir jau parasts ligzdotājs arī izstrādātajos kūdras karjeros pie Smārdes (*VĀ*), 26.05.1998. tas konstatēts niedrējā karjeros Labajā purvā (*ER*) un vēlāk arī Kalnciema dolomīta karjeros (*DB*). 1999. gadā ĶNP kopā ligzdoja 150–200 pāri, lielākā daļa no tiem Kaņiera ezerā. Odiņu polderī, pārsvarā niedrāju joslā gar Lielupi, reģistrēti 11 pāri (*MS*), pārējās vietās, kur konstatēts, dzirdēti galvenokārt atsevišķi dziedoši putni.

European Reed Warbler. A few pairs were recorded for the first time during the 1930s at Lake Kaņieris when this species was spreading in Latvia and colonising all suitable reed-beds along Riga Bay rather rapidly. During the first years the increase in numbers was relatively slow yet in 1961 the population was estimated at several hundred pairs. After restoration of water levels Lake Kaņieris remained an important nesting place but annual dynamics are not followed anymore. Some increase here seems to have taken place as in 1999 the total population at all sites was estimated at 150–200 pairs. Nesting also recorded at other lakes, in the reed belt along the River Lielupe and also in peat-pits.

Niedru strazds

Acrocephalus arundinaceus

Jau kopš 19. gs. beigām niedru strazds atzīmēts kā ļoti parasts ligzdotājs Babītes un Kaņiera ezerā un pie Lielupes¹²⁸. Arī 20. gs. 20.–30. gados Kaņierī tas bijis raksturīgākais ligzdotājs niedrāju biežokņos ezera R un Z galā⁶⁷. Arī turpmākie sugas stāvokļa vērtējumi Kaņierī visumā ir līdzīgi. 30.05.1956. kopā ar *M. Švarbergu* izbraukājot ezeru, dažādās vietās niedru strazdi konstatēti atšķirīgā skaitā. Pie pļavas ezera Z krastā (vecā ezera vieta) bijuši “apm. 5 pāri niedrās”, atpakaļceļā, gar krastu ejot uz salu, dzirdēti “vairāki”. Nākamajā dienā, 31.05., braucot pa Slocenes gultni cauri niedrājiem, niedru strazdi dzirdēti “samērā daudz, uz 100 m apm. 2 pāri”. Savukārt divus gadus vēlāk, arī kopā ar *M. Švarbergu* 28.05.1958. izbraucot ar laivu pa visu ezeru, *E. Tauriņš* piezīmēs par niedru strazdu raksta “ezerā viscaur dzird”¹⁵⁷. 1961. gadā, kad putnu faunas pētījumus visu sezonu ezerā veicis *J. Viksne*, niedru strazds bijis “parasts perētājs, g.k. niedru ceros starp Niedru salu un Vārsalu, sēkļa malas augstākajās niedrās starp Vārsalu un Raga ciemu un starp Vārsalu un Riekstu salu, kā arī gar Slocenes vecupēm. Vairāki simti pāru”¹⁷³. Arī pēc ezera ūdenslīmeņa pacelšanas Kaņieris joprojām ir nozīmīga niedru strazdu ligzdošanas vieta — piemēram, 20.06.1975. te atrastas trīs ligzdas (*JL*), tikai, līdzīgi kā ar ezera ļauķi, arī šīs sugas dinamikai turpmākajos gados nav sekots.

Niedru strazda sastopamība ir ļoti līdzīga kā ezera ļauķim, tikai bieži vien tajās pašās vietās šīs sugas sastaptas atšķirīgā skaitā. Niedru strazdi dzirdēti

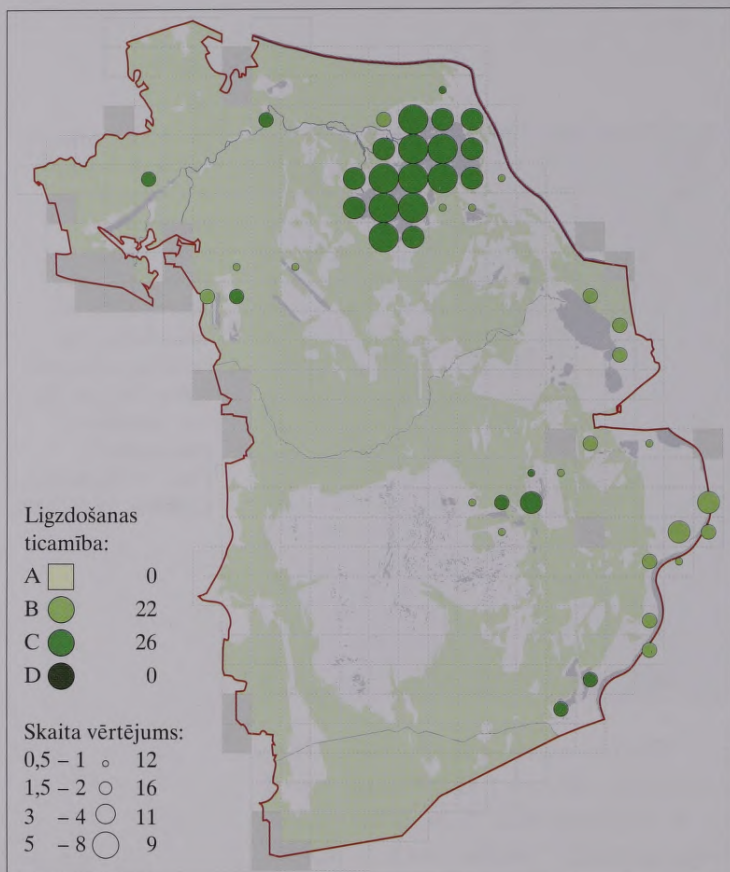

Ligzdo

Niedru strazdam ir ļoti skaļa dziesma. *A. Grosse* piemin interesantu novērojumu 18.06.1928., kad aptuveni 100 m² lielā platībā viņš dzirdējis sešus dziedošus o'o, kas cits citu centušies pārdziedāt⁶⁷. Foto: *A. Blumbergs*, Kaņieris, 25.06.2006.

pie Slokas ezera (05.07.1982.; *JKa*, 25.05.1993.; *MS* u. c.). Gar Lielupi posmā uz Z no Kalnciema 19.06.1988. *J. Lipsbergs* atzīmējis “biežāk nekā *A. scirpaceus*, turklāt pat abos Lielupes krastos”, 31.07.–01.08.1992. turpat atrastas divas izvestas ligzdas (*JL*), Lielupē pie Odiņiem daudzārt dzirdēts arī vēlāk (*MS* u. c.). 90. gados niedru strazds ir parasts ligzdotājs arī Smārdes purva karjeros (*VĀ*), tas konstatēts arī 26.05.1998. pie Labā purva karjeriem (*ER*) un 11.05.1996. Kalnciema dolomīta karjeros (*OK, AKa*).

1999. gadā papildus jau zināmajām vietām niedru strazds konstatēts vienīgi niedrājā, kas izveidojies Ķemeru tīreļa ZA stūra karjeros (25.05., 04.06., 15.06. u. c.; *VV, MS* u. c.), Valguma ezerā (12.06., 30.06.; *VV, BS, JJ*) un Slocenes vecupē (30.06., 01.07., 06.07.; *JĶu, MS*). Kopā ĶNP ligzdoja 100–150 pāri, lielākā

Ligzdo

Svītrainais ļauķis

Sylvia nisoria

Svītrainais ļauķis Latvijā bijis rets jau 19. gs. beigās. *V. Zavickim*, kura pētījumu apgabals ietvēra arī Kaņiera ezeru un tā apkārtni, bijuši zināmi tikai trīs ligzdošanas gadījumi pie Rīgas¹²⁸. 20. gs. sākumā *A. Grosse* un *N. Tranzē* to atzīst par salīdzinoši parastu tikai Kurzemē, vērtējot tā sastopamību līdzīgi kā gaišajam un dārza ļauķim⁶⁹. Tomēr Kaņiera apkārtnē 20.–30. gados svītrainais ļauķis bijis retākais no ļauķiem, kas ligzdojis krūmājos un mežmalās, bet ne katru gadu. *A. Grosse* min visus viņam zināmos šīs sugas sastapšanas gadījumus. Šajā laikā svītrainais ļauķis konstatēts Riekstu

daļa no tiem — Kaņierī. Odiņu polderī, niedrāju joslā gar Lielupi šajā gadā saskaītīti 10 pāri (*MS*).

Great Reed Warbler. At least since the late 19th century was considered being a common breeder at Lake Kaņieris and in reed beds along the River Lielupe. During 1980-90s when the area was surveyed more thoroughly, also recorded in other suitable places; Lakes Slokas and Valgums, oxbows of the River Slocene and peat pits in Smārdes, Labais and Ķemeru bog etc. The population in 1999 was estimated at 150–200 pairs. Numbers, compared with some past data, may have fluctuated but no clear trends recorded.

pussalā (21.05. un 26.05.1929. te dzirdēti vairāki dziedoši putni, 20.07.1930. turpat redzēts putns ar barību), pie Čaukciema (28.05.1933.), ezera R krastā pie pilskalna (trīs dziedoši putni 12.05.1938.) un uz Krievsalas (divi pāri 05.06.1938.)⁶⁷. Acīmredzot līdzīgs statuss svītrainajam ļauķim pie Kaņiera bijis arī 60. gadu sākumā (*JVī*¹⁵⁷; sk. parakstu zem attēla).

Pēc tam konstatēts 80. gados, kad, vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, svītrainais ļauķis ĶNP teritorijā vai tās tiešā tuvumā registrēts divās vietās, diemžēl konkrētāka informācija par šiem

novērojumiem nav zināma¹¹⁸. Turpmāka-
jos gados, palielinoties teritorijas apmeklē-
šanas intensitātei, novērojumu ir vairāk, to-
mēr svītrainais ķauķis arī 90. gados un 21. gs.
sākumā ir retākais no *Sylvia* ķauķiem, kas
acīmredzot atkarībā no dzīvotnes pieejamī-
bas nav sastapts katru gadu. Vairākumā ga-
dījumu svītrainie ķauķi novēroti aizaugošās
pļavās vai izcirtumos, taču reģistrēts arī ne-
raksturīgā biotopā — 06.06.1986. viens
putns novērots Ķemeru tīreļa Z daļā (*JKa*).
Lielākā skaitā svītrainie ķauķi sastapti
Vecslocenes palienē, kur 05.06.1994. reģis-
trēti vismaz divi pāri (*MS*); bet 01.06.1995.
posmā starp Kauguriem un Kūdru dzirdēti
vismaz pieci putni, netālu cits no cita (*APe*,
VR). Otra samērā regulāra sastapšanas
vieta ir Lielupes palienes pļavas un aiz-
augošs izcirtums netālu no Odiņu mājām,
kur 05.06.1994. novērots pie dambja, bet
17.06.1994. turpat blakus aizaugošajā izcir-
tumā kanāla malā (*MS*). Šajā pašā izcir-
tumā dzirdēts arī 28.07.1998. (*ACe*).

1999. gadā, kad teritorija apsekota vis-
pilnīgāk, ĶNP ligzdojošo pāru skaits vēr-
tēts kā 5–10. Šajā gadā reģistrēts Dunduru
pļavās (novērots pāris 28.05.; *NZ*), pļavās

starp Kaņieri un Dūņieri (16.06.; *UL*),
Lielupes palienē iepretim Odiņu dumbbrā-
jiem (17.06.; *JKu*), pie Kalnciema do-
lomīta karjeriem (20.07.; *ED*) un pie Kūd-
ras izgāztuves (13.06.; *LC*). Vācot datus
otrājam Latvijas ligzdojošo putnuatlan-
tam (2000.–2004. gadā), svītrainais ķauķis
teritorijā konstatēts tikai vienu reizi —
13.06.2003. vienu putnu Bigauņciema ap-
kārtne dzirdējis *V. Adamsons*.

largest numbers are encountered in
floodplains of the River Vecslocene (at
least two pairs in 1994, 5 singing males
recorded on 01.06.1995). In 1999
numbers were estimated at 5–10 pairs
while during 2000–2004 recorded only
once. No known records of passage
migrants.

Barred Warbler. During the 1920s–30s
was considered to be the least common
of all the *Sylvia* warblers and it has not
changed its status significantly since.
Was recorded breeding for the first time
in 1929 at Lake Kaņieris. Later re-
corded irregularly, with the number of
records varying between years. The

Iedzeltenais ķauķis

Hippolais icterina

Jau 19. gs. sākumā iedzeltenais ķauķis
ligzdojis “ļoti lielā skaitā, kā mitros ēnai-
nos parkos, tā sausos priežu mežos”¹²⁸.

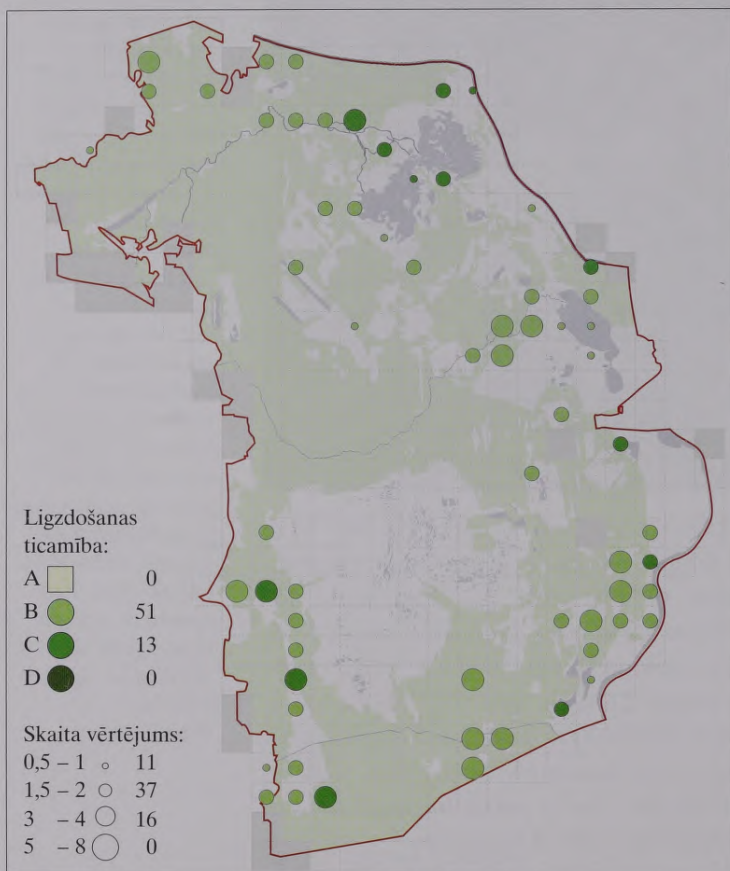
A. Grosse šo sugu 20. gs. 20.–30. gados
Kaņiera apkārtne minējis kā ligzdotāju
lapu koku mežos ap ezeru⁶⁷. Par sasto-

60. gadu sākumā un arī neilgi pēc ezera
līmeņa pacelšanas
svītrainais ķauķis
ligzdoja Mērsalā
(*JVī*). Par attēlā
redzamo *J. Vīksnes*
atrasto ligzdu sīkā-
kas ziņas atrodamas
E. Tauriņa piezīmēs
par ekskursiju uz
ezeru 11.06.1961.:
“1 pāris uz Limosa
salas (Mērsalas;
red.) — olas izņem-
tas kolekcijai (tās
līdzīgas brūnās čak-
stes olām, nedaudz
lielākas).”¹⁵⁷ Kā
atceras *J. Vīksne*,
1961./62. gada ziemā
koku un krūmu ap-
augums uz Mērsalas
tika novākts, “bet
apmēram tanī pat
vietā kaut kādos
slorbenājos ligzdoja
atkal”.

Foto: *J. Vīksne*

Ligzdo

pamību teritorijā līdz 20. gs. beigām ir tikai epizodiski novērojumi, piemēram,

Ligzdo

Gaišais ļauķis

Sylvia curruca

19. gs. beigās Rīgas apkārtņē gaišais ļauķis bijis visai parasts¹²⁸. Kā raksta *O. Lēvis*, šajā laikā dzeguzes kalpu (tālaika nosaukums gaišajam ļauķim; *red.*) “ne visai reti atrod mežmalās, kas bieži apaugušas jauniem skuju kokiem, kuplos dārzos, parkos ar ērkšķu krūmiem, apaugušas lopu ganībās”¹⁰². Savukārt *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtņē to atzīmē kā retu ligzdotāju ezera Z galā, pie Ķemeru tīreļa un uz Zaļās kāpas, diemžēl neminot

11.06.1961. *E. Tauriņš*, ekskursējot pa Kaņieri un tā apkārtņi kopā ar *J. Vīksni*, dienasgrāmatā par šo sugu atzīmējis — “diezgan bieži g.k. kanāla krastos (1 ligzda uz pārkārušās zara virs kanāla (domāta Starpiņupe; *red.*))”¹⁵⁷. Tomēr nav pamata domāt, ka suga šajā laikā būtu bijusi reta. Kopš 80. gadiem novērojumu skaits pieaug līdz ar apmeklējumu skaita pieaugumu teritorijā. Arī pēdējās desmitgadēs iedzeltenais ļauķis ir raksturīga suga lapu koku mežos un parkos. Līdzīgi kā senāk tas mazākā skaitā dzirdēts arī priežu mežos. 1999. gadā ĶNP ligzdoja 120–200 pāri, taču iespējams, ka kopējais ligzdojošo pāru skaits teritorijā ir lielāks.

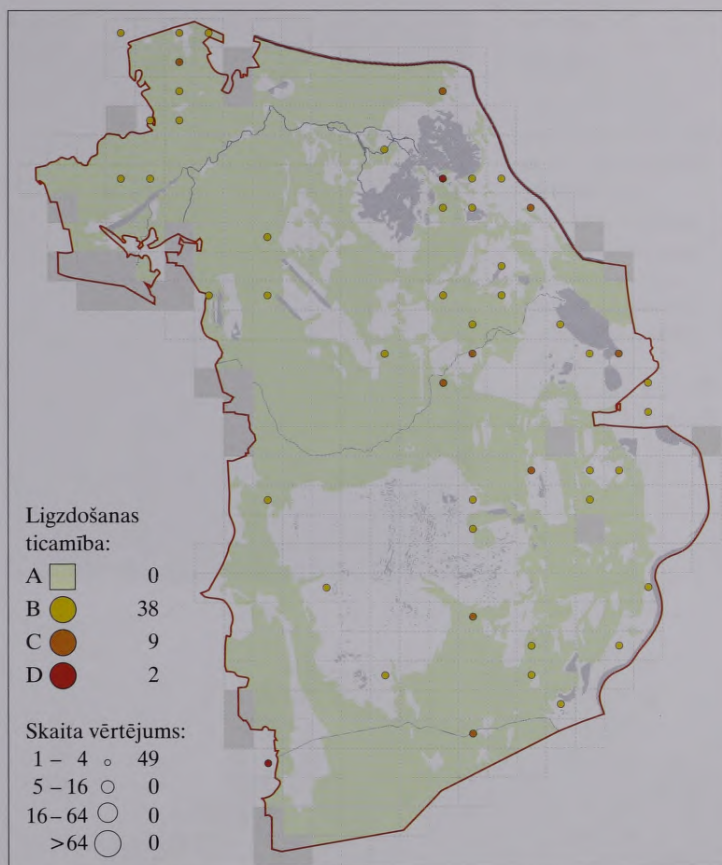
Icterine Warbler. In 1920s–1930s was breeding in the deciduous forests around Lake Kaņieris, but there is no information on possible trends since that time. In 1999 the population was estimated at 120–200 pairs, and was a typical species for deciduous forests and parks. No information on migrating birds.

neko konkrētāku, vai ar “retumu” ir domāts neliels ligzdotāju skaits vai neregulāra sastopamība⁶⁷. Kopumā šajā laikā gaišais ļauķis Latvijā bijis samērā parasts⁶⁹, taču *K. Vilks* norāda uz tā nevienmērīgo sastopamību dažādās Latvijas daļās¹⁷⁰. ĶNP teritorijai blakus esošajā Jūrmalas pilsētas teritorijā šajā laikā priežu mežos gaišais ļauķis ir bijis visai parasts ligzdotājs¹²², taču nevar izslēgt, ka Kaņiera apkārtņē kaut kādu šodien neizskaidrojamu iemeslu dēļ

gaišais ķauķis tiešām var būt bijis retāks nekā vidēji citur.

Par citām tagadējā ĶNP teritorijas daļām nekādas informācijas nav, un arī par sugas sastopamību turpmāk līdz 20. gs. beigām ziņas ir fragmentāras. Zināms, ka 70. gados tas reģistrēts Ķemeru tīrelī, kur sastapts ar priedītēm apaugušās teritorijās¹¹¹. Lai gan atsevišķi putni purva putnu uzskaišu laikā Ķemeru tīrelī neregulāri novēroti arī turpmāk, autoriem nav zināmi ligzdu atrašanās gadījumi teritorijā esošajos purvos, tādēļ iespējams, ka purvos dzirdēti tikai dziedoši caurceļojoši putni, lai gan pārliecinošu pierādījumu par sugas caurceļošanu teritorijā nav.

Kopš 80. gadiem, dažādu pētījumu gaitā daudz biežāk un vairāk apmeklējot teritoriju, arī gaišo ķauķu novērojumu skaits būtiski pieaudzis. Gaišais ķauķis šajā laikā teritorijā reģistrēts daudzās vietās, taču visur nelielā skaitā (parasti vienuviet dzirdēti tikai viens putns) un ir uzskatāms par retāko no *Sylvia* ķauķiem pēc svītrainā ķauķa. Lielākā skaitā atzīmēti tikai 24.05.1987., kad vairāki dziedoši putni vienlaikus dzirdēti Kaņiera R piekrastē pie Sločenes ietekas (*JL*). 1999. gadā gaišais ķauķis ĶNP konstatēts krūmainās pļavās, mežmalās, aizaugošos izcirtumos, kā arī skrajos mežos

un parkos, kopā 100–300 pāru. Autoru rīcībā esošie dati neļauj spriest par jebkādam nozīmīgām šīs sugas skaita izmaiņām.

Lesser Whitethroat. Regular in overgrown meadows, along forest edges, in overgrowing clear-cuts and light forests, also parks and gardens. Irregular sightings also known from raised bogs where nesting has

never been confirmed, so it is speculated that these birds are possible passage migrants. In 1999 the nesting population was estimated at 100–300 pairs. Available data do not allow consideration of trends.

Brūnspārnu ķauķis

Sylvia communis

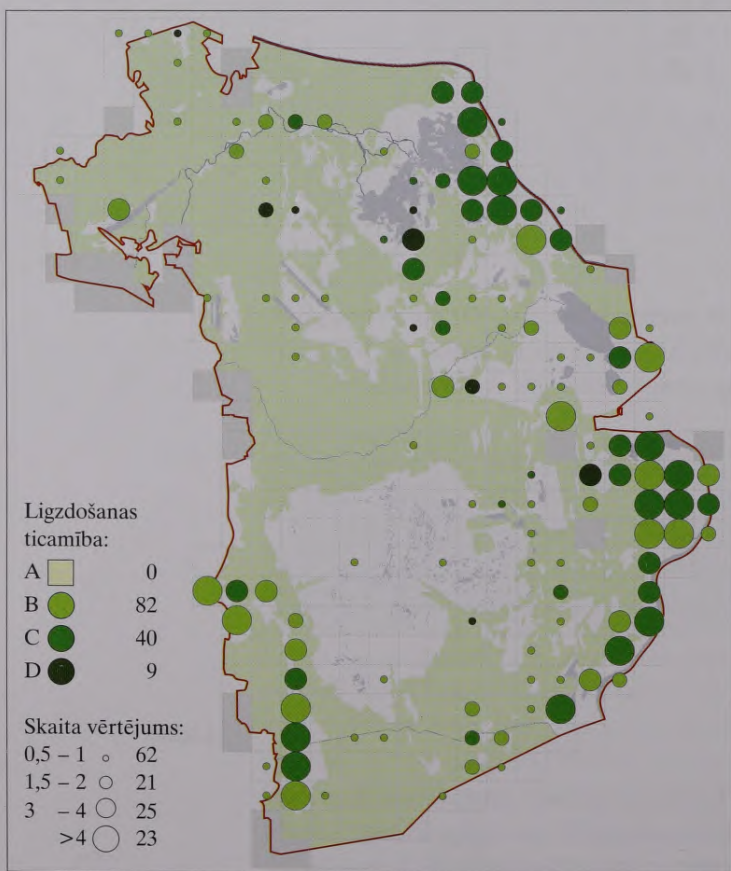
Jau 19. gs. beigās *V. Zavickis* savā darbā par Rīgas apkārtnes putnu faunu atzīmē, ka brūnspārnu ķauķis ir parasts ligzdotājs.

Tolaik tas bijis parastākais ķauķis viņa pētītajā teritorijā¹²⁸, un līdzīgi šo sugu Latvijā raksturo arī *A. Grosse* un *N. Tranzē* 20. gs.

Ligzdo

Par laiku no 1961. gada līdz 80. gadiem nav nekādas informācijas par brūnspārnu ļauķa skaitu vai tā izmaiņām ne Kaņiera apkārtņē, ne citur teritorijā, taču nav pamata domāt, ka šī suga jebkad būtu bijusi reta.

Foto: A. Blumbergs, Ķemerī, 19.05.2006.

sākumā⁶⁹. Pārskatā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20.–30. gados A. Grosse raksta, ka brūnspārnu ļauķis ir parasts ligzdotājs krūmajos ap ezeru un uz tā krūmainajām salām⁶⁷. Iespējams, ka, turpinoties nolaistā ezera teritorijas aizaugšanai, te ligzdojošo putnu skaits ir samazinājies, jo 11.06.1961., apmeklējot Kaņieri, E. Tauriņš kopā ar J. Vīksni to konstatējuši ezerā saaugušajos krūmajos, atzīmējot, ka tas ir “parets”¹⁵⁷.

Brūnspārnu ļauķis konstatēts arī teritorijā esošajos augstajos purvos, lai gan purvi nekad nav bijuši nozīmīgs šīs sugas ligzdošanas biotops. 70. gados novērots Ķemeru tīreļa ar priedēm apaugušajās daļās gar purva malu un pie purva ezeriņiem¹¹¹, nelielā skaitā un neregulāri tīreli novērots arī turpmāk. Apmeklējot Ķemeru tīreli 24.–26.05.1996., V. Adamsons un V. Roze vaivariņos pie Gārģaļu ezera atraduši arī šīs sugas ligzdu.

Kopš 80. gadiem brūnspārnu ļauķis reģistrēts bieži un daudzās vietās teritorijā, visvairāk dažādās krūmainās pļavās, ceļmalu un grāvmalu krūmu joslās un meža malās, mazāk arī aizaugošos izcirtumos. 1999. gadā kopējais ĶNP brūnspārnu ļauķu skaits vērtēts kā 300–400 ligzdojoši pāri, taču, ņemot vērā to, ka brūnspārnu ļauķi piemērotās vietās var ligzdot ļoti lielā blīvumā¹¹⁸, iespējams, ka ligzdojošo pāru skaits ir novērtēts par zemu. Autoriem nav zināmi caurceļojošu putnu novērojumi.

Whitethroat. Breeds on forest edges and in overgrown meadows, in bushes along roads and ditches, and to a lesser extent also in overgrown clear-cuts. Nesting irregularly recorded in raised bogs too. In 1999 the population was estimated at 300–400 pairs. No known information on passage migrants.

Dārza ķauķis

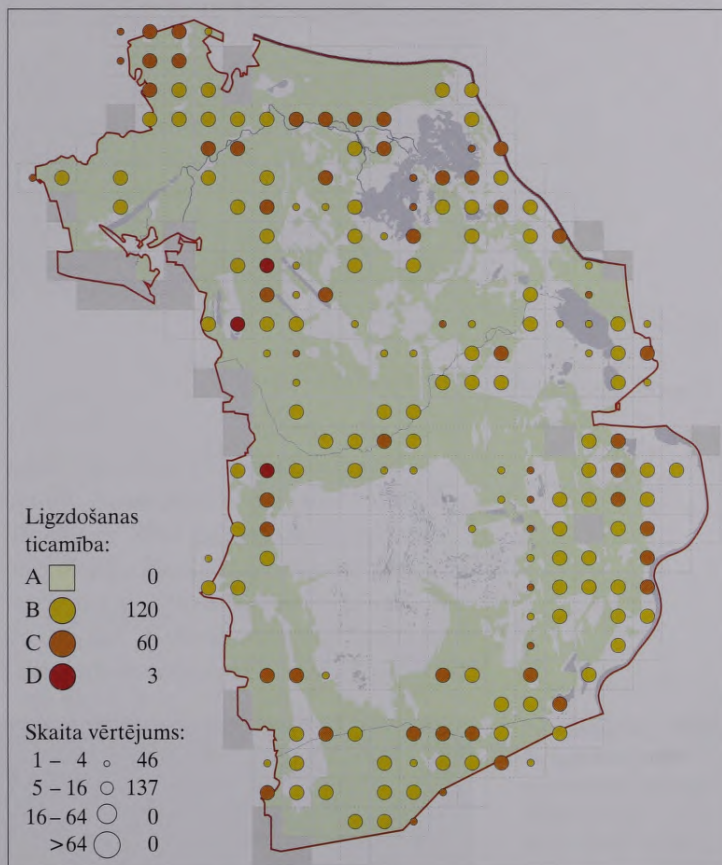
Sylvia borin

V. Zavickis, kas 19. gs. beigās pētījumu veicis arī tagadējā ĶNP teritorijā, par dārza ķauķi Rīgas apkārtnē raksta šādi: "Pēc Russova "bieži", kas droši vien attiecas uz senākiem laikiem, tagad, mazākais Rīgas apkārtnē sastopams tikai vietumis."¹²⁸ Savukārt A. Grosse un N. Tranzē dārza ķauķi uzskatījuši par samērā parastu, tomēr retāku par melnkalvas un brūnspārnu ķauķi, vērtējot tā sastopamību vienādi kā gaišajam ķauķim un Kurzemē arī kā svītrainajam ķauķim⁶⁹, bet tieši Kaņiera apkārtnē 20.–30. gados, pēc A. Grosses vērtējuma, dārza ķauķis mežmalās ap ezeru bijis parasts ligzdotājs⁶⁷.

Par laiku turpmāk līdz 20. gs. beigām pieejamā informācija ir fragmentāra un neļauj izdarīt nekādus secinājumus par sugas skaita vai statusa izmaiņām šajā laikā. Atsevišķi novērojumi liecina par to, ka piemērotās vietās dārza ķauķis bijis sastopams ļoti lielā skaitā, piemēram, 02.07.1955. veiktā ekskursijā Z no Ķemeru tīreļa E. Tauriņš vienu kilometru garā posmā no vecā Tūkuma ceļa līdz Vēršupītei uzskaitījis 20 pārus¹⁵⁷, tomēr droši zināmu pierādītas ligzdošanas gadījumu šajā laikā ir samērā maz — zināms, ka 11.06.1961. E. Tauriņš un J. Vīksne atraduši ligzdu Kaņierī (E. Tauriņa piezīmēs rakstīts — "fotografējam 1 ligzdu paegli ar 5 olām")¹⁵⁷.

Kopš 80. gadiem, kad teritorijas putnu faunai pievērsta pastiprināta uzmanība, dārza ķauķis sastapts regulāri un daudzās vietās teritorijā, galvenokārt dažāda veida lapu koku un jauktos mežos, mazākā mērā arī krūmainās plāvās. 1999. gadā dārza ķauķis gan izplatības,

Ligzdo

gan pēc sastopamības bija 16. parastākā putnu suga ĶNP (273 reģistrācijas 184 kvadrātos), tikai mazliet retāka par melnkalvas ķauķi (sk. to), bet biežāka par brūnspārnu ķauķi (192 reģistrācijas 131 kvadrātā). Kopējais ligzdojošo dārza ķauķu skaits ĶNP šajā gadā vērtēts kā 1200–2000 ligzdojoši pāri. Iespējams, ka dārza ķauķu skaits laika gaitā, vismaz salīdzinot ar 20. gadiem, ir pieaudzis, pateicoties tam, ka meži mazāk intensīvas izmantošanas dēļ ir kļuvuši dabiskāki un līdz ar to šīs sugas ligzdošanai piemērotāki un laika gaitā ir aizaugušas

arī daudzas kādreizējās pļavas, tādējādi samazinot brūnspārnu ķauķa ligzdošanas biotopu platību, bet palielinot gan biotopa platību, gan tā kapacitāti dārza

ķauķim, tādējādi ļaujot tam apsteigt brūnspārnu ķauķi. Caurceļojošu putnu novērojumi autoriem nav zināmi.

Garden Warbler. Always considered to be a common breeding species. Some sources indicate high densities at least locally; on 02.07.1955 20 pairs recorded on a 1 km transect near the River Vēršupīte. In 1999 it was the 16th most abundant nesting

species encountered with a total population estimated at 1200–2000 nesting pairs. Judging by indirect evidence some population increase is suggested at least compared to the early 20th century. No information on passage migrants.

Ligzdo, neregulāri
ziemo

Melngalvas ķauķis

Sylvia atricapilla

Melngalvas ķauķis 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē bijis bieži sastopams putns. V. Zavickis arī atzīmē, ka 1898. gadā notikusi visai pārsteidzoša skaita palielināšanās, savukārt jau gadu vēlāk atkal novērota stipra samazināšanās¹²⁸. Vēl 20. gs. sākumā Latvijā kopumā melngalvas

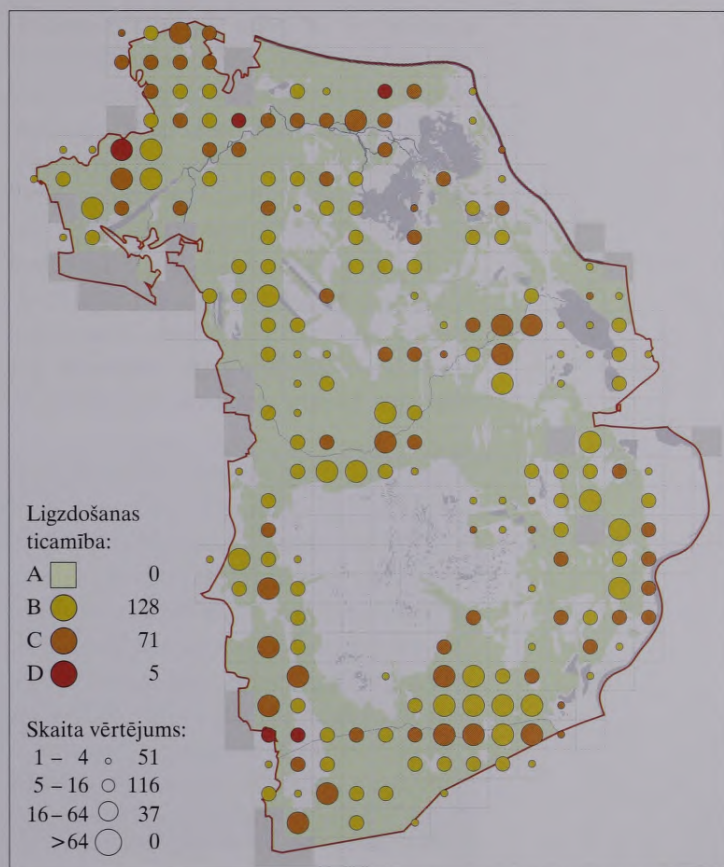
ķauķis uzskatīts par ļoti parastu sugu¹⁰⁰, bet, vērtējot sugas statusu 20. gados, A. Grosse un N. Tranzē to min vairs tikai kā samērā bieži sastopamu sugu⁶⁹. Iespējams, ka šī vērtējuma maiņa atspoguļo sugas skaita samazināšanos šajā laikā, ko izraisījusi Latvijas mežu pieaugošā iz-

ĶNP ir reģistrēts arī viens melngalvas ķauķa novērojums ziemas laikā: 01.12.2005. viens putns novērots un nofotografēts piemājas dārzā Ķemeru. Tas ir piektais līdz šim reģistrētais šīs sugas novērojums Latvijā ziemas mēnešos⁴⁹.
Foto: A. Blumbergs

mantošanas intensitāte pēc Pirmā pasaules kara saistībā ar valsts atjaunošanu¹⁵⁶, un ĶNP teritorijā kā kādreizējā ilgus gadus bijušā frontes joslā šī ietekme varēja izpausties īpaši stipri. Iespējams, tieši tādēļ 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē melngalvas ķauķis bijis rets un, pēc *A. Grosses* rakstītā, regulāri ligzdojis tikai divās vietās — pie Čaukciema Sloenes krastā un pie Ķemeriem, bet 1937. gadā viens pāris arī pie Antiņciema⁶⁷. Jūrmalā, kuras meži no karadarbības seku novēršanas kā kūrortpilsētas būtiska sastāvdaļa cieta daudz mazāk, melngalvas ķauķis arī bijis ļoti parasts ligzdotājs jauktajos mežos, taču pašos pilsētas parkos šajā laikā tas nav bijis sastopams¹²².

Melngalvas ķauķu skaita varbūtējais pieaugums (atjaunošanās?) Latvijā kopumā ir slikti dokumentēts, taču iespējams, ka tas saistīts ar lapu koku īpatsvara palielināšanos Latvijas mežos pēc Otrā pasaules kara kolektīvizācijas un iedzīvotāju izsūtīšanas izraisīto lauksaimniecības zemju aizaugšanas un mežainības palielināšanās dēļ¹²⁵, jo *N. Tranzē* ļoti uzsver šīs sugas saistību ar lapu koku mežiem¹⁶⁴. Par to liecina arī augstie ligzdošanas blīvumi, kādi konstatēti melngalvas ķauķim šādos mežos¹¹⁸. ĶNP teritorijā papildu faktors varētu būt mežu dabiskošanās šeit izveidotās kūrorta aizsardzības zonas un ar to saistītās mežu zemās izmantošanas intensitātes dēļ. Konkrētas informācijas par melngalvas ķauķu sastopamību teritorijā līdz 80. gadiem ir ļoti maz, taču arī pieejamie trūcīgie dati, iespējams, atspoguļo melngalvas ķauķu skaita pieaugumu teritorijā 50. gados. Lai gan 40. gadu beigās Latvijā melngalvas ķauķi *E. Tauriņš* un *K. Vilks* uzskata par parasti sastopamu un vienmērīgi izplatītu sugu²⁰⁹, 02.07.1955.

un 25.05.1958. ekskursijā uz Ķemeru rezervātu un 26.05.–29.05. braucot ar laivu pa Sloceni no Valguma līdz Kaņierim, *E. Tauriņš* melngalvas ķauķi vispār nav atzīmējis, tātad tolaik šeit šī suga, visticamāk, bijusi sastopama ļoti mazā skaitā, jo citas parastākās ķauķu sugas ir atzīmētas, dārza ķauķis pat visai lielā skaitā¹⁵⁷. 1956. gadā ekskursijā pa Kaņieri melngalvas ķauķis dzirdēts tikai vienā vietā — Kaņierī 01.06.1956. no rīta uz salas (*ET, MŠ*). Savukārt tikai dažus gadus vēlāk — 11.06.1961. — *E. Tauriņa* Kaņiera ekskursijas piezīmju materiālos par melngalvas ķauķi atrodams šāds pie raksts: “.. mežiņos samērā bieži kopā ar dārza ķauķi. Fotografējam 2 ligzdas

paegļos: a) ar olām (baltas ar punktiņiem), b) ar tikko izšķīlušiem cāļiem.”¹⁵⁷ Skaita palielināšanās acīmredzot ir turpinājusies arī vēlāk, jo kopš 90. gadiem, kad dažādus pētījumus teritorijā veic visai intensīvi, melngalvas ķauķis ĶNP mežos jau ir bieži sastopama suga. Tas atzīts par parastu ligzdotāju Zaļā purva apkārtnes mežos (VĀ) un arī citur konstatēts samērā lielā skaitā. Piemēram, 16.06.1994. 2,2 km garā maršrutā gar Kauguru kanālu rīta ekskursijā kopā ar

tūristiem dzirdēti četri dziedoši putni, savukārt 17.06.1994. trīs melngalvas ķauķi dzirdēti Ķemeru parkā (MS).

1999. gadā melngalvas ķauķis ĶNP bija parastākais no visiem *Sylvia* ģints ķauķiem un kopumā 14. biežāk sastopamā suga gan pēc izplatības (204 kvadrātos), gan pēc skaita (306 reģistrācijas), kopējais populācijas lielums šajā gadā novērtēts kā 2500–4000 ligzdojoši pāri. Droši pierādīti caurceļojošu putnu novērojumi autoriem nav zināmi.

Blackcap. In the 1920–1930s in the vicinity of Lake Kaņieris was considered to be rare, probably due to both depletion and overexploitation of forests after World War 1. Numbers likely to have increased there since as a result of both an increase of forest cover and naturalisation of forests due to low intensity of use. Although the exact timing and scale of this increase is not known, some indirect evidence in-

dicates a possible increase during the 1950s. Since the 1990s has been a common species in deciduous and mixed forests. In 1999 it was the 14th most abundant species (306 registrations in 204 grid squares), with the size of the breeding population estimated at 2500–4000 pairs. No known information on passage migrants. In one case on 01.12.2005 a single bird was sighted in winter.

Iespējams, ligzdo

Zaļais ķauķītis

Phylloscopus trochiloides

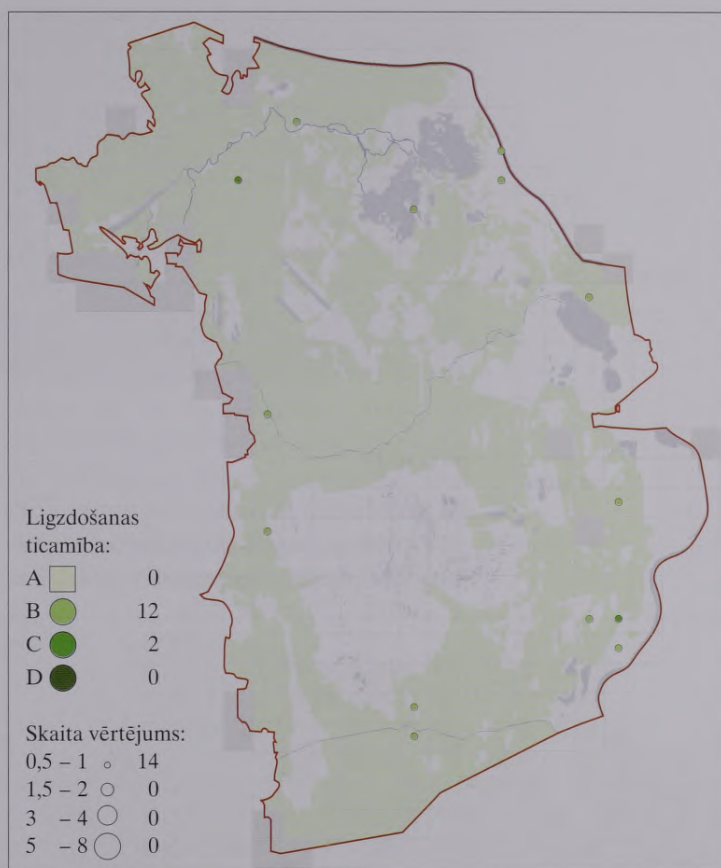
Zaļais ķauķītis ĶNP teritorijā pirmo reizi konstatēts jau 20. gs. 30. gados, šīs sugas izplatīšanās Latvijā “pirmā viļņa” laikā — 18.06.1934. Dr. F. Peus zaļo ķauķīti dzirdējis pie Kaņiera, “apmēram pusceļā starp Antiņciemu un Čaukcīemu, purvainā vecā jauktu koku mežā ar biezu apšu apakšaudzi (bērzi, alkšņi, egles, paegli etc.)”¹¹⁴, tikai gadu pēc tam, kad 02.07.1933. K. Grigulis Lielvārdes parkā neliela pieauguša grāvīša malā zem koku saknēm Latvijā atrada pirmo šīs sugas ligzdu (ar četriem mazuļiem)¹¹⁴. Nākamo reizi konstatēts

05.07.1937., kad J. Pētesons dzirdējis Kaugurciemā dziedošu σ ¹¹⁴, savukārt vēl gadu vēlāk A. Grosse 24.06.1938. Krievsalā reģistrējis trīs dziedošus $\sigma\sigma$ ⁶⁷. Šajā gadā Latvijā novērots liels zaļo ķauķīšu skaita pieaugums, it sevišķi Rīgā un Jūrmalā, bet jau 1939. gadā novērojumu bija daudz mazāk^{114, 116}.

Pēc tam ilgāku laiku nekādi zaļo ķauķīšu novērojumi teritorijā nav zināmi, lai gan 60. gados Latvijā atkal konstatēta zaļo ķauķīšu skaita palielināšanās, un putni novēroti arī ĶNP tuvajā Jūrmalā¹⁹⁰. Arī veidojot Latvijas ligzdojošo putnu at-

lantu 1980.–1984. gadā, zaļie ļauķīši teritorijā netika konstatēti¹¹⁸.

Nākamo reizi reģistrēts tikai 30.06.1991., kad viens dziedošs putns dzirdēts grāvmalā pie melnā stārķa ligzdas D no Ķemeru tīreļa (*MS, MBe*). Pēc tam līdz 1999. gadam zaļie ļauķīši teritorijā konstatēti dažādās vietās pie Kauguru kanāla (kopš 1993. gada; *MS* u. c.), Lielupes palienes dumbrājā (pirmo reizi dzirdēts 1993. gadā; *MS*), Ķemeru tīreļa Sumragu pussalā (kopš 1996. gada; *OK, AKa*) un Ķemeru parkā (pirmo reizi dzirdēts 1998. gadā; *ER*). Zaļie ļauķīši ĶNP teritorijā dzirdēti galvenokārt dažāda veida mitrās mežaudzēs, parasti dažādu upju vai citu ūdeņu tuvumā. 1999. gadā, kad teritorija apsekota vispilnīgāk, tie dzirdēti vai novēroti 15 vietās, taču tikai divos gadījumos ligzdošana novērtēta kā ticama — 10. un 17.06. dziedošs putns atkārtoti dzirdēts Odiņu dumbrājā (*JĶu*), bet 17.06. mežos uz D no Slocenes novērots pāris (*BS, JJ*). Balstoties uz šiem novērojumiem, zaļo ļauķīšu skaits 1999. gadā novērtēts kā 5–20 pāri, taču jāatzīmē, ka zaļā ļauķīša ligzdošana teritorijā nekad nav pierādīta. Vairākums no nedaudzajām ligzdām, kas līdz šim Latvijā atrastas, — gan ligzda, ko 1961. gadā pie Kamencas upes atradis *M. Vītiņš*¹⁹⁰, gan *V. Rozes* divas 1996. gadā pie Rauņa atrastās ligzdas¹⁵³ — ir bijušas stāvos upju krastos vai pat smilšakmens klintīs, un arī citas zināmās vietas, kur redzēti izvesti perējumi, kā Bastejkalns Rīgā (*MS*), ir saistītas ar stāvām nogāzēm. Ņemot vērā to, ka ĶNP teritorijā šādu zaļā ļauķīša ligzdošanai potenciāli piemērotu vietu ir maz, ticamāk, ka teritorijā ligzdo tikai atsevišķi pāri zaļo ļauķīšu un vairākums no dzirdētajiem putniem varētu būt vientuļi, nesapārojušies tēviņi, kas sugām

ar izteiktu areāla paplašināšanos ir visai raksturīgi.

Arī pēc 1999. gada novērojumu raksturs nav mainījies, pārsvarā dzirdēti atsevišķi dziedoši putni, turklāt ne katru gadu. 2000. gadā dziedoši zaļie ļauķīši dzirdēti 01.06. pie Kauguru kanāla un 19.05. Sumragu pussalā (*JĶu*), 2002. gadā — 03.06. pie Slocenes ietekas Valguma ezerā (*BMS*) un 29.06. Sumragu pussalā (*JĶu, MS*), 2003. gadā 29.05. Riekstu salā (*IV*), 2004. gadā — 09.06. Sumragu pussalā un 18.06. netālu no Vēršupītes pie Līdumniekiem (*JĶu*), bet 2005. gadā — 29.05. Slocenes krastā netālu no Ādam salas un Dunduru pļavu mežmalā pie Z tilta pār Slampes upi (*JĶu*).

Greenish Warbler. Recorded for the first time in 1934 near Lake Kaņieris during the “first wave” of Greenish Warbler invasion in Latvia. Recorded after that in 1937, and by 1938 there were already three singing males at Krievsala Island in Kaņieris. The next observation was made only in 1991. During the 1990–2000s has been observed more regularly although the

number of annual sightings varies significantly between years. In 1999 it was observed at 15 sites and the total population estimated at 5–20 pairs. However considering the availability of suitable nesting habitat (as known from other places in Latvia) the actual number of breeding pairs, if any, could be very small. Nesting in the area has so far never confirmed.

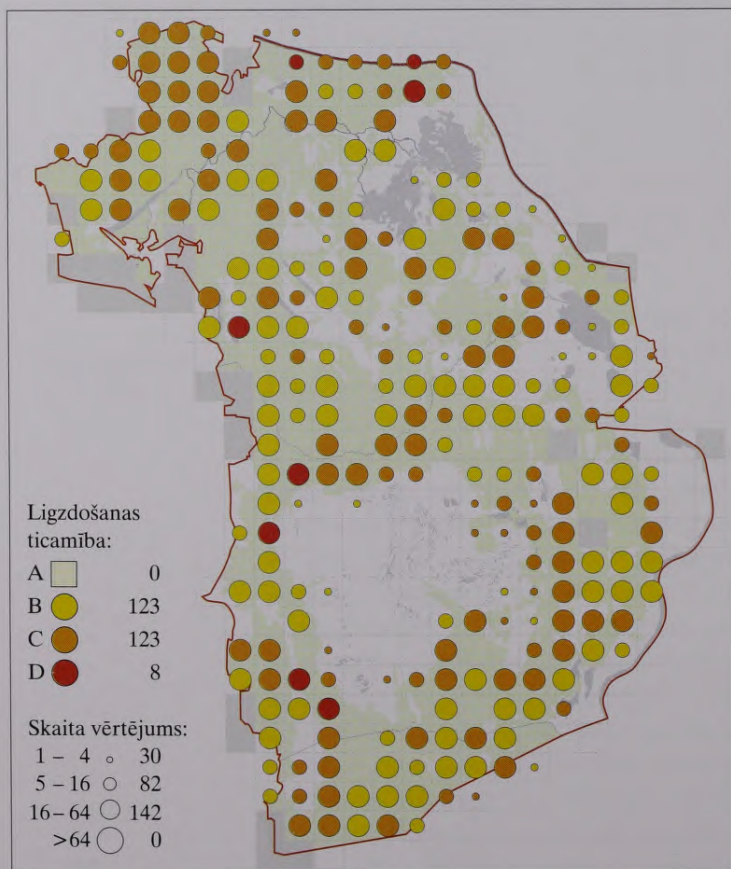
Ligzdo

Svirlītis*Phylloscopus sibilatrix*

Jau 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē svirlītis bijis parasts ligzdotājs²⁸. Lidzīgi to

raksturo arī *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē. Svirlītis bijis parasts ligzdotājs visos mitrajos mežos ap ezeru; un kopā ar koku čipsti vienīgās sugas, kas apdzīvojušas arī bērzu audzes purvu malās. Lielākā skaitā tas ligzdojis Krievsalā, kur skaits laika gaitā svārstījies: 1929. gadā tur ligzdojuši aptuveni 25 pāri; 1933. gadā — 30 pāri, bet 1938. gadā tikai 15 pāri⁶⁷. Lai gan turpmāk līdz 80. gadiem zināmi vien epizodiski svirlīša novērojumi, nav pamata uzskatīt, ka šajā laikā būtu notikušas būtiskas sugas statusa izmaiņas. Svirlītis ir biežs ligzdotājs dažāda veida mežaudzēs, visvairāk jauktos egļu un lapu koku mežos; konstatēts arī Ķemeru parkā (17.06.1994. dzirdēti trīs dziedoši putni; *MS*).

1999. gadā svirlītis bija septiņtā parastākā (429 reģistrācijas 255 kvadrātos, pēc reģistrāciju skaita 8. vietā, aiz ķīvuļa) putnu suga. Šajā gadā kopējais ligzdojošo svirlīšu skaits ĶNP vērtēts kā 4000–7000 pāri, taču ziemzēl netika veikta svirlīšu uzskaitē Krievsalā, kas ļautu salīdzināt te ligzdojošo pāru skaitu ar *A. Grosses* veikto uzskaiti rezultātiem. Autoriem nav informācijas par caurceļojošu putnu novērojumiem.

Wood Warbler. Always mentioned as a common breeding species. In 1999 it was the 7th most widespread species (255 grid squares) and the 8th most

common (429 registrations). The size of the breeding population was estimated at 4000–7000 pairs. No information on passage migrants.

Čuņčiņš

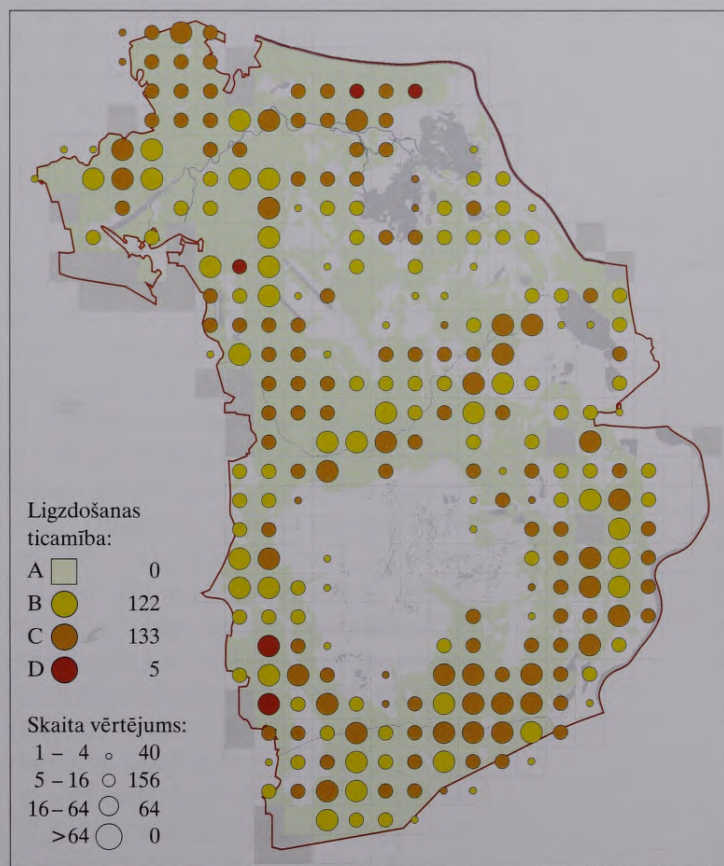
Phylloscopus collybita

Raksturojot Rīgas apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās, V. Zavickis čuņčiņu raksturo kā vītītim līdzīgi bieži sastopamu ligzdotāju, kas ir tikai nedaudz izvēlīgāks ligzdošanas vietas ziņā¹²⁸. O. Lēvis šajā laikā čuņčiņa ligzdošanas vietas apraksta kā “lapu koku audzes un vēl vairāk mežus, kur atrodas skuju un lapu koki. Dārzos viņš nemīl uzturēties (...). Savu ligzdiņu viņš taisa meža sūnās”¹⁰². Lai gan arī 20. gs. sākumā čuņčiņš Latvijā tiek uzskatīts par ļoti parastu sugu^{69, 100}, 20.–30. gados Kaņiera apkārtne čuņčiņš bijis rets ligzdotājs ezera A un R krastos⁶⁷. Iespējams, ka izskaidrojums čuņčiņa retajai sastopamībai Kaņiera apkārtne šajā laikā ir piemērotu ligzdošanas vietu trūkums, līdzīgi kā pācpelītim (sk. šo sugu), jo čuņčiņa ārkārtīgi vieglā konstatējamība visā sezonas garumā pilnīgi izslēdz tā “nepamanīšanu” (red.). Šajā laikā čuņčiņu *A. Grosses* nepieminētā rajonā ir dzirdējis *K. Grigulis*, 01.05.1932. rītā ejot no Ķemeriem cauri Raganu purvam uz Kaņieri⁵⁸, tomēr, tā kā aprīļa beigās Latvijā vēl notiek čuņčiņu ceļošana⁹⁷, nevar izslēgt arī to, ka *K. Grigūla* dzirdētais putns bijis caurceļotājs.

Turpmāk līdz 20. gs. 80. gadiem par čuņčiņu novērojumiem ziņas ir fragmentāras, taču nav nekāda pamata domāt, ka šī suga šajā laikā būtu bijusi reta. Konkrētu novērojumu trūkums gan liedz iz-

sekot tam, kad čuņčiņu skaits Kaņiera apkārtne pieaudzis (vai atjaunojies, salīdzinot ar 20. gs. sākumu). Tomēr jau 25.05.1958., apmeklējot mežu Z no Ķemeru tīreļa, E. Tauriņš te dzirdēto čuņčiņu skaitu raksturo kā “ļoti daudz”¹⁵⁷. Arī 20. gs. beigās čuņčiņš bija parasts ligzdotājs dažādu tipu mežaudzēs. 1999. gadā

Ligzdo, caurceļo

ĶNP gan pēc sastopamības (260 kvadrātos), gan reģistrāciju skaita (508) čuņčiņš bija piektā teritorijā biežāk sastopamā suga. Čuņčiņu populācija ĶNP šajā gadā vērtēta kā 2500–4000 ligzdojoši pāri.

Teritorijā reģistrēti arī caurceļojoši putni, tomēr šāda informācija ir pieejama tikai par 20. gs. 40.–50. gadiem, kad jūras piekrastes rajonā veica vairākus migrējošo putnu pētījumus. *H. Michelsons* čuņčiņu 1947.–1950. gadā atzīmē kā neregulāru vai retāk sastopamu regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē, tomēr nenorāda uz caurceļojošo putnu skaitu²⁰². 1958. gada rudenī Jaunķemeru jūrmaalā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu gaitā no 16.09. līdz 15.10. *I. Stolbovs* līdz 10.10. te uzskaitījis 76 caurceļojošus čuņčiņus¹⁰⁵. Ceļojošus čuņčiņus pie Kaņiera 16.04.1959.

novērojis arī *E. Tauriņš* kopā ar *M. Švarcbergu*¹⁵⁷. Vēlāk ceļojošo putnu uzskaites vairs nav veiktas, taču, iespējams, ceļojoši putni reģistrēti nesistemātiskos novērojumos, piemēram, 23.04.1993. melno stārķu konferences ekskursijas laikā čuņčiņi dzirdēti daudzos ekskursijas novērošanas punktos, to skaitā mežā DR no Čaukciema 10.30–13.30 reģistrēti septiņi putni (*IŠi*). Par ceļojošo putnu skaita izmaiņām autoru rīcībā nekādas informācijas nav.

Chiffchaff. A common breeding species in various types of forests. In 1999 found to be the 5th most abundant species and the breeding population was assessed at 2500-4000 pairs. Passage migrant, but no information on possible trends.

Ligzdo, caurceļo

Vītītis

Phylloscopus trochilus

Raksturojot vītīša sastopamību Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās, *V. Zavickis*, kas pētījumus veicis arī tagadējā ĶNP teritorijā, raksta: “Visur sastopams ligzdotājs. Ligzdo bez kādas atšķirības katrā piemērotā vietā kā sausā priežu mežā, tā zemos mitros bērzu un alkšņu mežos kūdras purvu malās.”¹²⁸ Līdzīgi vītīša biežumu Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados raksturo *A. Grosse*, kas vītīti atzist par parastu ligzdotāju gaišos mežos ap ezeru⁶⁷. Par tā sastopamību turpmāk līdz 20. gs. beigām ziņas ir ļoti fragmentāras, taču domājams, ka vītītis arī šajā laikā ir bijis parasts ligzdotājs piemērotās mežaudzēs, jo tajās *E. Tauriņa* veiktajās ekskursijās uz ĶNP teritoriju, par kurām autoriem ir pieejami

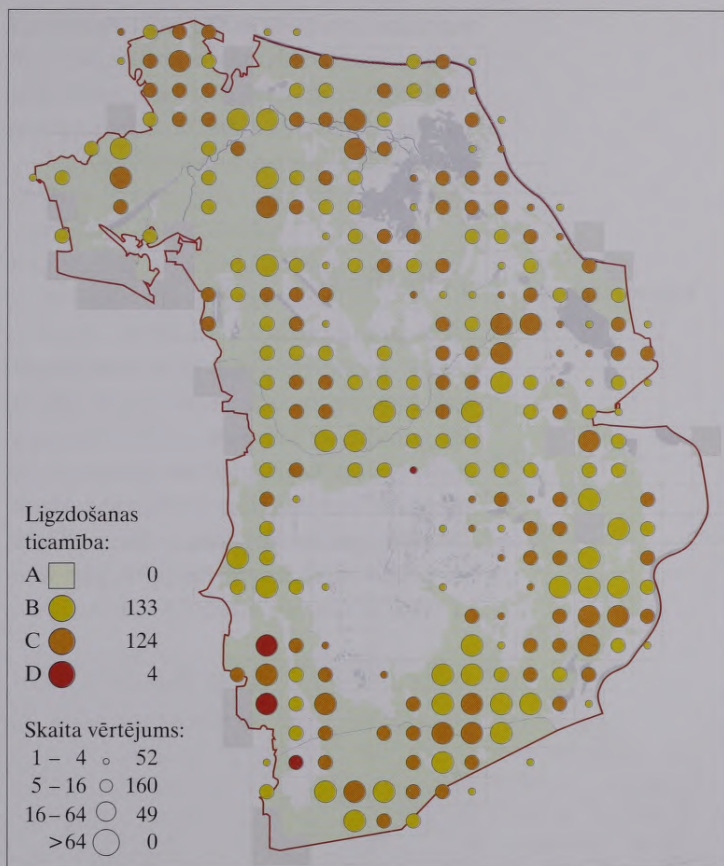
novērojumu dati, vītītis gandrīz vienmēr ir dzirdēts. Piemēram, 02.07.1955. vītīši dzirdēti Fazānu apkārtnē, 01.06.1956. — Kaņierī uz salas, savukārt 11.06.1961. reģistrēts Kaņiera malas mežiņos un gar kanālu¹⁵⁷.

Vītīša statuss nav mainījies arī 20. gs. beigās (vismaz kopš 80. gadiem) un 21. gs. sākumā. Tā ir parasta gaišos mežos, aizaugošos izcirtumos un stipri krūmainās plāvās ligzdojoša suga. 1999. gadā pēc izplatības (264 kvadrātos) vītītis bija 4. biežākā suga ĶNP, taču pēc konstatāciju skaita (476) — 6. parastākā, tikai nedaudz atpaliekot no čuņčiņa (visticamāk, čuņčiņa ļoti vieglās konstatēamības dēļ arī vēlū vasarā, kad vītītis sen vairs nedzied). Vītīšu populācija ĶNP

1999. gadā novērtēta kā 3000–5000 ligzdojoši pāri.

Teritorijā reģistrēti arī caurceļojoši putni. *H. Mihelsons* to atzīmē kā neregulāru vai retāk sastopamu regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā²⁰². Pieejama arī ļoti fragmentāra informācija par caurceļojošo putnu skaitu: 1958. gada rudenī (16.09.–15.10.) Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā *I. Stolbovs* reģistrējis 16 caurceļojošus vītišus¹⁰⁵. Vēlāk ceļojošo putnu uzskaites nav veiktas, un informācijas par ceļojošo putnu skaita izmaiņām autoru rīcībā nav.

Willow Warbler. Always considered being a very common breeding species. In 1999 the fourth most widespread bird species within the KNP, with the total numbers of breeding pairs estimated at 3000–5000. Passage migrant, but no data on any trends.

Sārtgalvītis

Regulus ignicapillus

Pārskatā par Austrumbaltijas mugurkaulniekiem *A. Grosse* un *N. Tranzē* sārtgalvīti 20. gs. sākumā Kurzemē atzīst par mazāk retu nekā Vidzemē un Igaunijā⁶⁹, kaut gan vienīgo tolaik zināmo sārtgalvīša ligzdu Latvijā *H. Loudons* ir atradis tieši Vidzemē, pie Burtniekiem, 1893. gadā¹⁰⁰. Tomēr pētījumā par Kaņiera apkārtnes (kur viņš ir pavadījis lielu daļu no lauka darbiem veltītā laika) putnu faunu *A. Grosse* sārtgalvīti nepiemin vispār⁶⁷. Tā kā laikā līdz 20. gs. 80. gadiem teritorijā neveica sistemātisku mežu apsekošanu, nav brīnums, ka

šī praktiski tikai pēc dziesmas konstatējamā suga te šajā laikā nav atrasta. Arī pārējā Latvijā sārtgalvīši konstatēti tikai migrējošo putnu ķeršanas vietā Papē⁴⁹.

Lai gan turpmāk, sākot ar 80. gadiem, Ķemeru apkārtni apseko salīdzinoši regulāri, zīmīgi, ka vienīgos divus šīs sugas novērojumus teritorijā reģistrējuši ārvalstu putnotāji, kam ar šo sugu ir bijusi lielāka pieredze. Pirmo reizi sārtgalvītis reģistrēts 10.05.1990., kad *S. Vidstrands* dziedošu ♂ pamanīja jauktā ozolu egļu audzē Sumragu

Iemaldās

pussalas pamatnē (*SWi, MS*). Putns tajā pašā vietā uzturējās un dziedāja arī 11.05. (*BP, AGa*)⁴⁴. Pēc tam droši konstatēts tikai 16.04.1998., kad viens putns novērots pie Antiņciema (*EDy*)⁴⁷.

Firecrest. Recorded only twice. On 10–11.05.1990 one bird was repeatedly heard singing in a mixed oak-spruce stand near Sumragi; on 16.04.1998 one bird was observed near Lake Kaņieris.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

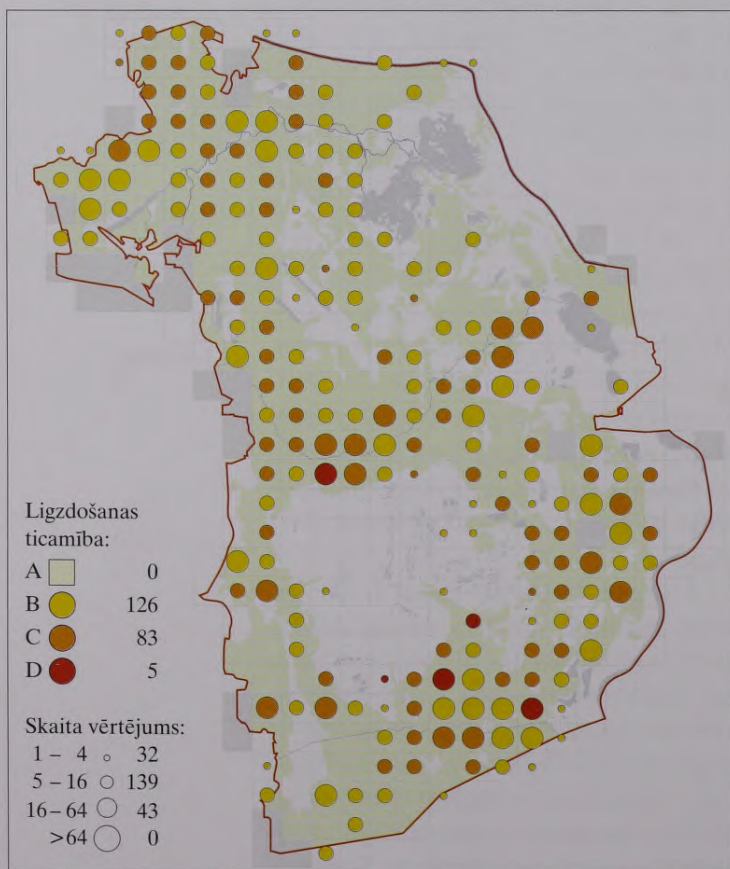
Zeltgalvītis

Regulus regulus

19. gs. beigās Rīgas apkārtnē zeltgalvītis bijis ļoti parasts putns¹²⁸. Lai gan arī 20. gs. sākumā Latvijā kopumā tā sastopamība vērtēta ļoti līdzīgi (ļoti parasts)^{69, 100}, pārskatā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* raksta, ka pirmo reizi zeltgalvītis ligzdojam kon-

statēts tikai 1936. gadā egļu audzē Kaņiera R krastā. Lielākā skaitā zeltgalvītis te bijis sastopams vienīgi caurceļošanas laikā, kad lielos baros kopā ar zīlītēm bieži novērots vēl līdz decembra beigām, savukārt jau februārī tas sācis atgriezties⁶⁷. Atšķirību starp Kaņiera apkārtni un Latviju kopumā šajā laikā visdrīzāk var skaidrot ar ezera apkārtnes mežu neatbilstību zeltgalviša ligzdošanai — te dominēja priežu un lapu koku audzes, bet zeltgalviša ligzdošanai nozīmīgās egļu audzes¹⁰² bijušas mazākumā.

Turpmāk līdz 20. gs. 90. gadiem no teritorijas ir zināmi tikai atsevišķi fragmentāri novērojumi, taču, salīdzinot *A. Grosses* doto situācijas vērtējumu 20.–30. gados un stāvokli 20. gs. beigās, ir pamats pieņemt, ka šajā laikā teritorijā ligzdojošo zeltgalvišu skaits ir palielinājies. Viens no ļoti ticamiem iemesliem tam ir tagadējā ĶNP teritorijā veiktā egļu kultivēšana 20. gs. beigās, kad egļu audzes veidoja 8,4% no kopējām ĶNP mežaudzēm, 32% (799 ha) no tām bija mākslīgas izcelsmes. Kā rāda 90. gados veikto nesistemātisko uzskaišu rezultāti, zeltgalvītis piemērotās vietās var būt sastopams lielā skaitā, piemēram, 16.06.1994. 2,2 km garā ekskursijā gar Kauguru kanālu dzirdēti astoņi dziedoši ♂♂ (*MS*). 1999. gadā zeltgalvītis konstatēts visā ĶNP teritorijā, dažādu tipu mežaudzēs, kur mirstojumā vai tīraudzē aug egles. Šajā gadā pēc izplatības zeltgalvītis

bija 12. (216 kvadrātos), bet pēc sastopamības 13. (353 reģistrācijas) biežākā suga ĶNP. Zeltgalvīšu populācijas lielums ĶNP novērtēts kā 2500–5000 ligzdojoši pāri. Lai gan suga ir bieži sastopama, grūti ieraugāmo ligzdu dēļ to dažkārt nav iespējams konstatēt. Zeltgalvīša ligzdošana parasti tiek pierādīta, tikai redzot izvestus mazuļus (kā visos pierādītās ligzdošanas gadījumos 1999. gadā).

Kopš *A. Grosse*s pētījumu laikiem plašākas ziņas par zeltgalvīšu caurceļošanu teritorijā ir tikai no 20. gs. 50. gadiem. 1958. gada rudenī Jaunķemeru piekrastē *I. Stolbovs* uzskaitījis 299 caurceļojošus putnus¹⁰⁵. Nelielā skaitā caurceļotāji šajā rajonā novēroti arī 1957. gada pavasarī¹⁶⁰. Vēlāk sistemātiski ceļojošo putnu

novērojumi nav veikti, un informācijas par ceļojošo putnu skaita izmaiņām autoru rīcībā nav, taču ceļojošu zeltgalvīšu bariņus teritorijā novēro regulāri.

Lai gan teritorija ziemas mēnešos regulāri tiek apmeklēta tikai 21. gs. sākumā, iespējams, ka, salīdzinot ar 20. gs. sākumu, kad *A. Grosse* skaidri norāda uz zeltgalvīšu aizceļošanu decembrī un atgriešanos februārī, pateicoties maigākām ziemām, tie regulāri (vai vismaz lielākā skaitā) ir sākuši pārziemot. Parasti gan novērotas tikai nelielas grupiņas, kas uzturas jauktos baros ar dažādām zilišu sugām, tā, piemēram, 2004.–2006. gada janvārī zeltgalvīši ĶNP mežos reģistrēti pavisam 12 gadījumos (viens līdz 13 putni), vidēji 4,7 putni bariņā (*JĶu, VV*).

Goldcrest. Although generally also considered common in early 20th century, in the surroundings of Lake Kaņieris during 1920–30s was considered rare, with nesting confirmed only in 1936. A population increase is likely to have taken place during the 20th century along with expansion of spruce-oriented forestry practices. Recently has been a common breeding species in different types of forest stands, and locally, in suitable habitats, can be numerous. On

16.06.1994 eight singing males recorded on a 2.2 km route along the Kauguru channel. In 1999 it was the 12th most widespread species (353 registrations in 216 grid squares), and the population was estimated at 2500–5000 pairs. During migration mostly recorded in mixed flocks together with tits. At least during the last decade when winter observations were regularly carried out found wintering in small groups annually.

Pelēkais mušķērājs

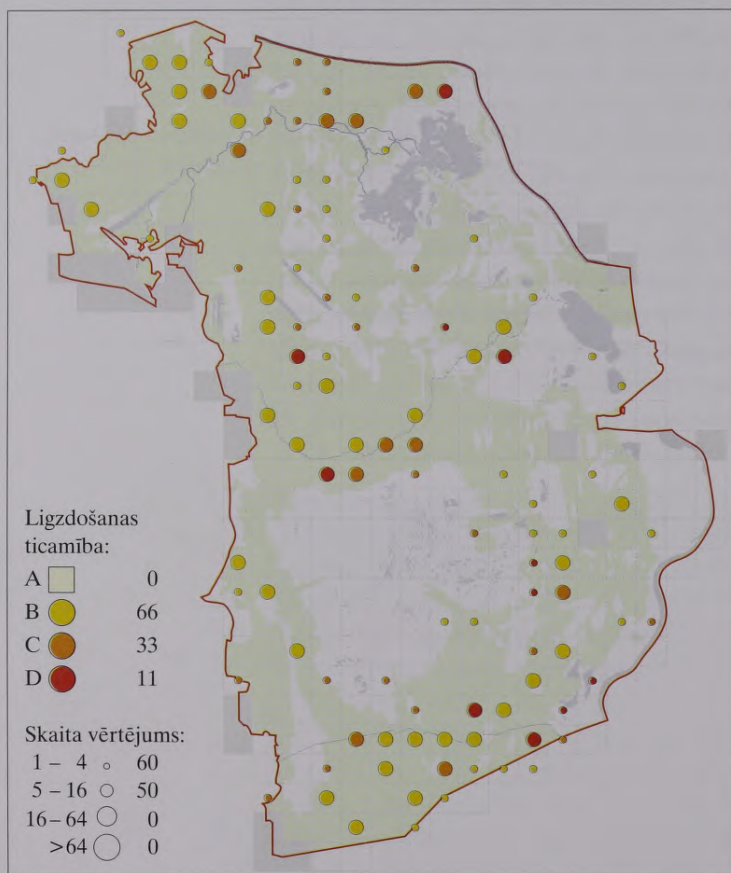
Muscicapa striata

V. Zavickis, rakstot par Rīgas apkārtnes ornitofaunu 19. gs. beigās, par pelēko mušķērāju raksta: “ligzdo lielā skaitā”¹²⁸, un arī *A. Grosse* to atzīst par parastu ligzdotāju 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtņē esošajās apdzīvotajās vietās, kā arī uz Krievsalas un ezeram tuvējos mežos⁶⁷.

Šajā laikā ligzdas atrastas arī Ķemeru parkā un atsevišķās viensētās, piemēram, Fazānos, kur 05.07.1943. un 07.07.1943. *A. Neboiss* gredzenojis attiecīgi četrus un piecus mazuļus⁸⁶. Lai gan par 20. gs. sākumu nav pieejami nekādi skaitliski dati, ir ticami, ka pelēkā mušķērāja statuss nav

Ligzdo

būtiski mainījies. Arī 20./21. gs. mijā tas ir parasts ligzdotājs dažādu tipu skrajās mežaudzēs, kur ir ligzdošanai piemēroti stubeņi ar pusdobumiem un dobumiem vai

Ligzdo

Mazais mušķērājs

Ficedula parva

19./20. gs. mijā un 20. gs. sākumā mazais mušķērājs Latvijā bijis sastopams reti un ļoti nevienmērīgi. Tāds labs putnu pazinējs kā *O. Lēvis* vēl 1895. gadā apgalvojis, ka nav to sastapis vispār¹⁶⁴, bet *V. Zāvickis*, raksturojot Rīgas un tās apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās, par mazo mušķērāju raksta: “.. ne reti mitros jauktu koku mežos, piemēram, piekrastes mežos

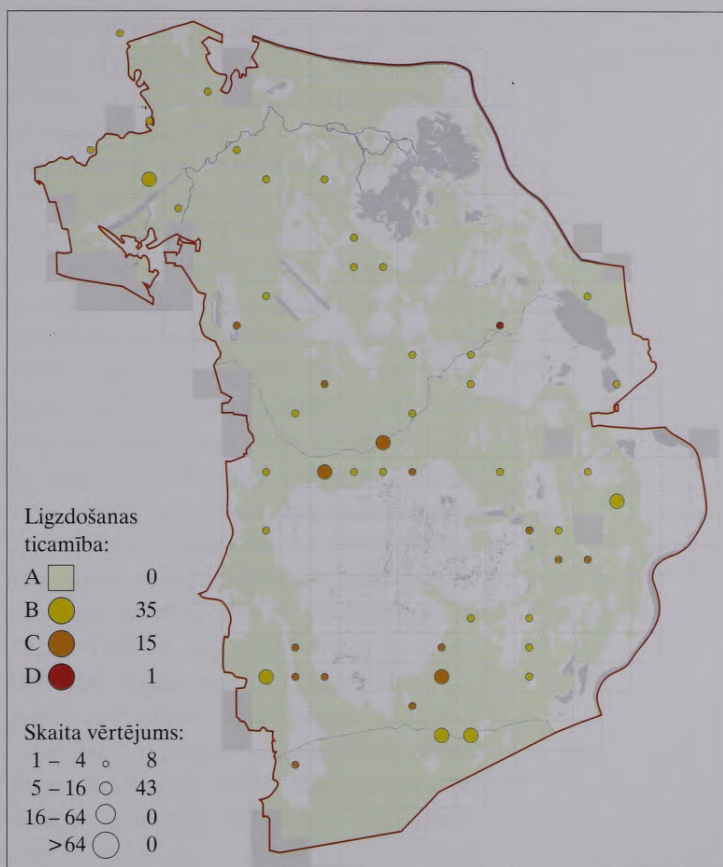
paaugas eglītes, un apdzīvotās vietās. Reģistrēts arī Ķemeru tūrelī (pa vienam dziedošam putnam 26.05.1996.; *AKa, OK* un 15.06.2003.; *JĶu*). 1999. gadā ĶNP populācija vērtēta kā 400–600 ligzdojoši pāri, taču, ņemot vērā pelēkā mušķērāja samērā grūto dzirdamību tā klusās un necilās dziesmas dēļ, it sevišķi mežos, kur ir liels citu skaļi dziedošu (piemēram, meža strazdi, sarkanriklīte u. c.) ligzdojošo sugu blīvums, iespējams, ka faktiskais ligzdojošo pelēko mušķērāju skaits ir krietni lielāks. Turklāt daudz vairāk pelēko mušķērāju varētu būt arī apdzīvotās vietās, jo tajās apsektas ir tikai neliela daļa no mājām (pārsvarā tikai tās, ko var redzēt no ielas). Caurceļojošu putnu novērojumi autoriem nav zināmi.

Spotted Flycatcher. A common breeding species in human settlements and various types of forest stands. In 1999 400–600 pairs were estimated breeding within ĶNP but considering the quiet song of this species in forests where other songbirds occur in high density and poor coverage of all the buildings in the villages, this may be a considerable underestimate. No known information on passage migrants.

Bulduros, Majoros un Ķemeru. Ligzdu atrast man gan līdz šim nav izdevies.”¹²⁸ Savukārt *F. Štolls* min (vienīgo viņam zināmo) ligzdas atrašanās gadījumu — 06.07.1903. Lielupes labajā krastā egļu mežā pie Bulduriem viņš nošāvis mātīti un pēc tam pamanījis arī tēviņu, kas barojis jauno putnu, no kuriem arī jauno putnu izdevies nošaut Jelgavas muzeja ko-

lekcijai, bet tēviņš aizlidojis¹³⁵. *H. Loudons* 20. gs. sākumā mazo mušķērāju raksturo kā samērā parastu ligzdotāju (tādu pašu sastopamības vērtējumu Kurzemē dodot krauklim, kraukim, Sibīrijas riekstrozim, mazajam svilpim, melnpieres čakstei, zilriklītei, upes ļauķim, plukšķim u. c. tolaik līdzīga biežuma sugām)¹⁰⁰, bet mazliet vēlāk *A. Grosse* un *N. Tranzē* — kā samērā retu putnu (vienādā sastopamības biežumā ar Sibīrijas riekstrozi, mazo svilpi, upes ļauķi, zivju dzenīti u. c.)⁶⁹. Ņemot vērā mazā mušķērāja biotopu, kā to apraksta *N. Tranzē* un *R. Sināts*, — “jauktu un lapu koku meži, sevišķi tādas vietas, kur starp jauniem sastopami lieli veci koki, kā tas parasti ir lielākos parkos un gāršās”¹⁶⁵, iespējams, ka šīs sugas ļoti nevienmērīgā izplatība 20. gs. sākumā un pilnīgais iztrūkums daudzos apvidos¹⁶⁴ saistīts ar mežu nepiemērotību to pārmērīgas ekspluatācijas dēļ pēc Pirmā pasaules kara. *N. Tranzē* norāda arī uz šīs sugas biežāko sastopamību Latvijas A daļā¹⁶⁴, bet *K. Vilks* — uz samērā lielo skaitu Lielupes palienes mežos augšpus ĶNP teritorijas — starp Svēti un Bērzi, kur 40. gadu sākumā “ik uz 100 metriem maršruta varēts dzirdēt 1–2 dziedošu $\sigma\sigma$ ”¹⁷⁰. Arī 20. gs. 30. gados viena no šīs sugas zināmajām ligzdošanas vietām ir Ķemeru apkārtnē. Lai gan *A. Grosse* to šajā laikā Kaņiera apkārtņē nav konstatējis⁶⁷, *J. Rācenis* kā vienu no viņam zināmajām šīs sugas ligzdošanas vietām Rīgas jūrmalas tiešā tuvumā min Ķemeru un Kalnciema apkārtni, kur viņš to 30. gados vairākkārt atradis ligzdojam¹²².

Par sastopamību turpmāk laikā līdz 20. gs. 80. gadiem ziņas ir fragmentāras, jo meži putnu uzskaitīšanas nolūkā netika regulāri apmeklēti. Jau 40. gadu bei-

gās to Latvijā kopumā uzskata par parastu mežos ligzdojošu sugu²⁰⁹. Zināms, ka, apmeklējot mežus Z no Ķemeru tīreļa 25.05.1958., mazo mušķērāju reģistrēja *E. Tauriņš*¹⁵⁷. 02.06.1978. dziedošs σ dzirdēts Ķemeru, 17.05.1984. dzirdēts turpat, atzīmēts arī, ka “pēdējos gados” Ķemeru tas ir regulārs ligzdotājs (*JKa*). Kopš 80. gadiem teritorijā reģistrēto novērojumu skaits pieaug, iespējams tādēļ, ka dažādu pētījumu un putnošanas ekskursiju ietvaros meži vairāk apmeklēti. 19.06.1983. ligzdu ar olām Krievsalā atradis *A. Petriņš*, savukārt 05.07.1988. turpat ligzdu ar mazuļiem stumbenī — *J. Lipsbergs*. Lai gan turpmāk mazo mušķērāju teritorijā reģistrē

regulāri, parasti ekskursiju piezīmēs atrodamas ziņas par tikai atsevišķiem (vienu līdz diviem) dzirdētiem putniem. Lielākā skaitā dzirdēts 31.05.1995., kad piecus kilometrus garā maršrutā gar Kauguru kanālu *A. Celmiņš* reģistrējis piecus dziedošus putnus, savukārt 12.06.1998. Ķemeru sanatorijas parkā starp sanatoriju un Meža Māju (daļā, kas, neskaitot celiņus, daudz vairāk līdzinās dabiskai mežaudzei nekā parkam) dzirdēti četri putni (*MS*). Lai gan nepārprotamu skaitlisku datu, kas to apstiprinātu, nav, šķiet, ka mazo mušķērāju skaits tomēr kopš 30. gadiem ir pieaudzis gan Latvijā kopumā, visticamāk tādēļ, ka, lauksaimniecības zemju aizaugšanas dēļ palielinoties lapu koku mežu platībām, vairāk kļuvušas sugai piemērotas dzīvesvietas, gan arī ĶNP teritorijā, kur papildu faktors sugas dzīvotnes stāvokļa uzlabošanai varētu būt bijusi mežu dabiskošanās to maz intensīvās izmantošanas dēļ. 1999. gadā ĶNP mazie mušķērāji konstatēti pārsvarā vecākās

lapu koku un jauktās audzēs. Kopā skaits šajā gadā vērtēts kā 150–300 pāri. Caurceļojošu putnu novērojumi autoriem nav zināmi.

Red-breasted Flycatcher. During the beginning of the 20th century was considered to be a sporadically distributed species, confined to wet deciduous forests. Among known nesting sites the surroundings of Ķemeri and Kalnciems have been mentioned. Although there are no definitive data it seems that some increase in numbers has taken place both in the whole of Latvia and also in the area of ĶNP. Since the 1980s has been recorded regularly, and in suitable places locally can be rather numerous, e. g. on 31.05.1995 five singing males recorded on a 5 km route along the Kauguru channel. In 1999 the breeding population was estimated at 150–300 pairs.

Ligzdo, caurceļo

Melnais mušķērājs

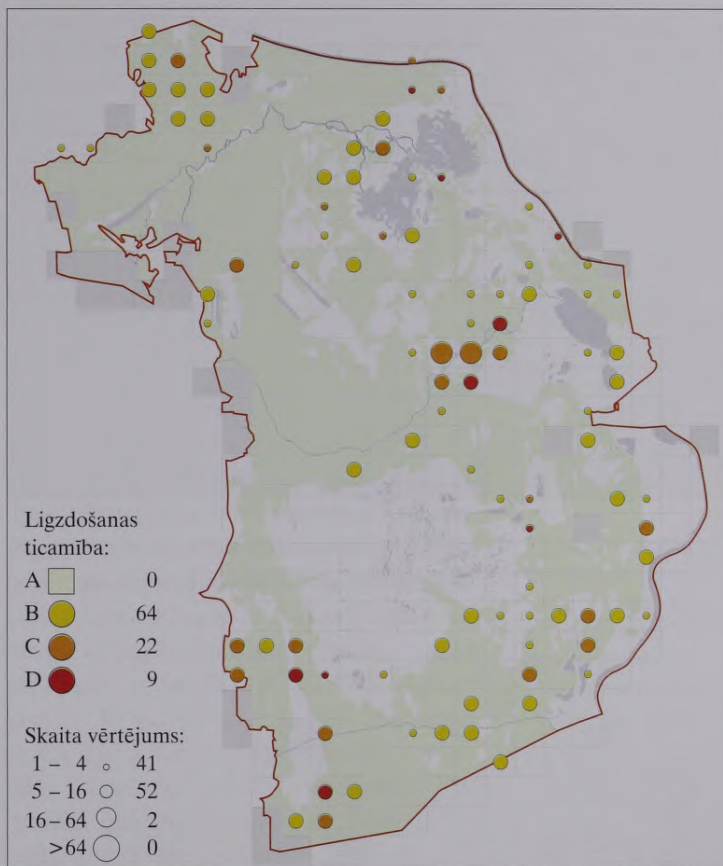
Ficedula hypoleuca

V. Zavickis, raksturojot putnu faunu Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās, melno mušķērāju raksturo kā parastu ligzdotāju, kas bieži ligzdošanai izmanto dižraibo dzeņu dobumus¹²⁸. Līdzīgu raksturojumu šai sugai par Latviju kopumā 20. gs. sākumā dod *H. Loudons*, līdzīgi šajā laikā vērtējot arī vistu vanaga, zvirbulvanaga, zaļās vārnas, meža baloža, meža zilītes, dzilniša, mizložņas, lakstīgalas u. c. tikpat biežu sugu sastopamību¹⁰⁰. Tomēr jau 20. gadu beigās Latvijā kopumā *A. Grosse* un *N. Tranzē* melno mušķērāju raksturo tikai kā samērā bieži sastopamu sugu, pielīdzinot tā sastopamību tādām sugām kā riekstrozis, priežu

krustknābis, zilrīklīte, krastu čurkste, va-
karlēpis, zaļā dzilna, melnā dzilna, tītiņš u. c.⁶⁹. Visticamāk, ka arī melnā mušķērāja un arī citu ar dobumiem un veciem kokiem saistītu sugu stāvokļa izmaiņas šajā laikā atspoguļo Latvijas mežu stāvokli pēc Pirmā pasaules kara, kas Jūrmalas teritorijā un bijušajā frontes joslā varēja izpausties īpaši stipri. Kā 1935. gadā raksta *P. Belte*, “blakus mežu platības sarukšanai vairums atlikušo mežu, kāpu un meža parku tā izretoti, izmīdīti un izrakņāti, ka rada nopietnas bažas par peldu vietas nākotni”²⁵. Katrā ziņā, raksturojot Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20.–30. gados, *A. Grosse* piemin tikai viena

pāra melno mušķērāju ligzdošanu 1937. gadā mežā Kaņiera ZA krastā⁶⁷. Arī J. Rāčenis, rakstot par blakus esošās Jūrmalas putnu faunu, melno mušķērāju min kā salīdzinoši retu ligzdotāju mežos, kur atrodami dobumaini koki¹²².

Divdesmit gadus vēlāk situācija jau ir pilnīgi citāda. Ekskursijā uz Ķemeru rezervātu E. Tauriņš melno mušķērāju ir reģistrējis mežā Z no Ķemeru tīreļa 05.05.1958., bet jau 26.05.1958., kopā ar M. Švarčbergu laivojot pa Sloceni no Valguma ezera līdz Kaņierim, atzīmējis, ka rajonā pie nodegušās mežsarga mājas (acīmredzot ar to domājot kara laikā nodegušās Izkopu mājas) melno mušķērāju bijis “daudz”, nākamajā dienā šīs sugas skaits tāpat raksturots arī pie Čaukciema attekas. Acīmredzot šajā laikā kādreizējo Slocenes pļavu vietā saaugušās bērzu un melnalkšņu audzes jau bija sasniegušas vecumu, kad tajos sāk veidoties dobumi vai stubeņi (30–40 gadi), bet tādēļ, ka pie Slocenes izveidots liegums bebru aizsardzībai, te nenotika nekāda mežsaimnieciskā darbība un šādi koki netika izvākti. Par turpmāko laika periodu līdz 20. gs. beigām konkrētas informācijas ir maz, taču pieļaujams, ka saistībā ar teritorijas mežaudžu pieaugšanu un mazo tajās veikto mežizstrādes darbu aktivitāti vismaz 20. gs. otrajā pusē melno mušķērāju skaits šajā laikā palielinājās. Kopš 90. gadiem melnais mušķērājs ir piemērotās vietās bieži sastopama suga, kas teritorijas mežos tomēr ligzdo gandrīz tikai dabiski izveidojušos un dzeņu izkaltos dobumos, pārsvarā jauktajos un lapu koku mežos, jo būrīši ĶNP teritorijā, izņemot iedzīvotāju liktos būrīšus savos dārzos apdzīvotās vietās vai mazdārziņu kolonijās, tikpat kā nekur nav izlikti. Sugas ligzdošanai piemēroto mežu nevienmērīgais izvietojums labi parādās tā izplatībā 1999. gadā, kad, ņemot

vērā apdzīvoto vietu slikto apsekotību, ligzdojošā melno mušķērāju populācija novērtēta ar ļoti lielu “drošības rezervi” — 400–1200 pāri.

Par melno mušķērāju caurceļošanu teritorijā liecina H. Mihelsoņa novērojumi Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā — šajā laikā suga atzīmēta kā neregulāra vai retāk sastopama regulāra caurceļotāja²⁰². 20. gs. 50. gados Jaunķemeru jūrmalā un tuvējā piekrastē veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā melnais mušķērājs nav konstatēts^{105, 160}. Konkrētas vēsturiskas informācijas un arī jaunāku novērojumu trūkums neļauj spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām.

Pied Flycatcher. Although considered common at the beginning of 20th century, during the 1920–30-s after World War 1 due to overexploitation of forests in the surroundings of Lake Kaņieris only one case of breeding was known — in 1937. By 1958 with aging of forests near the River Slocene it was considered numeous

there. During the late 20th century had become a common breeding species in various types of forests, where in the area it was nesting mostly in natural holes and at human settlements. In 1999 and considering the poor coverage of human settlements the number of breeding birds was estimated at 400–1200 pairs.

Ligzdo, ziemo

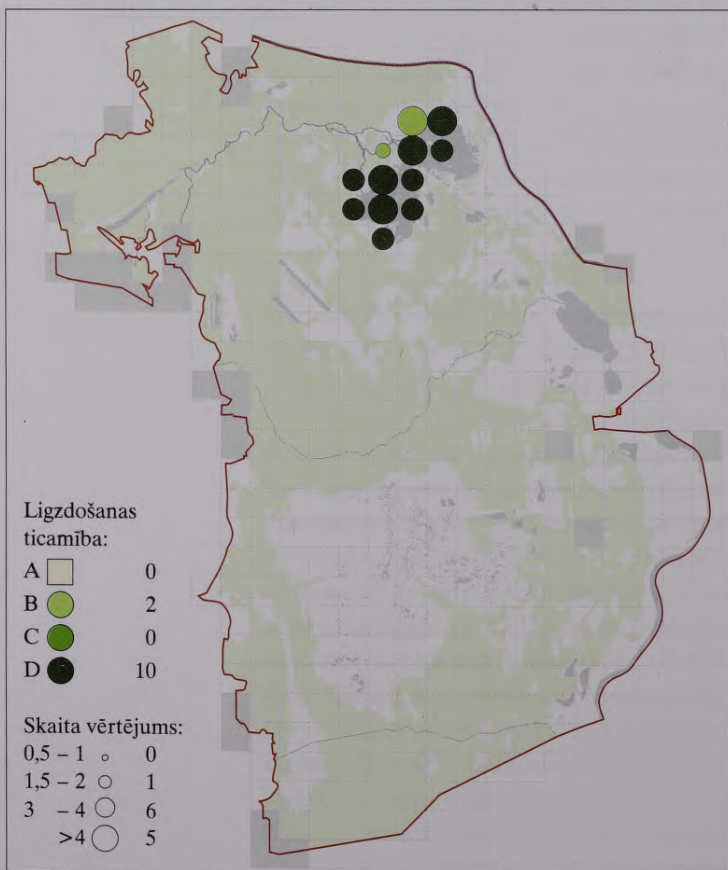
Bārdzīlīte

Panurus biarmicus

Bārdzīlīte, ko Latvijā pirmo reizi konstatēja *J. Lipsbergs* 1960. gada janvārī nīderājā pie Kuivižiem^{190, 204}, ir ienācēja no dienvidiem. Bārdzīlītes ligzdošana pirmo

reizi pierādīta 1973. gadā Papes ezerā¹⁹⁸. Jau divus gadus vēlāk — 1975. gadā, kad Latvijā tika novērots ievērojams šīs sugas skaita pieaugums, — bārdzīlītes ligzdošana pirmo reizi pierādīta arī Kaņiera ezerā¹⁹⁹, kur 20.06. *J. Lipsbergs* atrada vienu izvestu ligzdu ar tajā palikušu vanckaru (olu ar nedzīvu embriju). Turpmākajos gados, visticamāk, bargu ziemo (it īpaši 1978./79. gada ziemas; *red.*) ietekmē, bārdzīlīšu skaits Latvijā krasi samazinājās¹¹⁸. Nākamo reizi bārdzīlīte ezerā reģistrēta tikai, vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam 1980.–1984. gadā, kad 18.07.1981. Kaņierī divus pieaugušos putnus novēroja *A. Petriņš*. Pēc 1981. gada (līdz 1985. gadam) visā Latvijā bārdzīlītes vairs netika konstatētas¹¹⁸.

Pēc ilgāka pārtraukuma bārdzīlītes ligzdošana ezerā atkal konstatēta tikai 13.06.1989., kad ceros pie Krievsalas novērots izvests perējums (*JL*). Novērojumu un ezerā atrasto ligzdu skaits būtiski pieaug 90. gados, kad laikā no 1992. līdz 1998. gadam *J. Lipsbergam* Kaņierī izdevies atrast pavisam 253 bārdzīlīšu ligzdas, turklāt lielākais vienā gadā atrasto ligzdu skaits ir 76 (1992). Kaņierī reģistrēti arī divi netipiski šīs sugas ligzdošanas gadījumi: 26.07.1993. atrasta ligzda, kas bija veidota uz niedru

strazda ligzdas pamata, savukārt 1997. gadā bārdzīlītes ligzdoja speciāli šai sugai izveidotā niedru slieteņa “mākslīgajā ligzdā”⁹⁴. Kā liecina *J. Lipsberga* novērojumi, atkarībā no iepriekšējās ziemas barguma ezerā ligzdojošo putnu skaits pa gadiem ievērojami svārstās. Ārpus Kaņiera bārdzīlīte ĶNP teritorijā novērota tikai pie Vecslovenes ietekas Slokas ezerā, kur 29.02.1992. reģistrēti pieci līdz desmit putni (*RM*).

1999. gadā ĶNP ligzdoja 70–140 pāri tikai Kaņiera ezerā. *J. Lipsbergs* pats Kaņierī ligzdojošo pāru skaitu šajā gadā gan vērtē kā 64–105, tomēr pieļaujot, ka labvēlīgos apstākļos ezerā tas var būt lielāks. Interesanti piezīmēt, ka šajā gadā *J. Lipsbergam* Kaņierī izdevies reģistrēt divus vēlākos Latvijā zināmos šīs sugas ligzdošanas gadījumus — 07.09. ezerā atrastas divas ligzdas ar attiecīgi četriem 7–8 dienas veciem un pieciem 4–5 dienas veciem mazuļiem. Šis fakts ir ievērojams, jo, domājams, liecina, ka arī Latvijā, tāpat kā citur Eiropā, bārdzīlīte sezonas laikā var ligzdot 2–4 reizes⁵⁴.

Lielo niedrāju platību dēļ Kaņieris ir arī nozīmīga bārdzīlīšu ziemošanas vieta, taču te ziemojošo putnu skaits atkarībā no ziemas barguma un pieejamā niedru

sēklu (galvenās barības ziemas laikā) daudzuma pa gadiem izteikti svārstās. Pirmo reizi šīs sugas ziemošana reģistrēta jau nākamajā ziemā pēc pirmās ligzdas atrašanās — 08.02.1976. ezerā uzskaitīti vismaz 40 putni, un kopējais bārdzīlīšu skaits ezerā toziem novērtēts kā “aptuveni 100 putnu” liels. Savukārt tikai pēc dažiem gadiem, ļoti bargajā 1978./1979. gada ziemā, kad gaisa temperatūra decembrī noslīdēja zem –35 grādiem, apmeklējot ezeru 04.01.1979., te redzēti vien divi putni⁹¹. Mainīgā skaitā ziemojam ezerā atzīmēta arī turpmāk (*JL*).

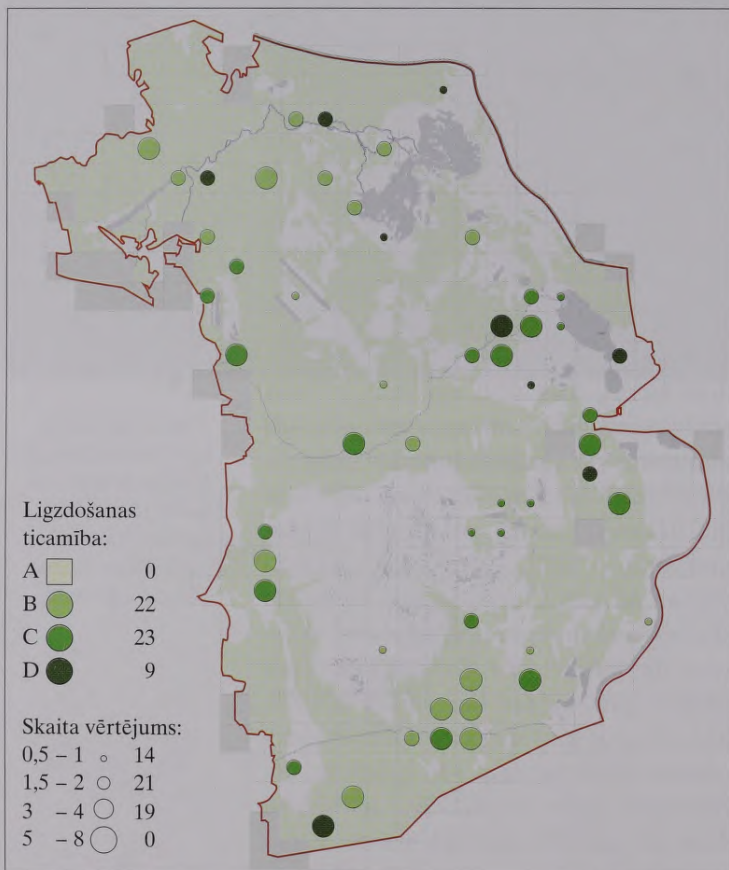
Tipisks bārdzīlīšu ligzdošanas biotops Kaņierī ir šādi ceri, kuros tās būvē ligzdas zemu pie paša ūdens līmeņa.
Foto: *J. Lipsbergs*

Bearded Reedling. Recorded breeding for the first time in 1975 at Lake Kaņieris, where sighted also in 1981. Following several harsh winters it disappeared from Latvia after 1981. At Lake Kaņieris was recorded again only in 1989. Since 1992 the number of nests found has increased significantly (increase in research activities at this time should be considered as well). During 1992–1998 253 nests have been found (with an annual maximum of 76 in 1992). Num-

bers are fluctuating depending mainly on winter harshness. In 1999 was only nesting at Lake Kaņieris, with numbers evaluated at 70–140 pairs. Outside Lake Kaņieris area was recorded only in reedbeds at Lake Slokas. Lake Kaņieris is also an important wintering site with maximum annual numbers estimated at 100 in 1976. However, only a few years later, on 04.01.1979 (very severe conditions) only two birds were recorded. Numbers of wintering birds fluctuate.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Garastīte *Aegithalus caudatus*

Rakstot par Rīgas apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās, V. Zavickis garastīti raksturo kā rudenos un ziemā parastu, bet vasarās ierobežotā skaitā sastopamu putnu¹²⁸. A. Grosse pētījumu laikā 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē tā ligzdojusi egļu-priežu mežos pie Zaļā purva un pie Ķemeriem⁶⁷, tomēr ligzdojošo putnu skaita vērtējumu A. Grosse savā pārskatā nenorāda. Par laika periodu līdz 20. gs. beigām nekādas informācijas nav, taču, ņemot vērā sugas samērā biežo sastopamību Latvijā ko-

pumā¹⁵⁹ un šīs sugas ligzdošanai piemērotu biotopu — biežu, mitru lapu koku un jauktu jaunaudžu¹⁶⁴ — klātbūtni teritorijā, nav pamata domāt, ka garastīte būtu bijusi īpaši reta.

20. gs. beigās garastīte bija salīdzinoši parasta ligzdotāja dažāda veida lapu koku audzēs, novērota arī Ķemeru parkā (ER). Tomēr kopumā garastītes ĶNP sastaptas mazākā skaitā nekā citas zīlītes. 1999. gadā ĶNP ligzdojošo garastīšu skaits vērtēts kā 120–200 pāri. Salīdzinoši mazo zināmo novērojumu skaitu noteikti ietekmē arī šīs sugas sezonālais “agrumš” — garastīti visvieglāk iespējams pamanīt marta beigās, pirms koku sala-pošanas, laikā, kad garastītes būvē ligzdas, taču, neskaitot 1999. gadā veiktos darbus ĶNP putnu atlanta sastādīšanai, tik agri sezonā nekādas ekskursijas vai pētījumi mežos parasti nav veikti.

Garastītes teritorijā ir regulāras caurceļotājas. Jau A. Grosse 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē garastīšu bariņus gāju laikā oktobrī novērojis kopā ar zīlītēm, bet novembrī lielākos baros arī atsevišķi⁶⁷. Caurceļojoši putni nelielā skaitā reģistrēti arī gājputnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē^{105, 160}, taču ticamākais iemesls nelielajam skaitam ir tas, ka pavasara uzskaites veiktas sezonā, kad šīs sugas intensīvākā ceļošana jau ir beigusies, bet rudens uzskaites skāra tikai garastīšu ceļošanas perioda sākumu⁹⁷. Vēlāk gāju laikā zināmu novērojumu ir maz. Tikai 30.03.2005. Kaņiera krastā pie Starpiņupes iztekas novēroti aptuveni 30 putni (JKu). Autoru rīcībā esošā informācija neļauj spriest par jebkādam garastīšu skaita izmaiņām.

Teritorijā regulāri novēroti arī ziemojši putni, tomēr kaut kāda informācija par to skaitu ir pieejama tikai par laiku kopš 21. gs. sākuma. Ziemā garastītes parasti novērotas jauktos bariņos kopā ar dažādām zilīšu sugām. Tajos gadījumos, kad saskaitīts putnu daudzums bariņā, tas svārstījies no trim līdz 30, vidēji 10,9 putni bariņā (n = 11) (*JKu, MS, VV*).

Purva zilīte

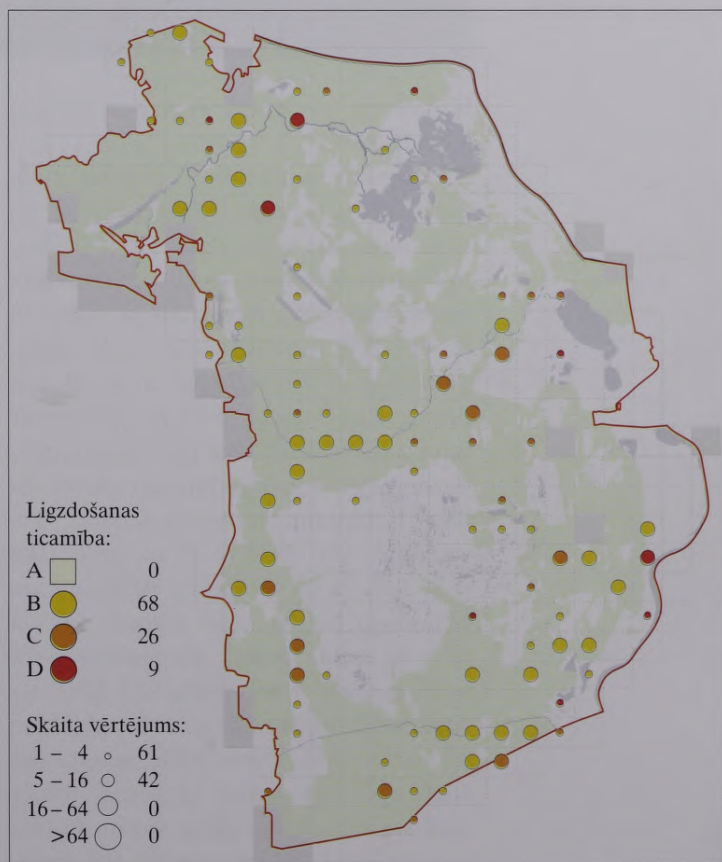
Parus palustris

Vēsturiskas informācijas par purva zilītes sastapšanu teritorijā ir maz, kaut gan *O. Lēvis* 19. gs. beigās par viņu raksta: “Šis uzticamais, mazais nometnieku putns ir Kurzemē un Vidzemē ļoti pazīstams. (...) viņa nemīlo uzturēties skaidros skuju koku mežos; labprāt viņa piemīt tur, kur aug lapu koki, mitrās vietās, ar krūmiem apaugušos un ēnainos dārzos; ziemā viņas uzturas arī pie mūsu dzīvojamām ēkām, ņem labprāt pretī tauku sveces, kaņepju graudus utt.”¹⁰² Arī 20. gs. sākumā *H. Loudons* to uzskata par vienu no četrām parastākajām zilīšu sugām Latvijā (kopā ar pelēko, lielo un cekulzilīti)¹⁰⁰. Tomēr *V. Zavickis*, kas pētījumus veicis arī tagadējā ĶNP teritorijā, par tās sastopamību Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās atzīst — “ne bieži”¹²⁸, iespējams tādēļ, ka viņa pētījumu apvidū dominēja priežu meži, kuros purva zilīte maz sastopama. Pēc Pirmā pasaules kara acīmredzot arī šo sugu skārusi mežu pārlicka ekspluatācija, jo Latvijā kopumā purva zilīte uzskatīta vairs tikai par samērā bieži sastopamu putnu (līdzīgā statusā kā meža zilīte un zilzilīte, bet krietni retāka par lielo, pelēko un cekulzilīti)⁶⁹, un, rakstot tieši par Kaņiera apkārtni, kur ta-

Long-tailed Tit. Breeding, migrating and wintering species. In 1999 a population of 120–200 pairs was estimated breeding within the area. During the migration seasons and winter months small flocks are recorded, often together with other tit species. Available data do not allow consideration of trends.

Ligzdo, ziemo,
iespējams, caurceļo

gad šai sugai piemērotu biotopu ir daudz, *A. Grosse* min vienīgās vietas, kur viņam 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē bijusi zināma purva zilīšu

Purva zilīte ir viens no tiem putniem, kura nosaukums latviski pēc būtības ir aplams. Tā izcelsmi var skaidrot vienīgi ar tulkojumu no tikpat aplama nosaukuma vācu valodā — ar purvu šai sugai nav nekāda sakara. Tā labprāt ligzdo mitros, ar mirušu koksni bagātos mežos — piemēram, purva zilītes ligzdas atrastas Odiņu dumbrājā.

Foto: M. Vāresvuo, Ķemeru parks, 06.04.2004.

ligzdošana, — ezera R krastā un pie Ķemeriem⁶⁷.

Turpmāk, laikā līdz 80. gadiem, zināšanas par purva zilīti ir fragmentāras, zināms, piemēram, ka 15.04.1954. E. Tauriņš un H. Mihelsons to konstatējuši Ķemeru pilsētā¹⁵⁷, taču Latvijā kopumā purva zilīte uzskatīta par bieži sastopamu sugu^{159, 209}. Arī kopš 20. gs. 80. gadiem, kad strauji pieaug pieejamās informācijas daudzums par citām mežos ligzdojošām sugām, ziņu par purva zilītes sastapšanu teritorijā ir maz, ko, visdrīzāk, var skaidrot ar to, ka lielākā daļa šajā laikā notikušo pētījumu un ekskursiju veikta vēlu sezonā, kad šī suga ir daudz grūtāk pamanāma nekā agri pavasarī. 1999. gadā, kad ĶNP teritorija apmeklēta līdz šim visrūpīgāk un arī agri sezonā, purva zilīte manīta dažādu tipu mežos visā teritorijā, tomēr šajā gadā no visām zilīšu sugām tā bija pati retākā (121 reģistrācija 103 kvad-

rātos). Kopā 1999. gadā ĶNP ligzdojošo purva zilīšu skaits vērtēts kā 400–600 pāri. Pēc pieejamās informācijas, šķiet, ka purva zilīšu skaits, vismaz salīdzinot ar 20. gs. 30. gadiem, ir pieaudzis, taču, ņemot vērā dažādu autoru doto zilīšu sugu savstarpējā biežuma vērtējumu, iespējams, ka tas ir mazāks nekā 20. gs. sākumā.

Par purva zilīšu varbūtēju caurceļošanu teritorijā liecina tikai A. Grosses novērojumi 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē, kad purva zilītes novērotas jauktos baros kopā ar citām sugām. Lielākos baros reģistrētas oktobrī (kopā ar pelēkajām un lielajām zilītēm, kā arī dižraibajiem dzeņiem), savukārt oktobra beigās tās novērotas kopā ar pelēkajām un meža zilītēm, kā arī garastītēm⁶⁷. Ņemot vērā to, ka šī suga ir ļoti izteikts nometnieks^{97, 177, 195} un literatūrā atrodamas ziņas vien par tās klejošanu¹⁵⁹ — pēc gredzenošanas

datiem, tālākais zināmais atradums no gredzenošanas vietas ir tikai 19 km (JKa)⁸⁶ — iespējams, ka arī *A. Grosses* novērotie putni bijuši šādi vietējie klejotāji. Kopš 21. gs. sākuma, kad sistematiski novērojumi teritorijā veikti arī ziemas laikā, te regulāri atzīmētas ziemojošas purva zīlītes, tomēr nelielā skaitā — parasti tikai atsevišķi putni jauktos baros kopā ar citu sugu zīlītēm (JKu).

Pelēkā zīlīte

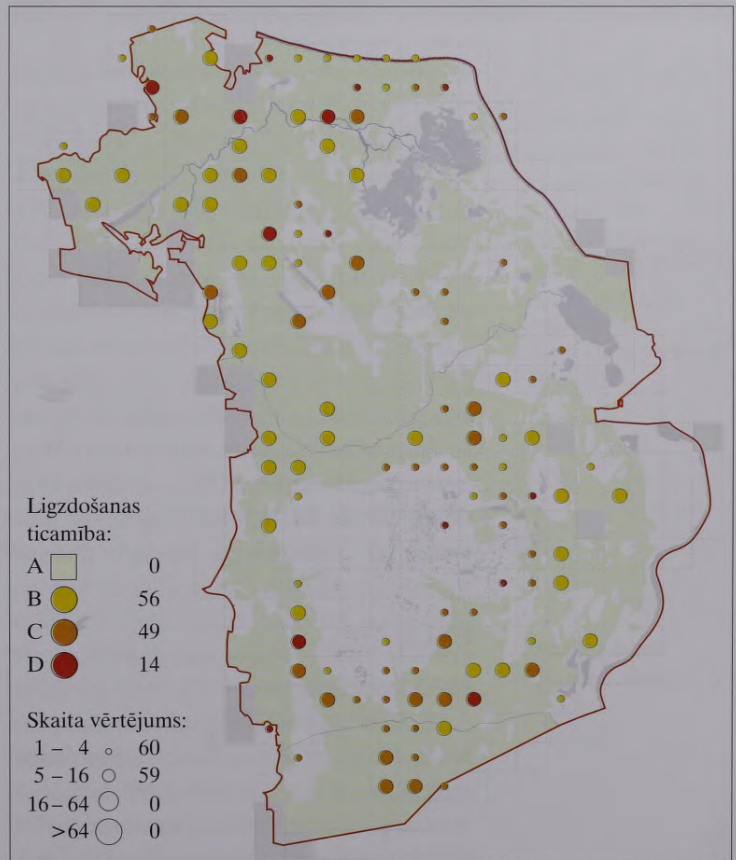
Parus montanus

Visi autori, kas 20. gs. gaitā ir devuši kopēju novērtējumu Latvijas putniem, pelēko zīlīti līdz pat 20. gs. vidum uzskatījuši par vienu no parastākajām zīlīšu sugām — gan *H. Loudons*, minot to starp četrām parastākajām sugām¹⁰⁰, gan *A. Grosse* un *N. Tranzē* 20. gs. 20. gadu beigās — kā vienu no divām parastākajām sugām kopā ar lielo zīlīti⁶⁹, tāpat to vērtē arī *E. Tauriņš* un *K. Vilks* 40. gadu beigās²⁰⁹ un *E. Tauriņš* 50. gadu vidū¹⁵⁹. Tomēr jāpiemin arī tas, ka vismaz līdz tam pašam laikam daļa autoru uzsver pelēkās un purva zīlītes grūto atšķiramību pēc izskata, pat neatdalot šīs sugas atsevišķos aprakstos, kā *N. Tranzē* (arī kopā ar *R. Sinātu*)^{164, 165}, vai dodot abām sugām kopēju novērtējumu, kā *J. Rāčenis*¹²².

Arī *V. Zavickis*, atšķirībā no purva zīlītes, pelēko zīlīti 19. gs. beigās raksturo kā visai bieži sastopamu putnu¹²⁸, bet *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē pelēkā zīlīte ligzdojusi mežos ezera A krastā un mežmalās pie Antiņciema⁶⁷. Par sastopamību turpmāk laikā līdz 20. gs. beigām ziņu ir ļoti maz, tomēr, ņemot vērā to, ka teritorijā ir ļoti daudz šīs sugas

Marsh Tit. The least common of all tit species, at least in 1999 when the area was investigated thoroughly at the most appropriate time. The population size was estimated to be 400–600 pairs. Breeds in various types of forest. During the non-breeding season mostly single birds are recorded in mixed flocks together with other tit species. Available data do not allow consideration of any definitive trends although some increase compared to 1920–30s seems rather probable.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Pelēkā zilīte ir viena no nedaudzām zilīšu sugām, kas parasti kaļ dobumus pati. Ļoti iespējams, ka tāda ir arī šīs satrupējušā bērza stumbeņi ierīkotās ligzdas izcelsme.

Foto: J. Kuze,
Ķemeru tīreļa mala,
13.06.1998.

ligzdošanai piemērotu biotopu, nav pamata domāt, ka pelēkā zilīte jelkad, it īpaši 20. gs. otrajā pusē, būtu bijusi reta. Arī sastādot ligzdojošo putnu atlantu 1980.–1984. gadā, tā Latvijā kopumā joprojām bija otra izplatītākā suga aiz lielās zilītes¹¹⁸. 1999. gadā, kad ĶNP teritorija apsekota līdz šim visrūpīgāk, pelēkā zilīte konstatēta visā ĶNP teritorijā, dažādu tipu mežos, to skaitā arī purva–meža pārejas joslā. Pēc izplatības šajā gadā tā bija 4. biežākā zilīšu suga (aiz lielās, cekulzilītes un zilzilītes; kopā 143 reģistrācijas 119 kvadrātos) — pelēko zilīšu skaits vērtēts kā 500–1000 ligzdojoši pāri. Pieejamā informācija nedod pamatu

Cekulzilīte

Parus cristatus

Raksturojot Rīgas apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās, V. Zavickis, kas pētījumus ir veicis arī tagadējā ĶNP teritorijā, cekulzilīti raksturo kā ļoti parastu sugu, kas dažkārt ligzdošanai izmanto dižraibo dzeņu

spriest par jebkādam pelēkā zilītes skaita izmaiņām, taču tās relatīvā biežuma samazināšanās visticamāk saistīta ar zilzilītes skaita pieaugumu laika gaitā (sk. to).

Teritorijā reģistrēti arī caurceļojoši putni. A. Grosse 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtņē pelēkā zilīte novērojās jauktos baros — oktobrī kopā ar purva un lielajām zilītēm, kā arī dižraibajiem dzeņiem, bet oktobra beigās kopā ar purva un meža zilītēm, kā arī garastīti⁶⁷. Caurceļojošas pelēkā zilītes reģistrētas arī 1958. gada rudenī Jaunķemeru jūrmalā veikto uzskaišu laikā¹⁰⁵. Vēlāk caurceļojošo putnu uzskaites nav veiktas, tādēļ autoru rīcībā nav informācijas par ceļojošo putnu skaita izmaiņām. Kopš 21. gs. sākuma, kad teritorijā uzsākti regulāri novērojumi arī ziemas laikā, ik gadu pelēkā zilīte redzēta arī ziemas mēnešos, tomēr ne lielā skaitā — parasti viens vai atsevišķi putni kopā ar citu sugu zilītēm.

Willow Tit. Breeds in different forest types, including wet pine bogs. In 1999 the 4th most widespread of all tit populations estimated at 500–1000 breeding pairs. Mostly observed in mixed flocks with other tit species on passage. Owing to a scarcity of data there is no information on trends. Seen regularly at least since 2001 in small number during winters.

Ligzdo, ziemo,
iespējams, caurceļo

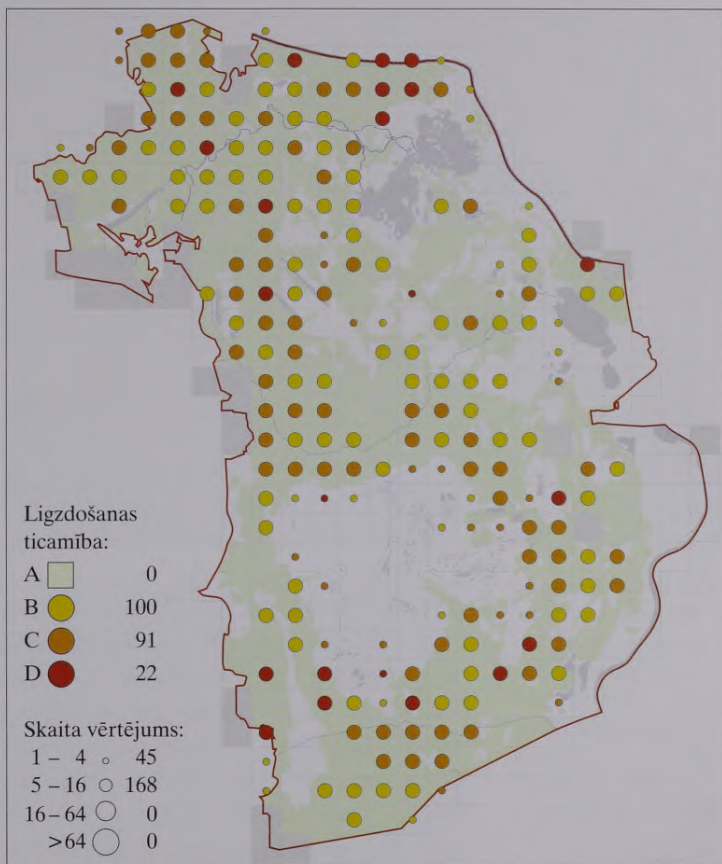
dobumus¹²⁸. Arī 20. gs. sākumā H. Loudons to min kā vienu no četrām parastākajām zilīšu sugām (kopā ar lielo, pelēko un purva zilīti), taču 20. gadu beigās, līdzīgi kā daudzām ar pieaugušu mežu un dobumiem saīs-

tītām sugām šajā laikā, tās stāvoklis ir pasliktinājies kara izraisīto seku un mežu pārliekas ekspluatācijas dēļ pēckara periodā (sk., piemēram, paceplīti vai melno muškērāju).

A. Grosse un *N. Tranzē* 20. gadu beigās Latvijā kopumā to uzskata par bieži sastopamu sugu (trešo parastāko aiz lielās un pelēkās zilītes), taču tieši Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* kā vienīgo viņam zināmo ligzdošanas rajonu min jauktos mežus pie Čaukciema⁶⁷ (domājams, uz Ādamsalas pusi; *red.*).

Atsevišķās *E. Tauriņa* lauka piezīmēs atrodamās fragmentārās ziņas par šīs sugas sastapšanu 20. gs. 50.–60. gados ļauj pieņemt, ka cekulzīlīšu skaits vismaz Kaņiera apkārtnē, salīdzinot ar 30. gadiem, šajā laikā ir palielinājies. Apmeklējot Slokas jūrmaļu un Kaņieri 15.04.1954. (tātad ļoti piemērotā sezonā), *E. Tauriņš* atzīmējis, ka cekulzīlīti “nedzirdējām, bet vajadzēja būt kāpu priedēs”, savukārt, 11.06.1961. apmeklējot Kaņieri kopā ar *J. Vīksni*, cekulzīlīte atzīmēta “mežiņos”, acimredzot ezera R krastā un/vai Slovenes ietekas rajonā, kas šīs ekskursijas laikā apmeklētās¹⁵⁷, tātad tur, kur *A. Grosse* to nav konstatējis. 02.07.1955. *E. Tauriņš* cekulzīlīti reģistrējis arī Fazānu apkārtnē¹⁵⁷, arī vēlāk, 80. gados, vācot materiālus Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, cekulzīlīte manīta Ķemeru tīreļa apkārtnē — 01.05.1983. atrasta ligzda būrītī pie Darviņu–Dunduru karjera un vairākās vietās pie tīreļa — uz Kaugurrozās un Sumragu pussalas galā — dzirdēti vai novēroti paši putni (*MS, ASr*).

Turpmākajos gados, kad teritorijas mežu putnu faunai pievērsta pastiprināta uzmanība, reģistrēto novērojumu skaits būtiski pieaudzis. 20. gs. beigās cekulzīlīte ĶNP ligzdo dažādu tipu skuju koku vai jauktās mežaudzēs. Priežu mežu lielā īpatsvara dēļ, kuros šī zilīšu suga var būt starp

dominējošajām putnu sugām vispār¹¹⁸, teritorijā cekulzīlīte ir vislielākā skaitā ligzdojošā zilīšu suga — tās skaits 1999. gadā ĶNP vērtēts kā 1500–2000 ligzdojoši pāri. Tas, ka pēc izplatības (214 kvadrātos, 13. vieta) un sastopamības (362 reģistrācijas, 12. vieta) to apsteidz lielā zilīte (417 reģistrācijas 242 kvadrātos, 11. vieta), visticamāk, izskaidrojams ar pēdējās daudz vieglāko konstatējamību un lielo skaitu dažādās apdzīvotās vietās. Cekulzīlīšu skaits vismaz Kaņiera apkārtnē kopš *A. Grosses* pētījumu laikiem neapšaubāmi ir pieaudzis, un ticamākais izskaidrojums tam ir mežu novecošana un dabiskošanās teritorijā laika gaitā kopš Pirmā pasaules kara seku likvidēšanas radītās mežu pārekspluatācijas 20. gados un

Cekulzilīte ir parastākā priežu audzēs uz purvu salām, kā arī purva–meža pārejas joslā ligzdojošā zilīšu suga.

Foto: J. Ķuze, Ķemeru, 02.03.2003.

Crested Tit. Always considered to be one of the most common tit species suffering some decline after World War 1 during the 20–30s with a (but not properly documented) recovery of the population size since. Recently a common breeder in coniferous or mixed stands, the most common tit species in pure pine stands, on bog islands and pine bogs. Due to the extent of the habitat Crested Tit in 1999 was the most numerous tit species, with the population estimated at 1500–2000 breeding pairs. Its second place among tits in

nenozīmīgā mežsaimnieciskā darbība tajos 20. gs. otrajā pusē.

Vienīgā informācija par cekulzilīšu caurceļošanu teritorijā ir no 1958. gada rudenī Jaunķemeru jūrmalā veiktajām uzskaitēm, kad te reģistrēti 294 klejojoši putni¹⁰⁵. Tomēr nevar izslēgt, ka daļa no putniem ir bijuši vietējie vai uzskaitīti vairākas reizes, ņemot vērā to, ka arī cekulzilīte, līdzīgi kā purva zilīte, ir izteikts nometnieks^{97, 177, 195}. Vismaz kopš 21. gs. sākuma, kad ekskursijas teritorijā regulāri veiktas arī ziemas mēnešos, cekulzilītes pastāvīgi novērotas arī ziemā. Parasti reģistrēti tikai atsevišķi putni, kas uzturas jauktos bariņos kopā ar citu sugu zilītēm.

distribution (362 registrations in 214 grid squares) versus Great Tit (417 registrations in 242 grid squares) is defined by the abundance of the latter species in human settlements and homesteads outside forests. The only known information on migrating Crested Tits is from 1958 when 294 birds were recorded on the seacoast (16.09.–15.10.), but some of them were probably local birds or could have been counted more than once. Regular during the winter months, usually in small numbers among other tit species.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Meža zilīte

Parus ater

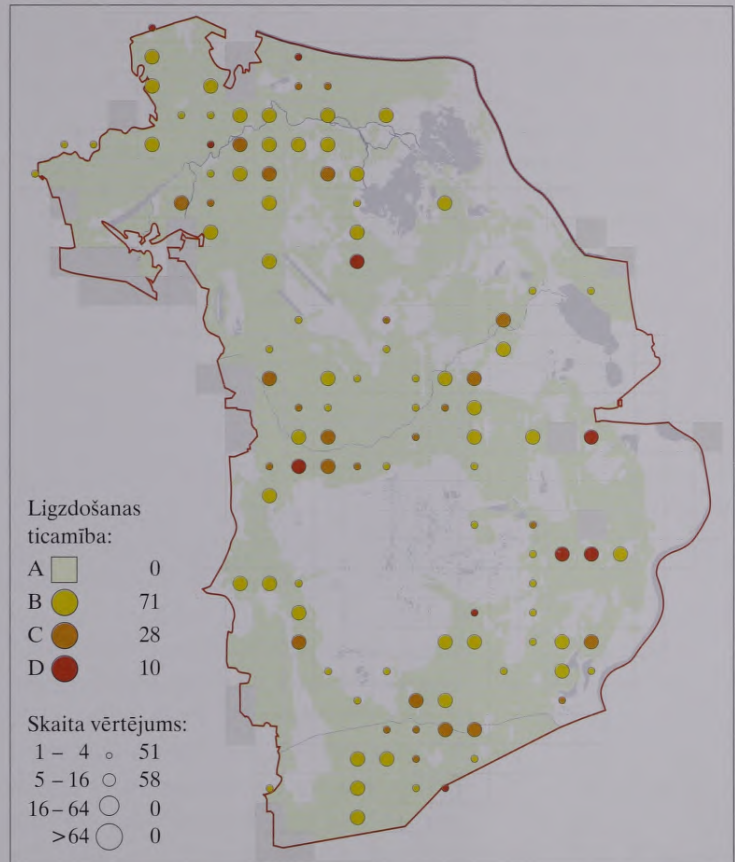
Kā ligzdojošs putns meža zilīte gan 19. gs. beigās, gan 20. gs. pirmajā pusē Latvijā kopumā uzskatīta par vienu no retākajām zilīšu sugām. O. Lēvis par to raksta šādi: “Meža zīles uzturas tikai ēnainos egļu mežos; ziemā viņas iet no vienas vietas uz otru, bet reti tikai nāk dārzos. Tās zīles, kas uzturas augstu ziemeļos, nāk uz dienvidiem caur mūsu gu-

bernām; Baltijas putni paliek pastāvīgi tepat. Viņas perē tikai vecu egļu mežu paēnā, tukšos koku celmos, zemes caurumos, starp saknēm utt.”¹⁰² V. Zavickis par meža zilītes sastopamību Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās atzīst — “ne reta piekrastes ciemos”¹²⁸, tomēr nenorāda sezonu, kad putni te novērojami, tāpēc iespējams, ka runa ir par caurceļotājiem.

Pēc *H. Loudona* vērtējuma, 20. gs. sākumā meža zīlīte Latvijā ir otra retākā (aiz zilzīlītes) ligzdojošā suga, un vēlāk, 20. gadu beigās, *A. Grosse* un *N. Tranzē* to vērtē kā samērā bieži sastopamu ligzdotāju, līdzīgi kā zilzīlīti un purva zīlīti⁶⁹, tomēr Kaņiera apkārtne 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* meža zīlīšu ligzdošanu nav konstatējis, kam par iemeslu, iespējams, ir bijis Jūrmalas apkārtnes mežu stāvoklis tajā laikā (sk. arī pie melnā mušķērāja)⁶⁷.

Turpmākajās desmitgadēs līdz pat 90. gadiem konkrētas informācijas par meža zīlīšu sastopamību teritorijā tikpat kā nav. Latvijā šajā laikā tās stāvokļa vērtējums laika gaitā mainās. 40. gadu beigās un 50. gadu vidū *K. Vilks* un *E. Tauriņš* to raksturo kā parastu, bet nevienmērīgi izplatītu sugu^{159, 209}, taču 80. gadu sākumā tā uzskatīta par retāko no ligzdojošo zīlīšu sugām^{118, 177}, gan norādot, ka ligzdojošo putnu skaits pa gadiem svārstās¹¹⁸. Ņemot vērā, ka šai sugai ikgadējās skaita svārstības atkarīgas no skujkoku (galvenokārt egļu) sēklu ražas⁷¹, šķiet, ka 1980.–1984. gads varētu būt bijis sugas skaita minimuma periods, jo arī citu no skujkoku sēklu ražas atkarīgu sugu, piemēram, krustknābju, skaits šajā laikā Latvijā bija ļoti mazs¹¹⁸, bet meža zīlīšu daudzums, pateicoties vērienīgai egļu kultivēšanai Latvijā 20. gs. otrajā pusē, kopumā tomēr ir pieaudzis, līdzīgi kā citās vietās Eiropā⁷¹.

Arī ĶNP tagadējā teritorijā kopš 90. gadiem, kad mežaudžu putnu faunai sāks pievērst pastiprinātu uzmanību, meža zīlīte sastapta regulāri un atrastas arī ligzdas (piemēram, 22.04.1991. spraugā starp kopā saaugušu koku saknēm melnalkšņu dumbrajā ZA no Melnragu rīkles; MS). 1999. gadā, kad ĶNP teritorija apsekota

līdz tam visrūpīgāk, meža zīlīšu skaits novērtēts kā 400–800 ligzdojoši pāri, turklāt piemērotās vietās (skujkoku audzēs ar lielu mirušās koksnes īpatsvaru) lokāli meža zīlīte var būt pat visbiežāk ligzdojošā zīlīšu suga. Šajā gadā tā ĶNP bija otra retākā zīlīšu suga (biežāka tikai par purva zīlīti, 144 reģistrācijas 109 kvadrātos). Tomēr vismaz Kaņiera apkārtne un, domājams, arī citur teritorijā meža zīlīšu skaits ir pieaudzis, ko, iespējams, ir veicinājusi egļu mežu īpatsvara palielināšanās un teritorijā esošo mežaudžu pieaugšana 20. gs. otrajā pusē un ekstensīva apsaimniekošana kūrorta zonas noteiktās mežu aizsardzības dēļ.

Par meža zīlīšu caurceļošanu teritorijā

pirmās ziņas atrodamas *A. Grosses* pētījumu rezultātu pārskatā. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē tā caurceļojot novērota galvenokārt oktobra beigās, kad redzēta kopā ar purva un pelēkajām zilītēm, kā arī garastītēm⁶⁷. Caurceļojoši putni reģistrēti arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās uzskaitēs, dažādās uzskaišu sezonās atšķirīgā skaitā — 1956. gada rudenī, kad meža zilīte ir vienīgā reģistrētā zilīšu suga, kopā uzskaitīti 148 putni (maksimāli 50 putni 24.09.), 1957. gada pavasarī — 124, bet 1958. gada pavasarī te reģistrēts tikai

viens caurceļojošs putns¹⁶⁰. Ņemot vērā to, ka šai sugai raksturīgas lielas migrējošo putnu skaita svārstības, kas atzīmētas arī Latvijā¹⁷⁷, bet ilggadējas ceļojošo putnu uzskaites teritorijā nav veiktas, spriest par caurceļojošo meža zilīšu skaita izmaiņu tendencēm nav iespējams. Kopš 21. gs. sākuma, kad teritorija tiek regulāri apmeklēta arī ziemas laikā, te nelielā skaitā regulāri novērotas arī ziemojošas meža zilītes, parasti atsevišķi putni, tomēr autoru rīcībā esošā informācija neļauj spriest par ziemojošo putnu skaitu vai tā izmaiņām.

Coal Tit. During the first half of the 20th century was considered by most authors to be among the least common tit species, regularly sighted only during migrations. Although to some extent until 1990s the species may have remained overlooked due to low forest inventory intensity, an increase of numbers is suspected based on the increase of spruce forest cover during the 20th century. Breeding in the area was only confirmed for the first time in 1991. In 1999 the total nesting population was

estimated at 400–800 breeding pairs. In suitable places can be the most numerous breeding tit species. During migration can be recorded in large numbers in years when probable invasions occurred (e. g. 50 birds during one day at the sea coast on 24.09.1956) however, lack of long-term observation does not allow consideration of trends. Since 2001 when regular winter observations started has been seen in small numbers annually during the winter months.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Zilzilīte

Parus caeruleus

Zilzilīte 19. gs. beigās Latvijā ir bijusi viena no retāk sastopamajām zilīšu sugām. *O. Lēvis* par to raksta: “Kā rudens vai ziemas viesis viņa viscaur atrodama mazā skaitā, kā perētāju putns tikai reti, plašos apgabalos pat nemaz netop manīta; viņa mīļo uzturēties lapu kokos un apaugušos upīšu krastos.”¹⁰² Savukārt *V. Zavickis*, kura pētījumu rajons ietvēra arī KNP teritoriju, norāda, ka zilzilīšu “skaitis vasarā, sa-

līdzinot ar agrāko, ir samazinājies. Ziemā lielākā skaitā”¹²⁸, acīmredzot atspoguļojot kādas tābrīža svārstības, kas šai sugai saistībā ar ziemas bargumu un areāla paplašināšanos uz ziemeļiem atzīmētas regulāri arī vēlāk⁷⁰. *H. Loudons* zilzilīti raksturo kā “diezgan bieži” ligzdojošu (līdzīgu vērtējumu dodot, piemēram, mazajam svilpim, melnpieres čakstei Kurzemē, zilriklītei, upes ļauķim, niedru strazdam, mazajam

mušķērājam u. c. tolaik līdzīgas sastopamības biežuma sugām) un bieži caurceļojošu sugu¹⁰⁰. Gandrīz tādu pašu zilzilītes kopējā stāvokļa vērtējumam *A. Grosse* un *N. Tranzē* dod arī 20. gadu beigās⁶⁹. Pārskatā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* to raksturo kā biežu ligzdotāju dārzos un lapu koku un jauktu mežu mežmalās⁶⁷, diemžēl neņemot par ligzdojošo putnu skaitu. Tajā pašā laikā blakus esošajā Jūrmalā *J. Rācenis* to min kā “visai retu” ligzdotāju parkos un retu mežos, kur ir lapu koki¹²², bet *N. Tranzē* un *R. Sināts* par Latviju kopumā raksta šādi: “Šī skaistā zilīšu suga Latvijā samērā maz pazīstama, lai gan sastopama ne tik reti, kā parasti domā.”¹⁶⁵

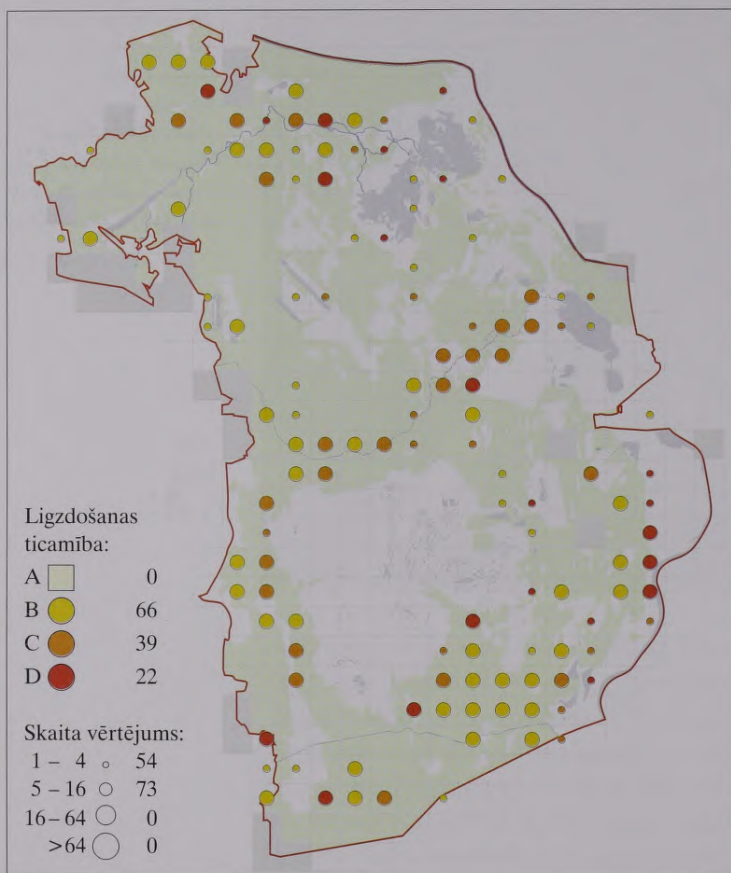
Konkrētu datu par zilzilītes skaitu vai stāvokli tieši ĶNP teritorijā pēc 20. gs. 30. gadiem līdz pat gadsimta beigām faktiski nav, taču, visticamāk, arī šeit tolaik notikusi šīs sugas skaita palielināšanās, kas gan ir tikai nojaušama no tās stāvokļa raksturojuma arī citur Latvijā. 40. gadu beigās *K. Vilks* un *E. Tauriņš* to uzskata par bieži sastopamu²⁰⁹, 50. gadu vidū — *E. Tauriņš* par “diezgan bieži, bet nevienmērīgi” izplatītu sugu¹⁵⁹, bet vēl 80. gadu sākumā, domājams, “pēc inerces”, tā raksturota kā retākā no (ligzdojošajām) zilītēm, izņemot meža zilīti¹⁷⁷. Tomēr Latvijas ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas gaitā izrādījās, ka pēc izplatības zilzilīte jau ir trešā parastākā suga, apsteidzot pat cekulzilīti¹¹⁸. Kā vienu no iemesliem, kādēļ zilzilītes areāls 20. gs. otrajā pusē strauji izpletās uz ziemeļiem, sasniedzot pat polāro loku, un tās skaits teritorijās pie tās kādreizējās areāla ziemeļu robežas ir pieaudzis, min arvien maigākās ziemas, it īpaši 70. gadu sākumā^{70, 71}, taču Latvijā nozīmīgi papildu faktori varētu būt bijuši lapu koku mežu īpatsvara ievērojama palielināšanās pēc

20. gs. laikā zilzilīte no teju retākās zilīšu sugas Latvijā ir kļuvusi par vienu no visbiežāk sastopamajām zilītēm.
Foto: J. Kuze, Ķemeri, 09.04.2004.

Otrā pasaules kara un lauksaimniecības zemju aizaugšana¹²⁵. Šie faktori, kādreizējām jaunaudzēm laika gaitā sasniedzot zilzilītes ligzdošanai piemērotu vecumu, varētu būt nozīmīgi ietekmējis to skaitu un stāvokli arī ĶNP, jo 1999. gadā, kad teritorija apsekota vispamatīgāk, zilzilītes konstatētas lielā skaitā, taču galvenokārt lapu koku un jauktos mežos gar dažādām ūdenstecēm (īpaši gar Vēršupīti un Sloceņi), kur 20. gados vismaz daļa no tagadējiem mežiem bija upmalu pļavas. Līdzīgi kā *A. Grosses* laikos, tagad zilzilīte ir parasta ligzdotāja arī parkos un jauktu koku mežmalās. 1999. gadā pēc sastopamības ĶNP tā bija trešā biežākā zilīšu suga (aiz lielās zilītes un cekulzilītes; 203 reģistrācijas 126 kvadrātos) un kopējais zilzilīšu skaits vērtēts kā 600–900 ligzdojoši pāri.

Par šīs sugas caurceļošanu teritorijā nepārprotami liecina jau *A. Grosses* pētījumu rezultāti. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtņē atsevišķas ceļojošas zilzilītes jauktos bariņos kopā ar lielajām zilītēm varēts novērot jau septembrī, bet lieli zilzilīšu bari

bijuši sastopami visvēlāk no visām zīlītēm — novembra vidū⁶⁷. Nelielā skaitā caurceļojoši putni novēroti arī migrējošo putnu uzskaišu laikā Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu

otrajā pusē, kad zilzīlītes atzīmētas gan pavasara, gan rudens gāju laikā¹⁶⁰. Vēlāk konkrēti migrējošo putnu novērojumi nav veikti, bet, tā kā ceļojošo zilzīlīšu skaits atkarībā no populācijas ligzdošanas sekmēm u. c. faktoriem var ļoti ievērojami svārstīties pa gadiem, dažkārt izraisot pat ievērojamas invāzijas⁷¹, kas atzīmēts arī migrējošo putnu uzskaites vietās Latvijā¹⁷⁷, bez ilglaicīgiem novērojumu datiem spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām nav iespējams.

Zilzīlīte teritorijā ir parasta ziemeļtāja, mežos parasti novērojami atsevišķi putni jauktos bariņos kopā ar citām zīlītēm. Labprāt zilzīlītes apmeklē arī barotavas apdzīvotās vietās un pie mājām. Rudenī un ziemā novērota arī niedrājos un alkšņu krūmu puduros Kaņiera ezerā, kur, jādodomā, sapulcējas no plašākas apkārtnes. Priekšstatu par ezerā ziemojošo zilzīlīšu skaitu dod *J. Lipsberga* novērojumi 20. gs. 80. gados. Piemēram, 27.03.1983. daudzkārt novērotas baros pa 15–30 putniem; 19.01.1987. niedrājā maksimāli vienkopus 25–30 putni; 24.01.1988. lielākais redzētais bariņš — ap 40; 13.02.1988. lielākais bars (vai vairāki kopā) uz D no Krievsalas 40–50 vienuviet (*JL*). Līdz 20 putnu bari rajonā pie Riekstu salas ezerā regulāri bija novērojami arī 2006. gada janvārī (*JĶu*).

Blue Tit. Although direct numerical data are missing the breeding population of Blue Tit in the course of the 20th century is likely to have increased following expansion of the species range to the north and expansion of suitable habitats due to abandonment of agricultural lands and colonisation of it by broadleaved forests. Breeds in deciduous and mixed forests, parks and gardens. In 1999 the

population was estimated at 600–900 pairs. At several times in the past was recorded on passage but the lack of long time-series and irregular, partly irruptive, types of migrations of this species does not allow consideration of long-term trends. During the winter is common, and is also recorded in the reed-beds at Lake Kaņieris, where the largest flocks recorded consist of up to 50 birds.

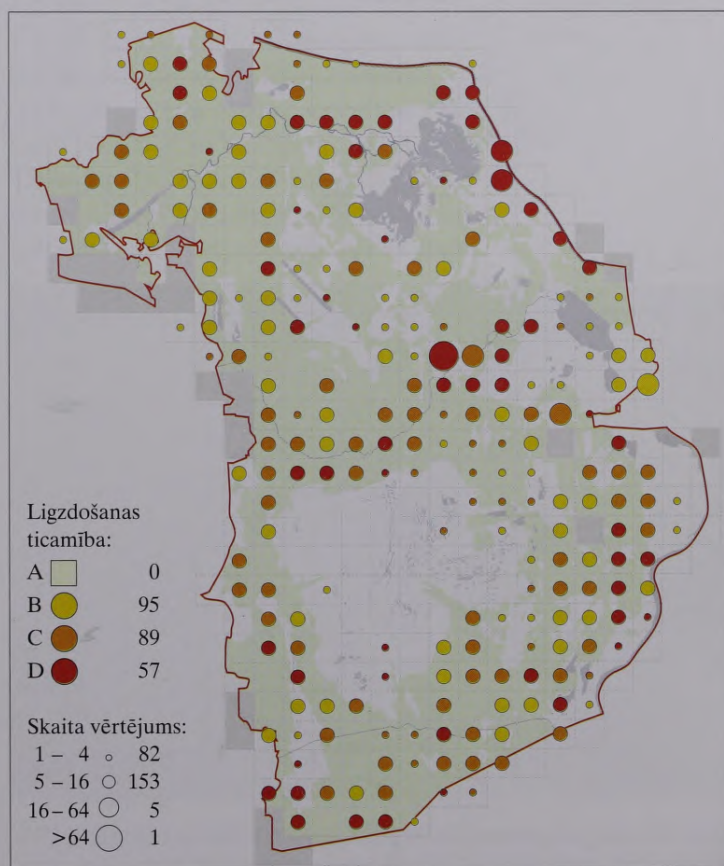
Lielā zilīte

Parus major

Jau visos nozīmīgākajos pārskaatos gan par Latvijas putniem kopumā, gan par ĶNP teritoriju lielā zilīte atzīta par ļoti parastu sugu, kas vienmēr bijusi viena no parastākajām zilītēm^{69, 100 u. c.} V. Zavickis 19. gs. beigās to raksturo kā “ļoti biežu” Rīgas apkārtnē¹²⁸, bet A. Grosse 20. gs. 20.–30. gados — kā biežu ligzdotāju Kaņiera apkārtnē, kur tā novērota dārzos pie apdzīvotām vietām, kā arī dažādu tipu mežaudzēs⁶⁷. Lai gan par turpmāko laika periodu līdz 20. gs. 90. gadiem pieejamie novērojumi ir fragmentāri, arī tie liecina, ka 20. gs. laikā lielās zilītes statuss teritorijā nav īpaši mainījies. Piemēram, E. Tauriņš 15.04.1954. piezīmēs par ekskursiju uz Slokas jūrmalu un Kaņieri par lielo zilīti raksta — “viscaur apdzīvotās vietās”¹⁵⁷. Arī gadsimta beigās lielā zilīte teritorijā bija parasta ligzdotāja, piemērotās vietās sastapta arī salīdzinoši lielā skaitā, — piemēram, 19.05.1998. ekskursijas laikā Ķemeru centrā un parkā tā dzirdēta sešās vietās (MS). Domājams, ka šīs sugas “parastums” jau 20. gs. pirmajā pusē atšķirībā no vairākām citām zilīšu sugām ir cieši saistīts ar tās pielāgošanos ligzdošanai cilvēka tuvumā, tai skaitā arī izmantojot dažādas cilvēka būvētas konstrukcijas. Lielās zilītes ligzdas atrastas gan koku dobumos, gan būrišos, gan ēku spraugās; apgaismes stābos (JL) un Ķemeru parkā ligzda atrasta pat metāla staba pamatnē aptuveni 10 cm augstumā virs zemes (JKu). Kopējā lielo zilīšu populācijas 1999. gadā ĶNP vērtēta kā 1200–2000 ligzdojoši pāri, tā šajā gadā bija pēc izplatības parastākā zilīšu suga un 10. izplatītākā suga ĶNP kopumā (417 reģistrācijas; 11. vietā pēc reģistrāciju skaita; 242 kvadrātos).

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Lielā zilīte ir parasta arī caurceļošanas laikā. A. Grosse raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē tā septembros novērota lielākos jauktos baros kopā ar zilzilītēm, atsevišķām purva zilītēm un dzilnīšiem, un ceļojošos bariņus dažkārt pavadījušas arī zaļās dzilnas. Savukārt oktobros ceļojošo putnu skaits samazinājies, tikai atsevišķas lielās zilītes reģistrētas purva un pelēko zilīšu baros kopā ar dižraibajiem dzeņiem⁶⁷. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās uzskaitēs lielā zilīte bija vislielākā skaitā ceļojošā zilīšu suga — rudenos lielākā skaitā nekā pavasaros^{105, 160}. Vēlāk sis-

temātiskas gājputnu uzskaites teritorijā nav veiktas, tādēļ spriest par ceļojošo putnu skaita ilgtermiņa izmaiņām nav iespējams.

Lielā zilīte teritorijā ir parasta ziemo-tāja, tomēr informācija par ziemojošo putnu skaitu ir fragmentāra un pieejama galvenokārt par periodu kopš 21. gs. sākuma. Šajā laikā ir zināms atsevišķas barotavas regulāri apmeklējošo putnu skaits — Ķemeru centrā Senatnes ielā 8–10 putni (VV) un līdzīgs skaits pie Līdumniekiem (bijušās Ķemeru mežniecības; JKu). Mežos lielās zilītes novērojamas galvenokārt nelielā skaitā — parasti atsevišķi putni jauktos bariņos kopā ar citām zilītēm.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Dzilnītis

Sitta europaea

Dzilnītis Latvijā 19. gs. beigās bijis “ļoti bieži sastopams audzēs, kur atrodas skuju un lapu koki, parkos un augļu dārzos, pēdējos ziemā pat ļoti lielā skaitā”¹⁰², un arī Rīgas apkārtnē šajā laikā V. Zavickis to raksturo kā visai parastu (bet tikai vietās, kur

Dzilnītis visa gada garumā bieži novērojams arī teritorijā esošajās apdzīvotajās vietās. Foto: A. Blumbergs, Ķemeru, 17.08.2005.

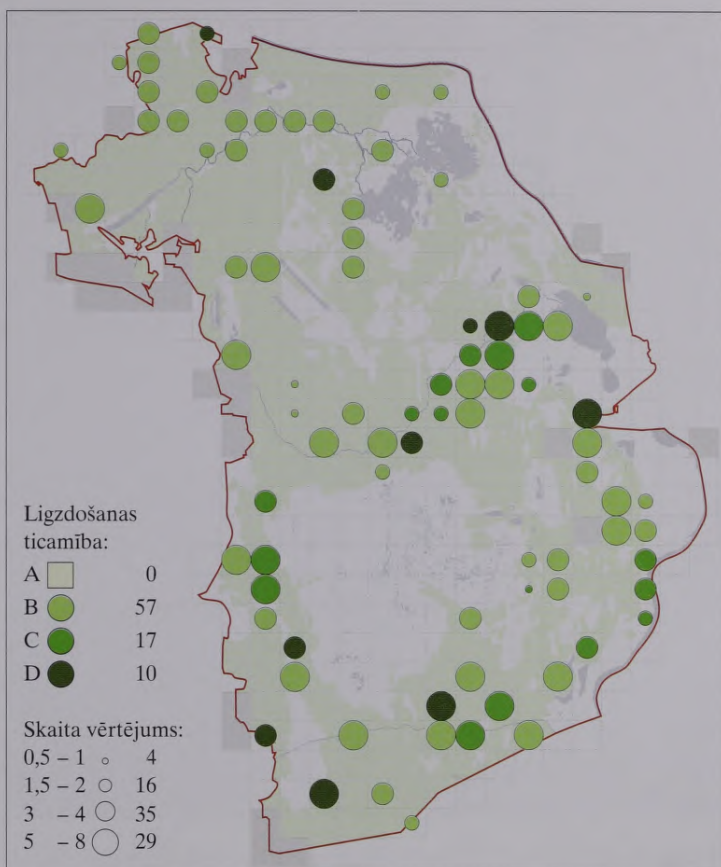
Great Tit. Always considered to be one of the most common tit species, but available data do not allow consideration of trends. A common breeder in forests, gardens and parks, where breeds in tree holes, nest boxes as well as in different man made constructions, e. g. electricity poles. In 1999 the population was estimated to be 1200–2000 pairs. In the autumn migrating birds are recorded (no information on trends available). A common wintering species.

vairāk lapu koku) putnu¹²⁸. Arī vēl 20. gs. sākumā H. Loudona dotais dzilnīša sastopamības raksturojums ir līdzīgs, viņš to uzskata par bieži sastopamu (līdzīgā statusā kā garastīte, mizložņa un meža zilīte)¹⁰⁰, bet 20. gs. 20. gados, pēc Pirmā pasaules kara, līdzīgi kā daudzām citām ar vecu mežu saistītām sugām, A. Grosses un N. Tranzē Latvijā kopumā dotais raksturojums ir “par kārtu zemāks” (sk. piemēram, melno mušķērāju, paceplīti, purva zilīti u. c.) — viņi dzilnīti min tikai kā samērā bieži sastopamu sugu, tādu pašu vērtējumu dodot, piemēram, meža zilītei, mizložņai, zilzilītei, melnajam mušķērājam, sila strazdam, gaišajam ļauķim u. c.⁶⁹. Rakstot konkrēti par Kaņiera apkārtni, A. Grosse min tikai dažus rajonus, kur dzilnītis 20.–30. gados sastaps kā “rets ligzdotājs”, — pie Čaukciema un meža puduros ezera A krastā⁶⁷, iespējams, gan statusu “rets” attiecinot uz sugu kopumā, nevis uz tā klātbūtni minētajās vietās. Var būt, ka tieši vienā no šiem rajoniem (A krasta puduros) dzilnīti dzirdējis arī

K. Grigulis 01.05.1932. ekskursijas laikā no Ķemeriem caur Raganu purvu uz Kaņieri⁵⁸. Cits A. Grosses nepieminēts rajons, kur šajā laikā konstatēta dzilnīša ligzdošana, ir Ķemeru apkārtnē — LDM kolekcijā glabājas dējums (septiņas olas), ko ievācis J. Roms 05.05.1935. Ķemeru. Fragmentāras ziņas par dzilnīša sastapšanu ir arī vēlāk, laikā līdz 80. gadiem. E. Tauriņa lauka piezīmēs par 15.04.1954. ekskursiju uz Slokas jūrmalu un Kaņieri atrodams pieraksts — “kaut gan nedzirdējām, bet vajadzēja būt” —, savukārt 02.07.1955. dzilnītis dzirdēts pie Vēršupītes vietā, kur dumbrājs pāriet gāršā¹⁵⁷.

Sākot ar 80. gadiem, kad teritorijā esošo mežaudžu putnu faunai sākts pievērst pastiprinātu uzmanību, dzilnītis ir samērā parasts ligzdotājs parkos un dažāda veida mežaudzēs, kur atrodami dobumaini koki vai piemēroti būriši. Vismaz salīdzinot ar periodu pēc Pirmā pasaules kara, kad pētījumus veica A. Grosse, dzilnīšu skaits šeit noteikti pieaudzis tā paša iemesla dēļ kā citām veco lapu koku mežu sugām — līdz ar stipri noplicināto mežu atkopšanos un mirušās koksnes (un dobumaino koku) daudzuma palielināšanos tajos. Netieši par to liecina arī dzilnīša izplatība 1999. gadā, kad teritorija apsekota vislabāk — visvairāk dzilnīši atrasti vecākajos lapu koku mežos Odiņu dumbrājos, gar Vēršupīti un Sloceni un tikai sporādiski citur, kur ir vecākas lapu koku audzes. Iespējams gan, ka dzilnīšu skaits, vismaz relatīvi, joprojām ir mazāks, nekā tas varēja būt bijis 20. gs. sākumā, jo 1999. gadā dzilnīšu bija ievērojami mazāk par zīlītēm (125 reģistrācijas 84 kvadrātos), kaut gan konstatēt šo sugu, īpaši pavasarī, ir ļoti viegli. Dzilnīšu populācija 1999. gadā KNP vērtēta kā 300–500 ligzdojoši pāri.

Teritorijā reģistrēti arī caurceļojoši putni. A. Grosse raksta, ka rudenos caur-

ceļošanas laikā tas novērojams kopā ar zīlītēm⁶⁷. Savukārt 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā^{105, 160} dzilnītis reģistrēts tikai vienu reizi 30.09.1958.¹⁰⁵. Pieejamā informācija neļauj spriest ne par dzilnīšu caurceļošanas regularitāti, ne par jebkādam skaita izmaiņām.

Regulāri novērots arī ziemas laikā, tomēr autoru rīcībā nav informācijas, kas ļautu spriest par ziemojošo putnu skaita izmaiņām. Vismaz kopš 21. gs. sākuma ziemās tas regulāri novērojams apdzīvotu vietu tuvumā, kur ir biežs viesis pie putnu barotavām. Zināmi arī novērojumi mežos, kad atsevišķi dzilnīši ziemā redzēti uzturamies jauktos zīlīšu baros.

Eurasian Nuthatch. Breeds in various forest types however, at least in 1999, there was a clear preference for broad-leaved stands. Common also in parks and gardens, where trees with holes or nest boxes are available. In 1999 the population was estimated at 300–500 breeding pairs. Judging from relative assessments of several other old-growth

forest species Nuthatch has suffered some decline since World War 1 and slowly recovered after that together with the spreading and aging of deciduous stands. Migrating birds are recorded in the autumn, mostly in mixed flocks dominated by tits, but the information is scarce. Regularly sighted in low numbers during the winter months.

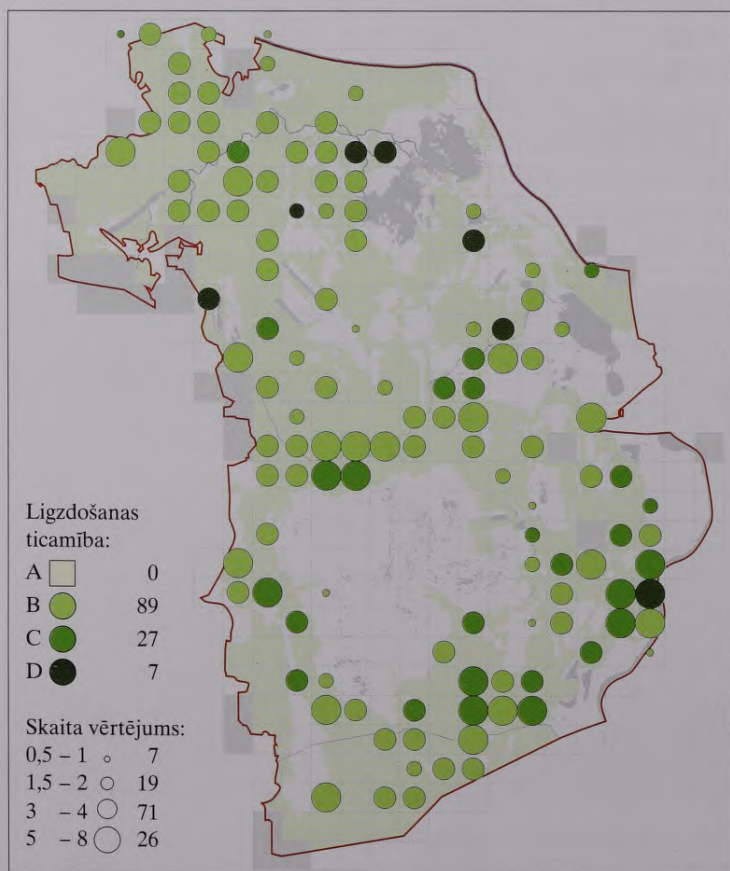
Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Mizložņa

Certhia familiaris

Lai gan 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē¹²⁸ un 20. gs. sākumā visā Latvijā mizložņa atzīta par ļoti parastu sugu¹⁰⁰, 20. gs. 20.–30. ga-

dos ligzdošanu Kaņiera apkārtnē *A. Grosse* nav konstatējis⁶⁷. Domājams, ka mizložņa, kas atkarīga no ļoti vecu un lielu, kalstošu vai nokaltušu koku klātbūtnes mežā, ļoti labi ilustrē mežu stāvokli ĶNP teritorijā šajā laikā (sk. arī *P. Beltes* doto mežu aprakstu pie melnā mušķērāja). Par šīs sugas sastapšanu turpmāk laika periodā līdz 90. gadiem ziņas ir fragmentāras, piemēram, *E. Tauriņa* lauka piezīmēs par 15.04.1954. ekskursiju uz Slokas jūrmalu un Kaņieri mizložņa atzīmēta kā viena no sugām, kuru “nedzirdējām, bet vajadzēja būt”¹⁵⁷. Tomēr jādomā, ka, līdzīgi kā citām ar vecu mežu saistītām sugām, laika gaitā mežiem kļūstot vecākiem un dabiskākiem, mizložņu skaits ir pieaudzis. Iespējams, ka pie šī pieauguma sava loma ir arī bebru skaita pieaugumam (sk. arī trīspirkstu dzeni), kā rezultātā lielās platībās ir izveidojušās šai sugai piemērotas dzīvotnes, kurās ir daudz kalstošu un nokaltušu koku. Jāpiezīmē arī, ka 20./21. gs. mijā mežu ar augstu bioloģisko vērtību īpatsvars ĶNP ir sasniedzis augsto 14,2% līmeni. Ilustrācijai var minēt, ka, veicot šo mežaudžu inventarizāciju 2000. gadā, *J. Ķuze* mizložņu ligzdas uz D no Ventspils šosejas atradis septiņās, bet *V. Vintulis* uz Z no tās — četrās vietās, tās īpaši nemeklējot.

Kopš 80. gadiem mizložņu novērojumu ir daudz un pieejamā informācija neliecina, ka pēdējās desmitgadēs to skaits īpaši mainītos. 10.05.1985. ligzdu ar olām Smārdes kūdras karjera apkārtnē atradis *V. Ādamsons*. 1992.–1993. gadā, kad dzeņu pētījumu ietvaros intensīvi apsekoja Odiņu dumbrājus, *M. Bergmanis* mizložņu tur atzinis par parastu sugu, 1992. gadā te arī atrasta apdzīvota ligzda. 90. gados mizložņa ir samērā parasta ligzdotāja dažāda veida mežaudzēs, kur atrodami veci koki un ir liels mirušās koksnes daudzums. 1999. gadā to konstatēja visā teritorijā — kopā 400–800 ligzdojoši pāri.

Ziņu par mizložņu caurceļošanu teritorijā ir maz. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē *A. Grosse* tās novērojis rudenos kopā ar zilītiem⁶⁷. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā^{105, 160} mizložņa konstatēta tikai vienu reizi 19.09.1958.¹⁰⁵. Teritorijā novēroti arī ziemojoši putni, par ko liecina 21. gs. sākumā veikto ekskursiju rezultāti (*JĶu, IV*), tomēr novēroto putnu skaits nav liels — parasti viens vai atsevišķi putni, kas uzturas jauktu zīlīšu bariņu sabiedrībā. Trūcīgā informācija neļauj spriest par iespējamām ceļojošo vai ziemojošo putnu skaita izmaiņām laika gaitā.

Dumbrājs pie bijušās Kūdras izgāztuves, kurā 1999. un 2000. gadā ligzdoja baltmugurdzenis, uzskatāms par ideālu vietu mizložņu ligzdošanai te atrodamā mirušās koksnes daudzuma dēļ. Aiz atlupušajām mizas lēkšķēm mizložņai ir lieliskas iespējas noslēpt savu ligzdu — 20.04.2000. te atrasta ligzda ar olām, 10.05. ligzdā jau bija mazuļi, savukārt 22.05., kad tie ligzdu jau bija pametuši, aptuveni simts metrus tālāk, iespējams, tas pats pāris tika novērots būvējam jaunu ligzdu (*JĶu*). Foto: *M. Strazds*, 21.06.2006.

Eurasian Treecreeper. Although considered a very common breeder in Latvia generally, on the verge of 19th–20th century in the area of KNP after World War I the breeding of Treecreeper was not recorded thus reflecting the state of forests there. Although not documented in time the species' population has increased since due to aging of the areas forests and encouraged by the expansion of beavers and consequently of beaver managed sites,

rich in dying trees. Recently a common breeder in different types of forests, especially where large amounts of big and dying trees are present. In 1999 the population was estimated at 400–800 pairs. During migration periods is recorded in mixed flocks dominated by tits. Recorded during the winter months, but no information on numbers or possible trends of both passage migrants and wintering birds is available.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Somzīlīte

Remiz pendulinus

Lai gan 20. gs. sākumā Latvijā ir zināmi atsevišķi somzīlītes ligzdošanas gadījumi, no kuriem viens 1914. un 1915. gadā zināms relatīvi netālu no KNP teritorijas, Lielupes krastā leļpus Bauskas (pie Kaucmindes vai Bornsmindes)¹⁶⁴, Latvijā kopumā somzīlīte vēl līdz 20. gs. vidum uzskatīta par retu maldu viesi⁶⁹. KNP teritorijai tuvākais zināmais novērojums 20. gs pirmajā pusē ir Lielupē pie Buļļiem (Lielupes grīvā) 27.09.1930., kad *J. Roms* nošāvis vienu putnu no četrus putnu bariņa.

KNP teritorijā somzīlītes pirmo reizi konstatētas 1972. gadā Slokas ezera A krastā, kad atrasta arī pirmā ligzda (*JL*). Jau nākamajā gadā ligzdošana pierādīta arī Kaņierī, kad 22.06.1973. *A. Sokolovs* ezera ZR stūrī atrada ligzdu, pie kuras novēroja arī vecos putnus¹⁹⁹. Nākamā ligzda Kaņierī atrasta 1989. gada rudenī un noteikta kā tajā gadā izvesta (*JL*). 90. gadu pirmajā pusē somzīlīšu ligzdas ezerā atrastas gandrīz katru gadu (*JBL*, *JL* u. c.), tomēr, kā atzīmē *J. Lipsbergs*, ne jau katrs atrasts šīs sugas "ligzdas manekens" apliecina faktiski ligzdošanu, jo tēviņš ligzdošanas sezonā mēdz būtēt arī vairākas ligzdas. Daļa no ligzdām ir bijušas nepabeigtas, savukārt daļa no tām ir ligzdots nesekmīgi. 90. gadu beigās Kaņierī somzīlīšu skaits samazinājies un līdz ar to sarucis arī atrasto ligzdu daudzums, ik gadu atrastas tikai 2–3 ligzdas (*JL*), lai gan nav zināms, vai vienā sezonā Kaņierī atrasto ligzdu skaits jebkad būtu bijis lielāks. 1999. gadā Kaņierī četros kvadrātos uzietas trīs apdzīvotas un trīs izvestas ligzdas (*JL*, *JVī*) un citā vietā — laivu bāzes apkārtnē — atkārtoti novēroti un dzirdēti putni (*MS*, *VV*). Tā kā šajā gadā somzīlītes

KNP konstatētas tikai Kaņierī, KNP kopējais somzīlīšu skaits novērtēts kā 5–10 ligzdojoši pāri.

Ārpus Kaņiera somzīlīšu ligzdošana KNP konstatēta Lielupes krastā iepretim Odiņu dumbrājam, kur 19.06.1988. *J. Lipsbergs* atradis divas ligzdas — vienu ar cāļiem, otru pamestu ar olām⁸⁰; savukārt 2001. gada pavasarī palienes krūmājā iepretim dolomīta karjeriem atrasta pērnā ligzda (*VV*, *ŽA*). Jāpiezīmē, ka Lielupes palienē ligzdošanas gadījumu skaits varētu būt arī ievērojami lielāks par reģistrēto, jo 2000. gada rudenī un ziemā, rūpīgi apsekojot palieni netālu no KNP teritorijas Kalnciema un Jelgavas apkārtnē, uzietas pavisam 60 šīs sugas ligzdas un ligzdojošo pāru skaits Jelgavas rajonā šajā gadā vērtēts kā 80–100⁷⁸. Somzīlītes ligzdošana konstatēta arī Smārdes purva karjeros, kur 1992. gada maijā atrasta pērnā gada ligzda, savukārt 1993. gada sezonā somzīlīte te nav novērota (*VĀ*). 14.06.1995. pāris redzēts Vecslocenes krastā netālu no Slokas (*API*).

Nelielā skaitā Kaņierī novērota caurceļošanas laikā, kā arī siltās ziemās (*JL*)^{177, 91}. Lai gan caurceļojošo somzīlīšu skaitu liedz novērtēt te ligzdojošo putnu (un arī neskaidras izcelsmes, iespējams, vietējo zīmotāju) klātbūtne, tomēr der pieminēt gadījumu, kad somzīlītes redzētas lielākā skaitā, — 27.07.1993. virs niedrāja manīts 12–13 putnu bars (*JL*). Ziemas laikā reģistrētas 27.02.1983., kad novērots viens lidojošs putns un niedrājā dzirdētas aptuveni piecu putnu balsis, 24.01.1988., kad niedrājos sastapti pieci putni vienkopus un viens atsevišķs putns, kā arī tā paša gada 13.02., kad ezerā redzēti trīs putni (*JL*).

Penduline Tit. Recorded for the first time in 1972 when a nest was found by the eastern shore of Lake Slokas. In 1973 breeding was recorded at Lake Kaņieris, where it has bred regularly since the early 1990s (2–3 nests found almost every year). Outside Kaņieris nesting has been

recorded in the peat pits near Smārde (1992) and on the floodplain of the River Lielupe (1988 and 2000). In 1999 when recorded only at Lake Kaņieris, the population was estimated at 5–10 pairs. Recorded in small numbers during both passage and winter.

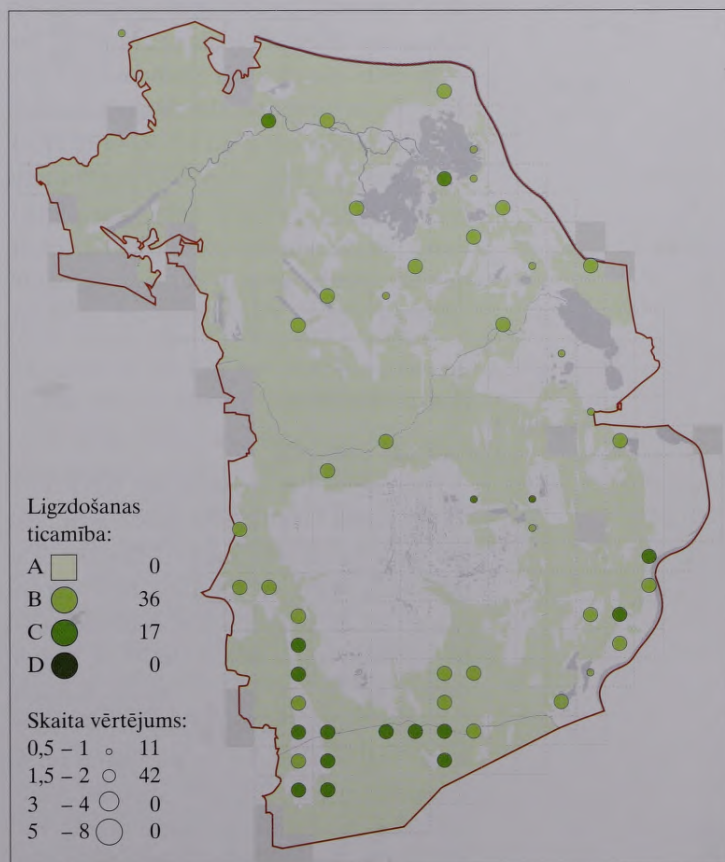
Vālodze

Oriolus oriolus

Aprakstot Rīgas apkārtnes putnu faunu 19. gs. beigās, V. Zavickis vālodzi raksturo kā “visai parastu”¹²⁸, savukārt pirmajā nozīmīgākajā pārskatā par tagadējās ĶNP teritorijas putnu faunu — A. Grosses pārskatā par putniem Kaņiera apkārtnē 20. gs. 20.–30. gados — par vālodzi rakstīts, ka tā ligzdojusi mazos meža puduros, tomēr te ligzdojošo putnu skaitu A. Grosse nenorāda⁶⁷. Par turpmāko laika periodu līdz pat 20. gs. beigām informācijas par vālodžu novērojumiem vai to skaitu teritorijā gandrīz nav. Turpat blakus Rīgas Jūrmalā vālodze šajā laikā bijusi mežos bieži ligzdojoša suga, īpaši jomās starp kāpām, kur ligzdas parasti būvētas alkšņos, taču V. Ābolīns (vairākkārt) atradis vālodžu ligzdas arī augstu priežu vainagos¹²². Vienīgā pieejamā informācija par vālodzēm ĶNP teritorijā šajā laikā ir Latvijas Gredzenošanas centra arhīvā atrodamās ziņas par to, ka 23.06.1932. J. Rācenis Pavasaru muižā ligzdā apgredzenojis četrus jaunus putnus⁸⁶, zināms arī, ka 04.07.1961. vālodzes mazuļus Riekstu salā Kaņieri apgredzenojis J. Bergmanis. Tomēr vismaz vālodzes statusa kopējais vērtējums Latvijā šajā laikā faktiski nav mainījies. O. Lēvis 19. gs. beigās par vālodzi raksta: “Šis ļoti skaistais greznuma putns ir mūsu lapu koku mežos un lauku audzēs

Ligzdo

ar jauktu sastāvu, viscaur bieži sastopams perētāju putns.”¹⁰² Vālodze uzskatīta par bieži sastopamu sugu gan 20. gs. sākumā¹⁰⁰, gan 20.⁶⁹ un 40. gadu beigās²⁰⁹, gan 50. gadu sākumā¹⁵⁹, un nekādas

informācijas par nozīmīgām tās skaita izmaiņām nav arī vēlāk¹⁷⁷.

Kopš 80. gadiem, kad teritorija apsekota ar nolūku vākt datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, kā arī 90. gados, kad topošā un vēlāk arī nesen nodibinātā ĶNP mežus regulāri apmeklēja gan ārvalstu putnotāju ekskursijas, gan pētnieki dažādu inventarizāciju ietvaros, vālodžu novērojumu ir daudz. Lielākajā daļā gadījumu gan dzirdēti tikai atsevišķi putni, tomēr dažkārt vālodzes dzirdētas vai redzētas arī salīdzinoši lielā skaitā. Piemēram, mežā pie Vēršupītes lejtes 07.06.1983. dzirdēti trīs dziedoši putni (*JMa*), 11.06.1990. mežā Odiņu–Pavasaru poldera malā dzirdēta 5–6 vietās; 16.06.1994. aptuveni 2,2 km garā maršrutā gar Kauguru kanālu dziedoši putni dzirdēti piecās vietās (*MS*), bet 19.05.2005. pie tilta pār Slampes upi Dunduru pļavās vienlaikus dzirdēti trīs dziedoši ♂♂ un redzēts pāris un vēl viens ♂ (*IV*). Iespējams, ka daļa no pēdējā novērojumā reģistrētajiem putniem bija caurceļotāji, tomēr šis pieņēmums nedod pārliecinošu pamatu vālodzi uzskatīt par teritorijā caurceļojošu sugu. Reģistrēta arī Ķemeru

parkā, kur 12.06.1998. dzirdēta divās vietās (*MS*). 1999. gadā vālodzes ĶNP konstatētas visā teritorijā — pārsvarā lapu koku mežos. Lai gan ligzdas nav atrastas (nav arī meklētas), kopējais vālodžu skaits teritorijā novērtēts kā 60–120 ligzdojoši pāri.

Golden Oriole. Already recorded in the 1920–30s (no information on numbers). Later, due to lack of regular bird surveys in the forests only single records of ringed birds (nestlings) were known from 1932 and 1961. However, generally during that time in Latvia it was considered to be very common and no trends were recorded. Since 1980 along with an increase in survey intensity has been recorded regularly in many places. Mostly single birds are encountered although in suitable habitats can be numerous, e. g. on 16.06.1994 five birds were recorded on 2.2 km route along the Kauguru channel. In 1999 the population was estimated at 60–120 breeding pairs. No convincing information available on possible passage migrants.

Ligzdo

Brūnā čakste

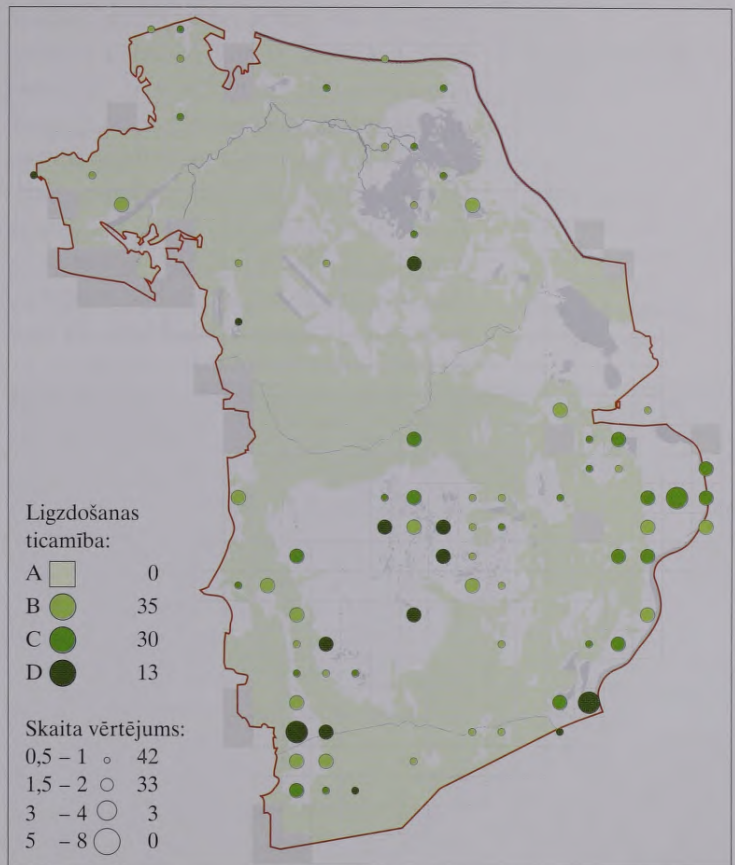
Lanius collurio

Jau senākajās liecībās par ĶNP teritorijas putnu faunu brūnā čakste atzīta par ļoti bieži sastopamu sugu. *V. Zavickis*, kas pētījumus veicis arī tagadējā ĶNP teritorijā, to 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē atzīst par ligzdojošu ļoti lielā skaitā¹²⁸. *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē brūnā čakste ligzdojusi piekrastes apdzīvotajās vietās, kā arī mežmalās un uz mežainajām ezera salām⁶⁷, diemžēl neminot neko par ligzdojošo putnu skaitu. Turpat blakus Jūrmalā brūnā čakste bijusi “ļoti

bieža mežmalās un arī jomās, kur bez izņēmuma ligzdojusi tikai kadiķos”¹²². Tomēr informācijas par konkrētiem ligzdošanas gadījumiem ĶNP teritorijā gan šajā laikā, gan vēlāk nav daudz — *Jura Pētersona* gredzenošanas atskaitē rakstīts, ka 01.07.1938. Kaņierī uz salas viņš gredzenojis ligzdu atstājušu jauno putnu⁸⁶. Savukārt *E. Tauriņa* piezīmēs pēc 11.06.1961. kopīgi ar *J. Vīksni* veiktās ekskursijas uz Kaņieri par brūno čaksti rakstīts: “Pa retam ezermalas krūmājos — 1 pāris arī uz Limosa salas (Mēr-

salas; red.).¹⁵⁷ Lai gan sugas statusa vērtējums arī Latvijā kopumā jau no 19. gs. beigām un gandrīz visa 20. gs. garumā ir gandrīz nemainīgi vienāds — “ļoti bieža” ligzdotāja^{69, 100, 102, 159, 209} —, ņemot vērā situācijas izmaiņas Latvijā laika gaitā, šķiet, ka sugai labvēlīgu biotopu dažādos laikos ir nodrošinājušas dažādas ilglaicīgas politiskās un ekonomiskās situācijas noteiktas ainavas izmaiņas — pēc Pirmā pasaules kara mežu intensīva izciršana valsts ekonomikas atjaunošanai¹⁵⁶, pēc Otrā pasaules kara lauksaimniecības zemju aizaugšanas izraisītās mežainības palielināšanās¹²⁵, bet 20. gs. beigās kolektīvizētās lauksaimniecības sabrukums vienlaikus ar intensīvu mežu izciršanu, kas kopā ar pesticīdu lietošanas ievērojamu samazinājumu ievērojami uzlaboja brūnās čakstes ligzdošanas apstākļus (piemēram, 21. gs. sākumā tikai tikko apmežoti izcirtumi un 10–20 gadus vecas jaunaudzes Latvijas mežos kopā aizņem gandrīz 300000 ha¹⁶⁷, pēc minimālajiem ligzdošanas blīvumiem¹¹⁸ nodrošinot piemērotu biotopu vismaz 2400–10000 pāriem brūno čakstu jeb 10–25% no 90. gados novērtētā brūno čakstu skaita¹⁵²), tikai sugas skaita svārstības nav dokumentāli fiksētas, jo ne ĶNP teritorijā, ne citur Latvijā šīs sugas galvenajās dzīvotnēs nav veiktas nekādas ilglaicīgas uzskaites. To, ka pēdējos gados brūno čakstu skaits kopumā ir palielinājies, apliecina arī 1980.–1984. un 2000.–2004. gadā veikto atlanta inventarizāciju salīdzinājums (izmantojot 10 x 10 kvadrātu tīklu) — otrajā no projektiem brūnās čakstes konstatētas 667 kvadrātos, kamēr pirmajā — tikai 526 jeb par 21% mazāk (VK, LOB nepublicēti dati).

Krūmainās pļavās, mežmalās un grāvmalu krūmājos 20. gs. otrajā pusē brūnā čakste bija salīdzinoši parasta suga, taču ir zināmi tikai atsevišķi gadījumi, kad vie-

nuviet vai vienas ekskursijas laikā reģistrēts vairāk nekā viens putns vai pāris — 21.07.1973. Slokas un Aklā ezera apkārtnē izvesti mazuļi redzēti trijās vietās (JL), 05.06.1994. Vecslocenes pļavās reģistrēti vismaz 2–3 pāri (MS). Tomēr informācijas par brūno čakstu daudzumu un blīvumu aizaugošajos izcirtumos, kas vismaz 20. gs. beigās varētu būt nodrošinājuši ļoti būtisku sugas skaita pieaugumu, nav.

Brūno čakstu ligzdošana konstatēta arī teritorijā esošajos augstajos purvos, konkrēti Ķemeru tīrelī. Pirmās ziņas par to ir K. Vilka atskaite par 22.06.1947. Ķemeru tīrelī ligzdā apgredzenotiem sešiem mazuļiem⁸⁶. 80. gadu sākumā K. Vilks vēstulē A. Petriņam par Ķemeru tīreļa putnu

faunu 40.–60. gados raksta: “*Lan. collurio reti*”, bet vēlāk, stāstot par savu pieredzi purva putnu izpētē intervijā *M. Strazdam* un *I. Kramam*, atceras: “Un arī pa tiem sūnekljiem mēdza ligzdot arī brūnās čakstes, lai gan ļoti reti. Bet tad, protams, tādās vietās, kur bija vairāk koku, kur vairāk priedītes tā biežāk.”¹⁴⁹ Diemžēl konkrētāka informācija par to, vai bez minētā atraduma *K. Vilkam* bijis zināms vēl kāds brūnās čakstes ligzdošanas gadījums un vai minētā ligzda ir pirmā, kas Ķemeru tīrelī atrasta, nav pieejama. 70. gados, kad Ķemeru tīrelī regulāri apsekoja *A. Petriņš*, brūnās čakstes ligzdojušas tīreļa ar priedēm apaugušajās daļās gar purva malu un pie purva ezeriņiem, kur bijušas retākas nekā koku čipste¹¹¹. Turpmākajos gados veikto maršruta uzskaišu dati rāda, ka brūnā čakste purvā nelielā skaitā sastopama regulāri. *J. Kazubiernis*, kas uzskaites tīreļa Z daļā veica laikā no 1984. līdz 1994. gadam (izņemot 1990. gadu), sugu te ir konstatējis sešos uzskaišu gados (jāatzīmē, ka lielākajā daļā no uzskaišu gadiem tās veiktas tikai vienu reizi sezonā) — no viena līdz trim putniem. Līdzīgā skaitā uzskaišu laikā brūnā čakste tīrelī reģistrēta arī 21. gs. sākumā (*JĶu*). Taču purvā kopumā vismaz kopš 90. gadu sākuma tā noteikti bijusi sastopama lielākā skaitā, jo, piemēram, 1993. gadā tikai pie meteostacijas laipām vien atkārtoti 26.05. un 11.06. novēroti divi pāri (*MS*).

1999. gadā brūnās čakstes konstatētas gan visās nozīmīgākajās pļavu teritorijās, gan Ķemeru tīrelī, gan krūmainu klajumu malās, piemēram, Kūdras izgāztuvē un līdzīgās vietās, gan arī aizaugošos izcirtumos. Kopā ĶNP ligzdoja 120–150 pāri. Šajā gadā pļāvās starp Odiņiem un Kaļķi, Odiņu–Pavasaru polderī un Kašķu purvā uzskaitīti 17–24 pāri, bet Ķemeru tīrelī —

18–24 pāri, un kopējais skaits, ņemot vērā purva apsekotību, novērtēts kā 25–30 pāri (*MS*). Jāatzīmē, ka pļavas uz D no Odiņiem no brūnās čakstes uzskaitīšanas vienkārša ir slikti apsektas, jo lielākajā un šai sugai piemērotākajā pļavu daļā pie Kaļķa būts tikai agri pavasarī un vēlāk vasarā — tikai vakarā, tādēļ brūno čakstu skaits šeit varētu būt arī lielāks. Vismaz purvā ligzdojošo brūno čakstu skaits, salīdzinot ar 20. gs. vidu, ir ievērojami palielinājies, pēc *J. Lipsberga* domām, iespējams, lielo čakstu skaita samazināšanās dēļ¹⁷⁷, taču ļoti iespējams, ka tas atspoguļo sugas skaita pieaugumu Latvijā kopumā 20. gs. pašās beigās. Par galvenajiem sugas biotopiem — krūmainām pļavām un izcirtumiem — konkrētas informācijas par skaita izmaiņām autoru rīcībā nav, tāpat kā nav ziņu, kas liecinātu par šīs sugas caurceļošanu teritorijā.

Red-backed Shrike. Always considered a common breeder but alterations to the amount of suitable habitat during different time periods depending upon the different ongoing processes (intensive clear-cut forestry, natural afforestation of agriculture lands etc.) and possible fluctuations of the species' numbers led to it being overlooked due to lack of counts in main habitats of the species. Breeds at forest edges and in overgrown meadows, and in raised bogs. In 1999 the population was estimated to be 120–150 pairs, of which 25–30 were in Ķemeru bog. At least in the bogs numbers have increased significantly since the mid-20th century possibly reflecting an overall increase of the species' numbers during the last years of 20th century. No information on presence of passage migrants.

Lielā čakste

Lanius excubitor

O. Lēvis par lielo čaksti 19. gs. beigās raksta, ka “patiesībā viņa pie mums ir tikai ziemas viesis, jo viņa atnāk tik septembrī un aprīlī atkal aiziet uz ziemeļiem; tikai gluži ārkārtīgi un ļoti reti kāds pāritis paliek perēt mūsu Baltijas guberņās”¹⁰². Līdzīgi arī H. Loudons to uzskata par ligzdojošu šeit “tikai izņēmuma gadījumos”, diemžēl nenorādot konkrētus viņam zināmus gadījumus⁹⁸. Citā — jau vēlākā darbā šis autors lielo čaksti raksturo kā samērā biežu ziemas viesi, bet tikai kā retu nomietnieku (līdzīgā statusā kā cekulcīrulis, stepes čipste, baltmugurdzenis u. c.)¹⁰⁰. Iespējams, ka šajā laikā īsti nebija zināms lielās čakstes ligzdošanas biotops Latvijā tādēļ, ka netika veikti speciāli pētījumi augstajos purvos. Arī V. Zavicka dotais raksturojums šai sugai — “ļoti reti, ziemā mazliet biežāk” — atbilst šim raksturojumam, viņš min arī (domājams, vienīgo viņa zināmo; red.) gadījumu, kad vienu, acīm redzami ziemojošu vai caurceļojošu lielo čaksti 28.03.1899. sastapis un nošāvis pie Kaņiera¹²⁸.

Acīmredzot gadsimta sākumā uzsāktie putnu pētījumi purvos — K. Vilka ekskursijas uz Olga purvu, kur lielās čakstes ligzdojušas ļoti mainīgā skaitā — no 20 pāriem 1925. gadā līdz trim pāriem 1930. gadā¹⁶⁹, un arī A. Grosses ekskursijas Kaņiera apkārtnē, kur lielās čakstes ligzdojušas purvu malās⁶⁷, atklāja šīs sugas ligzdošanas biotopu. Tādēļ vēl 1936. gadā N. Tranzē un R. Sināts raksta: “Kā perētāju putns lielā čakste sastopama tomēr biežāk, nekā to parasti pieņem. Viņas ligzdu atrod lielos sūnu vai zaļu purvos; par ligzdas koku noder kāda kuplāka purva priedīte, kuras galotnē, biezo zaru čumurā, čakste

ievij savu ligzdu.”¹⁶⁵ Līdzīgi kā K. Vilks, arī A. Grosse, rakstot par lielajām čakstēm Kaņiera apkārtnes purvos, norāda uz dažādos gados ļoti mainīgu ligzdojošo putnu skaitu⁶⁷, taču diemžēl neko nemin par to, cik liels tas bijis un kuros purvos konstatēts. Ķemeru tīrelī lielā čakste droši ir kon-

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Nesen ligzdu pametuši lielās čakstes mazuļi Ķemeru tīrelī.
Foto: J. Lipsbergs, 1972. gada jūnijs

Lielās čakstes ligzdu parasti būvē purva priedītē dažu metru augstumā virs zemes. Agrāk, kad purvos vēl mīta baltirbes, to pavasarī nomestās baltās ziemas spalvas bija galvenais ligzdu izklājums. Mūsdienās šim mērķim čakstes lieto galvenokārt dzērviu spalvas. Attēlā redzama Ķemeru tīrelī 08.05.1999. atrastā ligzda (priedītes augšdaļā).
Foto: J. Kuze

statēta 22.05.1937., kad pāri te nošāvis *N. Tranzē* (šie putni atrodas LU Zooloģijas muzeja kolekcijā), savukārt *M. Brants* 1939. gadā atzīmē, ka “lielās čakstes Ķemeru tīrelī ligzdo”, gan neminot, par cik pāriem ir runa³³. Pirmā droši zināmā ligzda tīrelī atrasta 08.06.1946., kad *K. Vilks* te gredzenojis divus mazulus⁸⁶. Spriežot pēc tālaika purvu izpētei veltītām publikācijām, šeit labākajos gados ligzdojuši ne vairāk kā 4–7 pāri (vadoties pēc *E. Tauriņa* 20. gs. 50. gadu beigās dotā šīs sugas skaita vērtējuma Latvijas izpētītajos purvos, kuru skaitā ietilpa gan Ķemeru tīrelis, gan citi nozīmīgākie purvi, — vidēji 1–4 pāri uz purvu, maksimāli viens pāris uz 8 km², uzsverot arī, ka *K. Vilks* Olga purvā 1925.–1927. gadā novērojis “neparasti augstu” šīs sugas ligzdošanas blīvumu — 15 pārus jeb vienu pāri uz 2,4 km², t. i., minot gan citādus gadus, gan skaitu nekā paša *K. Vilka* publikācijā, tātad acīmredzot izmantojot *K. Vilka* paša dotu precizētu informāciju; *red.*²⁰⁶). Vēlāk, 80. gadu sākumā, rakstītā vēstulē *A. Petriņam*, pēc

atmiņas raksturojot Ķemeru tīreļa putnu faunu 40.–50. gados, *K. Vilks* gan min krietni lielāku skaitu: “*Lanius excubitor* senāk bija diezgan daudz — pie katras akaču grupas vismaz viens pāris (pa visu tīrelī vajadzēja sanākt pāri 30)”, taču šis vērtējums acīmredzot balstās uz novērojumiem par lielu blīvumu labā gadā kādā relatīvi nelielā apsekotā teritorijā, purva kopējās situācijas pārzināšanu un aplēsi, “cik varētu būt, ja visur būtu tāpat” (*red.*). Diemžēl *K. Vilks* detalizētas savu ekskursiju piezīmes nav rakstījis, un pieejamie konkrētie dati neko tamlīdzīgu neliecina. Spriežot pēc gredzenošanas atskaitēm, *K. Vilks* Ķemeru tīrelī apmeklējis 08.06.1946., 22.06.1947., 01.06.1950., 03.06.1952. un 25.05.1953. No šiem apmeklējumiem lielā čakste gredzenota bez jau minētā 1946. gada vēl 01.06.1950., kad apgredzenoti deviņi mazuļi (vēlāk viens no tiem tā paša gada 18.10. nošauts Itālijā, 1370 km DR no gredzenošanas vietas^{172, 187}). 25.05.1953., kad kopā ar *K. Vilku* purvu apmeklēja arī *E. Tauriņš*, lielo čakstu ligzdas viņiem atrast nav izdevies, bet purva centrālajā daļā konstatēti divi pāri¹⁵⁷. Par to, ka minētie “30 pāri” varētu būt laika un precīzu piezīmju trūkuma radīta kļūda, liecina arī vēl kāds cits fakts. Tajā pašā laikā, kad rakstīta vēstule *A. Petriņam*, *K. Vilks* arī pēc atmiņas min, ka “30 pāri” lielo čakstu ligzdojuši nevis Ķemeru tīrelī, bet citā 40. gadu sākumā apsekotā purvā — *Cenas tīrelī*¹⁷⁷, kur, spriežot pēc gredzenošanas atskaitēm, *K. Vilks* bijis 02.06.1940. un 01.06.1941.¹⁷². Tomēr, rakstot par šī purva apmeklējumiem 40. gadu sākumā, viņš tikai piemin lielo čaksti kā ligzdojošu “purvos Jelgavas apkārtnē” (no citu sugu aprakstiem ir zināms, ka domāts *Cenas tīrelis*; *red.*)¹⁷⁰, bet neviena vārda neraksta par tik nozīmīgu skaitu, kas tajā brīdī būtu bijusi lielākā jebkad atrastā ligz-

došanas vieta sugai, kam zināmas tikai dažas ligzdošanas atradnes. Arī *E. Tauriņš*, kas savā publikācijā par purvu putniem²⁰⁶ pat īpaši piemin *K. Vilka* lielo ieguldījumu purva putnu izpētē un lielā mērā balstās uz viņa dotās informācijas, nevarēja par šādiem rekordiņiem nezināt un noteikti būtu atsoguļojis, ja tādi būtu bijuši.

Tomēr, atsaucoties uz *K. Vilka* vēstulē doto informāciju, *A. Petriņš* raksta, ka 20. gs. 50. gados purvā notikusi šīs sugas skaita samazināšanās: “1961. gada maršrutā (14.05.; *red.*) novērota tikai 2 vietās (*JVī*). Pēdējo reizi atrasta ligzdojam 1972. gadā (*JL*). Turpmāk atsevišķi īpatņi novēroti divreiz: 1974. g. — 2. rajonā un 1976. g. — 5. rajonā. Kopš 1977. gada (līdz 1980. gadam; *red.*) vairs nav konstatēta.”¹¹¹ Acīmredzot, balstoties uz šo informāciju un publikācijām¹⁹⁴, kā arī ziņām par stāvokli citās tolaik zināmajās šīs sugas atradnēs, lielā čakste kā “reta, iznikstoša suga” iekļauta Latvijas PSR Sarkanajā grāmatā, kā vienīgo zināmo skaita sarukšanas iemeslu minot “biotopu platības samazināšanos un degradāciju” un norādot, ka “acīmredzot ir arī citi, neizpētīti izzušanas cēloņi”⁵. Taču, ar laika distanci raugoties uz pieejamajiem faktiem un arī ņemot vērā jaunākās atziņas par sugas bioloģiju un prasībām pret biotopu, šķiet, ka “panika” ir bijusi mazliet nepamatota. Neapšaubāmi 60. gados lielās čakstes statusu zināmajās atradnēs ļoti būtiski ietekmēja vairākos lielajos purvos uzsāktie meliorācijas darbi. Novācot apaugumu kūdras izstrādes uzsākšanas dēļ, likvidēts ligzdošanas biotops Olga purvā, Sedas tīrelī, kur arī šī suga ligzdojusi¹⁷², lielā mērā arī Cenas tīrelī un pat vienā no pirms tam regulāri apmeklētajiem Ķemeru tīreļa ezeriņu rajoniem. Ņemot vērā, ka tieši regulāri strukturēta (ar piemērotiem 1,5–4,5 m augstiem no-

vērošanas posteņiem, kas izvietoti ideālā gadījumā ik pēc 30 m) klaja ainava ir lielajai čakstei būtiska, lai nodrošinātu sekmīgas medības un līdz ar to priekšnosacījumu ligzdošanai vispār, bet ligzdojošo pāru skaits un ikgadējie teritoriju izmēri variē atkarībā no strupastu — galvenās lielo čakstu barības — ikgadējā daudzuma⁸⁸, purvu sagatavošana izstrādei pilnībā likvidē sugas iespējas ligzdot. Tajā pašā laikā līdz pat 80. gadiem, kad sāka pirmā ligzdojošo putnu atlanta sastādīšana, informācijas par lielās čakstes sastopamību citos mazos purvos faktiski nebija, tāpēc dažu lielo atradņu izzušana varēja radīt dramatiskāku iespaidu nekā patiesās populācijas svārstības. Iespējams, ka noteikta loma ir bijusi vēl kādam, pirmajā brīdī šķietami dīvainam un literatūrā nekur līdz šim neanalizētam faktoram. Lielo čakstu skaita samazināšanās, vismaz Ķemeru tīrelī, laika ziņā sakrīt ar baltirbju izzušanu no tā, bet no *K. Vilka* pieredzes un arī pēc viņa speciāli pētītās literatūras (*O. Heinrota* rakstītā) izriet, ka lielās čakstes ligzdu izklājumā ļoti daudz izmantojušas tieši baltas (baltirbju) vai gaiši pelēkas spalvas¹⁷². Ņemot vērā to, ka izklājuma kvalitātei var būt nozīmīga loma sekmīgas ligzdošanas nodrošināšanai, it īpaši būvējot ligzdu samērā klajā vietā — parasti purva priedīšu galotnes daļā, kā to dara lielās čakstes —, pilnīgi iespējams, ka jebkādu spalvu trūkums purvā varēja radīt lielajām čakstēm problēmas, jo pēdējās desmitgadēs varbūtējā populācijas atjaunošanās varētu būt notikusi laikā, kad kopš 80. gadiem purvos gan ligzdojošo putnu skaita ziņā, gan neligzdojošo baru lieluma ziņā ir vismaz pieckāršojies dzērvju skaits^{32, 118} un ligzdu izklāšanai var izmantot purvos viegli atrodamās dzērvju spalvas. Tomēr pilnīgi iespējams, ka skaita “depresijas” periodu noteikusi vie-

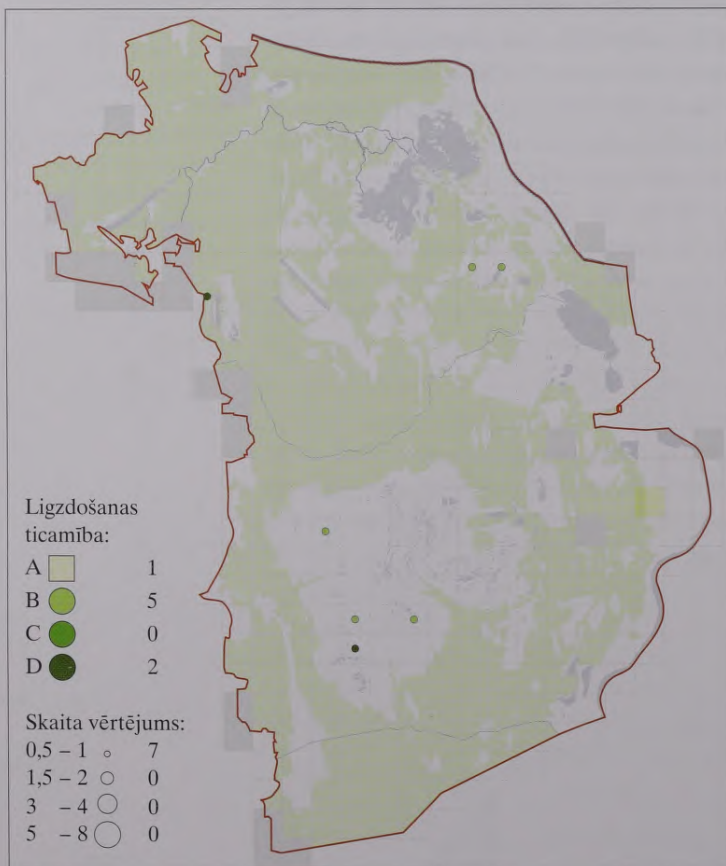
nīgi barības pieejamība, un spriedumam par vispārēju skaita samazināšanos nav nekāda pamata.

Katrā ziņā informācija par reģistrētiem novērojumiem un atrastajām ligzdām arī turpmākajās desmitgadēs būtiski neatšķiras no konkrētās informācijas par 40.–70. gadiem. Ķemeru tīrelī, kas apmeklēts visregulārāk, lielās čakstes novērotas mainīgā skaitā un ne katru gadu. Par tās ligzdošanu Ķemeru tīrelī 70. gadu beigās liecina *J. Mančinska* 1978. vai 1979. gadā atrastā šīs sugas pērnā ligzda. Veicot purva putnu uzskaites tīreļa Z daļā laikā no 1984. līdz 1994. gadam (izņemot 1990. gadu), *J. Kazubiernis* lielo čaksti nav konstatējis, savukārt, veicot melno stārķu izsekošanu

purva ZR stūrī 04.05.1990., novērots pāris (*AGa*), bet Kaugurrozas rajonā 18.06.1990. konstatēts vēl viens iespējamais ligzdošanas rajons (*KAO*). Arī nākamajā gadā, 23.04.1991., lielā čakste novērota tīreļa ZR stūrī (*MS*). 12.06.1993. viens putns redzēts uz Z no bijušās meteostacijas (rajonā, ko skar *J. Kazubierna* uzskaites maršruts; *MS*), bet 14./15.05.1994. *V. Roze* un *V. Adamsons* turpat apkārtne atraduši ligzdu, un putni laipu apkārtne redzēti vēl arī 05.06.1994. (*MS, AR*). Pēc tam līdz 1999. gadam Ķemeru tīrelī lielā čakste konstatēta vienīgi 26.05.1996. (*AKa, OK*). Ārpus Ķemeru tīreļa lielās čakstes epizodiski konstatētas Zaļajā purvā, kur par iespējamu ligzdošanu liecina atsevišķi novērojumi ligzdošanas sezonas laikā — 12.04.1985. (*JKa*), 13.05.1990., 12.05.1991. un 29.03.1992. (*VĀ*). Ligzdošana konstatēta arī Raganu purvā, kur 14.06.1987. Melnezera rajonā atrasta ligzda (*VS*), un viens putns novērots Sēravotu apkārtne 16.07.1992. (*MS*).

1999. gadā 2–3 pāri lielo čakstu konstatēti Ķemeru tīrelī (08.05. atrasta arī viena ligzda ar mazuļiem Zosu ezeru rajonā; *VĀ, JKu, MĶ*), viens pāris Smārdes purva karjeru apkārtne (11.05. atrasta ligzda ar olām; *VĀ*) un 1–2 pāri Raganu purvā (*EO*). Ņemot vērā citu purvu apsekotību, kopējais skaits ĶNP novērtēts kā 4–7 pārus liels.

Arī pēc 2000. gada lielās čakstes statuss būtiski nav mainījies. Veicot purva putnu uzskaites maršrutā tīreļa ZA–C daļā 2003.–2006. gadā, *J. Kuze* lielo čaksti te reģistrējis trijos no uzskaišu gadiem: 10.06.2004. nesen izvesti mazuļi redzēti vienā, bet 07.06.2005. un 07.06.2006. — katru reizi divās vietās. 2001.–2005. gadā vismaz viens pāris regulāri katru gadu novērots vecās meteostacijas laipas rajonā (*VV, MS*).

Lielā čakste teritorijā neregulāri reģistrēta arī caurceļošana un ziemošana laikā. Pēc jau minētajiem caurceļojošo vai ziemojošo putnu novērojumiem 19./20. gs. mijā¹²⁸ 18.11.1926. vienu putnu pie Ķemeriem nošāvis *N. Tranzē*. Pēc tam 15.04.1954. ekskursijas laikā uz Slokas jūrmalu un Kaņieri *E. Tauriņš* un *H. Mihelsons* lielo čaksti redzējuši pie Antiņciema¹⁵⁷. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā 23.09.1956. reģistrēts viens caurceļojošs putns¹⁶⁰. Atsevišķas lielās čakstes caurceļošana laikā teritorijā regulāri reģistrētas kopš 90. gadiem, putni novēroti galvenokārt lauksaimniecības zemēs, kur tie sēž uz elektrības vadiem vai koku vai krūmu galotnēs, bet vienā gadījumā — 04.04.1993. —, iespējams, ka caurceļojošs putns novērots arī lielā aizaugošā izcirtumā Jāņkroga–Čaukciema ceļa malā (*MS, APe*).

Pirmās ziņas par lielās čakstes ziemošanu teritorijā ir no *A. Grosses* pētījumu

laikiem 20. gs. 20.–30. gados, kad trīs līdz četras lielās čakstes uzturējušās pie Kaņiera ezera un tuvējām apdzīvotajām vietām, kur tās medija strupastes un putniņus. *A. Grosse* piemin, ka pie Antiņciema lielā čakste nomedījusi dzelteno stērsti, viņam arī gadījies atrast (uz zariņa) uzdurtus ciršļus⁶⁷. Pēc ilgāka pārraukuma ziņas par šīs sugas ziemošanu ir pieejamas par periodu kopš 90. gadu sākuma un it īpaši — kopš 21. gs. sākuma, kad teritorija regulāri apmeklēta arī ziemas laikā. Atsevišķi ziemojoši putni pastāvīgi novēroti Lielupes palienē, Dunduru pļavās un ceļa malā posmā Smārdeskrogs–Minsteri (*JĶu, AL, VV* u. c.). Reģistrēta arī pie Slokas ezera Vecsloccenes grīvas rajonā (*RM, AKu*), Ķemeru tīrelī (*JĶu, MS*) un bebrainē Sumragu pussalā (*JĶu*). Tomēr novērojumu fragmentārais raksturs neļauj spriest ne par caurceļojošo, ne ziemojošo putnu skaita izmaiņām.

Great Grey Shrike. Breeding in the area was recorded for the first time in the 1920–1930s when bogs were discovered to be the nesting habitat of the species in Latvia. Numbers fluctuate, birds not nesting every year. Despite the claims about severe declines in the 1950s the available hard data do not indicate anything but annual fluctuations. However it is likely that some decrease has taken place, initiated by a local reduction of available nesting habitat, caused by the start of peat mining operations at that time. Since 1960 breeding at Ķemeru bog was confirmed only in 1972, 1978 or 1979, 1994, 1999 (one nest found each year) and 2004 and 2005 (one and two fledged fa-

mily groups sighted respectively). Breeding also recorded in the Raganu bog (nest found in 1987), and some sightings suggest irregular nesting also in the Zaļais bog. In 1999 breeding was recorded in Ķemeru bog and Smārdes bog, and separate birds were seen in the Raganu bog. The total population in 1999 was estimated at 4–7 nesting pairs. There are irregular sightings also during the migration seasons and in winter, but the migrating and wintering individuals may be difficult to separate. Mostly single birds are sighted perching on wires, poles or fences or on tree tops in various places in the agricultural areas. Scarcity of historical data does not allow consideration of trends.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

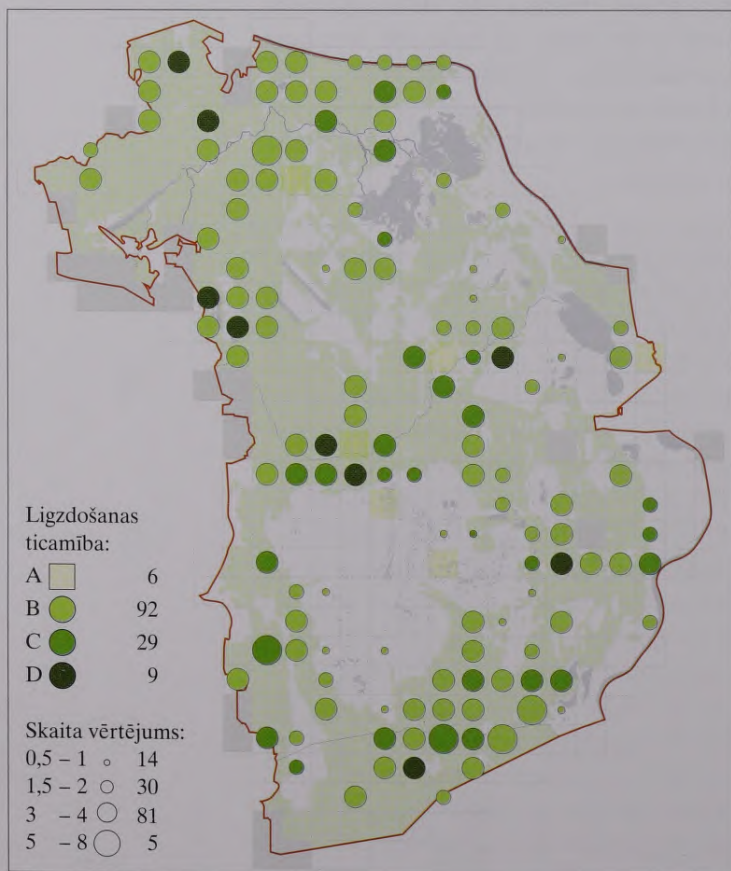
Silis

Garrulus glandarius

Visos vēsturiskajos pārskatos par teritorijas putnu faunu silis atzīts par parastu putnu. 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē tas bijis sastopams lielā skaitā, īpaši rudenos¹²⁸. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē silis bijis parasts ligzdotājs mežos ap ezeru⁶⁷. Zināms, piemēram, ka *B. Bērziņš* ligzdā pie Ķemeriem apgredzenojis sešus mazuļus 05.06.1933.⁸⁶. Lai gan konkrētu novērojumu par laiku līdz 20. gs. beigām ir ļoti maz, nekas neliecina, ka silis jebkad būtu bijis reti sastopams, un dažādos laika periodos atšķirīgais zināmo novērojumu daudzums atspoguļo vienīgi pētījumu

intensitāti, nevis sīļu skaita svārstības. Silis ir parasts ligzdotājs dažāda veida mežaudzēs arī 20. gs beigās. 1999. gadā tas konstatēts visā ĶNP teritorijā, ligzdoja 200–400 pāri. Silis atzīmēts arī apdzīvotās vietās, piemēram, 10.05.1998. ekskursijas laikā Ķemeru silis novērots trijās vietās (MS). Tomēr regulāru novērojumu trūkums 60. gados neļauj spriest par laiku, kad sīļi teritorijā sākuši ligzdot apdzīvotās vietās, kā tas šajā laikā reģistrēts citur Latvijā¹⁷⁷. Zināms vien, ka 14.09.1956. ekskursijā no Kauguriem uz Bigauņciemu *E. Tauriņš* un *G. Lejiņš* sili novērojuši Slokā, ārpus tagadējās ĶNP teritorijas¹⁵⁷.

Silis Latvijā vienmēr bijis biežāk sastopams gāju laikā. Kā raksta *N. Tranzē*, tas ir “īpaši uzkrītošs rudenos, kad sākas tā klejošana; tā pārvēršas īstā ceļošanā, tā ka ziemā pie mums paliek tikai neliela daļa”¹⁶⁴. Arī ĶNP teritorijā sīļu ceļošana atzīmēta kopš pirmo pētījumu sākuma — gan 19. gs. beigās¹²⁸, gan 20. gs. 20.–30. gados⁶⁷, gan arī vēlāk. Kā regulārs caurceļotājs Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē silis reģistrēts gan 1947.–1950. gadā²⁰², gan 50. gadu beigās Jaunķemeru jūrmalā veikto migrējošo putnu uzskaišu laikā¹⁶⁰, tomēr atzīts, ka daļa novēroto sīļu varētu būt vietējie putni. Epizodiskas ziņas par pavasarī caurceļojošiem sīļiem atrodamas *E. Tauriņa* lauka piezīmēs par 16.04.1959. ekskursiju uz Jaunķemeriem: “06.35–08.35 ceļo”¹⁵⁷. Arī 21. gs. sākumā rudenos teritorijā regulāri novēroti caurceļojoši putni (*JĶu*, *VI*) un atzīmētas atšķirības caurceļojošo putnu skaitā dažādos gados. Kā piemēru var minēt starptautisko putnu vērošanas dienu (*World Birdwatch*; tradicionāli notiek oktobra pirmajā nedēļas

nogalē) ekskursiju laikā redzēto putnu skaitu. Maršrutā Kaņieris–Slampes lauki 02.10.2004. saskaitīti 25 ceļojoši siļi un dienu vēlāk — vismaz 50 putni, savukārt 02.10.2005. līdzīgā maršrutā reģistrēti tikai viens putns (*JĶu, VI*). Tomēr sistematisku ilggadēju novērojumu trūkums neļauj spriest par to, vai skaita palielināšanās atbilst Latvijas teritorijā atzīmētajām siļu invāzijām, kas pēdējās desmitgadēs atzīmētas 1975., 1977.¹⁷⁷, 1985. un 1999. gadā⁴⁹, ne arī spriest par ilglaicīgām ceļojošo putnu skaita izmaiņu tendencēm. Siļis teritorijā ir arī regulārs ziemotājs, tomēr autoriem nav pieejamas ziņas par

ziemojošo putnu skaitu vai tā izmaiņām laika gaitā.

Eurasian Jay. Always considered a common breeder in various types of forests. In 1999 numbers were estimated at 200–400 pairs. Recorded also at human settlements, however time when the species was first recorded there is not known (most likely in the middle of 20th century). A regular passage migrant and common wintering species. Lack of long term observations does not allow consideration of trends.

Žagata

Pica pica

O. Lēvis par žagatu 19. gs. beigās raksta: “Šis putns, kura nevienā apgabalā netrūkst un visur mūsu guberņās bieži sastopams, mīl pastāvīgi, vasarā un ziemā, uzturēties nevis lielos, šķirtos mežos, bet vairāk mežmalās, lauku kokos un biezu skuju koku jaunos audzējumos, iestrādātas zemes un cilvēku dzīves vietu tuvumā; bez kāda izņēmuma šis ir īsts nomietnieku putns.”¹⁰² Arī Rīgas apkārtnē šajā laikā žagata atzīta par bieži sastopamu putnu¹²⁸.

Arī 20. gs. pirmajā pusē žagata Latvijā kopumā uzskatīta par bieži sastopamu sugu⁶⁹, kuras ligzdošana tomēr joprojām saistīta ar skuju koku jaunaudzēm mežmalās, bīrzīm, kur viņu netraucē, nereti arī cilvēku dzīvesvietu tuvumā, kur tā arī ligzdu būvē galvenokārt skuju kokos¹⁶⁵. Vairāki tālāka putnu pētnieki uzsver, ka žagata izvairās no lielākiem mežu masīviem un purviem^{170, 165}. Acīmredzot tieši piemērotu ligzdošanas vietu nabadzības vai augsta traucējumu līmeņa dēļ 20. gs.

20.–30. gados tieši Kaņiera apkārtnē žagata bijusi reta, divi trīs pāri ligzdojuši tikai pie Čaukciema⁶⁷, taču nevar aizmirst to, ka žagata kā kaitīgs putns tolaik stipri vajāta^{51, 52} (sk. arī pie vārnas). Par ligzdošanu vai pat sastopamību apdzīvotās vietās šajā laikā vēl nekādu novērojumu nav, arī blakus esošajā Jūrmalā žagata ir parasta ligzdotāja mežos un mežmalās, bet pilsētas parku zonā tā nav bijusi sastopama¹²². Lai gan 40. gadu sākumā *A. Kalniņš* raksta, ka žagata tikai “rudeni un ziemā jau biežāk uzturas apdzīvotu vietu tuvumā un tur barībai uzmeklē dažādus atkritumus”⁷⁶, 1941. gadā *K. Grigulis* tās ligzdošanu pirmo reizi konstatē Rīgas tuvumā — Lakstīgalu salā⁶⁴. Acīmredzot šajā laikā, iespējams pat, ka kara laikā Latviju divas reizes šķērsojošās frontes līnijas un pirmskara politisko kolīziju rezultātā — iedzīvotāju masveida izsūtīšanas dēļ, daudzo pamesto un nopostīto ēku dēļ, kur žagatas neviens netraucēja, — pamazām sākās tās ligzdošanas

Ligzdo, ziemo

Kopš 20. gs beigām žagata ir kļuvusi par apdzīvotu vietu putnu. Tagad tās ir biežāk sastopamas apdzīvotās vietās — Lapmežciemā un Ķemerose — un to tuvumā nekā lauku ainavā.

Foto: A. Blumbergs, Ķemeri, 16.08.2005.

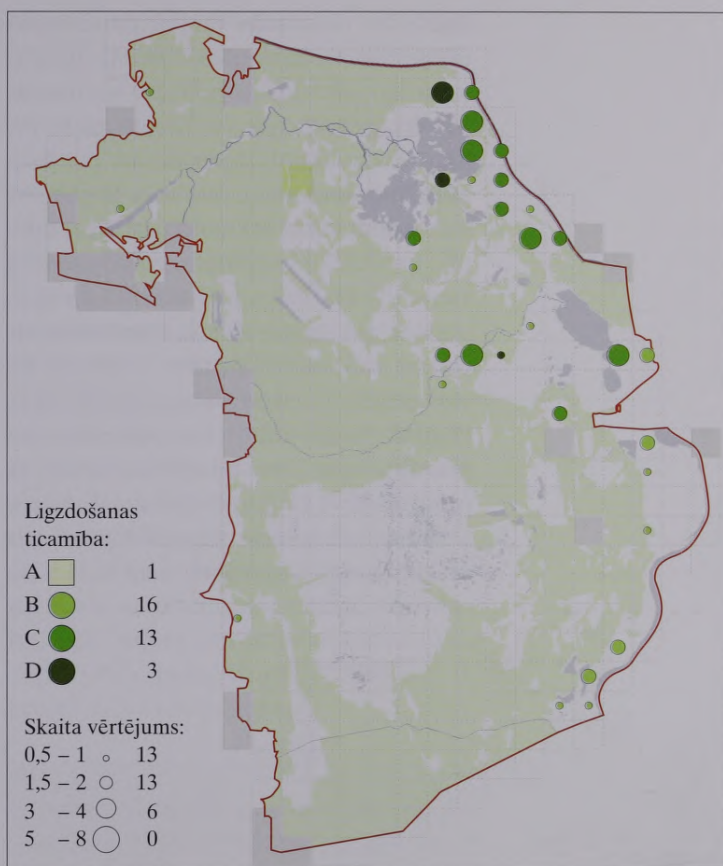
vietu tuvošanās apdzīvotām vietām un pat pilsētām, kas plašāk sāk izpausties tikai 60. gados¹⁷⁷. Jau 15.04.1954., apmeklējot Slokas jūrmalu un Kaņieri, E. Tauriņš un H. Mihelsons žagatu (3–4 putnus) reģistrējuši pie Kaņiera kanāla¹⁵⁷, tātad Lapmežciemā, bet 16.04.1959. E. Tauriņš kopā ar M. Švarcbergu to novērojuši pie Kaņiera¹⁵⁷. Savukārt dažus gadus vēlāk, 1961. gadā, žagata jau “ligzdo ezera piekrastē, g. k. ziemeļu un austrumu krastos (tātad arī Ragaciemā un Lapmežciemā; red.). Par ligzdošanu krūmiem un kokiem apaugušajās salās un niedru sēklī ziņnav, lai gan tā pilnīgi iespējama”¹⁷³.

Turpmāk līdz 80. gadiem konkrētu ziņu par žagatu sastapšanu teritorijā nav, tomēr nav nekāda pamata uzskatam, ka žagata šajā laikā būtu bijusi reta. 80. gadu

sākumā, kad teritorija apsekota, lai vāktu datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam¹¹⁸, žagata teritorijā konstatēta daudzās vietās. Tā, piemēram, 03.04.1983. maršrutā Sloka–Aklais ezers–Slokas ezera D mala J. Mančinskis uzskaitījis pavisam piecus putnus, tai skaitā vienā vietā novēroti arī putni, kas būvē ligzdu (iespējams gan, ka kāds no novērotajiem putniem redzēts ārpus tagadējās ĶNP teritorijas; red.). Šajā laikā žagatas jau konstatētas visās teritorijas lielākajās apdzīvotajās vietās: Lapmežciemā (IOz u. c.), Ķemerose un Jūrmalas Kūdrā (JKa u. c.). 1999. gadā novērotas tikai apdzīvotās vietās, to apkārtne vai pie atsevišķām viensētām. Kopā ĶNP žagatu skaits šajā gadā novērtēts kā 30–50 ligzdojoši pāri.

Žagata teritorijā ir arī parasta ziemo-tāja. Ziņas par ziemojošo putnu skaitu gan ir pieejamas tikai par 80./90. gadu mijas ziemām, kad pie Lapmežciema virzienā uz Kaņiera pusi izklaidus novēroti līdz 20 putniem (JKa).

Common Magpie. A common resident breeding species. Nesting habitat in the course of the 20th century has switched from forest edges and young conifer stands to sub-urban landscapes close to human settlements and the settlements themselves. Numbers at least locally are likely have increased compared to the early 20th century, when only 2–3 breeding pairs were known in the vicinity of Lake Kaņieris. In 1999 numbers were estimated to be 30–50 pairs in the entire ĶNP. A common wintering species. In the surroundings of Lapmežciems village up to 20 wintering birds recorded.

Riekstrozis

Nucifraga caryocatactes

O. Lēvis riekstroža sastopamību Latvijā 19. gs. beigās raksturo šādi: “Cik reti viņu sastapa kā perētāju putnu, tik bieži viņu dabū redzēt rudeņos, kad putni sāk ceļot projām jeb staigāt no vienas vietas uz otru, no augusta sākuma, septembrī un līdz oktobra vidum, it sevišķi meža apgabalos, kas bagāti riekstiem,” minot tikai divas viņam zināmas konkrētas vietas Latvijā, kur atrastas riekstroža ligzdas, — pie Liepupes un Bānūžiem¹⁰². Arī raksturojums, kādu šai sugai, rakstot par Rīgas plašākā apkārtnē sastopamiem putniem, dod *V. Zavickis*, — “daž-

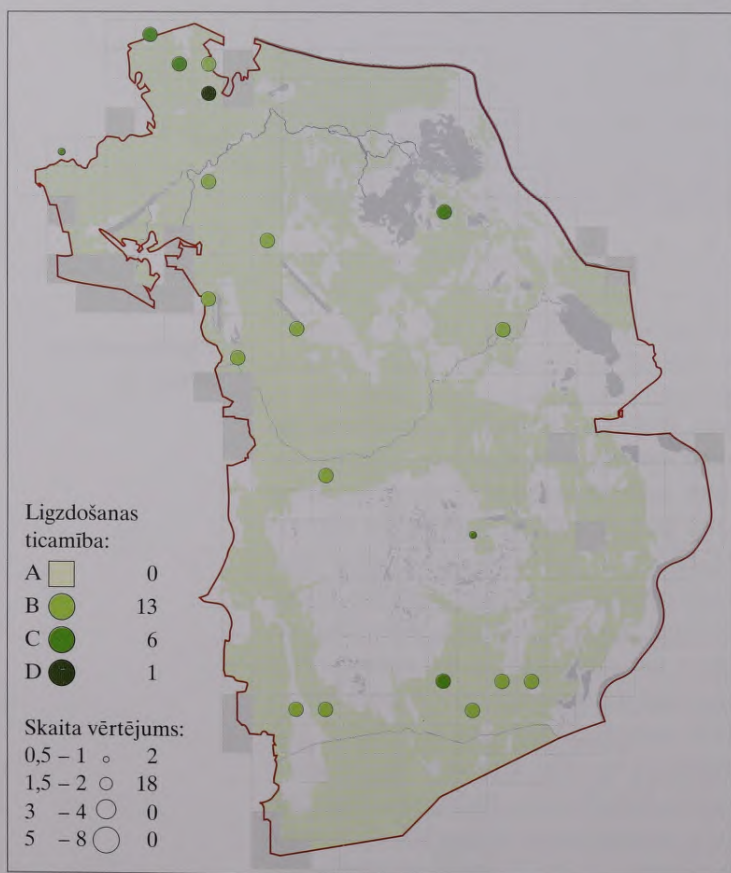
kārt nošauts, tievknābja (austrumu pasuga *macrorhynchos*; *red.*) — parasts rudens ceļošanas laikā”¹²⁸ — neko neliecina par riekstroža ligzdošanu. Tomēr *H. Loudons*, kas tolaik bija viens no pieredzējušākajiem putnu pētniekiem, 20. gs. sākumā Latvijā kopumā riekstrozi uzskata par samērā bieži, bet nevienmērīgi izplatītu ligzdojošu putnu¹⁰⁰, norādot, ka tas ir parasts vairākās vietās Vidzemē, galvenokārt tur, kur atrodami lielāki jaukti vai tīri egļu meži⁹⁹. Līdzīgu riekstroža statusa raksturojumu dod arī *A. Grosse* un *N. Tranzē* 20. gs. 20. gadu beigās⁶⁹, taču

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

šķiet, ka riekstroža slēptā dzīvesveida dēļ konkrēta informācija par tā ligzdošanu ilgi pēc tam ir palikusi nezināma. Vēl 30. gadu beigās *N. Tranzē* un *R. Sīnāts* raksta: “Riekstrozis pieder pie tiem putniem, kas Latvijā nav visos apgabalos sastopami; tāpēc arī tautā, pat mežkopju un mednieku aprindās viņš samērā svešs.”¹⁶⁵ Dažus gadus vēlāk *V. Āboliņš*, rakstot par divām Ķemeru apkārtnē atrastām riekstroža ligzdām — pirmo, ko viņš atradis kopā ar *J. Romu* 07.04.1939. (ligzdā bijuši divi 4–5 dienas veci mazuļi), — un otru, ko *J. Roms* atradis tā paša gada 11. aprīlī četru kilometru attālumā no pirmās (ligzdā bijušas trīs svaigas olas) —, atzīst: “Liekas, ka no

mūsu ornitologiem riekstroža ligzdu laikam neviens līdz šim nav uzgājis, jo latviešu grāmatās, liekas, ir ievietoti izvilcumi no vācu un krievu grāmatām.”⁷³ Pēc *A. Grosses*, 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē mežos R un A no ezera 2–3 pāri riekstrožu gan ir sākuši ligzdot jau kopš 1937. gada. Viņš piemin arī, ka “1939. gada 7. martā *J. Roms* atradis vienu ligzdu ar mazuļiem”⁶⁷, taču domājams, ka *A. Grosse* kļūdās, minot ligzdas atrašanās datumu, un runa ir par to pašu *V. Āboliņa* aprakstīto ligzdu.

Turpmāk vienīgās liecības par riekstroža sastapšanu teritorijā līdz 80. gadiem ir atrodamas *E. Tauriņa* piezīmēs par ekskursiju uz Ķemeru rezervātu 02.07.1955., uz mežu rajonā pie Vēršupītes Z no Ķemeru tīreļa, — vietējais mežsargs Francis viņam ir stāstījis, ka riekstroži te “esot vienmēr”¹⁵⁷. Latvijā kopumā riekstrozis tolaik uzskatīts par retu un tikai lokāli sastopamu ligzdotāju²⁰⁹, kura “izplatība noskaidrojama”¹⁵⁹. Lai gan literatūrā izteikti pieņēmumi par to, ka 20. gs. gaitā Latvijā ligzdojošo riekstrožu skaitā nekādas būtiskas izmaiņas nav notikušas¹⁷⁷, šķiet, ka gadu gaitā tā statuss tomēr ir mainījies un 20. gs. beigās riekstroži, vismaz salīdzinot ar 20. gs. sākumu, ir biežāki ligzdotāji gan Latvijā kopumā, gan arī ĶNP teritorijā. Ticamākais iemesls, ņemot vērā šīs sugas ligzdošanas biotopa lielo saistību ar egļu audzēm, to skaitā egļu jaunaudzēm^{97, 118}, ir egļu audžu īpatsvara palielināšanās mežaudzēs pēc Otrā pasaules kara īstenotās mežsaimnieciskās politikas dēļ (sk. arī zeltgalvīti). Latvijas ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas gaitā 1980.–1984. gadā konstatēts, ka riekstrozis šajā laikā sastopams visā Latvijā¹¹⁸, un atsevišķi novērojumi

ĶNP teritorijā liecina, ka tas vietām var būt novērojams arī samērā lielā skaitā. Tā, piemēram, 10.05.1985. mežā Smārdes apkārtnē pēc meža pūces izdzīšanas no dzilnas dobuma uz trauksmes saucieniem atlidojuši vienlaikus seši riekstroži (VĀ). 90. gados zināmu riekstrožu novērojumu ir vairāk, lai gan suga joprojām tiek novērota neregulāri, domājams, sugas diezgan slēptā dzīvesveida dēļ. Līdz 1999. gadam riekstrožu ligzdošana konstatēta pie Melnezera (25.05.1991. eglē atrasta ligzda ar mazuļiem; RM) un pie Sumragiem (12.06.1993. redzēti ligzdu atstājuši mazuļi; MS), taču ligzdošanas sezonas laikā putni dzirdēti vai redzēti arī citur teritorijā — piemēram, 06.05.1990., 23.04.1993. un 18.05.1998. dažādās vietās mežos Dunduru pļavu apkārtnē (MS, VG, SC), 14.03.1991. uz Krievsalas (JL), 1992. gada maijā un 30.04.1994. mežā uz D no Kauguru kanāla (ACe, MS) — parasti mistrotos un skuju koku (galvenokārt eglu) mežos. 1999. gadā, kad teritorijas meži apsekoti vispilnīgāk, riekstroži nelielā skaitā konstatēti izklaidus visā ĶNP teritorijā. Kopējais skaits šajā gadā novērtēts kā 20–40 ligzdojoši pāri, taču, ņemot vērā teritorijas nevienmērīgo apsekotību agri pavasarī, kad suga ligzdo, iespējams, ka faktiskais ligzdojošo pāru skaits ir nedaudz lielāks. Pēc 1999. gada ne riekstrožu sastopamībā, ne skaitā būtiskas izmaiņas nav konstatētas.

Vienīgās konkrētās ziņas par riekstrožu caurceļošanu teritorijā atrodamas A. Grosses rakstā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados, kad riekstrozis ezera apkārtnē bijis rets caurceļotājs. A. Grosse pa vienam putnam redzējis 28.10.1928., 22.10.1933. un 30.08.1936. Tikai 1938. un 1939. gada

augustā regulāri novērots arī riekstojot bariņos pa pieciem līdz astoņiem putniem⁶⁷. Lai gan Latvijā 60.–70. gados reģistrētas vairākas riekstrožu invāzijas¹⁷⁷, zināms, ka ĶNP teritorijā riekstroži redzēti tikai 1968. gada invāzijas laikā 12.08., kad “liels skaits riekstrožu novēroti pārvietojamies D virzienā”¹⁸⁹. Diemžēl konkrētāka informācija par redzēto putnu skaitu vai precīzu novērošanas vietu nav pieejama. Par to, ka caurceļojoši putni teritorijā sastopami arī vēlāk, liecina atsevišķi nesistemātiski novērojumi ligzdošanai nepiemērotās vietās — piemēram, 26.08.1994. Kaņierī pie laivu bāzes un vēlāk Lapmežciemā (JL). Lai gan tieši novērojumi ziemas mēnešos autoriem nav zināmi, atsevišķi ļoti vēli rudens novērojumi (piemēram, 25.11.1991. balss dzirdēta Kaņiera R krastā; JL) to dara ticamu.

Spotted Nutcracker. Nesting mostly in coniferous (particularly spruce) and mixed forests, numbers have probably increased during the 20th century along with the increase of the spruce forest area. Breeding population in 1999 estimated at 20–40 nesting pairs. Locally can be rather numerous, e. g. on 10.05.1985 six birds alighted to mob the Tawny Owl in the vicinity of the village of Smārde. Recorded on passage during the early 20th century, but later only a few sightings of possible passage migrants known, most probably due to lack of observations. Single recent late autumn sightings (25.11) indicate probable wintering of the species. However true winter records are not known to date.

Caurceļo, ziemo,
ligzdo

Kovārnis

Corvus monedula

Jau 19. gs. beigās Rīgas apkārtnē kovārnis ligzdošanas sezonas laikā bijis sastopams mazākā skaitā nekā gāju laikā. *V. Zavickis* par to raksta: “Vasarā vietumis, rudenos un ziemā ļoti lielā skaitā.”¹²⁸ Arī *A. Grosse* to 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera ezera apkārtnē vasarās uzskatījis par retu, uzskaitot visus novērošanas gadījumus: 21.05.1929. redzēti trīs, bet 02.05.1931. — divi putni⁶⁷. Pie Kaņiera ligzdojošo sugu skaitā viņš kovārni nav iekļāvis. Interesanti, ka arī blakus esošajā Jūrmalā līdz pat 1940. gadam ik gadu ligzdojuši tikai divi pāriši Bulduros pie dārzkopības skolas¹²².

Arī turpmāk ziņu par kovārņu sastapšanu teritorijā ligzdošanas sezonas laikā ir pārsteidzoši maz. Aprakstot Ķemeru pilsetas putnu faunu pirmā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta vajadzībām 1980. gadā, *J. Mančinskis* nemin kovārni kopējā sugu sarakstā. Šī atlanta datu vākšanas laikā kovārņi reģistrēti vairākās vietās teritorijā, lai gan ligzdošana nav pierādīta¹¹⁸. 90. gados autoriem zināma tikai šis sugas novērošana Lapmežciemā (12.06.1993.; *AKu*) un pie Jaunķemeriem (18.05.1998.; *MS*), savukārt 1999. gadā šī suga konstatēta tikai Lapmežciemā un kopējais ĶNP ligzdojošo kovārņu skaits novērtēts kā 10–20 pāri. Lai gan ligzdošana teritorijā arī iepriekš ir uzskatāma par ļoti ticamu, tā līdz šim pierādīta tikai vienu reizi — 31.05.2006., kad Lapmežciema kultūras nama bēniņos *R. Matrozis* un *D. Boiko* atrada 3–5 pārus lielu kovārņu koloniju.

Ievērojami vairāk informācijas ir par kovārņu sastapšanu teritorijā ārpus ligzdošanas sezonas. Jau *A. Grosse* 20. gs 20.–30. gados kovārni atzīmē kā parastu caurceļotāju Kaņiera apkārtnē⁶⁷, savukārt *H. Mihel-*

sons — kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā²⁰². 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā kovārņi mainīgā skaitā reģistrēti visās piecās uzskaišu sezonās^{105, 160}. Kopš 90. gadiem nelieli kovārņu bariņi (vidēji septiņi putni bariņā; 1–20, n=10) regulāri novēroti jūrmalā. Cik iespējams spriest, salīdzinot šos kopš 90. gadiem veiktos epizodiskos novērojumus jūras piekrastē ar 50. gados veiktajām gājputnu uzskaitēm, tik lielā skaitā kā 50. gados caurceļojoši kovārņi vairs nav novēroti.

Teritorijā redzēti arī ziemojoši putni. *A. Kuročkina* veikto putnu uzskaišu laikā jūras malā 90. gadu pirmajā pusē kovārņi ziemā novēroti pavisam piecās uzskaišu dienās, lielākā skaitā atzīmēti 23.01.1993., kad piekrastē no Lapmežciema līdz Kauguriem saskaitīti 20 putni. Nelielā skaitā ziemojoši putni Lapmežciemā reģistrēti arī 21. gs. pirmajos gados (*JKu, VV*).

Western Jackdaw. In the beginning of 20th century was rare in the vicinity of Lake Kaņieris. Numbers have probably increased over time, but surprisingly there is only one confirmed nesting case known — 31.05.2006 in the coastal village Lapmežciems, probably due to people overlooking of “such a common species”. In 1999 recorded only in Lapmežciems and the total population was estimated as 10–20 pairs. Already a common passage migrant in the early 20th century and until at least the 1950s. Later, numbers are likely to have decreased. A few winter records known.

Kraukis

Corvus frugilegus

19. gs. beigās krauķa ligzdošanas vietas Latvijā nav konstatētas, tuvākās zināmas kolonijas bijušas Igaunijā ap Peipusa ezeru un Pleskavas guberņā Krievijā, no kurienes tie ap gadsimtu miju sākuši izplatīties DR virzienā^{99, 102, 165}. Šajā laikā par krauķa sastapšanu Rīgas apkārtnē *V. Zavickis* raksta: “Vasarā tikai daži pāriši, rudenos un ziemā ļoti lielā skaitā.”¹²⁸ Krauķu ligzdošana tieši Rīgā pirmo reizi konstatēta 1908. gadā¹³⁹, un, to izplatībai paplašinoties, līdz 20. gs. 30. gadiem krauķu ligzdošanas vietas jau zināmas pat pie Liepājas un Ventspils¹⁶⁵. Latvijā kopumā šajā laikā krauķi jau uzskatīti par samērā bieži sastopamu⁶⁹, lai gan joprojām sporādiski izplatītu sugu¹⁷⁰. Acīmredzot tādēļ, ka krauķi izvairās no lieliem meža masīviem¹⁶⁵, tagadējā ĶNP teritorijā neviena to ligzdošanas vieta nav izveidojusies ne šajā laikā, ne arī vēlāk. Arī 1999. gadā kraukis teritorijā nav reģistrēts.

Caurceļošanas laikā 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* krauķi Kaņiera apkārtnē novērojis lielos baros gar jūras piekrasti, kā arī atpūšoties uz laukiem⁶⁷. Turpmāk vēl vismaz līdz 50. gadu beigām caurceļojoši krauķi jūras piekrastē nav bijuši retums. *H. Mihelsons* krauķi 1947.–1950. gadā atzīmē kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Caurceļojoši putni atsevišķos gados lielā skaitā reģistrēti arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās uzskaitēs. 1956. gada pavasarī te saskaitīti 550 krauķi (maksimāli dienā 195 — 19.04.), tā paša gada rudenī krauķi nav novēroti. 1957. gada pavasarī uzskaitīti 312 putni, bet 1958. gada pavasarī kopā reģistrēts visvairāk krauķu — pavisam 583, maksimāli dienā 109 (16.04.)¹⁶⁰. Pēc tam krauķi atkal novēroti 27.10.1985. — trīs

putni Kūdras izgāztuvē (*VS*). Vēlāk, līdz 1987. gadam, *V. Smislovs* atsevišķus krauķus vai grupiņas (1–4 putni) teritorijā novērojis vēl četras reizes. Tikai vienreiz viņš reģistrējis lielāku pārlidojošu krauķu baru — ap 100 putnu 18.10.1987. turpat Kūdras izgāztuvē kopā ar 60 kovārņiem. Citu ilggadēju un regulāru teritorijas apmeklējumu laikā — 90. gadu pirmajā pusē veiktajās jūras putnu uzskaitēs — *A. Kuročkins* krauķi novērojis tikai vienu reizi 23.01.1993. piekrastē starp Klapkalnciemu un Ragaciemu. Šie novērojumi visdrīzāk liecina par caurceļojošo putnu skaita samazināšanos pēdējo desmitgažu laikā.

Kopš 21. gs. sākuma zināmi tikai atsevišķi šīs sugas novērojumi. Divas reizes pa vienam putnam reģistrēts Ķemeru (23.04.2002. un 2003. vai 2004. gada pavasarī; *IV*), pēdējais konkrēti zināmais novērojums konstatēts 22.01.2006., kad Dunduru pļavās uz lauka barā kopā ar 25 vārnām uzturējās arī četri krauķi (*JĶu, IŠt*). Tomēr jāatzīmē, ka krauķis joprojām tiek reģistrēts caurceļošanas laikā, lai gan kā par “parastu fona sugu” konkrēti novērojumi nav pierakstīti (*IV*).

Rook. Passage migrant and irregularly wintering species, breeding never recorded. Numbers of passage migrants have decreased during the 20th century. In 1920–30s large passing flocks were seen in the vicinity of Lake Kaņieris and at the seacoast, and numerous during 1950s as well. During the 1990s/ early 21st century only a few sightings of single birds or small groups during winter were known.

Caurceļo, ziemo

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Vārna

Corvus corone cornix

19./20. gs. mijā un 20. gs. pirmajā pusē vārna bijusi ļoti bieži sastopama suga visur Latvijā^{69, 100}, tajā skaitā arī Rīgas apkārtnē¹²⁸. Pirmā pasaules kara gados, 1914.–1918. gadā, frontes līnijas tuvuma, kā arī samazinātās cilvēku saimnieciskās darbības dēļ piefrontes joslā ligzdojošo vārnu skaits ievērojami palielinājies, it īpaši tiešā Rīgas apkārtnē, kur bija evakuētas visas lielākās rūpnīcas un arī liela daļa iedzīvotāju (no 530 tūkstošiem palikuši tikai apmēram

185 tūkstoši), te regulāri bijušas novērojamas arī 4–6 putnu lielas neligzdojošu (viengadīgu) vārnu grupiņas, kas daudz postījušas citu putnu, tostarp arī pašu perējošo vārnu ligzdas⁸⁵. Tieši par Ķemeru apkārtni šādi dati nav pieejami, bet, ņemot vērā to, ka Ķemeru situācija bija ļoti līdzīga — pēc kara “no 619 dzīvojamām ēkām 495 ir galīgi nopostītas un iedzīvotāju skaits tagad ir mazāks nekā 1000”¹³³ —, jādomā, ka līdzīgs varēja būt arī vārnu stāvoklis šeit. Jā-

Vārnas biežo sastopamību 19. gs. beigās ļoti labi raksturo O. Lēvis: “Viņa visur ļoti bieži sastopama, ne tikvien tur, kur atrodas derīgi koki perēšanai uz laukiem, bet arī pilsētās, pat vislielākajās. Vārnas redz visur, ūdens malā, uz ielām, mežā, laukā, dārzos un uz pļāvām, tukšā purvā un pie lielpilsētu tirgus akām, vakarā vēlu, rītā agri, katrā dienas laikā!”¹⁰² Lai gan vārna ir parasti sastopams putns arī 21. gs. sākumā, tās skaits 20. gs. laikā tomēr ir diezgan būtiski mainījies.

Foto: J. Ķuze, Kaņieris, 26.09.2002.

piezīmē, ka vārna šajā laikā uzskatīta par ļoti kaitīgu putnu, kas “posta dziedātāju un medību putnu ligzdas (pīļu un lauku irbju), un ne tikai olas, bet arī jaunie putni, pat mazie zaķēni krīt viņiem par laupījumu”¹⁶¹, par to nomedīšanu maksātas prēmijas Ls 0,20 par katru putnu, olu vai cālēnu¹²⁴, un, piemēram, 1925./26. gadā (līdz 31. martam) Latvijā kopumā nošautas 12398 vārnas (vēlāk minēts nedaudz atšķirīgs šajā gadā nošauto vārnu skaits, sk. tabulu; *red.*), no tām Kurzemē un Zemgalē 4492. Turpat gan uzsvērts, ka tieši Slokas virsmežniecībā (kurā ietilpa arī daļa no tagadējā ĶNP, ieskaitot arī Kaņiera ezeru; *red.*) “plēsoņu un vispār kaitīgo zvēru, kā arī suņu, kaķu, vanagu u. l. iznīcināšanai” (arī vārnu; *red.*) nav darīts “absoluti nekā!” (respektīvi, nav nošauta neviena; *red.*)¹⁸⁶. Turpmākajos gados vārnu šaušanas intensitāte Latvijā kopumā ir līdzīga, bet 30. gadu sākumā tā ievērojami samazinās, visticamāk tādēļ, ka mazāks ir kļūvis arī pašu vārnu skaits, nevis medīšanas intensitātes izmaiņu dēļ.

Informācijā, ko par vārnu skaitu 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē apkopojis *A. Grosse*, gan nekādas skaita izmaiņas gadu gaitā nav atzīmētas. Vārnas te ligzdojušas kāpu priežu mežos pie Lapmežciema, Ragaciema un krūmajos pie Čaukciema (pa sešiem līdz astoņiem pāriem), divi līdz trīs pāri arī pie Antiņciema. Pie ezera putni barojušies reti, tie barību meklējuši galvenokārt jūras līdāgā⁶⁷. Arī blakus esošajā Jūrmalā vārna šai laikā bijusi ļoti parasta, ligzdojusi mazās kolonijās mežu zonā, bet parkos tikai atsevišķi pāri¹²². Par vārnu skaitu vai sastopamību teritorijas purvos šajā laikā *A. Grosse* nekādas ziņas nesniedz, bet *K. Vilks* norāda uz vārnu

Gads	Vārnas	Žagatas
1925/26 ⁵¹	12413	3063
1926/27 ⁵¹	15594	3210
1927/28 ⁵¹	17821	4274
1928/29 ⁵¹	17586	3239
1929/30 ⁵¹	15823	2482
1930/31 ⁵¹	18182	3754
1931/32 ⁵¹	13591	3202
1932/33 ⁵¹	9641	1662
1933/34 ⁵¹	6437	1434
1934/35 ⁵¹	5789	1396
1935/36 ⁵¹	5778	1472
1936/37 ⁵¹	6049	1507
1937/38 ⁵¹	7660	1778
1938/39 ⁵²	11936	1865
Kopā	164300	34338

Vārnu un žagatu šaušanas apjomus 20. gs. 20.–30. gados atspoguļo žurnāla “Mednieks un Makšķernieks” publicētie pārskati.^{51, 52}

ligzdošanu vienīgi netālu esošajā Cenas tīrelī¹⁷⁰.

Par spīti intensīvajai vajāšanai, kas stimulēta vēl 40. gadu sākumā, pat aicinot lietot ar fosforu saindētu barību⁷⁶, vēl 50. gadu sākumā vārna visur uzskatīta par ļoti parastu ligzdojošu sugu¹⁵⁹, bet Ķemeru tīrelī “*Corvus c. cornix* arī 40.–50. gados ligzdoja maz — vairāk ziemeļu galā” (*K. Vilks*). 1961. gadā pie Kaņiera ezera vārnu skaits, iespējams, jau ir mazliet mazāks nekā *A. Grosses* pētījumu periodā, jo, pēc *J. Vīksnes* vērtējuma, vārnas te “samērā nelielā skaitā perē ezera piekrastes mežos, g. k. ziemeļu un austrumu krastos. Šo putnu skaits Kaņiera ezera apkārtnē lielāks nekā pie Engures ezera, bet mazāks kā Babītes ezera apkārtnē”¹⁷³. Taču tikai dažus gadus vēlāk, raksturojot situāciju Latvijā kopumā, *K. Vilks* raksta: “Republikā ligzdojošo vārnu skaits, salīdzinot ar

1946. gadu, ir samazinājies 10 reizes. Salīdzinoši bieži viņas vēl ligzdo pie lieliem ezeriem, piekrastes joslā un pilsētu tuvumā. Populācijas, kas agrāk ligzdoja augstajos purvos, acīmredzot ir galīgi izzudušas. Interesanti atzīmēt, ka tajā pašā laikā nav notikusi būtiska kraukļu, žagatu un sīļu skaita samazināšanās (par kraukļiem man nepietiek datu). Var domāt, ka liela nozīme ir kaitīgām ietekmēm, kurām vārnas pakļautas ziemošanas vietās (Polijā, VDR). 1965. gadā autors novēroja vārnēnus, kuri nevarēja palidot tādēļ, ka viņiem bija smagi apspalvošanās procesa traucējumi, domāju — toksiska rakstura. Es vispār nevaru iedomāties citu vārnu skaita samazināšanās iemeslu, kā hronisku intoksikāciju ar pesticīdiem. Pelēkā vārna mūsu republikā bija praktiski vienīgā ligzdu “piegādātāja” lauku piekūnam, bezdelīgu piekūnam un purva piekūnam. Ausainā pūce, kaut gan izmanto arī žagatu un vāveru ligzdas, arī lielā mērā ir atkarīga no vārnu ligzdu klātbūtnes. Kā vārnu ligzdu trūkums ietekmēs minētās sugas, — tā ir problēma, par kuru nekavējoties vajadzētu ieinteresēties mūsu ornitologiem.”¹⁹⁴

70. gadu otrajā pusē, kad Ķemeru tīrelī putnu faunas pētījumus veica *A. Petriņš*, vārnas purvā vairs neligzdoja¹¹¹, bet par citur teritorijā ligzdojošo vārnu skaitu un sastopamību šajā laikā konkrētu ziņu ir ļoti maz. Vienīgi pēc *J. Vīksnes* novērojumiem, kopš regulāru ligzdojošo ūdensputnu uzskaišu sākšanas Kaņierī vārna visu laiku ir bijusi visai nozīmīga ūdensputnu ligzdu postītāja, taču iespējams, ka liela daļa novēroto putnu ir neligzdojoši, kas te uzturas kā pie labas barošanās vietas. Ilustrācijai var minēt *J. Lipsberga* novērojumu 01.06.1992.,

kad Kaņierī no A krasta redzēti ielidojam aptuveni 20 putni, visticamāk, lai meklētu barību. Informācijas par ligzdojošo vārnu skaitu ezera apkārtnē nav, arī Ķemeru tīrelī gan 1984.–1994. (izņemot 1990. gadu; *JKa*), gan 2003.–2005. gadā (*JĶu*) veikto maršruta uzskaišu laikā novērotas vien caurlidojošas vārnas. 1999. gadā vārnas konstatētas galvenokārt apdzīvotu vietu un atsevišķu viensētu tuvumā, kā arī jūras piekrastē. Kopējais vārnu skaits ĶNP novērtēts kā 90–120 pāri, kas, iespējams, ir vairāk nekā 60. gadu otrajā pusē, taču acīmredzot tomēr mazāk nekā 20.–30. gados, kad pie Kaņiera vien ligzdojuši ap 20–25 pāriem⁶⁷. Pie Kaņiera vārnu ligzdošana dažos gadījumos atzīmēta arī atsevišķi augošos nelielos kociņos uz ezera salām (Vārsalā un Mērsalā; *JVī*).

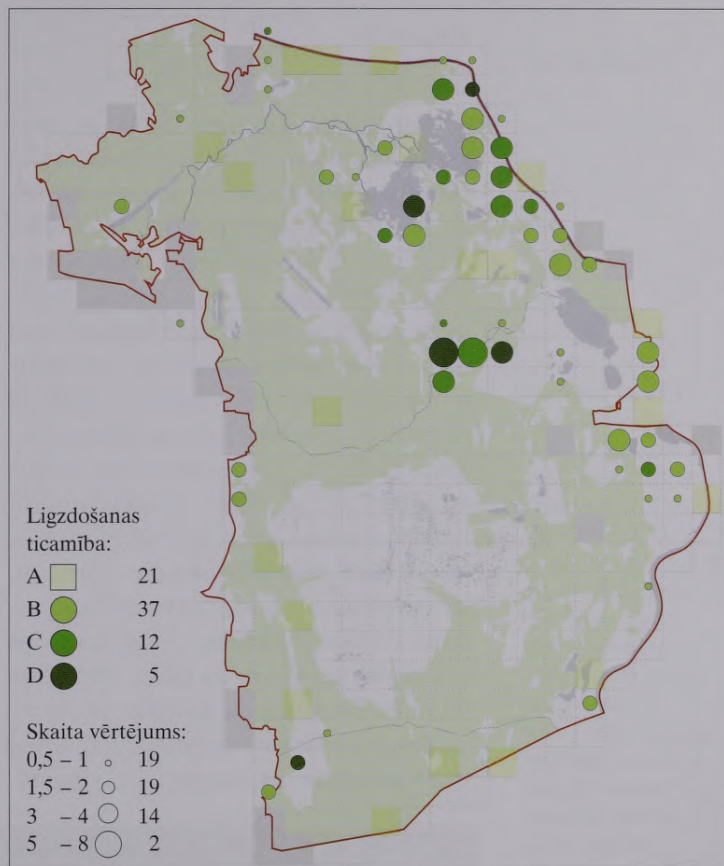
Vārna teritorijā ir parasta caurceļotāja. *A. Grosse* raksta, ka 20. gs. 20.–30. gados tās ceļojot pārlidojušas lielākoties gar jūras piekrasti, kā arī lielos baros šķērsojušas Kaņieri R–A virzienā⁶⁷. *H. Mihelsons* to 1947.–1950. gadā min kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰². Laba ilustrācija stāvoklim šajā laikā ir *E. Tauriņa* un *H. Mihelona* ekskursija uz Slokas jūrmalu un Kaņieri 15.04.1954. Vārnas viņi novērojuši “gar visu jūrmalu (it īpaši zvejnieku ciemu tuvumā), bars apm. 20 arī Kaņierī uz ledus gabala, jūrmalā novērojama kustība E virzienā”¹⁵⁷. Caurceļojošas vārnas lielā skaitā reģistrētas arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veikto caurceļojošo putnu uzskaišu laikā, kad tās atzīmētas visās piecās uzskaišu sezonās^{105, 160}. Lielākā skaitā atzīmēta 1957. gada pavasarī, kad kopā uzskaitīti 2047 putni — maksimāli 174 putni dienā (28.03.)¹⁶⁰. Ceļojošas vārnas

E. Tauriņš jūrmalā pie Jaunķemeriem novērojis arī vēl 16.04.1959.¹⁵⁷, bet pēc tam turpmākajos gados migrējošo putnu novērojumi vairs nav veikti un informācijas par ceļojošo vārnu skaita izmaiņām nav.

Kopš 90. gadiem atsevišķi putni vai nelielas vārnu grupas regulāri novērotas jūrmalā barojamies piekrastes izskalojumos. Pavasaros un vasarās bariņi ir nelieli — vidēji 3,8 putni (1–12, n=10). Vienīgi 10.06.1992. no Klapkalnciema līdz Ragaciemam novērotas 35 vārnas. Rudeņos sastopamas lielākā skaitā, piemēram, 23.09.2000. no Ragaciema līdz Jaunķemeriem saskaitīti 300 putni, lielākajā barā bija 70 vārnas (*RM, AKu*), 24.08.2002. pie Starpiņupes grīvas kopā 40 vārnas (*RM, EL*), bet 26.10.2002. no Klapkalnciema līdz Jaunķemeriem saskaitītas 165 vārnas (gan atsevišķi putni, gan baros līdz 50; *RM*).

Teritorijā regulāri novēroti arī ziemjoši putni, kas arī lielākā skaitā sastopami jūras piekrastē. Tā, piemēram, 11.02.1988. Lapmežciema kažokzvēru fermas apkārtnē *V. Smislovs* saskaitījis aptuveni 100 vārnas.

A. Kuročkina 1990. gadu sākumā veikto putnu uzskaišu laikā jūras malā vārnas reģistrētas katru gadu, lielākā

skaitā atzīmētas 26.01.1992., kad piekrastē no Klapkalnciema līdz Kauguriem saskaitīti 115 putni, tomēr jāatzīmē, ka maršruta gala posms pie Kauguriem atrodas ārpus tagadējās ĶNP teritorijas.

Hooded Crow. Although at all times considered a very common breeder, numbers probably decreased during the 1960s when a marked decrease was observed in most of the country. Numbers have slowly recovered since except for the bogs where birds are no longer nesting. In 1999 numbers were estimated at 90–120 pairs, probably somewhat less than in the 1920–30s, when around Lake

Kaņieris alone 20–25 pairs were nesting. A common passage migrant. Maximum numbers recorded during the counts of migrating birds on the seacoast at Jaunķemeri in 1957 (2047 birds during 28.03.–30.04.). Due to a lack of later counts there is no possibility of a consideration of trends. Common during the winter months, largest numbers observed at the seacoast (115 birds on 26.11.1992).

Ligzdo, ziemo

Krauklis*Corvus corax*

Lai gan *H. Loudons* 19./20. gs. mijā kraukli Latvijā uzskata par samērā bieži sastopamu ligzdotāju¹⁰⁰, Rīgas apkārtnē tas bijis novērojams visai reti. *V. Zavickis* norāda uz tā visai regulāro sastopamību 1891.–1899. gadā, piemēram, pie Dreiliņiem un Dubultiem¹²⁸, gan neminot, vai runa ir par ligzdošanu vai ne. Jūrmalas teritorijā līdz pat 1940. gadam ir droši zināms tikai viens ligzdošanas gadījums — 1903. gadā pie Bulduriem¹²². 30. gados *N. Tranzē* un *R. Sināts* kraukļa statusu Latvijā raksturo šādi: “Latvijā mūsu dienās šis dižais putns jāskaita pie retumiem, lai gan pirms 50 gadiem to varēja visur sastapt, un priekš kādiem 100 gadiem viņš bija tikpat parasts mūsu mežu iemītnieks kā vārna vai kovārnis. Kraukļu skaits samazinājies pirmkārt tāpēc, ka, ierindojojot viņus kaitīgo putnu sarakstā, par viņu no-

šaušanu vai ligzdu izpostīšanu maksāja prēmijas. Arī mežu kultivēšana un izciršana šim putnam nav gluži pa prātam.”¹⁶⁵ Pēc *K. Vilka* vērtējuma, krauklis šajā laikā dažādās Latvijas daļās bijis sastopams samērā vienādā, bet ne lielā skaitā. Ligzdošanas teritorijas parasti bijušas vismaz 4–5 km viena no otras¹⁷⁰. Kaņiera apkārtnē 20.–30. gados krauklis bijis ļoti rets. 24.07.1931. divus putnus (pāri?) *A. Grosse* novērojis ezera D krastā, bet 29.04.1933. — R krastā. Pirmo reizi kraukļa ligzdošana konstatēta 1935. gadā pie Zaļā purva, pēc tam viens pāris tur ligzdojis ik gadu; nākamā ligzdošanas vieta bijusi astoņus kilometrus tālāk uz D⁶⁷. Par citu (to pašu?) kraukļa ligzdu Ķemeru apkārtnē, kur krauklis ligzdojis no 1935. gada piecus gadus pēc kārtas (t. i., līdz 1939. g.), ziņo arī *V. Āboliņš*³.

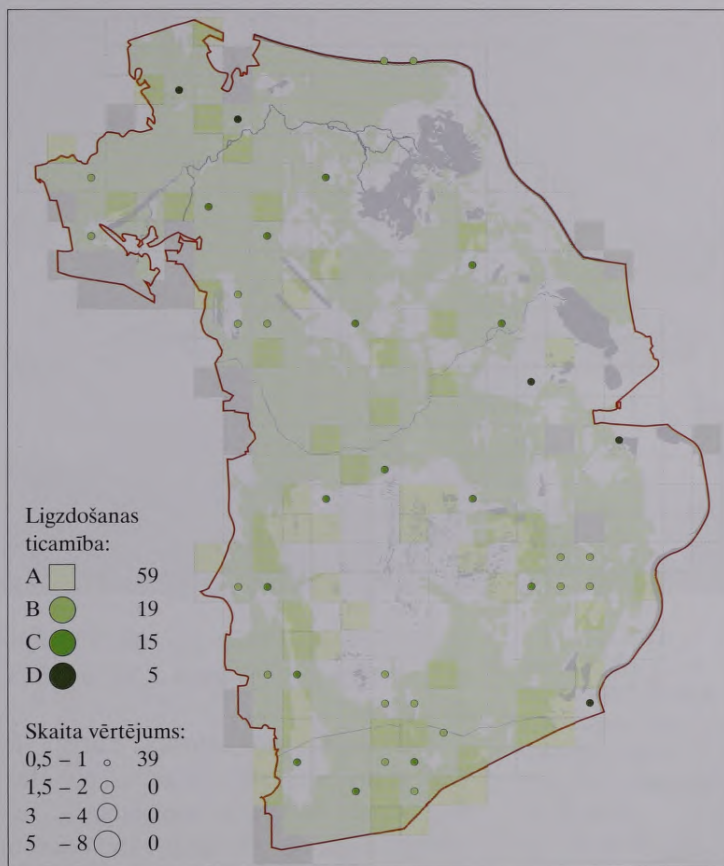
Krituši dzīvnieki vienmēr ir bijusi svarīgākā kraukļu barība ziemā. Lūk, ko par kraukli raksta *O. Lēvis* 19. gs. beigās: “No tā laika, kamēr medību un putnu mīļotāji muižu īpašnieki saviem mežsargiem izmaksā labas godalgas par to, ka šo melno laupītāju putnu ligzdas izposta un viņus nošauj, mūsu Baltijas guberņās, salīdzinot ar agrākiem laikiem, viņš varbūt būs retāki sastopams, tomēr arī tagad viņa netrūkst nevienā apgabalā kā perētāja putna, kur vēl mežs atrodas, un ziemā blandās visapkārt, maitu meklēdams; kur tikai maitu atrod, tur drīz salasās kraukļi līdz ar saviem radiniekiem un daudzreiz pat lielākā skaitā.”¹⁰²

Foto: *J. Ķuze*,
Ķemeru tīrelis,
19.03.2003.

Lai gan 40. gadu sākumā kraukļus jo-projām uzskata par kaitīgiem putniem, retās sastopamības dēļ saskaņā ar Lielvācijas medību likumu tos medīt ir aizliegts⁷⁶. Taču jau šajā laikā *K. Vilks* norāda uz kraukļu skaita palielināšanos, minot arī to, ka ziemās pie Jelgavas viņš redzējis 5–10 putnus, bet vairākās vietās Latvijas A daļā (pie Alūksnes, Jēkabpils un Ludzas) pie lopkautuvēm redzēti pat līdz 100 putnu lieli bari¹⁷⁰. 1940./41. gada ziemā kraukļu bari parādījušies arī Rīgas un Jelgavas apkārtnē, bet maksimumu pilsētas kraukļu invāzija sasniedusi 1943.–1944. gadā un pāris gadus turējusies tādā līmenī. Tad Jelgavā uzturējušies 70–100 kraukļi, kas barojušies ar atkritumiem un cilvēku pielaiduši pat desmit metru attālumā. Daudzi kraukļu lielo skaitu saistījuši ar “kara laikiem”¹⁷², piemēram, *T. Strautzeļs* vēstulē *N. Tranzē* — ar 1941. gadā notikušajām kaujām¹⁶⁴, taču, pēc *K. Vilka* domām, “ar karu tam nebija nekāda sakara, vienīgi varbūt tik daudz, ka kraukļi mēdza patrolēt gar šosejām un dzelzceļu, uzlasot izmestās ēdienu atliekas”. Šīs “pilsētas kraukļu” invāzijas vilnis jau pēc dažiem gadiem noplacis, taču dažas izmaiņas saglabājušās arī pēc tam — ligzdošana pilsētu nomalēs un barošanās atkritumu izgāztuvēs¹⁷⁰.

Par kraukļu skaita izmaiņām tieši ĶNP teritorijā šajā laikā informācijas nav, bet acīmredzot šī kraukļu skaita pieauguma laikā tas palielinājies arī šeit. Jau 60.–70. gados kraukļi bijuši galvenie pīļu ligzdu postītāji Kaņiera ezera mākslīgajās salās, turklāt salas bieži apmeklēja visa ģimene (*JVī*). 70. gados regulāri novērots barojamies arī Ķemeru tīrelī¹¹¹, šajā laikā Ķemeru tīreļa pašā Z malā vismaz trīs gadus pēc kārtas bija

apdzīvota ligzda, kas atradās vecā, ļoti zemā priedē tikai 6–7 m augstumā (*APe*). 90. gadu sākumā, kad teritorijas meži apmeklēti daudz intensīvāk, kraukļi jau konstatēti daudzās vietās, vienmērīgi pa visu teritoriju, līdzīgi kā 1999. gadā. 90. gadu beigās un 21. gs. sākumā te atrastas arī pirmās cilvēku radītās konstrukcijās būvētās ligzdas — 31.03.1999. augstsprieguma elektrolīnijas mastā netālu no Kūdras stacijas (*MS*), 02.03.2002. — augstsprieguma elektrolīnijas stabā Lielupes malā pie dolomīta karjeriem (*ER*) un 04.2004. Ķemeru mežniecības uguns-tornī (*JĶu*). Vairākums atrasto ligzdu tomēr atrodas priežu vai mistrotās skuju koku un lapu koku audzēs. Labprāt

Barošanās vietā intelligentie kraukļi īpaši nerespektē arī starpsugu rangā daudz augstāko jūras ērgli, raustot to aiz astes, lai piespiestu jau paēdušo ērgli ātrāk lidot prom un atbrīvotu sev vietu.

Foto: J. Kuze,
Ķemeru tīrelis,
21.01.2003.

ligzdo cirmās atstātās atsevišķi stāvošās priedēs (*JĶu*). 1999. gadā ĶNP ligzdoja 20–30 pāri.

Lai gan kraukļu ceļošana Latvijā, it īpaši to invāzijas laikā 40. gados, pēc gredzenošanas datiem ir konstatēta¹⁷², teritorijā zināmie gadījumi, kad minēti iespējami caurceļojoši kraukļi, nav pietiekami pārlicinoši, lai kraukli teritorijā

Common Raven. Rare during the early 20th century, and nesting for the first time confirmed in 1935 in Zaļais bog. The next known breeding site was located 8 km further away. Nesting regularly since, numbers are most likely have increased during the irruption of the “urban race” of Ravens taking place in Latvia during the 1940s. By the 1960–70s was the most significant predator on duck nests at Kaņieris. At least since the 1990s when the area was surveyed more thoroughly has been recorded in many places equally dis-

par tādu uzskatītu. *E. Tauriņš*, kopā ar *G. Lejiņu* 14.09.1956. ekskursējot uz Kauguru–Bigauņciema jūrmaal, atzīmējis, ka krauklis “jūrmalā ceļo”¹⁵⁷, taču nav skaidrs, kā noteikts, ka redzētais putns (vairāki?) ir ceļotājs. Migrējošo putnu uzskaišu laikā no 16.09.1958. līdz 15.10.1958. Jaunķemeru jūrmalā uzskaitīti vismaz 11 putni, kas atzīti par vietējiem kraukļiem¹⁰⁵. Par iespējamu caurceļošanu var liecināt novērojums 19.04.1999., kad virs Kauguru kanāla redzēti 36 pārlidojoši putni (lidoja viens aiz otra; *MS*).

Vismaz kopš 21. gs. sākuma ziemas laikā kraukļi novērojami lielākos baros barošanās vietās. Ķemeru tīrelī, kur kopš 2001. gada tiek veikta jūras ērgļu mākslīgā piebarošana, barotavu regulāri apmeklē arī 1–30 putnus liels kraukļu bars (vidēji 11,7, $n = 49$); viens krauklis novērots tikai vienā gadījumā (*JĶu*), ārpus barotavas lielākais bars novērots Melnragu rīklē, domājams, arī pie krituša dzīvnieka maitas — 12 putni kopā ar vienu vārnu un diviem jūras ērgļiem 24.04.2004. (*MS*).

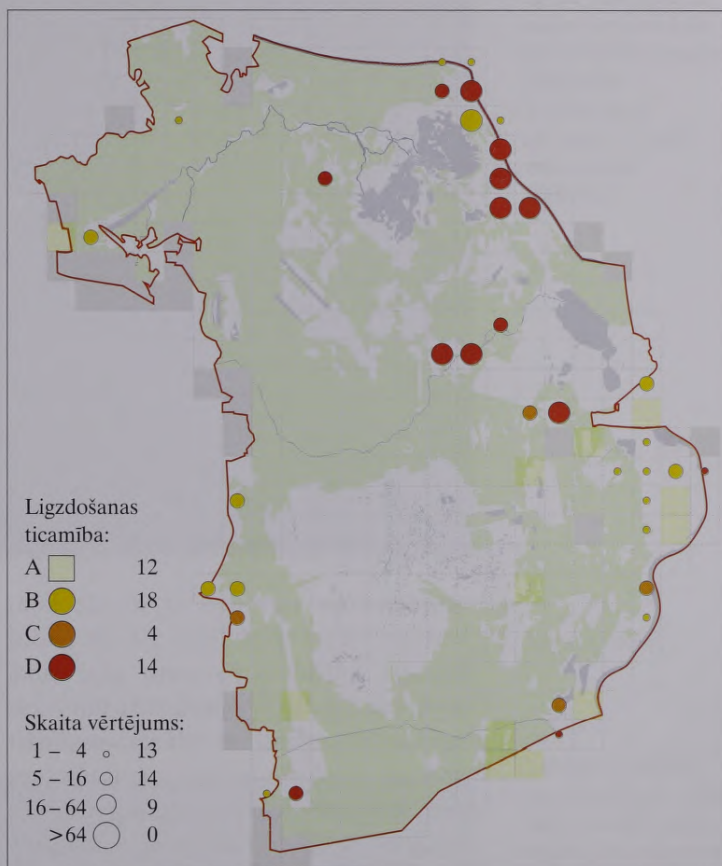
tributed in all visited parts of the area. Nests are found mostly in the pine or mixed forests, often in the separate pine trees left within the clear-felled areas, and in a few cases also in various man-made constructions (on the platforms in electricity poles and in forest-fire supervision towers). In 1999 numbers were estimated at 20–30 nesting pairs. During the winter months can gather in larger flocks at feeding sites. In the beginning of 2000s at the feeding station for White-tailed Eagles at Ķemeru bog, up to 30 birds were frequently observed.

Mājas strazds

Sturnus vulgaris

Jau 19. gs. beigās *O. Lēvis* par mājas strazdu raksta: “Visbiežāki viņu atrod muižās un citās kokiem bagātās sētās, arī parkos, bet īstā mežā tikai retumis, patiesībā tikai ārkārtīgi.”¹⁰² Šajā laikā Rīgas apkārtnē, pēc *V. Zavicka* dotā vērtējuma, mājas strazds “ligzdo ļoti lielā skaitā”¹²⁸. Mājas strazda stāvokļa vērtējums īpaši nemainās arī turpmākajās desmitgadēs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē *A. Grosse* to raksturo kā parastu ligzdotāju apdzīvotās vietās ap ezeru un īpaši piemin faktu, ka mežā tas atrasts ligzdotojot tikai vienreiz — ezera R krastā⁶⁷, acīmredzot tā paša iemesla dēļ, kādēļ arī citas mežu dobumperētāju sugas šajā laikā Kaņiera apkārtnē ligzdo ļoti mazā skaitā — dobumu trūkumu mežu stāvokļa dēļ (sk., piemēram, melno mušķērāju). Epizodiskie novērojumi turpmākajās desmitgadēs liecina, ka apdzīvotās vietās mājas strazds arī turpmāk ir parasts ligzdotājs. Piemēram, pēc ekskursijas uz Slokas jūrmalu un Kaņieri kopā ar *H. Mihelsonu* 15.04.1954. *E. Tauriņš* par mājas strazdu savās piezīmēs raksta: “Viscauri apdzīvotu vietu tuvumā, retāk pie būriem kā nelielos bariņos (3–25) dzied vāji, katrā ziņā daudz vairāk kā marta beigās,” — bet vairākus gadus vēlāk, 11.06.1961. kopā ar *J. Vīksni* apmeklējot Kaņieri, “ļoti daudz — izvesti”¹⁵⁷. Šajā gadā daudz mājas strazdu pie ezera ir ligzdojuši arī 1960./61. ziemā pie Slokas ezera izliktajos (pavisam izlikti 29) gaigalu būros (*JVī*). Arī 20. gs. beigās mājas strazds teritorijā ir parasts ligzdotājs, un, līdzīgi kā atzīts iepriekš, tas ligzdo galvenokārt apdzīvotās vietās un pie mājām izliktos būrišos vai retāk —

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

ēkās. Mājas strazdu ligzdošana mežā 1999. gadā atzīmēta vienīgi Odiņu dumbrājā, kur ligzdojošie putni lido baroties uz piegulošajām Lielupes palieņu pļavām. Mājas strazdu skaits ĶNP šajā gadā vērtēts kā 400–600 ligzdojoši pāri, taču, ņemot vērā lielāko apdzīvoto vietu slikto apsekotību, skaita vērtējums varētu būt arī visai neprecīzs. Diemžēl konkrētas vēsturiskas skaitliskas informācijas trūkums neļauj spriest par to, vai ligzdojošo mājas strazdu skaits laika gaitā ir mainījies un kā.

Vēsturiskā informācija par šīs sugas

Lai gan rudens gāju laikā arī tagad ir novērojami lieli strazdu bari, 20. gs. laikā ceļojošo mājas strazdu skaits ir visai ievērojami samazinājies.

Foto: J. Kuze, pie Minsteriem, 27.08.2000.

caurceļošanu teritorijā ir daudz konkrētāka, lai arī epizodiska. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē pavasara gāju laikā novēroti 500–1000 putnu lieli bari, kas barojušies laukos un pļavās, savukārt rudenos ceļojošie mājas strazdi nakšņojuši Kaņiera slīkšņās, vienkopus pulcējoties līdz 10 000 putnu lielos baros⁶⁷. Mājas strazdu kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē 1947.–1950. gadā atzīmējis arī H. Mihelsons²⁰², tāpat ceļojoši putni atzīmēti gandrīz visos nesistemātiskajos novērojumos teritorijā gāju laikā gan pavasarī, gan rudenī¹⁵⁷. Caurceļojoši mājas strazdi lielā skaitā reģistrēti arī 50. gadu otrajā pusē pie Jaunķemeriem veiktajās gājputnu uzskaitēs, visās piecās uzskaitītu sezonās. Vislielākajā skaitā tie atzīmēti 1957. gada pavasarī, kad kopā uzskaitīti 11 744 putni, maksimāli 1407 putni dienā (18.04.)^{105, 160}. Pēc tam speciālas caurceļojošo putnu uzskaites vairs nav

veiktas, taču nedaudzie nesistemātiskie novērojumi, kuros reģistrēts ceļojošo mājas strazdu baru lielums 20. gs. 80.–21. gs. sākuma gados liecina, ka ceļojošo putnu skaits kopš 30. gadiem ir visai ievērojami samazinājies.

Pavasara gāju laikā novērojumu gan ir maz — 18.03.1999. Odiņu laukos redzēti ap 20 putnu (JKu), 13.03.2002. Dunduru pļavās ap 100 mājas strazdu (JKu, MS), un tikai vienā gadījumā novērots liels bars — ap 1000 putnu 09.04.2005. Melnragu fermas peļķes apkārtnē (JKu). Rudenī konkrēti zināmu novērojumu ir vairāk un redzētie bari ir lielāki. Šajā laikā novēroti arī jūras piekrastē, kur barojas izskalojumos kopā ar vārnām un kovārņiem. Piemēram, 23.09.2000. posmā Ragaciems–Bigauņciems kopskaitā novēroti 466 putni, lielākais redzētais bars bijis 400 putnu (RM, AKu), vēl atsevišķos gadījumos redzēti nelieli 10–30 putnu lieli bariņi (JKu, RM). “Lieli mājas strazdu

bari” novēroti 2003. gada augustā barojamies krūmājā starp melnalkšņu dumbrāju un Lielupes palieņu pļavām uz Z no Liepājas šosejas (AL). Rudeņos arī 21. gs. sākumā atzīmēta mājas strazdu nakšņošana Kaņiera niedrājos, piemēram, 16.09.2001. novēroti vismaz trīs 600–700 putnu lieli bari, kas ielidoja ezerā uz nakšņošanu

(VV, VC). Ziemas mēnešos ir zināmi septiņi novērojumi un visi tikai 20. gs. 80. gados — sešas reizes nelieli mājas strazdu bariņi (3–13 putni) redzēti Kūdras izgāztuvē (VS, AKu), bet lielāks ziemojošu putnu bars — 30 putnu — 11.02.1988. novērots Lapmežciema kažokzvēru fermas apkārtnē (VS).

Common Starling. By the late 19th century considered a very common breeder mostly in nest boxes in various human settlements or at isolated farms. In 1999 numbers were estimated at 400–600 pairs however due to insufficient coverage of the largest villages this estimate could be rather poor. Lack of numerical data from the past does not allow consideration of trends. A com-

mon passage migrant. Large night-time roosts are known at reed-beds at Lake Kaņieris (up to 10 000 birds in 1920–30s), but even judging by recent rather scarce documented flock sizes, numbers of passage migrants have significantly decreased since then. Only a few winter records in 1980s, largest winter flock recorded on 11.02.1988 at a coastal village Lapmežciems.

Mājas zvirbulis

Passer domesticus

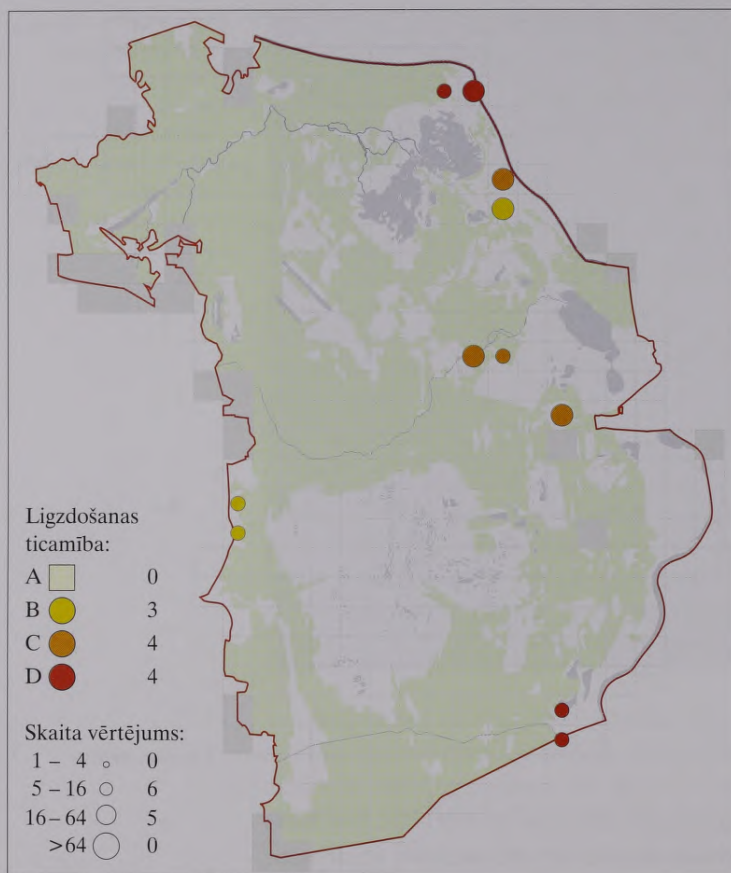
O. Lēvis par mājas zvirbuļu skaitu 19. gs. beigās raksta: “Kur viens cilvēks

dzīvo, tur uzturas 10 zvirbuļi! Kur kāds ducis cilvēku dzīvo, tur droši ir 100 vel-

Ligzdo, ziemo

Latvijas literatūrā nav nekādas norādes par nozīmīgu mājas zvirbuļu skaita samazināšanos, taču lielus zvirbuļu barus, kas “vasaras beigās klejo pa tūrumiem, meklējot sev pārtiku ap labības stabiņiem, šķūņiem u. c., kur vien atrodami graudi”, kā 30. gados¹⁶⁵ sastapt vairs nav iespējams. Visticamākais iemesls tam ir lauku apsaimniekošanas izmaiņas Latvijā 20. gs. otrajā pusē (sk. pie lauku zvirbuļa). Foto: A. Blumbergs, Kēmeri, 02.03.2005.

tēšu zvirbulu.”¹⁰² Līdzīgu raksturojumu mājas zvirbulim, gan neminot nekādu skaita vērtējumu, šajā laikā Rīgas apkārtnē dod arī *V. Zavickis* — “ļoti lielā skaitā”¹²⁸. Mājas zvirbulis ir bijis parasts ligzdotājs apdzīvotās vietās Kaņiera apkārtnē arī 20. gs. 20.–30. gados⁶⁷, taču arī *A. Grosse* diemžēl nav minējis pat ligzdojošo pāru skaita vērtējumu. Viņš min tikai to, ka mājas zvirbulis šajā laikā te ir sastopams mazākā skaitā nekā lauku zvirbulis⁶⁷. Tajā pašā laikā blakus esošajā Jūrmalā mājas zvirbulis bijis biežāk sastopams¹²². Turpmāk, līdz 20. gs. beigām, ir zināmi tikai epizodiski zvirbulu novērojumi, piemēram, pēc ekskursijas uz Slokas jūrmalu un Kaņieri kopā ar

H. Mihelsonu 15.04.1954. *E. Tauriņš* atzīmējis, ka mājas zvirbuli sastopami “apdzīvotu vietu tuvumā”¹⁵⁷.

Arī 20. gs. beigās mājas zvirbulis bija parasts ligzdotājs apdzīvotās vietās. 1999. gadā mājas zvirbuli konstatēti visās lielākajās apdzīvotajās vietās teritorijā — Ķemeru, Kaļķī, visos jūrmalas ciemos, taču novērots arī atsevišķās vietās pie viensētām, kur, iespējams, daži pāri ligzdo arī balto stārķu ligzdu pamatos. Kopējais mājas zvirbulu skaits šajā gadā vērtēts kā 150–250 ligzdojoši pāri, taču, ņemot vērā apdzīvoto vietu slikto apsekotību, arī šis skaita vērtējums var būt visai neprecīzs.

Zvirbuli teritorijā sastopami arī ziemas mēnešos. Tomēr pašlaik ne ligzdojošo, ne ārpus ligzdošanas sezonā novērojamo zvirbulu skaitu nekur nevar raksturot pat kā “lielu”. Zvirbulu bariņu lielums ir novērtēts gan tikai dažos gadījumos — 29.12.1985. Ķemeru dzelzceļa stacijā un 11.02.1988. pie Lapmežciema kažokzvēru fermas redzēti ap 20 zvirbuliem katrā vietā (*VS*), savukārt 03.10.2004. Ķemeru novēroti 30 putni (*JĶu*). Tomēr šķiet, ka mājas zvirbulu skaits teritorijā pašlaik ir ievērojami mazāks nekā 19./20. gs. mijā un 20. gs. pirmajā pusē.

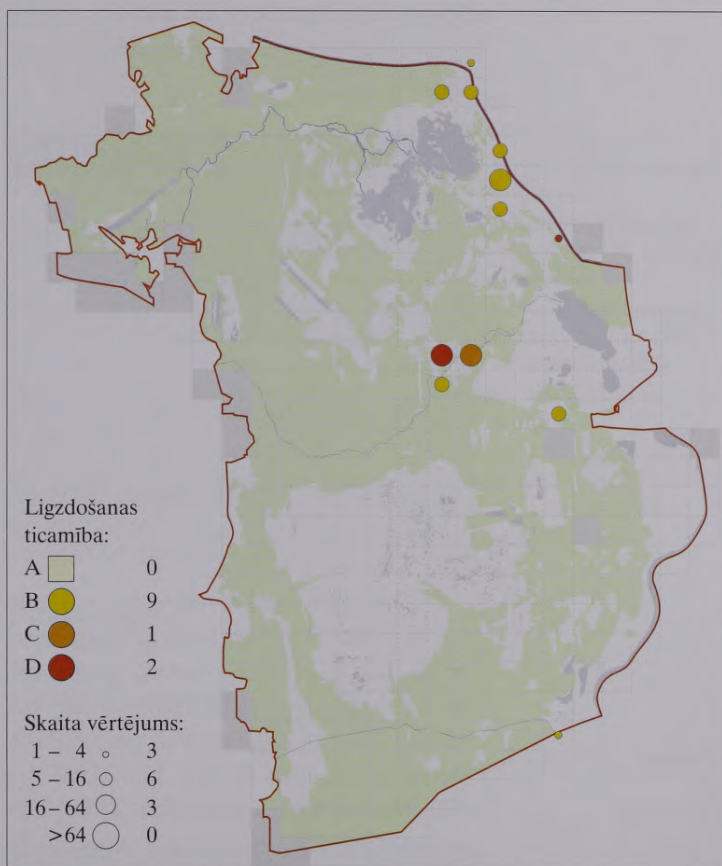
House Sparrow. Always considered a common resident breeding species in various human settlements. In 1999 the population was estimated at around 150–250 breeding pairs within ĶNP. Although no hard data exist indirect evidence suggest a serious decline of numbers during the second half of 20th century.

Lauku zvirbulis

Passer montanus

19. gs. beigās lauku zvirbulis ir “gandrīz tikpat pazīstams kā viņa lielākais radnieks (mājas zvirbulis; *red.*), tomēr nespiežas pašā pilsētā iekšā un mājo vairāk tikai māju apkārtnē, nevis tā pastāvīgi mājās vien; vismīļāki viņš uzturas atsevišķos šķūņos, cauros gatvu kokos, it sevišķi apgrieztos vecos vītolos. Viņam vairāk patīk brīvais lauks, mazāk sakņu dārzus nekā priekšējam”¹⁰². Arī Rīgas apkārtnē šajā laikā lauku zvirbulis bijis sastopams “ļoti lielā skaitā” un pilsētās ligzdojis kokaudzētavās un dārzos¹²⁸. 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē lauku zvirbulis ligzdojis visās apdzīvotajās vietās, kur bijis sastopams lielākā skaitā nekā mājas zvirbulis⁶⁷, bet blakus esošajā Jūrmalā biežāks bijis mājas zvirbulis¹²². Turpmāk par lauku zvirbuli zināmi vien epizodiski novērojumi — līdzīgi kā par mājas zvirbuli pēc ekskursijas uz Slokas jūrmalu un Kaņieri kopā ar *H. Mihelsonu* 15.04.1954. *E. Tauriņš* atzīmējis, ka lauku zvirbuli sastopami “apdzīvotā vietu tuvumā”¹⁵⁷. Netieši priekšstatu par lauku zvirbuļa sastopamību jūrmalas ciemos dod 1958. gada rudenī (16.09.–15.10.) Jaunķemeru jūrmalā veiktās caurceļojošo putnu uzskaites. To laikā *I. Stolbovs* uzskaitījis pavisam 1190 lauku zvirbuļus, kas “ceļoja caur novērošanas punktu rīta stundās, bet pēcpusdienās novēroti barojamies sakņu dārzos”¹⁰⁵. Lielākā daļa (vai pat visi) no redzētajiem zvirbuļiem, visticamāk, tomēr bijuši vietējie putni, jo, raksturojot lauku zvirbuļa statusu Latvijā šajā laikā, *E. Tauriņš* to min tikai kā nometnieku¹⁵⁹, tomēr *N. Tranzē* norāda arī uz daļēju ceļošanu jeb klejošanu¹⁶⁴. Arī vēl 1961. gadā, 11.06. apmeklējot Kaņieri kopā ar *J. Vīksni*, *E. Tauriņš* atzīmējis, ka

Ligzdo, ziemo,
iespējams, caurceļo

lauku zvirbuli (barojas) “viscaur krastmalas norās”¹⁵⁷.

Par turpmākajiem gadiem līdz pat 20. gs. beigām nav pieejami pat šādi, trūcīgi dati, taču ir pamats uzskatīt, ka tieši šajā laikā abu zvirbuļu sugu skaits gan Latvijā kopumā, gan arī ĶNP teritorijā ir samazinājies. Viens no galvenajiem iemesliem varētu būt lauku apsaimniekošanas metožu izmaiņas Latvijā laika gaitā, kā vienu no ļoti būtiskiem faktoriem minot, piemēram, zirgu skaita izmaiņas (tabulā), kas lielā mērā ietekmēja zvirbuļu barošanās iespējas ziemā gan tieši (zirgābolos atrodamie

graudi uz ceļiem u. tml. vietās), gan netieši. Līdz ar zirgu skaita samazināšanos daudz mazāk palika staļļu un šķūņu, kas ziemas periodā kopā ar salmu kaudzēm gan zvirbuļiem, gan arī dzeltenajai stērstei bijusi nozīmīgākā barošanās vieta¹⁶⁴.

Daudzus lauku putnus ietekmējošās lauku apsaimniekošanas metodes 20. gs. gaitā ir radikāli mainījušās. To labi raksturo arī zirgu skaita izmaiņas Latvijā.

Gads	Zirgi (tūkst.)	Avots
1913	320,0	6
1920	261,0	6
1922	303,0	6
1934	375,2	6
1939	414,7	6
1951	260,6	129
1959	145,7	129
1964	82,9	129
1969	61,3	129

Vēl 80. gadu beigās *V. Smislovs* vairākās vietās teritorijā ziemas laikā novērojis visai lielus lauku zvirbuļu barus, piemēram, Kūdras izgāztuvē 18.01.1987. — 80, bet 15.12.1988. pat 130, savukārt pie Lapmežciema kažokzvēru fermas 11.02.1988. — 100 putnus. Tomēr vēlāk līdz 20. gs. bei-

gām un arī 21. gs. sākumā tādi bari vairs nav novēroti. Teritorijā gan apdzīvotu vietu nomalēs, gan pie lauku sētām un atsevišķām fermām iespējams sastapt tikai atsevišķus pārus vai, augstākais, nelielus lauku zvirbuļu bariņus. Piemēram, 12.01.2003. apmēram 10 lauku zvirbuļi novēroti pie Starpiņupes Lapmežciema nomalē (*MS, JĶu*), 09.11.2003. Smārdeskroga–Minsteru ceļa malā redzēts vismaz 30 putnu liels jaukts lauku zvirbuļu un dzelteno stērstu bariņš uz vadiem, 02.10.2004. divi putni redzēti pie Melnragu fermas, 29.12.2004. turpat apmēram 60 putnu jauktā bariņā, kur dominējuši dadžiši, kopā ar ķeģiem, zaļžubītēm un lielajām zīlītēm novēroti arī daži lauku zvirbuļi (*JĶu*).

1999. gadā ĶNP ligzdojošo lauku zvirbuļu skaits novērtēts kā 120–200 pāri, taču, ņemot vērā apdzīvoto vietu slikto apsekošību un to, ka vairākās vietās, kur lauku zvirbuļi konstatēti gan pirms, gan pēc tam, piemēram, pie Melnragu fermas, tie šajā gadā netika konstatēti vispār, šis vērtējums varētu būt visai neprecīzs. Lauku zvirbuļu skaits teritorijā šajā gadā, šķiet, bija mazāks nekā mājas zvirbuļu skaits.

Eurasian Tree Sparrow. Despite all authors considering the Tree Sparrow to be a “common resident breeder” close to farms and other human settlements, indirect data suggest a severe decline in numbers during the second half of 20th century, most likely initiat-

ed by changes in agriculture practices; among others by decreased use of horses. In 1999 the population was estimated at 120–200 breeding pairs. Some data from the literature indicate the possible presence of passage migrants, at least in some years.

Ligzdo, caurceļo,
neregulāri ziemo

Žubīte

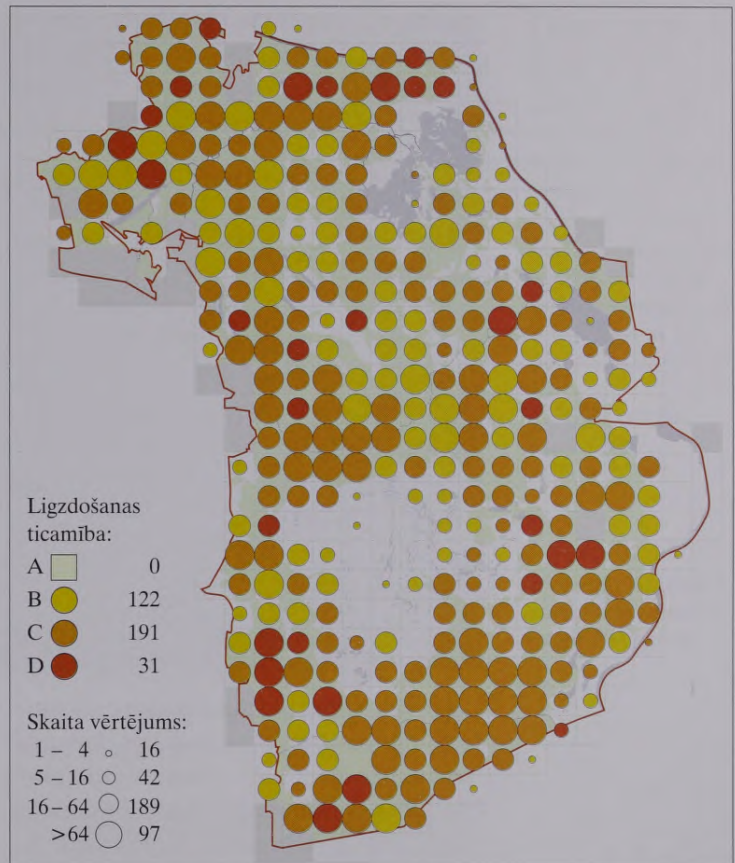
Fringilla coelebs

Jau kopš pirmo pētījumu sākuma teritorijā žubīte uzskatīta par ļoti parastu ligzdotāju¹²⁸ gan dažādu tipu mežos, gan dārzos⁶⁷ un, pievēršoties arī Ķemeru

tīreļa putnu faunas izpētei, arī purvā, kur senākais zināmais novērojums reģistrēts 14.05.1961. (*JVī*). Žubīte reģistrēta arī pilnīgi visos nesistemātiskos teritorijas

apmeklējumos gan 20. gs. 50.–60. gados¹⁵⁷, gan vēlāk, un, visticamāk, tieši žubītes biežās sastopamības dēļ nav pieejama gandrīz nekāda informācija par tās skaita izmaiņām. Fragmentāra informācija par žubīšu skaitu ir vienīgi no Ķemeru tīreļa, taču purva malas meži un atsevišķas meža saliņas ir ļoti nenozīmīga dzīvotne, kas žubīšu kopējo skaitu ietekmē ļoti maz. 70. gados žubīte tīrelī ligzdojusi ar prieditēm apaugušajās daļās gar purva malu un pie ezeriņiem, kur bijusi retāka nekā koku čipste¹¹¹. Ligzdošana Ķemeru tīrelī reģistrēta arī turpmāk, tā, piemēram, 2003.–2005. gadā uzskaitītu laikā 4,9 km garā maršrutā purva ZA–C daļā žubīte reģistrēta katru gadu, no šiem līdz desmit dziedošiem tēviņiem (*JĶu*). Arī 90. gados žubīte bija parasta ligzdotāja dažādu tipu mežaudzēs, kā arī apdzīvotu vietu apstādījumos. 1999. gadā tā bija biežākā teritorijā sastopamā suga (883 reģistrācijas 346 kvadrātos), kopējais žubīšu skaits ĶNP vērtēts kā 12 000–16 000 ligzdojoši pāri.

Žubīte teritorijā ir arī parasta caurceļotāja. *A. Grosse* atzīmē, ka 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera Z galā rudenos pulcējušies līdz 200–400 putnu lieli bari⁶⁷. Savukārt *H. Mihelsons* 1947.–1950. gadā Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē žubīti min kā vienu no “regulāri, bet mazākā skaitā ceļojošām sugām”²⁰². 50. gadu otrajā pusē Jaunkemeru piekrastē veiktajās uzskaitēs žubītes reģistrētas visās piecās sezonās, vislielākajā skaitā 1956. gada pavasarī, kad tikai sešās dienās uzskaitītas 18518 caurceļojošas žubītes, visvairāk vienā dienā (19.04.) — 7748^{105, 160}. Turpmākajos gados speciāli ceļojošo putnu novērojumi nav veikti, taču žubītes vismaz pavasara gāju laikā reģistrētas nejaušos no-

vērojumos. Piemēram, 10.04.2005. pie Melnragiem novērots 500–600 putnu liels jaukts žubīšu un ziemas žubīšu bars (*JĶu*, *VI*), bet 15.04.2005. ap 50 putni arī jauktā barā redzēti Odiņu–Pavasaru polderī (*JĶu*). Tomēr jāatzīmē, ka ceļojošas žubītes novērojamas regulāri, tikai to parastās sastopamības dēļ daudzi novērotāji žubīšu barus neizskaita, vai pat vispār neatzīmē piezīmēs. Diemžēl sistematisku ilglaicīgu novērojumu trūkums neļauj spriest par ceļojošo žubīšu skaita izmaiņām.

V. Zavickis 19. gs. beigās raksta, ka Rīgas apkārtnē (kas ietver arī Kaņiera ezeru) žubīte “bieži ziemo”¹²⁸, bet *O. Lēvis* tajā pašā laikā norāda uz žubīšu zie-

mošanu kā neraksturīgu izņēmumu — “ļoti reti un ārkārtīgi siltās ziemās daži reti pāri paliek te — bet pie tam bieži vēlākā ziemā aiziet bojā”¹⁰². Tieši ĶNP te-

ritorijā tomēr ir zināms tikai viens gadījums, kad žubīte redzēta ziemā — vienu mātīti pie Starpiņupes grīvas 14.12.1986. novērojis A. Kuročkins.

Common Chaffinch. Always considered a common breeding species in all types of forests and in gardens, with breeding also recorded in pine bogs. In 1999 it was the most abundant and widespread breeding species (883 registrations in 346 grid squares) in the area, the population estimated as being 12 000–16 000 breeding pairs. A common passage

migrant. On 19.04.1956 at the coast the highest daily count of passing birds was recorded — 7748. Abundance of breeding birds along with missing numerical estimates and lack of intentional long term counts of migrants does not allow consideration of trends. Only recorded once in winter; one female sighted at River Starpiņupe on 14.12.1986.

Caurceļo, neregulāri ziemo, iespējams, neregulāri ligzdo

Ziemas žubīte

Fringilla montifringilla

Jau kopš 19. gs. beigām ziemas žubīte Latvijā ir zināma kā bieži sastopama caurceļotāja pavasaros un rudenos, kas tikai izņēmuma gadījumā atrasta ligzdojot¹⁰⁰. Arī V. Zavicka dotais raksturojums šai sugai Rīgas apkārtnē — “ir nomedīta” —, visticamāk, liecina par to pašu¹²⁸. 20. gs. 20.–30. gados ceļojošās ziemas žubītes rudenos regulāri novērotas ezera Z galā kopā ar žubītēm⁶⁷, bet 1947.–1950. gadā H. Mihelsons to atzīmē kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē, kas turklāt šajā laikā caurceļojot bijusi parastāka par žubīti²⁰². 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās gājputnu uzskaitēs ziemas žubītes reģistrētas visās četrās sezonās, par kurām publicēti detalizēti novērojumi, visvairāk 1958. gada pavasarī, kad kopā uzskaitītas 528 caurceļojošās ziemas žubītes, maksimāli dienā (26.04.) — 188 putni^{105, 160}. Turpmāk, līdzīgi kā žubītei (sk. to), ir zināmi vienīgi nejauši ceļojošu ziemas žubišu novērojumi. Parasti šīs

abas sugas novērotas kopā jauktos baros. Diemžēl konkrētu datu trūkums neļauj spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām. Ziemas laikā teritorijā zināms tikai viens ziemas žubītes novērojums — 01.01.1987. Kūdras izgāztuvē (VS).

Jau kopš 30. gadiem ir zināmi ziemas žubišu novērojumi vēl pavasarī vai pat pēc gāju laika. A. Grosse tikai vienu reizi novērojis divas ziemas žubītes (dzimums nenorādot) 01.05.1933. Kaņiera D krastā⁶⁷. Pēc tam, no 1961. gada 22. maija līdz jūnija beigām, Kaņiera DA krastā nelielā meža pudurītī (bērzi, priedes, atsevišķas egles ar samērā biezu pamežu no lazdas, kadiķiem un mazām eglītēm), ko no trim pusēm ieskāva plašas ezera pļavas, regulāri novērots intensīvi dziedoš ♂. Ziemas žubīte šajā gadā uzturējusies 200–300 m diametrā lielā teritorijā; neraugoties uz pieliktajām pūlēm, ligzda nav atrasta un arī ♀ nav novērota¹⁹⁰. Pa vienam dziedošam ♂ 10.05.1987. Bigauņciemā un 21.06.1986.

Jaunķemeros novērojis *V. Smislovs*. Pēc tam viens dziedošs ♂ dzirdēts un novērots mežā Z no Odiņu dumbrāja 02.06.1991. (*MS*); Krievsalā 20.05.1998. novērota *ad.* ♀, kas uztraucās, bet ♂ netika redzēts (*JL*). 1999. gadā dziedoši putni reģistrēti divās vietās: priežu silā D no Klapkalnciema 09.06. novērots izteikti teritoriāls tēviņš, kas trenkājis žubītes (*MS*), pēc tam dziedošs (iespējams pat, ka tas pats) putns 29.06. dzirdēts arī mežā Z no Kaņiera (*IĶ, VĶ*). Balstoties uz šiem diviem novērojumiem, novērtēts, ka teritorijā varētu būt ligzdojis viens pāris, taču jāuzsver, ka ziemas

žubītes ligzdošana teritorijā līdz šim droši nekad nav konstatēta.

Brambling. A regular passage migrant. During the 1950s considered more numerous than Chaffinch. However, lack of a long time series of counts does not allow consideration of trends. Since the 1930s irregular sightings were known during the breeding season (including territorial birds sighted repeatedly during the breeding season), yet breeding has never been confirmed to date. One winter record.

Ģirlicis

Serinus serinus

Ģirlicis pirmo reizi Latvijā konstatēts 25.04.1935., kad *F. Štolls* Liepājā priežu mežā dzirdējis vienu dziedošu putnu⁶⁶, un jau 1938. gadā visai netālu no ĶNP

teritorijas — Jūrmalā, Jaundubultos — pirmo reizi konstatēta tā ligzdošana. Turklāt nākamajā gadā tajā pašā rajonā ligzdojuši jau trīs pāri¹¹⁵. Pēc tam 1950. gadā

Lai gan vasaras sezonā ziemas žubītes tiek novērotas regulāri, droši ligzdošana teritorijā nekad nav konstatēta. Visticamāk, ka lielākajā daļā gadījumu redzētie putni ir vientuļi tēviņi, kam tā arī neizdodas atrast partneri.
Foto: *M. Strazds*, Gausā Jūdze, 09.06.1999.

Iespējams, ligzdo

ģirliča ligzda atrasta Rīgā, un turpmāka-
jos gados dziedoši putni konstatēti vai-
rākās vietās Latvijas R daļā, arī Engures
ezera apkārtnē¹⁹⁰. Tomēr ĶNP teritorijā
ģirlicis pirmo reizi konstatēts tikai
Latvijas ligzdojošo putnu atlanta sastā-
dīšanas laikā 18.07.1981., kad dziedošu
♂ Ragaciemā novērojis A. Petriņš¹¹⁸. Pēc
tam 80. gados ģirlicis teritorijā reģistrēts
vēl divas reizes — 27.07.1985. dziedošs
putns dzirdēts Lapmežciemā (VS) un
02.07.1986. Ragaciemā (JL).

90. gados reģistrēts jau salīdzinoši re-
gulāri, tomēr iespējams, ka novērojumu
skaita pieaugums daļēji izskaidrojams ar
novērošanas intensitātes pieaugumu (gal-
venokārt putnotāju ekskursiju dēļ) šajā
laikā. Dziedoši putni dzirdēti Ķemeru
sanatorijas parkā (26. un 27.05.1993.;
putns izpildīja īsu, nepilnīgu dziesmu,
tātad, iespējams, bija jauns ♂; MS, ASu)
un Lapmežciemā (pa vienam putnam
15.06.1991.; VS un 29.06.1994.; JL un jau
divi 06.06.1995.; JL). 1999. gadā, kad te-
ritoriija apsekota līdz šim visrūpīgāk,

dziedoši ģirliči dzirdēti tikai piekrastes
ciemos — 06.06. Lapmežciemā (MS),
20.06. Bigauņciemā (UL) un 02.07. Ra-
gaciemā (BS). Balstoties uz šiem novē-
rojumiem, ģirliču skaits ĶNP novērtēts
kā 3–5 pāri, taču jāatzīmē, ka tā ligz-
došana teritorijā līdz šim droši nav pie-
rādīta. Arī 21. gs. sākumā atsevišķi putni
regulāri dzirdēti piekrastes ciemos (JKu,
VV u. c.).

European Serin. Invasion of Latvia by
this species started in the late 1930s
when the first nest found in 1938 in
the neighbourhood of Jūrmala town.
However, not recorded in ĶNP until
18.07.1981. During the following de-
cades it was recorded irregularly,
mostly in coastal villages. Although
breeding is very probable and the
population in 1999 was estimated at
3–5 nesting pairs, no confirmed nes-
ting cases are known in the area to
date.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Zaļžubīte

Carduelis chloris

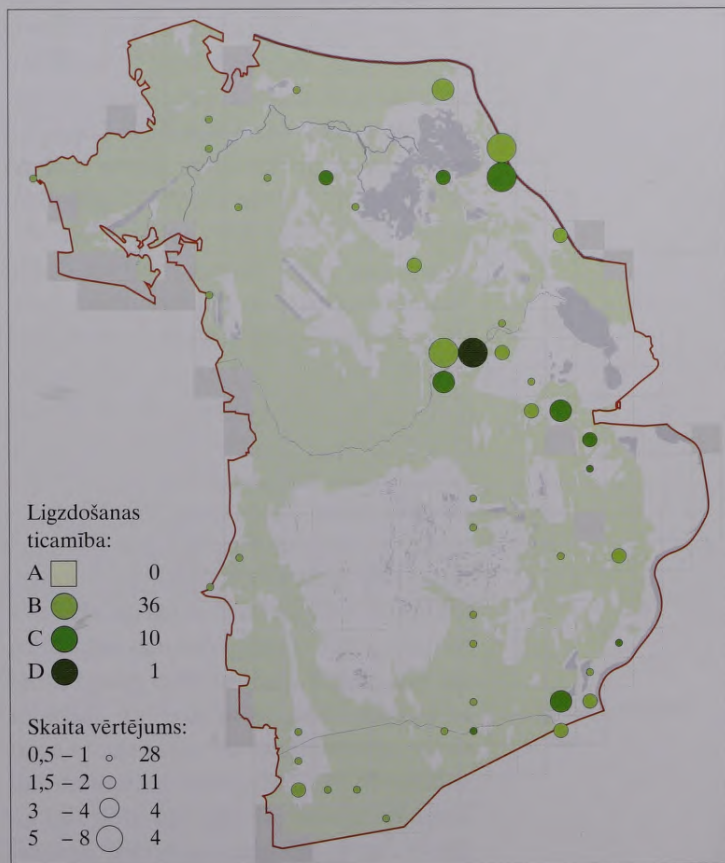
O. Lēvis par zaļžubīti 19. gs. beigās
raksta: “Viņu bieži pa pāriem atrod pa-
egliem bagātās lopu ganībās, mežmalās,
sausās audzēs ar skuju kokiem. Rudenī
un ziemā viņi mazos baros vaj pa dzim-
tām kopā klejo apkārt, kamēr kāda daļa
aizklīst arī vairāk uz dienvidiem; tā tad
viņš ir klaidoņu putns.”¹⁰² Savukārt
Rīgas apkārtnē kopumā šajā laikā
V. Zavickis zaļžubīti raksturo kā ļoti pa-
rastu ligzdotāju¹²⁸. Kaņiera apkārtnē
20.–30. gados zaļžubītes nelielā skaitā
ligzdojušas ezera A, R un D krastos⁶⁷.
Par zaļžubītes sastopamību teritorijā

laikā līdz 20. gs. beigām ziņu ir maz,
taču, ņemot vērā to, ka sugas statusā ci-
tur Latvijā nav notikušas nekādas nozī-
mīgas izmaiņas un tā visu laiku atzīta par
piemērotās vietās bieži sastopamu^{159, 177,}
²⁰⁹, nav nekāda pamata domāt, ka suga
arī šeit būtu bijusi reta. 90. gados, kad
teritoriija dažādu pētījumu un ekskursiju
ietvaros apmeklēta daudz vairāk, arī zaļ-
žubītes konstatētas dažādās vietās, ap-
dzīvotu vietu parkos, dārzos, mežmalās,
aizaugošos izcirtumos un egļu jaunaudžu
malās. Zaļžubīšu skaits 1999. gadā no-
vērtēts kā 60–100 ligzdojoši pāri.

Zaļžubīte ir viena no ļoti nedaudzām sugām, par kurām pieejamā informācija neliecina par jebkādām būtiskām skaita izmaiņām laika gaitā. Tāpat kā agrāk, tā ir parasta ligzdotāja dažādos parkos, dārzos, mežmalās un līdzīgās vietās, bet nekur nav sastopama lielā skaitā. Būtiski nav mainījis arī caurceļotāju skaits. Foto: A. Blumbergs, Ķemeri, 05.11.2005.

Visos pētījumos teritorijā, kas ietver ceļojošo putnu novērojumus, atzīmēta arī zaļžubīšu caurceļošana. 20. gs. 20.–30. gados zaļžubītes septembrī un oktobrī 50–200 putnu lielos baros bijušas novērojamas kāpu zonā⁶⁷. Nedaudz vēlāk, 1947.–1950. gadā, H. Mihelsons raksta, ka zaļžubīte Kaņiera ezera apkārtnē un jūras piekrastē bijusi regulāra caurceļotāja²⁰². Arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeri piekrastē veiktajās gājputnu uzskaitēs ceļojošas zaļžubītes novērotas visās sezonās, par kurām publicēti detalizēti novērojumi. Vislielākajā skaitā — 1054 putni — tās novērotas 1958. gada rudenī^{105, 160}, vislielākā ceļošanas intensitāte bijusi oktobra sākumā¹⁰⁵. Pēc tam sistemātiski gājputnu novērojumi vairs nav veikti, taču ceļojoši vai klejojoši zaļžubīšu bariņi rudenos un ziemās novēroti arī 80. gados (30 un pieci putni pie Kūdras izgāztuves 11.02.1986.; VS) un 21. gs. sākumā. Piemēram, 05.10.2003. pie Melnragu fermas redzēti trīs putni (JKu, VV), 23.11.2003. pie

Starpiņupes ietekas Lapmežciemā — pieci, 02.10.2004. Dunduru pļavās — 30 un 03.10.2004. pie Melnragu fermas — 20. Dažkārt nelielā skaitā zaļžubītes redzētas arī jauktos bariņos kopā ar ķeģiem, dadzišiem un ķivuļiem (*JĶu*). Sastopamas arī ziemā. Pēdējās desmitgadēs lielākais bariņš sastapts 13.02.1988., kad Kaņiera ZR krastā pie apvedkanāla no piekrastes krūmāja iztraucētas 35 zaļžubītes (*JL*).

Lai gan pieejamie dati ir grūti salīdzināmi, šķiet, ka, vismaz salīdzinot ar 19. gs.

beigām, caurceļojošo zaļžubīšu skaits šobrīd nav īpaši mainījies.

European Greenfinch. Always considered common but a not numerous breeder in gardens, parks and forest clearings. The nesting population in 1999 was estimated at 60–100 pairs. Regular on passage, wintering in low numbers. Available data does not allow consideration of trends.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Dadzītis

Carduelis carduelis

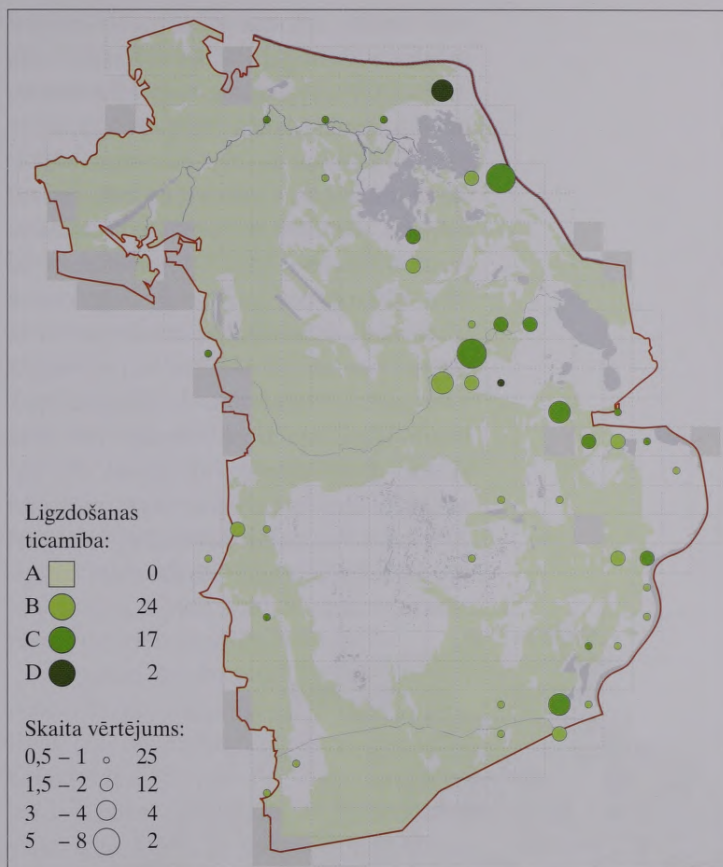
Dadzīša kā ligzdojošas sugas statuss laika gaitā nav būtiski mainījies. *O. Lēvis* par to 19. gs. beigās raksta: “Viņš mūsu apgabalos ir puslīdz vienlīdzīgi un vispārī izplatījies, bet nekur bieži kopā. Kā nometnieku un klaidoņu putns viņš pa dzimtām, reti baros no 12–15 gabaliem kopā, klejo visur kur apkārt, kur visvairāk aug gušņi (usnes; *red.*) un dadži. Vasarās viņš uzturas lielākos dārzu ietaisījumos, lopu ganībās un skuju koku mežos.”¹⁰² Būtībā tieši tāpat dadzīša sastopamību Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās raksturo *V. Zavickis*: “Ligzdo vietumis, rudeņos un ziemā biežāks”¹²⁸. Līdzīgs dadzīša raksturojums dots arī visos turpmākajos nozīmīgākajos pārskatos par Latvijas putniem^{69, 159, 164, 165, 170}, uzsverot, ka tā sastopamība atkarīga no barības pieejamības neligzdošanas sezonā¹⁶⁴, un, visticamāk, tieši barības pieejamības atšķirības dažādos laikos un dažādās vietās arī ir noteikušas sugas skaita svārstības, kas gan nav īpaši dokumentētas. Iespējams, tieši šī iemesla dēļ 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē dadzītis

bijis rets⁶⁷, līdzīgi kā turpat blakus esošajā Jūrmalā, kur, lai gan ligzdošanai piemērotu parku un mežu netrūkst, 20.–30. gados bijuši zināmi tikai trīs ligzdošanas gadījumi — 1923. gadā viens pāris Majoros un 1937. gadā — divi pāriši Dubultos¹²². *A. Grosse* dadzīti vispār nemin kā ligzdotāju, tikai raksta, ka vienu bariņu novērojis dadžos 26.10.1930.⁶⁷

Pēc tam līdz 20. gs. beigām konkrētu dadzīša novērojumu teritorijā ir maz un tikpat kā nav nekādas informācijas par tā skaitu un it īpaši skaita svārstībām arī citur Latvijā^{118, 177}. 1999. gadā, kad teritorija apsekota vislabāk, dadzīšu izvietojuma raksturs te nav būtiski mainījies. Tie konstatēti mežmalās, koku grupās ap mājām, parkos un atsevišķos gadījumos arī priežu meža salīnās vai mežā pie Ķemeru tīreļa (07.05.; *AKa*; 27.06.; *MS*). Vienīgi iespējams, ka lielu atmatu platību un neizplautu grāvmalu dēļ nozīmīgākajās pļavu teritorijās dadzīšiem šobrīd ir ļoti labvēlīgi barošanās apstākļi, iespējams tādēļ ligzdojošo dadzīšu skaits ir lielāks nekā 20.–30. gados (kaut gan

vismaz 20. gadu sākumā atmatu platība te arī bija ļoti liela; sk. kārklu ļauķi), jo dadzīti nevar uzskatīt par retu, un tā ligzdošana vietumis konstatēta arī Kaņiera apkārtnē, kur tas vismaz 30. gados neligzdoja. Kopā dadzīšu populācija ĶNP šajā gadā novērtēta kā 50–100 ligzdojoši pāri.

Caurceļošanas laikā novērots regulāri, bet salīdzinoši mazā skaitā, par ko liecina arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veikto migrējošo putnu uzskaišu rezultāti^{105, 160}. 21. gs. sākumā no oktobra līdz februārim (martam) dadzīšu bariņi visvairāk novēroti dažādās krūmainās pļavās vai grāvmalu krūmājos, piemēram, Melnragu rīklē, Dunduru pļavās, pie Melnragu fermas, Odiņu-Pavasaru polderī u. c. vietās. Bariņos, kuru lielums ir reģistrēts, bija 3–60 putnu (vidēji 15,8, n = 11; *JĶu, MS*), tātad ļoti līdzīgs kā *O. Lēvja* minētais bariņu lielums. Balstoties uz autoriem pieejamajiem datiem, spriest par dadzīšu skaita izmaiņām pēcligzdošanas laikā nav iespējams.

European Goldfinch. Always considered to be a widespread yet never numerous breeder, possibly fluctuating in accordance with winter food availability. The nesting population which in 1999 was estimated at 50–100 breeding pairs, is likely to have increased at least compared to 1930s

when breeding in the vicinity of Lake Kaņieris was not recorded. Occurs on passage and during the winter mostly in small groups. Those counted during the 21st century consisted of 3–60 birds (average 15.8 birds; n=11). Available data do not allow consideration of trends.

Ķivulis

Carduelis spinus

Ķivulis Latvijā nekad nav bijis reti sastopams, taču visi tie pētnieki, kas putnu faunu raksturojuši plašāk, uzsver, cik

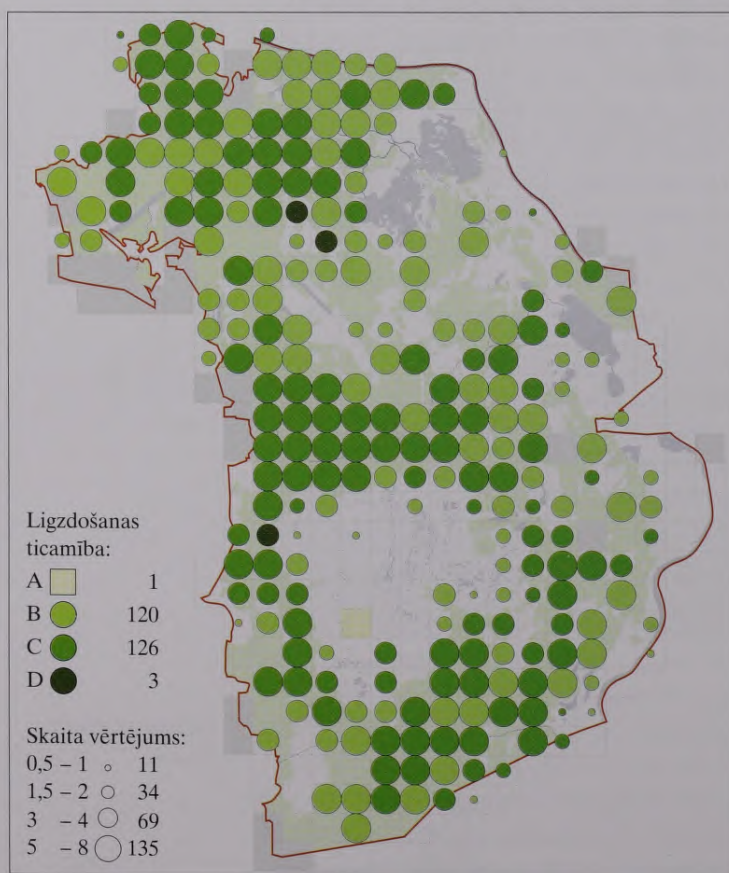
grūti atrast ķivuļa ligzdu^{100, 164, 165}. *O. Lēvis* jau 19. gs. beigās norāda uz vēl kādu šai sugai ļoti raksturīgu īpatnību — bio-

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

topa maiņu sezonas gaitā un ievērojami lielāko skaitu gāju laikā: “Vasarā viņš dzīvo tikai skuju kokos, turpretim ziemā, barību meklēdams, labprāt uzmeklē bērzu un alkšņu audzes. Pie mums viņš ir īsts nometnieks, tomēr viņu skaits rudenī vairojas, pienākot no augstiem ziemeļiem jauniem bariem klāt.”¹⁰² Acīmredzot šo abu faktoru dēļ par ķīvuļu ligzdošanu vēsturiskas informācijas ir diezgan maz un ne vienmēr ir skaidrs, vai tā vispār konstatēta. Piemēram, *V. Zavickis* par ķīvuļu Rīgas apkārtnē raksta: “ļoti lielā skaitā, īpaši rudenī un ziemā”¹²⁸, kas neapšaubāmi liecina par sugas biežumu gāju laikā, bet nebūt nenozīmē, ka tas arī ligzdojis lielā skaitā. Katrā ziņā 20. gs.

20.–30. gados Kaņiera apkārtnē *A. Grosse* ķīvuļu atzinis par visai retu putnu — tikai daži pāri ligzdojuši eglu–priežu mežos ezera R krastā⁶⁷. Līdzīgi ķīvuļu statusu turpat blakus esošajā Jūrmalā šajā laikā raksturo *J. Rācenis* — ķīvuļu ligzdojis “samērā reti, izklaidus meža zonā, īpaši jauktajās audzēs Bulduros–Dzintaros”¹²². Ņemot vērā ķīvuļu saistību ar eglēm ligzdošanas laikā gan kā svarīgāko ligzdu būves vietu^{53, 165} (piemēram, laikā no 1974. līdz 2000. gadam *V. Rozem* Latvijā izdevies atrast deviņas ķīvuļu ligzdas, visas lielās vai vidēja vecuma eglēs, 14–20 m no zemes), gan kā nozīmīgu barības avotu⁹⁷, šāds sastopamības raksturs ir visnotaļ loģisks (sk. arī citas ar eglēm saistītas sugas kā peļkājīte, zeltgalvītis, riekstrozis).

Turpmāk līdz 90. gadiem ziņas par šo sugu ir fragmentāras, tomēr domājams, ka putnu skaits ir palielinājies, un viens no ļoti ticamiem iemesliem ir eglu audžu platību paplašināšanās Latvijā 20. gs. otrajā pusē īstenotās mežu apsaimniekošanas politikas dēļ (sk. arī zeltgalvīti). Piemēram, jau 31.04.1982. maršrutā no Ķemeriem cauri Raganu purvam uz Jaunķemeriem *J. Mančinskis* ķīvuļu raksturo kā “ļoti biežu”. Novērojumu skaits ir liels arī 90. gados, taču izvērtēt varbūtējo skaita pieaugumu neļauj apstākļi, ka šajā laikā teritorijas mežu putnu faunai pievērsta pastiprināta uzmanība un daudz vairāk nekā agrāk ir dažādu ekskursiju un veikto pētījumu. Ligzdošanas sezonā ķīvuļu galvenā barība ir skujkoku sēklas⁹⁷, tādēļ atkarībā no sēklu ražas ligzdojošo pāru skaits dažādos gados ievērojami svārstās⁷⁰. Acīmredzot tieši tāds bija 1999. gads, kad teritorijā sastopamo ķīvuļu skaits neapšaubāmi bija lielāks nekā jebkad 90. gados pirms tam.

Šķiet, ka turpmākajos gados tas atkal samazinājās, lai gan skaitliski uzskaišu dati, kas to apliecinātu, no teritorijas nav pieejami. Šajā gadā ķivulis teritorijā bija pēc izplatības astotā (251 kvadrātā), bet pēc sastopamības pat septītā (445 reģistrācijas) biežāk ligzdojošā suga (salīdzinājumam — 1980. gados Latvijā ķivulis bija pat tālu aiz 20 biežākajām sugām¹⁷⁸) un kopējais ķivuļu skaits vērtēts kā 800–1200 ligzdojoši pāri. Ķivuļa ligzda ar olām 09.05.1999. atrasta šai sugai ne sevišķi tipiskā vietā — nelielā purva priedītē (AL).

19. gs. beigās ķivulis bijis daudz biežāks ceļošanas laikā¹²⁸, un līdzīgi tas raksturots arī vēlāk^{159, 209}, norādot, ka caurceļojošo ķivuļu skaits dažādos gados var būt ļoti atšķirīgs¹⁷⁷. A. Grosse 20.–30. gados ķivuli kā caurceļotāju tikai pieminējis, neko neminot par ceļojošo putnu skaitu. Jaunķemeru apkārtnē 50. gadu otrajā pusē veiktajās uzskaitēs ceļojoši ķivuļi atzīmēti rudenos kopā mazliet lielākā skaitā nekā pavasaros, maksimālais vienā dienā reģistrētais putnu skaits dažādās sezonās bijis attiecīgi 05.10.1956. — 63 un

29.04.1958. — 102^{105, 160}. Tomēr bez skaitliskas informācijas par iepriekšējiem un turpmākajiem gadiem ir grūti spriest, vai šajā laikā reģistrētais putnu skaits uzskatāms par lielu vai par mazu. Arī atsevišķu bariņu lielums šajā laikā nav reģistrēts. Nejaušos novērojumos ceļojoši ķivuļi atzīmēti arī vēlāk, gan, piemēram, 16.04.1959., kad E. Tauriņš reģistrējis ķivuļu ceļošanu Jaunķemeru jūrmalā¹⁵⁷, gan vēlāk — 90. gados un 21. gs. sākumā. Tomēr bariņu lielums parasti nav atzīmēts arī tad. Lielākais reģistrētais bars redzēts 16.03.2003. dumbrājā pie Meža Mājas — vismaz 200 ķivuļu, kas pārlido koku galotņu līmenī (JKu). Diemžēl šādi fragmentāri un nepilnīgi novērojumi neļauj spriest ne par ceļojošo putnu skaitu, ne arī par tā izmaiņām laika gaitā.

Regulāri novērojams arī ziemas mēnešos, 21. gs. saskaitīto ziemas bariņu lielums (no novembra līdz februārim) bija 6–90 (vidēji 35,1, n=10). Nereti novēroti arī 1–2 putni (vidēji 1,4, n=5), gan atsevišķi, gan kopā ar citiem žubīšveidīgajiem putniem, visbiežāk ar ķeģiem (JKu, MS, VV).

Eurasian Siskin. In the course of the 20th century numbers of breeding birds are likely to have increased along with the increase of spruce cover due to forestry practices. In the 1930s only a few pairs recorded breeding near Lake Kaņieris while in 1999 breeding density was certainly larger than in any other year

before or after. Numbers were estimated at 800–1200 pairs. Common on passage however lack of exact counts does not allow consideration of trends. Common during the winter months. During 2000s the recorded size of winter flocks was 6–90 (mean 35.1, n=10), plus 1–2 birds in mixed flocks with other finches.

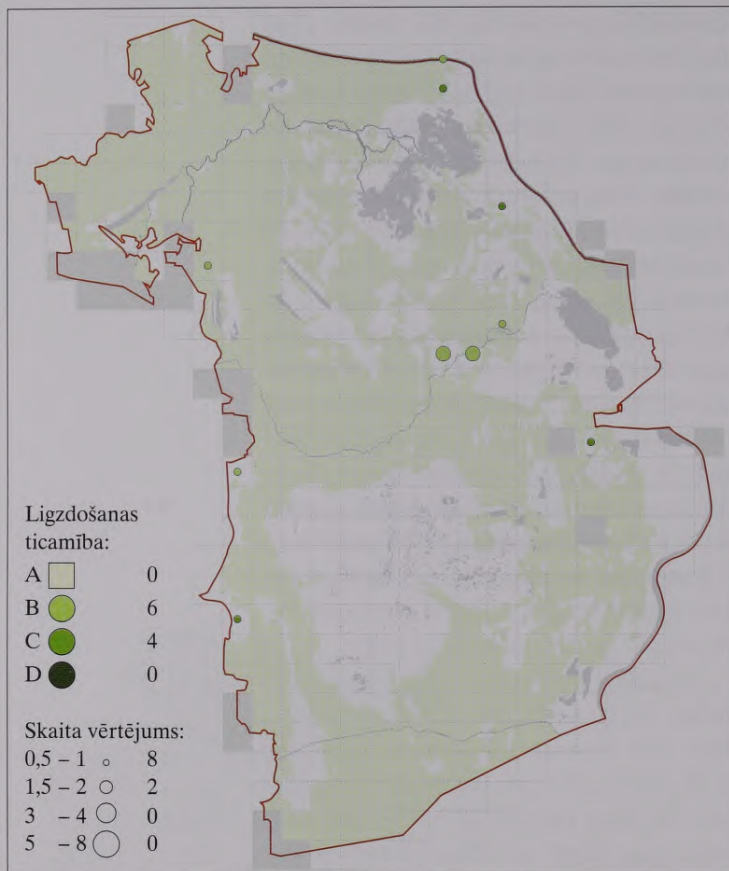
Kaņepītis

Carduelis cannabina

19. gs. beigās *O. Lēvis* kaņepīša sastopamību Latvijā raksturo šādi: “Viņi nekur nav reti, bet nevienā vietā neie-

viešas visai bieži. (..) Kur paeģļi bagāti aug, kur atrodas lauku audzes un kur apaugušas lopu ganības ar laukiem mainās

Ligzdo, caurceļo

jeb pie sētām redzami biezi žogi, tur droši uzturas šur un tur kaņepu putniņu pāriši.”¹⁰² Arī *V. Zavicka* dotais raksturojums šai sugai Rīgas apkārtnē ir ļoti līdzīgs: “Ligzdo vietumis, rudenos parastāks.”¹²⁸ Lai gan 20. gs. pirmajā pusē kaņepītis Latvijā kopumā uzskatīts par visur “pazīstamu, bet nekur ne lielā skaitā” sastopamu sugu¹⁶⁴, kuras skaits dažādos gados svārstās¹⁷⁰, un arī turpat blakus ĶNP esošajā Jūrmalā tas ligzdojis “reti, dažos dārzos Majoros, Asaros un Viņķu purvā, citur tikai vietumis, arī mežmalās”¹²², Kaņiera apkārtnē šajā laikā *A. Grosse* kaņepīša ligzdošanu nav konstatējis vispār un ligzdojošo sugu skaitā to neiekļauj.

Kaņepīša ligzdošana teritorijā pirmo reizi droši konstatēta tikai 1961. gadā, kad *J. Vīksne* atradis ligzdu sudrablapsu fermas teritorijā pie Starpiņupes. Pēc tam par sastopamību ligzdošanas sezonā līdz pat 80. gadiem autoriem trūkst informācijas. Vācot datus pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam¹¹⁸, teritoriālus putnus vai pārus vairākās vietās teritorijā 1981. gadā konstatējis *I. Ozoliņš*. Lai gan 90. gados reģistrēto kaņepīšu novērojumu skaits ir mazliet lielāks, kopumā tā sastopamība ir visai līdzīga. Tās novērots neregulāri, parasti apdzīvotu vietu tuvumā vai pļavu teritorijās pie atsevišķām viensētām. Kaņepīši, parasti atsevišķi putni, šajā laikā reģistrēti Smārdes apkārtnē (*VĀ*), 23.04.1993. pie Melnragu fermas (*US*), 26.05.1993. netālu no Odiņiem (*MS*), un 11.05.1996. pāris novērots Kalnciema dolomītu karjera apkārtnē (*OK, AKa*). 1999. gadā, kad teritorija apsekota vislabāk, kaņepīši konstatēti 10 vietās, taču tikai četrās no tām redzēti pāri — 20.04. pie Melnragu fermas, 06.06. Lapmežciemā (*MS*), 13.06. Kūdras izgāztuvē (*MS, LC*) un 28.06. Ragaciemā (*VĶ, IĶ*). Kaņepīšu ligzdas teritorijā nav atrastas kopš 1961. gada, taču tās nav arī īpaši meklētas. Domājams, ka teritorijā ligzdojošo kaņepīšu skaits 20./21. gs. mijā nepārsniedz 10–20 pārus.

20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē kaņepītis bijis rets arī ceļošanas laikā. *A. Grosse* kaņepīšu bariņu ezera *Z* krastā novērojis tikai vienu reizi — 02.10.1932.⁶⁷ Ievērojami lielākā skaitā ceļojoši kaņepīši novēroti pēc Otrā pasaules kara. 1947.–1950. gadā *H. Mihelsons* šo sugu atzīmē kā regulāru caurceļotāju Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē²⁰², gan neko neminot par skaitu. Pēc dažiem gadiem, pēc ekskursijas uz

Slokas jūrmalu un Kaņieri 15.04.1954. kopā ar *H. Mihelsonu*, *E. Tauriņš* piezīmēs par kaņepīti raksta: “Visā jūrmalas joslā, pa pāriem vai bariņos (līdz 6–10 gab.) — liekas ceļo. Slokā 1 ♂ dziedāja tūjas krūmā.”¹⁵⁷ 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās gājputnu uzskaitēs ceļojoši kaņepīši rudens gāju periodā redzēti krietni lielākā skaitā nekā pavasaros. 1956. gada rudenī mēneša laikā novērots 551 ceļojošs kaņepītis, bet 1958. gada rudenī tādā pašā laika periodā — 1044 putni. Šajā gadā kaņepīši sākot ar septembra pēdējo dekādi migrējuši samērā vienmērīgi^{105, 160}. Iespējams, ka lauku apsaimniekošanas izmaiņas šajā laikā (pēckara periods, 1949. gada deportācijas, kolektivizācijas sākums), kaņepītim nodrošināja labus barošanās un attiecīgi ligzdošanas apstākļus lielās platībās, un tādēļ to skaits pieauga. Latvijas literatūrā gan šāda skaita palielināšanās nav atzīmēta. Acīmredzot turpmākajās desmitgadēs (īpaši pēc 1970. gada), lauksaimniecības ķimizācijas dēļ visai ievērojami samazinoties kaņepīšu skaitam lielā daļā Eiropas⁷⁰, arī teritorijā caurceļojošo putnu skaits atkal samazinājies. Šajā laikā zināms tikai viens ceļojošu

kaņepīšu novērojums — 17.05.1994. Odiņu–Pavasaru polderī *J. Lipsbergs* redzējis ceļojošus kaņepīšus un to kopējo skaitu novērtējis kā “daudz”. 21. gs. sākumā caurceļojoši kaņepīši novēroti vairs tikai atsevišķos gadījumos un mazā skaitā (piemēram, 18.03.2004. pie Melnragu fermas trīs putni; *JĶu, VV*). Autoriem nav zināmi šīs sugas novērojumi teritorijā ziemas mēnešos.

Common Linnet. Although generally widespread yet nowhere numerous during the early 20th century, breeding for the first time was recorded only in 1961. Also later scarcer, and observed not every year. The recent population is estimated at around 10–20 pairs. On passage the largest numbers were recorded during the 1950s (e. g. 1044 birds during 16.09.–15.10.1958) possibly linked to the situation in agriculture after World War 2, deportations and the start of the collectivisation. Later numbers have reduced significantly as during the 2000s only small groups were encountered on a small number of occasions.

Ķēģis

Carduelis flammea

19. gs. beigās *O. Lēvis* par ķēģi raksta: “Viņš pie mums pastāvīgi lielā skaitā ierodas tikai par ziemas viesi, oktobra sākumā daudzreiz atnāk ļoti lielos, padebešiem līdzīgos baros un pazūd atkal visvēlākais aprīļa mēnesī, uz ziemeļiem dodamies.”¹⁰² Būtībā tāpat ķēģa sastopamību Rīgas apkārtnē šajā laikā raksturo arī *V. Zavickis* — “ziemās lielā skaitā”¹²⁸, bet *H. Loudons* 20. gs. sākumā norāda, ka

ķēģu skaits dažādos gados var būt visai atšķirīgs¹⁰⁰. 20. gs. 30. gados ķēģa sastopamību *N. Tranzē* raksturo mazliet citādi — ķēģi ir sastopami “galvenām kārtām abos caurceļošanas periodos — novembrī, martā un nelielā skaitā redzami arī visu ziemu”¹⁶⁵. Tomēr *A. Grosse* 20. gs. 20.–30. gados Kaņiera apkārtnē ķēģus redzējis tikai trīs reizes — ap 50 putnu lielus bariņus 18.10.1928. un

Caurceļo, ziemo

25.03.1934. pie Antiņciema un vienu atsevišķu putnu 05.03.1933. pilskalna apkārtnē⁶⁷. Domājams tomēr, ka arī šajā laikā ķeģi caurceļojuši regulārāk un droši vien bijuši sastopami arī ziemā, bet iemesls, kādēļ tas nav atzīmēts, ir paša *A. Grosses* neregulārie un visai retie teritorijas apmeklējumi ķeģu klātbūtnes laikā (sk. 39. lpp.).

20. gs. 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru jūrmalā veiktajās gājputnu uzskaitēs ķeģi atzīmēti vienīgi 1957. gada pavasarī, kad viens putns 24.04. redzēts stacionāro novērojumu punktā, bet kopā 42 ķeģi (acīmredzot, pa vienam bariņam katru dienu) maršrutā 24. un 28.04. Turklāt pavasara gāju periodos lielā skaitā atzīmēti līdz sugai nenoteikti ķeģi — 1957. gadā kopā 938, bet 1958. gadā — 2092¹⁶⁰. Acīmredzot autori ir uzskatījuši, ka redzētajos baros var būt gaišie ķeģi vai kalnu un parastie kaņepīši, taču, visticamāk, lielākā daļa no tiem bijuši parastie ķeģi. Šī pētījuma rudens uzskaitēs, līdzīgi kā 30. gados⁶⁷ un arī citās 50. gadu ekskursijās pa teritoriju, ceļojošie ķeģi, visticamāk, nav redzēti tādēļ, ka novērojumi pārtraukti pirms ķeģu ceļošanas perioda sākuma vai pavasaros uzsākti pārāk vēlu. Jādomā, ka tādēļ nav zināmi nekādi šīs sugas novērojumi līdz pat 21. gs. sākumam — vairākums 20. gs beigās īstenoto pētījumu projektu un arī putnošanas ekskursijas vairāk bijušas orientētas uz putnu izpēti ligzdošanas sezonas laikā, nevis agrī pavasarī vai vēlu rudenī. Ķeģi Latvijā kopumā šajā laikā joprojām uzskatīti par parastiem caurceļotājiem mainīgā skaitā, kas mazāk sastopami ziemā^{159, 177}.

Vēl kādu nozīmīgu faktoru min *V. Vintulis*: “Parasti es viņus (pārlidojošos) vienkārši neregistrēju kā normālu fonu rudenī. Arī šoruden (2005. gadā), tajās

pašās dienās, kad Papē gāja tie tūkstoši, Ķemeru (centrā) ķeģu balsis gaisā bija pastāvīgs fons, bet es tos ne skatījos, ne pierakstīju.” Acīmredzot novērojumu neregistrēšana ir iemesls, kādēļ arī 21. gs. sākumā, kad teritorijā novērojumi veikti regulāri gan ziemā, gan rudenī, to ir mazāk, nekā varētu būt. Ķeģi šajā laikā teritorijā ir samērā parasti caurceļotāji un ziemoņi, dažādos gados mainīgā skaitā, līdzīgi kā tas atzīmēts arī senāk. Pēdējais lielākais bars gan reģistrēts tikai 16.10.1986., kad *V. Smislovs* aptuveni 150 putnus redzējis Kūdras izgāztuvē. 21. gs. sākumā ķeģi redzēti pa vienam vai nelielos bariņos (1–74, vidēji 19,6 astoņos gadījumos, kad precīzi dokumentēts novēroto putnu skaits). Turklāt vairākkārt ķeģi novēroti jauktos bariņos kopā ar citiem putniem (visbiežāk ar ķivuliem). Diemžēl vēsturisko novērojumu fragmentārais raksturs neļauj izdarīt nekādus secinājumus par caurceļojošo ķeģu skaita izmaiņām laika gaitā. Arī gaišie ķeģi, kas nereti sastopami kopā ar ķeģi jauktos bariņos⁴⁹, par spīti tiem īpaši pievērstajai uzmanībai (*JĶu, MS, VI*), ĶNP pagaidām nav konstatēti.

Common Redpoll. Always probably a regular passage migrant but lack of observations during the right seasons both in the past and recently give an inappropriate impression of rarity and/or irregularity. Since the beginning of 2000s, when observations were carried out on a more regular basis has been considered common both on passage and in winter, though annual numbers fluctuate. The scarcity of historical data does not allow consideration any trends.

Baltsvītru krustknābis

Loxia leucoptera

Baltsvītru krustknābis, kas Latvijā neregulāri novērojams lielāku krustknābju invāziju gados^{49, 100, 177}, ĶNP teritorijā līdz šim konstatēts tikai vienu reizi — 03.10.1937., kad trīs putni novēroti priežu krustknābju barā Kaņiera apkārtnē⁶⁷.

Egļu krustknābis

Loxia curvirostra

19./20. gs. mijā *H. Loudons* raksta, ka egļu krustknābis “kopumā mūsu provincēs noteikti ir biežāks nekā priežu krustknābis”, taču jau tad uzsver ļoti lielās skaita svārstības — gados, kad nav skujuoku sēklu ražas, krustknābju var būt ļoti maz vai nebūt vispār¹⁰¹. *V. Zavickis* egļu krustknābi Rīgas apkārtnē raksturo kā “parastu rudenos un ziemā, īpaši piekrastes rajonos”¹²⁸, acīmredzot gāju laikā, jo par krustknābju ligzdošanu ziemas mēnešos Latvijā šajā laikā nekādu ziņu nav. Ligzdas ar lieliem mazuļiem atrastas agrākais martā¹⁰².

Iespējams, tieši sēklu neražas gadi ir iemesls krustknābju retai sastopamībai ĶNP teritorijā, konkrēti Kaņiera apkārtnē, 20.–30. gados, diemžēl par to nav pieejama nekāda informācija. *A. Grosse* šajā laikā egļu krustknābjus novērojis tikai dažas reizes — 13.10.1934. redzēts bariņš, savukārt 18.06.1928. ezera R krastā novērots pāris, ko neuzskata par ligzdotāju⁶⁷. Arī blakus esošajā Jūrmalā egļu krustknābis bijis ļoti reti sastopams — tikai 1935. gada jūnijā *J. Petersons* novērojis vienu pāri būvējam ligzdu mežā pie Majoriem un 1939. gada vasarā *V. Āboliņš* vienu pāri vairākkārt redzējis Bulduros¹²². Savukārt *K. Vilks* min vienīgo gadi-

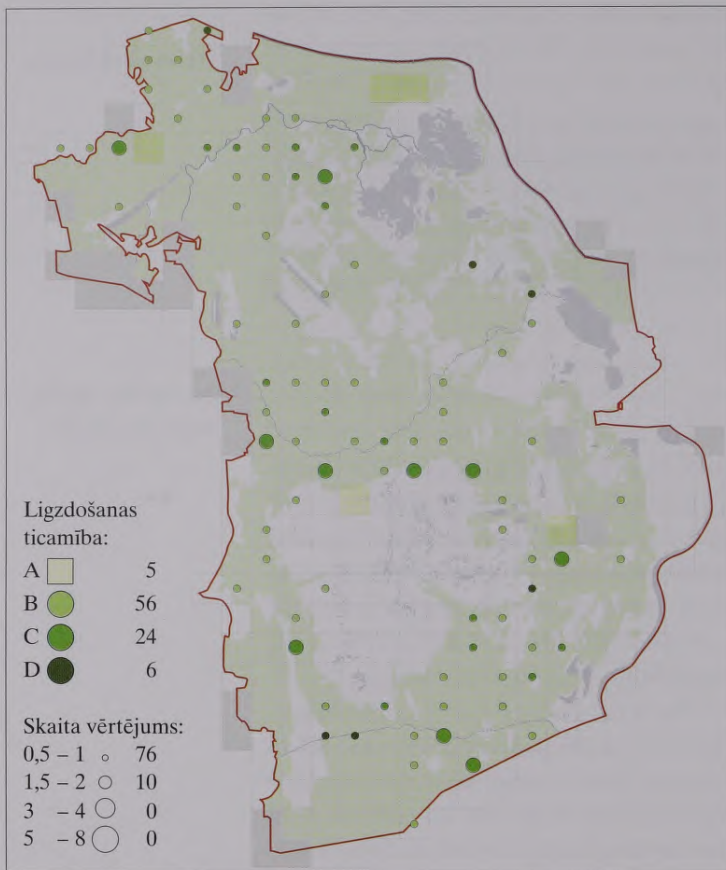
Two-barred Crossbill. Recorded once; on 03.10.1937 three birds were sighted in a flock of Parrot crossbills near Lake Kaņieris.

Neregulāri ieklejo

jumu, kad redzējis krustknābi ar ligzdas materiālu ielidojam eglē 26.04.1942. (Jelgavas apkārtnē), gan uzsverot, ka abas krustknābju sugas visos viņa pētītajos apvidos ligzdo regulāri un viņš nevar pateikt, kura no tām ir vairāk, tādēļ ka ar to ligzdu meklēšanu nekad nav nodarbojies¹⁷⁰.

Par krustknābju sastopamību teritorijā līdz pat 90. gadiem ir ļoti maz informācijas. Krustknābju masveida ceļošanu izraisa barības trūkums, un, atrodot rajonus ar labu sēklu ražu, klejojošie krustknābji tos “kolonizē” ļoti ātri⁷⁰. Iespējams, tādēļ gados, kad ir laba egļu sēklu raža, egļu krustknābji dažkārt nelielā skaitā mēģina ligzdot jau tā paša gada vasaras otrajā pusē (*VR*), bet, ja sēklu gads ir patiešām labs, tad nākamajā gadā (vai pat vairākus gadus) krustknābji ligzdo visur un lielā skaitā. Bieži krustknābju ligzdošanas gadi seko gadiem, kad novērotas to invāzijas vai intensīva ceļošana. Tāpēc ir ticami, ka krustknābji teritorijā varētu būt ligzdojuši 1956. gadā, jo rudenī tie konstatēti te ceļojot. Vispirms 14.09. krustknābjus (suga nav noteikta) Slokā reģistrējis *E. Tauriņš* kopā ar *H. Mihelsonu*¹⁵⁷, bet vēlāk, septembrī–oktobrī, migrāciju uzskaišu stacionārajā punktā reģistrēti 404 putni (01.10. reģistrēts lielā-

Neregulāri ligzdo, caurceļo, ziemo

kais skaits vienā dienā — 43)¹⁶⁰. Turpmākajās sezonās, kad Jaunķemeru jūrmalā veikti migrējošo putnu novērojumi, — 1957. gada pavasarī un 1958. gada pavasarī un rudenī — eglu krustknābji nav redzēti^{105, 160}.

Pēc tam Latvijā nākamie nozīmīgākie krustknābju ligzdošanas gadi bijuši 1969.–1970. (iespējams, arī 1971.) gads, kad krustknābji ligzdojuši ļoti lielā skaitā, tad mazākā skaitā krustknābju ligzdošana konstatēta 1974., 1977. un nozīmīgākā skaitā atkal 1979. gadā (VR), taču par šiem gadiem no ĶNP teritorijas nav nekādu datu. Diemžēl pirmā ligzdojošo atlanta sastādīšanas periods 1980.–1984. gadā, kad teritorijā pēc ilgāka laika veikti pir-

mie novērojumi, bija krustknābju ligzdošanai nelabvēlīgi, tādēļ abas krustknābju sugas šajā laikā visā Latvijā konstatētas ļoti maz¹¹⁸, bet ĶNP teritorijā netika novērotas vispār. Nākamie gadi, kad Latvijā atrastas krustknābju ligzdas, ir 1989. un it īpaši 1990. gads (VR), taču, kaut gan teritorijā būtu daudzās vietās, krustknābji nav novēroti (jāatzīst gan, ka šajā gadā tādēļ, ka uzmanība pievērsta galvenokārt melnajam stārķim un plēsīgajiem putniem, ļoti daudzi, it īpaši parastāk sastopami dzirdētie un redzētie sīkie putni nav pierakstīti; MS). Toties nākamajā krustknābju ligzdošanas periodā, kas sākās 1992. gada vasaras beigās, un jau nākamajā — 1993. — gadā, Latvijā ligzdojošo krustknābju skaitam sasniedzot līdzīgu maksimumu kā 1970. gadā un vēl izpaužoties arī 1994. gadā (VR), skaita pieaugums izpaudās arī ĶNP. Pirmās ziņas par krustknābjiem šajā laikā ir no 1992. gada vasaras beigām. 16.07.1992. krustknābji dzirdēti faktiski visur, kur tajā dienā būtu, — Odiņos, mežos pie Vēršupītes, Ķemeru, Raganu purvā pie Sēravotiem — un arī dienu vēlāk, ejot no Čaukciema līdz Kaņiera krastam, pārlidojoši krustknābji dzirdēti 2–3 vietās (MS). Nākamajā gadā krustknābji vairākkārt novēroti arī ligzdošanas sezonas laikā — 04.04.1993. pie Sēravotiem dzirdēts viens pārlidojošs putns un vēl viens eglu krustknābis redzēts mežā uz Z no Raganu purva (MS, APe). Krustknābju pāris 07.04. novērots pie Zaļās kāpas (MS), bet 17.04. turpat reģistrēts pāris un neliels nenoteiktas sugas krustknābju bariņš (MS, CS). 13.06.1993. divi krustknābju bariņi ar sešiem un deviņiem putniem redzēti ejot gar Kauguru kanālu (MS). 30.04.1994. pie Kauguru kanāla, pie Nēģu grāvja ietekas, pāris reizes

dzirdēti pārlidojoši egļu krustknābji (*MS*). Tomēr arī šajos gados krustknābja ligzdas teritorijā netika atrastas.

Pēc tam egļu krustknābji atkal novēroti 26.05.1996., kad Ķemeru tīreļa malā redzēts pāris (*VR, VĀ*), un pašā tīrelī dzirdēts dziedošs putns (*OK, AKa*). Lai gan 1997. gadā vismaz vietām (konkrēti — Krustkalnu rezervātā) Latvijā krustknābji bija sastopami samērā lielā skaitā un arī ligzdoja¹⁴⁸, ĶNP teritorijā šajā gadā neviens novērojums nav zināms. 1998. gadā Ķemeru sanatorijas parkā divas reizes novērots pārlidojošs krustknābju pāris, taču šajā gadījumā klātesošajiem novērotājiem atšķirās viedoklis par sugas piederību (*MS, EM*). Egļu krustknābju ligzdošana teritorijā pirmo reizi pierādīta tikai 1999. gadā, kas arī citur Latvijā līdz 2006. gadam ir pēdējais nozīmīgais egļu krustknābju ligzdošanas gads (*VR*). Šajā gadā 1. un 24. maijā un 4., 8. un 29. jūnijā kopā sešās vietās novēroti izvesti mazuļi, bet krustknābji ar ligzdošanas uzvedību novēroti ļoti daudzās vietās. Egļu krustknābju skaits teritorijā šajā gadā novērtēts kā 50–100 ligzdojoši

pāri. Šajā gadā arī Papes gredzenošanas stacionārā vizuāli uzskaitīts vairāk ceļojošu egļu krustknābju nekā vidēji kopš 1995. gada²¹. Pēc 1999. gada egļu krustknābis reģistrēts 15.01.2001., kad mežā starp Smārdi un Valgumu dzirdēts pāris (*JĶu*), un 04.05.2002., kad vairākkārt dzirdēts pie Kauguru kanāla (*MS*), citi novērojumi teritorijā laikā līdz 2006. gadam, kad atkal reģistrēti lielā skaitā, nav zināmi.

Common Crossbill. Presence during both the breeding season and on passage varies greatly. Long periods of absence are interspersed by short periods of presence. Due to a scarcity of historical data, reliable information is available only since the 1990s. 1993 was a probable breeding year but breeding in the area was not confirmed for the first time until 1999 when newly fledged juveniles were sighted at six places and birds showing breeding behaviour were observed at many places. Population estimated at 50–100 pairs.

Priežu krustknābis

Loxia pytiopsittacus

Lai gan 19. gs. beigās kopumā egļu krustknābis bijis parastāks nekā priežu krustknābis¹⁰¹, *O. Lēvis* par priežu krustknābi raksta: “Priežu mežos viņš kā no metnieku putns ne visai rets, it sevišķi sausās silāju vietās; viņš apdzīvo arī mežus, kur aug skuju un lapu koki, bet nekad tādus, kur aug tikai egles vien.”¹⁰² Lai gan Rīgas apkārtnē dominē tieši priežu krustknābim piemērotas audzes, *V. Zavickis* par tā sastopamību atzīst — “ne bieži, bet izdodas redzēt regulāri”¹²⁸. Taču 20. gs.

20.–30. gados Kaņiera apkārtnē priežu krustknābis acīmredzot bijis biežāk sastopams par egļu krustknābi. Tas ligzdojis kāpu mežos pie Ragaciema un priežu mežos pie Ķemeriem un Čaukciema, taču ne tuvu tik bieži kā Vidzemes piekrastes un Rīgas apkārtnes priežu mežos⁶⁷. Blakus esošajā Jūrmalā šajā laikā priežu krustknābis konstatēts tikai vienu reizi — 1931. gadā mežā pie Dubultiem novērots pāris, kas būvē ligzdu¹²².

Nākamās ziņas par šīs sugas sastap-

Neregulāri ligzdo,
caurceļo

šanu teritorijā atrodamas tikai no 50. gadu beigām. Jaunķemeru apkārtnē veiktajās gājputnu uzskaitēs 1958. gada rudenī reģistrēti 355 krustknābji. Visi no tiem, kas noteikti līdz sugai (skaits nav norādīts; *red.*), bijuši priežu krustknābji. Krustknābju migrācija šajā gadā bijusi samērā vienmērīga sākot ar septembra pēdējo dekādi¹⁰⁵. Taču informācijas pat par ticamu priežu krustknābju ligzdošanu turpmākajos gados ir ļoti maz. Priežu krustknābji kopš 90. gadu sākuma neregulāri novēroti mežos Smārdes purva apkārtnē (*VĀ*) — 14.05.1997. viens pārlidojošs putns novērots un dzirdēts pie Ķemeriem (*MA*), un 20.04.1999. pāris redzēts mežā Ķemeru tīreļa D malā (*MS*). Balstoties tikai uz šiem novērojumiem un ņemot vērā gan lielo šajā gadā ligzdojošo egļu krustknābju skaitu, gan arī abu sugu grūto atšķiršanu dabā, pieņemts, ka ligzdojošo pāru skaits 1999. gadā ĶNP varētu būt 1–5 pāri. Jāatzīmē, ka šajā gadā novērots ceļojošo priežu krustknābju skaita neliels pieaugums Papē, tāpat šo putnu daudzums palielinājies Somijā un Skandināvijā²¹. Taču, salīdzinot ar 20. gs. pirmo pusi, teritorijā ligzdojošo priežu krustknābju skaits neapšaubāmi ir samazinājies, lai gan priežu krustknābim, kas ekoloģiski saistīts ar pieaugušām skujkoku,

galvenokārt priežu audzēm, sēklu ražas svārstību izraisītas skaita svārstības ir daudz mazāk izteiktas nekā egļu un baltsvītru krustknābim. Tomēr priežu krustknābju skaits ir ievērojami samazinājies sugas pamatareālā Somijā un Zviedrijā intensīvas mežsaimniecības ietekmē izraisītās meža vecumu klašu struktūras izjaukšanas dēļ⁷⁰. Tā kā Latvija atrodas uz sugas areāla D robežas, iespējams, ka skaita samazināšanās šeit atspoguļo šīs izmaiņas sugas pamatareālā, jo pieaugušu priežu mežu ĶNP teritorijā 20./21. gs. mijā noteikti ir vairāk nekā 20. gs. sākumā.

Parrot Crossbill. In the beginning of the 20th century was recorded nesting in pine stands along the coast and around both Ķemeri and Čaukciems. Since that time only a few records known, the last one in 1999 when pair was sighted near Ķemeru bog. Total population was assessed as around 1–5 pairs. It has certainly decreased compared with the first half of the 20th century. As there are no obvious reasons locally, the decline is associated with the decline of the species within its main range and contraction of the range.

Ligzdo

Mazais svilpis

Carpodacus erythrinus

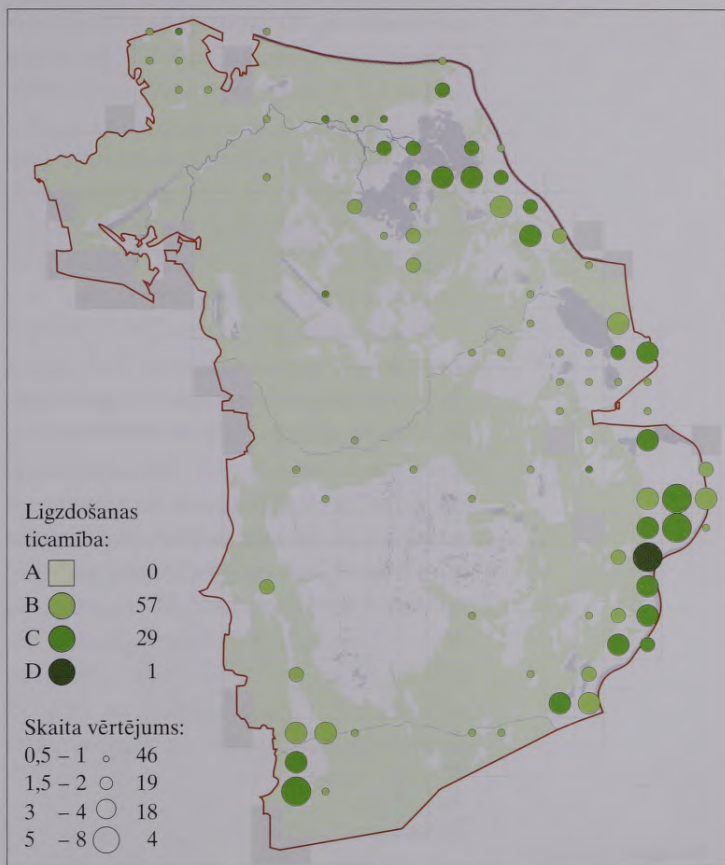
Lai gan jau 19./20. gs. mijā mazais svilpis Latvijā kopumā uzskatīts par samērā bieži sastopamu putnu, tas bijis izplatīts ļoti sporādiski¹⁰⁰. Par mazā svilpja sastopamību Rīgas apkārtnē šajā laikā *V. Zavickis* raksta: “Citi novērotāji pie Rīgas to ir redzējuši. Par spīti īpaši šai sugai pievērstajai uzmanībai, man vēl nekad nav

izdevies kādu ieraudzīt, un es uzskatu mazo svilpi par ārkārtīgi retu parādību.”¹²⁸ Arī *F. Štolls* apstiprina, ka šī suga 20. gs. sākumā sastopama tikai vietumis un ļoti nevienmērīgi, ne katru gadu, turklāt vairākums viņam zināmo ligzdošanas vietu ir Vidzemē. Pēc dažiem novērojumiem, atsevišķās vietās (piemēram,

pie Ropažiem, Juglas upes tuvumā) mazo svilpju skaits 1904. gadā ir pieaudzis¹³⁵.

Mazo svilpju skaita pieaugums un areāla paplašināšanās uz rietumiem turpinās arī vēlāk. 20. gs. 20. gadu beigās Kaņiera apkārtnē mazais svilpis vēl ir samērā rets: pa vienam pārim ligzdoja Antiņciemā un Ragaciemā; pa diviem pāriem Čaukciemā un pie Dūņiera. Laika gaitā, palielinoties pļavu platībām ap apdzīvotām vietām, skaits pieauga: 1939. gadā Antiņciemā ligzdoja jau seši pāri, Kaņiera A krastā, kur agrāk netika konstatēts, — divi pāri, ligzdoja arī Kaņiera D krasta jaunaudzēs⁶⁷. 30. gadu sākumā tā ligzdošana konstatēta arī pie Ķemeriem, par ko liecina LDM kolekcijā atrodamais dējums ar piecām olām, kas ievākts 22.06.1932. (ieguvēja vārds nav zināms). Taču par turpat blakus esošo Jūrmalu šajā laikā *J. Rācenis* raksta: “Kā ligzdotājs vēl nav konstatēts. Gan *J. Pētersons*, gan es to esam vairākkārt dzirdējuši dziedam Asaros, Dubultos un vienreiz kādā dārzā Majoros netālu no galvenās satiksmes ielas (Jomas ielas). Pēc maniem novērojumiem, šādi dziedoši ♂♂ ir apkārt klaiņojoši nesapārojušies putni, kas šai sugai ir ļoti raksturīgi.”¹²² Latvijā kopumā šajā laikā mazais svilpis jau uzskatīts par visai parastu, lai gan joprojām nevienmērīgi izplatītu putnu, kas bieži sastopams jūras piekrastē un šur tur gar Daugavu, bet citur — tikai vietumis⁶⁶.

Epizodiskie novērojumi, kas par teritoriju zināmi līdz 20. gs. beigām, apliecina, ka mazo svilpju izplatīšanās turpinās. Mazais svilpis atrasts arvien jaunās vietās vai lielākā skaitā nekā iepriekš. 11.06.1961. *E. Tauriņš* pēc ekskursijas pa Kaņieri kopā ar *J. Vīksni* atzīmējis, ka te dzirdēti “apm. 6 pāri (no tiem 3 pāri kanāla krastos; respektīvi, pie Lapmež-

ciema; red.). Redzēju un fotografēju 1 ligzdu paeglī (olas bija izņemtas), olas ļoti skaistas zilas ar sīkiem tumšiem punktiņiem”¹⁵⁷. Mazo svilpju skaits visā Latvijā turpina pieaugt arī pēc 1970. gada¹⁵². Šajā laikā dziedoši mazo svilpju tēviņi dzirdēti arī teritorijā esošajos augstajos purvos. Vispirms Ķemeru tīrelī reģistrēts 17.05.1984., kad divi putni dzirdēti maršruta uzskaites laikā (*JKa*), tad 27. un 28.05.1985. vairāki dziedoši putni dzirdēti Zaļā purva malā (*JL*). Ķemeru tīrelī mazais svilpis dzirdēts arī vēlāk — pa vienam dziedošam putnam 10.06.2002. un 07.06.2005. (*JKu*), taču ligzdošana purvos pagaidām nav konstatēta. Vismaz kopš 80. gadu beigām mazais svilpis

teritorijā jau ir parasts ligzdotājs, kas konstatēts visās piemērotās vietās. Dziedoši putni dzirdēti mežmalās un dažādās krūmainās pļavās, aizaugošos izcirtumos, kā arī apdzīvotu vietu apstādījumos, piemēram, viens pāris 1999. gadā ligzdoja Meža Mājas pagalmā Ķemeru (AL). Kopā mazo svilpju skaits 1999. gadā ĶNP novērtēts kā 150–200 ligzdojoši pāri.

Nozīmīgākajās teritorijā veiktajās caurceļojošo putnu uzskaitēs, kas notika 50. gadu beigās Jaunķemeru piekrastē, mazais svilpis nav reģistrēts^{105, 160}, visticamāk, divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, šajā laikā tas vēl nebija bieži sastopams, it īpaši Latvijas R daļā, uz kuriem tie varētu ceļot cauri ĶNP, bet, galvenais, uzskaitišu veikšanas laiki (pavasārī vidēji aprīlis, rudenī — septembris–oktobris) gandrīz nemaz nepārklājas ar šīs sugas ceļošanas periodu, kas ir maija sākumā un vidū, kā arī augustā⁹⁵. *E. Tauriņa* piezīmēs ieraksts

par to, ka 16.04.1959. Jaunķemeru jūrmalā 6.35–8.35 “*C. erythrina ceļo*”¹⁵⁷, visticamāk, ir kļūda, jo mazais svilpis Latvijā tik agri nekad nav reģistrēts, līdz šim agrāko jebkad Latvijā konstatēto mazo svilpi tieši Ķemeru dzirdējis *V. Vintulis* — tikai 30.04.2000.⁴⁹.

Common Rosefinch. In the course of the 20th century has colonised the area and from a sporadically distributed rare breeder (during the late 1920s) it has become a common breeding species along riversides, in overgrown meadows, overgrown clear-cuts and open deciduous forests and similar habitats. In a few cases singing males are recorded even on raised bogs. In 1999 the population was assessed at 150–200 breeding pairs. Not recorded so far on passage.

Neregulāri ieklejo

Ziemeļu svilpis

Pinicola enucleator

19. gs. beigās ziemeļu svilpis Latvijā vēl rudenī un ziemās ir bijis bieži, lai arī ne katru ziemu sastopams putns¹⁰⁰. Arī tā sastopamību Rīgas apkārtnē 19. gs. beigās *V. Zavickis* raksturo ļoti līdzīgi: “Ziemas viesis, taču nelielā skaitā un ne katru gadu.”¹²⁸ Tāpat ziemeļu svilpja statusu 19./20. gs. mijā raksturo *F. Štolls*: “Vēlā rudenī regulāra, kaut nepavisam ne bieža parādība. Pavisam lielā skaitā tie bija (*novērojami*) 1897. gada rudenī un tad atkal 1902.–1903. gada ziemā.”¹³⁵ Diemžēl ne viens, ne otrs autors, visticamāk, šīs sugas vienādā statusa dēļ visās viņu pētījumu aptvertajās teritorijās (gan *F. Štolls*, gan *V. Zavickis* šajā laikā novērojumus veikuši arī Kaņierī un tā apkārtnē)

nemin nevienu konkrētu ziemeļu svilpja sastapšanas vietu. Tādēļ teritorijā ir droši zināms tikai viens gadījums, kad te novēroti ziemeļu svilpji, — 13.02.1938. *A. Grosse* piecus putnus novērojis priežu mežā pie Antiņciema⁶⁷.

20. gs. gaitā ziemeļu svilpis Latvijā kļūst arvien retāks ziemas viesis. 20. gadu beigās tas jau uzskatīts par samērā retu sugu⁶⁹, piemēram, *K. Vilks* laikā no 1925. līdz 1942. gadam to redzējis tikai trīs reizes Lubānā¹⁷⁰, bet pēc tam vēl tikai 1956./57. gada ziemā Strenčos¹⁷². 20. gs. otrajā pusē nozīmīgākā ziemeļu svilpju invāzija bija 1976. gadā, kad šī suga no novembra līdz janvārim konstatēta daudzās vietās Latvijā¹⁷⁷, un atsevišķi putni

sasniedz pat Papes stacionāru^{22, 49}. ĶNP teritorijā ziemeļu svilpji vairs nav sastapti. Teritorijai tuvākā zināmā vieta,

kur ziemeļu svilpis redzēts, ir Tumes pagasts, kur *J. Vīksne* vienu putnu redzējis 22.10.1995.⁴⁹.

Pine Grosbeak. During the late 19th century probably an irregular winter visitor yet no properly documented records are

known from the area. Later recorded only once; on 13.02.1938 five birds were observed in a pine forest near Antiņciems.

Svilpis

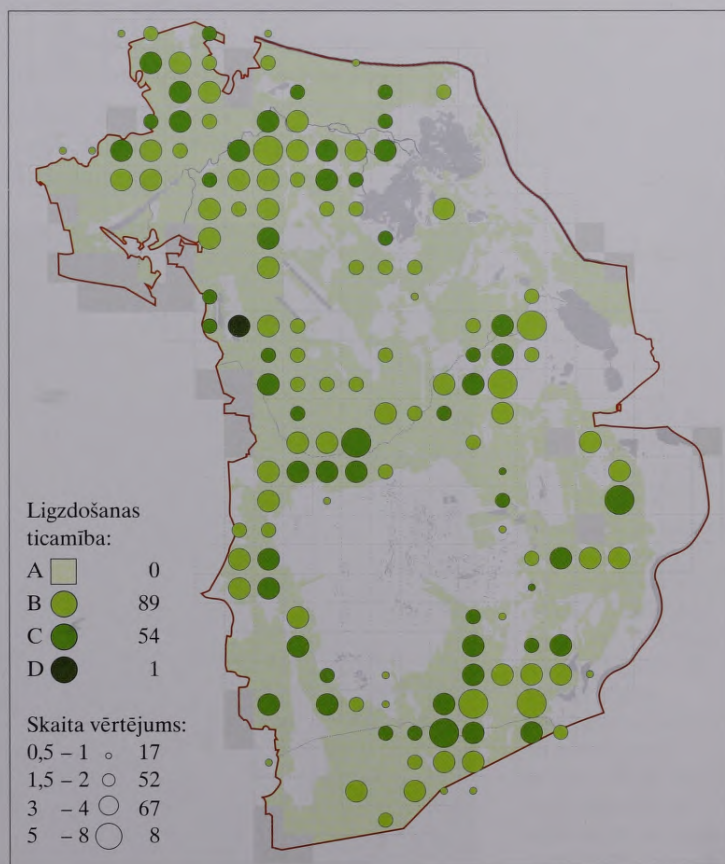
Pyrrhula pyrrhula

O. Lēvis 19. gs. beigās par svilpi raksta: "Kā nometnieku putns viņš viscauri nav rets, ziemā no augstiem ziemeļiem pienākot jauniem bariem klāt, viņš ļoti bieži sastopams un visos dārzos, pie dzīvojamām ēkām redzams uz cireņu un irbenāju krūmiem. Vasarā viņš aiziet visbiezākās un vistumšākās meža daļās, kur aug skuju un lapu koki un tur viņu tik viegli nevar ieraudzīt."¹⁰² Būtībā šāds raksturojums svilpim saglabājas visā 20. gs. gaitā un literatūrā atrodami dati ne par Latviju kopumā^{69, 152, 170, 209}, ne par ĶNP teritoriju neliecina par jebkādam nozīmīgām svilpja skaita vai statusa izmaiņām. 19. gs. beigās *V. Zavičkis* par svilpi secina: "Visai parasts."¹²⁸ 20. gs. 20.–30. gados svilpis Kaņiera apkārtnē "ligzdo mistrotās skuju un lapu koku audzēs"⁶⁷, un arī 20. gs. beigās svilpi var raksturot tieši tāpat. Tas ir regulāri un nelielā skaitā dažāda tipa jauktos mežos sastopams putns. 1999. gadā, kad teritorija apsekota vispilnīgāk, ĶNP svilpju skaits vērtēts kā 300–500 ligzdojoši pāri.

Arī svilpju caurceļošana rudens gāju periodā atzīmēta jau 20.–30. gados pie Kaņiera⁶⁷. Atšķirīgā skaitā dažādās uzskaišu sezonās ceļojoši svilpji reģistrēti arī gājputnu uzskaitēs Jaunķemeru jūrmalā 50. gadu otrajā pusē — 1956. gada

rudenī nav redzēts neviens, bet 1957. gada pavasarī uzskaitīti 182 ceļojoši svilpji^{105, 160}. Vēlāk ceļojošo putnu uzskaitēs nav veikšanas, un novērojumu fragmentārais raksturs neļauj izdarīt nekādus secinājumus par skaita izmaiņām.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Svilpis nelielā skaitā regulāri novērots arī ziemas mēnešos. 21. gs. sākumā, kad teritorijā ziemas novērojumi veikti regulāri, svilpji visbiežāk redzēti nelielos

bariņos vai pa vienam (1–5 putni; vidēji 3, n=7; *JĶu, VI*). Informācijas par ziedojošo putnu skaita izmaiņām laika gaitā nav.

Eurasian Bullfinch. Always considered a regular yet not numerous breeder in mixed forests. Breeding population numbers in 1999 estimated at 300–500 pairs.

On migration annual numbers fluctuate, in winter mostly in small groups yet scarcity or lack of numerical data from the past does not allow consideration of trends.

Ligzdo, ziemo

Dižknābis

Coccothraustes coccothraustes

19. gs. beigās dižknābis Latvijā ir “puslīdz rets, katrā ziņā nevienādi, vietvietām apdzīvo kādu apgabalu”¹⁰². *V. Zāvickis* šajā laikā min vienīgo viņam zināmo sugas sastapšanas gadījumu — 1847. gadā nomedīts dižknābju pāris atrodas Rīgas Dabas pētnieku biedrības kolekcijā. Kā ieguves vieta minēta Rīga. Pats savu pētījumu laikā Rīgas apkārtnē

sešu gadu laikā līdz 1899. gadam viņš dižknābi nav redzējis¹²⁸, un arī 20. gs. sākumā pie Kaņiera ezera dižknābis netiek konstatēts⁶⁷. Šajā laikā citur Latvijā tas kopumā uzskatīts par retu putnu⁶⁹, kas sastopams dažādā skaitā. Jelgavas apkārtnē Ģintermuižas parkā 40. gados dižknābis jau ir visai regulāri sastopams, “vasaras otrajā pusē katru dienu var sastapt

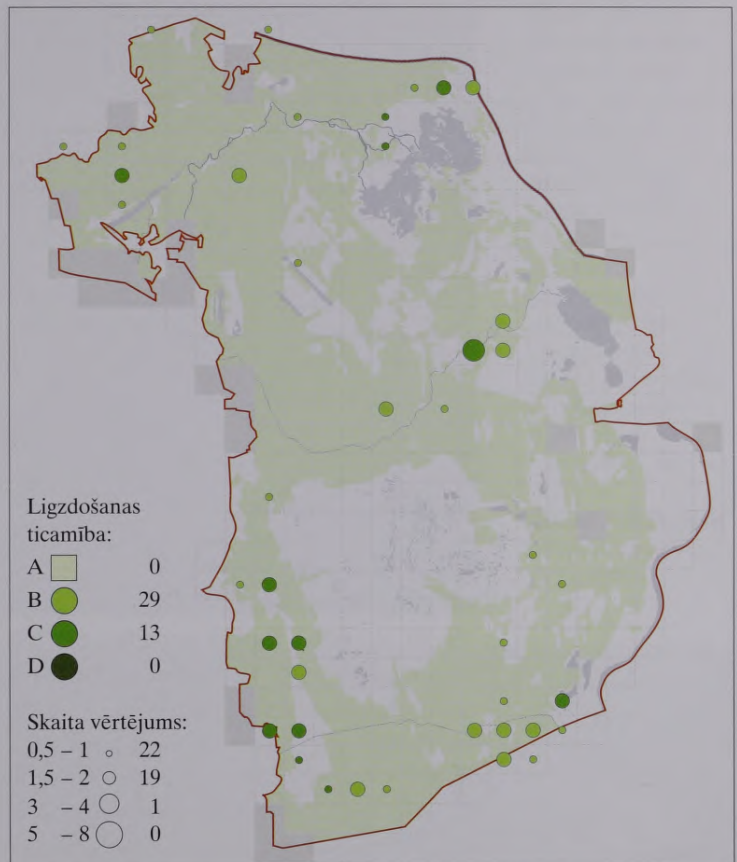
O. Lēvis dižknābja biotopu 19. gs. beigās raksturo šādi: “Visdrīzāk viņu sastaps muižas sētās, parkos un lielos koku dārzos, kas atrodas netālu no meža.”¹⁰² Arī 21. gs. sākumā šis putns ir daudz vieglāk novērojams dažādos lielos parkos un augļu dārzos, it īpaši tur, kur aug ķirši. Foto: *A. Blumbergs*, Ķemeri, 09.05.2005.

3–10 putnus¹⁷⁰, bet ĶNP teritorijai blakus esošajā Jūrmalā 30. gados dižknābja ligzdošana pirmo un vienīgo reizi konstatēta 1939. gada vasarā, kad Bulduros pie dārzniecības skolas *V. Āboliņš* redzējis jau ligzdu atstājušus jaunos putnus¹²².

ĶNP teritorijā dižknābis pirmo reizi konstatēts 02.07.1955., kad *E. Tauriņš* vienu putnu novērojis pie Vēršupītes Z no Ķemeru tīreļa¹⁵⁷. Latvijā kopumā šajā laikā dižknābis uzskatīts par lokāli, vairāk Latvijas D daļā sastopamu putnu²⁰⁹. Epizodiskie zināmie dižknābju novērojumi turpmākajās desmitgadēs norāda uz dižknābju izplatīšanos un skaita pieaugumu jau šajā laikā, kas gan literatūrā nav atspoguļots¹⁷⁷. 11.06.1961. *E. Tauriņš* kopā ar *J. Vīksni* Kaņieri pie Slocenes ietekas pirmo reizi novēro pāri¹⁵⁷, bet ligzdošana konstatēta 80. gados, vācot materiālus Latvijas ligzdojošo putnu atlantam, — mājas ābeļdārzā Ķemeru 1983. un 1984. gadā (vispirms novērots dziedošs ♂ 12.05.1983., un 17.05.1984. abos gadījumos redzēta arī ♀; *JKa*). Šajā laikā, lai gan nevienmērīgi izplatīts, dižknābis tomēr konstatēts gandrīz visā Latvijā¹¹⁸, turklāt šajā periodā atzīmēts arī dižknābju skaita pieaugums¹⁵².

90. gados dažādu putnošanas ekskursiju laikā dižknābji novēroti teritorijā regulāri, parasti Ķemeru parkā, dārzos vai dažādos lapu koku mežos. Tajā skaitā Ķemeru parkā 26.05.1993. novērota ♀ ar barību (*PB*), bet 14./15.05.1994. Fazānos atrasta pērnā ligzda (*VR*, *VĀ*). 1999. gadā dižknābji konstatēti teritorijā dažādās vietās, galvenokārt lapu koku mežos, taču nebūt ne visur, kur dižknābji varētu būt sastopami un kur tie iepriekšējos gados konstatēti. Piemē-

ram, šajā gadā dižknābis nav reģistrēts Odiņu dumbrājos un mežā uz R no Odiņu–Pavasaru poldera, kur dižknābis novērots jau 16.06.1990. (*MS*, *TL*). Kopā dižknābju skaits ĶNP 1999. gadā novērtēts kā 80–120 ligzdojoši pāri. Jādomā, ka dižknābju skaita pieaugumu Latvijā varētu būt izraisījuši faktori, kas kaut kādā mērā bijuši būtiski arī ĶNP un ievērojami paplašinājuši dižknābja biotopa izplatību un atvieglājuši ziemošanas iespējas, — lapu koku audžu īpatsvara palielināšanās 20. gs. gaitā lauksaimniecības zemju aizaugšanas dēļ, kā arī arvien siltākas ziemas.

Dižknābju ziemošana teritorijā pirmo reizi konstatēta 17.01.1987., kad viens

putns redzēts pie Starpiņupes (*VS*). Palielinoties ligzdojošajai populācijai, ir palielinājies arī novērojumu skaits ziemā, tomēr jāņem vērā arī tas, ka 21. gs. sākumā teritorija ziemās apmeklēta daudz regulārāk nekā jebkad iepriekš. 20. gs. beigās un 21. gs. sākumā ziemojoši dižknābji redzēti Ķemeru (regulāri 1–3 putni; *VV, KL*), Ragaciemā (viens putns 27.01.1991.; *VS*) un Lapmežciemā (pa vienam putnam 04.02.1992.; *EO* un 11.01.2003.; *JĶu, AL*).

Hawfinch. In course of the population increase in Latvia during the second half of the 20th century recorded for the first time in the area on 02.07.1955. The number of breeding pairs has significantly increased since. Nesting for the first time was confirmed in 1983. In 1999 the population was estimated at 80–120 pairs. Wintering known since 1987, mostly single birds sighted close to human settlements, and numbers are thought to have increased slightly.

Neregulāri caurceļo

Lapzemes stērste

Calcarius lapponicus

Lapzemes stērste, kas jau kopš 19./20. gs. mijas Latvijā uzskatīta par ļoti retu caurceļotāju^{69, 100}, ĶNP teritorijā reģistrēta tikai vienu reizi. *A. Grosse* 03.05.1931. vienu putnu nošāvis Kaņiera A krastā⁶⁷, kas tolaik ir vienīgais droši zināmais šīs sugas novērošanas gadījums Kurzemē^{164, 177}. Lai gan turpmākajās desmitgadēs Lapzemes stērstu caurceļošana atzīmēta regulāri, tajā skaitā atsevišķos gadījumos tās novērotas samērā netālu no ĶNP

teritorijas, piemēram, 15.04.1973. *J. Priednieks* redzējis divus putnus pie Babītes ezera¹⁷⁷, 28.03.2000. *A. Auniņš* — divus ♂♂ un trīs ♀♀ Lielupes grīvā, un uzsvēta arī sugas biežākā sastopamība piekrastes joslā⁴⁹, ĶNP teritorijā citi novērojumi nav zināmi.

Lapland Longspur. Only one record known. On 03.05.1931 one bird shot at the eastern shore of Lake Kaņieris.

Caurceļo, ziemo

Sniedze

Plectrophenax nivalis

Par sniedzi Latvijā kopumā 19. gs. beigās *O. Lēvis* raksta: “Mēs šo skaisto, ievērojamo putnu pazīstam tikai kā caurceļotāju vēlā rudenī — vēl vairāk marta mēnesī, kur daudreiz vairāki simti, dažreiz pat līdz tūkstoš vienā barā aplāj laukus; ziemā viņa retāki atrodama, arvien mazākos pulciņos, pa 4 līdz 20 gabali vienkopus, pa lielceļiem un sniega brīviem laukiem uzcītīgi pēc barības meklējam.”¹⁰² Konkrēti teritorijā veiktie novērojumi par snie-

des sastopamību tik lielā skaitā gan neliecina. *V. Zavickis* to atzīmējis tikai “mazos bariņos ziemā”¹²⁸, bet 20. gs. 20.–30. gados *A. Grosse* — kā abos gāju laikos regulāri, bet “ne lielā skaitā” sastopamu caurceļotāju⁶⁷. Lidzīgu šīs sugas sastopamības novērtējumu Kaņiera apkārtnē un jūras piekrastē dod *H. Mihelsons*, kas sniedzi 1947.–1950. gadā vērtē kā neregulāri vai mazākā skaitā regulāri caurceļojošu sugu²⁰². Diemžēl neviens no viņiem nemin nekā-

Lai gan sniedzes ziemā un rudenos iespējams redzēt jebkur lauku ainavā, tās ļoti labprāt barojas tieši jūrmalas liedagā. Parasti var novērot nelielus bariņus, taču nereti sastopami arī atsevišķi putni. Liedagā putni barojas galvenokārt ar izskalojumos atrodamiem kukainiņiem, taču ne tikai.

Foto: J. Peltomäki, Starpiņupes grīva, 19.11.2004.

dus ceļojošo putnu baru lielumus vai skaita vērtējumu. Savukārt 50. gadu otrajā pusē veikto gājputnu uzskaišu laikā sniedze nav novērota^{105, 160}, visticamāk tādēļ, ka tās ceļošanas laiki nesakrīt ar uzskaišu veikšanas periodu. Pirmā skaitliskā informācija par teritorijā sastopamo sniedzū skaitu ir no 90. gadu sākumā *A. Kuročkina* veiktajām putnu uzskaitēm jūras piekrastē. Sniedze konstatēta pavisam piecās uzskaišu reizēs, lielākā skaitā atzīmēta 03.11.1991., kad piekrastes posmā Klapkalnciems–Lapmežciems uzskaitīti 75 putni.

20. gs. 90. gados un it īpaši 21. gs. sākumā, kad dažādu putnošanas ekskursiju ietvaros teritorija regulāri apmeklēta arī rudeņos un ziemā, vairākkārt novēroti samērā lieli sniedzū bariņi — 17.11.2002. kopā 91 putns jūrmalā pie Ragaciema (t. sk. vienā barā 60; *AKI*), 04.11.2003. Ragaciemā pie jūras vismaz 50 (*JKu, VV*), bet 24.10.2004. — 120 Ragaciema ragā (*KF*). Taču dažkārt novēroti tikai atsevišķi putni, piemēram, piekrastes posmā starp Klapkalnciemu un Ragaciemu 21.10.1992. *V. Smislovs* redzējis trīs sniedzū grupiņas ar attiecīgi 3, 7 un 3 putniem (vienu

sniedzi noķēris zvirbuļvanags), savukārt 19.11.2004. pie Starpiņupes redzēti tikai divi atsevišķi putni (sk. attēlus; *MS, JPe*).

Reģistrēta arī ziemas mēnešos, pa vienam putnam 15.12.1990. Jaunķemeru jūrmalā un 11.12.1993. piekrastē starp Klapkalnciemu un Ragaciemu, savukārt 15.01.1994. no Klapkalnciema līdz Lapmežciemam saskaitītas 43 sniedzes (*AKu*), tajā skaitā Lapmežciemā vienā bariņā 30⁴⁹. Lai gan literatūrā atzīmēta sniedzū skaita samazināšanās, salīdzinot ar 20. gs. sākumu¹⁷⁷, un tādi bari, kādus min *O. Lēvis*, Latvijā 20./21. gs. mijā redzēti tikai retumis⁴⁹, tomēr tikai par ĶNP teritoriju pieejamo datu salīdzinājums pamatu šādam apgalvojumam nedod.

Snow Bunting. A passage migrant and irregularly wintering species. Based on observations elsewhere numbers are thought to have decreased although available numerical data from the area do not give any reason for that conclusion. Recently large autumn flocks sighted consisting of 50–120 birds.

Ligzdo, caurceļo,
ziemo

Dzeltenā stērste

Emberiza citrinella

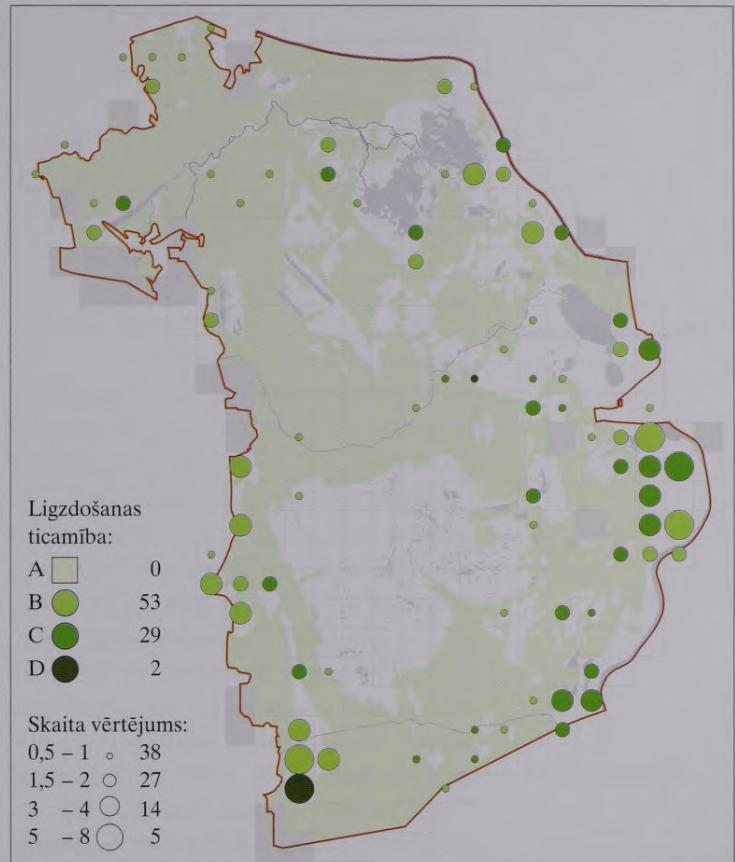
Dzeltenā stērste ĶNP teritorijā jau no 19. gs. beigām raksturota kā piemērotās vietās ļoti bieži sastopama suga¹²⁸, kas 20.–30. gados ligzdojusi gan mežmalās, gan uz purvu kāpām⁶⁷, turpat blakus esošajā Jūrmalā tā arī bijusi sausās vietās mežmalās, meža klajumos, jaunaudzēs bieži ligzdojoša suga¹²². Fragmentāros teritorijas apmeklējumos pēc Otrā pasaules kara dzeltenā stērste piemērotās vietās sastapta vienmēr, piemēram, 11.06.1961. pie Kaņiera tā novērota “gar kanālu un citās

sausākās vietās”¹⁵⁷. Diemžēl neviens no pētniekiem šajā laikā nav devis pat aptuvenu skaita vērtējumu vai minējis novēroto stērstu skaitu kādā konkrētā vietā. Regulāri sastopama ligzdotāja piemērotās vietās (mežmalās, kā arī dažāda veida klajumos) dzeltenā stērste ir arī 20. gs. beigās, tā, piemēram, 29.06.1994. aptuveni 1,5 km garā maršrutā no Lapmežciema līdz Kaņiera laivu bāzei dziedoši tēviņi dzirdēti četrās vietās (*JL*). 1999. gadā dzelteno stērstu skaits ĶNP novērtēts kā 100–200

pāri. Skaitliskas vēsturiskās informācijas trūkums neļauj izdarīt secinājumus par dzelteno stērstu skaitu tieši ĶNP teritorijā, taču, salīdzinot pašreizējo situāciju ar sastopamības vērtējumu, kādu 19. gs beigās dod *O. Lēvis*: “Sūdu zvirbulis pieder pie mūsu vispazīstamākajiem noņemnieku putniem, ziemā viņi tūlīt pēc zvirbuļiem ir vispazīstamākie mūsu sētu un lauku apdzīvotāji”¹⁰², šķiet, ka dzelteno stērstu skaits teritorijā, tāpat kā citur Latvijā 20. gs. otrajā pusē^{152, 177}, tomēr ir samazinājies, jo pašlaik to nekur nevar uzskatīt par bieži sastopamu putnu, un iemesli varētu būt gan kļājo platību samazināšanās, tām aizaugot ar krūmiem un mežu, gan ziemas barības apstākļu pasliktināšanās, līdzīgi kā zvirbuļiem.

20. gs. 20.–30. gados caurceļošanas laikā dzeltenās stērstes novērotas lielākā skaitā nekā vasarā. *A. Grosse* piemin lielus barus, kas rudenos bijuši novērojami Kaņiera apkārtnes ciemos⁶⁷, gan nenorādot neko par baru lielumu. Caurceļojošas dzeltenās stērstes regulāri novērotas arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās gājputnu uzskaitēs, visvairāk 1958. gada rudenī — 572 putni^{105, 160}. Turpmāk ceļojošu putnu novērojumi speciāli nav veikti, un tādēļ ir grūti spriest par ceļojošo putnu skaita izmaiņām. Ņemot vērā to, ka daļa dzelteno stērstu aizceļo un dažkārt pat visai tālu¹⁶⁴, ziemā tās vienmēr bijušas mazākā skaitā nekā vasarā¹⁷⁰. Taču vēsturiskas informācijas par dzelteno stērstu ziemošanu teritorijā ir ļoti maz, visticamāk tādēļ, ka ziemās ir veikts ļoti maz novērojumu (sk. arī ķeģi).

Domājams, ka stērstes teritorijā ziemojušas regulāri, taču konkrēti novērojumi ir zināmi tikai kopš 20. gs. 80. gadiem. 1986.–1988. gadā dzeltenās stērstes ziemās reģistrētas astoņas reizes. Sešos

gadījumos redzēti tikai atsevišķi putni (1–5, vidēji 2,8), un tikai divreiz novēroti lielāki bariņi — Kūdras izgāztuvē 10 un 15 putni attiecīgi 11.02. un 15.02.1986. (*VS*). Arī 21. gs. sākumā ziemās visbiežāk redzētas tikai nelielas stērstu grupiņas (2–4 putni; vidēji 3,0; n=5; *JĶu*) vai atsevišķi putni (n=2; *AL, VV*). Lielāks stērstu skaits vienviet atzīmēts tikai vienreiz — jaukts dzelteno stērstu un lauku zvirbuļu bariņš, kurā kopā bija vismaz 30 putnu, — 09.11.2003. redzēts Smārdeskroga–Slampes ceļa malā uz ĶNP robežas (*JĶu*). Šie novērojumi, visticamāk, liecina par ievērojamu dzelteno stērstu skaita samazinājumu, jo “sevišķi lielā skaitā” kā 19. gs beigās¹⁶⁴ tās vairs nav konstatētas.

Yellowhammer. A common breeding species. In 1999 the breeding population was estimated at 100–200 pairs. Common on migration, but lack of proper long term counts does not allow consideration of trends. Wintering recorded

only since 1980s, mostly small groups sighted (usually 1–5 birds in group). Although no historical data on numbers available, judging from indirect evidence a decline in both breeding and wintering populations is suggested.

Neregulāri ligzdo

Dārza stērste

Emberiza hortulana

19./20. gs. mijā Latvijā dārza stērste uzskatīta par ārkārtīgi retu putnu¹⁰⁰, Rīgas apkārtnē *V. Zavickis* min vienīgo viņam zināmo šīs sugas sastapšanas gadījumu — 23.08.1898. *E. Taube* nošāvis vienu putnu no 20 dzelteno stērstu bara Bulduros¹²⁸. Taču 20. gs. sākumā dārza stērste sāk izplatīties ZA virzienā, un jau 20. gadu beigās Kurzemē tā uzskatīta vairs tikai par samērā reti ligzdojošu sugu⁶⁹. Dārza stērstu skaits strauji pieaug 30. gadu vidū. 1933. gadā Jūrmalā Viņķu purvā (*Asaros*), ļoti tuvu tagadējai ĶNP teritorijai, *J. Rācenis* konstatēja 3–4 pāru ligzdošanu, 1934. gadā tur ligzdoja jau 10 pāri¹²¹, bet turpmākajos gados — 10–12, turklāt stērstes konstatētas arī citās vietās Jūrmalas teritorijā¹²². Šīs invāzijas laikā dārza stērstes parādījušās arī citur Rīgas līča piekrastē — kopš 1936. gada *N. Tranzē* tās ik gadu mainīgā skaitā konstatējis ligzdojam pie Mērsraga, taču (atsevišķus pārus) dārza stērstes sastapis arī pie Kaņiera un Babītes ezera¹⁶⁴. 1937. gadā *A. Grosse* dārza stērsti pirmo reizi konstatējis ĶNP teritorijā — viens pāris ligzdojis Siliņupes krastā pie Lapmežciema⁶⁷ (iespējams, tas pats, kuru min *N. Tranzē*¹⁶⁴). Rīgas apkārtnē līdz 1937. gadam dārza stērste bijusi ļoti parasta, bet jau nākamajā — 1938. — gadā uzkrītoši reta⁶⁶. Dārza

stērstu skaits palielinājies arī vēlāk. Piemēram, 1940.–1941. gadā pie Jelgavas tā vēl nav bijusi sastopama vispār, bet 1942. gadā ik pēc 5–6 km dziedājis viens ♂¹⁷⁰.

Dārza stērstes izplatīšanās ZA virzienā uzsvērta literatūrā vairākkārt arī 50.–60. gados^{158, 205}, taču jauni šīs sugas novērojumi šajā laikā nav zināmi. Pie Kaņiera, iespējams, turpat, kur tā konstatēta jau 30. gadu beigās, dārza stērste bijusi sastopama regulāri, jo pēc ekskursijas uz Kaņieri 11.06.1961. *E. Tauriņš* atzīmējis: “Šogad pirmo reizi dzirdēta arī dārza stērste,” nekādi neizceļot šo novērojumu kā īpašas atzīmēšanas vērtu¹⁵⁷. Tomēr citās vietās teritorijā dārza stērstes nav novērotas. Interesanti, ka dārza stērste netiek konstatēta ĶNP arī ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas laikā 1980.–1984. gadā, kaut gan tā atrasta daudzviet visapkārt ĶNP, turklāt mežmalā uz D no Babītes ezera pat ļoti lielā skaitā — 1984. un 1985. gadā pieci dziedoši ♂♂ viena kilometra maršrutā¹¹⁸.

Nākamie autoriem zināmie novērojumi ĶNP vai tā tuvumā reģistrēti tikai 90. gadu sākumā. 1990. gada jūnijā dārza stērste dzirdēta Slampes pagasta Zilišu apkārtnē tuvu ĶNP robežai (*JBI*), bet 1993. gadā divās vietās — 07.05. uz ĶNP robežas ap 2 km uz D no Smārdeskroga

(*ACe, JBm, HB*) un 28.05. — Odiņu–Pa-vasaru polderī (*APe*). Pēc tam vairākus gadus dārza stērste teritorijā nav konstatēta, līdz 1999. gadā viens dziedošs ♂ atkārtoti novērots tieši uz ĶNP robežas pie Smārdeskroga (*HN, MS, VV*). Balstoties uz šo novērojumu, atzīmēts, ka šajā gadā ĶNP ligzdoja viens dārza stērstu pāris, taču ligzda netika atrasta, un tā vienlīdz labi varēja atrasties arī ārpus ĶNP tuvu tā robežai. Šajā pašā rajonā reģistrēta arī 16.06.2001., kad te redzēts pāris, kā arī *ad.* ar barību (*AL, VV*), bet 25.05.2004. viens ♂ dziedāja uz vadiem ap 200 m uz D no Smārdeskroga pie tā paša ceļa (R pusē no ceļa; *ACe*). Lai gan ĶNP teritorijā dārza stērstu skaita pieaugums tās maksimuma periodā īpaši spilgti neizpaužas (vai netika dokumentēts), tās retā un neregulārā sastopamība

20. gs. 90.–21. gs. sākuma gados neapšaubāmi atspoguļo šīs sugas skaita samazināšanos Latvijā pēc 1990. gada³².

Ortolan Bunting. Irregular breeder in small numbers (one, or probably several pairs). The situation in ĶNP does not reflect (or it has not been documented there) an expansion of the species breeding area taking place in Latvia from the 1930s until the mid 1980s and a decrease during the 1990s, most probably due to the lack of suitable habitats. Recorded at a maximum two places in one year (1993). In 1999 only one breeding pair. Later sightings of one pair but not every year.

Niedru stērste

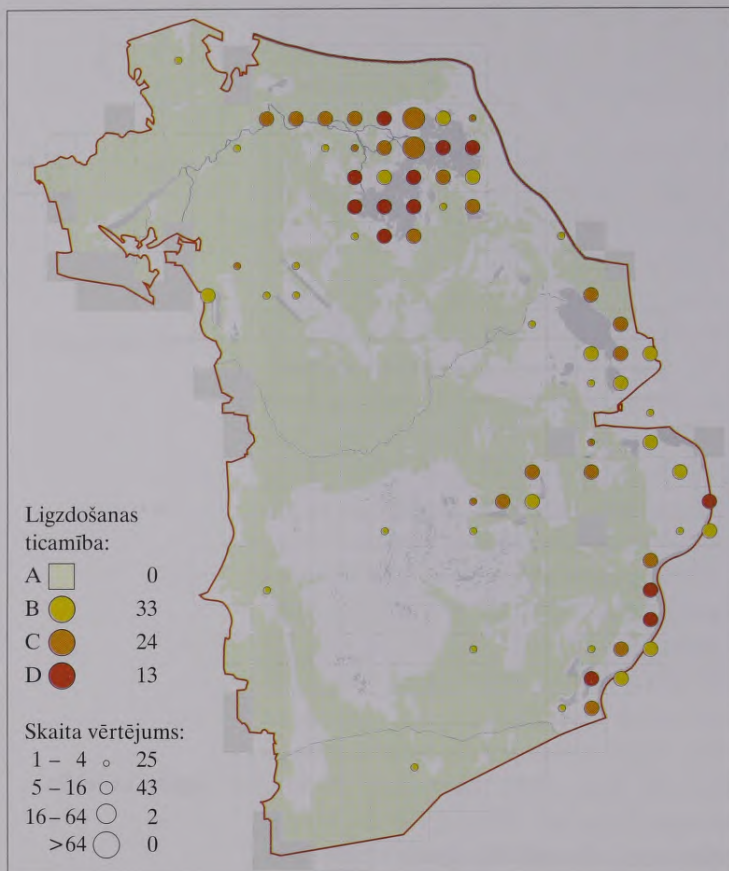
Emberiza schoeniclus

Jau 19. gs. beigās niedru stērste bijusi ļoti parasta ligzdotāja Kaņiera ezerā¹²⁸, un tāpat niedru stērstes statusu ezerā raksturo *A. Grosse* 20. gs. 20. gadu beigās. Niedru stērste tad ligzdojusi ezera Z un A krastā, kā arī uz salām. Pēc 1932. gada skaitis tomēr stipri sarucis, ko *A. Grosse* skaidro ar ligzdošanas vietu aizaugšanu ar blīvām koku un krūmu jaunaudzēm⁶⁷. Epizodiskos novērojumos niedru stērstes pie Kaņiera atzīmētas arī vēlāk — 30.05.1956. pie pļavas ezera Z krastā (vecā ezera vieta) divi pāri niedrēs, dzirdēta pie Kaņiera 16.04.1959.¹⁵⁷, taču kopēja priekšstata par sugas skaitu pie ezera šajā laikā nav. 11.06.1961. *E. Tauriņš* pēc ekskursijas pa Kaņieri kopā ar *J. Vīksni* par niedru stērsti raksta: “Ezermalas un salu krū-

mājos — ne sevišķi bieži.” Savukārt *J. Vīksne*, kas šajā gadā pētījis ezera putnu faunu visā sezonas garumā, raksta, ka niedru stērste “perē ezera salinās, niedrainajā sēklī un piekrastes pļavās. Daudzi desmiti (simti?) pāru”¹⁷³. Lai gan turpmāk Kaņierī niedru stērste novērota regulāri, autoriem nav zināmi šīs sugas skaita vērtējumi ezerā pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas, kas ļautu spriest par iespējamām skaita izmaiņām.

Par novērojumiem citās vietās teritorijā līdz pat 80. gadiem nekādas informācijas nav, taču, ņemot vērā jau 19. gs. beigās doto niedru stērstes biotopa raksturojumu — “bieži apdzīvo purvainu upīšu, upju un ezaru krastus, ja tik tur atrodas krūmi, niedres un tuvumā reti

Ligzdo, caurceļo

alkšņu koki”¹⁰², — un šādu biotopu klātbūtni teritorijā, domājams, niedru stērste arī citur piemērotās vietās, vismaz pie Lielupes, bijusi sastopama arī agrāk. Pirmie dokumentētie novērojumi tomēr zināmi tikai 80. gados. 1985. gadā *V. Smislovs* to reģistrējis trijās vietās: Aklajā ezerā (divi $\sigma\sigma$ 29.03.), Slokas ezerā (04.04.) un Ķemeru tīrelī (14.04.). Gadu vēlāk pirmo reizi novērota pie Lielupes — 26.06.1986. piekrastes niedrājos no Kalnciema dolomīta rūpnīcas līdz Pārupjiem vairākkārt dzirdēti dziedoši niedru stērstes $\sigma\sigma$, 29.06.1987., ejot gar Lielupi, sastapta bieži, bet 19.06.1988. turpat redzēta vairākkārt, tajā skaitā arī ligzdu atstājuši mazuļi (*JL*). 90. gados

niedru stērste regulāri konstatēta Smārdes purva karjeros (*VĀ*), 23.04.1993. Kašķu purva karjeros (*AKo*, *JD*), Čaukcimā (*GD*, *JKo*), 05.06.1994. Vecslocenes pļavās dzirdēti vismaz trīs $\sigma\sigma$ (*MS*, *AR*) un citās līdzīgās vietās.

1999. gadā niedru stērstes visvairāk konstatētas Kaņierī, arī citu ezeru piekrastē un gar Lielupi, arī dažādos kūdras karjeros, taču atsevišķi dziedoši putni redzēti arī mazos niedrājos mežā un pie grāvjiem, bebru dīķos, viens dziedošs putns arī Ķemeru tīrelī (20.06.; *BS*, *JJ*; lai gan Ķemeru tīrelī ligzdošana nekad nav pierādīta, Ušuru purvā atrasta niedru stērstes ligzda viršos, purva ezeriņa krastā; *MS*). Kopā niedru stērstu skaits ĶNP šajā gadā novērtēts kā 300–600 ligzdojoši pāri.

Par niedru stērstu caurceļošanu teritorijā pirmās ziņas atrodamas *A. Grosses* pārskatā par Kaņiera apkārtnes putnu faunu 20. gs. 20.–30. gados. Atsevišķos gados (1929. un 1933.) maijā caurceļojošu putnu bijis izteikti vairāk nekā citkārt⁶⁷. Dažādā skaitā — no septiņiem (1956. gada rudenī) līdz 140 putniem (1957. gada pavasarī) — caurceļojošas niedru stērstes novērotas arī 50. gadu otrajā pusē Jaunķemeru piekrastē veiktajās gājputnu uzskaitēs^{105, 160}. Pēc tam ceļojošie putni vairs speciāli nav skaitīti, un ilglaicīgu novērojumu trūkums neļauj spriest par to skaita izmaiņām.

Teritorijā konstatēts arī viens iespējams šīs sugas ziemošanas gadījums — 03.03.2001. Vecslocenes pļavās *V. Vintulis* novēroja σ un dzirdēja šīs sugas saucienu. Lai gan marta sākumā varētu būt arī pirmie migranti, ticamāk, ka redzētais putns bija ziemotājs, jo 2001. gada pavasarī pirmie gājputni redzēti tikai divas nedēļas vēlāk (*ACe*)⁴⁹.

Common Reed Bunting. Always considered to be a common nesting and passage migrant species. Although local fluctuations are subject to habitat conditions

recorded near Lake Kaņieris, available data do not allow consideration of trends. The population in 1999 was estimated at 300–600 nesting pairs.

Lielā stērste

Emberiza calandra

Lielā stērste 20. gs. sākumā Latvijā bijusi ļoti reti sastopama suga¹⁰⁰, kas tikai Latvijas DR daļā novērota biežāk⁶⁹, taču 20. gs. 20.–30. gados tās skaits palielinājies, īpaši ZR virzienā. ĶNP teritorijai blakus esošajā Jūrmalā lielās stērstes ligzdu prieku jaunaudzē Dubultu parka zonā 1924. gadā atrada B. Bērziņš, pēc tam J. Pētersons ligzdu atradis Asaros 18.06.1937. un 15.06.1938. un 1939. gada jūnijā izcirtumā Dubultos¹²². Tomēr šim skaita pieaugumam turpmākajos gados nekādi jauni novērojumi nesekoja un arī apkārtējās teritorijās lielās stērstes netika novērotas, un ligz-

došana pēc tam vairs nav konstatēta¹⁷⁷. Lielās stērstes ligzdošana netika pierādīta arī ligzdojošo putnu atlanta sastādīšanas laikā 1980.–1984. gadā¹¹⁸. ĶNP teritorijā lielā stērste vienīgo reizi konstatēta 28.05.2001., kad viens ♂ atkārtoti (vēl līdz 10.06.) dzirdēts un novērots pie Pavasaru fermas Odiņu–Pavasaru poldera malā (VV)^{49, 74}.

Corn Bunting. Recorded only once; from 28.05. until 10.06.2001 one singing male was repeatedly observed near Pavasari.

Šķiet, ka ĶNP teritorijā nozīmīgākā niedru stērstes ligzdošanas vieta ir Kaņieris, taču precīzu uzskaišu, kas to apstiprinātu, trūkst.
Foto: J. Blumbergs, 17.06.2006.

Neregulāri ieklejo

Izmantotās literatūras saraksts

- 1) Āboliņš, V. 1939. Piezīmes par putniem, kas perē sūnu purvos (piekūns — *Falco peregrinus* Tunst., lietuvinis — *Numenius phaeopus* (L.), sudrabkaija — *Larus argentatus* Pont.). Daba un Zinātne. 6.1:57.
- 2) Āboliņš, V. 1939. Jauns perētājputns Latvijā — brūnkakla gārgale (*Colymbus stellatus* Brünn.). Daba un Zinātne. 6.1:57–58.
- 3) Āboliņš, V. 1940. Riekstrozis — *Nucifraga caryocatactes caryocatactes* (L.). Daba un Zinātne. 7.1:25–26.
- 4) Ādamsons, V., Roze, V. 1995. Pirmais Kanādas zoss *Branta canadensis* ligzdošanas gadījums Latvijā. Putni Dabā. 5.2: 98.
- 5) Aigare, V., Andrušaitis, G., Lipsbergs, J., Lodziņa, I., Tabaka, L. 1985. Latvijas PSR Sarkanā grāmata. Retās un iznikstošās dzīvnieku un augu sugas. "Zinātne", Rīga. 526 lpp.
- 6) Aizsilnieks, A. 1968. Latvijas saimniecības vēsture. 1914–1945. Daugava. Sundbyberg. 983 lpp.
- 7) Andrušaitis, G. (red.). 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 6. sējums. Putni un zīdītāji. LU Bioloģijas institūts, Rīga. 274 lpp.
- 8) Angelstam, P., Bermanis, R., Ek, T., Šica L. 2005. Maintaining forest biodiversity in Latvia's forests — are there gaps in the amount of different forest vegetation types? Project report.
- 9) Annon. 1880. Sitzungsberichte. Korr. Bl. Naturf.-Ver. zu Riga. 23.2:28.
- 10) Anonīms, 1926. Ziņas par Latvijas pagastu zemju vērtību, platību, iedzīvotāju skaitu un mežu, āboliņa, papuves platības kā arī labības un zāļu pļaujmašīnu pielietošanas samēriem. Spiestuve "Latvija", Rīgā. 16 lpp.
- 11) Anonīms, 1937. Zvēru un putnu skaits Latvijas valsts mežos uz 1. aprīli 1936. gadu. Mednieks un Makšķernieks. 16(1):14–19.¹⁰⁶
- 12) Anonīms, 1938a. Medību fauna skaitļos Latvijas valsts mežos. Mednieks un Makšķernieks. 17(1):20–23.
- 13) Anonīms, 1938. Mežu departaments... (sludinājums) Mednieks un Makšķernieks. 17(3):125–127.
- 14) Anonīms, 1938. Medību fauna skaitļos Latvijas valsts mežos. Mednieks un Makšķernieks. 17(5):180–183.
- 15) Anonīms, 1938. Meža zvēru un putnu skaits valsts mežos uz 1938. gada 1. aprīli. Mednieks un Makšķernieks. 17(9):342–345.
- 16) Anonīms, 1938. Medībās un no mežu administrācijas nošautie zvēri un putni. Mednieks un Makšķernieks. 17(11):430–433.
- 17) Anonīms, 1949.–1973. Medījamo putnu uzskaites. Valsts Meža dienesta arhīva materiāli. Rīga.
- 18) Anonīms, 2002. Ķemeru nacionālā parka dabas aizsardzības pasākumu plāns. AS CarlBro; ĶNP administrācija.
- 19) Bauce, V. 1939. Tā lieta iet! Mednieks un Makšķernieks. 18(3):89–90.
- 20) Baumanis, J., Celmiņš, A. 1995. Latvijas Ornitofaunistikas komisijas pārskats par 1993. un 1994. g. Putni Dabā 5.2:71–81.
- 21) Baumanis, J., Celmiņš, A., Graubics, G., Kazubiernis, J., Roze, V. 2000. Putnu rudens migrācija Papē 1999. g. Putni Dabā 10.3:2–11.
- 22) Baumanis, J., Graubics, G., Kazubiernis, J. 1999. Putnu rudens migrācija Papē 1998. gadā. Putni Dabā 9.3–4:42–50.
- 23) Baumanis, J., Mednis, A. 1985. Latvijas Ornitofaunistikas komisijas darbības pārskats (1978–1984). Retie augi un dzīvnieki. 6:38–44.
- 24) Beaman, M. 1994. Palearctic Birds. A Checklist of the Birds of Europe, North Africa and Asia, North of the foothills of the Himalayas. Harrier Publications, Stonyhurst, England. 168 pp.
- 25) Belte, P. 1935. Rīgas Jūrmalas, Slokas un Ķemeru pilsētas ar apkārtni. Izdevis P. Belte. Rīgas Jūrmala. 101 lpp.
- 26) Bergmanis, J. 1961. Zvirbulveidīgo putnu kvantitatīvās uzskaites metodes ligzdošanas periodā. Diplomdarbs. Latvijas Valsts universitāte.
- 27) Bergmanis, M. 1993. Baltmugurdzeņu (*Picoides leucotos* Bechst.) skaits un nozīmīgākie biotopi Latvijā. LU diplomdarbs. Rīga.
- 28) Bergmanis, M., Strazds, M. 1993. Rare Woodpecker Species in Latvia. The Ring. 15:255–266.
- 29) Bergmanis, U., Cīrulis V. 2001. Pierādīta purva pūces ligzdošana Madonas rajonā. Putni Dabā. 11.2:4.–5.
- 30) Bērziņš, B. 1946. Nāgot om Lettlands māsāglar. Vår Fågelvärld. 3:119–125.
- 31) Bērziņš, B. 1930. Dzeņu dzīve. Daba. 7(3):115.–121. lpp.
- 32) BirdLife International. 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12). 374 pp.
- 33) Brandt, M. 1941. Über das Brutvorkommen der Silbermöwe (*Larus argentatus omissus*) und des Sterntauchers (*Colymbus stellatus*) im Ostbalticum. J.f.O. 89.2/3:257–268.
- 34) Brandt, M. 1942. Ornithologische Beobachtungen auf den Hochmooren Lettlands. Korr. Bl. Nat. Ver. Riga. Posen. 64:76–77.
- 35) Celmiņš, A. 1985. Vidējais dzenis — *Dendrocopos medius* (L.) — Latvijā. Retie augi un dzīvnieki. 6:44–48.
- 36) Celmiņš, A. (red.). 2002. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem 2001. gada rudenī. Putni Dabā 11.3:4–6.

- 37) Celmiņš, A. (red.). 2002. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem 2002. gada pavasarī. Putni Dabā 12.2:26–29.
- 38) Celmiņš, A. (red.). 2002. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem 2002. gada vasarā. Putni Dabā 12.3:28–30.
- 39) Celmiņš, A. (red.). 2004. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem: 2002. gada novembris — 2003. gada novembris. Putni Dabā 13.4:23–32.
- 40) Celmiņš, A. (red.). 2004. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem 2003./2004. gada ziemā (no 1. decembra līdz 29. februārim). Putni dabā 14.1:29–32.
- 41) Celmiņš, A. (red.). 2004. Kopsavilkums par interesantākajiem putnu novērojumiem 2004. gada pavasarī. Putni Dabā 14.2:29–32.
- 42) Celmiņš, A. 2004. Lielā baltā gārņa *Egretta alba* invāzija Latvijā 2004. gada vasarā. Putni Dabā 14.4:13–16.
- 43) Celmiņš, A., Baumanis, J. 1987. Novērojumi par kauķu *Acrocephalus*, *Locustella* un lakstīgalas *Erithacus luscinia* dziedāšanas aktivitāti atkarībā no ligzdošanas sezonas un diennakts laika. Rekomendācijas uzskaitēm. Putni Dabā. 1:21–48.
- 44) Celmiņš, A., Baumanis, J., Mednis, A. 1993. List of Latvian Bird Species 1993. Eastbird. Rīga. 36 pp.
- 45) Celmiņš, A., Baumanis, J. 1997. Pārskats par retiem putniem Latvijā 1995. gadā. Putni Dabā 7.1:27–32.
- 46) Celmiņš, A., Baumanis, J. 1998. Pārskats par retiem putniem Latvijā 1996.–1997. gadā. Putni Dabā 8.2:1–10.
- 47) Celmiņš, A., Baumanis, J. 2000. Pārskats par retiem putniem Latvijā 1998.–1999. gadā. Putni Dabā 10.3:12–21.
- 48) Celmiņš A., Čimiņš J., Graubics G., Roze V. 2002. Pierādīta purva pūces ligzdošana pie Virešiem. Interneta publikācija: www.putni.lv.
- 49) Celmiņš, A., Matrozis, R. 1998.–2004. Latvijas putni. Interneta publikācija: www.putni.lv.
- 50) Celmiņš, A., Zacmanis, A. 2004. Melnais grifs *Aegypius monachus* Lancenieku apkārtnē. Putni Dabā 14.2:24–27.
- 51) Cīrulis, J. 1939. Medību saimniecības 20 gadi. Mednieks un Makšķernieks. 18(1):1–6.
- 52) Cīrulis, J. 1939. 1938./1939. gada medību bilance un nākotnes izredzes. Mednieks un Makšķernieks. 18(8):299–302.
- 53) Clement, P., Harris, A., Davis, J. 1993. Finches & Sparrows. An Identification guide. Christopher Helm. A & C Black (Publishers). London. 500 pp.
- 54) Cramp, S., Perrins, C. M. (eds.). 1993. Birds of Western Palearctic. Vol. VII. Oxford University Press. Oxford, New York.
- 55) Ezerlicītis, E. 2001. Kaņiera ezerā veiktie pasākumi laikā no 1962. līdz 1990. gadam. Manuskripts. Lapmežciema muzeja materiāli.
- 56) Galeniece, M., Cukermanis, K. 1958. Ķemeru rezervāts. Saudzējiet un mīliet dabu. LPSR ZA izdevniecība, Rīga. 10.–28. lpp.
- 57) Galeniece, M., Krauklis I. 1995. Ķemeru tīrelis. Latvijas daba. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 3: 61.
- 58) Grigulis, K. 1932. Pavasara ekskursija uz Kaņiera ezeru. Mednieks un Makšķernieks. 11(6):162–164.
- 59) Grigulis, K. Kādi putni dzīvo Latvijā. Latvijas Jaunatnes Sarkanais krusts. Rīga. 72. lpp. (grāmata izdota ap 1936. gadu, izdošanas gads nav norādīts).
- 60) Grigulis, K. 1937. Ezeru kauķis *Acrocephalus strp. strepera*, Vieill. Daba un Zinātne. 4.2:55–52.
- 61) Grigulis, K. 1940. Bikšainais klijāns — *Buteo lagopus lagopus*, Brünn. Daba un Zinātne. 7.2:60.
- 62) Grigulis, K. 1940. Upes kauķis — *Locustella fluviatilis*, Volf. Daba un Zinātne. 7.2:62.
- 63) Grigulis, K. 1957. Piezīmes par Latvijas PSR putniem. Manuskripts.
- 64) Grigulis, K. 1960. Putnu faunas izmaiņas Daugavas salīnās Rīgā. Latvijas putnu dzīve. Ornitoloģiski pētījumi. 2:89–97.
- 65) Grosse, A. 1933. Vēl kāds vārds par Vējzaķsalu. Mednieks un Makšķernieks. 12(10):294–295.
- 66) Grosse, A. 1939. Ergänzungen zur Wirbeltierfauna Lettlands. Korr. Bl. Nat. Ver Riga. Rīga. 63:32–38.
- 67) Grosse, A. 1942. Zur Vogelwelt des Kanjersees und seiner Umgebung. Korr. Bl. Nat. Ver. Riga. Posen. 64:78–100.
- 68) Grosse, A. 1943. Der Regenbrachvogel (*Numenius ph. phaeopus*) brütet in Lettland. Orn. Monatsber. 51–1/2:49–50.
- 69) Grosse, A., Transehe, N.v. 1929. Verzeichnis der Wirbeltiere des Ostbaltischen Gebietes. Rīga.
- 70) Hagemeijer, E.J.M. and Blair, M.J. (Editors). 1997. The EBBC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T&AD Poyser, London.
- 71) Harrap, S., Quinn, D. 1996. Tits, Nuthatches & Treecreepers. Helm Identification guides. Christopher Helm. A & C Black (Publishers). London. 464 pp.
- 72) Heath, M., Evans, M. (eds.). 2000. Important Bird Areas in Europe: Priority Sites for Conservation. 1: Northern Europe. Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No.8).
- 73) J., M. 1934. Kaitīgā un derīgā meža fauna. Mednieks un Makšķernieks. 13(1):2–5.
- 74) Jaunzemis, M., Baumanis, J., Celmiņš, A. 2004. Pārskats par retiem putniem Latvijā 2000.–2001. g. Manuskripts.
- 75) Juškevičs, J. 1931. Hercoga Jēkaba laikmets Kurzemē. Rīga.
- 76) Kalniņš, A. 1943. Medniecība. Rīga, Latvju Grāmata.
- 77) Kalniņš, A. 1958. Medības un medību saimniecība. LPSR ZA izdevniecība. Rīga.

- 78) Kalvāns, A. 2001. Somzīlīte *Remiz pendulinus* Jelgavas rajonā 2000. g. Putni Dabā 11.1:25.
- 79) Ķerus, V., Račinskis, E. 2004. The Second Latvian Breeding Bird Atlas 2000–2004: Preliminary Results. Abstracts of the 16th International Conference of the European Bird Census Council. Bird Numbers 2004. Monitoring in a Changing Europe, 6th–11th of September 2004, Kayseri, Turkey.
- 80) Kreilis, M. (sast.). 1990. Jaunumu apskats. Putni Dabā. 3:186–191.
- 81) Ķuze, J. 2002. Interesants kākauļa *Clangula hyemalis* novērojums Ķemeru tīrelī. Putni Dabā 12.3:31–32.
- 82) Ķuze, J. 2002. Brūnais ibiss *Plegadis falcinellus* Kaņierī. Putni Dabā 12.3:32–33.
- 83) Lamsters, V. 1932. Mūsu medību fauna senāk un tagad. Mednieks un Makšķernieks. 11(10):273–275.
- 84) Lamsters, V. 1933. Latvijas medību faunas noteicējs. 10. turpinājums. Mednieks un Makšķernieks. 12(11):321–325.
- 85) Lange, W. L., 1970. Wild und Jagd in Lettland. Verlag Harro v.Hirschheydt. Hannover-Döhren. 266 lpp.
- 86) Latvijas Gredzenošanas centra arhīvs. 1933–2004. Salaspils.
- 87) Lārmanis, V. 2005. Vakarlēpja *Caprimulgus europaeus* apdzīvotie biotopi, populāciju ietekmējošie faktori un ieteikumi sugas aizsardzības plānam Latvijā. Maģistra darbs. Latvijas Universitāte.
- 88) Lefranc, N., Worfolk, T. 1997. Shrikes. A Guide to the Shrikes of the World. Pica Press. Sussex. 192 pp.
- 89) Lipsbergs, J. 1977. Kahest Baltikumis levivast roostikulinnust. Eesti loodus. 2:106–110.
- 90) Lipsbergs, J. (sast.). 1984. Norādījumi par mikroliegumu izveidošanu aizsargājamiem dzīvniekiem Latvijas PSR mežos. Latvijas PSR ZA Bioloģijas institūts, LDPAB, Rīga.
- 91) Lipsbergs, J. 1987. Par bārdzīlītes *Panurus biarmicus* un somzīlītes *Remiz pendulinus* ziemošanu Latvijā. Putni Dabā. 1:57–69.
- 92) Lipsbergs, J. 1996. Ūpis *Bubo bubo* pirmoreiz Latvijā ligzdojis kokā — mākslīgajā ligzdā. Putni Dabā 6.1:22–24.
- 93) Lipsbergs, J. 2004. Seivi kauķis *Locustella luscinioides* Latvijā — dzīvesvietas un ieskats ligzdošanas bioloģijā. Putni Dabā 14.3:2–10.
- 94) Lipsbergs, J. 2004. Trīs neparasti bārdzīlītes *Panurus biarmicus* ligzdošanas gadījumi Latvijā. Putni Dabā 14.4:22–25.
- 95) LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga.
- 96) LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga.
- 97) LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga.
- 98) Loudon, H. 1895. Die Brutvögel der "Ostseeprovinzen". Korr. Bl. Nat. Ver Riga. Riga. 38:45–54.
- 99) Loudon, H. 1901. Beitrag zur Kenntnis der ornithologischen Fauna Liv-, Esth- und Kurlands. Ornithologisches Jahrbuch. 11(5/6):229–233.
- 100) Loudon, H. 1909. Vorläufiges Verzeichnis der Vögel der Russischen Ostseeprovinzen. L'Annuaire du Musee Zoologique de l'Academie Imperiale des Sciences de St.-Petersbourg. 14:192–222. (Vācu val.).
- 101) Loudon, H. 1910. Zwei Beiträge zur Ornithologie der russischen Ostseeprovinzen. Ornithologische Monatsberichte. 13(1):1–5.
- 102) Löwis, O. von, 1893. Ievērojamākie Baltijas putni. Tulkojis Kazzemnieku Jānis. Ernsta Plates apgāds. Rīga. 150 lpp.
- 103) Michelsons, H., Lejiņš, G., Viksne, J. 1970. Methods of increasing capacity of inland waters as wildfowl breeding grounds. Internat. reg. meeting on conservation of wildfowl resources. Leningrad, USSR, 25–30 Sept. 1968. Proceedings, Moscow: 346–348.
- 104) Mihelsons, H. 1958. Putnu aizsardzība Latvijas PSR. Saudzējiet un mīliet dabu. LPSR ZA izdevniecība, Rīga. 119–138. lpp.
- 105) Mihelsons, H., Kasparsons, G., Lejiņš, G., Viksne, J., Šmits, V., Lipsbergs, J., Stolbovs, I. 1960. Putnu migrācijas Latvijas PSR 1958. gada rudenī. Latvijas putnu dzīve. Ornitolģiski pētījumi. 2:139–192.
- 106) Mihelsons, H., Viksne, J., Mednis, A. 1976. The improvement of waterfowl nesting sites. Int. conf. on the cons. of wetlands and waterfowl. Heiligenhafen, BRD, 2–6 Dec. 1974. Slimbridge, IWRB: 345–348.
- 107) Nusbaums, J. 1998. Zaļais purvs. Latvijas daba. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 6:110.
- 108) Olsson, V. 1989. Fåglar och fågelstudier i Lettland. Vår Fågelvärld 48: 357–361.
- 109) Opermanis, O. 1998. Latvijas mitrāji un Ramsāres konvencija. Rīga, LOB. 32. lpp.
- 110) Pastors, A. 1968. Kaņieris. Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. Rīga, "Zinātne" 2:34.
- 111) Petriņš, A. 1982. Lielā Ķemeru tīreļa ornitofauna. Retie augi un dzīvnieki. 3:26–33.
- 112) Petriņš, A., Bergmanis, U. 1986. Par čūskērgli (*Circaetus gallicus* Gm.) Latvijā. Zorenko, T. (red.). Охрана, экология и этология животных: сборник научных трудов. Rīga, LVU. 57–72.
- 113) Pētersons, J. 1938. Mazā zoss [*Anser erythropus* (L.)]. Daba un Zinātne. 5.1:29.
- 114) Pētersons, J. 1939. Zaļais kauķītis — *Phylloscopus nitidus viridianus*, Blyth — Latvijā. Daba un Zinātne. 6.2:81–90.
- 115) Pētersons, J. 1940. Ģirlicis *Serinus canaria serinus* L. Latvijā. Daba un Zinātne. 7.3:97–98.

- 116) Pētersons, J. 1940. Zaļais ķauķītis *Phylloscopus trochiloides viridianus*, Blyth. Latvijā 1939. gadā. Daba un Zinātne. 7.3:100.
- 117) Priedītis, N. 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība. Rīga, WWF. 210 lpp.
- 118) Priednieks, J., Strazds, M., Strazds, A., Petriņš, A. 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants. Rīga, Zinātne.
- 119) Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.
- 120) Račinskis, E., Stīpniece, A. 2000. Putniem starptautiski nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.
- 121) Rācenis, J. 1936. Dažas dārzu stērstes (*Emberiza hortulana L.*) perēšanas vietas Rīgas tuvumā. Daba un Zinātne. 3.4:124–125.
- 122) Rācenis, J. 1942. Materiale über die lokale Avifauna des Rīgaschen Strandes (Rīgas Jūrmala). Fol. Zool. Hydrobiol., 11/2:194–214.
- 123) Ringleben, H. 1950. Vogelkundliches von eine Fahrt durch Lettland. Orn.Mitt. 2/7:169–173.
- 124) S., A. 1925. Jaunākie valdības rīkojumi medību lietās. Mednieks un Makšķernieks. 4(1):29.
- 125) Saliņš, Z. 2002. Mežs — Latvijas nacionālā bagātība. Jelgava. Autora izdevums. 248. lpp.
- 126) Saliņš, Z., Mangalis, I., Grīnfelds, A., Spalviņš, Z. 1985. Latvijas PSR mežsaimniecības un mežrūpniecības attīstība. Rīga, LatZTIIZPI.
- 127) Sawitzky, W. 1898. Ornithologishe Notizen 1898. Korr. Bl. Nat. Ver Riga. Riga. 41:
- 128) Sawitzky, W. 1899. Die Vogelwelt der Stadt Riga und Umgegend. Korr. Bl. Nat. Ver Riga. Riga. 42:191–218.
- 129) Seržāns, A. 1970. Zirgkopība. Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. III sēj.: 765.–766. lpp.
- 130) Siliņš, A. 1988. Aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas izveidošana. Mežsaimniecība un mežrūpniecība. 125(3): 33–35.
- 131) Siliņš, A. (red.). 1988. Īpaši aizsargājami dabas objekti Latvijas PSR teritorijā. Rīga, Avots. 104 lpp.
- 132) Siliņš, J. 2003. Dabas vērotāja stāsti. Latvijas Dabas muzejs. Rīga.
- 133) Skujenieks, M. 1920. Latvija. Zeme un iedzīvotāji. Valsts statistikas pārvaldes izdevums. Rīga. 392 lpp.
- 134) Smislovs, V., Kuročkins, A. 1990. Rīgas un Jūrmalas atkritumu izgāztuvju ornitofaunas materiāli. Putni Dabā. 3:126–141.
- 135) Stoll, F. 1904. Ornithologische Notizen. Korr. Bl. Nat. Ver Riga. Riga. 47:77–107.
- 136) Strautzeļs, T. 1937. Zosis un gulbji Kaņiera ezerā. Daba un Zinātne. 1:25–26.
- 137) Strautzeļs, T. 1938. Kajaks perē kokā. Daba un Zinātne. 5–6:184–185.
- 138) Strazds, A. 1980. Kaijveidīgo putnu ligzdošanas kolonijas Rīgas un Limbažu rajonos. Latvijas Valsts universitāte. Diplomdarbs. Rīga.
- 139) Strazds, M. 1983. Rīgas pilsētas ornitofauna. Latvijas Valsts universitāte. Diplomdarbs.
- 140) Strazds, M. 1986. Par lietuvaīņa — *Numenius phaeopus L.* — ligzdošanu Latvijā. Retie augi un dzīvnieki. 7:33–39.
- 141) Strazds, M. (sast.). 1989. Jaunumu apskats. Putni Dabā. 2:174–182.
- 142) Strazds, M. (ed.). 1993. 1st International Black Stork Conservation and Ecology Symposium. Program, Abstracts, Participants. 19–23 April 1993. Jūrmala, Latvia. 108 pp.
- 143) Strazds, M. 1995. Cik plaša bijusi kukaiņu piekūnu invāzija Latvijā 1995. gadā? Putni Dabā: 5.2:105.
- 144) Strazds, M. 1996. Divas trīspirkstu dzeņa *Picooides tridactylus* mātītes baro mazuļus vienā ligzdā. Putni Dabā 6.1:26.
- 145) Strazds, M. 1999. Medņa aizsardzības pasākumu plāns. LOB, Rīga.
- 146) Strazds, M. 2000. Ķemeru nacionālā parka ligzdojošo putnu atlants. Līgumdarba atskaite. LOB, Rīga, 167 lpp.
- 147) Strazds, M. (sast.). 2005. Melnā stārķa (*Ciconia nigra*) aizsardzības pasākumu plāns Latvijā. Ķemeru nacionālā parka administrācija, Rīga.
- 148) Strazds, M., Avotiņš, A., Ķuze, J., Cīrulis, V. 1998. Krustkalnu rezervāta ligzdojošo putnu atlants. Putni Dabā. 7.3–4:7–52.
- 149) Strazds, M., Krams, I. 1988. Saruna ar Kārli Vilku 15.03.1988. Intervijas pieraksts. Manuskripts.
- 150) Strazds, M., Ķuze, J. 2002. Kā mēs Pededzē vidējo ērgli neatradām. Putni Dabā. 11.2:6–11.
- 151) Strazds, M., Liepa, A., Ķuze, J. 2001. Spatial pattern of black stork territories in Ķemeri National Park, Latvia. Third international Black Stork conference, Fourneau, St.-Michel. 28.03.–31.03.2001. Abstracts. P. 109.
- 152) Strazds, M., Priednieks, J., Vāverinš, G. 1994. Latvijas putnu skaits. Putni Dabā 4:3–18.
- 153) Strazds, M., Račinskis, E., Kalvāns, A. 1999. Gaujas Nacionālā parka ligzdojošie putni. Putni Dabā. 9.3–4:2–33.
- 154) Strazds, M., Strazds, A. 1990. Izmaiņas Gaujas ornitofaunā (1933–1988). Putni Dabā. 3:38–70.
- 155) Strazds, M., Vintulis, V. 2001. Neparasti daudz balto gārņu. Putni Dabā. 11.2:3.
- 156) Strods, H. (red.). 1999. Latvijas mežu vēsture līdz 1940. gadam. WWF–Pasaules dabas fonds, Rīga, 364. lpp.
- 157) Tauriņš, E. 1954.–1961. Lauku piezīmes. LOB arhīva materiāli.
- 158) Tauriņš, E. 1960. Saudzēsīm baltirbes. Mednieks un makšķernieks. LPSR Mednieku un makšķernieku biedrības biļetens. 1960. 1:6.

- 159) Tauriņš, E., Ozols, E. (red.). 1956. Latvijas PSR Dzīvnieku noteicējs. II Mugurkaulnieki. Latvijas Valsts izdevniecība. Rīga. 304. lpp.
- 160) Tauriņš, E., Švarcbergs, M. 1960. Putnu ceļošana Rīgas jūras līča dienvidu piekrastē — Jaunķemeru jūrmalā (1956.–1958. g.). Latvijas putnu dzīve. Ornitoloģiski pētījumi. 2:193–212.
- 161) Transehe, N. 1923. Kā uzlabot mūsu medību saimniecību. Mednieks un Makšķernieks. 2(5):119–121.
- 162) Transehe, N. 1926. Pretstati. Mednieks un Makšķernieks. 5(1):3–7.
- 163) Transehe, N. von, 1956. Veränderungen im Bestande der baltischen Tierwelt. Fortsetzung. II. Vögel. Baltische Hefte. 2(4):37–45.
- 164) Transehe, N. von, 1965. Die Vogelwelt Lettlands. Verlag Harro v.Hirschheydt. Hannover-Döhren. 232.
- 165) Transehe, N., Sināts, R. 1936. Latvijas putni. Mežu departamenta izdevums. Rīga. 341. lpp.
- 166) Ūdris, M. 1939. Apkarosim vanagus! Mednieks un Makšķernieks. 18(2):52–53.
- 167) Valsts meža dienests, 2002. Meža statistika — 2002 (pēc stāvokļa uz 01.01.2002.). CD-ROM. BaltMedia AS.
- 168) Vilks, K. 1934. Vai dzeltenais vanadziņš un purva pūce turas pie reiz izvēlētas lidošanas vietas vai uzskatāmi par klejotājiem? Daba un Zinātne. 1.2:53–54.
- 169) Vilks, K. 1936. Olga purva avifauna. Daba un Zinātne. 3.2:50.–53.
- 170) Vilks, K. 1943. Avifauna aus vier Gegenden Lettlands. Fol. Zool. Hydrobiol., 12.1:247–265.
- 171) Vilks, K. 1972. Dažas ziņas par dzeguzi /*Cuculus canorus* L./ Latvijā. Zooloģijas muzeja raksti. 9:7–14.
- 172) Vilks, K. 1986. Atmiņas par putniem. Zinātne. Rīga. 152. lpp.
- 173) Viksne, J. 1967. Kaņiera ezerā ligzdojošie putni. Zooloģijas muzeja raksti. 1:45–59.
- 174) Viksne, J. 1981. Kukaiņu piekūna — *Falco vespertinus* L. — invāzija 1979. gadā. Retie augi un dzīvnieki. 2:36–40.
- 175) Viksne, J. 1982. Restoration of Water Level and Management of Islands for Nesting Ducks at Lake Kaņieris, Latvian SSR, USSR. Managing wetlands and their birds. Slimbridge, IWRB: 123–127.
- 176) Viksne, J. 1991. Results of Restoration of Water Level on Lake Kaņieris, Latvia. Finlayson & Larsson (eds.). Wetland management and restoration. Solna: 123–127.
- 177) Viksne, J. (red.). 1983. Birds of Latvia. Territorial Distribution and Number. Rīga. Zinātne. (Krievu val.).
- 178) Viksne, J. 1994. Putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga, LOB.
- 179) Viksne, J. 1995. Kaņiera ezera ornitoloģiskais liegums. Latvijas daba. Enciklopēdija. 2:222–223.
- 180) Viksne, J. 2002. Nomedito ūdensputnu sugu, vecuma un dzimuma sastāvs Kaņiera ezerā 1993.–2000. gadā. Putni Dabā. Pielikums. 1:27–50.
- 181) Viksne, J. 2002. Engures un Kaņiera ezers — mācību stunda ūdensputnu medību saimniecībai. MMD 7: 11–13.
- 182) Viksne, J., Janaus, M. 1989. Kaijveidīgo putnu un zivju gārņa kolonijas Latvijā 1986. gadā. Putni Dabā. 2:55–71.
- 183) Viksne, J., Janaus, M. 1993. Feeding Flights of the Black-headed Gull (*Larus ridibundus*) in the Surroundings of Riga. Ring 15(1–2): 382–386.
- 184) Viksne, J., Mednis A., Janaus, M. 2000. Breeding duck numbers and breeding success at Two Latvian Ramsar Sites, Lakes Engure and Kaņieris, in 1999 (preliminary report) — Newsletter Migratory Birds of the Western Palearctics OMPO, October 2000. 22:25–39.
- 185) Vītiņš, J. 1941. Ķemeru sēravotu aizsargājama apvidus. 1. daļa. Vispārīga rakstura pētījumi. Zemes bagātību pētīšanas institūta izdevums, Rīga.
- 186) Zītaris, K. 1926. Ko runā skaitļi. Mednieks un Makšķernieks. 5(12):355–362.
- 187) Аннон., 1966. Сводка данных по встречам помеченных птиц *Passeriformes* с 1940 по 1962 г. Е. К. Вилкс (ред.). Орнитологические исследования, 4. Рига. Изд-во “Зинатне”. 99–114.
- 188) Балодис, М. М. 1990. Бобр. Биология и место в природно-хозяйственном комплексе республики. Рига, “Зинатне”. 272 с.
- 189) Балтвилкс, Я. 1970. Инвазия кедровок (*Nucifraga caryocatactes* L.) в Латвии в 1968 году. Proceedings of the seventh Baltic ornithological conference (Riga, March 24–27, 1970) II. Regional investigations of Baltic birds. Riga, Publishing House “Zinātne”. 18–22.
- 190) Виксне, Я. А. 1967. Новые находки редких и залетных птиц в Латвии. Kumari, E. (ed.). Proceedings of the Vth Baltic Ornithological Conference. Tallinn. 57–62.
- 191) Виксне, Я. 1978. Численность и территориальное размещение гнездовых колоний чайковых птиц в Латвии. Kumari, E. (ed.). Communications of the Baltic Commission for the Study of Bird Migration 11:76–89. (Krievu val.).
- 192) Виксне, Я. А., Балтвилкс, Я. Т. 1968. Результаты преобразования мест гнездования уток на озере Каниерис. Конф. молод. уч-биологов. (Тезисы докладов) Рига, “Зинатне”. 75–76.

- 193) Вилксне, Я. А., Балтвилкс, Я. Т. 1969. Результаты работ по улучшению мест гнездования уток на озере Каниерис (Латвийское ССР). IX междунар. конгр. биологов — охотоведов. Симпозиум “Дичеразведение и биотехника”. Тезисы докладов. Москва 77–78.
- 194) Вилкс, К. 1968. Резкое снижение численности некоторых видов птиц Латвии. *Zoologijas muzeja raksti*. 2:19–25.
- 195) Вилкс, К. А., Вилка Е. К. 1961. Сезонное размещение синиц и поползня в Латвийской ССР и их зимняя подкормка. Lūsis, J. J., Spuris, Z. D., Tauriņš E. J., Vilka I. K. (red.). *Ecology and Migrations of Birds in the Baltic. Proceedings of the 4th Baltic Ornithological conference. Riga, July–August, 1960. Riga, Publishing house of the Academy of Sciences of the Latvian SSR. 151–160. (Krievu val.)*.
- 196) Гринбергс, А. 1960. О пухоедах охотничьих птиц Латвийской ССР. Экология и миграции птиц в Прибалтике. Рига, 1961, 103–106 с.
- 197) Каспарсон, Г. Р. 1966. Миграции дневных хищных птиц и сов в Латвийской ССР. Миграции птиц Латвийской ССР. Е. К. Вилкс (ред.). Орнитологические исследования, 4. Рига. Изд.-во “Зинатне”. 5–32.
- 198) Липсберг, Ю. К. 1975. Первые доказательства гнездования усатой синицы *Panurus biarmicus* L. в Латвии. *Zoologijas muzeja raksti. LVU*. 12:31.–47.
- 199) Липсберг, Ю. 1976. Расширение гнездовых ареалов у ремеза, соловьиного сверчка и усатой синицы в Прибалтике. Материалы IX Прибалтийской орнитологической конференции. Вильнюс. 139–141.
- 200) Липсберг, Ю. К., Приедниекс, Я. Я. 1975. Соловьиный сверчок *Locustella luscinioides* (Savi) — новый гнездящийся вид птиц в фауне Латвии. *Zoologijas muzeja raksti. LVU*. 12:48–62.
- 201) Михайловский, П. М., Индан, А. П., Якобсон, Г. П. 1961. Отчет об изысканиях Кемерского месторождения цероводородных вод. Управление Геологии и охраны НЕДР при Совете Министров Латвийской ССР. Том 1:308–311.
- 202) Михельсон, Г. А. 1953. Наблюдения над пролетом птиц на южном побережье Рижского залива. Перелеты птиц в Европейской части СССР. Издательство АН Латвийской ССР, Рига. 141–154 с.
- 203) Романов, Н. А. 1988. Глухарь. Москва, ВО “Агропромиздат” 192.
- 204) Спурис, З. Д. 1961. Состояние и перспективы орнитологических исследований в Латвийской ССР. Lūsis, J. J., Spuris, Z. D., Tauriņš, E. J., Vilka, I. K. (red.). *Ecology and Migrations of Birds in the Baltic. Proceedings of the 4th Baltic Ornithological conference. Riga, July–August, 1960. Riga, Publishing House of the Academy of Sciences of the Latvian SSR. 33–40. (Krievu val.)*.
- 205) Тауриньш, Э. Я. 1953. Состояние и перспективы орнитологических исследований в Латвийской ССР. Перелеты птиц в Европейской части СССР. Сборник докладов орнитологической конференции (апрель 1951 года). Издательство АН Латвийской ССР. Рига, 25–34 с.
- 206) Тауриньш, Э. Я. 1961. Орнитофауна верховых болот Латвийской ССР. Lūsis, J. J., Spuris, Z. D., Tauriņš, E. J., Vilka, I. K. (red.). *Ecology and Migrations of Birds in the Baltic. Proceedings of the 4th Baltic Ornithological conference. Riga, July–August, 1960. Riga, Publishing House of the Academy of Sciences of the Latvian SSR. 311–315. (Krievu val.)*.
- 207) Тауриньш, Э. Я. 1966. Колебание численности и изменения ареалов распространения куриных птиц Латвийской ССР за последние десятилетия. Материалы IV Прибалтийской орнитологической конференции. Вильнюс. 146–148.
- 208) Тауриньш, Э. 1975. Проблемы охраны животных и состояние охраны животных ресурсов в Латвийской ССР. Охрана и воспроизводство природных ресурсов. Труды ЛСХА. Елгава. 83:10.
- 209) Тауриньш, Э., Вилкс, К. 1949. Список орнитофауны Латвийской ССР. Охрана природы. 9:52–73.

Summary

A total of 255 bird species have been positively recorded in Ķemeri National Park (ĶNP). The species section contains descriptions of two more species, Barn Owl and Aquatic Warbler. The known records of these lack the necessary level of documentation, so they are not included in the total for the area.

A full list of species, with estimated population sizes and trends, is given in Appendix 1 (page 461).

To distinguish trends we have divided all the observations into two groups: the “past” situation with all sightings and data up to and including 1998, and the “recent” situation that includes all data from 1999 to 2006.

The decline or disappearance of species has several main causes. The disappearance of some species has been brought about by factors that have also affected populations elsewhere in Latvia, e. g. Willow Grouse, Roller, and, to some extent, Capercaillie. A further large group of species has declined, or disappeared, as a result of habitat degradation, or the size of meadow areas (through the growth of scrub or trees): Common Buzzard, Lesser-spotted Eagle, Hen Harrier, Yellow Wagtail, Dunlin, Ruff, Lapwing, Great and Common Snipe, Ringed Plover and also Green Woodpecker. A number of species have greatly declined as a result of predator pressure: Teal, Garganey, Hazel Grouse, Black Grouse and Stock Dove. Other species have been affected by a number of other, including unknown, factors: Red-necked Grebe, Black Stork, Sparrowhawk, Little Gull, Black-headed Gull, Common Gull, Wood Lark, Barn Swallow, Great Grey Shrike and Parrot Crossbill. The most significant increases were recorded for Common Crane (40–60 pairs), Middle Spotted Woodpecker (12–15 pairs) and Herring Gull (220–250).

As a breeding area ĶNP is important for three main ecological groups of birds. It holds significant populations of species requiring old-growth, primarily deciduous, forests such as White-backed Woodpecker (20–30 pairs), Three-toed Woodpecker (15–30 pairs) and Black Stork (10–13 pairs).

It is an important nesting place for several species associated with raised bogs and their surrounding forest bog complexes: Wood Sandpiper (60–90 pairs), Golden Plover (25–35 pairs), and Nightjar (200–250 pairs). The third group are species associated with reed beds: Great Bittern (25–30 males), Little Crake (25–30 pairs), Reed Warbler (150–200 pairs), Great Reed Warbler (100–150 pairs), Savi's Warbler (180–240 pairs) and Bearded Tit (70–140 pairs). Although ĶNP still holds a relatively large population of Corncrakes (200–220 males in 1999), the generally poor status of other meadow birds suggests that this habitat requires serious management.

Data on the trends of both passage and wintering species is less satisfactory, but good enough for us to suggest changes in the numbers of several: 37 species have declined numerically, while 23 have increased.

Pictures and diagrams

All photographs, depicting birds, have been taken within ĶNP. Author, data and place of photographing is given next to the picture. Other picture captions are the following:

History of nature protection in area of recent ĶNP

Page 10: In 1957 most of the recent territory of ĶNP was included within a nature reserve. In practice territory was protected “just on the paper” and only such signs (like one in the picture at Lake Kaņieris) indicated the presence of protected territory. In 1965 the nature reserve status was removed.

Page 11: (Top) During the Soviet times several protected areas were established within the territory. Ķemeri bog was one of the sites protected in this way (total area 5762 ha). Border sign.

(Down) Odiņi forest is one of the largest floodplain forest tracts in Latvia. In the early 1990ies it was decided to fell most of the area. Preventing this in some way inspired establishing of ĶNP later in 1997.

Page 13: Andis Liepa, the first director of ĶNP.

Page 14: Zonation of the ĶNP (Nature reserve zones are darker green, nature protection zones — lighter green, landscape protection zone — white and neutral zone — pink)

Page 15: Satellite image of the future ĶNP area taken in 1993.

The habitats of KNP

Page 16: Open bog habitat at the NE corner of Kemeris bog.

Page 17: Dense pattern of bog lakes is typical landscape for the Kemeris bog.

Page 18: Large areas (all together 301 ha) in NE corner of the Kemeris bog burned in August 1999.

Page 19: Several bogs were used for peat excavation till the late 20th century. Emptied peat pits were filled with water later and in some cases developed in areas useful for breeding of waterfowl.

Page 20: Map of Lake Kaņieris, 1892.

Page 21: Map of Lake Kaņieris during early 20th century when the area was drained.

Page 24: (Top) In 1961 historical bottom of Lake Kaņieris was still dry and used as a pasture. Area was important as a breeding ground of several wader species.

(Down) Lake Kaņieris in 1961 shortly before restoration of water level.

Page 25: (Top) Artificial islands in Lake Kaņieris shortly after restoration of water level in 1965.

(Down left) Landscape of Southern part of the Lake Kaņieris.

(Down right) Restored Lake Kaņieris in 1994.

Page 26: (Top) In August 2003 reedbeds of Lake Kaņieris were fragmented, using special machinery.

(Down) Intensive sulphural springs create temporary islets and shores in Lake Kaņieris.

Page 27: (Top) Dolomite pits near Kaļķis.

(Down) Islands in water filled dolomite pit near Kaļķis are breeding ground of several duck and gull species. In picture: shortly after removal of bushes.

Page 28: Floodplain forests near Rivers Vēršupīte **(Top)** and Slocene **(Down)**.

Page 29: Channel Kauguru in 1991.

Page 30: (Top) Estuary of River Starpiņupe, important staging ground of migrating waders.

(Down): Seeshore at Lapmežciems.

Page 31: Distributions of different forest types within KNP. Legend top down: Bogs, Cohort dynamic forests (Pine forests), Succession dynamic forests, Gap dynamic Spruce forests, Gap dynamic broadleaved forests, Gap dynamic Black Alder forests, Inland waters, Sea.

Page 32: Old growth pine tree on mineral soil island in the bog.

Page 33: (Top) In the early 1990ies last forest drainage ditches were excavated at the western peripheria of Kemeris bog.

(Down) Overflowed River Vēršupīte.

Page 34: Odiņi-Pavasari polder is one of the most intensively drained area within the KNP. At the corner of the polder a monument stone with information on building history can be found.

Page 35: Meadows at floodplain of River Lielupe in 1990 and 2006 (Top down).

Page 36: (Top) Considerable areas next to River Lielupe are overgrown with reeds now.

(Down): Beaver overflowed meadow at Melnragu Rikle.

Page 37: (Top) Renaturalisation works of River Slampe at early 2005.

(Down) Abandoned buildings of former spa house "Līva" are raising high above the surrounding forests. It is a specific breeding habitat for species like Swifts and Black Redstarts.

History of Ornithological research

Page 39: *Nikolajs fon Tranzē* (left) un *Jānis Siliņš* at Lake Kaņieris during the birding excursion in 1943.

Page 41: Some of the most active ornithologists in Latvia in 1940. First line (from left): *Bruno Bērziņš*, *Kārlis Vilks*, *Tālvāldis Strautelis*; second line: *Juris Pētersons* and *Jānis Rāčenis*.

Page 42: Birdwatching excursion at Lake Kaņieris in late 1950ies.

Page 43: *J. Baltvilks* (from left) and *J. Viksne* at Lake Kaņieris.

Page 44: Researchers during the rest time at Lake Kaņieris. One of the days when counting of duck nests is going on. From left: two students from abroad, *J. Kazubiernis*, *M. Janaus* and *A. Mednis*.

Page 45: (Left) *A. Petriņš* in Kemeris bog in 1983. He published the first article dealing entirely with bird fauna of Kemeris bog.

(Top right): *K. Vilks* (left) visited Kemeris bog frequently during the 1940ies and 1950ies.

(Down right): Participants of expedition in Kemeris bog in 1973. From left: *P. Blūms*, *J. Viksne*, *A. Mednis* and *M. Janaus*.

Page 46: *A. Kuročkins* and *R. Matrozis* (**Page 47**) collected substantial information on birds at sea coast during 1990ies.

Page 48: Swedish Nature journalist and researcher *S. Widstrand* in early 1990ies paid an important role in perceiving of values of the surroundings of Kemeru. He helped to arrange the arriving of groups of Swedish volunteers in 1990 and 1991 who helped in searching of nests of Black Storks and Lesser-spotted Eagles.

Page 51: *A. Celmiņš* (left) and *M. Strazds* together with one of the first groups of western birdwatchers at Sumragi in 1991.

Page 52: KNP is an interesting destination for nature photographers. Austrian bird photographer *P. Buchner*.

Breeding Bird atlas of KNP, 1999

Page 53: 1x1 km grid, used during the Breeding bird atlas inventories during 1999. Squares that are partly located within KNP are indicated.

Page 55: Atlas survey coverage during the day.

Page 56: Atlas survey coverage during the night.

Page 57: Atlas survey total coverage.

Species chapter

Page 61: First known nest of Red-throated Loon that was found in Kemeru bog in 1949.

Page 62: Islet in lake in Kemeru bog where last nest of Black-throated Loon was found in 1983.

Page 63: Nest of Black-throated Loon in Kemeru bog in 1980.

Page 69: Southern part of Lake Kaņieris, where the only record of Black-necked Grebes during the breeding season was recorded.

Page 70: Colony of Cormorants at Lake Kaņieris in 2005.

Page 78: During the visit of King *Karl Gustav* of Sweden in Latvia in 1992, His Majesty visited as well the nest of Black Stork in the surroundings of Kemeru.

Page 81: (Top) Many of the bird photos published in this book have been taken, using the floating hide in the shape of swan. *J. Kuze* installing the hide and preparing for photographing.

Page 83: Temporary pools in the meadows are important staging places for the migrating Bewick Swans.

Page 87: Lakes in the SW corner of the Kemeru bog, an important staging ground for the migrating geese.

Page 89: In the late 1960s and early 70s there was an attempt to introduce the Greylag Goose as a breeder in Lake Kaņieris. Birds were kept in a special house built on the island.

Page 95: Results of bird hunting at Lake Kaņieris were carefully monitored. *M. Janaus* inspecting the bag.

Page 99: (Down) Nest of the Teal in Kemeru bog.

Page 101: (Down) Special artificial “nest boxes” are placed within Lake Kaņieris for attracting breeding Mallards. The nest sites are safe against the main predator – American Mink.

Page 102: *J. Ezerlicis* (from left) and *E. Ozols* building artificial nesting site for Mallards in Lake Kaņieris.

Page 117: There were several attempts to attract breeding Goldeneyes with special nest boxes in Lake Kaņieris and elsewhere.

Page 125: The senior Latvian eagle researcher *J. Lipsbergs* ringing juvenile White-tailed Eagle.

Page 126: Legs of the predated stork in the nest of White-tailed Eagle.

Page 140: During the early 1990ies special inventories were carried out to find the nests of Black Storks and Lesser-spotted Eagles. *M. Strazds* planning the field works at Dunduru meadows.

Page 141: Dunduru meadows are important feeding ground of the Lesser-spotted Eagles, breeding in the vicinity.

Page 145: Osprey building nest next to the River Slocene.

Page 146: Nests of the Osprey at Lake Kaņieris (Top) and at Kemeru bog (Down).

Page 151: Juvenile Peregrine Falcons in the nest in Kemeru bog in 1949.

Page 161: Brood of the Grey Partridge at Odiņu-Pavasaru polder.

Page 163: Breeding habitat of Water Rail at the estuary of River Slocene.

Page 168: Odiņu-Pavasaru polder (at the background left from the River Lielupe) is one of the most important breeding grounds of the Corncrake.

Page 173: (Top) Usually nests of the Cranes in the Kemeru bog are located on small islets in the bog lakes. This nest is built in the wet reedbed.

Page 180: Golden Plover at the breeding habitat in Kemeru bog.

Page 184: (Down) Breeding habitat (open bog) of Lapwing in the Kemeru bog.

Page 190: Nest of Dunlin at Lake Kaņieris in 1961.

Page 203: Breeding habitat of Whimbrel in Kemeru bog.

Page 204: Flock of migrating Whimbrels at Lake Kaņieris.

- Page 218:** Wood Sandpipers usually prefer surroundings of bog lakes. Breeding habitat in emeri bog.
- Page 225:** Diagram: Dynamics of numbers of breeding Little Gulls.
- Page 227:** *J. Vīksne*, the leading researcher on gull and duck ecology in Latvia, ringing chicks of Black-headed Gull at Lake Kaieris.
- Page 228:** Diagrams: Dynamics of numbers of breeding Black-headed Gulls in Lake Kaieris (**Top**) and elsewhere (**Down**).
- Page 230:** Colony of breeding Black-headed Gulls at Lake Kaieris
- Page 232:** Diagrams: Dynamics of numbers of breeding Common Gulls in Kaieris (**Top**), emeri bog (**Down**) and elsewhere (**Middle**).
- Page 236:** Lesser Black-backed Gull *L. f. graellsii/heuglini*, found dead at Lake Kaieris at 10.06.2004
- Page 237:** Herring Gulls at Lake Kaieris are sometimes choosing tops of muskrat houses as a basement for the nest
- Page 240:** Diagrams: Dynamics of numbers of breeding Herring Gulls in emeri bog (**Top**) and elsewhere (Except Lake Kaieris).
- Page 241:** Diagrams: Dynamics of numbers of breeding Herring Gulls in Lake Kaieris (**Top**) and numbers of birds present in the territory during the January (since 1984, data for the 1985, 1986, 1995, 1996, 1997 and 2001 not available).
- Page 243:** Greater Black-backed Gull eating freshly killed Pochard at Lake Kaieris
- Page 248:** Diagram: Dynamics of numbers of breeding Common Terns in Lake Kaieris
- Page 252:** (**Top**) Nest of Black Tern at Lake Kaieris
- Page 256:** *J. uze*, inspecting the holes of Black Woodpeckers while searching for the nests of Stock Doves.
- Page 263:** (**Left**) Juvenile Eagle Owls in the nest.
(**Right**) *J. Lipsbergs* building an artificial nest for Eagle Owl.
- Page 264:** (**Top**) Diagram: Numbers of Eagle Owls in the territory, recorded during the official forestry service counts (**Down**) *V. Vintulis* on the balcony of abandoned spa house “Liva”, where nest of Eagle Owl was found in 2006, for first time in Latvia in such habitat.
- Page 272:** Breeding habitat of Nightjar — an island in the Raganu bog.
- Page 285:** Black Woodpecker nest in the pylon of fire supervision tower near emeri.
- Page 293:** (**Left**) Typically Three-toed Woodpeckers choose spruce forests as a breeding grounds. However, in the NP nests are sometimes found in the broad-leaved forests, rich in dying wood, as well.
(**Right**) Breeding Habitat of Three-toed Woodpecker.
- Page 299:** Soviet style farm at Melnragi, the breeding ground of Barn Swallows.
- Page 302:** Bridge cross the Slampe river at Dunduru meadows is one of the few sites outside the human settlements where House Martins breed.
- Page 306:** Meadow Pipits can be found breeding in the raised bogs as well. Breeding habitat in the emeri bog.
- Page 314:** Nests of Blackbird (left) and Wren next to each other in floodplain forest near emeri.
- Page 324:** Breeding habitat of Whinchat – Dunduru meadows.
- Page 343:** (**Top**) Nesting habitat and nest of Savi’s Warbler at lake Kaieris.
- Page 349:** Nesting habitat of Reed Warbler at the River Lielupe.
- Page 373:** Nesting habitat of Bearded Tit at Lake Kaieris.
- Page 389:** Excellent breeding habitat of Treecreeper (and White-backed Woodpecker) — area rich in trees daying and decaying due to flooding, caused by beaver activity.
- Page 396:** Nest of Great Grey Shrike at emeri bog.
- Page 414:** Raven annoying White-tailed Eagle at feeding station at emeri bog.

Appendix 1 (p. 461). Overview on bird species, recorded within NP

Column numbers: 1 – Species name, **2–12 – Breeding:** 2 – Total, 3 – 1999–2006, 4 – Up to 1998, 5–6 – Breeding population in 1999, 7 – Breeding proved, 8 – Started breeding after 1999, 9 – Numbers increased, 10 – Numbers fluctuating, 11 – Numbers decreased, 12 – Extincted; **13–21 – Presence outside breeding season:** 13 – Total, 14 – 1999–2006, 15 – Up to 1998, 16 – First recorded after 1999, 17 – Numbers increased, 18 – Numbers fluctuating, 19 – Numbers decreased, 20 – Extincted, 21 – No data

Appendix 2 (p. 466). Habitat area (in hectares) in NP in year 1999

Column numbers: 1–2 – 1x1 km grid number, 3 – Total area, 4 – All forests, 5 – Open bog, 6 – Pine bog, 7 – Old-growth Pine forest, 8 – Old-growth Broad leaved forest, 9 – Other Pine forests, 10 – Mixed forests, 11 – Other Broad leaved forests, 12 – Clear felled areas and plantations, 13 – Meadows and pastures, 14 – Bog lakes, 15 – Other lakes, 16 – Ditches, 17 – Reedbeds, 18 – Towns and villages, 19 – Single farms, 20 – Beach, 21 – Gravel and dolomite pits, 22 – Peat pits, 23 – Compartment lines in forests, 24 – Railway, 25 – Roads

Novērotāju saraksts un saīsinājumi

AA = Andris Avotiņš	ED = Edgars Dzenis	JD = Jurijs Durņevs (Krievija)	MO = Margus Ots (Igaunija)	VO = Voicehs Ostrovskis
ACe = Agris Celmiņš	EDy = Erik Dylmer (Dānija)	JE = Jānis Ezerlicis	MP = Mārtiņš Platacis	VR = Valdis Roze
ACo = Adrian Colston (Lielbritānija)	EdO = Edgars Ozols	JJ = Jonas Johansson (Zviedrija)	MS = Māris Strazds	VS = Vladimirs Smislovs
AE = Arnolds Elksnis	EK = Edvards Kušners	JKa = Juris Kazubiernis	MŠ = Mintauts Švarčbergs	VŠ = Vita Šalavejus
AGa = Andreas Grabs (Zviedrija)	EL = Edgars Lediņš	JKo = Joachim Koch (Vācija)	MZ = Markus Zeugin (Šveice)	VV = Viesturs Vintulis
AGb = Andrejs Grinbergs	EM = Erik Mølgaard (Dānija)	JKū = Jānis Kuze	NH = Niall Hatch (Īrija)	WK = Werner Kohler (Šveice)
AGo = Andris Goša	EO = Egils Ozols	JL = Juris Lipsbergs	NZ = Normunds Zeidakas	ŽA = Žanete Andersone
AKa = Aigars Kalvāns	EP = Edmunds Puzulis	JMa = Jānis Mančinskis	OK = Oskars Keišs	ŽM = Žanis Mūrnieks
AKl = Andris Klepers	ER = Edmunds Račinskis	JO = Jānis Ozoliņš	PB = Peter Balwin (Šveice)	Tekstā biežāk lietotie saīsinājumi un apzīmējumi
AKo = Anatolijs Kovšars (Kazahstāna)	EŠ = Egons Šneiders	JPe = Jari Peltomäki (Somija)	PK = Pēteris Kozinda	BIOL = Bioloģijas in- stitūta Ornitoloģijas laboratorija
AKu = Aleksejs Kuročkins	ET = Egons Tauriņš	JPr = Jānis Priednieks	PSa = Peter Sackl (Austrija)	LDM = Latvijas Dabas muzejs
AL = Andis Liepa	ĒZ = Ēriks Zoldners	JŠ = Jurgis Šuba	PSt = Pēteris Strautiņš	LGC = Latvijas Gredzenošanas centrs
ALn = Andris Liepiņš	FS = Floriāns Savičs	JU = Jānis Učelnieks	RŠ = Roberts Šiliņš	LLA = Latvijas Lauksaimniecības akadēmija
AMe = Aivars Mednis	GA = Gustaf Aulén (Zviedrija)	JVe = Juris Ventiņš	RM = Ruslans Matrozis	LOC = Latvijas Ornitoloģijas centrāle; visi LOC materiāli atrodas Latvijas Gredzeno- šanas centra arhīvā
AMs = Armands Misa	GD = Gunthard Dornbusch (Vācija)	JVi = Jānis Viksne	SC = Sampsā Cairēnijs (Somija)	LOB = Latvijas Orni- toģijas biedrība
AMš = Aleksandrs Miščenko (Krievija)	GG = Guntis Graubics	KAO = Kjell-Arne Olsson (Zviedrija)	SM = Slava Maslovskis	LU = Latvijas Universitāte
AO = Aivars Ornicāns	GS = Gints Startis	KB = Katja Burmeister (Vācija)	SWe = Stig Wester (Zviedrija)	ĶNP = Ķemeru nacionālais parks
APe = Aivars Petriņš	GV = Guntis Vidiņš	KF = Kaspars Funts	SWi = Staffan Widstrand (Zviedrija)	red. = redaktoru kome- tāri un paskaidrojumi
APl = Ainis Platais	HB = Helēna Bore	KL = Kārlis Lapiņš	TA = Torsten Arndt (Vācija)	σ = tēviņš
APr = Artūrs Priedītis	HH = Helmutis Hofmanis	KSa = Kārlis Sams	TL = Torkel Lundberg (Zviedrija)	σσ = tēviņi
AR = Andreas Ranner (Austrija)	HJ = Hans Joelsson (Zviedrija)	KSt = Kristoffer Stighäll (Zviedrija)	UJ = Ulf Jungbeck (Zviedrija)	♀ = mātīte
ASn = Antra Stipniece	HM = Harijs Matisons	LC = Lennart Carlsson (Zviedrija)	UL = Uldis Loļāns	♀♀ = mātītes
ASr = Agris Strazds	HN = Henrik Nilsson (Zviedrija)	MA = Mīka Assikainen (Somija)	US = Urmas Sellis (Igaunija)	ad. = pieaudzis putns
ASu = André Sutter (Šveice)	ID = Ieva Bārda	MBe = Madars Bergmanis	VĀ = Valdis Ādamsons	imm. = nepieaudzis putns
AT = Aivars Tomaševičs	IeK = Ieva Kalniņa	MBi = Maurizio Biancarelli (Itālija)	VB = Viktors Beļiks (Ukraina)	juv. = pirmā gada jau- nais putns
AZ = Arnis Zacmanis	IK = Ineta Kalniņa	MČ = Māris Čauns	VC = Vita Caune	pull. = lidspēju vēl neie- gūvis mazulis
BB = Bruno Bērziņš	IĶ = Imants Ķerušs	MF = Magnus Forsberg (Zviedrija)	VG = Vitālijs Griščenko	
BK = Björn Kylefors (Zviedrija)	IL = Ingmārs Līdaka	MJ = Māra Janaus	VIV = Vladimirs Ivanovskis (Baltkrievija)	
BP = Bengt Persson (Zviedrija)	IMā = Ieva Mārdega	MKa = Mārtiņš Kalniņš	VII = Vladimirs Iljašenko (Krievija)	
BMS = Bent Møller Sørensen (Dānija)	IMi = Irina Mihaleviča (Ukraina)	MKu = Martins Kudrjavcevs	VJ = Viktors Jefimovs	
BS = Bengt Sigurdsson (Zviedrija)	IOi = Ivars Oiguss	MĶ = Mārtiņš Ķezberis	VĶ = Viesturs Ķerušs	
CS = Cesar San- Segundo (Spānija)	IOz = Ivars Ozoliņš	MMA = Māris Maskalāns	VL = Viesturs Lārmanis	
DB = Dmitrijs Boiko	IŠi = Iegors Šidlovskis (Ukraina)	MMi = Ma Ming (Ķīna)		
DzI = Dzintars Izotovs	IŠt = Ilze Štrausa			
DI = Deniss Ivanovs	IV = Ilze Vilka			
EB = Erik Buchwald (Dānija)	JBl = Jānis Baltvilks			
	JBm = Jānis Baumanis			
	JC = Jānis Čimiņš			

1. pielikums. Pārskats par Ķemeru nacionālajā parkā konstatētajām putnu sugām

Suga	Sastopamība ligzdošanas sezonā											Sastopamība neligzdošanas sezonā									
	Kopā	No 1999	Līdz 1998	1999 min.	1999 maks.	Pierādīta ligzdošana	No jauna	Pieaudzis	Svārstās	Samazinājes	Izzudis	Kopā	Līdz 1998	No 1999	No jauna	Pieaudzis	Svārstās	Samazinājes	Izzudis	Nav datu	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
Kopā	189	166	183			177	6	63	21	31	19	255	245	233	9	23	1	37	2	171	
Brūnkakla gārgale	•		•			•					•	•	•	•						•	
Melnkakla gārgale	•		•			•					•	•	•	•						•	
Mazais dūkuris												•	•	•						•	
Cekuldūkuris	•	•	•	130	150	•		•				•	•	•						•	
Pelēkvaigu dūkuris	•	•	•	10	20	•				•		•	•	•						•	
Ragainais dūkuris	•	•					•					•	•	•						•	
Melnkakla dūkuris	•	•					•					•	•	•						•	
Jūraskrauklis	•	•				•	•	•				•	•	•		•				•	
Lielais dumpis	•	•	•	25	30	•						•	•	•						•	
Mazais dumpis	•	•	•						•			•	•	•						•	
Sudrabgārnis												•	•	•		•				•	
Zivju gārnis	•	•	•	45	60	•		•				•	•	•		•				•	
Brūnais ibiss												•	•	•	•					•	
Melnais stārķis	•	•	•	10	13	•				•		•	•	•						•	
Baltais stārķis	•	•	•		6	•		•				•	•	•						•	
Paugurknābja gulbis	•	•	•	80	120	•		•				•	•	•		•				•	
Mazais gulbis												•	•	•						•	
Ziemeļu gulbis												•	•	•						•	
Sējas zoss												•	•	•						•	
Baltpieres zoss												•	•	•						•	
Mazā zoss												•	•	•						•	
Meža zoss	•	•	•	2	4	•		•				•	•	•						•	
Kanādas zoss	•		•			•						•	•	•						•	
Baltvaigu zoss												•	•	•		•				•	
Melngalvas zoss												•	•	•				•		•	
Jūrmalas dziļpīle	•	•		1	2	•	•					•	•	•		•				•	
Baltvēderis	•		•			•					•	•	•	•						•	
Pelēkā pīle	•	•	•		30	•		•				•	•	•		•				•	
Krīklis	•	•	•	40	70	•				•		•	•	•						•	
Meža pīle	•	•	•	400	500	•		•				•	•	•						•	
Garkaklis	•		•			•					•	•	•	•						•	
Priekšķe	•	•	•	10	15	•				•		•	•	•				•		•	
Platknābis	•	•	•	1	5	•					•	•	•	•						•	
Lielgalvis	•	•				•	•					•	•	•		•				•	
Brūnkaklis	•	•	•		150	•		•				•	•	•						•	
Cekulpīle	•	•	•		100	•			•			•	•	•						•	
Ķerra												•	•	•						•	
Lielā pūkpīle												•	•	•						•	
Kākaulis												•	•	•						•	
Melnā pīle												•	•	•						•	
Tumšā pīle												•	•	•						•	
Gaigala	•	•	•	10	30	•		•				•	•	•						•	
Mazā gaura												•	•	•						•	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Garknābja gaura												•	•	•						•
Lielā gaura	•	•	•	0	3	•						•	•	•						•
Mandarīnpīle												•	•	•	•					
Ķīķis	•	•	•	20	30	•						•	•	•						•
Melnā klija												•	•	•						•
Sarkanā klija												•	•	•						•
Jūras ērglis	•	•	•	0	1	•		•				•	•	•		•				
Melnais grifs												•	•	•	•					
Čūskērglis	•	•	•		1	•			•			•	•	•						•
Niedru lija	•	•	•	20	25	•		•				•	•	•						•
Lauku lija	•		•			•					•	•	•	•						•
Pļavu lija	•		•			•						•	•	•						•
Vistu vanags	•	•	•	12	20	•						•	•	•						•
Zvirbuļvanags	•	•	•	15	25	•				•		•	•	•						•
Peļu klijāns	•	•	•	70	100	•				•		•	•	•				•		
Bikšainais klijāns	•		•									•	•	•						•
Mazais ērglis	•	•	•	8	15	•				•		•	•	•						•
Klinšu ērglis												•	•	•						•
Zivjērglis	•	•		2	3	•	•					•	•	•						•
Lauku piekūns	•		•			•					•	•	•	•				•		
Kukaiņu piekūns												•	•	•			•			
Purva piekūns	•		•			•					•	•	•	•				•		
Bezdelīgu piekūns	•	•	•	5	8	•						•	•	•						•
Lielais piekūns	•		•			•					•	•	•	•				•		
Mežzirbe	•	•	•	30	50	•				•		•	•	•				•		
Baltzirbe	•		•			•					•	•	•	•					•	
Rubenis	•	•	•	50	70	•				•		•	•	•				•		
Mednis	•		•	1		•					•	•	•	•				•		
Laukirbe	•	•	•	1	3	•				•		•	•	•			•			
Paipala	•	•	•	1	2					•		•	•	•						•
Dumbrcālis	•	•	•	50	100	•				•		•	•	•						•
Ormanītis	•	•	•	10	20	•				•		•	•	•						•
Mazais ormanītis	•	•	•	25	30	•		•				•	•	•						•
Grieze	•	•	•	200	220	•		•				•	•	•						•
Ūdensvistiņa	•	•	•	2	5	•			•			•	•	•						•
Laucis	•	•	•		700	•		•				•	•	•		•				
Dzērve	•	•	•	40	60	•		•				•	•	•						•
Lielā sīga												•	•	•						•
Jūraszāgata				0	1							•	•	•						•
Upes tārtiņš	•	•	•	10	15	•						•	•	•						•
Smilšu tārtiņš	•		•			•					•	•	•	•						•
Morinela tārtiņš												•	•	•						•
Dzeltenais tārtiņš	•	•	•	25	35	•		•				•	•	•						•
Jūras ķīvīte												•	•	•				•		
Ķīvīte	•	•	•	20	30	•				•		•	•	•						•
Lielais šņibītis												•	•	•						•
Gaišais šņibītis												•	•	•						•
Trulītis												•	•	•				•		•
Teminka šņibītis												•	•	•						•
Likšņibītis												•	•	•						•
Parastais šņibītis	•		•			•					•	•	•	•				•		•
Dūņšņibītis												•	•	•						•
Gugatnis	•		•			•					•	•	•	•						•

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Vistilbe												•	•	•						•
Mērkaziņa	•	•	•	50	70	•				•		•	•	•						•
Ķikuts	•		•									•	•	•						•
Sloka	•	•	•	100	200	•						•	•	•						•
Melnā puskuitala	•	•	•	0	1	•			•			•	•	•			•			
Sarkanā puskuitala												•	•	•				•		
Lietuvainis	•	•	•	0	1	•			•			•	•	•						•
Kuitala	•	•	•	3	5	•			•			•	•	•				•		
Tumšā tilbīte												•	•	•						•
Dīķa tilbīte												•		•	•					
Pļavu tilbīte	•	•	•	5	8	•			•			•	•	•						•
Lielā tilbīte												•	•	•				•		
Meža tilbīte	•	•	•	100	150	•						•	•	•						•
Purva tilbīte	•	•	•	60	90	•		•				•	•	•				•		
Upes tilbīte	•	•	•	15	20	•						•	•	•						•
Akmeņtārtiņš												•	•	•						•
Šaurknābja pūslītis												•	•	•						•
Īsastes klijkaija												•	•							•
Garastes klijkaija												•	•							•
Mazais ķīris	•	•	•			•				•		•	•	•			•			
Lielais ķīris	•	•	•	4	5	•				•		•	•	•				•		
Kajaks	•	•	•	17	21	•				•		•	•	•				•		
Reņģu kaija												•	•	•				•		
Sudrabkaija	•	•	•	220	250	•		•				•	•	•			•			
Lielā polārkaija												•	•	•						•
Melnspārnu kaija												•	•	•						•
Lielais zīriņš												•	•	•			•			
Cekulzīriņš												•	•	•			•			
Upes zīriņš	•	•	•	50	70	•			•			•	•	•						•
Jūras zīriņš												•	•	•						•
Mazais zīriņš	•		•			•					•	•	•	•						•
Melnais zīriņš	•	•	•	20	30	•			•			•	•	•						•
Baltspārnu zīriņš												•		•	•					•
Mājas balodis	•	•	•	40	80	•						•	•	•						•
Meža balodis	•	•	•	10	20	•				•		•	•	•						•
Lauku balodis	•	•	•	250	300	•		•				•	•	•						•
Gredzenūbele												•	•	•						•
Parastā ūbele	•	•	•	10	20			•				•	•	•						•
Dzeguze	•	•	•	200	250	•				•		•	•	•						•
Ūpis	•	•	•			•				•		•	•	•				•		
Baltā pūce												•	•					•		
Apodziņš	•	•	•	1	5	•		•				•	•	•			•			
Meža pūce	•	•	•	15	25	•						•	•	•						•
Ausainā pūce	•	•	•	3	5	•						•	•	•						•
Purva pūce	•		•			•						•	•					•		
Bikšainais apogs	•	•	•	3	8	•				•		•	•	•						•
Vakarlēpis	•	•	•	200	250	•				•		•	•	•						•
Svīre	•	•	•	200	300	•		•				•	•	•						•
Zivju dzenītis	•	•	•	3	5	•		•				•	•	•			•			
Zaļā vārna	•		•			•					•	•	•						•	
Pupuķis	•	•	•	1	3	•			•			•	•	•				•		
Tītiņš	•	•	•	5	10	•				•		•	•	•						
Pelēkā dzilna	•	•	•	20	30	•		•				•	•	•			•			

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Zaļā dzilna	•		•			•					•	•	•	•				•		
Melnā dzilna	•	•	•	70	90	•		•				•	•	•			•			
Dižraibais dzenis	•	•	•	200	350	•		•				•	•	•			•			
Vidējais dzenis	•	•	•	12	15	•		•				•	•	•			•			
Baltmugurdzenis	•	•	•	20	30	•		•				•	•	•			•			
Mazais dzenis	•	•	•	40	60	•		•				•	•	•			•			
Trīspirkstu dzenis	•	•	•	15	30	•		•				•	•	•			•			
Cekulcīrulis	•		•			•					•	•	•							
Sila cīrulis	•	•	•	10	20	•				•		•	•	•				•		
Lauka cīrulis	•	•	•	1000	1500	•						•	•	•						•
Ausainais cīrulis												•	•							•
Krastu čurkste	•	•	•	5	10	•			•			•	•	•				•		
Bezdelīga	•	•	•	200	300	•				•		•	•	•						•
Mājas čurkste	•	•	•	300	400	•		•				•	•	•				•		
Stepes čipste												•	•	•						•
Koku čipste	•	•	•	2500	4000	•						•	•	•						•
Ļāvu čipste	•	•	•	400	600	•						•	•	•						•
Akmeņčipste												•	•	•			•			
Dzeltenā cielava	•	•	•	10	20	•				•		•	•	•						•
Pelēkā cielava												•	•	•			•			
Baltā cielava	•	•	•	1000	1500	•						•	•	•						•
Zīdaste												•	•	•				•		
Ūdensstrazds												•	•	•				•		
Paceplītis	•	•	•	1200	2000	•		•				•	•	•						•
Peļkājīte	•	•	•	1000	1500	•		•				•	•	•						•
Sarkanriklīte	•	•	•	4000	6000	•						•	•	•					•	•
Lakstīgala	•	•	•	50	100	•				•		•	•	•						•
Zilriklīte	•		•									•	•	•						•
Melnais erickiņš	•	•	•	15	20	•		•				•	•	•						•
Erickiņš	•	•	•	50	100	•				•		•	•	•				•		
Lukstu čakstīte	•	•	•	300	500	•						•	•	•						•
Akmeņčakstīte	•	•	•	5	10	•				•		•	•	•						•
Melnais meža strazds	•	•	•	800	1200	•		•				•	•	•			•			
Apkakles strazds												•	•	•						
Pelēkais strazds	•	•	•	20	40	•				•		•	•	•				•		
Dziedātājstrazds	•	•	•	1200	2000	•						•	•	•						•
Plukšķis	•	•	•	80	120	•		•				•	•	•						•
Sila strazds	•	•	•	120	180	•						•	•	•						•
Kārķļu ļauķis	•	•	•	60	120	•		•				•	•	•						•
Upes ļauķis	•	•	•	250	300	•		•				•	•	•						•
Seivi ļauķis	•	•	•	180	240	•		•				•	•	•						•
Ceru ļauķis	•	•	•	250	500	•						•	•	•						•
Krūmu ļauķis	•	•	•	5	10			•				•	•	•						•
Purva ļauķis	•	•	•	250	400	•		•				•	•	•						•
Ezera ļauķis	•	•	•	150	200	•		•				•	•	•						•
Niedru strazds	•	•	•	100	150	•						•	•	•						•
Iedzeltenais ļauķis	•	•	•	120	200	•						•	•	•						
Svītrainais ļauķis	•	•	•	5	10	•						•	•	•						•
Gaišais ļauķis	•	•	•	100	300	•						•	•	•						•
Brūnspārnu ļauķis	•	•	•	300	400	•						•	•	•						•
Dārza ļauķis	•	•	•	1200	2000	•		•				•	•	•						•
Melngalvas ļauķis	•	•	•	2500	4000	•		•				•	•	•						•
Zaļais ļauķītis	•	•	•	5	20			•				•	•	•						•

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Svirlītis	●	●	●	4000	7000	●						●	●	●						●
Čuņčiņš	●	●	●	2500	4000	●						●	●	●						●
Vītītis	●	●	●	3000	5000	●						●	●	●						●
Zeltgalvītis	●	●	●	2500	5000	●		●				●	●	●						●
Sārtgalvītis												●	●							●
Pelēkais mušķērājs	●	●	●	400	600	●						●	●	●						●
Mazais mušķērājs	●	●	●	150	300	●		●				●	●	●						●
Melnais mušķērājs	●	●	●	400	1200	●		●				●	●	●						●
Bārdzilīte	●	●	●	70	140	●			●			●	●	●			●			●
Garastīte	●	●	●	120	200	●						●	●	●						●
Purva zilīte	●	●	●	400	600	●		●				●	●	●						●
Pelēkā zilīte	●	●	●	500	1000	●						●	●	●						●
Cekulzilīte	●	●	●	1500	2000	●						●	●	●						●
Meža zilīte	●	●	●	400	800	●		●		●		●	●	●						●
Zilzilīte	●	●	●	600	900	●		●		●		●	●	●						●
Lielā zilīte	●	●	●	1200	2000	●						●	●	●						●
Dzilnītis	●	●	●	300	500	●				●		●	●	●						●
Mizložņa	●	●	●	400	800	●		●				●	●	●						●
Somzilīte	●	●	●	5	10	●		●				●	●	●						●
Vālodze	●	●	●	60	120	●						●	●	●						●
Brūnā čakste	●	●	●	120	150	●		●				●	●	●						●
Lielā čakste	●	●	●	4	7	●			●			●	●	●						●
Sīlis	●	●	●	200	400	●						●	●	●						●
Žagata	●	●	●	30	50	●		●				●	●	●						●
Riekstrozis	●	●	●	20	40	●		●		●		●	●	●						●
Kovārnis	●	●	●	10	20	●						●	●	●				●		●
Krauķis	●	●	●							●		●	●	●				●		●
Vārna	●	●	●	90	120	●					●	●	●	●						●
Krauklis	●	●	●	20	30	●		●				●	●	●			●			●
Mājas strazds	●	●	●	400	600	●						●	●	●				●		●
Mājas zvirbulis	●	●	●	150	250	●					●	●	●	●						●
Lauku zvirbulis	●	●	●	120	200	●					●	●	●	●						●
Žubīte	●	●	●	12000	16000	●						●	●	●						●
Ziemas žubīte	●	●	●	0	1	●						●	●	●						●
Girlicis	●	●	●	3	5	●		●				●	●	●						●
Zaļžubīte	●	●	●	60	100	●						●	●	●						●
Dadzītis	●	●	●	50	100	●		●				●	●	●						●
Ķivulis	●	●	●	800	1200	●		●				●	●	●						●
Kaņepītis	●	●	●	10	20	●						●	●	●				●		●
Keģis												●	●	●						●
Baltsv. krustknābis												●	●				●			●
Egļu krustknābis	●	●	●	50	100	●			●			●	●	●			●			●
Priežu krustknābis	●	●	●	1	5	●					●	●	●	●				●		●
Mazais svilpis	●	●	●	150	200	●		●				●	●	●						●
Ziemeļu svilpis										●		●	●					●		●
Svilpis	●	●	●	300	500	●						●	●	●						●
Dižknābis	●	●	●	80	120	●		●				●	●	●			●			●
Lapzemes stērste												●	●	●						●
Sniedze												●	●	●			●			●
Dzeltenā stērste	●	●	●	100	200	●					●	●	●	●				●		●
Dārza stērste	●	●	●	1	1	●			●			●	●	●						●
Niedru stērste	●	●	●	300	600	●			●			●	●	●						●
Lielā stērste												●	●	●	●					●

2. pielikums. Dažādu biotop

1x1 km kvadrāts		Kvad- rāta platība	Meži kopā	Klajš purvs	Purv- mežs	Vecs priežu mežs	Vecs lapu koku mežs	Pārējie priežu meži	Jaukti meži	Pārējie lapu koku meži	Izcirtumi un jaun- audzes
LKS 92 nomenklatūra	Lauku darbos lie- totā numerācija										
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-41-35	454317	14,4	6,4			1,3			5,1		
4221-32-51	455314	13	7,7						7,7		
4221-42-11	455315	19,8	19			10,2			8,3		0,5
4221-42-21	455316	62,7	61,3				6,9		53,1	1,3	
4221-42-31	455317	99	88,7		24,5	9,5			54,7		
4221-42-41	455318	14	13,7		0,8	4			8,9		
4221-32-42	456313	1,4	1,3						1,3		
4221-32-52	456314	93,5	75,7					28,6	47,1		
4221-42-12	456315	100	57,1			7,5		2,5	47,1		
4221-42-22	456316	100	85,7			14,3	2,7		65,1	3,6	
4221-42-32	456317	100	97,8		11,2	3,1			74,2	9,3	
4221-42-42	456318	34,5	30,6		0,8	3		19,2	7,6		
4221-32-43	457313	17,5	17					6,4	2,7	7,9	
4221-32-53	457314	100	81,6			2		12,1	60,8	6,7	
4221-42-13	457315	100	30,7			0,5			27,5	2,7	
4221-42-23	457316	100	45,5			1,5			42,7		1,3
4221-42-33	457317	100	85,1			2,4	4		74,9	3,8	
4221-42-43	457318	98,4	93,5		1,6	6,8		20,8	63,2	1,1	
4221-42-53	457319	4,1	4,1			0,9			1,1	2,1	
4221-52-23	457321	18,5	16,6			1,2			13,3	2,1	
4221-52-33	457322	6,5	3,9					3,2		0,7	
4221-32-44	458313	34,1	29,7			22,9			6	0,8	
4221-32-54	458314	58,5	47,7		7,2	13,1		9,5	15,1	2,8	
4221-42-14	458315	69,2	52,9			2			47,4	3,5	
4221-42-24	458316	100	51,4			2,5		6	41,4	0,5	1
4221-42-34	458317	100	89			14,2			63,8	9,3	1,7
4221-42-44	458318	100	98,3			8,3	2	16,6	57,2	10,7	3,5
4221-42-54	458319	48,3	45,5			1,6	5,6	9,2	25,1	3,6	0,4
4221-52-14	458320	65,2	50,4			0,9			46,3	3,2	
4221-52-24	458321	100	85,4			2,2		23,2	48,6	10	1,4
4221-52-34	458322	46,5	44,6			2,5		9,2	20	12,9	
4221-32-35	459312	4,3	0								
4221-32-45	459313	0,2	0,2							0,2	
4221-32-55	459314	48,9	47			0,9			38,9	7,2	
4221-42-15	459315	67,6	54,5			1,3		24	29,2		
4221-42-25	459316	100	81,4				1,7	19,2	54,2	6,3	
4221-42-35	459317	100	80,7			0,2		37	31,7	11,8	
4221-42-45	459318	100	95,7			4,4	1	69,7	20	0,6	
4221-42-55	459319	100	93					54,7	32,1	5,4	0,8
4221-52-15	459320	100	86,3			7,8		29,2	37	7,7	4,6
4221-52-25	459321	100	97,4			6,3		30,7	52,6		7,8
4221-52-35	459322	84,3	79,9		0,8	3,2		9	58,9	7	1,8
4221-13-41	460303	56,4	3,2						3,2		
4221-13-51	460304	8,7	1						1		
4221-33-11	460310	7,6	6,6					2,3	2,3	2	
4221-33-21	460311	15,2	13,3					1,1	8,3	3,9	

platības (ha) ĶNP 1999. gadā

Pļavas un ganības	Purva akači	Ezeri	Grāvji	Niedrāji	Apdzīvotas vietas	Viensētu pagalmi	Liedags	Grants un dolomīta karjeri	Kūdras karjeri	Kvartālu stigas	Dzelzceļa stīga	Ceļi
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
6,6						1						0,4
4,8			0,1									0,4
										0,1		0,7
										0,3		1,1
9										0,4		0,9
										0,1		0,2
												0,1
15,2			0,3							0,1		2,2
37,4			0,1			1,8		0,4		0,2		3
11,4										0,5		2,4
0,6										0,4		1,2
3										0,1		0,8
										0,1		0,4
13,7			0,5					1,7		0,2		2,3
52,8		14,5										2
35,6		14,3	0,3			1,2				0,2		2,9
12,1										0,6		2,2
3,2			0,1							0,4		1,2
1,7										0,1		0,1
2,5												0,1
3,8												0,6
8			0,2			1,2				0,1		1,3
9,8			0,7			2,3						3,5
11,6		18,8	0,6		14,3	0,3				0,1		2,9
2,7		5,3								0,5		2,5
			0,1							0,5		1,1
0,5			0,1			0,7				0,2		1,3
14			0,1							0,2		0,5
12,5			0,1							0,3		1,7
0,7			0,2							0,5		0,5
1,4					2,7							0,2
						1				0,2		0,7
9			0,3			2,6				0,2		1
13,6			0,4			0,9				0,3		3,4
9,1		6,6								0,3		3,3
0,6										0,4		3,3
4,1			0,1			0,3				0,6		1,9
11,1			0,2							0,6		1,8
			0,2							1,6		0,8
			1							1,4		1,2
51,4			0,1			1,3						0,4
7,6												0,1
1												
			0,1							0,5	1	0,3

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-33-31	460312	85,2	51,1	1,5	1,6			11,4	10,6	27,5	
4221-33-41	460313	71,2	47,7		4,6		0,4		21,2	21,5	
4221-33-51	460314	100	93,9		3,9	10,7		11,3	42,7	25,3	
4221-43-11	460315	100	89,3			6,1		41,4	23,2	16,8	1,8
4221-43-21	460316	100	96,9			1,1	0,9	48,7	39,4	6,8	
4221-43-31	460317	100	91,3			1,5		53,9	27,2	8,7	
4221-43-41	460318	100	91,3			1,5		66,1	14,4	6,9	2,4
4221-43-51	460319	100	93,8			5,5		56,2	19,3	10,1	2,7
4221-53-11	460320	88,1	80,3					22,4	53,9	4	
4221-53-21	460321	51,5	50,1			2,9	1,1	2,7	31,3	9,2	2,9
4221-53-31	460322	28,5	26,7					2	16,4	5,6	2,7
3243-53-42	461298	7,3	7,1				2		2,5	2,6	
3243-53-52	461299	46	44,7				1		32,3	7,8	3,6
4221-13-12	461300	58	50,7						33,3	17,2	0,2
4221-13-22	461301	94,4	71,6				5,4		31,8	32,9	1,5
4221-13-32	461302	85,4	10,8						10,4		0,4
4221-13-42	461303	100	67,5				3,5		28,3	33,7	2
4221-13-52	461304	97,1	81,1				18,2		31,3	31,6	
4221-23-12	461305	83,2	33,9						11,1	22,8	
4221-23-22	461306	93,8	49,3				7,1		23,4	18,8	
4221-23-32	461307	92,2	7,9						1,9	6	
4221-23-42	461308	8	3,5						3,5		
4221-23-52	461309	44	42,5					3,2	24,8	14,5	
4221-33-12	461310	97,9	92,2				5,4	7	56	20,1	3,7
4221-33-22	461311	100	94,3			2,2		9,8	36,6	45,5	0,2
4221-33-32	461312	100	75,4	1,7	12,3	5	5	17,3	22,2	13,6	
4221-33-42	461313	100	69,3	2,9	18	10,6	2,7	20,7	14,3	3	
4221-33-52	461314	100	82,3			23,5	1,1	23,7	23	10,1	0,9
4221-43-12	461315	100	97,9			15,5	0,7	36,2	29,3	13,8	2,4
4221-43-22	461316	100	98,6			3,3		25,7	28,5	1,4	39,7
4221-43-32	461317	100	97,5			0,7	0,7	18	61,5	5,7	10,9
4221-43-42	461318	100	86,8					34,8	44,3	6	1,7
4221-43-52	461319	100	91,8				0,5	7,5	27,3	56,5	
4221-53-12	461320	88,8	87,8		45,5			9,4	32,9		
4221-53-22	461321	13,5	11					4,5	6,5		
3243-43-53	462294	19,2	18,8				3,2		10,7	4,4	0,5
3243-53-13	462295	49	46,9				13,2		22,3	11,4	
3243-53-23	462296	34,8	32,1				10,1		10,4	8,9	2,7
3243-53-33	462297	21,9	18,2					10,2	5,9	2,1	
3243-53-43	462298	65,9	44,8				8,9	6,4	24,7	4,8	
3243-53-53	462299	100	94,6				9,6	23,5	51,6	9,9	
4221-13-13	462300	100	95,4				18,1		52,3	21,8	3,2
4221-13-23	462301	100	97,6				23,9		40,3	24,4	9
4221-13-33	462302	100	54,8				5,9	20,3	21,6	4,2	2,8
4221-13-43	462303	100	77,7				32,5	3,4	18,8	19,8	3,2
4221-13-53	462304	100	93	0,1	21,4	0,4	25	15,2	9,2	21,2	0,6
4221-23-13	462305	100	84,8	14	32,7			6	15,6	27,5	3
4221-23-23	462306	100	93,8	3,7	25,6			6	45,1	17,1	
4221-23-33	462307	100	87,7					41,7	38,2	7,8	
4221-23-43	462308	98,5	87,4				0,9	39,1	37	6,7	3,7

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
14,7			0,1	1,5	1,1	0,6			12,1	0,1	1	1,4
1,4			0,1	3,9	1,4				15,1	0,1		1,5
			0,3		3,3					0,5		2
8,5			0,1							0,5		1,6
			0,1							0,4		2,6
5,9			0,4							0,4		2
5,7			0,6							0,3		2,1
2,5			0,2							0,4		3,1
4			0,2							1		2,6
			0,2							0,8		0,4
			0,4							0,5		0,9
			0,1									0,1
			0,3							0,3		0,7
4,9			0,4							1,5		0,5
20			0,4							2,1		0,3
70,6			0,3			2,5						1,2
29,9			0,6			1				0,5		0,5
13,3			0,2							1,1		1,4
44,5			0,4			2,6				0,1		1,7
42,3			0,3			1,3						0,6
81,6			0,2			1,7						0,8
4			0,1									0,4
0,8			0,1							0,2		0,4
2,9			0,2							0,6		2
			0,3							0,9	3	1,5
			0,2	4,4					17,7	0,3		0,3
0,9			0,1	12,1					13,6	0,5		0,6
3,7			0,1	6,6					4,8	0,3		2,2
			0,1							0,5		1,5
										0,3		1,1
1,3										0,5		0,7
10,8			0,7							0,2		1,5
7,5			0,4							0,1		0,2
			0,1							0,2		0,7
2,2												0,3
			0,1							0,3		
			0,3							1,2		0,6
1,2			0,2			0,3				0,6		0,4
0,8			1,4							0,5		1
17			0,3			1,5				0,7		1,6
			0,6							2,3		2,5
			0,6							2,6		1,4
0,6			0,5							0,5		0,8
42,6			0,7							0,1		1,8
19,5			0,5							0,3		2
4,2			0,5							0,2		2
	0,1		0,2							0,1		0,8
			0,3							0,1		2,1
7,1			0,1							3		2,1
8,2			0,2							0,4		2,3

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-23-53	462309	100	92,8					54,2	29,8	8,8	
4221-33-13	462310	100	96,6			9,4	1,2	48	26,5	10,8	0,7
4221-33-23	462311	100	94,3	2,1	1,9	4,4	1	67,1	15,1	4,8	
4221-33-33	462312	100	93,3	5,1	3	10,3		49,2	24,6	6,2	
4221-33-43	462313	100	92,7		6,2	4,1	9,1	17,2	38,3	17,8	
4221-33-53	462314	100	98,6			0,6		17	43,6	30,5	6,9
4221-43-13	462315	100	99,2		12,5	8,1		4,9	48,9	10,6	14,2
4221-43-23	462316	100	98,7			12		17,8	37,5	13,2	18,2
4221-43-33	462317	100	97,2			1,8	0,7	25	53,6	8,4	7,7
4221-43-43	462318	100	97,4			2,9			52,2	42,3	
4221-43-53	462319	100	83,8			1,8			10	72	
4221-53-13	462320	100	78,9	12	24			18,1	25,6	11,2	
4221-53-23	462321	88,5	86,8		9,6			61,3	15,9		
4221-53-33	462322	19	15,6					13,4	2,2		
3243-43-54	463294	44	42,2				2,6		5,8	31,2	2,6
3243-53-14	463295	100	92,8				18		38,7	33,3	2,8
3243-53-24	463296	100	11,8						2	9,8	
3243-53-34	463297	100	20				5,7		10,8	3,5	
3243-53-44	463298	100	25,4				3		9,8	12,6	
3243-53-54	463299	100	40						19	21	
4221-13-14	463300	100	73,6			5	11,6	6,1	34,4	16,5	
4221-13-24	463301	100	79,5		4		2	9,5	40,9	22,7	0,4
4221-13-34	463302	100	83	2	19,6		2,9	7,4	32,5	20,6	
4221-13-44	463303	100	92,7	6,1	56,4	4,5	3,4	6,9	14,5	7	
4221-13-54	463304	100	80,8	18,8	80	0,8					
4221-23-14	463305	100	19,5	78,7	19,5						
4221-23-24	463306	100	59,5	39,8	52,4			2,9	3,5		0,7
4221-23-34	463307	100	96,5		11,5		1,1	20,2	30,9	30,8	2
4221-23-44	463308	100	89,9					36,2	37,9	15,8	
4221-23-54	463309	100	95,7					75,8	4,5	7,3	8,1
4221-33-14	463310	100	96,3			0,8		86,8	4,8	2,4	1,5
4221-33-24	463311	100	96,4					80,8	11,4		4,2
4221-33-34	463312	100	87,7	6,8	23,6	1,9		22,5	27,1	12,6	
4221-33-44	463313	100	59,3	29,7	41,5					17,8	
4221-33-54	463314	100	78,8	7,2	42,7			1,5		34,6	
4221-43-14	463315	100	51,3	48,4	50,4			0,4		0,5	
4221-43-24	463316	100	76	21,1	53,8	0,1		5,3		14,7	2,1
4221-43-34	463317	100	87,8	0,8	24,3	2,8		27,1	4,5	28,3	0,8
4221-43-44	463318	100	78,6			4	1,4	23,1	11,6	38,5	
4221-43-54	463319	100	80,4				4,7	20,1	18	37,6	
4221-53-14	463320	100	93		8,5	2,4	12	51,1	9,3	9,7	
4221-53-24	463321	99,3	93,9			0,7		93,2			
4221-53-34	463322	8,4	4,2			1,2		3			
3243-43-55	464294	26	24,5				12,9		2,9	8,7	
3243-53-15	464295	100	94,6				14		51,1	24	5,5
3243-53-25	464296	100	90,1						41,7	45,7	2,7
3243-53-35	464297	100	46,4					1,7	26,6	18,1	
3243-53-45	464298	100	56,8						44,6	10,3	1,9
3243-53-55	464299	100	96,4		4,8	3,6		2,1	63	19,9	3
4221-13-15	464300	100	84,8	13,8	56,5	2,6	1,7	11,5	10,2	2,3	

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
3,6			0,2							2,3		1,1
1,6			0,1							0,5		1,2
										0,3	3	0,3
			0,1							0,5		1
			0,2	1					4,6	0,4		1,1
			0,1							0,3		1
			0,2							0,5		0,1
			0,1							0,4		0,8
			0,1							0,3		2,4
2										0,6		
9,9			3,8	2,4								0,1
1,6		6,6	0,1							0,3		0,5
			0,1							0,3		1,3
							1,8			0,1		1,5
			0,3							1,5		
1,9			0,8							3		1,5
83			0,5			1,6				0,5		2,6
78,4			0,7							0,5		0,4
72,2			0,6							0,3		1,5
57,7			0,5							0,8		1
23,4			0,5							0,6		1,9
18,8			0,4							0,3		1
13,8			0,5							0,3		0,4
			0,3							0,6		0,3
	0,1									0,3		
	1,8											
	0,5		0,1									0,1
			0,2							1,9		1,4
5,2			0,3							1,9		2,7
			0,1							2,3		1,9
										0,5	1,2	2
			0,1							0,5	1,8	1,2
			0,1	0,9					4	0,5		
			0,1	1,9					8,3	0,3		0,4
			0,1	1,4					11,9	0,3		0,3
	0,1		0,1							0,1		
2	0,2		0,2							0,3		0,2
8,7			0,2							0,3		2,2
19,5			0,2			0,4				0,2		1,1
16,2			3,3							0,1		
		5,7	0,1							1,2		
							2,1			0,8		2,5
							4			0,1		0,1
			0,3							0,8		0,4
0,2			0,8							2,4		2
4,8			0,6							2,6		1,9
51,9			0,4							0,9		0,4
40,6			0,8							0,5		1,3
3			0,3							0,3		
	0,5		0,2							0,1		0,6

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-13-25	464301	100	68,3	28,7	68,3						
4221-13-35	464302	100	69,1	29,4	69,1						
4221-13-45	464303	100	55,7	41,6	55,7						
4221-13-55	464304	100	46,2	52,5	44,7				0,8	0,7	
4221-23-15	464305	100	8,5	91,3	8,5						
4221-23-25	464306	100	70,3	29,2	68,1				2,2		
4221-23-35	464307	100	98,8		7		12,7	12,9	33,4	32,8	
4221-23-45	464308	100	93,4				2,5	12,1	35,2	43,1	0,5
4221-23-55	464309	100	96,1			0,2	8	46,2	16,3	17	8,4
4221-33-15	464310	100	93,2			0,8	2,2	51,3	10,7	28,2	
4221-33-25	464311	100	96,3	3	40,9			47,9	6,2		1,3
4221-33-35	464312	100	34,5	65,5	34,5						
4221-33-45	464313	100	83,3	5,9	26,9	1,2		12,5	3,5	39,2	
4221-33-55	464314	100	77,7	22,1	64,3	4,8		6,1	2,5		
4221-43-15	464315	100	71,8	28,1	60,8			10,4		0,6	
4221-43-25	464316	100	90,3	9,3	31,8			30,9	12	15,6	
4221-43-35	464317	100	69,5		2,1	5,9		20,1	31,2	7,8	2,4
4221-43-45	464318	100	65,8			4,4		19,8	27,2	13,6	0,8
4221-43-55	464319	100	84,4			3,5	9,2	20,2	10,2	41,3	
4221-53-15	464320	100	97,2		8,7	8	0,8	75,2	4,3	0,2	
4221-53-25	464321	82	72,8			2,8		70			
3243-44-51	465294	9	8,4				1		5,5	1,9	
3243-54-11	465295	100	95,1			3,2	1,7	26,2	30,3	29,9	3,8
3243-54-21	465296	100	95			2	2,6	21,3	43,2	20,5	5,4
3243-54-31	465297	100	96,4			5,4	9,9	13,1	27,7	33,3	7
3243-54-41	465298	100	97			5	8,9	20,9	24,9	33,4	3,9
3243-54-51	465299	100	96,1	3,2	56,6	4,6	1,7	3	20,1	6,6	3,5
4221-14-11	465300	100	41,3	50,5	41,3						
4221-14-21	465301	100	24,2	70,4	24,2						
4221-14-31	465302	100	13,7	83,9	13,7						
4221-14-41	465303	100	4,4	94,3	4,4						
4221-14-51	465304	100	5,8	91,9	5,8						
4221-24-11	465305	100	9,2	90,6	9,2						
4221-24-21	465306	100	13,5	84,4	13,5						
4221-24-31	465307	100	96,9	2,1	11,7		38,9	18,6	10	17,7	
4221-24-41	465308	100	96,1				22		34,1	34,1	5,9
4221-24-51	465309	100	96,5				2,2	42,5	34,5	16,2	1,1
4221-34-11	465310	100	93,3	0,8	12,5		3,6	73,2		4	
4221-34-21	465311	100	67,8	31,9	63,1			4,7			
4221-34-31	465312	100	37,7	61,7	24,6	9		3,3		0,8	
4221-34-41	465313	100	95,3	3,4	37,2	22,3		32,2	2,4	1,2	
4221-34-51	465314	100	95,9	2,6	25	36	1,3	19	2,6	11,4	0,6
4221-44-11	465315	100	85,5	1,4	32,7		1,2	11,9	14,2	25,5	
4221-44-21	465316	100	42,9		0,2		6,5	10,1	6,9	18,7	0,5
4221-44-31	465317	100	61,5	0,8	3,4	9,6	2,6	5,1	3	35,5	2,3
4221-44-41	465318	100	94,4	1,2	7,5	17,2	6,9	19,4	2,1	41,3	
4221-44-51	465319	100	96,4			27,7	25,6	14	7,4	21,7	
4221-54-11	465320	100	96,6			14,7		76,7	4,9		0,3
4221-54-21	465321	63	56			10,9		45,1			
3243-54-12	466295	92	90,3			5,3	4,8	53,6	24,7	0,9	1

	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
		2,8		0,1							0,1		
		1,4									0,1		
		2,6		0,1									
		1,1									0,2		
		0,2											
		0,2									0,3		
				0,1							0,5		0,6
	1,2			0,3							2,8		2,3
				0,1							0,9		2,9
											2,1	3,2	1,5
				0,1							0,5		0,1
				0,1	0,5					9,9	0,1		0,2
		0,1									0,1		
				0,1							0,1		
				0,1							0,3		
	25,7			0,1			1,1				0,3		3,3
	32,4								0,4		0,2		1,2
	12,2			3							0,2		0,2
			1,8								0,4		0,6
								5			0,7		3,5
				0,1							0,4		0,1
				0,7							3,2		1
				0,7							2,1		2,2
				0,5							2,4		0,7
				0,8							1,2		1
				0,3							0,4		
		8,2											
		5,4											
		2,4											
		1,3											
		2,3											
		0,2											
		2,1											
				0,1							0,4		0,5
	0,8			0,3							2,3		0,5
				0,1							0,4		3
				0,1							2,3	3	0,5
				0,1									0,2
											0,1		0,5
				0,1							0,5		0,7
				0,1							0,6		0,8
			1,2		9,9						0,3		1,7
			15,8	0,1	38,6						0,2		2,4
	7,5		2,3		27,1		0,4				0,1		0,3
		1,3		2,8							0,3		
				2,7							0,9		
				0,5							2,4		0,5
								3,8			1,2		2
				0,3							0,5		0,9

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-44-53	467319	100	0,6							0,6	
4221-54-13	467320	100	82,6			3,5		50,8	20	8,3	
4221-54-23	467321	53,9	44,8			23,8		21			
3243-54-24	468296	43,7	41,2					33,8	5,9	0,9	0,6
3243-54-34	468297	100	89,1			6,4		7,4	27,1	45,8	2,4
3243-54-44	468298	100	96,9			1,2	38,1		41,2	10,3	6,1
3243-54-54	468299	100	99,2				19,5		28,5	37,8	13,4
4221-14-14	468300	100	99,2		1,2	5,7		3,8	28,8	59,7	
4221-14-24	468301	100	88	11,3	30,1	4,7	0,8	3,1	15,6	33,1	0,6
4221-14-34	468302	100	47,7	51,6	26,1	6,4	0,4	8	4,5	1,1	1,2
4221-14-44	468303	100	55,3	41,7	41,2	12,5		1,6			
4221-14-54	468304	100	26,2	65,3	26,1	0,1					
4221-24-14	468305	100	35,5	57	34,3	1,2					
4221-24-24	468306	100	42,3	44	42,3						
4221-24-34	468307	100	72,6	26,6	52,5	3,8		14,5	1,8		
4221-24-44	468308	100	95,5		4,7	1,9	3,4	73,5	1,3	10,7	
4221-24-54	468309	100	93,1			0,7		69,3	4	19,1	
4221-34-14	468310	100	68,7			4,6	5,7	19,3	24,3	14,8	
4221-34-24	468311	100	16,3	0,6	7,1			4,9	4,3		
4221-34-34	468312	100	86,5	10,7	40,2	3,6		36,1	6,4		0,2
4221-34-44	468313	100	71,6	27,5	70,5					1,1	
4221-34-54	468314	100	87,3	11,4	9,3	1	14,1	19,7	1,1	42,1	
4221-44-14	468315	100	96,7	1,5	13	2	9,2	21,2	5,1	45,5	0,7
4221-44-24	468316	100	83,9	1,5	6,2	7,1		14,3	24,8	31,5	
4221-44-34	468317	100	38,8				2	0,6		36,2	
4221-44-44	468318	100	0								
4221-44-54	468319	100	1							1	
4221-54-14	468320	100	50,5			0,1		29,2		21,2	
4221-54-24	468321	55,5	40,8			7		33,8			
3243-54-25	469296	1,7	1,6			1		0,2	0,3		0,1
3243-54-35	469297	87,4	84,6			4,8	3,8	17,5	35,5	2,2	20,8
3243-54-45	469298	100	84,7			5,7	13,1	3,7	49,2	9,8	3,2
3243-54-55	469299	100	96,5			6,1	21,6		42,7	15,7	10,4
4221-14-15	469300	100	98,4				15	11,4	25,1	46,8	0,1
4221-14-25	469301	100	97,8			13,7	4,8	28,6	17,4	20,3	13
4221-14-35	469302	100	92,5	4,4	39,5	5,1	8,6	21	18,3		
4221-14-45	469303	100	45,1	45,1	45,1						
4221-14-55	469304	100	28,7	60,7	28,6	0,1					
4221-24-15	469305	100	29,8	25,6	27,1	0,3		2,4			
4221-24-25	469306	100	47,8	25,9	39			7,5	1,2	0,1	
4221-24-35	469307	100	97,7	0,8	18,5	10,8		56,2	4,9	7,3	
4221-24-45	469308	100	96,8		8,3	19,4	2,2	47,9	5,4	12,6	1
4221-24-55	469309	100	95,1		0,2	0,9	9,7	20,1	28,4	35,8	
4221-34-15	469310	100	82,8			6,3	6,3	15,3	37,1	17	0,8
4221-34-25	469311	100	35,5			0,6	0,5		16,9	17,5	
4221-34-35	469312	100	80,3	18,4	31,3	9,4	0,7	26,8	10,3	1,8	
4221-34-45	469313	100	76,6	22,1	72,8	3,8					
4221-34-55	469314	100	15,7	83,7	8,3		1,8	3,1		2,5	
4221-44-15	469315	100	98		43,7		11,1	15,8	5,6	21,8	
4221-44-25	469316	100	41,6			3,8		9,1		28,7	

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
4221-44-35	469317	100	14,3					1		13,3	
4221-44-45	469318	100	10,2					5,7		4,5	
4221-44-55	469319	93	18,4					14,6		3,8	
4221-54-15	469320	46,3	0								
4221-54-25	469321	5,8	0								
3243-55-31	470297	39,5	38,1				13,5		23,4	0,8	0,4
3243-55-41	470298	100	93				12,2		74,6	1,4	4,8
3243-55-51	470299	100	96,2			5,9			70	19,3	1
4221-15-11	470300	100	97,7	0,7	29,6		10,5	19,7	32,6	5,3	
4221-15-21	470301	100	73	26,5	50,3	6,1		16,6			
4221-15-31	470302	100	75,8	23,8	67,6	3,3		4,9			
4221-15-41	470303	100	42,6	53,2	41			1,6			
4221-15-51	470304	100	39,1	53	39			0,1			
4221-25-11	470305	100	37,4	26,8	36,2			1,2			
4221-25-21	470306	100	59,9		25,5	0,6		17,3	2,3	14,2	
4221-25-31	470307	100	98,4		45,6	3,8		45,9	1,3	1,8	
4221-25-41	470308	100	95,7		47,3	2		38,4		8	
4221-25-51	470309	100	93,9		4,8	3,3	2,6	24,7	41,8	16,7	
4221-35-11	470310	100	95,3			1	11,7	8	51,5	22,8	0,3
4221-35-21	470311	100	90,1				30,3		4,3	55,5	
4221-35-31	470312	100	94,7	0,4	3,6	10,5	22,8	19,5	3,6	34,7	
4221-35-41	470313	100	62,2	37	53,4	0,5		7,1		1,2	
4221-35-51	470314	100	38,9	52	38,9						
4221-45-11	470315	100	89,8	6	36	1,3		11,5	5,7	35,3	
4221-45-21	470316	100	29,6			0,7		5,4	2,9	20,6	
4221-45-31	470317	84,6	1,2					0,5		0,7	
4221-45-41	470318	50,3	0,4					0,4			
4221-45-51	470319	8,7	0								
3243-55-32	471297	2,2	1,9						0,1	1,8	
3243-55-42	471298	88,1	86,8				13,5		38	31,6	3,7
3243-55-52	471299	100	94,7				8,5		62,4	20,1	3,7
4221-15-12	471300	100	97,9		7	0,9	7,2	27	38,1	17,7	
4221-15-22	471301	100	90	7,5	45,3	4,4	0,4	23,9	3,2	12,8	
4221-15-32	471302	100	70,4	28,8	61	3		5,4		1	
4221-15-42	471303	100	57,1	37,1	39,8			15,4	1,9		
4221-15-52	471304	100	69,4	14,7	27	1,3	0,3	27,6	9	4,2	
4221-25-12	471305	100	51,5		15,3	8,4	1,6	16,6	3,7	5,9	
4221-25-22	471306	100	24,1		1,4	1,3		19,3		1	1,1
4221-25-32	471307	100	31,9			1,1		10,7	15,7	4,4	
4221-25-42	471308	100	91,7				1	32,4	23,3	32,5	2,5
4221-25-52	471309	100	70,9				0,8	26,5	18,7	24,2	0,7
4221-35-12	471310	100	45,2	1,4	3,3		1,9	4,6	3	31,2	1,2
4221-35-22	471311	100	80	2,6	27,2		7,1	21	2,4	22,3	
4221-35-32	471312	100	90,1	1,1	8,6		54,5	2,1	9,9	14,2	0,8
4221-35-42	471313	100	88,9	0,3	42	3,3	12,4	10,7	11,2	9,3	
4221-35-52	471314	100	58,4	20	18,3	1,3		24,3	3,1	11,4	
4221-45-12	471315	100	45,9		2,3	2,1		1,3		40,2	
4221-45-22	471316	57,2	11,4					10,3		1,1	
4221-45-32	471317	0,8	0								
3243-55-43	472298	42	16,1				2,6		5,8	7,7	

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
46,6		26	0,4	3	7,3	0,5						1,9
5,2		62,6	0,8	12	8,7							0,5
8,2		8,9	0,8	13,4	41,6		1,2					0,5
0,5					40,4		5,4					
					3,3		2,5					
			0,1							1		0,3
5,5			0,6							0,4		0,5
1,2			0,1							1,9		0,6
			0,2							0,9		0,5
			0,1							0,4		
	0,3									0,1		
	4,2											
	7,9											
	3			4,2					28,2	0,2		0,2
			0,2	4,9			0,3	0,3	33,7	0,2		0,5
			0,2							0,4		1
			1,3							2,5		0,5
			0,7							3,4		2
			1,2							0,3	2,7	0,5
			0,3		6,5					0,3		2,8
0,9			0,5		0,2	1				0,3		2
	0,6		0,1							0,1		
	8,7		0,1							0,3		
2,4			0,7							0,3		0,8
36,9			1,1		29,9					0,1		2,4
19,2			0,3		61,1		2					0,8
			0,8		45,9		3,2					
					7		1,7					
			0,1									0,2
			0,3							0,3		0,7
2			0,4							1,4		1,5
	0,1											2
	0,1									0,3		2,1
	0,1									0,3		0,4
	1,3							2,5		0,1		1,9
	0,1	2,3	0,1						10,8	0,2		2,4
1,4		3,2		2					38,6	1		2,3
4,9			0,2	19,8				1,6	43,5	1,7		4,2
7,5			0,3	16,8		0,1			39,4	1,1		2,9
0,4			0,1							4,3		3,5
7,4			0,1	1,4	8,2	1,5			3,2	0,7	3,2	3,4
	0,6		0,1						50,7	0,2		1,8
	0,2		0,2		0,3				14,2	1,8		0,7
0,4			0,4		6,3					0,3		1,4
0,2		4,3	0,7	2,1						0,2		3,3
9,9	0,4	8,4	0,6							0,1		2,2
42,4			0,6		9,9					0,2		1
4,3			0,7		36,9		3,8					0,1
					0,2		0,6					
17,8			0,7		6					0,1		1,3

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
3243-55-53	472299	100	11,5				0,8		8,2	2,5	
4221-15-13	472300	100	77,3				7,9	16	37,5	14,5	1,4
4221-15-23	472301	100	77,7					16,5	53,2	8	
4221-15-33	472302	100	73,6	0,8	9,1		9,4	27,1	17,9	3,7	6,4
4221-15-43	472303	100	95,6			9,4		23,1	32,6	19	11,5
4221-15-53	472304	100	96,9			0,7		43	41,8	10,3	1,1
4221-25-13	472305	100	70,2				1		27,4	34,2	7,6
4221-25-23	472306	100	44,9				1		28,4	15,5	
4221-25-33	472307	100	63,7				5,9		35,3	22,5	
4221-25-43	472308	100	92,7				2,4	5,6	27,6	57,1	
4221-25-53	472309	100	26,1						12,2	13,9	
4221-35-13	472310	100	31,4	30,3	16,3			2,5		12,6	
4221-35-23	472311	100	47,7	24	28,8			18,9			
4221-35-33	472312	100	48,1	2,7	33,4		5,4	2,1		6,5	0,7
4221-35-43	472313	100	19,4		2,1		5,1	0,7		11,5	
4221-35-53	472314	100	42,1					14,9		26,3	0,9
4221-45-13	472315	60,8	16			2,7		12,8		0,5	
4221-45-23	472316	1,2	0								
3243-55-44	473298	2,7	0,8							0,8	
3243-55-54	473299	86,7	0								
4221-15-14	473300	96,3	16,9							16,9	
4221-15-24	473301	100	88,7						4,5	82,9	1,3
4221-15-34	473302	100	81						11,9	55	14,1
4221-15-44	473303	100	98				4,7	12,4	40,4	19,5	21
4221-15-54	473304	100	98				8,2	17,2	60,5	2,5	9,6
4221-25-14	473305	100	97,7						74	19,5	4,2
4221-25-24	473306	100	94,4						69,7	21	3,7
4221-25-34	473307	100	38,4				16,2		15,4	6,8	
4221-25-44	473308	100	88,7						56,5	31,8	0,4
4221-25-54	473309	81,4	49,6	8,5	19,7				12,8	17,1	
4221-35-14	473310	100	45,7	24,8	43,6					2,1	
4221-35-24	473311	100	40,5	5,2	32,1			5,4		3	
4221-35-34	473312	100	2,5					2,5			
4221-35-44	473313	100	72,3			2,1		59,8		10,4	
4221-35-54	473314	82,3	64,3			0,5		60,7		1	2,1
4221-45-14	473315	0,3	0								
4221-15-15	474300	30	1,4							1,4	
4221-15-25	474301	99,9	20				0,5			19,5	
4221-15-35	474302	100	79,2				4,4			74,8	
4221-15-45	474303	100	98,3				16,3			80,8	1,2
4221-15-55	474304	100	78,5				14,3		18,7	25,9	19,6
4221-25-15	474305	100	96,4						37,4	39,7	19,3
4221-25-25	474306	100	96,6				10,8		50,2	35,6	
4221-25-35	474307	100	48,5				0,2		25,6	22,7	
4221-25-45	474308	100	26,9						0,6	26,3	
4221-25-55	474309	26,6	14,8		3,2				11,6		
4221-35-15	474310	97,4	44,1		2		7,3	1,5	3,5	29,8	
4221-35-25	474311	100	51,8		0,5		4			47,3	
4221-35-35	474312	96,2	46					27	16,1	2,5	0,4
4221-35-45	474313	86	80,7			12,2		64,9		3,4	0,2

	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
	39			1,5		19,5	0,5		25,1		0,1		2,8
	1,8			0,3					17,3		2,3		1
				0,2					19,4		2,1		0,6
									20,5		1,6		3,5
	1			0,2							2,2		1
				0,1							1,9		1,1
				0,3	5,2					22,2	0,8		1,3
				0,2	9,6					44,4	0,1		0,8
				0,3	13,2					21,8	0,6		0,4
				0,3		3,5					2,7		0,8
	12,2			0,1	1,7	34,5				18,1	0,9	3	3,4
		9,6	6	0,2						21,8			0,7
		3,3	8	0,2						16	0,2		0,6
			37,4	0,1	1,5					9,1	0,1		1
	1,8		36,3	1,2	40,3						0,1		0,9
	34			1,8	8,9		0,4				0,1		3,5
	25,2			0,1		10,4		6,7					2,4
						0,7		0,5					
	1,8												0,1
	66,2			9,5	0,3	3			7,1				0,6
	26,8			3,7	3,4				43		0,1		2,4
	2,5			0,2					6,4		0,7		1,5
									18		0,4		0,6
				0,1							0,6		1,3
				0,1							0,6		1,3
				0,4							1,3		0,6
	3,8			0,5							0,8		0,5
	4,9			0,5	18	5,2				32,6	0,4		
				0,3	1,2	7,7				0,1	1,2		0,8
	7,6			1,1			0,4			9,6	0,8	2,4	1,4
	0,4	0,9	1,7	0,5						26			
	0,3	0,4	24,6	0,1	2,9					26			
			96	0,1	1,3						0,1		
	1		20,7	0,6	2,2						2		1,2
				0,1		6,2		6,3			0,8		4,6
								0,3					
	14,6			6,1	7,4								0,5
	76,3			3,3	0,1								0,2
	20,2			0,4							0,2		
				0,2							1,2		0,3
	17,9			0,1			2				0,3		1,2
	1,1			0,3							0,8		1,4
	1,5			0,4							0,9		0,6
	35,3			1	1,8	0,2				12,1	0,4		0,7
	32,9			0,5	3	1,9	1,1		22,4	9,9			1,4
	10,6			0,1						0,6		0,3	0,2
	5,2		32,8	0,1	5	7				2,4			0,8
	21,8		18,6	0,7	6								1,1
	33,4		8,3	1	1			3,5			2,3		0,7
				0,5							3		1,8

Sugu nosaukumu rādītājs latviešu valodā

- akmeņčakstīte **326**
 akmeņtārtniņš **222**
 apodziņš 136, **265**, 315
 apogs, bikšainais 136, 265, **270**
 balodis, lauku 58, 255, **257**, 263
mājas **254**
meža 59, 117, 197, **255**, 257, 370
 baltirbe 59, **154**, 396, 397
 baltmugurdzenis 12, 32, 49, 50, 59, **288**,
 293, 315, 389, 395
 baltvēderis 59, **94**, 107
 bārdzīlīte 59, **372**
 bezdelīga 59, 273, 274, **299**, 301, 303
 brūnkaklis **108**, 243, 263
 cekulcīruļis 59, **297**, 395
 cekuldūkuris **65**, 68
 cekulpīle 89, 94, 107, **109**, 111, 112, 115
 cekulzīlīte 32, 57, 375, **378**, 383
 cekulzīriņš **246**, 249
 cielava, baltā 57, 260, 308, **310**
dzeltenā 59, **307**
pelēkā **309**
ziemeļu 309
 cīruļis, ausainais **298**
lauku **296**
sila 32, 59, **295**
 čakste, brūnā 353, **392**
lielā 59, 237, 394, **395**
melnpieres 369, 382
 čakstīte, lukstu **324**
 čipste, akmeņu **307**
koku 32, 57, **304**, 305, 362, 394, 421
plavu 304, **305**
stepes **303**, 395
 čuņčiņš 57, **363**
 čurkste, krastu **298**, 370
mājas 300, **301**
 čūskērglis 58, **127**, 136, 315, 316
 dadzītis 420, **426**
 dižknābis **440**
 dižpīle, jūrmalas 59, **92**
 dūkuris, mazais **64**
melnkakla 59, 60, 68, **69**
pelēkvaigu 59, 65, **67**, 68
ragainais 59, 60, **68**
 dumbrcālis 58, **163**, 169
 dumpis, lielais 59, 68, **72**, 190
mazais 59, **73**
 dūņšņibītis **192**
 dzeguze 57, 58, **260**
 dzenis, dižraibais 57, **286**, 292, 370, 376,
 378, 385
mazais 32, **291**
trīspirkstu 12, 32, 49, 59, **293**, 388
vidējais 33, 59, **287**
 dzenitis, zivju 29, **275**, 369
 dzērve 59, 60, 171, **172**, 396, 397
- dziedātājstrazds 57, **332**
 dzilna, melnā 32, 115, 267, **283**, 291, 370
pelēkā **281**, 291
zaļā 59, 281, **282**, 370, 385
 dzilnītis 33, 328, 370, 385, **386**
 ērglis, jūras 52, 60, 78, 120, **124**, 130,
 136, 142, 263, 414
klinšu 60, 124, 136, **142**, 149
mazais 12, 48, 49, 51, 52, 59, 60, 68,
 136, **140**, 144
vidējais 140, 315
 erickiņš, melnais 37, **320**
 erickiņš **322**
 gaigala 31, 43, 94, 95, 110, 112, **114**, 255
 garastīte 33, **374**, 376, 378, 382, 386
 gārgale, brūnkakla 59, **61**, 237
melnkakla 12, 59, **62**
 garkaklis 59, **102**, 107
 gārnis, baltais 60, **73**
nakts 328
zivju 68, 74, 124
 gaura, garknābja **119**
lielā 31, **120**, 243
mazā **118**
 gredzenūbele 60, **258**
 grieze 13, 34, 52, 55, 56, 58, 60, 162, 163,
166, 198, 319, 337, 338, 342, 346, 349
 grifs, baltgalvas 316
melnais **126**, 316
 gugatnis 59, **193**, 195
 gulbis, mazais **82**, 84
paugurknābja 31, **80**, 83
ziemeļu 58, **84**
 ģirlicis 60, **423**
 ibiss, brūnais **76**
 kaija, melnspārnu 240, **242**
rengu 234, **235**, 240, 241, 242, 249
 kajaks 19, 59, 95, 103, **230**, 235, 240, 242,
 249
 kākaulis 31, 94, 110, **112**, 113
 kaņepītis, kalnu 432
 kaņepītis 60, **429**, 432
 klija, melnā **123**, 131
sarkanā **123**, 131
 kljāns, bikšainais 132, **138**
peļu 59, **136**, 144, 268
 kljikaija, garastes **224**
īsastes **224**
vidējā 224
 kovārnis **406**, 407, 412, 416
 krauklis, jūras 59, 60, **70**
 krauklis 138, 149, 150, 369, 410, **412**
 kraukšis 369, **407**, 410
 krīklis 59, **97**, 263
 krustknābis, baltsvītru **433**, 436
egļu **433**, 436
priežu 59, 370, 433, **435**
- kuitala 203, 204, **206**, 211
 ļauķis, brūnspārnu **355**, 357, 358
ceru **344**
dārza 32, 57, 352, **357**, 359
ezeru 59, 345, **349**, 351
gaišais 57, 352, **354**, 357, 386
grīšļu 58, **344**
iedzeltenais 33, 58, **353**
kārķļu 55, 60, **337**, 341, 427
krīmu 60, **346**
melngalvas 57, 357, **358**
purva 162, **347**
Seivi 59, **342**
svātrains 316, **352**, 355, 357
upes 55, 60, 316, 337, **339**, 369, 382
 ļauķītis, zaļais 60, 316, **360**
 ķēģis, gaišais 432
 ķēģis 420, 426, 429, **431**, 445
 ķerra **111**
 ķīkuts 59, **197**
 ķīķis 58, 68, **122**
 ķīris, lielais 44, 59, 109, 110, 169, 176,
 225, **227**, 234, 235, 240, 242, 249
mazais 59, **224**
 ķīvīte, jūras **181**, 195, 200
 ķīvīte 22, 59, **182**, 210, 211
 ķīvulis 57, 58, 362, 426, **427**, 432
 lakstīgala **318**, 370
 laucis 95, 166, **169**, 263
 laukirbe **160**, 409
 lielgalvis 59, **107**
 lietuvainis 41, **203**, 206, 207, 237
 lija, lauku 59, **129**, 337
niedru **128**, 130, 131, 142
plavu **130**
stepes 136
 likšņibītis **188**, 192
 mandarīnpīle **93**
 mednis 59, **156**, 262, 328
 mērkaziņa 22, 45, 59, 89, **195**
 mežirbe 59, **153**
 mizložņa 370, 386, **388**
 mušķērājs, mazais **368**, 382
melnais **369**, 379, 381, 386, 388,
 415
pelēkais **367**
 ormanītis, mazais 59, **166**
 ormanītis 58, **164**, 197
 paceplītis 32, 57, **313**, 363, 379, 386
 paipala 60, **162**, 348
 peļķājīte 57, **315**, 428
 piekūns, bezdelīgu 131, **149**, 410
kukaiņu 136, **147**
lauku 59, 131, 136, **147**, 410
lielais 58, 59, 131, 132, **151**, 154, 180,
 181, 206, 218, 237
purva 59, 131, **148**, 410

- pīle, melnā **113**, 114
meža 87, 89, 98, **100**, 107, 169, 263
pelēkā 96, **328**
tumšā **114**
- platknābis 59, 89, **106**, 190
 plīvurpūce 58, **262**, 316
 plukšķis **333**, 369
 polārkaīja, lielā **242**, 328
 priekšce 59, **104**, 197
 pūce, ausainā **268**, 410
baltā 136, 139, **265**
meža 132, **267**
purva 59, **268**
- pūkpīle, lielā **113**
 pupuķis **333**, 369
 puskuitala, melnā 22, **200**, 208, 211
sarkanā 195, 200, **202**
- pūslītis, šaurknābja **223**
 rieksstrozis 370, **403**, 428
Sibīrijas 369
- rubenis 59, **155**, 262, 328
 sarkanriklīte 57, 260, **317**, 368
 sārtgalvītis 60, **365**
- sīga, lielā **174**
 silis 133, **400**, 410
 sloka 58, **199**
 sniedze **442**
 somzīlīte **390**
- stārķis, baltais **79**, 126, 161, 418
melns 12, 13, 33, 45, **47**, 52, 55, 59, 60,
 77, 125, 140, 142, 215, 260, 281, 289,
 294, 306, 332, 361, 398, 434
- stērste, dārza 259, 278, **446**
dzeltenā 399, 420, **444**
Lapzemes **442**
lielā **449**
niedru **447**
- strazds, apkakles **327**
- mājas* 117, 327, **415**
melns **meža** 57, 314, **328**
niedru 58, 59, 345, 350, **351**, 372, 382
pelēkais **330**
sila 32, **335**, 386
- sudrabkaīja 19, 41, 47, 59, 111, 149, 152,
 206, 233, 234, 235, **236**, 242, 249
- svilpis, mazais 369, 382, **436**
ziemeļu 139, **438**
- svilpis 57, **439**
 svīre 37, **273**
 svirlītis 57, **362**
- šņibītis, gaišais **185**, 188
liels **185**, 187, 188
parastais 22, 59, 186, **190**, 192
Teminka 186, **187**
Šinca 190, 191
- tārtniņš, dzeltenais 58, 59, **178**, 216
morinela **178**
smilšu 59, 176, **177**, 181, 186, 195
upes 58, **176**
- tilbīte, diķu **213**
lielā **213**
meža **214**
plāvu 22, 89, **210**
purva 58, 59, 68, 105, 190, 197, 211, **216**
tumšā **209**
upes 58, **220**
- tītiņš **280**, 370
 trulītis **186**, 188
 urālpūce 316
 ūbele 60, **259**, 278
 ūdensstrazds **313**, 315
 ūdensvistiņa **169**
- ūpis 55, 60, 134, 136, **262**, 265
 vakarlēpis 32, 56, 58, 59, **271**, 370
 vālodze 33, 58, **391**
 vanags, vistu **131**, 135, 136, 137, 370
- vārna, zaļā 59, 154, 259, **278**, 370
 vārna 148, 401, 407, **408**, 412, 414, 416
 vistilbe **194**, 208
 vitītis 32, 57, 363, **364**
 zalžubīte 420, **424**
 zeltgalvītis 32, 57, 266, **366**, 404, 428
 zidaste **312**
- zīlīte, lielā 57, 375, 376, 377, 378, 379,
 383, **385**, 420
meža 32, 370, 375, 376, 378, **380**, 383,
 386
pelēkā 32, 375, 376, **377**, 379, 382, 385
purva **375**, 378, 380, 381, 382, 385,
 386
- zilriklīte 60, **319**, 369, 370, 382
 zilzīlīte 375, 378, 381, **382**, 385, 386
- zīriņš, baltspārnu **253**
jūras **249**
liels **244**
mazais 59, **250**, 315
melns 68, 190, **251**
upes 77, 176, 225, 234, 235, 240, 242,
247, 250
- zivjērglis 58, 59, 131, **144**, 149
 zoss, baltpiers 86, 87, **88**, 90
baltvaigu **87**, **90**
Kanādas **91**
mazā **90**
melngalvas **91**
meža **87**, **89**
sējas 86, 87, **88**
- zvirbulis, lauku 417, 418, **419**, 445
mājas **417**, 419
- zvirbuļvanags 59, 131, 132, **135**, 370, 444
 žagata, jūras 60, **174**, 208
 žagata 268, **401**, 410
 žubīte, ziemas 60, 421, **422**
 žubīte 57, 317, **420**, 423

Sugu nosaukumu rādītājs latīņu un angļu valodā

Index of English (Summaries) and Scientific names

- Accipiter gentilis* 131
Accipiter nisus 135
Acrocephalus arundinaceus 351
Acrocephalus dumetorum 346
Acrocephalus paludicola 344
Acrocephalus palustris 347
Acrocephalus schoenobaenus 344
Acrocephalus scirpaceus 349
Actitis hypoleucos 220
Aegithalos caudatus 374
Aegolius funereus 270
Aegyptius monachus 126
Aix galericulata 93
Alauda arvensis 296
Alcedo atthis 275
Anas acuta 102
Anas clypeata 106
Anas crecca 97
Anas penelope 94
Anas platyrhynchos 100
Anas querquedula 104
Anas strepera 96
Anser albifrons 88
Anser anser 89
Anser erythropus 90
Anser fabalis 88
Anthus campestris 303
Anthus petrosus 307
Anthus pratensis 305
Anthus trivialis 304
Apus apus 273
Aquila chrysaetos 142
Aquila pomarina 140
Ardea cinerea 74
Arenaria interpres 222
Asio flammeus 268
Asio otus 268
Aythya ferina 108
Aythya fuligula 109
Aythya marila 111
 Bittern, Great 72
 Bittern, Little 73
 Blackbird, Common 330
 Blackcap 360
 Bluethroat 320
Bombycilla garrulus 312
Bonasa bonasa 153
Botaurus stellaris 72
 Brambling 423
Branta bemacla 91
Branta canadensis 91
Branta leucopsis 90
Bubo bubo 262
Bucephala clangula 114
 Bullfinch, Eurasian 440
 Bunting, Common
 Reed 449
 Bunting, Corn 449
 Bunting, Ortolan 447
 Bunting, Snow 444
 Bustard, Great 174
Buteo buteo 136
Buteo lagopus 138
 Buzzard, Common 138
 Buzzard, European
 Honey 122
 Buzzard, Rough-legged 140
Calcarius lapponicus 442
Calidris alba 185
Calidris alpina 190
Calidris alpina schinzii 190
Calidris canutus 185
Calidris ferruginea 188
Calidris minuta 186
Calidris temminckii 187
 Capercaillie, Western 160
Caprimulgus europaeus 271
Carduelis cannabina 429
Carduelis carduelis 426
Carduelis chloris 424
Carduelis flammaea 431
Carduelis spinus 427
Carpodacus erythrinus 436
Certhia familiaris 388
 Chaffinch, Common 422
Charadrius dubius 176
Charadrius hiaticula 177
Charadrius morinellus 178
 Chiffchaff 364
Chlidonias leucopterus 253
Chlidonias niger 251
Ciconia ciconia 79
Ciconia nigra 77
Cinclus cinclus 313
Circus aeruginosus 128
Circus cyaneus 129
Circus pygargus 130
Clangula hyemalis 112
Coccothraustes coccothraustes 440
Columba livia domestica 254
Columba oenas 255
Columba palumbus 257
 Coot, Common 170
Coracias garrulus 278
 Cormorant, Great 71
 Cornrake 168
Corvus corax 412
Corvus corone cornix 408
Corvus frugilegus 407
Corvus monedula 406
Coturnix coturnix 162
 Crane, Little 166
 Crane, Spotted 165
 Crane, Common 174
Crex crex 166
 Crossbill, Common 435
 Crossbill, Parrot 436
 Crossbill, Two-barred 433
 Crow, Hooded 411
 Cuckoo, Common 261
Cuculus canorus 260
 Curlew, Eurasian 208
Cygnus columbianus 82
 Cygnus cygnus 84
 Cygnus olor 80
Delichon urbica 301
Dendrocopos leucotos 288
Dendrocopos major 286
Dendrocopos medius 287
Dendrocopos minor 291
 Dipper, White-throated 313
 Dotterel, Eurasian 178
 Dove, Eurasian
 Collared 259
 Dove, European
 Turtle 260
 Dove, Stock 257
Dryocopus martius 283
 Duck, Long-tailed 112
 Duck, Mandarin 93
 Duck, Tufted 111
 Dunlin 192
 Dunnock 317
 Eagle, Golden 144
 Eagle, Greater
 Spotted 141
 Eagle, Lesser Spotted 141
 Eagle, Short-toed 127
 Eagle, White-tailed 126
 Egret, Great 74
Egretta alba 73
 Eider, Common 113
Emberiza citrinella 444
Emberiza hortulana 446
Emberiza schoeniclus 447
Eremophila alpestris 298
Erithacus rubecula 317
Falco columbarius 148
Falco peregrinus 151
Falco subbuteo 149
Falco tinnunculus 147
Falco vespertinus 147
 Falcon, Peregrine 152
 Falcon, Red-footed 148
Ficedula hypoleuca 369
Ficedula parva 368
 Fieldfare 332
 Firecrest 366
 Flycatcher, Pied 372
 Flycatcher, Red-breasted 370
 Flycatcher, Spotted 368
Fringilla coelebs 420
Fringilla montifringilla 422
Fulica atra 169
 Gadwall 97
Galerida cristata 297
Gallinago gallinago 195
Gallinago media 197
Gallinula chloropus 169
 Garganey 106
Garrulus glandarius 400
Gavia arctica 62
 Gavia stellata 61
Glaucidium passerinum 265
 Godwit, Bar-tailed 202
 Godwit, Black-tailed 202
 Goldcrest 367
 Goldeneye, Common 117
 Goldfinch, European 427
 Goosander 121
 Goose, Barnacle 90
 Goose, Bean 88
 Goose, Brent 91
 Goose, Canada 91
 Goose, Greater
 White-fronted 88
 Goose, Greylag 90
 Goose, Lesser White-fronted 90
 Goshawk, Northern 135
 Grebe, Black-necked 69
 Grebe, Great Crested 66
 Grebe, Horned 68
 Grebe, Little 64
 Grebe, Red-necked 67
 Greenshank 214
 Grosbeak, Pine 439
 Grouse, Black 156
 Grouse, Hazel 154
 Grouse, Willow 155
Grus grus 172
 Gull, Black-headed 230
 Gull, Common 235
 Gull, Glaucous 242
 Gull, Greater Black-backed 243
 Gull, Herring 242
 Gull, Lesser Black-backed 236
 Gull, Little 226
Haematopus ostralegus 174
Haliaeetus albicilla 124
 Harrier, Hen 130
 Harrier, Montagu's 131
 Harrier, Western
 Marsh 129
 Hawfinch 442
 Heron, Grey 75
Hippoboscus icterina 353
Hirundo rustica 299
 Hobby 150
 Hoopoe, Eurasian 280
 Ibis, Glossy 76
Ixobrychus minutus 73
 Jackdaw, Western 406
 Jay, Eurasian 401
Jynx torquilla 280
 Kestrel, Common 147
 Kingfisher, Common 276
 Kite, Black 123
 Kite, Red 123
 Knot, Red 185
Lagopus lagopus 154
Lanius collurio 392
 Lanius excubitor 395
 Lapwing, Northern 184
 Lark, Crested 297
 Lark, Horned 298

- Lark, Wood 296
Larus argentatus 236
Larus canus 230
Larus fuscus 235
Larus fuscus graellsii / *heuglini* 236
Larus hyperboreus 242
Larus marinus 242
Larus minutus 224
Larus ridibundus 227
Limicola falcinellus 192
Limosa lapponica 202
Limosa limosa 200
 Linnet, Common 431
Locustella fluviatilis 339
Locustella luscinioides 342
Locustella naevia 337
 Longspur, Lapland 442
 Loon, Black-throated 63
 Loon, Red-throated 61
Loxia curvirostra 433
Loxia leucoptera 433
Loxia pytyopsittacus 435
Lullula arborea 295
Luscinia luscinia 318
Luscinia svecica cyanecula 319
Luscinia svecica svecica 319
Lymnocyptes minimus 194
 Magpie, Common 403
 Mallard 102
 Martin, Common House 303
 Martin, Sand 299
Melanitta fusca 114
Melanitta nigra 113
 Merganser, Red-breasted 120
Mergus albellus 118
Mergus merganser 120
Mergus serrator 119
 Merlin 149
Miliaria calandra 449
Milvus migrans 123
Milvus milvus 123
 Moorhen, Common 169
Motacilla alba 310
Motacilla cinerea 309
Motacilla flava 307
Motacilla flava thunbergi 309
Muscicapa striata 367
Netta rufina 107
 Nightingale, Thrush 319
 Nightjar, European 272
Nucifraga caryocatactes 403
Numenius arquata 206
Numenius phaeopus 203
 Nutcracker, Spotted 405
 Nuthatch, Eurasian 388
Nyctea scandiaca 265
Oenanthe oenanthe 326
 Oriole, Golden 392
Oriolus oriolus 391
 Osprey 146
Otis tarda 174
 Ouzel, Ring 328
 Owl, Eurasian Eagle 264
 Owl, Eurasian Pygmy 266
 Owl, Long-eared 268
 Owl, Short-eared 269
 Owl, Snowy 265
 Owl, Tawny 267
 Owl, Tengmalm's 270
 Oystercatcher, Eurasian 175
Pandion haliaeetus 144
Panurus biarmicus 372
 Partridge, Grey 161
Parus ater 380
Parus caeruleus 382
Parus cristatus 378
Parus major 385
Parus montanus 377
Parus palustris 375
Passer domesticus 417
Passer montanus 419
Perdix perdix 160
Pernis apivorus 122
Phalacrocorax carbo 70
 Phalarope, Red-necked 223
Phalaropus lobatus 223
Philomachus pugnax 193
Phoenicurus ochruros 320
Phoenicurus phoenicurus 322
Phylloscopus collybita 363
Phylloscopus sibilatrix 362
Phylloscopus trochiloides 360
Phylloscopus trochilus 364
Pica pica 401
Picoides tridactylus 293
Picus canus 281
Picus viridis 282
 Pigeon, Common Wood 258
 Pigeon, Feral 255
Pinicola enucleator 438
 Pintail, Northern 104
 Pipit, Meadow 306
 Pipit, Rock 307
 Pipit, Tawny 303
 Pipit, Tree 304
Plectrophenax nivalis 442
Plegadis falcinellus 76
 Plover, Common Ringed 178
 Plover, European Golden 181
 Plover, Grey 182
 Plover, Little Ringed 177
Pluvialis apricaria 178
Pluvialis squatarola 181
 Pochard, Common 109
 Pochard, Red-crested 107
Podiceps auritus 68
Podiceps cristatus 65
Podiceps grisegena 67
Podiceps nigricollis 69
Porzana parva 166
Porzana porzana 164
Prunella modularis 315
Pyrrhula pyrrhula 439
 Quail, Common 162
 Rail, Water 164
Rallus aquaticus 163
 Raven, Common 414
 Redpoll, Common 432
 Redshank, Common 212
 Redshank, Spotted 209
 Redstart, Black 321
 Redstart, Common 324
 Redwing 335
 Reedling, Bearded 373
Regulus ignicapillus 365
Regulus regulus 366
Remiz pendulinus 390
Riparia riparia 298
 Robin, European 318
 Roller, European 278
 Rook 407
 Rosefinch, Common 438
 Ruff 194
 Sanderling 186
 Sandpiper, Broad-billed 192
 Sandpiper, Common 192
 Sandpiper, Curlew 189
 Sandpiper, Green 216
 Sandpiper, Marsh 213
 Sandpiper, Wood 220
Saxicola rubetra 324
 Scaup, Greater 112
Scolopax rusticola 199
 Scoter, Common 113
 Scoter, Velvet 114
 Serin, European 424
Serinus serinus 423
 Shelduck, Common 93
 Shoveler, Northern 107
 Shrike, Great Grey 399
 Shrike, Red-backed 394
 Siskin, Eurasian 429
Sitta europaea 386
 Skua, Long-tailed 224
 Skua, Parasitic 224
 Skylark, Eurasian 297
 Smew 119
 Snipe, Common 197
 Snipe, Great 198
 Snipe, Jack 195
Somateria mollissima 113
 Sparrow, Eurasian Tree 420
 Sparrow, House 418
 Sparrowhawk, Eurasian 136
 Starling, Common 417
Stercorarius longicaudus 224
Stercorarius parasiticus 224
Sterna albifrons 250
Sterna caspia 244
Sterna hirundo 247
Sterna paradisaea 249
Sterna sandvicensis 246
 Stint, Little 187
 Stint, Temminck's 188
 Stork, Black 78
 Stork, White 79
Streptopelia decaocto 258
Streptopelia turtur 259
Strix aluco 267
Strix uralensis 316
Sturnus vulgaris 415
 Swallow, Barn 300
 Swan, Bewick's 83
 Swan, Mute 82
 Swan, Whooper 85
 Swift, Common 275
Sylvia atricapilla 358
Sylvia borin 357
Sylvia communis 355
Sylvia curruca 354
Sylvia nisoria 352
Tachybaptus ruficollis 64
Tadorna tadorna 92
 Teal, Common 99
 Tern, Arctic 250
 Tern, Black 253
 Tern, Caspian 246
 Tern, Common 249
 Tern, Little 251
 Tern, Sandwich 246
 Tern, White-winged 253
Tetrao tetrix 155
Tetrao urogallus 156
 Thrush, Mistle 336
 Thrush, Song 333
 Tit, Blue 384
 Tit, Coal 382
 Tit, Crested 380
 Tit, Great 386
 Tit, Long-tailed 375
 Tit, Marsh 377
 Tit, Penduline 391
 Tit, Willow 378
 Treecreeper, Eurasian 389
Tringa erythropus 209
Tringa glareola 216
Tringa nebularia 213
Tringa ochropus 214
Tringa stagnatilis 213
Tringa totanus 210
Troglodytes troglodytes 313
Turdus iliacus 333
Turdus merula 328
Turdus philomelos 332
Turdus pilaris 330
Turdus torquatus 327
Turdus viscivorus 335
 Turnstone, Ruddy 223
 Tyto alba 262
Upupa epops 278
Vanellus vanellus 182
 Vulture, Eurasian Black 126
 Wagtail, Grey 309
 Wagtail, White 311
 Wagtail, Yellow 309
 Warbler, Barred 353
 Warbler, Blyth's Reed 346
 Warbler, Common Grasshopper 339
 Warbler, European Reed 350
 Warbler, Garden 358
 Warbler, Great Reed 352
 Warbler, Greenish 362
 Warbler, Icterine 354
 Warbler, Marsh 349
 Warbler, River 341
 Warbler, Savi's 344
 Warbler, Sedge 345
 Warbler, Willow 365
 Warbler, Wood 363
 Waxwing, Bohemian 313
 Wheatear, Northern 327
 Whimbrel 205
 Whinchat 326
 Whitethroat, Common 356
 Whitethroat, Lesser 355
 Wigeon, Eurasian 95
 Woodcock, Eurasian 200
 Woodpecker, Black 286
 Woodpecker, European Green 283
 Woodpecker, Great Spotted 287
 Woodpecker, Grey-headed 282
 Woodpecker, Lesser Spotted 292
 Woodpecker, Middle Spotted 288
 Woodpecker, Three-toed 295
 Woodpecker, White-backed 290
 Wren, Winter 315
 Wryneck, Eurasian 281
 Yellowhammer 444

Pateicības

Grāmatas, kuru turat rokās, pirmais uzmetums radās jau tad, kad ideja par Ķemeru nacionālā parka dibināšanu bija tikko noformulēta un tika uzsākta informācijas apkopošana par šīs interesantās teritorijas dabas vērtībām. Kopš tā laika ar daudzu cilvēku kopīgām pūlēm ir paveikts milzīgs darbs, gan vācot trūkstošo informāciju par teritorijas putnu faunu, gan apkopojot zināšanas par tās vēsturi un visbeidzot liekot to visu kopā jau grāmatas veidā. Par to viņiem visiem gribam pateikt lielu paldies!

Lielu ieguldījumu mūsu zināšanu uzlabošanā par teritorijas putniem ir devuši daudzie novērotāji (skat. 460. lpp.), kas Ķemeru apkārtni ir apmeklējuši putnu vērošanas vai pētīšanas nolūkā un ir publicējuši savu novērojumu datus, vai caurskatījuši savas piezīmes un izrakstījuši teritorijā veikto novērojumu datus, lai iepazīstinātu ar tiem grāmatas autorus.

Grāmatas tapšanā daudz palīdzēja ĶNP administrācija, gan veicinot putnu faunas pētīšanu teritorijā (īpaši administrācijas vadītājs *Linards Kaucis* un vēlāk — *Ērika Kļaviņa*), gan palīdzot grāmatas tapšanā arī tehniski. Lielu ieguldījumu karšu un datu bāzu sagatavošanā sniedza ĶNP Ģeogrāfisko informācijas sistēmu speciālists *Kārlis Lapiņš*.

No Latvijas Ornitoloģijas biedrības *Viesturs Ķerus* veica nepublicēto otrā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta datu izvērtēšanu un analīzi, bet *Santa Golde* palīdzēja risināt ar grāmatas sagatavošanu saistītus organizatoriskus jautājumus.

Nozīmīgas ziņas par medni sniedza *Egons* un *Ivars Šneideris*, *Žanis Mūrnieks*, *Guntis Vidīņš* un *Andris Goša*, *Valdis Roze* apkopoja nepublicētu informāciju par riekstrozi, egļu krustknābi un priežu krustknābi, informāciju par zaļo vārnu komentēja *Edmunds Račinskis*, bet sagatavotos tekstus par atsevišķām sugām — *Aivars Mednis* un *Māra Janaus*.

Vēsturiskās literatūras avotus palīdzēja atrast un apkopot *Uģis Rotbergs* un *Edgars Vimba* par mežu un dabas aizsardzības vēsturi Latvijā, *Helmuts Hofmanis* un *Aija Zviedre* par medību saimniecību Latvijā 20. gs. 20.–30. gados, *Mudīte Bērziņa* un *Dzidra Legzdiņa* palīdzēja ar materiāliem par Kaņiera atjaunošanas vēsturi un citu informāciju no Lapmežciema muzeja, *Dmitrijs Boiko* un *Māra Eipure* palīdzēja izvērtēt Latvijas Dabas muzeja arhīvā atrodamos materiālus. Ar *Kārļa Vilka* fotoarhīvu iepazīties palīdzēja *Ieva* un *Ilze Vilkas*, bet materiālus no Skolu muzeja pārziņa *Jāņa Siliņa* arhīva sagādāja *Baiba Menke* (Hārvardas universitātes muzejs, ASV). *Lidija Frīdenberga* dalījās atmiņās un palīdzēja izvērtēt literatūru par Ķemeru kūrorta aizsardzības zonu vēsturi, *Raimonds Bērmanis* konsultēja par mežu biotopu sadalījumu teritorijā, *Mārtiņš Vimba* konsultēja par karšu apstrādi un analīzi, bet *Raita Lapiņa* palīdzēja tulkot vēsturisko literatūru no vācu valodas.

Grāmatas izdošana nebūtu iespējama bez finansiālā atbalsta, ko sniedza Jūrmalas pilsētas Dome. Par to īpašs paldies *Mārim Kreilim*, *Ritai Kņūtiņai* un *Inesei Aizstrautai*.

Tāpat liels paldies grāmatu apgādam “Jumava” par interesi un ļoti labvēlīgo attieksmi un pretimnākšanu, atļaujot īstenot ļoti daudzās grāmatas redaktoru ieviestās izmaiņas grāmatas sagatavošanas gaitā, it īpaši atbildīgajai redaktorei *Evijai Veidei*, māksliniecei *Dainai Girgensonai* un projekta vadītājām *Zigrīdai Krauzei* un *Zentai Valterei*.

Visbeidzot, grāmatas redaktori vēlas pateikties tuviniekiem, it īpaši savām dzīvesbiedrēm *Guntai Strazdai* un *Ilzei Ķuzei* par sapratni un atbalstu ilgajā grāmatas sagatavošanas laikā.

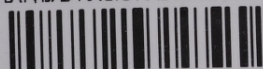

Ādamsala	4
Andersala	14
Dienvidu klajums	21
Dviņu sala	17
Karrova	8
Krievsala	6
Kungu ceļš	1
Laivu bāze	15
Liels rakums	10
Mazais rakums	11
Mērsala	19
Niedru sala	13
Pakavs	16
Pilskalns	20
Ragaciema ļaupsniņi	3
Riekstu sala	12
Samuloms	5
Slocene	2
Sternlande	18
Vārsala	7
Ziemeļu klajums	9

0 200 400 800 1 200 1 600
m

Lietotie vietvārdi Kaņierī pēc ūdens līmeņa paaugstināšanas

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307009819

2007-5
48

Grāmatas
redaktori –
Māris Strazds
un *Jānis Kuze*
14.05.2006.

Šī grāmata bija iecerēta kā vienas nozīmīgas aizsargājamas teritorijas putnu faunas stāvokļa apkopojums, taču darba gaitā tā izvērtās daudz plašāka gan telpā, gan laikā un aptver daudz vairāk nekā tikai Ķemeru nacionālā parka putnu faunas izmaiņu analīzi. Daudzējādi šai grāmatai nav analoga Latvijas līdzšinējā literatūrā par putnu faunas vēsturi.

- Grāmatā aplūkotas 255 putnu sugas
- Izdevuma ilustrēšanai izmantotas tikai dokumentālas fotogrāfijas, kas uzņemtas Ķemeru nacionālā parka tagadējā teritorijā
- Pirmo reizi Latvijā analizēti līdz 20. gadsimta 60. gadiem īstenotās plēsīgo putnu šaušanas apjomi un tās ietekme uz Latvijas putnu faunu
- Grāmatā analizētas putnu sugu stāvokļa izmaiņas dažādu Latvijas politisko un ekonomisko procesu ietekmē. Analīzei izmantoti 209 literatūras avoti par laiku no 1880. līdz 2006. gadam
- Darbā izmantoti līdz šim nepublicēti materiāli no Latvijas Gredzenošanas centra arhīva, kā arī daudzu Latvijā pazīstamu dabas pētnieku un ornitologu lauku piezīmes
- 124 izplatības kartēs ar vairāk nekā 9700 punktiem parādīta attiecīgās sugas izplatība Ķemeru nacionālā parka teritorijā un arī skaita sadalījums dažādās dzīvotnēs

ISBN 9984-38-200-1

JUMAVA